Digitized by Google

127 D6

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DIODORI

BIBLIOTHECA HISTORICA

EX RECENSIONE

LVDOVICI DINDORFII.

VOL. III.

EXCERPTA VATICANA. INDICES.

LIPSIAE

SVMPTIBVS C. H. F. HARTMANNI.

MDCCCXXVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

EX A. MAII PRAEFATIONE AD SCRIPTORVM VETERVM NOVAM COLLECTIONEM vol. II. p. XV. s.

Vaticani palimpsesti lectio nuspiam mihi felicior se obtulit, nuspiam uberiorem materiam suppeditavit quam in siculo Diodoro: septem enim quaterniones integros reperi, atque in his ineditos quinque (p. 134.). Nullae ob foliorum defectum lacunae; tantum ii sunt hiatus, quos eclogarius instituti sui tenax sponte reliquit. Habemus igitur a libro septimo usque ad decimum excerpta inedita. Deinde undecimi libri ac duodecimi partes cognitae sunt, atque a me praetermissae. Libri XIII. et XIV. nullas eclogas vidi, ideoque pars aliqua codicis intercidisse videtur, nullo tamen historiae detrimento, quandoquidem in superstitibus libris versamur. Eclogas rursus, a libro XV usque ad XX, utpote editorum librorum, missas feci. Sequuntur iam ineditae eclogae a vigesimo primo libro usque ad expletum quadragesimum, id est usque ad historiae finem, ut idoneo loco scholia mea evidenter demonstrant. Sex priorum historiae librorum utrum excerpta eclogarius fecerit, vaticanus imperfectus palimpsestus non docet;

Digitized by Google

res tamen mihi minime dubia est: namque ante primum superstitem Diodori quaternionem, partem aliquam Diodori eiusdem extitisse vel inde apparet, quod qui primus superest, is ex abrupto versiculo incipit. Ergo alius olim fuit in constantiniano libro quaternio, sex priorum librorum excerpta continens: nos vero in sexto tantummodo iacturam fecimus, quia priores quinque in vulgatis libris leguntur. Diodorum quadraginta libris generalem historiam suam absolvisse, nemo doctus ignorat, nempe ab ultimis humani generis memoriis usque ad gallicum (seu potius civile, ut recte Scaliger emendavit) Iulii Caesaris bellum. Quindecim ex his supersunt; nempe, ut dixi, a primo ad quintum, et ab undecimo usque ad vigesimum: reliquorum librorum fragmenta extant a criticis variis collecta, eclogae scilicet ursinianae ac valesianae; item eclogae in bibliotheca Photii recitatae: praeterea partes ab Hoeschelio editae; tum illae quas Eusebius in praeparatione evangelica lib. II. 2. chronicoque ed. mediol. lib. I. 46. servavit; (quem locum ex chronici editione mea mediolanensi futuri editores ad Diodorum augendum transferent); item quas Syncellus habet in chronologia; fragmentum denique de Cleonnide et Aristomene ab H. Stephano vulgatum *ἀδέσποτον* inter rhetores, sed quod Isaacus Vossius admonente codice florentino ad Diodorum auctorem recte retulit, suffragante nuper quem ego vidi codice quodam vaticano. Haec omnia et minora quaedam fragmenta Wesselingius editione sua complexus est; cui nunc vaticanus palimpsestus praeclarum enimvero et amplissimum incrementum suppeditat. Porro auctor sum futuris Diodori editoribus, ut huius historici reliquias, non ut Wesselingius disiectas, sed quod fecit in Dione Reimarus, ad chronologiam unumque corpus revocatas atque dispositas, aptius edant et laudabilius. Chronologiam Diodori ad romana tempora exactam in calce eclogarum posui,

Digitized by Google

quia principio suis quemque annum locis in margine scribere sum oblitus. Palimpsesti quoque restitutum a me ordinem in tabella exposui. Item in scholiis docui quam sollerter Diodorus Polybium saepe expilaverit. Florilegium denique vaticanum (de quo loquar in Dionis notitia) alia quatuor Diodori fragmenta mihi obtulit, quae sero cognita pag. 568—569 descripsi: aliudque his subtexui, quod Suidas anonymum recitat, ideoque ad Diodorum nemo retulerat: nunc vero quum idem mihi, etsi aliquanto contractius, in vaticano palimpsesto inter eclogas Diodori p. 28—29. (*ubi vide annot. nostram p.* 31. 2. *ed. Lips.*) occurrisset, suideum locum Diodori esse cognovi, atque ad hunc repetundarum iure retraxi. Grato igitur animo eruditi homines Diodorum a pontificia bibliotheca auctum excipiant; a qua primitus quoque in lucem prodiit. Primus enim Pogius dum Nicolao V. a secretis esset, iubente et rei copiam suppeditante sanctissimo Domino, libros quinque priores Diodori siculi latinos fecit et edidit: quod praeclarum factum frustra Opsopoeus in dubium revocavit, qui profecto Pogii praefationem principemque editionem, qua ego utor, non aspexerat.

p. XXXI.—XXXIII.

DE PALIMPSESTO HISTORICO.

Postulabunt, credo, lectores ut de codice palimpsesto, qui has nobis historicorum divitias suppeditavit, paulo accuratius dicam. Est hoc volumen formae prope maximae, cursim quidem minoribus litteris sed tamen elegantibus scriptum, saeculo circiter decimo, cum

Digitized by Google

lemmatibus in margine rubricatis, cumque asteriscis, qui vel carmen vel oraculum vel aliud quodvis notabile passim designant. Splendidus sane palmarisque olim codex, aulaque byzantina dignissimus; verum idem postea, saeculo circiter XIV, alio graeco notissimi argumenti superimposito scripto obscuratus impeditusque fuit, foliis perversis omnibus, partim vero etiam abiectis. Constantinianae, si fas ita loqui, scripturae specimen aere excusum proposui, partim alterius scripti velo superducto partim detracto. Equidem simul ac primo ad hoc magnum volumen accessi, idque facili intuitu rescriptum cognovi, quamquam in hoc laboris genere non sum tyro, nihilominus prosperum rei exitum, quem postea sum nactus, vix speravi. Erat enim, ut dixi, minutum scriptum sub alio item minuto sepultum et obrutum; quod contra in aliis palimpsestis est, qui grandiorem multo ac speciosiorem scripturam sub minutiore recenti conspicuam exhibent. Legi tamen vagante oculo ac studio paginas aliquot, donec certam notitiam hausi, excerpta plerumque inedita historicorum summorum Polybii, Diodori siculi, Dionis Cassii, Eunapii, aliorumque aliquot, in codice hoc contineri. Sed ecce nova tibi nec minima rei difficultas: etenim partes diversorum auctorum sus deque in palimpsesto permixtae erant: auctorum nomina titulique librorum perraro apparebant; quaternionum notae nullae; hiatus orationis innumeri, partim eclogarii instituto, partim obrutae scripturae difficultate. In hac tanta rescripti perturbatique codicis obscuritate, lux denique insignis menti meae affulsit, cum hanc esse partem detexi eclogarum illarum, quas olim Constantini porphyrogeniti iussu confectas sciebam; neque id solum generatim comperi, verum etiam totum hunc codicem titulo *de sententiis* occupari cognovi. Et is quidem titulus semel iterumve litteris paulo grandioribus exaratus emicuit; tum pas-

Digitized by Google

sim in membranarum marginibus vocabulum *γνώμη sententia* nunc minio nunc atramento pictum videbam. Verum enimvero constantinianum titulum *de sententiis* mihi in manibus esse, duplici demum evidentique testimonio convictus sum. Namque in eclogis valesianis tit. *de virtutibus ac vitiis*, apud Wesselingii editionem p. 560, ait eclogarius, reliquam partem colloquii, quod macedoni Lysimacho cum Dromicheta thrace intercessit, in titulo *de sententiis* esse quaerendam. Atqui in codice vaticano, quem totum hoc titulo plenum dixi, p. 266 (editionis meae p. 44) mire se mihi obtulit tum eius sermonis initium quod est apud Valesium, tum eiusdem continuatio, quam valesianus eclogarius a titulo *de sententiis* repetendam esse monuerat. Rursus in valesianis apud Wessel. p. 547. dicitur Pythia Lycurgum poetico numero fuisse adlocuta; lector tamen ad titulum *de sententiis* amandatur. Iam vero Pythiae ad Lycurgum versiculos, quos valesianus eclogarius indicavit quidem sed praetermisit, vaticanus codex p. 255. (ed. p. 1.) perbelle mihi repraesentavit. Ergo iam dubitandi copia nulla fuit; praeter quam quod ratio quoque eclogarum vaticanarum, auctorum stilus, et cetera indicia quotquot in arte critica habemus, veritatem rei confirmabant.

His praeiactis labori meo fundamentis, ad declarationem naviter codicis lectionemque incumbere coepi. Et primum quidem chemicis adiumentis diuturnis atque efficacibus sepulta prorsus atque oculos fugiens scriptura suscitanda fuit, ita ut eius apices iamdiu deleti atque intermortui colorem aliquem traherent, et sub novi scripti velamine promicarent. Cave tamen putes paratum ita codicem facile protinus ac ioculariter legi: quin immo hoc sisyphium saxum, conatu prope infinito atque innumeris vicibus pervolutandum est: isque labor in hoc diutius summeque palimpsesto me

torsit, minutis ut dixi litteris exarato, tantaeque molis ut trecentas et quinquaginta quatuor lati moduli paginas habeat, quarum singulae versibus haud minus triginta duobus occupantur. Perlecto demum, meridianis praesertim splendidisque diei horis, exscriptoque codice, illud nempe supererat ut auctores miro cinno et errore in palimpsesto confusos distinguerem; primoque omnes inter se, deinde rursus singulorum partes, dispositis apte foliis, ordinarem; fasciculosque veteres id est quaterniones denuo componerem, quos recentior novi codicis scriptor scopas fecerat dissolutas. Atque utinam quaternionum veterum numerales notae uspiam fuissent! Verum his nescio quo casu aut socordia librarii olim omissis, universa quaternionum restitutio duce serie orationis mentisque meditatione curanda fuit; huic, inquam, unico fidens ariadnaeo veluti filo ex ambiguis tortuosisque labyrinthi anfractibus pedem extuli. Illud quoque augebat ordinandi molestiam atque periculum; quod idem aliquando argumentum, puta punicum bellum, a tribus auctoribus narrabatur: quare sedulo cavendum fuit ne vel omnia uni tribuerentur, vel quod magis pronum erat, permutatio auctorum materiaeque fieret, ac veluti alienae sobolis suppositio; ita ut singuli auctores sua re carerent, alienam inviti reciperent: qui error et ridiculus committenti foret, et legenti incommodus, et auctorum characteri famaeque damnificus. Fasciculorum itaque veterum instaurata a me feliciter ratio fecit apprime, ne res aliquot praesertim Diodori (v. gr. Pyrrhi bellum) cum Dionis simili historia confunderem. Iam inventas eclogas qua ratione quibusque indiciis ac momentis impulsus in diversos cuiusque auctoris libros tribuerim (etiamsi raro codex singillatim libros memorabat) scholia mea docebunt; neque enim quicquam temere, vel sine venia lectoris feci. Scholiorum autem meorum triplex genus est; primum minoribus formis

grammaticum, quod in graeci textus demonstrando statu vel castigatione versatur: secundum criticum, in disponendis potissimum eclogis ordinandoque codice occupatum; tertium denique historicum et philologicum.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

P. 2. 22. *κατασκευαστὸν* in *κατασκευαστέον* mutatum admonet me Thucydidis I. 121. *ὃ γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν φύσει ἀγαθὸν ἐκείνοις οὐκ ἂν γένοιτο διδαχῇ, ὃ δ' ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προὔχουσι καθαιρετέον ἡμῖν ἐστι μελέτῃ*, ubi vicissim *καθαιρετὸν* scribendum ostendi annotatione p. 493. Eam coniecturam praestat Cassius Dio Exc. Vat. p. ed. Mai. 181. *τὸ μὲν γὰρ κτητὸν διὰ βραχέος τοῖς τὸν νοῦν αὐτῷ προσέχουσι καὶ καθαιρετὸν μελέτῃ εἶναι, τὸ δὲ εἰ μὴ φύσει τῷ προσεῖη, οὐκ ἂν διδαχῇ πορισθῆναι.* — P. 5. 13. *ἐπ' ἀριστεροῖς* iunctim scriptum scribendum *ἐπαριστέροις*. Quanquam nil refert iunctim an divisim scribas. — 14. annot. post 587. sqq. adde MAI. — P. 6. 28. *ἐς*] scribe *εἰς*. — P. 9. 3. Sarseris locum, si pro *δὲ καὶ* verbum quodpiam ponas. Porro *εὐφημίας ἡδείας* vide ne *εὐθυμίας ἡδεῖαν* scribendum sit. — P. 10. 3. *Τάφιος*] v. Tzschuck. ad Strab. IV. p. 109. — P. 11. 3. *ἀνδρειότατον*] scribendum *ἀνανδρότατον* collato Athenaeo p. 518. e historiam eandem narrante. Ad eundem versum annotationes ambae invertendae sunt. — 8. ante *ἐπειδὴ* pone comma. — P. 12. 10. *ἀγλαὸν*] nonne *ἀλμυρὸν?* — 15. annot. *Ἰαπυγίεσσι* — *Ἰαπυγίοισι* dele. — P. 14. 7. *ἐρωτήσας* in alius verbi locum ex sequenti *ἠρώτησε* suffectum videtur. — 27. *ἐπιτυγχάνοντες*] hoc quoque eodem modo ex *ἐπιδέχεσθαι* depravatum. — P. 15. 2. annot. post commemorat adde MAI. — P. 24. 9. l. *αἰόλον*. — P. 25. 21. annot. *ad.*] l. *ed.* — annot. 12. p. 14. 16.] l. p. 14. ed. Rom. sive 16. 9. Lips. — P. 32. 16. Praeclare me monet Niebuhrius esse haec choliamborum Callimachi reliquias ita fere digerendas: *ἐν οἷς λέγει ὅτι Ἐξεῦρε Φρὺξ Εὔφορβος, ὅστις ἀνθρώποις || τρίγωνα καὶ σκαληνὰ — — || καὶ κύκλον ἑπταμήκη — — || δίδαξε — — νηστεύειν || τῶν ἐμπνεόντων, οἱ δ' ἄρ' οὐχ ὑπήκουσαν || πάντες.* Atque ex Iambis Callimachi haec petita esse testis Diogenes L. I. 25. *Θαλῆς προήγαγεν ἐπὶ πλεῖστον ἃ φησι Καλλίμαχος ἐν τοῖς Ἰάμβοις Εὔφορβον εὑρεῖν τὸν Φρύγα, οἷον σκαληνὰ τρίγωνα καὶ ὅσα γραμματικῆς ἔχεται θεωρίας.* Scribenda autem fortasse sunt hoc modo: *ἐν οἷς ὁ Φρὺξ Εὔφορβος, ὅστις ἀνθρώποις τρίγωνά τε σκαληνὰ καὶ κύκλων ἑπτὰ ἐξεῦρε μήκη καὶ δίδαξε νηστεύειν τῶν ἐμπνεόντων· οἱ δ' ἄρ' οὐχ ὑπήκουσαν πάντες.* — P. 33. 28. *ὑπότασιν*] scribendum *ὑπόστασιν*. — P. 34. 10. Antiquissimum ut videtur sententiae huius auctorem Polycratem Samium nuncupat Plutarchus Lysandro c. 8. — P. 37. 17. *αὐτοῖς*] scribendum *αὑτοῖς*. — 20. Recipiendum *τὴν Εὐρώπην*. — P. 48. 13. *ἴδιαν*] praestat *ἰδίᾳ*. — P. 63. 5. *τάχιον*] conf. ad Diod. vol. I. p. 700. 51. — 7. l. *μετατιθεμένους*. — P. 70. 10. annot. XIII.] l. XIV. — P. 71. 6. annot. post 25. adde MAI. — P. 74. 13. l. *ἐπισίκειαν*. — P. 75. 15. annot. Post II. adde MAI. — P. 79. 7. *πενταχοσίων*] *πεντακισχιλίων* Polyb. Exc. Vat. p. 418. — 15. annot. 9.] l. 17. — P. 80. 7 annot. 63.] l. 64. — P. 81. 8. *πῶς*] num forte *πᾶς?* — P. 82. 12. *διαδοὺς*] malim *διδοὺς*. — P. 89. 16. *γεγραμένα*] recipiendum erat ex Polybio *τὰ γεγραμμένα*. — P. 94. 7. Malim *ἀποθεωρῆσαι — ποιησάμενον*. — 24. *τῶν δὲ*] fort. *τῶν δὲ ἄλλων*. — P. 95. 5. Tolle ed. Rom. vitium reposito *μεγάλαις*. — P. 102. 15. Potuit etiam *παρικελεύετο* esse. — P. 112. 18. *τί*] *ἤ?* — P. 121. annot. 13.] l. 14. — P. 136. 15. *ἀναδέξασθαι*] scribendum *ἀναδέξεσθαι*. — P. 138. 7. *νεανίσκων*] *νεανικῶν?* — P. 141. 3. *φῦλα*] immo *φῦλα τὰ*.

EXCERPTA VATICANA

L. VII. — X.

p. ed. I. Rom. 1 Ὅτι τηλικοῦτον περὶ τὸν Λυκοῦργον ἦν τῆς ἀρετῆς τὸ μέγεθος ὥστε παραγενηθέντος εἰς Δελφοὺς αὐτοῦ τὴν Πυθίαν ἀποφθέγξασθαι ἔπη τάδε,

ἥκεις ὦ Λυκόοργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
δίζω ἦ σε θεὸν μαντεύσομαι ἦ ἄνθρωπον·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε.

1. 4. *Λυκόεργε*] Cod. *Λυκοῦργε* heic et infra. MAI. Quum codex Vaticanus ab verbis *ἔτ' οἶομαι* demum incipiat, mirum quomodo hoc versu *Λυκοῦργε* praebere dicatur editori Romano. Caeterum ego bis dedi *Λυκόοργε*.

1. 6. *δίζω*] διξῶ editio Romana.

1. 7. *ἀλλ' — οἶομαι*] Euseb. et Herodot. *ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι*. Sed melius *οἶομαι*. MAI. Ab *ἔτ' οἶομαι* incipit codicis Vaticani p. 255. Scripsit autem Maius *ἀλλὰ θεὸν καὶ μᾶλλον ἔτ' οἶομαι*. Ego στοιομαι in *ἔλπομαι* mutavi.

1. 4. Pythiae oraculum de Lycurgi virtute recitat etiam David philosophus ineditus ad praedicamenta Aristotelis. MAI. in Add.

1. 7. *μᾶλλον*] Verba huc usque recitata nulla sunt in codice palimpsesto mutilo vaticano, cuius pagina 255 (Diodori prima) incipit a verbis *ἔτ' οἶομαι*. Iamvero quae soluta oratione sunt Diodori verba usque ad pythicum oraculum, ea extant inter fragmenta valesiana ed. Wessel. T. II. p. 547; post quae ibi additur *ZHTEI EN TΩI ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΩΝ, QUAERE IN TITULO DE SENTENTIIS:* qua praeclara admonitione docemur, locum palimpsesti vaticani pertinere ad titulum *de sententiis*, quod tamen ex ipso folii margine satis cognosco, ubi scribitur *ΓΝΩΜΗ*. Ipsius vero pythici oraculi partem priorem sumere mihi licebat ab Herodoto lib. I. 65; sed malui ab Eusebio praep. ev. lib. V. 27, qui pleniorem recitat partem posteriorem, nempe usque ad *δώσω*. Quare nescio cur cl. anthologiae graecae editor Lips. MDCCCXIV. T. II. p. 565, substiterit intra arctiores fines herodoteos, quum eos iam excessisset duce Eusebio Gallaeus oracul. vet. p. 28 Sed nunc denique ope codicis vaticani integro prope extremo versu oraculum augemus; quod sane non cessavisse in verbo *δώσω* iam nos docuerat Eusebius loc. cit. ubi post *δώσω* ait: *καὶ τὰ τούτοις συνεπιλεγόμενα, et quae sequuntur*. Porro novae particulae vaticanae suffragatur Plutarchus Lycurg. cap. V, apud quem Pythia promittit Lycurgo remp. Spartae omnium fore praestantissimam. MAI.

ἦκεις δ' εὐνομίαν αἰτεύμενος· αὐτὰρ ἔγωγε
δώσω τὴν οὐκ ἄλλη ἐπιχθονίη πόλις ἕξει.

II. Ὅτι ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὴν Πυθίαν ποῖα νόμιμα καταστήσας μάλιστ' ἂν ὠφελήσαι τοὺς Σπαρτιάτας. τῆς δὲ ἐὰν τοὺς μὲν καλῶς ἡγεῖσθαι, τοὺς δὲ πειθαρχεῖν νομοθετήσῃ, πάλιν ἠρώτησε τί ποιοῦντες καλῶς ἡγήσονται καὶ τί πειθαρχήσουσιν. ἡ δὲ ἀνεῖλε τοῦτον τὸν χρησμόν.

εἰσὶν ὁδοὶ δύο πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι,
ἡ μὲν ἐλευθερίας ἐς τίμιον οἶκον ἄγουσα,
ἡ δ' ἐπὶ δουλείας φευκτὸν δόμον ἡμερίοισι.
καὶ τὴν μὲν διά τ' ἀνδροσύνης ἱερῆς θ' ὁμονοίας
ἔστι περᾶν· ἣν δὴ λαοῖς ἡγεῖσθε κέλευθον·
τὴν δὲ διὰ στυγερῆς ἔριδος καὶ ἀνάλκιδος ἄτης
εἰσαφικάνουσιν· τὴν δὴ πεφύλαξο μάλιστα.

τὸ δὲ κεφάλαιον ἦν ὅτι μεγίστην πρόνοιαν ποιητέον ἐστὶν ὁμονοίας καὶ ἀνδρείας, ὡς διὰ μόνων τούτων τῆς ἐλευθερίας φυλάττεσθαι δυναμένης, ἧς χωρὶς οὐθὲν ὄφελος οὐδ' ἄλλο τῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπειλημμένων ἀγαθὸν ἔχειν ἑτέροις ὑπήκοον ὄντα· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν ἡγουμένων οὐ τῶν ὑποτεταγμένων ἐστίν· ὥστ' εἴπερ τις ἑαυτῷ βούλεται καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις κτήσασθαι τὰ ἀγαθά, πρῶτόν ἐστι κατασκευαστέον τὴν ἐλευθερίαν. ἀμφοτέρων

2. 1. *αἰτεύμενος*] Euseb. *διζήμενος*. MAI.
2. 1. *ἐγώ γε*] Euseb. *τοι* pro *γε*. MAI.
2. 4. *ὠφελήσαι*] *ὠφελῆσαι* ed. Rom.
2. 4. *Σπαρτιάτας*] *Σπάρτας* ed. Rom., sed interpretatio *Spartiatis*. Mox malim *τῆς δὲ εἰπούσης*.
2. 7. *ἀνεῖλε*] *ἀνείλετο* ed. Rom.
2. 7. In codicis nostri margine legitur: *ἡ Πυθία ἔχρησε τῷ Λυκούργῳ περὶ τῶν πολιτικῶν οὕτως*. MAI.
2. 9. *ἐς*] *εἰς* Eusebius.
2. 10. *ἡμερίοισι*] *ἡμετρίοισι* ed. Rom.
2. 11. *τ'*] Cod. *τῆς*. MAI.
2. 11. *ἀρετῆς*] Euseb. pro *ἀρετῆς* habet *ἱερῆς θ'*; vere, ut puto, nam infra nonnisi *ἀνδρεία* appellatur et *ὁμόνοια*. MAI. Id recepi.
2. 12. *ἡγεῖσθε*] Cod. et Euseb. *ἡγεῖσθαι*. Sed Gallaeus loc. cit. *ἡγεῖσθε*. MAI.
2. 13. *τὴν*] Cod. *τῆς*. MAI.
2. 14. *εἰσαφικάνουσιν*] *εἰσαφικανοῦσι* ed. Rom.
2. 18. *οὐδ'*] *οὐτ'* ed. Rom.
2. 22. *ἐστι κατασκευαστέον*] *ἐστὶν κατασκευαστὸν* ed. Rom.

2. 5. Confer Plutarchum Lycurg. XXX. MAI.
2. 21. *εἰσαφικανοῦσι*] Hactenus oraculum apud Euseb. praep. V. 28. Et sic etiam cessat apud Gallaeum. Verumtamen apud Eusebium sequitur tamquam prosaica oratio, et quidem male interpuncta *τὴν δὲ πεφυλάχθαι. Μάλιστα* etc. quae sunt imperitorum amanuensium aut editorum corruptiones. MAI. Non interpungitur ante *μάλιστα* in Stephaniana Eusebii.

δὲ ἐκέλευσε ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅτι θάτερα αὐτῶν κατ' ἰδίαν οὐ δύναται τὸν περιποιησάμενον ὠφελῆσαι· οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀνδρείους ὄντας στασιάζειν ἢ ὁμονοεῖν βεβαίως δειλοὺς ὄντας.

3 III. Ὅτι ὁ αὐτὸς Λυκοῦργος ἤνεγκε χρησμὸν ἐκ Δελφῶν περὶ τῆς φιλαργυρίας τὸν ἐν παροιμίας μέρει μνημονευόμενον

ἃ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν·
δὴ γὰρ ἀργυρότοξος ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
χρυσοκόμης ἔχρη πίονος ἐξ ἀδύτου,
ἄρχειν μὲν βουλῆς θεοτιμήτους βασιλῆας,
οἷσι μέλει Σπάρτης ἱμερόεσσα πόλις,
πρεσβυγενεῖς δὲ γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας,
εὐθείαις ῥήτραις ἀνταπαμειβομένους.
μυθεῖσθαι δὲ τὰ καλὰ καὶ ἔρδειν πάντα δίκαια,
μηδέτι ἐπιβουλεύειν τῇδε πόλει.
δήμου τε πλήθει νίκην καὶ κάρτος ἕπεσθαι·
Φοῖβος γὰρ περὶ τῶν ὧδ' ἀνέφηνε πόλει.

IV. Ὅτι τοὺς μὴ διαφυλάττοντας τὴν πρὸς τὸ θεῖον

3. 2. περιποιησάμενον] περιποιησόμενον ed. Rom.
3. 8. ὀλεῖ] ἕλοι ed. Rom.
3. 11. βουλῆ] Plut. βουλῆς MAI. Id recepi.
3. 12. ἱχερόεσσα] Plut. ἱμερόεσσα. MAI.
3. 13. πρεσβυγενεῖς] Plut. πρεσβύτας MAI.
3. 14. εὐθείην ῥήτρας] Plut. εὐθείαις ῥήτραις. MAI. Quod reposui. In fine versus tollenda videtur interpunctio.
3. 15. μυθεῖσθαι δὲ] fortasse scribendum μυθεῖσθαί τε.
3. 16. μηδέτι — πόλει] Ita se habet versiculus in cod. MAI. Hariolari licet μηδ' ἐπιβουλεύειν τῇδε πόλει τι κακόν.

3. 8. ἕλοι] Versiculus huc usque extat apud Plutarchum lacon. inst. (ed. Reisk. T. VI. p. 891) qui ait oraculum id editum fuisse Alcameni et Theopompo regibus; nunc vero Diodorus docet editum Lycurgo. Integrum versiculum cum codice vat. exhibet Gallaeus p. 41. Tum apud Plutarchum et Gallaeum inscitia, ut puto, librariorum scribitur ἀφιλοχρηματία pro ἃ φιλοχρηματία; et quidem in codice evidenter est spiritus densus supra articulum ἃ. Item apud Plutarchum pro ἕλοι legitur ὀλεῖ; sed Gallaeus consentit cum codice vat. Porro Lacedaemonios pecuniae prava cupiditate laboravisse, atque ob id vitium remp. perdidisse ait aliis verbis Diodorus ed. Wess. T. II. p. 547; tum Plutarchus loco nuper citato, et in Pericle XXII, et in Agide cap. XIII, et denique in Lycurgo cap. XXX. MAI.

3. 11. Hoc et sequens distichon occurrunt etiam apud Plutarchum Lycurg. VI, qui ait habere Tyrtaeum auctorem: itaque utrumque retulit inter eius poetae fragmenta Klotzius p. 127. MAI.

3. 14. ῥήτρας] Rhetras id est leges, quibus Lycurgus spartanam remp. constituit, datas esse a Pythia non versu sed prosa καταλογάδην, ait Plutarchus de Pyth. orac. ed Reisk. T. VII. p. 588. Atqui apud Diodorum poeticae sunt. MAI.

εὐσέβειαν πολὺ μᾶλλον μὴ τηρεῖν τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια.

Ὅτι Περδίκκας τὴν ἰδίαν βασιλείαν αὐξῆσαι βουλόμενος ἠρώτησεν εἰς Δελφούς. ἡ δὲ ἔφη

ἔστι κράτος βασίλειον ἀγανοῖς Τημενίδαισι 4
γαίης πλουτοφόροιο· δίδωσι γὰρ αἰγίοχος Ζεύς.
ἀλλ' ἴθ' ἐπειγόμενος Βουτηίδα πρὸς πολύμηλον·
ἔνθα δ' ἂν ἀργικέρωτας ἴδῃς χιονώδεας αἶγας
εὐνηθέντας ὕπνῳ, κείνης χθονὸς ἐν δαπέδοισι
θῦε θεοῖς μακάρεσσι καὶ ἄστυ κτίζε πόληος.

4. 4. ἠρώτησεν] Eusebii interpres armenius legebat ἔπεμψεν, sicuti reapse scribit infra Diodorus p. 6. 28., ubi de Messeniis. MAI.
4. 5. ἀγανοῖς] ἀγανοῖς ed. Rom.
4. 5. Τημενίδεσσι] Ita cod. MAI.
4. 6. πλουτοφόροιο] πλουτοφόρον ed. Rom. Ab γαίης autem incipit codicis p. 256.
4. 7. ἴθ'] ἴθι ed. Rom.
4. 8. ἔνθα δ'] ἔνθαδ' ed. Rom.
4. 8. χιονόδεας] Ita cod. MAI.
4. 9. ὕπνῳ] ὑπ' ἠῶ ed. Rom.
4. 10. θεοῖς] cod. θεοῖσι. MAI.

4. 3. Περδίκκας] Perdiccas quartus Macedonum rex. Mire autem accidit ut hic Diodori locus usque ad oraculum conservatus fuerit ab Eusebio chron. I. 37. ed. Mediol. p. 169. in armeniaca interpretatione, cui nunc demum graeca quoque Diodori verba appingere licet. Hinc etiam certo cognoscimus Eusebium toto eo capite uti historico Diodoro. Sic autem est apud Eusebium: *Perdiccas augendi regni cupidus, Delphos misit. Tum paucis interpositis subdit* (Diodorus) *regnavisse Perdiccam annis XLVIII.* Oraculum autem, quod erat interpositum, et ab Eusebio fuit praetermissum, nunc commode recuperamus. MAI. Perdiccae initia ponit Eusebius in anno Romuli XVIII; at Diodorus ante Romulum collocat. IDEM in Add.

4. 5. Quippe in maioribus Perdiccae fuit Temenus teste Diodoro in fragmento (quod Syncellus conservavit) ed. Wess. T. II. p. 637. Temeno autem heraclidae in Peloponnesi divisione obtigerant Argi; ex qua urbe Caranus profectus Macedoniam occupavit, eiusque rex primus fuit; post quem quartus Perdiccas. Euseb. loc. cit. MAI.

4. 7. Βουτηίδα] Est haec Macedoniae pars, quam Herodotus VII. 123. aliique appellant Βοττιαιΐδα. MAI. Id hic scribendum erit Βοτιαιΐδα. Et apud Strabonem l. VI. p. 427. B. librorum scriptura Βουγείους in Βοττιαίους mutata est. Licebit tamen etiam de Βοττηίδα cogitari.

4. 9. ὑπ' ἠῶ] De variis vocabuli ἠώς significationibus lege, si placet, scholia a me edita ad odysseam II. 1. V. 1. VIII. 1. MAI.

4. 10. πόληος] Agitur de urbis Aegarum aedificatione vel incremento, quam regiam fuisse sedem Macedonum ait etiam noster Diodorus T. II. p. 563. (Eadem urbs Edessa antiquius, Pella serius dicta fuit.) Iam vero cum hoc oraculo perbelle consentit Iustinus VII. 1; nisi quod ipse Carano tribuit quae Diodorus Perdiccae: *Caranus cum magna multitudine Graecorum sedes in Macedonia responso oraculi iussus quaerere, quum in Emathiam venisset, urbem Edessam gregem caprarum sequutus occupavit: revocatusque in memoriam oraculi, quo*

Ὅτι οἱ Ἠλεῖοι τῶν καινῶν πολέμων οὐ μετεῖχον· καὶ γὰρ ὅτε Ξέρξης ταῖς τοσαύταις μυριάσιν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἀφελθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων τῆς στρατείας, προσταξάντων τῶν ἡγεμόνων πλεῖον αὐτοὺς ποιήσειν, ἐὰν ἐπιμελῶνται τῆς τῶν θεῶν τιμῆς.

V. καὶ μὴ συγχωρηθείσης μήτε λαθραίας συμπλοκῆς πρὸς ἄνδρα· μηδένα γὰρ οὕτω παραφρονήσειν ὥστε ἐφημέρου χάριν ἡδονῆς τὰ μακαριζόμενα τοῦ βίου παντὸς ἀντικαταλλάξασθαι.

Ὅτι ὀρνιθευομένων Ῥέμου καὶ Ῥωμύλου περὶ οἰκισμοῦ πόλεως, καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν διοσημείαν γενέσθαι, φασὶ καταπλαγέντα τὸν Ῥέμου ἐπιφθεγξάμενον εἰπεῖν τῷ ἀδελφῷ ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολλάκις ἐπαριστεροῖς βουλεύμασιν ἐπιδέξιος ἀκολουθήσει τύχη· προπετῶς γὰρ αὐτοῦ τὸν ἄγγελον ἀποστείλαντος καὶ τὸ καθ'

5. 1. καινῶν] καινῶν ed. Rom. Post πλεῖον deesse videtur γάρ.
5. 7. οὕτω] οὕτως ed. Rom.
5. 11. καὶ — γενέσθαι] haec manca esse tum structura ostendit tum res quemadmodum ab Dionysio aliisque narratur.
5. 13. s. ἐπαριστεροῖς — τύχη] ἐπ' ἀριστεροῖς — δίκη ed. Rom.

iussus erat „ducibus capris imperium quaerere" regni sedem statuit; religioseque postea observavit, quocumque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, coeptorum duces habiturus quas regni habuerat auctores. Urbem Edessam, ob memoriam muneris, Aegeas; populum Aegeadas vocavit. Hinc non sine causa in oraculo epithetum *aegidem tenens* Iovi apponitur. Arcem autem Aegarum seu Pellae munitissimam describit Livius XLIV. 46. MAI.

5. 1. ὅτι — μετεῖχον] Rem hanc aliis verbis habes apud Diodorum in fragmentis editis p. 547. Item apud Polybium IV. 73. 74. MAI. Venerunt tamen Plataeas, sed ἐπ' ἐξεργασμένοισι Herodot. IX. 77.

5. 6. συμπλοκῆς πρὸς ἄνδρα] Sine dubio sermo est de vestali Rhea Silvia, matre Romuli. Eclogarius autem haud laudabili consilio sententiam tantummodo, quae sibi arridebat, hiantem licet, conservavit; cuiusmodi alia exempla infra occurrent complura; praetereaque in fragmentis Diodori iamdiu editis, et in illis Dionysii halicarnassei a me Mediolani nuperius vulgatis: ita ut unum plane atque idem cognoscatur fuisse institutum eclogariorum, a quibus Porphyrogenitus veteres historicos delibari iussit. Iamvero fragmentum hoc sine dubio pertinet ad septimum Diodori librum, quoniam ex Eusebio chron. l. 46, cognoscimus Diodorum res regum latinorum et Romae initia eo in libro narravisse. Ergo etiam superiores partes e septimo sunt, quandoquidem in sexto res adhuc ante Troiam captam fuisse comprehensas, testis est ipse Diodorus in prohoemio operis cap. IV. Quare et Wesselingius T. II. p. 546, res sexti libri discernere debuisset ab illis septimi, quae mox ibi consequuntur, ne incauti forte lectores ad sextum librum cunctas referrent. MAI.

5. 14. ἐπιδέξιος — δίκη] Si aves a dextra advolavissent, augurium fuisse adversum apud Romanos, compertum est. Porro ad Remi sententiam quod adiinet, parem de Athenis narrat Aristophanes nub. 587 sqq.

αὐτὸν μέρος ὅλως ἡμαρτηκότος ὑπὸ ταὐτομάτου διορθώσασθαι τὴν ἄγνοιαν.

VI. Ὅτι ὁ Ῥωμύλος κτίζων τὴν Ῥώμην τάφρον περιέβαλε τῷ Παλατίῳ κατὰ σπουδήν, μή τινες τῶν περιοίκων ἐπιβάλωνται κωλύειν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν. ὁ δὲ Ῥέμος βαρέως φέρων ἐπὶ τῷ διεσφάλθαι τῶν πρωτείων, φθονῶν δὲ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀδελφοῦ, προσιὼν τοῖς ἐργαζομένοις ἐβλασφήμει· ἀπεφήνατο γὰρ στενὴν εἶναι τὴν τάφρον, καὶ ἐπισφαλῆ ἔσεσθαι τὴν πόλιν τῶν πολεμίων ῥᾳδίως αὐτὴν ὑπερβαινόντων. ὁ δὲ Ῥωμύλος ὀργισάμενος ἔφη Παραγγελῶ πᾶσι τοῖς πολίταις ἀμύνασθαι τὸν ὑπερβαίνειν ἐπιχειροῦντα. πάλιν ὁ Ῥέμος τοῖς ἐργαζομένοις ὀνειδίζων ἔφη στενὴν κατασκευάζειν τὴν τάφρον· εὐχερῶς γὰρ ὑπερβήσεσθαι τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ αὐτὸς ῥᾳδίως τοῦτο πράξει· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ὑπερήλατο. ἦν δέ τις Κέλερος, εἷς τῶν ἐργαζομένων, ὃς ὑπολαβὼν Ἐγὼ δέ φησιν ἀμυνοῦμαι τὸν ὑπερπηδῶντα κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἀνέτεινε τὸ σκαφεῖον καὶ πατάξας τὴν κεφαλὴν ἀπέκτεινε τὸν Ῥέμον.

VII. Ὅτι τῶν κυνῶν ὠρυομένων καὶ τῶν Μεσσηνίων ἀπελπιζόντων προελθών τις τῶν πρεσβυτέρων παρεκάλει τὰ πλήθη μὴ προσέχειν τοῖς μάντεσι σχεδιάζουσι· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων βίων αὐτοὺς πλείστοις ἁμαρτήμασι περιπίπτειν, ὡς μὴ δυναμένους προϊδέσθαι τὸ μέλλον, καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν εἰκὸς μόνους τοὺς θεοὺς γινώσκειν ἀδύνατον ἀνθρώπους ὄντας ἐπίστασθαι. παρεκελεύετο οὖν πέμπειν ἐς Δελφούς. ἡ δὲ Πυθία ἀνεῖλεν 6

6. 1. αὐτὸν] αὐτὸν ed. Rom.
6. 1. διορθώσασθαι] immo διωρθῶσθαι.
6. 3. Ῥωμύλος] Ῥώμυλος ed. Rom. et hic et 10.
6. 10. ὀργισάμενος] an ὠργισμένος?
6. 22. παρεκάλει] incipit codicis p. 325.
6. 24. αὐτοὺς] αὐτοῖς ed. Rom.
6. 27. ἀδύνατον] fortasse ἀδυνατεῖν.

6. 2. Vix dubito quin haec postrema sententia cohaereat cum priore; quamquam in hac eclogarum farragine diversa saepe copulantur fragmenta sine ulla scripturae distinctione. Nuncium Dionysius halic. I. 86. a Romulo ad Remum, non vice versa, missum dicit; et aliter rem narrat; alios videlicet historiae fontes secutus. MAI. Verba προπετῶς — ἄγνοιαν Remi et ipsa sunt: itaque αὐτοῦ ἀποστείλαντος ad Romulum pertinet, neque de nuncio quicquam ab Dionysio dissentit Diodorus.

6. 22. Triste hoc canum ululantium apud Messenios augurium narrat etiam Pausanias Messen. seu lib. IV. 13. et 21. Idem prodigium sub Caesaris necem accidisse superstitiose observat Virgilius G. I. 470. MAI.

οὕτως. Ἐκ τοῦ Αἰπυτιδῶν γένους θῦσαι κόρην τὴν τυχοῦσαν· ἐὰν δὲ ἡ λαχοῦσα ἀδυνατῇ καθοσιωθῆναι, θῦσαι τότε παρθένον τὴν τοῦ διδόντος ἑκουσίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· καὶ ταῦτα πράξαντες ἕξετε νίκην τοῦ πόλεμου καὶ κράτος. — Οὐδεμιᾶς γὰρ τιμῆς μέγεθος ἰσόῤῥοπον ἐφαίνετο τοῖς γονεῦσι πρὸς τὴν τῶν τέκνων σωτηρίαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ὁ τῆς συγγενείας ἔλεος ἑκάστῳ ὑπεδύετο πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντι τὴν σφαγήν, ἅμα δὲ ἐνετρέπετο προδότης γενέσθαι τέκνου πρὸς ὁμολογούμενον ὄλεθρον.

VIII. προέπιπτεν εἰς ἀνάξια τῆς περὶ αὐτὸν δόξης ἁμαρτήματα· δεινὸς γὰρ ὁ ἔρως σφῆλαι τοὺς νέους, καὶ μάλιστα τοὺς μεγαλοφρονοῦντας ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ. διὸ καὶ παρεισήγαγον οἱ παλαιοὶ τῶν μυθογράφων τὸν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνίκητον Ἡρακλέα ὑπὸ τῆς τούτου δυνάμεως νικώμενον.

7 καὶ ταῖς προθυμίαις ἐπερῥώσθησαν· τοὺς γὰρ ἐκ παίδων ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν ἀσκοῦντας, κἂν ἡ τύχη που ταπεινώσῃ, βραχὺς λόγος ἐφ' ὃ δεῖ παρίστησιν. οὐ

7. 1. *Αἰπυτιδῶν*] *Αἰπυτίδων* ed. Rom.
7. 2. *ἀδυνατῇ*] *ἀδυνατεῖ* ed. Rom.
7. 2. *θῦσαι τότε*] *θύσαιτό τε* ed. Rom.
7. 4. *αὐτοῦ*] *αὐτοῦ* ed. Rom.
7. 5. *μέγεθος*] Cod. *μεγέθεσιν*. MAI.
7. 6. *γονεῦσι*] *γονεῦσιν* ed. Rom.

7. 1. *Αἰπυτίδων*] **Aepyti Messeniorum regis posteritas dicti Aepytidae. Pausan. IV. 3. MAI.**

7. 5. Modo ligata modo soluta oratione locutam Pythiam tradit Plutarchus de Pyth. or. T. VII. p. 590. Ceteroquin oraculum hoc iambicis versiculis extat apud Pausaniam IV. 9; hexametris apud Eusebium praep. V. 27. Prior ille diram quoque narrat puellae caedem a parente peractam. MAI.

7. 14. Difficile est divinare de quonam homine loquatur heic Diodorus; namque eclogarius morali tantum sententiae intentus, peccantis viri nomen reticuit. Ceterum veniebat in mentem ille iuvenis qui apud Pausaniam IV. 9. falso dixit se vitiavisse Aristodemi filiam. Aliter, quam Pausanias, narrationem fortasse scripserat Diodorus, et pro mendacio rem veram posuerat. Vel fortasse intelligitur ille qui Hippomenis Atheniensium archontis filiae stuprum intulit apud eundem Diodorum in excerptis editis p. 550. Reapse messenii belli finis, quem modo Diodorus scripsit, incidit in quartum Hippomenis archontis annum, uti diserte adnotat Pausanias IV. 13. Quare tempora utriusque rei congruunt. Denique cogitabam etiam de Gorgo messenio. MAI.

7. 18. Videtur sermo esse de Lacedaemoniis, qui ob clades a Messeniis acceptas, interdum animis concidebant. Diodor. mox; Pausan. IV. 12. MAI.

μὴν οὐδὲ οἱ Μεσσήνιοι τούτων ἀπελείποντο ταῖς προθυμίαις, ἀλλὰ ταῖς σφῶν ἀρεταῖς πιστεύσαντες

Ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι καταπονούμενοι ὑπὸ Μεσσηνίων ἔπεμψαν εἰς Δελφούς, ἡ δὲ ἔχρησεν

οὔ σε μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἀνώγει,
ἀλλ' ἀπάτῃ μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός,
ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἁλώσεται αἴσπερ ὑπῆρξεν.

ἔστι δὲ τὸ νοούμενον μὴ μόνον τοῖς ἐκ τῆς βίας ἔργοις ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκ δόλου

IX. Ὅτι κατὰ τὴν ἀξίαν οὐδὲ θελήσαντες δυνάμεθα τιμῆσαι τὸ δαιμόνιον· ὥστε εἰ μὴ κατὰ δύναμιν βουληθείημεν εὐχαριστεῖν, τίνας ἂν ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος βίου λαμβάνοιμεν εἰς τούτους ἐξαμαρτάνοντες οὓς ἀδικοῦντας οὐκ ἂν εἴη δυνατὸν οὔτε λαθεῖν οὔτε διαφυγεῖν; τὸ μὲν γὰρ ὅλον παρ' οἷς ἀθάνατον εἶναι συμβαίνει καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν κόλασιν, φανερὸν ὡς ἐν τούτοις παρασκευάζειν προσήκει τὴν μὲν ὀργὴν ἀγένητον, τὴν δὲ εὔνοιαν αἰώνιον. — Τηλικαύτην γὰρ ἔχει παραλλαγὴν ὁ τῶν ἀσεβῶν βίος πρὸς τὸν τῶν εὐσεβῶν ὥστε προς- 8
δοκᾶν ἑκατέρους αὐτοῖς βεβαιώσειν τὸ θεῖον τοῖς μὲν τὰς ἰδίας εὐχάς, τοῖς δὲ τὰς παρὰ τῶν ἐχθρῶν εὐχάς. — Τὸ δὲ ὅλον εἰ τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὅταν πρὸς τοὺς βωμοὺς καταφύγωσι βοηθοῦμεν, τοῖς δὲ πολεμίοις διὰ τῶν ὅρκων πίστεις δίδομεν μηδὲν ἀδικήσειν, πολαν χρὴ πρὸς

8. 1. ἀπελείποντο] ἀπελίποντο ed. Rom.
8. 5. οὔ τε] Pausan. et Euseb. οὔ σε. MAI. Id dedi.
8. 5. ἀνώγει] Pausan. et Euseb. ἄνωγεν. MAI.
8. 6. ἀπάτης] Pausan. et Euseb. ἀπάτῃ. MAI. Hoc dedi.
8. 6. γαῖαν] Pausan. λείαν. MAI. Nunc ibi recte γαῖαν scriptum.
8. 6. λαός] Euseb. ἄλλος, MAI.
8. 7. τέχνεσσιν] Pausan. τέχναισιν, Euseb. τέχναις τις. MAI.
8. 7. ὥσπερ] Pausan. et Euseb. αἴσπερ. MAI. Hoc praetuli.
8. 17. παρασκευάζειν προσήκει] παρασκευάζει προσήκειν ed. Rom.
8. 17. τὴν δὲ] incipit codicis p. 326., qui mox 24. ὅρκων.

8. 2. πιστεύσαντες] Sic abrumpitur in cod. oratio. MAI.
8. 4. Extat sequens oraculum apud Pausaniam IV. 12, et apud Eusebium praep. V. 27. MAI.
8. 6. Astum, quo Cresphontes heraclides Aepyti pater regionem messeniam olim obtinuit legesis apud Apollodorum bibl. II. 7, et apud Pausaniam IV. 3. Messeniam heroicis temporibus fuisse partem Laconiae, tum sub Heraclidis segregatam, tradit scholiastes a me editus ad odyss. XXI. 13. MAI.
8. 9. δόλου] Desideratur in codice verbum. Lacedaemoniorum porro dolos debellandis Messeniis adhibitos habes apud eundem Pausaniam IV. 12. MAI.

αὐτοὺς ποιεῖσθαι τοὺς θεοὺς σπουδήν, οἳ οὐ μόνον τοὺς εὐσεβεῖς ἐν τῷ ζῆν εὖ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον, εἰ δὲ καὶ ταῖς τελεταῖς δεῖ ἀγωγὴν μετ' εὐφημίας ἡδείας εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα παρασκευάζουσιν; διὸ καὶ προσήκειν μηδὲν οὕτω τῶν ἐν τῷ βίῳ σπουδάζειν ὡς περὶ τὴν τῶν θεῶν τιμήν.

Ὅτι ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀνθρώπων τὰ λοιπὰ τῶν ζῴων εὑρῆσθαι συμβέβηκε, τὴν δὲ εὐσέβειαν τοσούτῳ τῶν ἄλλων ἀρετῶν προέχειν ὅσον καὶ τοὺς θεοὺς τῶν θνητῶν ἐν πᾶσι πρωτεύειν.

Ὅτι ξηλωτῆς οὔσης τοῖς ἰδίοις πολὺ μᾶλλον οἰκείαν εἶναι ταῖς πόλεσι· τῆς γὰρ ἀθανασίας ἐγγύτερον οὖσαι προσῳκειωμένην τοῖς θεοῖς τὴν φύσιν ἔχουσι, καὶ πολὺν χρόνον διαμένουσαι προσδοκῶσι τὴν ὀφειλομένην ἀμοιβήν, τῆς μὲν εὐσεβείας τὴν ἡγεμονίαν, τῆς δὲ εἰς τὸ θεῖον ὀλιγωρίας τὴν τιμωρίαν.

X. Ὅτι Μύσκελλός τις Ἀχαιὸς ὢν τὸ γένος ἐκ Κρήτης κατήντησεν εἰς Δελφοὺς καὶ τὸν θεὸν ἐπηρώτησε περὶ τέκνων γενέσεως· ἡ δὲ Πυθία ἀνεῖλεν οὕτως,

Μύσκελλε βραχύνωτε, φιλεῖ σ' ἑκάεργος Ἀπόλλων,
καὶ γενεὰν δώσει· τὸ δὲ πρότερόν σε κελεύει
οἰκῆσαι δὲ Κρότωνα μέγαν καλαῖς ἐν ἀρούραις.

9. 2. εὖ ποιοῦσιν] εὐποιοῦσιν ed. Rom.

9. 3. εἰ δὲ καὶ ταῖς τελεταῖς δεῖ ἀγωγὴν] Corruptam hanc codicis scripturam ita mutavit Maius, οἳ δὲ καὶ ταῖς τελεταῖς διαγωγήν, quod non potuit scribere Diodorus.

9. 5. οὕτω] οὕτως ed. Rom, Mox malim ὥσπερ τὴν.

9. 8. συμβέβηκε] συμβέβηκεν ed. Rom.

9. 12. post οὔσης editor Rom. addidit εὐσεβείας, quo non opus.

9. 12. ἰδίοις] immo ἰδιώταις.

9. 13. ταῖς πόλεσι] τοῖς πόλεσιν ed. Rom.

9. 21. βραχύνωτε φιλεῖ σ'] καλὰν, ὥς σε φιλεῖς ed. Rom.

9. 22. δώσει· τὸ δὲ πρότερόν σε] an δώσει παίδων· πρότερον δὲ?

9. 23. οἰκῆσαι] οἰκίσαι ed. Rom. Tum δὲ in σε mutandum erit, si antea σε in δὲ,

9. 8. Ergo Diodorus praeclare sentiebat de immortalitate animorum. Confer eundem lib. XVIII. 1. Nec levia sunt eius dogmatis argumenta, quae antiquitates quoque aegyptiae nuper apud nos declaratae suppeditant. MAI.

9. 11. Religionem unius inter animantes hominis esse propriam, recta observatio est Platonis Protag. ed. Steph. T. I. p. 322, ceu Ciceronis nat. D. II. 56. MAI.

9. 17. Egregie congruit huic loco insignis Ciceronis sententia de rep. III. 23, qua docet poenam maximam et incomparabilem impiae civitatis esse eiusdem interitum. MAI.

τοῦ δὲ Κρότωνα ἀγνοοῦντος εἰπεῖν πάλιν τὴν Πυθίαν 9
αὐτός σοι φράζει ἑκατηβόλος· ἀλλὰ συνίει.
οὗτος μὲν Τάφιός τοι ἀνήροτος, ἥδε δὲ Χαλκίς,
ἥδε δὲ Κουρήτων ἡ ἱερὰ χθών,
αἵδε δ' Ἐχινάδες εἰσί· πολὺς δ' ἐπ' ἀριστερὰ πόντος.
οὕτω δ' οὐκ ἄν φημι Λακινίου ἄκρου ἁμαρτεῖν
οὐδ' ἱερᾶς Κρεμίσης οὐδ' Αἰσάρου ποταμοῖο.

Ὅτι τοῦ χρησμοῦ προστάσσοντος Κρότωνα κτίζειν ὁ Μύσκελλος τὴν περὶ τὴν Σύβαριν χώραν θαυμάσας ἐβούλετο κτίσαι, καὶ ἐξέπεσε χρησμὸς αὐτῷ οὗτος,

Μύσκελλε βραχύνωτε, παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων
κλαύματα μαστεύεις· δῶρον δ' ὃ διδῷ θεὸς αἶνει.

XI. Ὅτι φασί τινα τῶν Συβαριτῶν ἐμπόρων ἀκούσαντα παρά τινος ὅτι θεασάμενος τοὺς ἐργάτας εἰληφὼς εἴη [τὰ] πράγματα παρακαλέσαι τὸν εἰπόντα μὴ θαυμάσαι· καὶ γὰρ ἀκούσαντα τὸ γεγονὸς πεπονηκέναι τὴν πλευράν. ἕτερον δὲ λέγεται παραβαλόντα εἰς Σπάρτην εἰπεῖν ὅτι πρότερον μὲν θαυμάζοι τὴν τῶν Σπαρτια-

10. 1. τοῦ δὲ Κρότωνα ἀγνοοῦντος] Cod. τὸν δὲ Κρότωνα ἀγνοοῦντα. MAI.
10. 2. συνίει] σύ γ' οἶει ed. Rom.
10. 3. οὗτος] οὕτως ed. Rom.
10. 4. Versus sesquipede defectus. Mox εἰσίν ed. Rom.
10. 6. οὕτω δ'] οὕτως δ' ed. Rom. Verum videtur οὕτω σ'.
10. 7. Κρεμίσης] immo Κριμίσης.
10. 11. παρ' ἐκ θεὸν ἄλλα] Strabo in Siebenkesii editione πάρεκ σέθεν ἄλλο. In codice dividitur παρ' ab ἐκ, appositis apocope et spiritu. Nunc vero cognoscimus, Casaubonum recte emendavisse θεὸν in Strabone. MAI.
10. 12. Strabo κλάσματα θηρεύεις, δῶρον ὅ τι δῷ τις ἐπαίνει. MAI. Malim ὃ διδοῖ.
10. 13. φασί] φασὶν ed. Rom.
10. 13. Συβαριτῶν ἐμπόρων] ἐμπόρων Συβαριτῶν ed. Rom.
10. 14. παρὰ] incipit codicis p. 207.
10. 15. τὰ] dele.

10. 4. Taphius insula vulgo adscribitur Echinadibus. Chalcidem intellige aetolicam, Curetas vero Acarnaniae; de quibus locis consule geographos. Est enim hoc rectum fere iter venientibus ex oraculo delphico in Italiam. Iam quod versus heic deficit, nemo magnopere miretur. Iamdiu enim docuit nos Plutarchus de Pyth. orac. ed. Reisk. T. VII. p. 558. seqq. viles fuisse oraculorum versiculos, et saepe absque iusto metro interdumque mutilos, et pravis vocabulis interstinctos et omnino, Apolline indignos. MAI.
10. 7. Fines describuntur intra quos Croto sita fuit. MAI.
10. 10. Extat sequens oraculum apud Strabonem VI. cap. 1. 12. cum lectionis varietate. MAI.

τῶν ἀνδρείαν, τότε δὲ θεασάμενον εὐτελῶς καὶ μετὰ πολλῆς κακοπαθείας βιοῦντας εἰπεῖν ὅτι τῶν ἐσχάτων οὐδὲν διαφέρουσι· καὶ γὰρ ἐν Συβαρίταις τὸν ἀνδρειότατον μᾶλλον ἑλέσθαι ἂν τρὶς ἀποθανεῖν ἢ τοιοῦτον βίον ζῶντα καρτερεῖν. μάλιστα δὲ παρ' αὐτοῖς περιουσιάσαι λέγεται τρυφῇ τὸν ὀνομαζόμενον Μινδυρίδην.

Ὅτι Μιλησίων τρυφώντων φασὶ πρὸς αὐτοὺς ἀποδημήσαντά τινα τῶν Συβαριτῶν ἐπειδὴ πάλιν πρὸς τὴν πατρίδα παρεγενήθη, τά τε ἄλλα τοῖς πολίταις ἐξηγεῖσθαι καὶ δὴ φάσκειν κατὰ τὴν ἀποδημίαν πόλιν ἐλευθέραν ἑωρακέναι τὴν τῶν Μιλησίων.

XII. Ὅτι συνταξαμένων τῶν ἐπευνακτῶν τῷ Φαλάνθῳ τότε ἥκειν πρὸς τὴν στάσιν κατὰ τὴν ἀγορὰν ὅταν αὐτὸς ἐπὶ τὸ μέτωπον ἐφελκύσῃ τὴν κυνῆν μετὰ τῶν ὅπλων· ἐμήνυσε δέ τις τὸ μέλλον γίνεσθαι τοῖς ἐφόροις. τῶν δὲ πλείστων οἰομένων δεῖν ἀποκτεῖναι τὸν Φάλανθον Ἀγαθιάδας ἐραστὴς αὐτοῦ γεγονὼς εἶπεν ὡς τοῦτο πράξαντες εἰς μεγίστην στάσιν ἐμβαλοῦσι τὴν Σπάρτην, ἐν ᾗ κρατήσαντες ἀλυσιτελῆ ποιήσονται νίκην, καὶ σφα-

11. 1. εὐτελῶς] εὐτελοῖ ed. Rom., unde editor post καὶ inseruit ὁρῶν.
11. 2. εἰπεῖν] εἶπεν ed. Rom. et mox διαφέρουσιν.
11. 3. τὸν] abest ab ed. Rom.
11. 3. καὶ] κᾆν ed. Rom.
11. 6. Μινδυρίδην] Δυρίδην ed. Rom.
11. 7. αὐτοὺς] αὐτὸν ed. Rom.
11. 13. κατὰ] Cod. καὶ. Suspicabar autem transferenda esse verba μετὰ τῶν ὅπλων post ἀγορὰν, atque interpretandum *procedere in forum cum armis seditiose, quum Phalanthus galerum in frontem adduxisset.* MAI.
11. 14. κυνῆν] κυνῆν ed. Rom. hic et 12. 2.
11. 15. ἐμήνυσε] ἐμήνισε ed. Rom.
11. 15. δέ] fortasse verius est δή.

11. 6. Δυρίδην] De huius hominis luxuria loquitur Diodorus in excerptis editis p. 550; atque ut ibidem observatur in adnotationibus a Valesio, Herodotus VI. 127; Aelianus var. hist. IX. 24.; Athenaeus VI. 105. Porro Diodorus scribit *Μινδυρίδην*; reliqui *Σμινδυρίδην*. A codice igitur vaticano videtur excidisse μιν. MAI.

11. 7. A Sybaritis praecipuo amore dilectos Ionas propter luxus similitudinem, tradit idem Diodorus in excerptis p. 549. Quaenam porro libertas hoic intelligatur, satis declarat Plato de corruptissima civitate loquens apud Ciceronem de rep. I. 42. *absit omnis pudor, ut plane liberi sint* etc. MAI.

11. 12. Epeunactae servi erant hilotae in locum stratumque dominorum bello messenio extinctorum a Lacedaemoniis substituti. Legesis Athenaeum VI. 101. MAI.

11. 13. Legitur haec historia etiam apud Strabonem VI. cap. III. 2. seqq. non sine varietatibus. MAI.

λέντες ἄρδην ἀπολέσουσι τὴν πατρίδα. συνεβούλευσεν οὖν τὸν κήρυκα ἀναγορεῦσαι τὴν κυνῆν ἐᾶν ὡς ἔχει Φάλανθος. οὗ γενομένου τοὺς μὲν παρθενίας ἀποστήσασθαι τῆς ἐπιβολῆς καὶ πρὸς διάλυσιν ὁρμῆσαι.

Οἱ δὲ ἐπευνακταὶ θεωροὺς πέμψαντες εἰς Δελφοὺς ἐπηρώτων εἰ δίδωσιν αὐτοῖς τὴν Σικυωνίαν. ἡ δ' ἔφη
καλόν τοι τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος·
ἀλλ' οὐκ οἰκήσεις οὐδ' εἰ παγχάλκεος εἶῃς.
Σατύριον φράζου καὶ Τάραντος ἀγλαὸν ὕδωρ
καὶ λιμένα σκαιὸν καὶ ὅπου τράγος ἀγλαὸν οἶδμα 11
ἀμφαγαπᾷ τ' ἀκρόπολιν γενείου,
ἔνθα Τάραντα ποιοῦ ἐπὶ Σατύριον βεβαῶτα.
ἀκούσαντες δὲ ἠγνόουν. ἡ δὲ φανερώτερον ἔφη
Σατυρίον τοι ἔδωκα Τάραντά τε πίονα δῆμον
οἰκῆσαι καὶ πήματ' Ἰαπύγεσσι γενέσθαι.

12. 8. *οἰκήσεις, οὐδ'*] *οἰκίσεις οὐκ* ed. Rom.

12. 9. *καὶ Τάραντος*] fortasse fuerat *τὸ Τάραντός τ'*.

12. 11. *ἄμφαγαπᾶτ' ἀκρόπολιν*] Ita cod. Recole dicta p. 10. 4. MAI. Scripsi *ἀμφαγαπᾷ τ'*. Reliquorum quae esse debeat sententia ostendit Dionysius Hal. p. ed. Maii Romanae 501. s., Mediolanensis 102. s.: *ὅτε Λακεδαιμόνιοι Μεσσήνην ἐπολέμουν καὶ ἔρημος ἀνδρῶν ἡ πόλις ἦν, δεομέναις ταῖς γυναιξὶ καὶ μάλιστα ταῖς ἐν ἀκμῇ παρθένοις μὴ περιιδεῖν τὰς μὲν ἀγάμους τὰς δὲ ἀτέκνους γινομένας, ἐπέμποντό τινες ἀεὶ νέοι παραλλὰξ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῆς μίξεως τῶν γυναικῶν ἕνεκα, καὶ συνῆσαν αἷς ἐπιτύχοιεν. ἐκ τούτων γίνονται τῶν ἀδιακρίτων ἐπιμιξιῶν παῖδες οὓς ἀνδραθέντας οἱ Λακεδαιμόνιοι προεπηλάκιζον τά τε ἄλλα καὶ παρθενίας προηγόρευον. στάσεως δὲ γενομένης ἡττηθέντες οἱ παρθενίαι ἀναχωροῦσιν ἐκόντες ἐκ τῆς πόλεως, καὶ πέμψαντες εἰς Δελφοὺς χρησμὸν ἔλαβον πλεῖν εἰς Ἰταλίαν, ἐξευρόντας δὲ χωρίον τῆς Ἰαπυγίας Σατύριον καὶ ποταμὸν Τάραντα, ἔνθα ἴδωσι τράγον τῇ θαλάττῃ τέγγοντα τὸ γένειον, ἐκεῖ τοὺς βίους ἱδρύσασθαι. πλεύσαντες δὲ τὸν ποταμὸν ἐξεῦρον καὶ κατά τινος ἑρινεοῦ πλησίον τῆς θαλάττης πεφυκότος ἄμπελον ἐθεάσαντο κατακεχυμένην, ἐξ ἧς τῶν ἐπιτράγων τις καθειμένος ἥπτετο τῆς θαλάττης. τοῦτον ὑπολαβόντες εἶναι τὸν τράγον ὃν προεῖπεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὄψεσθαι τέγγοντα τὸ γένειον τῇ θαλάττῃ, αὐτοῦ μένοντες ἐπολέμουν Ἰάπυγας καὶ ἱδρύονται τὴν ἐπώνυμον τοῦ ποταμοῦ Τάραντος πόλιν.* Itaque *τ'* fortasse de *τέγγων* relictum est.

12. 12. *ἔνθα Τάραντα* praecedenti versui addit ed. Rom.

12. 13. *φανερώτερον*] *φανερώτεραν* ed. Rom.

12. 14. *Τάραντά*] *καὶ Τάραντά* ed. Rom.: correctum ex Strabone, qui et *δῶκα*.

12. 15. *Ἰαπύγεσσι*] Cod. *ἀδησιγησι*, MAI. *Ἰαπυγέεσσι* citat Mazochius ad tab. Heracl. p. 89., nescio an metro consulturus, quomodo debuerat *Ἰαπυγίοισι*.

12. 3. *παρθενίας*] Quippe etiam Parthenias conspiraverant cum Epeunactis. Strabo ibid. MAI.

12. 12. Signis quibusdam sedem condendae urbis invenire iussum Phalanthum ait etiam Plutarchus de Pyth. or. p. 606. MAI.

12. 15. Hi duo versus extant etiam apud Strabonem VI. 3. MAI.

XIII. *Ὅτι Ἀντίφημος καὶ Ἔντιμος οἱ Γέλαν κτίσαντες ἠρώτησαν τὴν Πυθίαν, καὶ ἔχρησε ταῦτα,*

Ἔντιμε καὶ Κράτωνος ἀγακλέος υἱὲ δαΐφρον,
ἐλθόντες Σικελὴν χθόνα ναιετον ἄμφω,
δειμάμενοι πτολίεθρον ὁμοῦ Κρητῶν Ῥοδίων τε
πὰρ προχοὰς ποταμοῖο Γέλα συνομώνυμον ἀγνόν.

Ὅτι οἱ ἐκ τῆς δεκάτης ἀνατεθέντες Χαλκιδεῖς ἦλθον χρησόμενοι περὶ ἀποικίας, καὶ ἀνεῖλε

Ἀψιδίη ποταμὸν ἱερωτάτην εἰς ἅλα πίπτειν,
ἔνθ' εἴσω βάλλοντι τὸν ἄρσενα θῆλυς ὀπυίει,
ἔνθα πόλιν οἴκιζε, διδοῖ δέ σε Αὔσονα χώραν.

οἱ δὲ κατὰ τὸν Ἀψίαν ποταμὸν εὑρόντες ἄμπελον περι-

13. 3. *Ἔντιμος καὶ Κράτωνος*] Cod. fortasse *Ἔντιμος Κράτωνος*. MAI. An *Ἔντιμ' ἠδὲ Κράτωνος*?

13. 3. *δαΐφρον*] *δαΐφρων* ed. Rom.

13. 4. Versus pede minor.

13. 5. *πτολίεθρον*] incipit codicis p. 208.

13. 6. *συνομώνυμον*] *συνώνυμον* ed. Rom.

13. 6. *ἁγνόν*] *ἀγνόν* ed. Rom.

13. 9. *Ἀψιδίη*] Ita Cod.; tum et alia menda in hoc oraculo sunt, in quibus corrigendis mihi aqua haerebat. MAI. Pendet emendatio ab restituto vero ignoti fluminis nomine: caetera sic possunt tentari, *ποταμὸν* vel *ποταμῶν ἱερώτατον εἰς ἅλα πίπτειν*, si suae orationi haec accommodavit scriptor, sin minus, *ἱερώτατος — πίπτει*.

13. 10. *ὀπυίει*] Cod. *ὀπαρεῖ*. MAI., qui reposuit *ὀπάζει*.

13. 11. *διδοῖ*] Ita cod. MAI. Pro *σε* scribendum erit *τε* vel *τοι*, si sanum est *διδοῖ*.

13. 1. *Γέλαν κτίσαντες*] Olympiade XXIII, ut certe est apud Eusebium ed. Mediol. De Antiphemo conditore Gelae Herodotus VII. 153, Athenaeus VII. 51, Pausanias VIII. 46, ut iamdiu observavit magnus Scaliger ad Euseb. an. MCCCXL. Et quidem Pindari scholiastes ab eodem citatus olymp. II. 16. appellat cum Antiphemo etiam Entimum. Tum Aristaenetus apud Steph. byz. voc. *Γέλα*, meminit oraculi, sed diversi ab hoc quod scribit Diodorus. Oraculum quoddam a scholiasta quoque praedicto memoratur. MAI.

13. 5. *ὁμοῦ Κρητῶν Ῥοδίων τε*] Quia Antiphemus rhodius, Entimus cres erat, teste praedicto Pindari scholiasta. MAI.

13. 11. Quominus heic de Rhegii aedificatione sermo fiat, non sinit me dubitare Strabo VI. cap. 1. 6. *κτίσμα δ' ἐστὶ τὸ Ῥήγιον Χαλκιδέων, οὓς κατὰ χρησμὸν δεκατευθέντας τῷ Ἀπόλλωνι δι' ἀφορίαν, ὕστερον ἐκ Δελφῶν ἀποικῆσαι δεῦρο φασί: Rhegium a Chalcidensibus conditum est, qui quum, decimatione oraculi iussu peracta, Apollini propter agrorum sterilitatem consecrati essent, eo deinde Delphis commigrasse feruntur.* Tum huic oraculo similia prorsus narrantur in Dionysii hal. fragmentis a me Mediolani editis XVII. 3, ubi aeque de Rhegii conditu verba fiunt; nam et ibi *ἄῤῥην ὑπὸ τῆς θηλείας ὠνυσμένος*, et *ἐρινεὸς* et *ἄμπελος* et *πρόσφυσις*. MAI. *ὀχνισμένος* apud Dionysium scribendum esse et ipse Maius intellexit ed. Romanae p. 502. et ante eum alii.

πεπλεγμένην ἐρινεῷ τὸ λεγόμενον ἀρσενόθηλυν ἔκτισαν πόλιν.

XIV. παραπορευόμενον μεγάλῃ τῇ φωνῇ λέγειν ἀντὶ θνητοῦ βίου δόξαν ἀθάνατον περιποιήσασθαι βούλεται 5τίς; ἐρεῖ πρῶτος ἐπιδίδωμι τὸν ἐμαυτοῦ βίον εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν.

Ὅτι τῶν εἰς ἀγρὸν πορευομένων τις ἐρωτήσας ἀπαντίον ἠρώτησε μή τι νεώτερον εἴη κατὰ τὴν πόλιν. καὶ ἐξημίωσαν αὐτὸν οἱ τὴν ἀρχὴν παρὰ Λοκροῖς ἔχοντες· 10τοσοῦτον ἦσαν περὶ τὸ δίκαιον ἠσχοληκότες.

Ὅτι Σικυωνίοις ἔχρησεν ἡ Πυθία ἑκατὸν ἔτη μαστιγονομηθήσεσθαι αὐτούς. ἐπερωτησάντων δὲ αὐτῶν τίς ὁ ταῦτα ποιήσων πάλιν ἀπεκρίθη ᾧ ἂν καταπλεύσαντες πρώτῳ γεγενημένον υἱὸν ἀκούσωσιν. ἐτύγχανε δὲ τοῖς 15θεωροῖς ἠκολουθηκὼς τῆς θυσίας ἕνεκα μάγειρος ὃς ἐκαλεῖτο Ἀνδρέας μισθοῦ τοῖς ἄρχουσι μαστιγοφορῶν ὑπηρέτει

Ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ὑπὸ Μεσσηνίων ἡττηθέντες εἰς Δελφοὺς πέμψαντες ἠρώτων περὶ πολέμου. ἔχρησε δὲ αὐ-20τοῖς παρὰ Ἀθηναίων λαβεῖν ἡγεμόνα.

Ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι προτραπέντες ὑπὸ Τυρταίου οὕτω προθύμως εἶχον πρὸς παράταξιν ὥστε μέλλοντες παρατάττεσθαι τὰ ὀνόματα σφῶν αὐτῶν ἐγράψαντο εἰς σκυταλίδα καὶ ἐξῆψαν ἐκ τῆς χειρός, ἵνα τελευτῶντες 25μὴ ἀγνοῶνται ὑπὸ τῶν οἰκείων. οὕτω παρέστησαν ταῖς ψυχαῖς ἕτοιμοι πρὸς τὸ τῆς νίκης ἀποτυγχάνοντες, ἑτοίμως ἐπιτυγχάνοντες τὸν ἔντιμον θάνατον.

14. 4. *βούλεται τίς*] immo *βούλεταί τις*, et si modo caetera constaret integra esse, *ἐπεὶ* pro *ἐρεῖ*.

14. 7. *ὅτι — ἐρωτήσας*] *homini in agrum exeunti cum quidam occurrisset, rogavit* vertit Mains recte ad sententiam, quae nescio an tulerit *τὸν πορευόμενον*.

14. 19. *ἔχρησε*] *ἤχρησεν* ed. Rom.

14. 26. 27. Haec referunt sermonem excerptorum Hoeschelianorum.

14. 3. Locus acephalus, quem eclogarius posuit delectatus unica sententiae nobilitate. MAI.

14. 10. Locrensium iustitiam commemorat etiam Strabo VI. cap. I. 8, eosque primos ait scriptis legibus usos. MAI.

14. 11. *μαστιγονομηθήσεσθαι*] Notemus hoc verbum, ut puto, inauditum; etsi iamdiu extat nomen *μαστιγονόμος*. MAI.

14. 16. *ὑπηρέτει*] Abrumpitur sermo; quamobrem merito dolemus curiosae narrationis imperfectionem. MAI.

14. 20. Rem copiosius narrat Pausanias IV. 15, qui ait ab Atheniensibus, qui Spartanorum incrementis invidebant, missum ducem Tyrtaeum ludimagistrum et claudum. MAI.

12 XV. *Ὅτι Ἀριστοτέλης ὁ καὶ Βάττος κτίσαι βουλόμενος Κυρήνην ἔλαβε χρησμὸν οὕτως,*

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
εἰς Λιβύην πέμπει καλλιστέφανον Κυρήνης
εὑρείης ἄρχειν καὶ ἔχειν βασιληίδα τιμήν.
ἔνθα σε βάρβαροι ἄνδρες, ἐπὰν Λιβύης ἐπιβῇῃς,
Βαττοφόροι ἐπιοῦσι· σὺ δ' εὐχόμενος ἠρανίοιο
Παλλάδι τ' ἐγρεμάχῃ γλαυκώπιδι καὶ Διὸς υἱῷ
Φοίβῳ ἀκερσεκόμῃ νίκην ὑποχείριον ἕξεις,
καὶ μάκαρος Λιβύης καλλιστεφάνου βασιλεύσεις
αὐτὸς καὶ γένος ἀμόν· ἄγει δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων.

Ὁ φθόνος καθαιρεῖ τοὺς ταῖς δόξαις πρωτεύοντας.

XVI. *Ὅτι οἱ Λοκροὶ ἔπεμψαν εἰς Σπάρτην περὶ συμμαχίας δεόμενοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸ μέγεθος τῆς Κροτωνιατῶν δυνάμεως ἀκούοντες ὥσπερ ἀφοσιούμενοι καὶ μόνως ἂν οὕτω σωθέντων Λοκρῶν ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς συμμάχους διδόναι τοὺς Τυνδαρίδας. οἱ δὲ πρέσβεις εἴτε προνοίᾳ θεοῦ εἴτε τὸ ῥηθὲν οἰωνισάμενοι προσεδέξαντο τὴν βοήθειαν παρ' αὐτῶν καὶ καλλιερήσαντες ἔστρωσαν τοῖς Διοσκούροις κλίνην ἐπὶ τῆς νηὸς καὶ ἀπέπλευσαν ἐπὶ τὴν πατρίδα.*

14 *ποταπὰς δὲ ψυχὰς ἔξειν τοὺς συνηκολουθηκότας πατέρας, ὅταν ὁρῶντες τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς ὑπὸ τῶν βαρ-*

15. 4. *εἰς*] *ἐς* Herodotus et Tzetza.

15. 4. *Λιβύην*] Cod. *Λυκίην*. Error quidem κ pro *β* natus est a similitudine formarum maiorum, *K* et *B*, quibus olim exarabantur codices. Ita in dionysianis fragmentis scribebatur *Φάκιος* pro *Φάβιος*. MAI.

15. 6. *ἐπιβῇῃς*] *ἐπιβαίῃς* ed. Rom.

15. 7. *ἐπιοῦσι*] *ἐπίασι*: si modo incorruptae sunt haec et praecedens vox.

15. 7. *σὺ δ' εὐχόμενος*] *οὐδ' εὐχόμενον* ed. Rom. Mox *ἠρανίοιο* fortasse fuit *Κρονίωνι*.

15. 8. *ἐγρεμάχῃ*] Cod. *ἐγριμάχης*. MAI., qui scripsit *ἐγριμάχῳ*.

15. 9. *ὑποχείριον*] Cod. *ὑπερχείριον*. MAI.

15. 10. *λιστεφάνου*] incipit codicis p. 345. Mox scribam *ὑμόν*.

15. 16. *οὕτω*] *οὕτως* ed. Rom.

15. 2. Rem ponit Eusebius in Olympiade V; tum rursus in olymp. XXXVII; pro diversa scilicet historicorum sententia. Idem Eusebius oraculum commemorat.

15. 3. Quippe Battus oraculum consuluerat de voce acquirenda; erat enim exigua voce praeditus et balbutiens, ut ait Herodotus IV. 155; Apollo autem regnum quoque in Libya fundandum illi vaticinatur. Battus Libybus *regem* sonabat. Pythia vero *προληπτικῶς* locuta est. At Tzetzes chil. VI. 345. Battum a vocis *βατταρισμοῦ* dictitatum ait. MAI.

15. 4. Huc usque extat oraculum apud Herodot IV. 155. Reliqua neque apud Herodotum occurrunt neque apud Tzetzem. MAI.

βάρων ἀῤῥήτῳ συμφορᾷ περιπίπτοντας μὴ δύνωνται βοηθεῖν, ἀλλὰ τὰς ἑαυτῶν πολιὰς σπαράσσοντες πρὸς κωφὴν ὀδύρωνται τύχην;

XVII. Ὅτι Κροῖσος ὁ Λυδῶν βασιλεὺς μεγάλας κεκτημένος δυνάμεις πολὺν ἐκ παρασκευῆς σεσωρευκὼς ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν μετεπέμπετο τῶν Ἑλλήνων τοὺς σοφωτάτους, καὶ συνδιατρίβων αὐτοῖς μετὰ πολλῶν δώρων ἐξέπεμψε καὶ αὐτὸς πρὸς ἀρετὴν ὠφέλητο πολλά. ποτὲ δὲ τούτων μεταπεμψάμενος καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν πλοῦτον ἐπιδειξάμενος ἠρώτησεν εἴ τις ἕτερος αὐτοῦ δοκεῖ μακαριώτερος εἶναι. ὁ δὲ Σόλων τῇ συνήθει τοῖς φιλοσόφοις χρησάμενος παῤῥησίᾳ ἔφη μηδένα τῶν ζώντων εἶναι μακάριον· τὸν γὰρ ἐπ' εὐδαιμονίᾳ πεφρονηματισμένον καὶ δοκοῦντα τὴν τύχην ἔχειν συνεργὸν μὴ γινώσκειν εἰ διαμενεῖ μετ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐσχάτης. σκοπεῖν οὖν ἔφησε δεῖν τὴν τοῦ βίου τελευτὴν καὶ τὸν διευτυχήσαντα τότε προσηκόντως λέγειν μακάριον. ὁ δὲ Κροῖσος ὕστερον γενόμενος αἰχμάλωτος ὑπὸ Κύρου καὶ μέλλων ἐπὶ μεγάλῃ πυρᾷ κατακαίεσθαι τῆς Σόλωνος ἀποφάσεως ἐμνημόνευσεν. διὸ καὶ τοῦ πυρὸς ἤδη περιφλέγοντος ἀνεβόα συνεχῶς τὸ τοῦ Σόλωνος ὄνομα. ὁ δὲ Κῦρος προσπέμψας τοὺς πυθομένους τίς ἡ συνεχής ἐστι τοῦ Σόλωνος ὀνομασία, μαθὼν τἀληθὲς μετέπεσε τοῖς λογισμοῖς καὶ νομίσας τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Σόλωνος ἀληθινὴν εἶναι τῆς μὲν ὑπερηφανείας ἐπανίστατο, τὴν δὲ πυρὰν κατασβέσας ἔσωσε τὸν Κροῖσον καὶ τὸ λοιπὸν ἕνα τῶν φίλων κατηρίθμησεν.

Ὅτι ὁ Σόλων ἡγεῖτο τοὺς μὲν πύκτας καὶ σταδιεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ἀθλητὰς μηδὲν ἀξιόλογον συμβάλλεσθαι

16. 5. σεσωρευκὼς] σεσωρηκὼς ed. Rom. Malim etiam καὶ πολὺν.
16. 8. ἐξέπεμψε] ἐξέπεμψεν ed. Rom.
16. 8. ὠφέλητο] Cod. ὠφέλοιτο. MAI. qui dedit ὠφέλετο typothetae opinor culpa.
16. 10. ἠρώτησεν] ἠρώτηκεν ed. Rom.
16. 15. διαμενεῖ] διαμένει ed. Rom. et mox ἔφησεν.
16. 22. πυθομένους] immo πευσομένους.
16. 26. ἔσωσε] incipit codicis p. 346.

16. 3. Est haec concionis incertae particula, quam eclogarius prae ceteris adamatam retinuit. MAI.

16. 8. Diodorus dum haec quae sequuntur de VII. sapientibus et de Croeso scriberet respexit ad Herodotum I. 29 sqq. Neque id mirum; quum sibi videlicet Diodorus bibliothecam ex variis scriptoribus componendam proposuerit. Quis vero nescit in rebus quoque aegyptiis, quas libro primo late scribit Diodorus, Herodotum ducem esse sequutum? Ceteroquin et heic et alibi magnopere ab Herodoto Diodorus differt. Conferatur etiam Plutarchus in Solone XXVII, qui vicissim Diodorum expilat. MAI.

ταῖς πόλεσι πρὸς σωτηρίαν, τοὺς δὲ φρονήσει καὶ ἀρετῇ διαφέροντας μόνους δύνασθαι τὰς πατρίδας ἐν τοῖς κινδύνοις διαφυλάττειν.

XVIII. Ὅτι περὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος ἀμφισβητήσεως οὔσης ἡ Πυθία ἔχρησεν οὕτως.

ἔκγονε Μιλήτου, τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾷς;
τίς σοφίᾳ πρῶτος πάντων; τούτῳ τρίποδ' αὐδῶ.

Οἱ δέ φασιν ἄλλως ὅτι πολέμου γενομένου τοῖς Ἴωσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοῦ τρίποδος παρὰ σαγηνέων ἀνενεχθέντος, ἐπερωτῆσαι τὸν θεὸν περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. ἡ δὲ ἔφη

οὔποτε μὴ λήξῃ πόλεμος Μερόπων καὶ Ἰώνων
πρὶν τρίποδα χρύσειον, ὃν Ἥφαιστος κάμε τεύχων,
ἐκ μέσσου πέμψητε, καὶ ἐς δόμον ἀνδρὸς ἵκηται
ὃς σοφίᾳ τά τε ὄντα τά τ' ἐσσόμενα προδέδορκεν.

Ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀκολουθῆσαι βουλόμενοι τῷ χρησμῷ Θάλητι τῷ Μιλησίῳ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τὸ ἀριστεῖον ἐβούλοντο δοῦναι· τὸν δ' εἰπεῖν ὡς οὐκ ἔστι πάντων σοφώτατος, συμβουλεύειν δὲ πρὸς ἕτερον πέμπειν σοφώτερον. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀποποιησαμένων τὸν τρίποδα Σόλωνι δίδοσθαι δοκοῦντι πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβλῆσθαι σοφίᾳ τε

17. 7. πρῶτος πάντων] Laërt. πάντων πρῶτος. MAI.
17. 12. οὔ ποτε μὴ λήξῃ πόλεμος] Laërt. μὴ πρότερον λήξειν πόλεμον. MAI.
17. 13. κάμε τεύχων] Laërt. βάλε πόντῳ, absurde. MAI.
17. 14. ἐκ μέσσου] Laërt. ἐκ πόλιος. MAI.
17. 15. ὃς σοφίᾳ etc.] Sic etiam varia lectio ab Stephano prolata apud Laërt. Verumtamen vulgatus ibi textus ὃς δεδάηκε τά τ' ἐόντα etc. MAI.
17. 18. ἔστι] ἔστιν ed. Rom.
17. 21. δίδοσθαι] διδόσθαι ed. Rom.
17. 22. ὑπερβεβλῆσθαι] ὑπερβεβαλῆσθαι ed. Rom.

17. 1. Hinc a Solone imminuta athletarum praemia ait Laërtius I. 55. MAI.
17. 7. Extat hoc distichon etiam apud Laërtium in Thalete I. 28. MAI.
17. 11. Plutarchus in Solone cap. IV. ait bellum inter Ionas ipsius tripodis causa exarsisse; en autem Diodorus noster tantummodo ait, bello flagrante, deprehensum fuisse a piscatoribus tripodem. MAI.
17. 12. Meropes intelliguntur Coi, suffragante Plinio V. 31. uti iam observavit Menagius ad Laërt. itemque Hyginus, uti mone. Harduinus ad Plin. loc. cit. Cum Cois enim bellum gerebant Milesii, qui designantur nomine Ionum. MAI.
17. 15. Hi quoque extant quatuor versiculi apud Laërtium I. 33. MAI.

καὶ συνέσει. τὸν δὲ συμβουλεῦσαι τοῦτον ἀναθεῖναι Ἀπόλλωνι· τοῦτον γὰρ εἶναι σοφώτερον πάντων.

XIX. Ὅτι ὁ αὐτὸς πρὸς τῇ τοῦ βίου καταστροφῇ ὁρῶν Πεισίστρατον πρὸς χάριν λόγοις τὰ πλήθη δημαγωγοῦντα καὶ πρὸς τυραννίδα παρορμῶντα τὸ μὲν πρῶτον λόγοις ἐπεχείρησεν ἀποτρέπειν ταύτης τῆς ἐπιβουλῆς· οὐ προσέχοντος δὲ αὐτοῦ προῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν μετὰ τῆς πανοπλίας παντελῶς ἤδη γεγηρακώς. συνδραμόντος δὲ τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ παράδοξον παρεκάλει τοὺς πολίτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα καὶ παραχρῆμα καταλύειν τὸν τύραννον· οὐδενὸς δὲ αὐτῷ προσέχοντος, καὶ πάντων αὐτοῦ μανίαν καταγινωσκόντων, τινῶν δὲ παραγηρᾶν αὐτὸν ἀποφαινομένων, ὁ μὲν Πεισίστρατος ἤδη τινὰς δορυφόρους περιαγόμενος προσῆλθε τῷ Σόλωνι καὶ ἐπύθετο τίνι θαῤῥῶν τὴν τυραννίδα καταλύειν αὐτοῦ βούλεται, τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι τῷ γήρᾳ θαυμάσας τὴν φρόνησιν αὐτοῦ οὐδὲν αὐτὸν ἠδίκησεν.

Ὅτι τὸν παρανόμοις καὶ ἀδίκοις πράξεσιν ἐπιβαλόμενον οὐκ ἂν προσηκόντως σοφὸν νομίζεσθαι.

Ὅτι φασὶν Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην φρονοῦντα ἐπὶ σοφίᾳ μέγα παραγενέσθαι Πυθῶδε καὶ ἐπερωτῆσαι τίς ἐστιν αὐτοῦ τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος. καὶ εἰπεῖν

Οἰταῖόν τινά φασι Μύσωνα
σοῦ μᾶλλον πραπίδεσσιν ἀρηρότα πευκαλίμῃσιν,
ὅστις ἦν Μαλιεὺς καὶ ᾤκει τὴν Οἴτην εἰς κώμην Χηνὰς καλουμένην.

18. 13. παραγηρᾶν] παρὰ γῆραν ed. Rom.
18. 19. οὐκ] incipit codicis p. 347.
18. 24. ἀρηρότα] ἀρχήροτα ed. Rom.

18. 3. Reapse ait Phanias apud Plutarchum Sol. cap. XXXII, minus duobus annis Solonem superfuisse Pisistratī tyrannidi. MAI.

18. 6. Lege Plutarchum in Solone cap. XXIX. MAI.

18. 14. Videsis Plut. in Sol. cap. XXX. MAI.

18. 17. Quippe Pisistratus generis adfinitate attingebat Solonem teste Plutarcho; quam ob rem, nec non ob Pisistrati clementiam et Solonis philosophiam, dissensus eorum politicus ad nullam atrocitatem erupit, ut idem observat Plutarchus. MAI.

18. 23. Multo rectius se habent hi versiculi apud Laërtium I. 30. et 106.

Οἰταῖόν τινα φημὶ Μύσων' ἐν Χηνὶ γενέσθαι
σοῦ μᾶλλον πραπίδεσσιν ἀρηρότα πευκαλίμῃσι.

MAI.

18. 26. Cum his copulanda sunt quae leguntur in Diodori excerptis editis Wessel. T. II. p. 551—552. MAI.

17 Ὅτι ὁ Σόλων πολυπραγμονήσας τὸν τόπον ἐν ᾧ διέτριβε Μύσων κατέλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἅλω πρὸς ἄροτρον προσβαλόντα ἐχέτλην, καὶ πειραθεὶς τοῦ ἀνδρὸς ἔφη Οὐχ ὥρα νῦν ἀρότρου ὦ Μύσων, καὶ οὗτος Οὐ χρῆσθαι, εἰπεῖν, ἀλλ' ἐπισκευάζειν.

XX. Ὅτι Χίλων ἀφικόμενος εἰς Δελφοὺς καὶ καθάπερ ἀπαρχὰς ποιούμενος τῷ θεῷ τῆς ἰδίας συνέσεως ἐπέγραψεν ἐπί τινα κίονα τρία ταῦτα, Γνῶθι σεαυτόν, καὶ Μηδὲν ἄγαν, καὶ τρίτον Ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτα. τούτων ἕκαστον ὑπάρχον βραχὺ καὶ Λακωνικὸν μεγάλην ἔχει τὴν ἀναθέωρησιν. τὸ γὰρ Γνῶθι σαυτόν παραγγέλλει παιδευθῆναι καὶ φρόνιμον γενέσθαι· οὕτω γὰρ ἄν τις ἑαυτὸν γνοίη· ἢ ὅτι οἱ ἄμοιροι παιδείας καὶ ἀλόγιστοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἑαυτοὺς συνετωτάτους ὑπειλήφασιν, ἥπερ ἐστὶ τῶν ἀμαθιῶν ἀμαθεστάτη κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἢ ὅτι τοὺς πονηροὺς ἐπιεικεῖς ἡγοῦνται, τοὺς δὲ χρηστοὺς ἀνάπαλιν φαύλους· μόνως γὰρ ἄν τις οὕτως ἑαυτὸν γνοίη καὶ ἕτερον, τυχὼν παιδείας καὶ συνέσεως περιττοτέρας. τὸ δὲ Μηδὲν ἄγαν μετριάζειν ἐν πᾶσι καὶ μηδὲ περὶ ἑνὸς τῶν ἀνθρωπίνων τελείως διορίζεσθαι, ὡς Ἐπιδάμνιοι. οὗτοι γὰρ τὸν Ἀδρίαν οἰκοῦντες καὶ πρὸς ἀλλήλους διαφερόμενοι μύδρους διαπύρους καταποντίσαντες ἐν μέσῳ τῷ πελάγει διωμόσαντο μὴ σπεῖσασθαι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν πρότερον ἕως ἂν οὗτοι θερμοὶ ἀνενεχθῶσιν. οὕτω δὲ σκληρῶς ὀμόσαντες 18 καὶ τὸ Μηδὲν ἄγαν οὐκ ἐπινοήσαντες ὕστερον ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόμενοι διελύσαντο τὴν ἔχθραν ἐάσαντες τοὺς μύδρους ψυχροὺς ἐν τῷ βυθῷ. τὸ δὲ Ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτα τινὲς ὑπέλαβον γάμον ἀπαγορεύειν· τὴν

19. 1. *Σόλων*] immo *Χίλων*.
19. 5. *εἰπεῖν*] malim *εἶπεν*.
19. 6. *Χίλων*] *Χύλων* ed. Rom.
19. 11. *σαυτὸν*] ita cod. At superius *σεαυτόν*. MAI.
19. 25. *ὀμόσαντες*] *ὀμώσαντες* ed. Rom.

19. 1. Laërtius in Mysone I. 106. scribit Anacharsin pro Solone. Egnatius Rubeus in comm. laërtianis cap. IV. omni ope contendit scribendum Chilonem pro Anacharside; sed en Solonem a Diodoro habemus. Item Laërtius pro *ἐπὶ τῆς ἅλω* scribit *θέρους* aestate, quod quidem vocabulum his excerptis addendum iudico. MAI.

19. 9. *Ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτα*] Tertiam hanc tantummodo tribuit Chiloni sententiam Laërtius I. 73. Huius delphicae epigraphes meminit etiam scholiastes a me editus ad odyss. VIII. 351. Aristotelici apud Clementem alex. strom. I. 14. tribuebant id effatum Thaleti. Idem Clemens VI. 2. ed. venet. T. II. p. 749. observat eandem sententiam extitisse apud Epicharmum. MAI.

19. 10. *Λακωνικόν*] Scilicet et ipse Chilo laco erat. MAI.

γὰρ τοῦ γάμου σύνθεσιν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐγγύην ὀνομάζεσθαι, καὶ βεβαιωτὴς ὁ κοινὸς βίος, ἐν ᾧ πλεῖσται καὶ μέγισται γίνονται συμφοραὶ διὰ τὰς γυναῖκας. ἔνιοι δέ φασιν ἀνάξιον εἶναι Χίλωνος διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀναιρουμένου τοῦ γάμου διαμένειν τὸν βίον, τὴν δὲ ἄτην ἀποφαίνονται ἐγγύαις ταῖς ἐπὶ τῶν συμβολαίων καὶ ταῖς ὑπὲρ τῶν ἄλλων διομολογήσεσι περὶ χρημάτων. καὶ Εὐριπίδης

οὐκ ἐγγυῶμαι· ζημία φιλέγγυον
σκοπεῖν· τὰ Πυθοῖ δ' οὐκ ἐᾷ τὰ γράμματα.

XXI. Ἔνιοι δέ φασι μὴ Χίλωνος εἶναι μηδὲ πολιτικὸν τὸ μηδενὶ τῶν φίλων ἐν ταῖς τοιαύταις χρείαις ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς καταβεβαιώσεις ἀπαγορεύειν καὶ τὸ κατατεταγμένως ἐγγυᾶσθαί τι καὶ διορίζεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων, ὡς ποιῆσαι τοὺς Ἕλληνας ὅτε κατηγωνίσαντο τὸν Ξέρξην. ὤμοσαν γὰρ ἐν Πλαταιαῖς παραδώσειν παίδων παισὶ τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας ἔχθραν, ἕως ἂν οἱ ποταμοὶ ῥέωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ γένος ἀνθρώπων εἴη καὶ γῆ καρποὺς φέροι· τὸ δὲ τῆς τύχης εὐμετάπτωτον βεβαίως ἐγγυώμενοι μετά τινα χρόνον ἐπρεσβεύοντο πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν υἱὸν Ξέρξου περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας.

20. 2. *ἐγγύην*] *ἐγγυὴν* ed. Rom., quae 19. 9. et 28. accentu carebat.

20. 3. *μέγισται*] Cod. *μέγιστοι*. MAI.

20. 4. *Χίλωνα*] Ita cod. Scribe *Χίλωνος*; nisi mavis interpretari *absurdum esse Chilonem*. MAI.

20. 9. *οὐκ*] incipit codicis p. 348.

20. 10. *Πυθοῖ δ'*] *Πυθοῖδ'* ed. Rom., interpunctione nulla nisi post *ζημία* posita.

20. 10. *τὰ*] scribendum videtur *με*, quod vertendo expressit Maius, vel *γεγραμμένα*: sed laborat versus initium.

20. 11. *φασι*] *φασὶν* ed. Rom.

20. 10. Scholiastes ad odyss. VIII. 80. *Πυθοῖ τόπος ἐν Δελφοῖς, ἔνθα ἦν μαντεῖον Ἀπόλλωνος.* Ibidem alius: *Πυθοῖ πόλις Φωκίδος, ἡ αὐτὴ καὶ Δελφίς.* MAI. *Πυθοῖδε* apparet hic minus etiam ferri posse quam ubi est in libris, Hesiodi Scuto v. 480., Nicolai Dam. p. 462. ed. Vales.

20. 10. Incognitus videtur hic Euripidis locus. Nam et vocabuli *φιλέγγυος* unicum video laudari Strabonem auctorem V. cap. I. 9, cui nunc accedit Euripides; quem quominus accuratius scruter, temporis angustiis excludor. MAI.

20. 16. Formulam ipsam iurisiurandi legesis apud Diodorum nostrum XI. 29, cui sacramento hae particulae iam addendae sunt. MAI.

20. 22. Lege Diodorum XII. 26 MAI.

Ὅτι ὁ Χίλωνος λόγος βραχὺς ὢν ὅλην περιείληφε τὴν πρὸς τὸν ἄριστον βίον ὑποθήκην, ὡς καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀναθημάτων βελτίω ταῦτα τὰ ἀποφθέγματα. αἱ μὲν γὰρ χρυσαῖ Κροίσου πλίνθοι καὶ τὰ ἄλλα [τὰ] κατασκευάσματα ἠφανίσθη καὶ μεγάλας ἀφορμὰς παρέσχε τοῖς ἀσεβεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ἑλομένοις, αἱ δὲ γνῶμαι τὸν ἅπαντα χρόνον σώζονται ἐν ταῖς τῶν πεπαιδευμένων ψυχαῖς τεθησαυρισμέναι καὶ κάλλιστον ἔχουσαι θησαυρόν, πρὸς ὃν οὔτε Φωκεῖς οὔτε Γαλάται προσενεγκεῖν τὰς χεῖρας σπουδάσειαν.

XXII. Ὅτι τῶν Μιτυληναίων διδόντων τῷ Πιττακῷ τῆς χώρας ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχησε τὴν ἡμίσειαν οὐκ ἐδέξατο, συνέταξε δὲ ἑκάστῳ κληρῶσαι τὸ ἴσον, ἐπιφθεγξάμενος ὡς τὸ ἴσον ἐστὶ ταῦ πλείονος πλεῖον. μετρῶν γὰρ ἐπιεικείᾳ τὸ πλεῖον οὐ κέρδει σοφῶς ἐγίνωσκεν· ἐπὶ μὲν γὰρ ἰσότητι δόξαν καὶ ἀσφάλειαν ἀκολουθήσειν, τῇ δὲ πλεονεξίᾳ βλασφημίαν καὶ φόβον, δι' ὧν ταχέως ἂν αὐτοῦ τὴν δωρεὰν ἀφείλαντο.

Ὅτι σύμφωνα τούτοις ἔπραξε καὶ πρὸς Κροῖσον διδόντα τῶν ἐκ τοῦ γαζοφυλακείου χρημάτων λαβεῖν ὁπόσα βούλοιτο. καὶ γὰρ τότε τὴν δωρεὰν οὐ προσδεξάμενόν φασιν εἰπεῖν καὶ νῦν ἔχειν ὧν ἤθελε διπλάσια. θαυμάσαντος δὲ τοῦ Κροίσου τὴν ἀφιλαργυρίαν καὶ περὶ τῆς ἀποχρίσεως ἐπερωτήσαντος εἰπεῖν ὡς τελευτήσαντος ἄκαιδος ἀδελφοῦ κεκληρονομηκὼς οὐσίαν εἴη τὴν ἴσην ὑπερ εἶχεν, ἣν οὐχ ἡδέως προσειληφέναι.

Ὅτι καὶ τὸν ποιητὴν Ἀλκαῖον, ἐχθρότατον αὐτοῦ γεγενημένον καὶ διὰ τῶν ποιημάτων πικρότατα λελοιδο-

21. 4. χρυσαῖ] χρυσαὶ ed. Rom. Max dele τὰ.
21. 6. ἀσεβεῖν] ἀσεβέσιν ed. Rom.
21. 9. ὃν] ὃ ed. Rom.
21. 10. σπουδάσειαν] huic deest ἂν scriptoris fortasse culpa.
21. 12. ἐμονομάχησε] ἐμονομάχησεν ed. Rom. et mox συνέταξεν.
21. 14. μετρῶν] μέτρων ed. Rom., quem non esse typothetae errorem ostendit interpretatio *moduli aequitate*.
21. 15. σοφῶς] Cod. σαφῶς. MAI.

21. 4. αἱ χρυσαῖ Κροίσου πλίνθοι] Do his lege Herodotum I. 50. MAI.
21. 9. οὔτε Φωκεῖς οὔτε Γαλάται] Intellige Philomeli et Brennî bellum. MAI.
21. 12. Lege Laërtium in Pittaco. MAI.
21. 14. Praeclara lectio ἴσον pro ἥμισυ; in qua explicanda (licet ab Hesiodo videatur sumpta) torquent se Laërtii interpretes loco praedicto. MAI.

ρηκότα, λαβὼν ὑποχείριον ἀφῆκεν, ἐπιφθεγξάμενος ὡς συγγνώμη τιμωρίας αἱρετωτέρα.

XXIII. Ὅτι μέγα ἐστὶν οὐ τὸ δύναμιν ὅτου δήποτε σχεῖν ἀλλὰ τὸ ταύτῃ δεόντως χρῆσθαι. ἐπεὶ τί ὄφελος Μίλωνι τῷ Κροτωνιάτῃ τὸ μέγεθος τῆς περὶ τὸ σῶμα ῥώμης;

Ὅτι Πολυδάμας ὁ Θετταλὸς ὑπὸ τῆς πέτρας διαῤῥαγεὶς πᾶσιν ἐποίησε φανερὸν ὡς ἐπισφαλές ἐστιν ἰσχὺν μεγάλην ἔχειν, νοῦν δὲ μικρόν.

Ὅτι τῶν Κιῤῥαίων πολιορκουμένων πολὺν ἤδη χρόνον διὰ τὸ τὸ χρηστήριον ἐπιχειρεῖν συλᾶν τινὲς μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς πατρίδας ἐπανῆλθον, οἱ δὲ ἐπερωτήσαντες τὴν Πυθίαν ἔλαβον χρησμὸν οὕτως,

οὐ πρὶν τῇσδε πόληος ἐρείψετε πύργον ἑλόντες
πρὶν κεν ἐμῷ τεμένει κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
κῦμα ποτικλύζῃ κελαδοῦν ἱεραῖσιν ἐπ' ἀκταῖς.

XXIV. Ὅτι Περίλαος ὁ ἀνδριαντοποιὸς Φαλάριδι τῷ τυράννῳ κατασκευάσας βοῦν χαλκοῦν πρὸς τιμωρίαν τῶν

22. 1. ἐπιφθεγξάμενος] incipit codicis p. 201.

22. 14. ἐρίθετε] Codices sive apud Aeschinem sive apud Pausaniam variant ἐρείψετε, ἐῤῥίψετε, ἐρίψατε, ἐρίψετε. Priorem lectionem ab ἐρείπω *everto prosterno* in interpretatione secutus sum. MAI.

22. 15. ἢ ἐν] Var. lect. γε, τε, καί. MAI., qui reliquit codicis scripturam πρὶν ἢ ἐν.

22. 15. ἐμῷ τεμένει] Aesch. θεοῦ τεμένη. MAI.

22. 16. ποτικλύζει] Paus. Aesch. ποτικλύζῃ. MAI.

22. 16. ἱεραῖσιν ἐπ' ἀκταῖς] Ita etiam Aesch. Sed apud Pausaniam deterius ἐπὶ οἴνοπα πόντον. E laudatis auctoribus compertum est, regionem Cirrhaeorum ab Amphictyonibus fuisse consecratam, ut sic ipsa aliam iam antea sacram attingeret, quae erat maritima; ideoque universa sacra facta mare contingeret. MAI.

22. 2. Hanc sententiam, absque auctore, recitat Diodorus etiam in hoeschelianis eclogis editis lib. XXI. 8, eademque infra recurrit in vaticanis nostris excerptis. MAI. V. p. 44. ed. Rom.

22. 9. De Polydamante scripsisse Diodorum adfirmaverat Tzetzes chil. II. 459. At Wesselingius T. II. p. 640, nihil eiusmodi apud Diodorum reperiens, lapsum memoria Tzetzem iudicavit, quia de Polydamante loquuntur potius Pausanias VI. 5. et Suidas. Nunc demum vaticanus palimpsestus veracem Tzetzem declarat. Ipsam vero sententiam scribit etiam alibi Diodorus, nempe de Dioxippo pariter athleta loquens lib. XVII. 101. MAI.

22. 13. Lege Pausaniam X. 37; Plutarchum in Solone XI; Polyaenum III. 5; Aeschinem contra Ctes. 112. MAI.

22. 17. *Perillum* scribit Plinius XXXIV. sect. 19. et sic etiam Ovidius atque Propertius. Sed tamen et *Perilaus* aliquando legitur. MAI.

ὁμοφύλων αὐτὸς πρῶτος ἐπειράθη τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας. οἱ γὰρ κατὰ τῶν ἄλλων βουλευόμενοί τι φαῦλον ὡς ἐπίπαν ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις εἰώθασιν ἁλίσκεσθαι.

Ὅτι Σόλων ὁ νομοθέτης παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους καταλύειν τὸν τύραννον πρὶν τελέως ἰσχυρὸν γενέσθαι. οὐδενὸς δὲ αὐτῷ προσέχοντος ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν προῆλθεν εἰς τὴν ἀγο-
21 ρὰν γεγηρακώς, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος ἔφησε καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τῇ πατρίδι κινδυνευούσῃ βεβοηθηκέναι τὸ κατ' αὐτόν μέρος· τῶν δὲ ὄχλων ἀγνοούντων τὴν ἐπιβουλὴν Πεισιστράτου συνέβη τὸν Σόλωνα τἀληθῆ λέγοντα παραπέμπεσθαι. λέγεται δὲ Σόλων καὶ προειπεῖν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐσομένην τυραννίδα δι' ἐλεγείων,

ἐκ νεφέλης πέλεται χιόνος μένος ἠδὲ χαλάζης,
βροντὴ δ' ἐκ λαμπρᾶς γίνεται ἀστεροπῆς.
ἀνδρῶν ἐκ μεγάλων πόλις ὄλλυται, εἰς δὲ μονάρχου
δῆμος ἀϊδρείῃ δουλοσύνην ἔπεσεν.
λείης δ' ἐξεραντα ῥαϊδιόν ἐστι κατασχεῖν

23. 8. ἔφησε] ἔφησεν ed. Rom.
23. 14. χαλάξης] Cod. θαλάττης. MAI.
23. 17. δουλοσύνην] Cod. δουλοσύνης. MAI.
23. 18. ἐξεραντα] Ita evidenter cod., quod vocabulum non explico. Sed neque ἐξέρασμα satis placebat. MAI. Si λείης integrum est, non difficile fuerit corruptae voci substituere quod cum illo apte iungatur, quum non videatur dubium pro ῥαΐδιον sententiam poscere οὐ ῥᾴδιον. Tum fortasse scribendum χρὴ περὶ πάντα νοεῖν. Caeterum similem sententiam in foro declamat Solon apud Plutarchum c. XXX. προῆλθεν εἰς ἀγορὰν καὶ διελέχθη πρὸς τοὺς πολίτας, τὰ μὲν κακίζων τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν καὶ μαλακίαν, τὰ δὲ παροξύνων ἔτι καὶ παρακαλῶν μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν· ὅτε καὶ τὸ μνημονευόμενον εἶπεν, ὡς πρώην μὲν ἦν εὐμαρέστερον αὐτοῖς τὸ κωλῦσαι τὴν τυραννίδα συνισταμένην, νῦν δὲ μεῖζόν ἐστι καὶ λαμπρότερον ἐκκόψαι καὶ ἀνελεῖν συνεστῶσαν ἤδη καὶ πεφυκυῖαν.

23. 6. Haec paulo aliter dicta fuerunt superius. Eiusmodi repetitiones alibi quoque occurrunt in his vaticanis excerptis. Quum enim Porphyrogenitus Caesar diversos homines ad hunc laborem incumbere iusserit, mox eorum schedas in unum colligendas curaverit, interdum accidit (incautene an de industria?) ut quaedam excerpta, quae parumper inter se differrent, duplicata retinerentur. Similiter in dionysianis excerptis duo loci mihi occurrebant aliis verbis repetiti. Vide editionem meam Dionysii mediolanensem XVI. 8. XVII. 8. MAI.

23. 15. Extat hoc distichon apud Plutarchum in Solone cap. III. MAI. Varietatem scripturae in his versibus collegit Gaisfordus p. 340.

23. 17. Legitur alterum hoc distichon apud Diodorum XIX. 1, nisi quod pro μονάρχου scribitur τυράννου. Ita etiam apud Laërt. I. 50. Tertium quod sequitur apud neutrum auctorem est, neque in Brunckii analectis T. I. p. 71. MAI.

ὕστερον, ἀλλ' ἤδη χρὴ πάντα νοεῖν.
καὶ μετὰ ταῦτα τυραννοῦντος ἔφη
εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ δι' ὑμετέραν κακότητα,
μὴ θεοῖσι ταύτην μοῖραν ἐπαμφέρετε·
αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐξήσατ' ἐρύματα δόντες,
καὶ διὰ τοῦτο κακὴν ἔσχετε δουλοσύνην.
ὑμῶν δ' εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει,
σύμπασιν δ' ὑμῖν κοῦφος ἔνεστι νόος,
εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε καὶ εἰς ἔπος αἶολον ἀνδρός, 22
εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γινόμενον βλέπετε.

Ὅτι ὁ Πεισίστρατος παρεκάλει τὸν Σόλωνα τὰς ἡσυχίας ἔχειν καὶ τῶν τῆς τυραννίδος ἀγαθῶν συναπολαύειν· οὐδενὶ δὲ τρόπῳ δυνάμενος αὐτοῦ μεταθεῖναι τὴν προαίρεσιν, ἀλλ' ὁρῶν μᾶλλον ἀεὶ ἐξεγειρόμενον καὶ μετὰ ἀνατάσεως ἀπειλοῦντα τιμωρίαν ἐπιθήσειν, ἠρώτησεν αὐτὸν τίνι πεποιθὼς ἀντιπράττει ταῖς ἐπιβολαῖς αὐτοῦ. τὸν δέ φασιν εἰπεῖν τῷ γήρᾳ.

XXV. Ὅτι Κροῖσος ναυπηγῶν πλοῖα μακρὰ φασιν ἔμελλε στρατεύειν ἐπὶ τὰς νήσους. παρεπιδημοῦντα δὲ Βίαντα παρὰ τὰς νήσους καὶ θεωροῦντα τὴν ναυπηγίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐρωτηθῆναι μή τι νεώτερον ἀκηκοὼς εἴη παρὰ τοῖς Ἕλλησι γινόμενον. τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι πάντες οἱ νησιῶται συνάγουσιν ἵππους διανοούμενοι στρατεύειν ἐπὶ Λυδούς, λέγεται τὸν Κροῖσον εἰπεῖν Εἴθε γάρ τις πείσειε νησιώτας σὺν ἵπποις παρατάξασθαι Λυδοῖς. ὁ δὲ Πιττακὸς ἢ Βίας ὑπολαβὼν φησιν Εἶτα Λυ-

24. 1. Ita laborat in codice versus. MAI.
24. 4. μὴ θεοῖσι ταύτην] Plut. et Laërt. μή τι θεοῖς τούτων. MAI. Quod hic scriptum, Solonis quidem non esse apparet.
24. 4. μοῖραν] Ita et Laërtius I. 52. At Plut. in Sol. XXX. μῆνιν. MAI.
24. 6. τοῦτο] Plut. et Laërt. ταῦτα. MAI.
24. 8. σύμπασιν] συμπᾶσι ed. Rom.
24. 8. κοῦφος] Ita et Laërt. At Plut. χαῦνος. MAI.
24. 9. ἔπος αἶολον] Ita et Laërt. At Plut. ἔπη αἰμύλου. quae lectio sumpta videtur ex praecedente Plutarchi capite. MAI.
24. 10. εἰς] incipit codicis p. 202.
24. 20. παρὰ] sententiae aptius παραπλεύσαντας, cuiusmodi quid exprimit Maii interpretatio *qui insulas circumnavigaverat.*
24. 24. εἶθε] εἴθε ed. Rom.

24. 5. ἐρύματα δόντες] Intellige custodes corporis Pisistrato concessos. Cicer. de rep. I. 44. Plutarch. Solon. XXX. MAI.
24. 9. Blandos Pisistrati sermones commemorat Plutarchus in Sol. XXIX. MAI.
24. 13. Extat hac super re Pisistrati ad Solonem epistula apud Laërt. I. 53. MAI.
24. 19. Lege Herodotum I. 27. MAI.

δοὺς μὲν ἤπειρον οἰκοῦντας σπεύδειν ἀποφαίνῃ λαβεῖν ἐπὶ γῆς νησιώτας ἄνδρας, τοὺς δὲ νῆσον οἰκοῦντας οὐκ οἴει θεοῖς εὔξασθαι λαβεῖν ἐν θαλάττῃ Λυδούς, ἵν' ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον τοῖς Ἕλλησι συμβάντων κακῶν κατὰ πέλαγος ἀμύνωνται τὸν τοὺς συγγενεῖς καταδεδουλωμένον; ὁ δὲ Κροῖσος θαυμάσας τὸν λόγον παραχρῆμα μετενόησε καὶ τῆς ναυπηγίας ἀπέστη· τῶν γὰρ Λυδῶν ἱππεύειν εἰδότων ἐνόμιζε προτερεῖν αὐτοὺς πεζῇ.

23 XXVI. Ὅτι ὁ Κροῖσος μετεπέμπετο ἐκ τῆς Ἑλλάδος τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ πρωτεύοντας ἐπιδεικνύμενος τὸ μέγεθος τῆς εὐδαιμονίας, καὶ τοὺς ἐξυμνοῦντας τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐτίμα μεγάλαις δωρεαῖς. μετεπέμψατο δὲ καὶ Σόλωνα, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ μεγίστην δόξαν ἐχόντων, τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν διὰ τῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν μαρτυρίας ἐπισφραγίζεσθαι βουλόμενος. παρεγενήθη δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης καὶ Βίας καὶ Σόλων καὶ Πιττακός, οὓς ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις κατὰ συνέδριον εἶχεν ἐν μεγίστῃ τιμῇ, τόν τε πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδεικνύμενος καὶ τὸ μέγεθος τῆς τούτου δυναστείας. παρὰ δὲ τοῖς πεπαιδευμένοις τῆς βραχυλογίας τότε ζηλουμένης, ὁ δὲ Κροῖσος ἐπιδειξάμενος τὴν τῆς βασιλείας εὐδαιμονίαν τοῖς ἀνδράσι καὶ τὸ πλῆθος τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν ἠρώτησεν Ἀνάχαρσιν ὄντα πρεσβύτερον τῶν σοφιστῶν τινα νομίζει τῶν ὄντων ἀνδρειότατον. ὁ δὲ τὰ ἀχριώτατα τῶν ζώων ἔφησε· μόνα γὰρ προθύμως ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὁ δὲ Κροῖ-

25. 5. τὸν — καταδεδουλωμένον] τῶν — καταδεδουλωμένων ed. Rom. ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις Herodotus.

25. 9. ἐκ τῆς Ἑλλάδος τοὺς] τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ed. Rom.

25. 16. Σκύθης] Cod. σκύθος. MAI.

25. 17. ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις] ad haec desidero παραλαμβάνων. Diodorus l. II. c. 24. (p. 137. 29.) πρὸς τὰς ἑστιάσεις καὶ κοινὰς ὁμιλίας ἐκτενῶς ἅπαντας παρελάμβανε.

25. 21. Κροῖσος] Χροῖσος ad. Rom.: incommodum autem δέ, quod praecedit.

25. 25. τὰ] incipit codicis p. 339.

25. 10. Confer Herodotum I. 29. Aliud est septem sapientium convivium, quod item in dialogos coniecit Plutarchus. MAI.

25. 12. μετεπέμψατο δὲ καὶ Σόλωνα, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν — ἐχόντων. Simillimus locus est supra p. 14. 16. ποτὲ δὲ τούτων μεταπεμψάμενος.

25. 19. τούτου] Id est ἑαυτοῦ. Quod ipsum nolim reponendum dicere, etsi τούτου Diodoro non magis imputaverim quam eidem l. I. c. 1. (p. 4. 28. ed. Wess.) κοινὸν χρηματιστήριον ἀπέδειξαν τὰς ἑαυτῶν πραγματείας librorum quorundam scripturam ἐκείνων. Neutro enim pronomine tam duriter pro reflexivo utitur.

σος νομίσας ἡμαρτηκέναι αὐτόν, ἐν τῷ δευτέρῳ πρὸς χάριν αὐτῷ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν ὑπολαβὼν ἠρώτησε τίνα δικαιότερον κρίνει τῶν ὄντων. ὁ δὲ πάλιν ἀπεφαίνετο τὰ ἀγριώτατα τῶν θηρίων· μόνα γὰρ κατὰ φύσιν ζῆν δοὺ κατὰ νόμους· εἶναι γὰρ τὴν μὲν φύσιν θεοῦ ποίησιν, τὸν δὲ νόμον ἀνθρώπων θέσιν, καὶ δικαιότερον εἶναι χρῆσθαι τοῖς τοῦ θεοῦ ἢ τοῖς τῶν ἀνθρώπων εὑρήμασιν. ὁ δὲ διασῦραι βουλόμενος Ἀνάχαρσιν ἠρώτησεν εἰ καὶ σοφώτατα τὰ θηρία. ὁ δὲ συγκαταθέμενος ἐδίδασκεν ὅτι τὴν τῆς φύσεως ἀλήθειαν τῆς τοῦ νόμου φύσεως προτιμᾶν ἰδιώτατον ὑπάρχειν σοφίας. ὁ δὲ τούτου κατεγέλασεν ὡς ἐκ τῆς Σκυθίας καὶ θηριώδους διαγωγῆς πεποιημένου τὰς ἀποκρίσεις.

XXVII. Ἠρώτησε δὲ τὸν Σόλωνα τίνα τῶν ὄντων εὐδαιμονέστατον ἑώρακεν, ὡς τοῦτό γε πάντως ἀποδο- 24
θησόμενον ἑαυτῷ. τοῦ δὲ εἰπόντος ὡς οὐδένα δικαίως ἂν εἰπεῖν ἔχοι διὰ τὸ μηδενὸς τῶν ὄντων ἑωρακέναι τὸ τέλος τοῦ βίου, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ἂν προσηκόντως μακάριος νομίζοιτο· πολλάκις γὰρ οἱ τὸν ἔμπροσθεν πάντα βίον εὐδαίμονες δόξαντες εἶναι πρὸς αὐτῇ τῇ τοῦ βίου καταστροφῇ μεγίσταις περιέπεσον συμφοραῖς· ὁ δὲ βασιλεὺς Οὐδὲ πλουσιώτατον ἄρα με κρίνεις; ἔφη. καὶ ὁ Σόλων τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν ποιησάμενος ἐδίδασκεν ὡς οὐ τοὺς πλεῖστα κεκτημένους ἀλλὰ τοὺς πλείστου ἀξίαν τὴν φρόνησιν ἡγουμένους νομιστέον πλουσιωτάτους· ἡ δὲ φρόνησις οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀντίῤῥοπος οὖσα μόνους ποιεῖ τοὺς αὐτὴν περὶ πολλοῦ ποιουμένους μέγιστον καὶ βεβαιότατον ἔχειν πλοῦτον. ἠρώτησε καὶ τὸν Βίαντα πότερον ὀρθῶς ἐποιήσατο τὴν ἀπόκρισιν ὁ Σόλων ἢ διήμαρτεν. ὁ δὲ ὑπειπὼν Ὀρθῶς ἔφη, τὰ γὰρ ἐν σοὶ βούλεται θεωρήσας ἀγαθὰ διαγνῶναι, νυνὶ δὲ τὰ παρὰ σοῦ μόνον ἑώρακεν· εἶναι δὲ δι' ἐκεῖνα μᾶλλον ἢ ταῦτα τοὺς ἀνθρώπους εὐδαίμονας. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλλ' εἰ τὸν τῶν χρημάτων, ἔφησε, πλοῦτον μὴ προτιμᾷς, τό γε πλῆθος τῶν φίλων ὁρᾷς τοσοῦτον ὑπάρχον ὅσον οὐδενὶ τῶν ἄλλων. ὁ δὲ καὶ τοῦτον ἀπεφήνατο τὸν ἀριθμὸν ἄδηλον εἶναι διὰ τὴν εὐτυχίαν. πρὸς δὲ Πιττακὸν εἰπεῖν φασι Ποίαν ἑώρακας ἀρχὴν κρατίστην; τὸν δὲ ἀποκρι-

26. 2. ποιήσασθαι] Malim ποιήσεσθαι. MAI.
26. 10. νόμου φύσεως] an νόμου θέσεως?
26. 12. Σκυθίας] praestat Σκυθικῆς, quod Maii interpretatio reddidit.
26. 15. τοῦτο] Cod. τούτῳ, MAI.
26. 31. σοῦ] immo σοί.
26. 33. εἰ τὸν] Cod. ἧττον. MAI.
26. 38. φασι] φασιν ed. Rom.

θῆναι Τὴν τοῦ ποικίλου ξύλου, διασημαίνοντα τοὺς νόμους.

XXVIII. Ὅτι Αἴσωπος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συνήκμαζε τοῖς ἑπτὰ σοφοῖς καὶ εἶπεν ὡς οὐκ οἴδασιν οὗτοι ὁμιλεῖν δυνάστῃ· καὶ γὰρ ὡς ἥκιστα δεῖν ἢ ὡς ἥδιστα συμβιοῦν τοῖς τοιούτοις. αὐτὸς δὲ πεπλασμένως ἔλεγε τὴν μὲν γὰρ νίκην ἀρετῇ καὶ οὐ πολυπληθίᾳ χειρῶν περιγίνεσθαι.

Ὅτι ὁ Φάλαρις ἰδὼν περιστερῶν πλῆθος ὑφ' ἑνὸς ἱέρακος διωκόμενον ἔφη Ὁρᾶτε ὦ ἄνδρες τοσοῦτο πλῆθος ὑφ' ἑνὸς διωκόμενον διὰ δειλίαν; ἐπεῖτοι γε εἰ τολμήσειαν ἐπιστρέψαι, ῥᾳδίως τοῦ διώκοντος ἂν περιγένοιντο. καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου ἀπέβαλε τὴν δυναστείαν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ περὶ διαδοχῆς βασιλέων.

Ὅτι Κροῖσος ἐπὶ Κῦρον τὸν Πέρσην ἐκστρατεύων ἐπύθετο τοῦ μαντείου. ὁ δὲ χρησμός,

Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

ὁ δὲ τὸ ἀμφίβολον τοῦ χρησμοῦ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐκδεξάμενος ἐδυστύχησεν.

XXIX. Ὅτι πάλιν ἐπηρώτησεν εἰ πολὺν χρόνον ἕξει τὴν δυναστείαν. εἶπε δὲ τὰ ἔπη ταῦτα,

ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψήφιδα παρ' Ἕρμον
φεύγειν μηδὲ μένειν μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

27. 3 χρόνους] incipit codicis p. 340.
27. 7. ἔλεγε] ἔλεγεν ed. Rom.
27. 7. μὲν γὰρ] immo μὲν.
27. 10. ὦ] ὁ ed Rom.
27. 13. ἀπέβαλε] ἀπεβάλετο ed. Rom.
27. 17. Ἅλυν] Ἅλυν ed. Rom.
27. 21. εἶπε] εἶπεν ed. Rom. et mox πολυψηφίδα παρ' Ἑρμὸν.

27. 2. Conf. Laërt. I. 77. MAI.

27. 4. Sane Aesopus loquitur in dialogis septem sapientium apud Plutarch. op. cit. MAI.

27. 6. Diodorus etiam XV. 7. scribit hanc sententiam, de Platone apud Dionysium tyrannum versante loquens. Plutarchus autem in Sol. XXVIII. refert etiam Solonis responsum: *nequaquam, Aesope, sed vel rarissime vel optime.* MAI.

27. 8. Sic Euripides Antiop. 77. σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ. MAI.

27. 13. Notemus hunc deperditum excerptorum titulum *de regum successione*, cuius nec Valesius nec Hoeschelius meminerunt. Obiter autem observo Sotionem, cuius Heraclides epitomen fecerat, scripsisse olim *de successionibus*, uti narrat Laërtius V. 79. MAI.

27. 17. Ἅλυν διαβὰς] Quippe Halys fluvius Crocsi imperium a medico discernebat. Herodot. I. 103. MAI.

27. 17. Euseb. praep. V. 20. et alii auctores. MAI.

27. 24. Herodot. I. 55. MAI.

Ὅτι ἡμίονον τὸν Κῦρον ἔφη διὰ τὸ τὴν μητέρα αὐτοῦ Μηδικὴν εἶναι, τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ Πέρσην.

Ὅτι Κῦρος ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς παραγενηθεὶς μετὰ πάσης δυνάμεως εἰς τὰ τῆς Καππαδοκίας στενὰ ἀπέστειλε κήρυκας πρὸς τὸν Κροῖσον τήν τε δυναστείαν αὐτοῦ κατασκεψομένους καὶ δηλώσοντας ὅτι Κῦρος αὐτὸν ἀφίησι τῶν πρότερον ἁμαρτημάτων καὶ Λυδίας καθίστησι σατράπην, ἂν ἐπὶ θύρας γενόμενος ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ὁμολογῇ δοῦλος εἶναι. πρὸς οὓς ὁ Κροῖσος ἀπεκρίθη διότι προσηκόντως ἂν Κῦρος καὶ Πέρσαι Κροίσῳ δουλεύειν ὑπομένοιεν· ἐκείνους μὲν γὰρ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον διατετελεκέναι Μήδοις δουλεύοντας, αὐτὸν δὲ οὐδέποτε πεποιηκέναι τὸ προσταττόμενον ὑφ' ἑτέρου. 26

Ὅτι οἱ πονηροὶ κἂν αὐτίκα παρὰ τῶν ἀδικηθέντων τὴν τιμωρίαν ἐκκλίνωσιν, ἥ γε βλασφημία δι' αἰῶνος τηρουμένη καὶ τελευτήσαντας αὐτοὺς κατὰ τὸ δυνατὸν μετέρχεται.

XXX. Ὅτι φασὶ τὸν Κροῖσον πρὸ τοῦ πρὸς Κῦρον πολέμου πέμψαι θεωροὺς εἰς Δελφοὺς ἐπερωτήσοντας πῶς ἂν ὁ υἱὸς αὐτοῦ δύναιτο φωνὴν προέσθαι. τὴν δὲ Πυθίαν εἰπεῖν

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
μὴ βούλου πολύευκτον ἰὰν κατὰ δῶματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου· τόδε σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

Ὅτι δεῖ τὴν εὐτυχίαν μετρίως φέρειν καὶ μὴ πεποιθέναι ταῖς ἀνθρωπίναις εὐπραξίαις ἐν μικρᾷ ῥοπῇ μεγάλας μεταβολὰς λαμβανούσαις.

Ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι αἰχμάλωτον Κροῖσον καὶ τὴν πυρὰν σβεσθῆναι ἰδὼν τὴν πόλιν διαρπαζομένην καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις πολὺν ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν διαφορούμενον ἐπερωτῆσαι τὸν Κῦρον τί ποιοῦσιν οἱ στρατιῶται. τοῦ δὲ μετὰ γέλωτος ἀποκριθέντος ὡς Τὰ σὰ χρήματα διαρπάζουσι Μὰ Δία μὲν οὖν, εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ σά· Κροίσου γὰρ ἴδιον οὐκέτι οὐθὲν ὑπάρχει, ὁ δὲ Κῦρος θαυμάσας τὸν λόγον εὐθὺς

28. 7. ἀφίησι] ἀφίησιν ed. Rom.
28. 18. ἐπερωτήσοντας] ἐπηρωτήσοντας ed. Rom.
28. 19. ἂν] αὖν ed. Rom.
28. 22. ἰὰν] incipit codicis p. 249.
28. 22. δώματ'] δῶμ' ed. Rom.
28. 23. τόδε] τὸ δὲ ed. Rom.
28. 30. ἄργυρόν] ἀργύριόν ed. Rom.
28. 31. ἐπερωτῆσαι] ἐπηρωτῆσαι ed. Rom.
28. 34. εὐθὺς] εὐθὺ ed. Rom.

28. 11. Herodot. I. 102. MAI.
28. 24. Herodot. I. 85. MAI.

μετενόησε καὶ τοὺς στρατιώτας ἀνείρξας τῆς διαρπαγῆς εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνέλαβε τὰς τῶν Σαρδιανῶν κτήσεις.

27 XXXI. Ὅτι Ἅρπαγος κατασταθεὶς ὑπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου ἐπὶ τῆς θαλάσσης στρατηγὸς καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλλήνων πρὸς Κῦρον διαπρεσβευομένων συνθέσθαι φιλίαν εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι παραπλήσιόν τι ποιοῦσι τῶν πρότερον ἑαυτῷ συμβάντων. καὶ γάρ ποτε γῆμαι βουλόμενον αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν κόρην· τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἄξιον κρίναντα τοῦ γάμου δυνατωτέρῳ κατεγγυῆσαι, μετὰ δὲ ταῦθ' ὁρῶντα αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τιμώμενον διδόναι τὴν θυγατέρα· αὐτὸν δὲ ἀποκριθῆναι διότι γυναῖκα μὲν οὐκέτι ἂν ἔχοι αὐτήν, παλλακίδα δὲ συγχωρῆσαι λαβεῖν. διὰ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐδήλου τοῖς Ἕλλησιν ὅτι Κύρου πρότερον ἀξιοῦντος γενέσθαι Περσῶν φίλους οὐκ ἐβουλήθησαν, νῦν δὲ ἐκ μεταβολῆς ἐκείνων σπευδόντων συνάψαι φιλίαν ὡς μὲν πρὸς συμμάχους οὐ ποιήσεται τὰς ὁμολογίας, ὡς δὲ δούλους εἰς τὴν τῶν Περσῶν πίστιν ἑαυτοὺς παραδιδόντας προσδέξεται.

Ὅτι Λακεδαιμόνιοι πυνθανόμενοι τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας κινδυνεύειν ἔπεμψαν πρὸς Κῦρον ὅτι Λακεδαιμόνιοι συγγενεῖς ὄντες τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλλήνων ἀπαγορεύουσιν αὐτῷ καταδουλοῦσθαι τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. ὁ δὲ θαυμάσας τὸν λόγον ἔφη γνώσεσθαι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὅταν ἕνα τῶν ἑαυτοῦ δούλων πέμψῃ καταστρεψόμενον τὴν Ἑλλάδα.

XXXII. Ὅτι Λακεδαιμόνιοι τὴν Ἀρκαδίαν μέλλοντες καταστρέφειν ἔλαβον χρησμόν,

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν· ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.
δώσω σοι Τεγέαν ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι
καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

29. 6. ποιοῦσι] ποιοῦσιν ed. Rom.
29. 12. ἂν ἔχοι] ἀνέσχοι ed. Rom.
29. 25. πέμψῃ] πέμψαι ed. Rom.
29. 29. μέγα] incipit codicis p. 250.

29. 2. Legesis Xenophontem Cyrop. VII. 2, qui summa in re cum Diodoro nostro conspirat; quamquam ille narrationem aliter digerit, neque tam sapiens dictum Croeso tribuit. MAI.

29. 3. Harpagus hic Cyrum parvulum Astyagis crudelitati subtraxerat, et strenuam belli operam eidem Cyro exhibuerat. Herodot. I. 111. MAI.

29. 24. Confer Herodotum I. 152. MAI.

29. 33. Herodot. I. 66. MAI.

Ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν εἰς Δελφοὺς περὶ 28
τῶν ὀστέων Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν ποίῳ τινι τόπῳ κεῖνται. καὶ ἔχρησεν οὕτως,

ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύω κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης
καὶ τύπος ἀντίτυπος καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται.
ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσσῃ.

Ἦν δὲ χαλκεῖον. καὶ δηλοῖ τὰς φύσας, τύπον δὲ τὸν ἄκμονά φησι καὶ τὰς σφύρας, πῆμα δὲ ἐπὶ πήματος τὸν σίδηρον ἐπὶ σιδήρῳ· πῆμα γὰρ εἴρηται διὰ τὸ ἐπὶ κακῷ τῶν ἀνθρώπων εὑρῆσθαι.

κρεῖττον γὰρ εἶναι τελευτᾶν ἢ ζῶντας ἑαυτοὺς μετὰ τῶν συγγενῶν ἐφορᾶν ἄξια θανάτου πράττοντας.

XXXIII. Ὅτι καινηφορούσης ποτὲ τῆς θυγατρὸς Πεισιστράτου καὶ δοκούσης τῷ κάλλει διαφέρειν προελθών τις τῶν νεανίσκων καταπεφρονηκὼς ἐφίλησε τὴν παρθένον. ἀκούσαντες δὲ οἱ τῆς κόρης ἀδελφοὶ βαρέως ἤνεγκαν τὴν ὕβριν, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαγόντες πρὸς τὸν πατέρα δίκην ἠξίουν διδόναι· ὁ δὲ Πεισίστρατος γελάσας Καὶ τί τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς, ἔφη, ποιήσωμεν, ἐὰν τοὺς φιλοῦντας τιμωρίαις περιβάλωμεν;

Ὅτι ὁ αὐτὸς διαπορευόμενός ποτε διὰ τῆς χώρας κατενόησεν ἄνθρωπον κατὰ τὸν Ὑμηττὸν ἐργαζόμενον ἐν χωρίοις λεπτοῖς καθ' ὑπερβολὴν καὶ τραχέσι. θαυμάσας δὲ τὴν φιλεργίαν ἔπεμψε τοὺς ἐρωτήσοντας τί λαμβάνοι τοιαύτην χώραν ἐργαζόμενος. ὧν ποιησάντων τὸ προσταχθὲν ὁ ἐργάτης ἔφησε λαμβάνειν ἐκ τοῦ χωρίου 29
κακὰς ὀδύνας, ἀλλ' οὐθὲν αὐτῷ μέλειν· τούτων γὰρ τὸ μέρος Πεισιστράτῳ διδόναι. ὁ δὲ δυνάστης ἀκούσας τὸν

30. 4. *Τεγέη*] *Τεγέης* ed. Rom.
30. 9. *ἄνεμος δηλοῖ*] in cod. pro ἄνεμος est καί. MAI. Est opinor post καὶ lacuna.
30. 23. *ὁ αὐτὸς*] *αὐτὸς* ed. Rom.
30. 29. *μέλειν*] *μέλλειν* ed. Rom.

25. 17. Plutarchus apoph. ed. Reisk. T. VI. p. 716. *Thrasybulum* hunc adulescentem appellat; eumque ab uxore non a liberis Pisistrati accusatum narrat. MAI. Thrasybulum ab uxore Pisistrati accusatum dicit Valerius quoque Maximus V. 1. ext. 2; unde hanc historiam sumpsit Dantes etiam poëta etruscus, atque in suo *Purgatorio* recitavit lib. XV. IDEM in Add.

30. 26. *τὴν φιλεργίαν*] Quippe Pisistratus, teste Theophrasto, legem quoque tulerat adversus otiosos, quo agrum cultiorem redderet. Plutarch. Sol. XXXI. MAI.

λόγον καὶ γελάσας ἐποίησε τὸ χωρίον ἀτελές, καὶ ἐντεῦθεν ἡ παροιμία Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν.

XXXIV. Ὅτι Σέρουιος Τύλλιος Ταρκυνίου ἐπιθεμένου παραγενηθεὶς εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ θεασάμενος τὴν καθ' ἑαυτοῦ παρασκευὴν τοσοῦτον μόνον εἶπε Τίς ἡ τόλμα Ταρκύνιε; ὁ δὲ ὑπολαβὼν Ἦ μὲν οὖν σή φησι τίς, ὃς δουλέκδουλος ὢν Ῥωμαίων βασιλεύειν ἐτόλμησας καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἡγεμονίας ἡμῖν προσηκούσης παρὰ νόμους ἀφείλου τὴν οὐδὲ καθ' ἕνα σοι τρόπον ἐπιβάλλουσαν ἀρχήν; ταῦτα λέγων ἅμα προσέδραμε καὶ δραξάμενος τῆς τοῦ Τυλλίου χειρὸς ἔῤῥιψεν αὐτὸν κατὰ τῆς κρηπῖδος. καὶ διαναστὰς καὶ χωλεύων διὰ τὸ πτῶμα ἐπεχείρησε φυγεῖν, ἀπεκτάνθη δέ.

XXXV. Ὅτι ὁ Πυθαγόρας μετεμψύχωσιν ἐδόξαζε καὶ κρεοφαγίαν ὡς ἀποτρόπαιον ἡγεῖτο, πάντων τῶν ζώων τὰς ψυχὰς μετὰ θάνατον εἰς ἕτερα ζῷα λέγων εἰσέρχεσθαι. καὶ αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν ἔφασκεν ἐπὶ τῶν Τρωι-

31. 7. ὃς] ὡς ed. Rom., sed recte interpretatio latina.
31. 9. τὴν] incipit codicis p. 269.
31. 10. δραξάμενος] δρεξάμενος ed. Rom.

31. 2. Proverb. Zenob. IV. 76. MAI. Idem Maius p. 570. ex Suida v. σφακελισμὸς et καὶ σφάκελοι haec posuit tanquam *fragmentum quod nunc primum Diodori esse cognoscitur*: Πεισίστρατος ὁ τύραννος δεκάτην τῶν γεωργουμένων ἀπῄτει τοὺς Ἀθηναίους. παριὼν δέ ποτε καὶ ἰδὼν πρεσβύτην πέτρας ἐργαζόμενον καὶ τόπους λιθώδεις ἤρετο τὸν πρεσβύτην τίνας ἐκ τῶν τόπων κομίζοιτο τοὺς καρπούς. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο Ὀδύνας καὶ σφακέλους, καὶ τούτων δεκάτην Πεισίστρατος φέρει. θαυμάσας δὲ ὁ Πεισίστρατος τὴν παῤῥησίαν αὐτοῦ τῆς δεκάτης ἀτέλειαν ἔδωκε. καὶ ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι τῇ παροιμίᾳ ἐχρήσαντο (Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν). Quibus haec addit: „Hic locus iam editus a me est, etsi paulo contractior, „e vaticano palimpsesto p. 28—29. Palimpsestus ergo restituit Dio„doro fragmentum, quod apud Suidam erat ἀδέσποτον.“ Suidas vero vix cogitavit de Diodoro, nedum ut eius verba fidelius quam codex Vaticanus reddiderit. Quidni enim alium ille auctorem habuerit fabulae decantatae, quam sic narrat Procopius in Villoisoni Anecd. II. p. 40. Πεισίστρατος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς χώρας γινομένων φόρους τάξας τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴ παρὰ τὸν Ὕμηττον διερχόμενος Ἀττικὸν εἶδε πρεσβύτην πέτρανἐργαζόμενον καὶ τοῖς μόχθοις ἀπειρηκότα, πέπονθεν ὡς εἰκὸς ἐπ' αὐτῷ καὶ πέμψας ἠρώτα τίνας αὐτῷ καρποὺς ἡ πέτρα κομίζοι. ὁ δὲ καὶ λίαν στενάξας Ὀδύνας, ἔφη, καὶ κακῶν πλῆθος, καὶ τούτων τὴν δεκάτην δεῖ γενέσθαι τῷ Πεισιστράτῳ, εἶπε, παρεῖναι τὸν τύραννον ἀγνοῶν, καὶ εἰς Πεισίστρατον ἦλθεν ὁ λόγος, καὶ θαυμάσας ἐκεῖνος τῆς καρτερίας, μέγα τι νομίζων δωρεῖσθαι ἀτελῆ τὴν πέτραν ἀφῆκε τῷ γεωργῷ, καὶ ὡς εἰς μνήμην ἀρετῆς Ἀτελὲς ἐξ ἐκείνου τὸ χωρίον ἐπωνομάζετο.

κῶν χρόνων μεμνῆσθαι γεγενημένον Εὔφορβον τὸν Πανθου μὲν υἱόν, ἀναιρεθέντα δὲ ὑπὸ Μενελάου.

Ὅτι φασὶν αὐτὸν ἐν Ἄργει ποτὲ παρεπιδημήσαντα καὶ θεασάμενον τῶν Τρωικῶν σκύλων ἀσπίδα προσηλωμένην δακρύειν. ἐρωτηθέντα δὲ ὑπὸ τῶν Ἀργείων τὴν τοῦ πάθους αἰτίαν εἰπεῖν ὅτι τὴν ἀσπίδα ταύτην εἶχεν αὐτὸς ἐν Τροίᾳ γεγονὼς Εὔφορβος. ἀπίστως δὲ διακειμένων καὶ μανίαν αὐτοῦ καταγινωσκόντων σημεῖον εὑρεῖν ἔφησεν ἀληθὲς τοῦ ταῦθ' οὕτως ἔχειν· ἐκ τοῦ γὰρ ἐντὸς μέρους ἐπιγεγράφθαι τὴν ἀσπίδα γράμμασιν ἀρχαίοις ΕΥΦΟΡΒΟΥ. πάντων δὲ διὰ τὸ παράδοξον εἰπόντων καθελεῖν τὴν εἰκόνα συνέβη τὴν ἐπιγραφὴν εὑρεθῆναι.

Ὅτι Καλλίμαχος εἶπε περὶ Πυθαγόρου διότι τῶν ἐν γεωμετρίᾳ προβλημάτων τὰ μὲν εὗρε τὰ δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἤνεγκεν, ἐν οἷς ὅτ' ἐξεῦρε Φρυξ Εὔφορβος, ὅστις ἀνθρώποις τρίγωνα καὶ σκαληνὰ καὶ κύκλον ἑπταμήκη ἐδίδαξε νηστεύειν τῶν ἐμπνεόντων, οἱ τάδ' οὐδ' ὑπήκουσαν πάντες.

XXXVI. Ὅτι παρεκάλει τὴν λιτότητα ζηλοῦν· τὴν γὰρ πολυτέλειαν ἅμα τάς τε οὐσίας τῶν ἀνθρώπων διαφθείρειν καὶ τὰ σώματα. τῶν γὰρ νόσων τῶν πλείστων ἐξ ὠμότητος γινομένων αὐτὴν ταύτην ἐκ τῆς πολυτελείας γίνεσθαι. πολλοὺς δὲ ἔπειθεν ἀπύροις σιτίοις χρῆσθαι καὶ ὑδροποσίαις πάντα τὸν βίον, ἕνεκεν τοῦ τἀγαθὰ

32. 8. *εὑρεῖν*] immo *ἑρεῖν*.
32. 15. *προβλημάτων*] *προβλήματα* ed. Rom.
32. 15. *εὗρε τὰ*] *εὑρετὰ* ed. Rom.
32. 16. *ὅτ'*] *ὃ*, opinor.
32. 17. *τρίγωνα καὶ σκαληνὰ*] immo *τρίγωνα σκαληνὰ*.
32. 18. *ἑπταμήκη*] an *παραμήκη*?
32. 18. *ἐδίδαξε*] Ita evidenter codex. Censeo scribendum *ὑποτείνουσαν ἐδίδαξε*. MAI., qui vertit *qui homines docuit triangulum et scalenum et circulum. Ipse hypotenusam docuit; itemque abstinentiam* etc. Dedi *ἐδίδαξε*. Sed ante hoc est lacuna: sequentia enim ad Pythagoram pertinent. Incerta igitur postremorum correctio, praeter *οἵ* et *οὐχ*.
32. 23. *γενομένων*] aut *γινομένων* aut *γενωμένων* scribendum.
32. 25. *τἀγαθὰ*] *ταῦτα* ed. Rom. v. p. 32. ed. Rom.

32. 2. Euphorbi suprema fata spectare licet in tribus ambrosiani codicis a me editi vetustis picturis XLIX. L. LI. Est autem in hoc mendacio exornando abusus Pythagoras memoriae suae praestantia, qua celebris erat. Laërt. VIII. 4. MAI.

32. 14. *Καλλίμαχος*] Puta in commentariis historicis, vel in catalogo scriptorum libris CXX. comprehenso, quod utrumque opus ingenti et vano desiderio iamdiu deperditum requirimus. MAI.

θηρᾶσθαι τὰ κατὰ ἀλήθειαν. τῶν δὲ καθ' ἡμᾶς εἴ τις ἀπαγορεύσειεν ἢ ἑνὸς ἢ δυεῖν ἀπέχεσθαι τῶν ἡδέων εἶναι δοκούντων ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπεῖπον τὴν φιλοσοφίαν, φήσαντες εὔηθες ὑπάρχειν τἀφανὲς ἀγαθὸν ζητεῖν ἀφέντα τὸ φανερόν. κἂν μὲν δέῃ δημοκοπεῖν ἢ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν ἀλλοτρίων, σχολάζουσι καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδίζονται· ἐὰν δὲ γίνεσθαι δέῃ περὶ παιδείαν καὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἐπισκευήν, ἀκαιρεῖν φασιν· ὥστε ἀσχολεῖσθαι μὲν εὐσχολοῦντας, σχολὴν δ' ἄγειν οὐ σχολάζοντας.

Ὅτι φασὶ τὸν Ταραντῖνον Ἀρχύταν τὸν ὄντα Πυθαγόρειον ἐπὶ μεγάλοις ἀδικήμασιν οἰκέταις ὀργισθῆναι, καὶ κατεξαναστάντα τοῦ πάθους εἰπεῖν ὡς οὐκ ἂν ἐγενήθησαν ἀθῷοι τηλικαῦτα ἁμαρτήσαντες, εἰ μὴ ἔτυχεν ὀργιζόμενος.

81 XXXVII. Ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι μεγίστην ἐποιοῦντο πρόνοιαν τῆς πρὸς τοὺς φίλους βεβαιότητος, τὴν τῶν φίλων εὔνοιαν ἀξιολογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τῶν ἐν τῷ βίῳ διειληφότες.

Ὅτι μέγιστον ἄν τις ἡγήσαιτο καὶ μάλιστα θαυμάσαι τὸ αἴτιον τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας. τίνες γάρ ποτε ἦσαν ἐθισμοὶ ἢ τίς τρόπος ἐπιτηδευμάτων ἢ τίς λόγου δεινότης δι' ἧς ἐνειργάζοντο τὴν τοιαύτην διάθεσιν τοῖς ἀφικνουμένοις εἰς τὴν τοῦ βίου κοινωνίαν; ταῦτα γὰρ πολλοὶ μὲν ἐπιθυμήσαντες γνῶναι τῶν ἔξωθεν ἐπεβάλοντο πολυπραγμονεῖν, οὐδέποτε δὲ οὐδεὶς μαθεῖν ἠδυνήθη. αἴτιον δὲ τοῦ διατηρεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τούτων ὑποθήκας τὸ τοὺς Πυθαγορείους ὑπότασιν ἔχειν

33. 1. τῶν] aptius τοῖς, quod vertit Maius.
33. 8. ὥστε] incipit codicis p. 270.
33. 8. ἀσχολεῖσθαι] ἀσχολοῦσθαι ed. Rom.
33. 11. φασὶ] φασιν ed. Rom.
33. 11. Πυθαγόρειον] πυθαγόριον ed. Rom. et hic et 16. et 28. et 34. 20. et 35. 26.

33. 1. De Pythagora et pythagoriis utiliter conferentur ea quae copiose scribunt Iamblichus, Laërtius, et Porphyrius, in commentariis de tanti philosophi vita et doctrina atque institutis; nec non Hierocles comment. ad aurea Pyth. carm. Et quidem apud Iamblichum in calce operis luculentus extat indiculus illustrium pythagoriorum. MAI.

33. 15. Quot auctores, quantaque cum varietate rem hanc narraverint, dixi ad Cic. de rep. I. 38. Adde iis Laërtium VIII. 20, qui Pythagorae id factum tribuit. MAI.

33. 28. Nota est pythagoria Timycha quae cruciatus acerbissimos a Dionysio tyranno passa, sectae tamen arcanum non revelavit. Iambl. cap. XXXI. MAI.

μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν ἔγγραφον, ἀλλὰ διὰ μνήμης ἔχειν τὰ παραγγελλόμενα.

XXXVIII. Ὅτι ὁ Πυθαγόρας πρὸς τοῖς ἄλλοις παρήγγελλε τοῖς μανθάνουσι σπανίως μὲν ὀμνύναι, χρησαμένους δὲ τοῖς ὅρκοις πάντως ἐμμένειν καὶ πρὸς τέλος ἄγειν ὑπὲρ ὧν ἄν τις ὀμόσῃ πραγμάτων, οὐχ ὁμοίαν ἀπόφασιν ποιούμενος Λυσάνδρῳ τε τῷ Λάκωνι καὶ Δημάδῃ τῷ Ἀθηναίῳ, ὧν ὁ μὲν ἀπεφαίνετο τοὺς μὲν παῖδας δεῖν ἐξαπατᾶν τοῖς ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας τοῖς ὅρκοις, ὁ δὲ διαβεβαιούμενος ὅτι δεῖ τὸ λυσιτελέστατον ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὅρκων αἱρεῖσθαι· ὁρᾶν δὲ τὸν ἐπιορκήσαντα παραχρῆμα ταῦτ' ἔχοντα περὶ ὧν ὤμοσε, τὸν δὲ ὁρκίζοντα φανερῶς τὸ ἴδιον ἀπολλύντα. τούτων γὰρ ἑκάτερος οὐ καθάπερ Πυθαγόρας ὑπεστήσατο τὸν ὅρκον εἶναι πίστεως ἐνέχυρον βέβαιον, ἀλλ' αἰσχροκερδείας καὶ ἀπάτης δέλεαρ.

XXXIX. Ὅτι Πυθαγόραν φασὶν ὑπό τινος ἐρωτηθέντα πότε χρηστέον ἀφροδισίοις εἰπεῖν Ὅταν ἑαυτοῦ θέλῃς ἥττων γενέσθαι. 32

Ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι διῄρουν καὶ τὰς ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων εἰς τέσσαρα μέρη, παιδός, νέου, νεανίσκου, γέροντος, καὶ τούτων ἑκάστην ἔφασαν ὁμοίαν εἶναι ταῖς κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τῶν ὡρῶν μεταβολαῖς, τὸ μὲν ἔαρ τῷ παιδὶ διδόντες, τὸ δὲ φθινόπωρον τῷ ἀνδρί, χειμῶνα τῷ γέροντι, τὸ δὲ θέρος τῷ νέῳ.

34. 5. ὅρκοις] ὄρκοις et ὁρκίζοντα constanter ed. Rom.
34. 6. ὀμόσῃ] ὀμόσῃ ed. Rom. et 13. ὤμοσεν.
34. 10. διαβεβαιούμενος] διεβεβαιοῦτο oportuerat.
34. 11. οὕτω] οὕτως ed. Rom.
34. 16. αἰσχροκερδείας] rectius αἰσχροκερδίας.
34. 18. εἰπεῖν] εἶπε ed. Rom.
34. 19. ἥττων] ἧττον ed. Rom.
34. 24. τῷ π.] incipit codicis p. 247.

34. 5. Praeceptum Pythagorae de iure iurando extat usque ad haec verba in valesianis excerptis Wessel. T. II. p. 555. Reliqua nunc adduntur. MAI.

34. 10. Polyaen. I. 45. MAI. Plutarchus vol. II. p. 330. Διονύσιος δὲ ὁ τύραννος ἐκέλευε τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις, τοὺς δ' ἄνδρας ὅρκοις ἐξαπατᾶν.

34. 16. Flagitiosam Demadis tum dicendi tum agendi impudentiam passim lacerant prisci auctores; cuius dignas denique poenas ipse luit a Casandro diro supplicio necatus. MAI.

34. 21. Notandus aetatum ordo νεάνισκος post νέος. Confer etiam Pollucem II. 11. Νεάνισκος quidem est *adulescens*, de quo latino vocabulo pauca olim dixi cap. IV. praef. ad Cic. de rep. XII. MAI.

Ὅτι ὁ αὐτὸς ἀπεφαίνετο τοῖς θεοῖς εὔχεσθαι δεῖν τὰ ἀγαθὰ τοὺς φρονίμους ὑπὲρ τῶν ἀφρόνων· τοὺς γὰρ ἀσυνέτους ἀγνοεῖν τί ποτέ ἐστιν ἐν τῷ βίῳ κατὰ ἀλήθειαν ἀγαθόν.

Ὅτι ὁ αὐτὸς ἔφασκε δεῖν ἐν ταῖς εὐχαῖς ἁπλῶς εὔχεσθαι τἀγαθά, καὶ μὴ κατὰ μέρος ὀνομάζειν, οἷον ἐξουσίαν, κάλλος, πλοῦτον, τἆλλα τὰ τούτοις ὅμοια· πολλάκις γὰρ τούτων ἕκαστον τοὺς κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῶν τυχόντας τοῖς ὅλοις ἀνατρέπειν. καὶ τοῦτο γνοίη ἄν τις ἐπιστήσας τοῖς ἐν ταῖς Εὐριπίδου Φοινίσσαις στίχοις, ἐν οἷς οἱ περὶ τὸν Πολυνείκην εὔχονται τοῖς θεοῖς, ὧν ἀρχὴ

βλέψας δ' ἐς Ἄργος

ἕως

εἰς στέρν' ἀδελφοῦ τῆσδ' ἀπ' ὠλένης βαλεῖν.

οὗτοι γὰρ δοκοῦντες ἑαυτοῖς εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα ταῖς ἀληθείαις καταρῶνται.

XL. Ὅτι Πυθαγόρας φιλοσοφίαν ἀλλ' οὐ σοφίαν ἐκάλει τὴν ἰδίαν αἵρεσιν. καταμεμφόμενος γὰρ τοῖς πρὸ αὐτοῦ κεκλημένοις ἑπτὰ σοφοῖς ἔλεγεν ὡς σοφὸς μὲν οὐδεὶς ἐστιν ἄνθρωπος ὢν καὶ πολλάκις διὰ την ἀσθένειαν τῆς φύσεως οὐκ ἰσχύων πάντα κατορθοῦν, ὁ δὲ ζηλῶν τὸν τοῦ σοφοῦ τρόπον τε καὶ βίον προσηκόντως ἂν φιλόσοφος ὀνομάζοιτο.

38 Ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης προκοπῆς γενομένης περί τε Πυθαγόραν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' ἐκεῖνον Πυθαγορείους καὶ τοσούτων ἀγαθῶν αἴτιοι γενόμενοι ταῖς πόλεσιν οὗτοι τὸν πάντα τὰ καλὰ λυμαινόμενον χρόνον οὐ διέφυγον· οὐδὲν γὰρ οἶμαι τῶν παρ' ἀνθρώποις καλῶς

35. 11. *Πολυνείκην*] *Πολυνίκην* ed. Rom.
35. 15. *στέρν'*] Cod. *στέρνες*. MAI.
35. 15. *βαλεῖν*] Cod. *λαβεῖν*. MAI.
35. 28. *λυμαινόμενον χρόνον*] *λοιμαινόμενον φθόνον* ed. Rom. Saepius hac sententia utitur Diodorus. L. I. c. 2. p. 5. 88. ed. Wess. *τὸν πάντα τἆλλα λυμαινόμενον χρόνον*. Exc. de Virt. et Vit. p. 556. 1. *χρόνος ὁ πάντα μαραίνων τἆλλα*.

35. 3. Hinc corrigendus videtur Laërtii error VIII. 9, qui ait Pythagoram interdixisse quominus pro se quisque oret, quia nesciunt homines quid sibi expediat. MAI.

35. 10. Vers. 1373—1384. MAI.

35. 19. Iamblich. VIII; Euseb. chron. prooem. lib. II. ed. Mediol. p. 228. MAI.

35. 27. De his politicis pythagoriorum utilitatibus multus est Iamblichus op. cit. MAI.

35. 29. Legesis Iamblichum cap. XXXV; et Porphyrium cap. LIV; Laërtium VIII. 39. 40. MAI.

οὕτω συνέστηκεν ὥστε μηδεμίαν αὐτῷ φθοράν τε καὶ διάλυσιν γεννῆσαι τὸν πολυετῆ χρόνον.

Ὅτι Κῦρος ὁ τῶν Περσῶν [βασιλεὺς] ἐπειδὴ τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Μήδων τὴν χώραν κατεπολέμησε, 5ταῖς ἐλπίσι πᾶσαν περιελάμβανε τὴν οἰκουμένην. τῶν γὰρ δυνατῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν καταπεπολεμημένων ἐνόμιζε μηδένα μήτε βασιλέα μήτε δῆμον ὑποστήσεσθαι τὴν ἰδίαν δύναμιν· τῶν γὰρ ἐν ἐξουσίαις ἀνυπευθύνων ὄντων εἰώθεισαν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν μὴ φέρειν κατ' ἄν-10θρωπον.

XLI. Ὅτι ὁ Πολυκράτης ὁ τῶν Σαμίων τύραννος εἰς τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους ἀποστέλλων τριήρεις ἐλῄστευσεν ἅπαντας τοὺς πλέοντας, ἀπεδίδου δὲ μόνοις τοῖς συμμάχοις τὰ ληφθέντα. πρὸς δὲ τοὺς μεμφομένους 15τῶν συνήθων ἔλεγεν ὡς πάντες οἱ φίλοι πλείονα χάριν ἔξουσιν ἀπολαβόντες ἅπερ ἀπέβαλον ἤπερ ἀρχὴν μηδὲν ἀποβαλόντες.

Ὅτι ταῖς ἀδίκοις πράξεσιν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖ τις νέμεσις οἰκείους τιμωρίας τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπι-20φέρουσα.

Ὅτι πᾶσα χάρις ἀμεταμέλητος οὖσα καλὸν ἔχει καρπὸν τὸν παρὰ τῶν εὐεργετουμένων ἔπαινον· καὶ γὰρ ἂν μὴ πάντες, εἷς γε τῶν εὖ πεπονθότων ἐνίοτε τὴν ὑπὲρ ἁπάντων ἔδωκε χάριν.

25 Ὅτι Ἀριστογείτων πᾶσιν ἐποίησε φανερὸν ὡς ἡ τῆς 34
ψυχῆς εὐγένεια κατισχύει τὰς μεγίστας τοῦ σώματος ἀλγηδόνας.

XLII. Ὅτι Ζήνωνος τοῦ φιλοσόφου διὰ τὴν ἐπιβουλήν, ἣν κατὰ τοῦ Νεάρχου τοῦ τυράννου κατεστήσατο,

36. 2. *γεννῆσαι*] Ita cod. MAI.
36. 3. *βασιλεὺς* addidit editor Rom.
36. 4. *κατεπολέμησε*] *κατεπολέμησεν* ed. Rom.
36. 7. *δῆμον*] *μῆδος* ed. Rom. cum hac editoris annotatione: „Cod. *μῆδον*; quod mihi videbatur immutandum. Et minima id quidem varietate feci; quamquam maluissem scribere *ἔθνος gentem*.“
36. 8. *ἀνυπευθύνων*] malim *ἀνυπευθύνοις*.
36. 9. *εἰώθεισαν*] fortasse *εἰώθασιν*.
36. 15. *ὡς*] incipit codicis p. 248.
36. 29. *κατεστήσατο*] addidi ex Valesii Excerptis.

36. 17. Conf. Herodot. III. 39. MAI.
36. 20. Sermo est de Polycratis supplicio. MAI. in Add.
36. 28. Locus extat, etsi non his ipsis plane verbis, in Diodori excerptis valesianis Wessel. T. II. p. 557. MAI.

κατὰ τὰς ἐν ταῖς βασάνοις ἀνάγκας ἐρωτωμένου ὑπὸ Νεάρχου τίνες ἦσαν οἱ συνειδότες Ὤφελον γάρ, ἔφη, ὥσπερ τῆς γλώττης εἰμὶ κύριος οὕτω καὶ τοῦ σώματος.

Ὅτι τοῖς ἐπί τινων πραγμάτων διοριζομένοις ὡς οὐκ ἄν ποτε πραχθησομένοις ἔοικεν ἐπακολουθεῖν ὡς- 5
ανεί τις νέμεσις ἐλέγχουσα τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν.

Ὅτι Μεγαβύζου τοῦ καὶ Ζωπύρου φίλου ὄντος Δαρείου τοῦ βασιλέως, μαστιγώσαντος δ' ἑαυτὸν καὶ τὰ περὶ τὸ πρόσωπον ἀκρωτήρια ἀποκόψαντος διὰ τὸ σύντονον γενέσθαι καὶ Βαβυλῶνα προδοῦναι Πέρσαις, φασὶ 10
βαρέως φέρειν τὸν Δαρεῖον καὶ εἰπεῖν βούλεσθαι τὸν Μεγάβυζον, εἰ δυνατὸν ἦν, ἄρτιον γενόμενον ἢ δέκα Βαβυλῶνας λαβεῖν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, καίπερ ἀπράκτου τῆς ἐπιθυμίας οὔσης.

Ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι στρατηγὸν εἵλαντο Μεγάβυζον 15
ἀγνοοῦντες ὅτι τὴν εὐεργεσίαν τῆς μελλούσης ἀκολουθεῖν ἀπωλείας οἱονεὶ δέλεαρ αὐτοῖς προθήσειν.

XLIII. Ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιτευγμάτων ἱκανόν ἐστι μαρτύριον τῶν προῤῥηθέντων.

Ὅτι Δαρεῖος τῆς Ἀσίας σχεδὸν ὅλης κυριεύσας τῆς 20
Εὐρώπης ἐπεθύμει καταστρέψασθαι. τὰς γὰρ τοῦ πλείονος ἐπιθυμίας ἀρίστους ἔχων καὶ τῷ μεγέθει τῆς Περσικῆς δυνάμεως πεποιθὼς περιελάμβανε τὴν οἰκουμέ-

37. 3. οὕτω] οὕτως ed. Rom., οὕτως ὑπῆρχον Exc. Valesii.
37. 5. πραχθησομένοις] immo πραχθησομένων.
37. 7. ὄντος] Cod. οὕτως. MAI.
37. 9. σύντονον] Ita cod.; quamquam magnopere suspicor mendum esse pro σύντομον, ideoque explicandum *ut brevi strategemate Babylonem Persis proderet.* Et quidem, quod valde interest, apud Diodorum nostrum I. 95. Wesselingius probabiliter iam demonstravit contrariam mendum irrepsisse συντόμως pro συντόνως; protulitque Kusteri auctoritatem, qui eandem horum vocabulorum confusionem saepe usuvenisse docuit ad Aristoph. Plut. 257. MAI. Wesselingii istam coniecturam vanam esse vel illa docent quae continuo consequuntur: οὐ γὰρ βούλεσθαι λυπηθῆναι συντόμως ἑαυτόν, ἀκριβῶς εἰδότα ὅτι πλησίον ἐστὶν αὐτῷ τὸ κακῶς παθεῖν. Hic pro σύντονον coniicio scribendum esse αὐτόμολον.
37. 15. εἵλαντο] Ita cod. MAI.
37. 17. προθήσειν] fortasse excidit μέλλουσιν.
37. 18. τὸ] δὲ ed. Rom.
37. 20. τῆς Εὐρώπης ἐπεθύμει καταστρέψασθαι] ita loquitur Eurip. Hippol. v. 1375. λόγχας ἔραμαι διαμοιρᾶσαι, et alii. Diodorus autem τὴν Εὐρώπην puto scripserat.
37. 22. ἀρίστους] scribendum ἀπλήστους aut eiusmodi quid.

37. 10. Herodot. III. 155. MAI.

νην, αἰσχρὸν εἶναι νομίζων τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας καταδεεστέρους ἀφορμὰς κτησαμένους τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν καταπεπολεμηκέναι, αὐτὸν δὲ τηλικαύτας ἔχοντα δυνάμεις ἡλίκας οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ ἔσχε μηδεμίαν ἀξιόλογον πρᾶξιν κατειργάσθαι.

Ὅτι οἱ Τυρρηνοὶ διὰ τὸν τῶν Περσῶν φόβον ἐκλιπόντες τὴν Λῆμνον ἔφασκον ὡς διά τινας χρησμοὺς τοῦτο ποιεῖν, καὶ ταύτην τῷ Μιλτιάδῃ παρέδωκαν. ταῦτα δὲ πράξαντος τοῦ προεστηκότος τῶν Τυρρηνῶν [Ἕρμωνος] συνέβη τὰς τοιαύτας χάριτας ἀπ' ἐκείνων τῶν χρόνων Ἑρμωνίους προσαγορευθῆναι.

XLIV. Ὅτι τῆς Λουκρητίας μοιχευθείσης παρὰ Σέξτου καὶ ἑαυτὴν ἀνελούσης διὰ τὸ ἁμάρτημα οὐκ ἄξιον ἡγούμεθα τὸ γενναῖον τῆς προαιρέσεως παραλιπεῖν ἀνεπισήμαντον. τὴν γὰρ ἐπιδοῦσαν ἑκουσίως τὸ ζῆν τοῖς μεταγενεστέροις εἰς καλὸν ζῆλον προσηκόντως ἂν εὐφημίας ἀξιοῖμεν ἀθανάτου, ὅπως αἱ τὴν τοῦ σώματος ἁγνείαν κατὰ πᾶν ἀνεπίληπτον παρέχεσθαι προαιρούμε-

38. 2. καταδεεστέρους] huic comparanda οὐδὲν ἀδοξότερον ποιήσει τὴν Σπάρτην ipsius Diodori XIII. 97. et quae aliorum panca exstant huius usus exempla. Verius tamen existimo καταδεεστέρας.

38. 7. πόντες] incipit codicis p. 253.

38. 9. Ἕρμωνος] addidit editor Rom.

38. 17. αἱ τὴν] αὐτὴν ed. Rom. et mox ἁγνείαν.

38. 18. προαιρούμεναι] Ita cod. quamquam superius est masculinum genus. MAI.

38. 10 Proverb. Zenob. III. 85. Suid. VII. 10, quamquam hi duo dicunt Pelasgos pro Tyrrhenis, quos populos certe inter se finitimos fuisse ait Herodotus I. 57. (Noster vero eclogarius vel amanuensis incaute omisit nomen ducis Hermonis, sine quo proverbium caecum est.) Sed enim de Tyrrhenis, qui Lemnum, Imbrum, Scyron, aliasque insulas occupaverunt, legatur omnino Menagius ad Laërtium VIII. 1, cum auctoribus ab eo laudatis. Ex his Tyrrhenis oriundum Pythagoram tradunt Laërtius loc. cit. et Porphyrius vit. Pyth. cap. I. X. MAI. Immo Dionysius halic. I. 25. ait Tyrrhenos et Pelasgos eundem esse populum. IDEM in Add.

39. 12. Illatum Lucretiae stuprum et consecutam αὐτοχειρίαν narrat Diodorus in valesianis excerptis p. 558. Ibi vero ubi locus ille editus desinit, subiungendus est vaticanus hic inditus capto initio ab οὐκ ἄξιον δὲ ἡγούμεθα τὸ γενναῖον. Revera lib. XV. 88. morem suum profitetur Diodorus prosequendi laude debita praestantium virorum mortes, quod ibi mox facit, ubi narratae Epaminondae neci laudationem tanti viri subtexit: ἡμεῖς δ' εἰωθότες ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τελευταῖς ἐπιλέγειν τὸν ἴδιον ἔπαινον, οὐδαμῶς ἁρμόττον ἡγούμεθα παραδραμεῖν ἀνδρὸς τηλικούτου τὴν τελευτὴν ἀνεπισήμαντον. Sic igitur hoc loco Diodorus Lucretiam extinctam insigni elogio prosequitur. MAI.

ναι πρὸς ἐπιτετευγμένον ἀρχέτυπον παραβάλωνται. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι γυναῖκες κἂν φανερόν τι τῶν τοιούτων πράξωσι, κατακρύπτουσι τὸ συντελεσθὲν εὐλαβούμεναι τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων τιμωρίαν· ἡ δὲ τὸ λάθρᾳ πραχθὲν ποιήσασα περιβόητον ἀπέσφαξεν ἑαυτήν, καὶ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν καλλίστην ὑπὲρ αὐτῆς ἀπολογίαν ἀπέλιπε· καὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ τῶν ἀκουσίων τὴν συγγνώμην προβαλλομένων αὕτη τὴν μετὰ βίας ὕβριν ἐτιμήσατο
86 θανάτου, ἵνα μηδ' εἴ τις ἐπιθυμῇ βλασφημεῖν τὴν ἐξουσίαν ἔχοι κατηγορεῖν τῆς προαιρέσεως ἑκουσίου γεγενημένης· τῶν γὰρ ἀνθρώπων φύσει τὰς λοιδορίας ἐπαίνων προτιμώντων τὴν τῶν φιλαιτίων ἀπέκοψε κατηγορίαν, αἰσχρὸν εἶναι νομίζουσα τῶν ἄλλων εἰπεῖν τινα διότι ζῶντος τοῦ κατὰ νόμους συμβιοῦντος ἀνδρὸς ἑτέρου παρανόμως ἐπειράθη, καὶ καθ' ὧν οἱ νόμοι τοῖς πράξασι θάνατον τιθέασι τὸ πρόστιμον τοιοῦτο παθοῦσα τὸν πλείω χρόνον φιλοψυχεῖν, ἵνα τὸν πάντως ὀφειλόμενον παρὰ τῆς φύσεως θάνατον βραχὺ προλαβοῦσα τῆς αἰσχύνης ἀλλάξηται τοὺς μεγίστους ἐπαίνους. τοιγαροῦν οὐ μόνον θνητοῦ βίου δόξαν ἀθάνατον ἀντικατηλλάξατο διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ πάντας τοὺς πολίτας προετρέψατο λαβεῖν ἀπαραίτητον τιμωρίαν παρὰ τῶν εἰς αὐτὴν παρανομησάντων.

XLV. *Ὅτι Λεύκιος Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς τυραννικῶς καὶ βιαίως ἄρχων τῶν πολιτῶν τοὺς εὐπόρους τῶν Ῥωμαίων ἀνῄρει ψευδεῖς ἐπιφέρων αἰτίας ἕνεκεν τοῦ νοσφίσασθαι τὰς οὐσίας αὐτῶν. διόπερ Λεύκιος Ἰούνιος ὀρφανὸς ὢν καὶ πάντων Ῥωμαίων πλουσιώτατος δι' ἀμφότερα τὴν τοῦ Ταρκυνίου πλεονεξίαν ὑπώπτευεν, ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, καὶ παρ' ἕκαστα τῷ βασιλεῖ σύνθοινος προεποιήθη μωρὸς εἶναι, ἅμα μὲν βουλόμενος τὸν ὑπὲρ τοῦ δύνασθαί τι φθόνον ἐκκλίνειν, ἅμα δ' ἀνυπονοήτως παρατηρεῖν τὸ πραττόμενον καὶ τοῖς τῆς βασιλείας ἐφεδρεύειν καιροῖς.*

39. 2. φανερὸν] exspectaveram φανερῶς. Mox πράξωσιν ed. Rom.
39. 6. αὑτῆς] αὐτῆς ed. Rom.
39. 7. ἄλλων] ἄλλων τῶν ed. Rom.
39. 8. αὕτη] αὐτη ed. Rom. et *ipsa* in interpretatione.
39. 9. ἐπιθυμῇ] malim ἐπιθυμοίη.
39. 10. ἔχοι] ἔχει ed. Rom.
39. 15. ων] ὧν ed. Rom.
39. 17. τὸν πλείω χρόνον] τῶν πλείω χρόνων ed. Rom.
39. 28. πλουσιώτατος] incipit codicis p. 254.
39. 32. ἀνυπονοήτως] ἂν ὑπονοήτως ed. Rom.

Ὅτι οἱ Συβαρῖται μετὰ τριάκοντα μυριάδων ἐκστρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Κροτωνιάτας καὶ πόλεμον ἄδικον ἐπανελόμενοι τοῖς ὅλοις ἔπταισαν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἐνεγκόντες ἐπιδεξίως ἱκανὸν παράδειγμα τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν κατέλιπον τοῦ πολὺ μᾶλλον δεῖν προσέχειν ἐν ταῖς ἰδίαις εὐτυχίαις ἥπερ ἐν ταῖς ταλαιπωρίαις.

XLVI. Ὅτι περὶ Ἡροδότου φησὶν ὁ Διόδωρος Καὶ 37
ταῦτα παρεξέβημεν οὐχ οὕτως Ἡροδότου κατηγορῆσαι βουληθέντες ὡς ὑποδεῖξαι ὅτι τῶν λόγων οἱ θαυμάσιοι τοὺς ἀληθεῖς κατισχύειν εἰώθασιν.

Ὅτι προσῆκόν ἐστι τιμᾶσθαι τὴν ἀρετήν, κἂν ᾖ παρὰ γυναιξίν.

Ὅτι Ἀθηναῖοι δεξιῶς τῇ νίκῃ χρησάμενοι καὶ νικήσαντες Βοιωτούς τε καὶ Χαλκιδεῖς εὐθὺς ἀπὸ τῆς μάχης Χαλκίδος ἐκυρίευσαν. ἐκ τῆς δεκάτης τῆς τῶν Βοιωτῶν ὠφελείας ἅρμα χαλκοῦν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέθεσαν τόδε τὸ ἐλεγεῖον γράψαντες,

ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου
δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
ὧν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

Ὅτι τὸ κατακαίειν τὰ ἱερὰ παρὰ Ἑλλήνων ἔμαθον Πέρσαι τὴν αὐτὴν τοῖς προαδικήσασιν ἀποδιδόντες ὕβριν.

XLVII. Ὅτι Κᾶρες ὑπὸ Περσῶν καταπονούμενοι 25
ἐπηρώτησαν περὶ συμμαχίας εἰ προσλάβοιντο Μιλησίους συμμάχους. ὁ δὲ ἀνεῖλεν

πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

40. 11. ᾖ] Cod. εἰ. MAI. Quod defendi quodammodo potest.
40. 14. Χαλικιδεῖς] Ita cod. et mox Χαλικίδος. MAI.
40. 15. ἐκ] ad hoc fortasse deest copula. Mox ὠφειλείας — δεκάτης ed. Rom.
40. 19. πολέμου] πολέμῳ ed. Rom.
40. 21. ὧν] Herodot. τῶν. MAI.

40. 3. Diodorus XII. 9. id bellum scribit. Sed noster eclogarius locum hunc ex alio ante undecimum libro sumpsit, aliis verbis sententiisque conformatum. Neque nescimus res aliquot a Diodoro aliisque historicis bis fuisse narratas, semel brevius et obiter, iterum suo loco et copiosius ac non sine varietate. MAI.

40. 12. Consentanea his dicit graecus auctor prologi commentariorum ad Susannam a me in vaticanae collectionis volumine primo editorum. MAI.

40. 17. Rem narrat aliis verbis Herodotus V. 77, qui etiam epigramma recitat. Et quidem is compedes, qui captivis iniecti fuerant, ad suam usque aetatem ait pependisse Athenis ex acropoleos muro. MAI.

40. 27. Reapse Cares cum Milesiis sociis insignem cladem a Persis retulerunt, ut ait Herodotus V. 120. MAI.

οὐ μὴν ἀλλ' ὁ φόβος ἐγγὺς κείμενος ἐποίησεν αὐτοὺς ἐπιλαθέσθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας, πρὸς δὲ τὸ πληροῦν τὰς τριήρεις κατὰ τάχος συνηνάγκαζεν.

38 Ὅτι Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος πρεσβευτὴς ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἠρώτησε δι' ἣν αἰτίαν ἀπιστεῖ αὐτοῖς ὁ Ἀρταφέρνης. τοῦ δὲ εἰπόντος, μήποτε ὑπὲρ ὧν καταπολεμηθέντες κακῶς ἔπαθον μνησικακήσωσιν, Οὐκοῦν, ἔφησεν, εἰ τὸ πεπονθέναι κακῶς τὴν ἀπιστίαν περιποιεῖ, τὸ παθεῖν ἄρα εὖ ποιήσει τὰς πόλεις Πέρσαις εὐνοούσας. ἀποδεξάμενος δὲ τὸ ῥηθὲν ὁ Ἀρταφέρνης ἀπέδωκε τοὺς νόμους ταῖς πόλεσι καὶ τακτοὺς φόρους κατὰ δύναμιν ἐξέταξεν.

ὁ γὰρ παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν πολιτῶν φθόνος τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐγκρυπτόμενος ἐπειδὴ καιρὸν ἔλαβεν, ἄθρους ἐξερράγη. διὰ δὲ τὴν φιλοτιμίαν τοὺς δούλους ἠλευθέρωσαν, μᾶλλον βουλόμενοι τοῖς οἰκέταις μεταδοῦναι τῆς ἐλευθερίας ἢ τοῖς ἐλευθέροις τῆς πολιτείας.

XLVIII. Ὅτι Δᾶτις ὁ τῶν Περσῶν στρατηγός, Μῆδος ὢν τὸ γένος καὶ παρὰ τῶν προγόνων παρειληφὼς ὅτι Μήδου τοῦ συστησαμένου τὴν Μηδίαν Ἀθηναῖοι κατέστησαν ἀπόγονοι, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους

41. 10. τὸ] incipit codicis p. 279.
41. 11. πόλεσι] πόλεσιν ed. Rom.
41. 12. ἐξέταξεν] immo ἐπέταξεν.
41. 13. παρὰ τοῖς πολλοῖς] τοῖς πολλοῖς παρὰ ed. Rom., sed interpretatio *invidia quae in multis civibus antea celabatur.*
41. 16. ἠλευθέρωσαν] ἐλευθέρωσαν ed. Rom.
41. 18. Δᾶτις] Δάτης ed. Rom., et Δάτην 42. 2. et 11.
41. 20. συστησαμένου] στησαμένου ed. Rom.
41. 21. κατέστησαν] καθέστησαν ed. Rom.

41. 3. More suo eclogarius sententiam hanc a narrationis corpore avulsit, nempe ab historia belli Ionum foederatorum contra Persas. MAI.

41. 5. Revera Hecataeus milesius nobilis historiographus bellum adversus Persas Ionibus, frustra licet, dissuaserat; uti narrat Herodotus V. 36. MAI.

41. 6. Artaphernes persa Sardibus praefectus, dux belli contra Ionas. Herod. V. 123. MAI.

41. 17. Fragmentum mutilum sententiae causa ab eclogario delectum. MAI.

41. 18. Datis et Artaphernes summi imperatores Persarum in proelio ad Marathona contra Miltiadem. Herod. VI. 94, Nepos Milt. IV. MAI.

41. 20. Medus scilicet Medea et Aegeo Athenarum rege genitus, qui cum matre Athenis pulsus, barbaris deinde populis debellatis, ditionem sibi subditam Mediam appellavit. Apollodorus biblioth. I. 9, et Cephalio apud Euseb. chron. I. 15. MAI.

εἰπεῖν ὡς πάρεστι μετὰ δυνάμεως απαιτήσων τὴν ἀρχὴν τὴν προγονικήν· Μήδων γὰρ τῶν ἑαυτοῦ προγόνων πρεσβύτερον Δᾶτιν γενόμενον ἀφαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ παραγενόμενον εἰς τὴν Ἀσίαν κτίσαι τὴν Μηδίαν. ἂν μὲν οὖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀποδῶσιν, ἀφεθήσεσθαι τῆς πρώτης αἰτίας καὶ τῆς ἐπὶ Σάρδεις στρατείας· ἂν δὲ ἐναντιωθῶσι, πολὺ δεινότερα πείσεσθαι τῶν Ἐρετριέων. ὁ δὲ Μιλτιάδης ἀπεκρίθη ἀπὸ τῆς τῶν δέκα στρατηγῶν γνώμης διότι κατὰ τὸν τῶν πρεσβευτῶν λόγον μᾶλλον προσήκει τῆς Μήδων ἀρχῆς κυριεύειν Ἀθηναίους ἢ Δᾶτιν [διὰ] τῆς Ἀθηναίων πόλεως· 89
τὴν μὲν γὰρ τῶν Μήδων βασιλείαν Ἀθηναῖον ἄνδρα συστήσασθαι, τὰς δὲ Ἀθήνας μηδέποτε Μῆδον τὸ γένος ἄνδρα κατεσχηκέναι. ὁ δὲ πρὸς μάχην ἀκούσας ταῦτα παρεσκευάζετο.

Ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τοῦ Νεοκλέους, προελθόντος τινὸς αὐτῷ πλουσίου καὶ ζητοῦντος κηδεστὴν εὑρεῖν πλούσιον, παρεκελεύσατο αὐτῷ ζητεῖν μὴ χρήματα ἀνδρὸς δεόμενα, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄνδρα χρημάτων ἐνδεᾶ. ἀποδεξαμένου δὲ τἀνθρώπου τὸ ῥηθὲν συνεβούλευσεν αὐτῷ συνοικίσαι τὴν θυγατέρα τῷ Κίμωνι. διόπερ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ὁ Κίμων εὐπορήσας χρημάτων ἀπελύθη τῆς φυλακῆς, καὶ τοὺς κατακλείσαντας ἄρχοντας εὐθύνας καταδίκους ἔλαβεν.

XLIX. Ὅτι τῶν Ἑλλήνων πάντων διαπρεσβευσαμένων πρὸς Γέλωνα περὶ συμμαχίας, ὅτε Ξέρξης διέβαινε

42. 6. ἀφεθήσεσθαι] ἀφηθήσεσθαι ed. Rom.
42. 6. πρώτης αἰτίας] αἰτίας πρώτης ed. Rom.
42. 7. ἐναντιωθῶσι] ἐναντιωθῶσιν ed. Rom.
42. 8. Μιλτιάδης] Μιλθιάδης ed. Rom.
42. 9. στρατιωτῶν] Ita cod. MAI., cuius interpretatio recte *ducum*: quod restitui.
42. 9. πρεσβευτῶν] πρεσβυτῶν ed. Rom.
42. 11. διὰ] dele.
42. 21. συνοικίσαι] συνοικῆσαι ed. Rom.
42. 24. καταδίκους] καταδίκως ed. Rom.

42. 6. Athenienses Ionum auxiliares Sardes captas inflammaverunt, quam rem Darius rex molestissime tulit. Herod. V. 101. 105. MAI.

42. 8. Eretriam Euboicam a Persis igne ac direptione vastatam, civesque hastae subiectos, ait Herodotus VI. 101. MAI.

42. 21. *Κίμωνι*] Cicero de off. II. 20, Valer. Max. VII. 2. ext. 8. MAI.

42. 24. Aes alienum dissolutum ob Elpinicem sororem et coniugem, quam Cimon Calliae cessit, tradunt in Cimone Nepos et Plutarchus. Multo ergo Cimoni honorificentior Diodori narratio. MAI.

πρὸς τὴν Εὐρώπην, τοῦ δὲ ἐπαγγειλαμένου συμμαχῆσαι καὶ σιταρχῆσαι, εἴ γε τὴν ἡγεμονίαν εἴτε τὴν κατὰ γῆν εἴτε τὴν κατὰ θάλατταν παρέξουσιν, ἡ μὲν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας φιλοδοξία τὴν συμμαχίαν παρεκρούετο, τὸ δὲ μέγεθος τῆς βοηθείας καὶ ὁ τῶν πολεμίων φόβος προέτρεπε μεταδοῦναι τῆς δόξης τῷ Γέλωνι.

ἡ μὲν γὰρ τῶν Περσῶν ὑπεροχὴ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῆς ἐπιθυμίας ἔχει τὰς δωρεάς, ἡ δὲ τυραννικὴ πλεονεξία καὶ τὰ μικρὰ τῶν λημμάτων οὐ παρίησιν.

βεβαιοτάτη γὰρ τῆς σωτηρίας φύλαξ ἡ ἀπιστία.

παῖδες μὲν οὖν ἀδικούμενοι πρὸς πατέρας καταφεύγουσι, πόλεις δὲ πρὸς τοὺς ἀποικίσαντας δήμους.

Ὅτι τυράννου πλεονεξία τοῖς μὲν ὑπάρχουσιν οὐκ ἀρκεῖται, τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖ, πληροῦται δὲ οὐδέποτε.

Τοὺς δὲ κατὰ τῆς δυναστείας αὐτοῦ πεφυκότας ἔχων καιρὸν οὐκ ἐάσει δύναμιν λαβεῖν.

L. ἐκείνων γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐστε ἀπόγονοι οἳ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς μετὰ τὸν θάνατον ἀθανάτους τῇ δόξῃ καταλελοίπασι. τὸ γὰρ ἔπαθλον τῆς συμμαχίας οὐκ ἀργύριον αἰτεῖ, οὗ πολλάκις ἰδεῖν ἔστι καταφρονοῦντα καὶ τὸν φαυλότατον ἰδιώτην πεπλουτηκότα, ἀλλ' ἔπαινον καὶ δόξαν, περὶ ἧς οἱ ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποθνήσκειν· μισθὸς γάρ ἐστιν ἡ δόξα μείζων ἀργυρίου. παραλαμβάνουσι γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται παρὰ τῶν πατέρων οὐχ ὥσπερ οἱ λοιποὶ πλοῦτον, ἀλλὰ προθύμως

43. 2. σιταρχῆσαι] aptius σιταρκῆσαι.
43. 3. παρίξουσιν] παρίξωσιν ed. Rom.
43. 5. καὶ] incipit codicis p. 280.
43. 5. προέτρεπε] προέτρεπεν ed. Rom.
43. 10. βεβαιοτάτη] βεβαιωτάτη ed. Rom.
43. 19. αὐτῶν] αὑτῶν ed. Rom.
43. 21. ἔστι] ἐστιν ed. Rom.

43. 6. Imperium tamen ambitioso Geloni a Graecis non est traditum, teste Herodoto VII. 159. Et sane constat Gelonem non pugnavisse contra Persas; idque ait etiam Diodorus noster XI. 26. MAI.

43. 9. Denuo solitariae sententiae huic et postea. MAI.

43. 18. Hae, quae sequuntur, particulae abruptae sine dubio pertinent ad concionem, quam a Diodoro scriptam censeo, et cuius certum indicium dat Herodotus VII. 134. Scilicet quum in urbe Sparta placandus esset Talthybius deus, sive heros, qui ob violatos Persarum praecones irascebatur, conciones populares habitae in urbe sunt, *numquis lacedaemonius*, (ut diserte ait Herodotus) *vellet pro Sparta mortem obire*, id est se ultro devovere, Persisque ad piaculum auferendum semet tradere; id quod reapse lacedaemonii duo praestiterunt. MAI. De Gelone haec dici videntur.

τελευτᾶν περὶ τῆς ἐλευθερίας, ὥστε πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον ἀγαθὰ δεύτερα τίθεσθαι τῆς δόξης.

μὴ τῶν ξενικῶν δυνάμεων ἐπιθυμοῦντες τὰς πολιτικὰς ἀποβάλλωμεν καὶ τῶν ἀδήλων ὀρεγόμενοι τῶν φανερῶν μὴ κυριεύωμεν. — Οὔ φημι καταπεπλῆχθαι τὸ μέγεθος τῆς τῶν Περσῶν στρατιᾶς· ἀρετῇ γὰρ ὁ πόλεμος οὐ πλήθει βραβεύεται. — Παρειλήφασι γὰρ ὑπὸ τῶν πατέρων ζῆν μὲν ἑαυτοῖς, τελευτᾶν δ' ὅταν χρεία ταῖς πατρίσιν ἐπῇ. — Τί φοβηθῶμεν τὸν χρυσὸν ᾧ κεκοσμημένοι βαδίζουσιν εἰς τὰς μάχας ὡς γυναῖκες εἰς τοὺς γάμους, ὥστε τὴν νίκην μὴ μόνον ἔπαθλον ἔχειν δόξαν ἀλλὰ καὶ πλοῦτον; οὐ φοβεῖται γὰρ ἡ ἀρετὴ χρυσόν, ὃν ὁ σίδηρος εἴωθεν ἄγειν αἰχμάλωτον, ἀλλὰ τὴν στρατηγίαν τῶν ἡγουμένων. — Πᾶσα γὰρ δύναμις ὑπεραίρουσα τὴν συμμετρίαν ὑφ' ἑαυτῆς βλάπτεται τὰ πλεῖστα. πρὶν ἢ γὰρ ἀκοῦσαι τὴν φάλαγγα φθάσομεν ἡμεῖς πράξαντες ἃ βουλόμεθα. 41

44. 6. στρατιᾶς] στρατείας ed. Rom.

44. 14. Intervallum ante πᾶσα nullum notat ed. Rom., sed ubi non est 16. ante πρίν.

44. 3. Particula pertinens ad consultationem de implorandis contra Persas exteris auxiliis. MAI.

44. 6. Pars orationis exhortatoriae contra Persas. MAI.

44. 17. Hinc usque pertingunt excerpta inedita a libro septimo usque ad decimi finem. (Nam sexti libri, in quo res adhuc ante troica tempora scribebantur, nullae erant reliquiae in codice vaticano.) Statim vero in nostri codicis eadem pagina 280 eodemque versu sequitur particula edita pertinens ad librum XI. 3. Διελέσθαι δὲ δεῖ τοὺς τὰ τῶν βαρβάρων ἑλομένους, ἵνα τυγχάνοντες ὀνείδους etc. Tum pars reliqua dimidia quaternionis, nempe paginae 289. 290. 251. 252. 257. 258. 267. 268. habent excerpta a libro XI. 3. usque ad librum XII. 13. Cessant igitur excerpta vaticana inedita, ubi edita diversa ab his valesiana desinunt Wessel. T. II. p. 559; incipiunt vaticana edita ubi valesiana item edita nempe in rebus gestis Leonidae ad Thermopylas (Wessel. XI. 3) Praeterea extat in codice integer alius quaternio habens librorum Diodori editorum excerpta a libro XV. 1. usque XIX. 2. Eae vero sunt paginae codicis 307. 308. 183. 184. 235. 236. 236. 229. 230. 243. 244. 237. 238. 193. 194. 293. 294. Denique in paginis 221. 222. 119. 120. 177. 178. occurrunt Diodori excerpta librorum editorum XIX. et XX. Atque haec ego omnia materiae cognitae excerpta ab hoc meo volumine exclusi; quamquam ea neque aliqua, ut fit, lectionum varietate carebant, et certe firmissimum parti ineditae testimonium dabant. Quippe quum vaticana excerpta edita cum Diodori publicis libris ad verbum congruant, sequitur ut illa etiam quae sunt inedita, atque cum editis coniunguntur, ad Diodorum aeque auctorem referenda sint. Rursus excerpta illa quae ad libros Diodori editos pertinebant, percommode me docuerunt, quanam ratione atque instituto, quantisque fere intervallis interpositis, quonam denique delectus genere haec excerpta

constantiniana curata fuerint: quam rem in ambrosianis quoque Dionysii Halicarnassei codicibus olim observavi, quorum item excerpta partim in editos partim in deperditos eius historici libros incidebant.

Denique lectores moneo me excerpta librorum a VII. ad X. idcirco conglobata posuisse, quia neque in codice vaticano, neque in aliis ab Ursino, Hoeschelio Valesioque tractatis codicibus satis certa indicia supererant, quamobrem hae partes in suos quaeque libros pro suo iure distribuerentur: quo tamen incommodo in sequentibus plerisque post XX. librum excerptis non laborabimus. Item nemo miretur, cur quum librorum a VII. ad X. iamdiu extent ursiniana, hoescheliana, valesianaque excerpta, vaticana tamen ex his ipsis libris manantia, diversa sint et inedita. Causa eius rei est, quod prisci illi eclogarii pro suo quisque operis titulo Diodorum deflora-verunt: itaque in codicibus ante me cognitis nonnisi excerpta accommodata ad titulos *de legationibus*, et *de virtutibus ac vitiis*, vel ad quosdam alios, occurrerunt. In vaticano pariter codice partes illae Diodori tantum ponuntur, quae ad titulum *de sententiis* referri poterant, ceteris fere praetermissis. Atque ita vaticana, quamquam ex iisdem libris educta, a praedictis et iamdiu cognitis excerptis differunt. Aliquando tamen contigit, quod prope necessarium erat, ut excerptum idem non uni titulo commodum visum sit; ideoque non uni eclogario praedae fuerit; id quod in adnotationibus meis suo loco non reticui. Et quidem partes editas, quod iam monui, consulto praetermisi.

Transeo iam ad Diodori excerpta inedita librorum post vigesimum: quandoquidem libros eius ab undecimo usque ad vigesimum superesse integros, ideoque constantinianis excerptis haud indigere, nemo ignorat. MAI.

L. XXI.

1. Ὅτι Πτολεμαῖος [ὁ] καὶ Σέλευκος καὶ Λυσίμαχος 42
συνέδραμον ἐπ' Ἀντίγονον τὸν βασιλέα οὐχ οὕτως ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας προκληθέντες ὡς ὑπὸ τοῦ καθ' ἑαυτοὺς φόβου συναναγκασθέντες ὥρμησαν ἑτοίμως πρὸς τῶν ὅλων κοινοπραγίαν.

Ὅτι οἱ ἐλέφαντες οἱ Ἀντιγόνου καὶ Λυσιμάχου κατὰ τὴν μάχην ἠγωνίζοντο ὡς ἂν τῆς φύσεως ἐφάμιλλον δεδωκυίας αὐτοῖς τὴν ἀλκὴν καὶ βίαν.

Ὅτι Σέλευκος μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἀντιγόνου βασιλείας ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν παρεγένετο εἰς Φοινίκην καὶ ἐπεχείρησε κατὰ τὰς γενομένας συνθήκας τὴν κοίλην Συρίαν ἰδιοποιεῖσθαι. προκατειληφότος δὲ τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις Πτολεμαίου καὶ κατηγοροῦντος ὅτι φίλος ὢν Σέλευκος προσεδέξατο τὴν ὑπὸ Πτολεμαῖον οὖσαν

46. 1. ὅτι] incipit codicis p. 265.
46. 1. καὶ ὁ] Male in cod. ὁ καὶ. Immo omittere praestat etiam ὁ. MAI.
46. 4. συναναγκασθέντες] συναγκασθέντες ed. Rom.
46. 6. 7. Ἀντιγόνου καὶ Λυσιμάχου κατὰ τὴν μάχην] κατὰ τὴν μάχην Ἀντιγόνου καὶ Λυσιμάχου ed. Rom.

46. 1. Quae sequuntur fragmenta recte a me collocari in libro XXI, etsi nulla rei mentio fit in vaticano palimpsesto, statim cognoscet, qui hoescheliana nec non valesiana huius libri fragmenta cum his ineditis vaticanis conferet. (Eadem ego regula in sequentibus quoque libris disponendis utar.) Et quidem Diodorus vigesimi libri extremis verbis ait, se regum de summa re adversus Antigonum certamen initio sequentis libri scripturum; quae reapse narratio in his vaticanis reliquiis, quatenus eam eclogario servare placuit, occurrit. MAI.

46. 4. Sic loquitur etiam Porphyrius in suis deperditis nunc historiis apud Euseb. chron. I. 40. Lege etiam Diodorum nostrum XX. 106, et Pausaniam I. 6. MAI.

46. 8. De elephantorum peculiari sollertia lege, si vacat, Ciceronem epist. fam. VII. 1; tum quae fusius dicuntur a Dione Cassio XXXIX. 38, et ab eruditis ibidem interpretibus. MAI.

46. 13. Scilicet ipse Diodorus sub vigesimi libri finem occupatas a Ptolemaeo Coelesyriae urbes iam narraverat. MAI.

χωραν εἰς τὴν ἰδίαν καταχθῆναι μερίδα, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀντίγονον κεκοινωνηκότος οὐδὲν αὐτῷ μετέδωκαν οἱ βασιλεῖς τῆς δορικτήτου
43 χώρας, πρὸς ταύτας τὰς διαβολὰς ἀντεῖπε Σέλευκος φάμενος δίκαιον εἶναι τοὺς τῇ παρατάξει κρατήσαντας κυ- 5
ρίους ὑπάρχειν τῶν δορικτήτων· περὶ δὲ τῆς κοίλης Συρίας διὰ τὴν φιλίαν ἐπὶ τοῦ παρόντος μηδὲν πολυπραγμονήσειν, ὕστερον δὲ βουλεύσεσθαι πῶς χρηστέον ἐστὶ τῶν φίλων τοῖς βουλομένοις πλεονεκτεῖν.

II. ὑπερβολὴν γὰρ ἑκάτεροι φιλοτιμίας οὐ κατέλιπον, 10
οἱ μὲν Μακεδόνες σπεύδοντες σῶσαι τὰς ναῦς, οἱ δὲ Σικελιῶται βουλόμενοι μὴ μόνον Καρχηδονίων καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν βαρβάρων περιγενέσθαι δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν Ἑλλάδα θεωρηθῆναι κρείττους ὄντας Μακεδόνων τῶν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην πεποιημένων 15
δορίκτητον.

Ὅτι Ἀγαθοκλῆς εἰ μὲν ἀποβιβάσας τὴν δύναμιν ἐπικειμένοις τοῖς πολεμίοις ἐπέθετο, κατέκοψεν ἂν ῥᾳδίως τοὺς Μακεδόνας· ἀγνοήσας δὲ τὴν γεγενημένην προαγγελίαν καὶ τὴν ἔκπληξιν τῶν ἀνθρώπων ἠρκέσθη τὴν 20
δύναμιν ἀποβιβάσας καὶ τρόπαιον στήσας διαλαβεῖν ἀλη-

47. 3. δορικτήτου] δωρυκτήτου ed. Rom.
47. 6. δορικτήτων] δορυκτήτων ed. Rom.
47. 6. πολυπραγμονήσειν] πολυπραγμονῆς ed. Rom.
47. 8. βουλεύσεσθαι] βουλεύσασθαι ed. Rom. et mox ἐστὶν.
47. 10. ὑπερβολὴν] ὑπὲρ ἀρχὴν ed. Rom., quod malui scribere ut scripsi quam ὑπεροχὴν.
47. 16. δορίκτητον] δορύκτητον ed. Rom.

47. 9. Regum hanc discordiam post debellatum Antigonum innuit Iustinus XV. 4. MAI.

47. 16. Agitur in mutilo hoc fragmento de pugna Agathoclis siculi cum Casandri macedonis copiis ad Corcyram, cuius brevis mentio est in fragmentis Diodori nostri editis XXI. 2. p. 489, unde cognoscimus crematam fuisse ab Agathocle Macedonum classem. MAI.

47. 19. προαγγελίαν] Quinam erat hic nuncius? Nam ille certe de regum victoria ad Ipsum Casandro potius favebat. Equidem belli huius ab Agathocle in Corcyra gesti perexigua memoria superest: quamquam insulam reapse Agathocles in potestate habuit, eamque dotis nomine Lanassae filiae dedit, quam Pyrrho magno epirensi in matrimonium collocavit. Plut. de ser. num. vind. tom. VIII. p. 205, et tom. II. in Pyrrho cap. IX. X. MAI. Est fortasse nuncius classis Macedonum combustae ad Cassandri copias terrestres perlatus. Oppugnabat enim Corcyram Cassander πλοῖ καὶ πεζῇ, ut recte apud Diodorum loco citato scribit Reiskius ad Constantini Caerimon. aulae Byz. p. 66.

θῆ τὸν λόγον εἶναι ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. ἄγνοια γὰρ καὶ ἀπάτη πολλάκις οὐκ ἐλάττω κατεργάζεται τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἐνεργείας.

Ὅτι Δημήτριος ὁ βασιλεὺς λαβὼν ὑποχειρίους ἅπαν-
5τας τοὺς κατ' αὐτοῦ βλασφημεῖν εἰωθότας ἐν ταῖς ἐκ-
κλησίαις καὶ πάντα κατ' αὐτοῦ στρατηγεῖν φιλαπεχθη- 44
μόνως ἀφῆκεν ἀθῴους, ἐπιφθεγξάμενος ὅτι συγγνώμη τιμωρίας αἱρετωτέρα.

III. Ὅτι ὑπὸ σιτοδείας πιεζομένης τῆς τοῦ Λυσιμά-
10χου στρατιᾶς, καὶ τῶν φίλων αὐτῷ συμβουλευόντων σώ-
ζειν ὅπως ποτὲ δύναται καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἐλπίδα σω-
τηρίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τούτοις ἀπεκρίθη μὴ δίκαιον εἶναι καταλιπόντα τὴν δύναμιν καὶ τοὺς φίλους ἰδίαν σωτηρίαν αἰσχρὰν ποριζεσθαι.

15 Ὅτι τοῦ Δρομιχαίτου τὸν Λυσίμαχον ἐπὶ δεῖπνον κεκληκότος καὶ προβαίνοντος τοῦ πότου πληρώσας τὸ μέγιστον τῶν κεράτων καὶ προσαγορεύσας πατέρα τὸν Λυσίμαχον ἠρώτησε πότερον αὐτῷ δοκεῖ δεῖπνον εἶναι βασιλικώτερον, τὸ Μακεδονικὸν ἢ τὸ Θρᾴκιον. τοῦ δὲ

48. 1. καινὰ] Ita cod. καινά. Verumtamen heic apud Diodor. in fragm. Wessel. κενά. Valde tamen suspicor lectionem a librariis fuisse variatam; sicuti revera accidit huic ipsi proverbio apud eundem Diodorum XVII. 86, ubi in textu est κενοῖς, at in variis lectionibus καινοῖς. Eadem lectio similiter sollicitata fuit apud Polybium XXIX. 6. vel potius apud Suidam in πολλὰ κενὰ, observante in scholiis Kustero; itemque apud Schotti proverbia, cuius postremum certe exemplum metricum non sinit nos ambigere de lectione κενά. MAI.

48. 1. ἄγνοια] ἀγνοία ed. Rom.

48. 2. οὐκ] incipit codicis p. 266.

48. 2. 3. τὴν — ἐνέργειαν] Ita cod. in quarto casu; et sic fuit etiam in fragmentis editis; sed Rhodomanus substituit secundum casum. MAI.

48. 8. αἱρετωτέρα] αἱρετοτέρα ed. Rom.

48. 10. στρατιᾶς] στρατείας ed. Rom.

48. 10. σώζειν] immo σώζεσθαι, nisi excidit ἑαυτόν.

48. 15. δεῖπνον] δείπνου ed. Rom.

48. 8. Sermo est de Antigoni filio Demetrio, cuius humanitas a Plutarcho in eius vita memoratur, nec non ab huius libri diodoriani fragmentis editis p. 491. 560. Porro extrema trium verborum sententia supererat unica in fragmentis editis p. 491. Iamvero id Pittaci effatum fuit, ut in nostris excerptis legitur p. 19. Atque hinc cognoscimus, quam utile sit philosophorum sententias a regibus resciri. Ecce enim breve id dictum multorum hominum vitam conservavisse videtur. Post hanc sententiam sequebatur in codice vaticano particula illa trium ferme versiculorum a 5. ad 8. ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀγόντων στρατόπεδα etc. usque ad τὰς ἐναντιώσεις αὐτῶν: quam idcirco omisi quia extat in editis p. 491. MAI.

Λυσιμάχου τὸ Μακεδονικὸν εἰπόντος Τί οὖν, ἔφη, νόμιμα τοιαῦτα καὶ βίον λαμπρὸν ἀπολιπὼν ἔτι δὲ ἐπιφανεστέραν βασιλείαν ἐπεθύμεις εἰς ἀνθρώπους παραγενέσθαι βαρβάρους καὶ ζῶντας θηριώδη βίον καὶ χώραν δυσχείμερον καὶ σπανίζουσαν ἡμέρων καρπῶν, ἐβιάσω δὲ παρὰ φύσιν ἀγαγεῖν δύναμιν εἰς τόπους τοιούτους ἐν οἷς ξενικὴ δύναμις ὑπαίθριος οὐ δύναται διασώζεσθαι; εἰπόντος δὲ πάλιν πρὸς ταῦτα τοῦ Λυσιμάχου διότι τὸ μὲν περὶ ταύτην τὴν στρατείαν ἠγνόηκεν, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν πειράσεται φίλος ὢν συμμαχεῖν καὶ χάριτος ἀποδόσει μὴ λειφθῆναι τῶν εὖ πεποιηκότων, ἀποδεξάμενος αὐτὸν φιλοφρόνως ὁ Δρομιχαίτης παρέλαβε τῶν χωρίων τὰ παραιρεθέντα ὑπὸ τῶν περὶ Λυσίμαχον καὶ περιθεὶς αὐτῷ διάδημα ἐξαπέστειλεν.

Ὅτι ἐπὶ πολλῶν τὸ θυμομαχεῖν εἰς τέλος χαριζομένους τῷ θυμῷ παραιτητέον· συμφέρει γὰρ ἐνίοτε διαλύεσθαι καὶ χρημάτων ὠνεῖσθαι τὴν ἀσφάλειαν καὶ καθόλου προκρίνειν τῆς τιμωρίας τὴν συγγνώμην.

Ὅτι ὅταν εἰς ἀπορίαν ἔλθῃ στρατιώτης ἀλλόφυλος, ἐπὶ πρώτην τὴν τῶν φίλων ἁρπαγὴν ὁρμᾶν εἴωθεν.

49. 2. τοιαῦτα] τοσαῦτα ed. Rom.
49. 20. ἁρπαγήν] incipit codicis p. 271.

49. 1. εἰπόντος] Praeter illum quem p. 1. posui locum, hic quoque perutilis atque praeclarus mihi fuit locus ad dignoscenda in vaticano palimpsesto Diodori excerpta. Quippe verba de Dromichaetae convivio huc usque extant in valesianis excerptis editis p. 560; tum ibi abrupta narratione dicitur ΖΗΤΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΩΝ, RELIQUA DISCE E SENTENTIARUM TITULO. Iamvero in his vaticanis membranis narratio reliqua scribitur, et quidem in margine adnotatur ΓΝΩΜΗ; ergo locum Diodori in valesianis excerptis suppressum, nunc vaticanus codex restituit. MAI.

49. 9. ἠγνόηκεν] Atqui Darii persae neque infelix in Scythiam expeditio, quam narrat Herodotus lib. IV, Lysimachum erudire potuerat. Sed enim haud mirari Lysimachum nobis licet, qui Gallorum nuperam et omnium luctuosissimam, invita caeli temperie, expeditionem in Moscoviam vidimus. MAI. Qui ἀγνοεῖν de inscitia accepit: sed est potius *peccare*.

49. 13. Memorantur haec castella in fragmentis editis p. 560. MAI.

49. 14. Haec est communior historicorum sententia: quamquam non desunt qui occisum potius a Thracibus Lysimachum aiunt, ut Polyaenus VII. 25, et Arrianus apud Photium cod. XCII p. 218: sed falso ut arbitror; nam Lysimachus in pugna adversus Seleucum desideratus est. MAI.

49. 16. Confer fragm. ed. p. 494. MAI.

49. 20. Extat hic locus in excerptis editis p. 494; sed ibi eclogarius generaliter maluit scribere ἄνθρωπος pro στρατιώτης ἀλλό-

ἔμφυτος γὰρ πᾶσι τοῖς βασιλεῦσιν ἡ τοῦ πλέονος ἐπιθυμία τοιαύτης οὐκ ἀφέξεται πόλεως.

50. 2. ἀφέξεται] ἐφέξεται ed. Rom.: correctum ex Hoeschelii fragm. p. 494.

φυλος, id quod a Diodoro dictum fuisse puto de Pyrrhi militibus, qui in Italia sociorum agros vastabant. Lege Dionis vaticana excerpta [p. 172. ed. Mai.]. Quare eclogarius editus hoeschelianus videtur sede quoque sua fragmentum dimovisse, quod posuit in XXI. libro; quod mihi verisimilius in XXII. collocandum videtur, in quo Diodorus libro bellum Pyrrhi italicum scripsit. MAI. Qui fretus hoc argumento ὅτι — πόλεως libro XXII. contribuit.

50. 2. Verba haec pertinent ad orationem vel Appii caeci, vel Fabricii, vel Cineae. MAI.

L. XXII.

461 I. Ὅτι Πύρρος ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν Ἠπειρωτῶν τῶν συνδιαβεβηκότων ἀποβεβληκώς, ἐπεί τις ἠρώτησεν αὐτὸν τῶν ἰδιοξένων πῶς τὰ κατὰ τὴν μάχην ἀπήντησεν αὐτῷ, εἶπεν, ἐὰν ἔτι μιᾷ μάχῃ νικήσῃ τοὺς Ῥωμαίους, οὐδεὶς αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν τῶν συνδιαβεβηκότων ἀπολειφθήσεται. ταῖς γὰρ ἀληθείαις ἁπάσας τὰς νίκας ἔσχε Καδμείας κατὰ τὴν παροιμίαν· οἱ γὰρ ἡττηθέντες οὐδὲν ἐταπεινώθησαν διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας, ὁ δὲ νικήσας τὴν τῶν ἡττημένων βλάβην καὶ συμφορὰν ἀναδέδεκτο.

Ὅτι Κινέας πρεσβευτὴς ἀποσταλεὶς παρὰ Πύρρου περὶ διαλύσεως πρὸς Ῥωμαίους, οὗτος πειστικὸς ὢν ἐν τῷ πρεσβεύειν καὶ δῶρα πολυτελῆ τοῖς εὐθέτοις ἐδίδου. οἱ δὲ οὐκ ἔλαβον ταῦτα, πάντες δὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν ἔδωκαν αὐτῷ ὅτι νῦν μὲν ὄντος αὐτοῦ πολεμίου μηδαμῶς ἁρμόζειν τὴν δωρεάν, ἐὰν δὲ καταπράξηται τὴν εἰρήνην καὶ γένηται φίλος Ῥωμαίων, ἡδέως προσδέξεσθαι τὴν δόσιν οὖσαν ἀκατηγόρητον.

II. Ὅτι Βρέννος ὁ τῶν Γαλατῶν βασιλεὺς εἰς ναὸν ἐλθὼν ἀργυροῦν μὲν ἢ χρυσοῦν οὐδὲν εἶλεν ἀνάθημα,

51. 3. *αὐτόν — ἰδιοξένων*] *αὐτῶν — ἰδιοξενίων* ed. Rom.
51. 4. *εἶπεν*] *εἰπεῖν* ed. Rom.
51. 6. *ἔσχε*] *ἔσχεν* ed. Rom.
51. 12. *πειστικὸς*] *πιστικὸς* ed. Rom.
51. 15. *μὲν ὄντος*] *μένοντος* ed. Rom.
51. 17. *προσδέξεσθαι*] *προσδέξασθαι* ed. Rom.

51. 7. Quae sequitur proverbii explicatio extat in excerptis editis lib. XXII. p. 495; sed ea ibi libere convertitur ab eclogario, verbis aliquantulum immutatis, in generalem sententiam; quum tamen Diodorus de Pyrrho Romanisque loquatur, uti docet genuinum hoc fragmentum vaticanum. MAI.

51. 12. Duas Cineae ad urbem legationes memorat Plutarchus in Pyrrho capp. XVIII. XXI. MAI.

51. 12. *πιστικὸς*] Eloquentiam Cineae celebrat Plutarchus XIV, a quo dicitur fuisse Demosthenis auditor. MAI.

51. 20. Diodorum in XXII libro scripsisse Brenni expeditionem in Graeciam, iam constabat ex editis fragmentis p. 497; quibus haec vaticana iam addenda sunt. Porro Diodorus recte res Brenni cum

ἀγάλματα δὲ μόνα λίθινα καὶ ξύλινα μεταλαβὼν κατεγέλασεν ὅτι θεοὺς ἀνθρωπομόρφους εἶναι δοκοῦντες ἵστασαν τούτους ξυλίνους τε καὶ λιθίνους.

Ὅτι οἱ ἐν Δελφοῖς ὄντες κατὰ τὴν τῶν Γαλατῶν ἔξοδον θεωροῦντες πλησίον ὄντα τὸν κίνδυνον ἐπηρώτησαν τὸν θεὸν εἰ τὰ χρήματα καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἀποκομίσωσιν ἐκ τοῦ μαντείου πρὸς τὰς ὀχυρωτάτας τῶν πλησίον πόλεων. ἡ δὲ Πυθία τοῖς Δελφοῖς 47
ἀπόκρισιν ἔδωκε προστάττειν τὸν θεὸν ἐᾶν τὰ ἀναθήματα καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τὸν κόσμον τῶν θεῶν ἀνήκοντα κατὰ χώραν ἐν τῷ μαντείῳ· φυλάξειν γὰρ ἅπαντα τὸν θεὸν καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς λευκὰς κόρας. ὄντων δὲ ἐν τῷ τεμένει δυεῖν νεῶν παντελῶς ἀρχαίων Ἀθηνᾶς προνάου καὶ Ἀρτέμιδος ταύτας τὰς θεοὺς ὑπέλαβον εἶναι τὰς διὰ τοῦ χρησμοῦ προσαγορευομένας λευκὰς κόρας.

III. Ὅτι Πύῤῥος προτερήσας περιβοήτῳ νίκῃ τοὺς τῶν Γαλατῶν θυρεοὺς ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἰτωνίδος Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων τὰ πολυτελέστατα τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε ποιησάμενος,

τοὺς θυρεοὺς ὁ Μολοττὸς Ἰτωνίδι δῶρον Ἀθηνᾷ
Πύῤῥος ἀπὸ θρασέων ἐκρέμασεν Γαλατῶν
πάντα τὸν Ἀντιγόνου καθελὼν στρατόν· οὐ μέγα θαῦμα·

52. 2. δοκοῦντες] δοκοῦντας ed. Rom. et κατεγέλασε.
52. 9. ἔδωκε] ἔδωκεν ed. Rom.
52. 11. κατὰ] abest ab ed. Rom.
52. 17. Ἰτωνίδος] Cod. τριτώνιδος. Vide adnotationes sequentes. MAI., qui scripsit Ἰτώνιδος.
52. 18. τὰ] incipit codicis p. 272.
52. 20. Μολοττός] Pausan. et Plut. et anth. Μολοσσός. MAI.
52. 20. Ἰτωνίδι] Cod. Τριτώνιδι; sed praeterquam quod violatur metrum, Pausanias et Plutarchus mendum corrigunt. Porro nihil notius est Minerva itonia. Vide Livium XXXVI. 20; Polybium IV. 25. XXVI. 5. MAI., qui Ἰτώνιδι.
52. 20. Ἀθηνᾷ] Pausan. Plut. et anth. Ἀθάνᾳ. MAI.
52. 21. ἐκρέμασε Γαλατῶν] Plut. ἐκρέμασεν Γαλατᾶν. Sed Pausan. et anth. planud. ἐκρέμασε. MAI.
52. 22. οὐ] Cod. ὦ; quare dicendum esset *o grande miraculum*; quae sententia infringit epigrammatis acumen: itaque adscivi e Plutarcho οὐ. MAI.

Pyrrhi rebus composuit, quia teste Polybio I. 6. Pyrrhus in Italiam venit anno prius quam Galli in Graeciam. MAI.

52. 15. Habemus hanc historiam versibus politicis diligenter scriptam, cum ipso oraculo, apud Tzetzem chil. XI. 378. sqq. MAI.

52. 17. Minervae itoniae templum inter Pheras et Larissam extitisse ait Pausanias I. 13. MAI.

52. 19. Extat sequens epigramma apud Pausaniam I. 13, et apud Plutarchum in Pyrrho cap. XXVI. In anthologia vero planudea tribuitur Leonidae auctori. MAI.

αἰχματαὶ καὶ νῦν καὶ πάρος Αἰακίδαι.

συνειδότες οὖν ἑαυτοῖς ἡσεβηκόσι τηλικαῦτα προσεδόκων εἰκότως τεύξεσθαι τῆς ἁρμοζούσης τοῖς ἀνομήμασι τιμωρίας.

53. 1. αἰχματαὶ] Pausan. Plut. anth. αἰχμηταί. MAI.
53. 2. ἡσεβηκόσι] ἠσηβηκόσι ed. Rom. Quod sequebatur προσεδόκουν tuiturus erat Hemsterhusius, quem v. ad schol. Arist. Plut. v. 1128. Exc. Hoeschel. p. 504. 58. προσδοκοῦντας in προσδοκῶντας mutatum consentientibus Valesianis p. 564. 92. προσδοκοίη exemi Xenophonti de arte equestri VIII. 14.

53. 4. Sermo esse videtur de Gallis, qui fano delphico spoliato poenas a numine vindice expectabant. Reapse ad unum omnes variis cladibus occubuerunt. Diodor. XXII. p. 497. MAI.

L. XXIII.

I. Ὅτι Φοίνικες καὶ Ῥωμαῖοι ναυμαχήσαντες, μετὰ δὲ 48
ταῦτα εὐλαβούμενοι τὸ μέγεθος τοῦ προκειμένου πολέμου, διεπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν ὕπατον περὶ φιλίας. πολλῶν δὲ λόγων ῥηθέντων καὶ τραχυτέροις λόγοις χρωμένων πρὸς ἀλλήλους οἱ Φοίνικες θαυμάζειν ἔφασαν πῶς διαβαίνειν τολμῶσιν εἰς Σικελίαν Ῥωμαῖοι θαλαττοκρατούντων Καρχηδονίων· φανερὸν γὰρ εἶναι πᾶσιν ὅτι μὴ τηροῦντες τὴν φιλίαν οὐδὲ νίψασθαι τὰς χεῖρας ἐκ τῆς θαλάσσης τολμήσουσιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συμβουλεύειν τοῖς Καρχηδονίοις ἔφασαν μὴ διδάσκειν τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν πολυπραγμονεῖν· μαθητὰς γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ἀεὶ ὄντας γίνεσθαι κρείττους τῶν διδασκάλων. τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν αὐτῶν θυρεοῖς τετραγώνοις χρωμένων Τυῤῥηνοὶ χαλκαῖς ἀσπίσι φαλαγγομαχοῦντες καὶ προτρεψάμενοι τὸν ὅμοιον ἀναλαβεῖν ὁπλισμὸν ἡττήθησαν. ἔπειτα πάλιν ἄλλων ἐθνῶν θυρεοῖς χρωμένων οἷς νῦν ἔχουσι καὶ πειραῖς μαχομένων ἀμφότερα μιμησάμενοι περιεγένοντο τῶν εἰσηγησαμένων τὰ καλὰ τῶν παραδειγμάτων. παρὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων μαθόντες πολιορκεῖν καὶ ταῖς μηχαναῖς καταβάλλειν τὰ τείχη τὰς πόλεις τῶν διδαξάντων ἠνάγκα- 49

54. 14. φαλαγγομαχοῦντες] φάλαγγα μαχοῦντες ed. Rom.

54. 1. De bello primo Romanorum cum Poenis Diodorum coepisse scribere libro XXIII, fragmenta edita satis docent. MAI.

54. 6. Populi θαλαττοκρατοῦντες usque ad Xerxis transmissionem recensentur apud Eusebium chron. I. 36. Et quidem optandum esset ut is catalogus continuaretur, non solum usque ad bellum punicum primum, quo Carthaginienses ea dignitate utebantur, verum etiam, si fieri potest, usque ad hodiernos Britannos marium dominos. MAI.

54. 8. V. Mai. ad Cassium Dion. p. 180., qui ἔφη τε (l. ἔφησε) γὰρ (Hanno) μηδ' ἀπονίψαι ποτὲ τὰς χεῖρας ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτρέψειν.

54. 15. Extat hic locus de scutorum mutatione aliis verbis scriptus et imperfectior in excerptis editis libri huius XXIII. p. 501. MAI.

54. 19. Puta a Pyrrho vel a tarentino graeci sermonis populo. MAI.

σαν ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. καὶ νῦν ἂν Καρχηδόνιοι διὰ ταῦτα μαθεῖν αὐτοὺς ναυμαχεῖν, ταχὺ τοὺς μαθητὰς τῶν διδασκάλων ὄψονται περιγενομένους.

II. Ὅτι τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς Ἀννίβας ἡττηθεὶς ναυμαχίᾳ καὶ φοβούμενος μὴ διὰ τὴν ἧτταν ὑπὸ τῆς γερουσίας τύχῃ τιμωρίας τέχνημα ἐποίει τοιοῦτον. ἀπέστειλέ τινα τῶν φίλων εἰς Καρχηδόνα δοὺς ἐντολὰς ἃς ποτε ἔδοξεν αὐτῷ συμφέρειν. ὁ δὲ καταπλεύσας εἰς τὴν πόλιν καὶ πρὸς τὴν γερουσίαν εἰσαχθεὶς εἶπεν ὅτι προσέταξεν Ἀννίβας ἐρωτῆσαι τὴν βουλὴν εἰ κελεύει ναυμαχῆσαι διακοσίαις ναυσὶ πρὸς Ῥωμαίων ἑκατὸν εἴκοσι. τῶν δὲ ἀναβοησάντων καὶ κελευσάντων Τοιγαροῦν, ἔφη, νεναυμάχηκε καὶ ἡττήμεθα. ἐκεῖνος δὲ ὑμῶν προσταξάντων ἀπολέλυται τῆς αἰτίας. ὁ μὲν οὖν Ἀννίβας εἰδὼς τοὺς πολίτας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων συκοφαντοῦντας τοὺς στρατηγοὺς τοιούτῳ τρόπῳ τὰς ἐσομένας κατηγορίας ὑπεξείλατο.

διαβεβλημένοι γὰρ ἐν τοῖς πρότερον κινδύνοις ὡς ἂν τῶν ἐλαττωμάτων αἴτιοι γεγονότες ἔσπευδον διὰ ταύτης ναυμαχίας ἀνακτήσασθαι τὰς περὶ τούτων διαβολάς.

III. οὐδὲν δ' οὕτω καταπλήττεται τὰς ψυχὰς ὡς τὸ ἡττηθῆναι τοῖς Καρχηδονίοις. δυνάμενοι γὰρ ῥᾳδίως διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν τῶν πολεμίων περὶ τὸν κατάπλουν οὐδὲ ἐπεχείρησαν τούτους ἀμύνασθαι. τριάκοντα γὰρ ναυσὶ τῶν Ῥωμαίων προσφερομένων τῇ χώρᾳ καὶ μήτε τάξεως μήτε συστήματος ἄδρου γενομέ-

55. 2. ναυμαχεῖν] huic deest ἀναγκάσωσι.
55. 5. ὑπὸ] ἀπὸ ed. Rom.
55. 8. ἃς] ἅ ed. Rom.
55. 11. μαχῆσαι] incipit codicis p. 167.
55. 16. στρατηγοὺς] στρατιώτας ed. Rom.
55. 21. ὡς τὸ ἡττηθῆναι] τὸ ἡττηθῆναι ὡς ed. Rom. Sed et τοὺς Καρχηδονίους necessarium.
55. 26. ἄδρου] ἀθροῦ ed. Rom.

55. 4. Hannibalem hunc diversum esse et antiquiorem magno Hannibale, nemo non intelligit. MAI. Quem v. ad Dionem historiam eandem narrantem p. 182.

55. 20. Adhuc loquitur auctor de Carthaginiensibus; quibus ducum imperitiam exprobrat etiam Polybius I. 31. 32. MAI.

55. 25. Ergo agitur de excensione Romanorum in Siciliam. Nam in Africam quidem trecentis et quinquaginta navibus ingentem exercitum deportaverunt, uti narrant Appianus punic. cap. III, et Diodorus fragm. p. 504. MAI. Agitur de excensione Atilii in Africam; quem illuc XL. naves anno urbis CCCCIIC appulisse scimus. IDEM in Add.

νου πνεύματος βιαιότερον ἐγκειμένου χωρὶς κινδύνου παρῆν αἱρεῖν αὐτανδρα τὰ σκάφη. εἰ μὲν οὖν καταβάντες εἰς τὸ πεδίον ἐξ ἴσου παρετάξαντο καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς δυνάμεως ἐνεργῶς ἐχρήσαντο, ῥᾳδίως ἂν περιεγένοντο τῶν πολεμίων· νῦν δὲ πρὸς αὐτὴν μόνον ἀποβλέψαντες ἐρυμνότητα τοῦ λόφου, καὶ τῶν χρησίμων τὰ μὲν διὰ τὴν εὐλάβειαν προέμενοι τὰ δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν διαγνοήσαντες, τοῖς ὅλοις ἔπταισαν.

IV. Ὅτι ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὄντων τῶν Καρχηδονίων τρεῖς ἄνδρας ἡ γερουσία τῶν ἐπιφανεστάτων ἀπέστειλε πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Ἀτίλιον περὶ εἰρήνης. τούτων δὲ Ἄννων ὁ Ἀμίλκου πρῶτος ὢν τῇ δόξῃ διαλεχθεὶς τοὺς ἁρμόζοντας λόγους τῷ καιρῷ παρεκάλει τὸν ὕπατον μετρίως αὐτοῖς χρήσασθαι καὶ Ῥώμης ἀξίως. ὁ δὲ Ἀτίλιος μεμετεωρισμένος τοῖς εὐημερήμασι καὶ τύχης ἀνθρωπίνης οὐδεμίαν ἔννοιαν λαμβάνων τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα προσέταττεν ὥστε τὴν συντεθειμένην εἰρήνην ὑπ' αὐτοῦ μηδὲν διαφέρειν δουλείας. ἐφ' οἷς ὁρῶν τοὺς ἀγανακτοῦντας ἔφησεν αὐτοὺς δεῖν τοὐναντίον χάριν ἔχειν ἐπὶ τούτοις· μὴ δυναμένων γὰρ αὐτῶν μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀντιτάξασθαι πᾶν τὸ συγχωρούμενον ὑφ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν ἐν δωρεᾷ. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἄννωνα παῤῥησιαζομένων πρὸς αὐτὸν ὑπερηφάνως ἀπειλήσας προσέταξεν ἀπιέναι τὴν ταχίστην, ἐπιφθεγξάμενος ὅτι δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἢ νικᾶν ἢ εἴκειν τοῖς ὑπερέχουσιν. ὁ μὲν οὖν ὕπατος οὔτε τὸ τῆς πατρίδος ἐν τοῖς τοιούτοις μιμησάμενος οὔτε τὴν ἐκ θεοῦ νέμεσιν εὐλαβηθεὶς συντόμως τῆς ὑπερηφανίας ἀξίᾳ περιέπεσε τιμωρίᾳ.

Πάντες μὲν οὖν ἄνθρωποι κατὰ τὰς ἀτυχίας μᾶλλον εἰώθασι τοῦ δαιμονίου μνημονεύειν, καὶ πολλάκις

56. 5. αὐτὴν] ταύτην ed. Rom. Malim autem τὴν ἐρυμνότητα.
56. 7. ἀπορίαν] fortasse ἀπείρίαν.
56. 15. τύχης] Cod. ψυχῆς. MAI. Antea εὐημερήμασιν ed. Rom.
56. 16. ἔννοιαν] ἔννοιαν sic ed. Rom.
56. 18. τοὺς] Ita cod. MAI. Aut scribendum αὐτοὺς aut addendum πρεσβευτάς. Paullo ante δουλίας ed. Rom.
56. 21. πᾶν] incipit codicis p. 168.
56. 31. δαιμονίου] Ed. θεοῦ. MAI.

56. 25. Haec sententia ab ὅτι δεῖ usque ad ὑπερέχουσιν extat solitaria etiam in fragm. ed. p. 503. Nunc vero cognoscimus pertinere hanc particulam ad Reguli responsum. Est autem Diodori plagium ex Polybio XVII. 4. MAI.

56. 29. Reguli haec superbia reprehenditur etiam in excerptis editis libri XXIII. p. 504; unde sine dubio cognoscimus vaticanum hunc locum pertinere ad dictum Diodori librum. MAI.

51 ἐν ταῖς εὐπραξίαις ὡς μύθων πεπλασμένων τῶν θεῶν καταφρονοῦντες κατὰ τὰς ἐλαττώσεις ἀνατρέχουσιν ἐπὶ τὴν φυσικὴν εὐλάβειαν, μάλιστα δὲ οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπηρτημένων φόβων ἀναζητοῦντες τὰς ἐκ τῶν πολλῶν χρόνων παραλελειμμένας θυσίας ἐπολυπλασίαζον τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμάς.

V. Ὅτι Ξάνθιππος ὁ Σπαρτιάτης συνεβούλευε τοῖς στρατηγοῖς προάγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ ταῦτα ἔφησεν αὐτὸν λέγειν οὐχ ἵνα ἐκείνους παροξύνας καὶ παρακαλέσας αὐτὸς ἐκτὸς ᾖ τῶν κινδύνων, ἀλλ' ὅπως εἰδῶσιν ὅτι πέπεισται ταῦτα ποιούντων αὐτῶν ῥᾳδίως προτερήσειν, αὐτός τε καθηγήσεσθαι τῆς μάχης καὶ πρῶτος ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνδραγαθήσειν.

Ὅτι Ξανθίππου κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Σπαρτιάτου παριππεύοντος καὶ τοὺς πεφευγότας πεζοὺς ἀναστρέφοντος, εἰπόντος δέ τινος ὅτι ῥᾳδίως ἐφ' ἵππου καθήμενος τοὺς ἄλλους εἰς τὸν κίνδυνον παρακαλεῖ, παραχρῆμα καθαλλόμενος τὸν μὲν ἵππον τῶν παίδων τινὶ παρέδω-

57. 1. *ἐν ταῖς εὐπραξίαις*] Ed. *ἐν δὲ ταῖς εὐημερίαις καὶ εὐπραξίαις*. MAI.

57. 1. *τῶν θεῶν*] Ed. *τοῦ θεοῦ*. Sed est correctio lectionis *τῷ θεῷ* pro *τῶν θεῶν*, quae extat ibi in variis lectionibus. MAI.

57. 2. *κατὰ*] Ed. *μετὰ*; sed placet *κατὰ*, ut paulo ante scribitur. MAI. Qui si Hoeschelianam inspexisset, *μετὰ* vidisset typothetae Amstelod. diligentiae deberi.

57. 7. *Ξανθίππης*] Ita cod. MAI.

57. 7. *συνεβούλευε*] *συνεβουλεύετο* ed. Rom, quem datismum multis olim exagitavi in Xenoph. Hist. Gr. VI. 5. 34. et Demosthen. de Rhod. libert. p. 196. 26. R. Librariis tamen sollemne est in hanc partem peccare, veluti apud Platonem Menexeno p. 234. B. Aeschinem F. L. §. 79. Xenoph. Anabas. II. 1. 18. VI. 6. 29., vix ut Ioanni Diacono ad Hesiodi Scut. v. 338. concesserim *συμβουλευσαμένη* pro *συμβουλεύσασα*.

57. 9. *αὐτόν*] *αὐτὸν* ed. Rom.

57. 11. *εἰδῶσιν*] *εἴδωσιν* ed. Rom.

57. 12. *καθηγήσασθαι*] Malim *καθηγήσεσθαι*. MAI.

57. 14. *κατὰ τὸν π. τοῦ Σ.*] praestabat *τοῦ Σ. κατὰ τὸν π.* Sed verba similiter disiecta sunt p. 59. 1. s.

57. 3. Locus hic de religione in calamitatibus renascente extat in excerptis editis, sed aliquantulum varians, quia ibi christianus eclogarius nonnulla verba, praesertim ethnica, immutavit. MAI.

57. 6. Loquitur Diodorus de humanis fortasse victimis quas superstitiosi Carthaginienses diis immolabant in maximis calamitatibus, scelere pro remedio utentes; ut narrat Iustinus XVIII. 6. (quem exscribit Orosius IV. 6.) circa ipsum tempus extremum belli punici in Sicilia. MAI.

κεν, αὐτὸς δὲ πεξῇ παριὼν ἐδεῖτο μὴ γενέσθαι τῆς ἥττης καὶ τῆς ἀπωλείας αἰτίους ἅπαντος τοῦ στρατοπέδου. πάντα γὰρ τῇ συνέσει βάσιμα καὶ δυνατὰ γίνεται τῆς τέχνης ἐν πᾶσι χειρουμένης τὴν βίαν. — Καὶ καθάπερ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἐστι δοῦλον, οὕτως αἱ μεγάλαι δυνάμεις τῇ τῶν ἡγεμόνων ὑπείκουσι φρονήσει. — Τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον βουλευτηρίου πάντα κατισχύοντος.

58. 3. βάσιμα] βάδιμα ed. Rom.
58. 3. γίνεται] ἄγειν Excerpta Hoeschel.
58. 7. πάντα] παντὸς Excerpta Hoeschel.: sed utraque mendose opinor τοῦ dirimant a βουλευτηρίου.

58. 6. Haec sententia de corpore et anima, itemque sequens de senatus regimine, extat etiam in fragmentis hoeschelianis p. 504. in libro XXIII. Ego vero utramque retinui, ut lectores cognoscerent, has vaticanas reliquias pertinere adhuc ad praedictum librum XXIII. Sententia similis priori. Utraque vero sententia loquitur de Xanthippo, occurrit etiam in valesianis excerptis p. 576. MAI.

58. 7. Intellige senatum romanum clade Reguli audita minime animis debilitatum. MAI.

L. XXIV.

521. Ὅτι τοὺς φιλαργυρωτάτους ἐπελέξαντο πρὸς τὸν ἐμπρησμὸν τῶν μηχανημάτων καὶ τοὺς θρασυτάτους οἱ Καρχηδόνιοι τριακοσίους ὄντας τὸν ἀριθμόν· τὰ γὰρ πλήθη ταῦτα μάλιστα προτρέπεται τοὺς προχείρους παντὸς καταφρονεῖν κινδύνου. ὡς ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐν ταῖς προσβολαῖς καὶ τειχομαχίαις συνέβαινε τοὺς ἀρίστους ἀποθνήσκειν ἑκουσίως προπίπτοντας εἰς κινδύνους δυσβοηθήτους.

περικατάληπτος γενόμενος κατέφυγε πρὸς τὴν γῆν, ἐν ἐλάττονι θέμενος τὸν ἀπὸ τῆς ναυαγίας φόβον τοῦ παρὰ τῶν πολεμίων κινδύνου.

οὐδενὶ δηλώσας τὸ βεβουλευμένον· ὑπελάμβανε γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν στρατηγημάτων διαδιδόμενα πρὸς τοὺς φίλους ἢ τοῖς πολεμίοις γνώριμα γίνεσθαι διὰ τῶν αὐτομόλων ἢ τοῖς στρατιώταις ἐμποιεῖν δειλίαν προσδοκῶσι μέγεθος κινδύνου.

59. 4. τοὺς] incipit codicis p. 129.

59. 2. Agitur in hoc fragmento de machinis Romanorum obsidionalibus ad Lilybaeum, quas obsessi Poeni post multa tentamenta inflammaverunt; cuius rei mentio est in hoeschelianis quoque Diodori excerptis initio libri XXIV; unde etiam cognoscimus, vaticanum hoc fragmentum ad eundem librum pertinere. De Lilybaei obsidione legesis etiam valesiana Diodori excerpta initio item libri XXIV. De machinis operibusque Romanorum incensis consule Polybium I. 45. 48. MAI.

59. 7. Has clades ad Lilybaeum narrat Polybius I. 42. 45. 49. Porro hae sententiae fortasse abruptae sunt. MAI. Immo omnes arte cohaerent.

59. 10. Valde suspicor loqui Diodorum de rhodio illo homine, qui inspectante romana classe saepe cum uno navigio Lilybaeum urbem obsessam mira dexteritate ingressus, ex eaque digressus est; donec tandem a Romanis captus fuit. Polyb. I. 47. MAI.

59. 11. Loqui arbitror Diodorum de Hamilcare cognomento Barca, qui audaci consilio occupavit in Sicilia Erctem, locum opportunissimum, inter duos Romanorum exercitus situm. Polyb. I. 56. Vel potius intelligitur occupatio urbis Erycinorum per eundem Hamilcarem Polyb. I. 58, Nep. Ham. cap. I; quam nocturno facinore fuisse ab eo captam discimus ex Diodori fragmentis ed. p. 509. MAI.

59. 15. Haec sententia de celandis strategematibus legitur in fragmentis editis libri XXIV. p. 509. Sed praeter quam quod ibi variat ob eclogarii arbitria, utiliter eam conservavi ob ostendendam horum fragmentorum propriam sedem. MAI.

II. Ὅτι τοῦ Ἀμίλκου διαταξαμένου μὴ διαρπάξειν 53
τοὺς στρατιώτας Οὐοδόστωρ οὐκ ἐπείσθη καὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν. οὕτως ἐν παντὶ καιρῷ συμβαίνει τὴν εὐταξίαν γίνεσθαι μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίαν, ὥςθ' οἱ μὲν πεζοὶ προγεγενημένης εὐημερίας τηλικαύτης οὐχ ὅτι μόνον ταύτην ἀνέτρεψαν ἀλλὰ καὶ πάντες ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι, οἱ δὲ ἱππεῖς οὐ πλείους διακοσίων ὄντες οὐ μόνον ἑαυτοὺς διέσωσαν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀσφάλειαν παρεσκεύασαν.

Ὅτι Ἀμίλκας ἔπεμψε κήρυκας περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως. ὁ δὲ ὕπατος Φουνδάνιος ἐκέλευσε τοῖς ἥκουσι μὴ τοὺς νεκροὺς ἀλλὰ τοὺς ζῶντας, εἰ νοῦν ἔχουσιν, ὑποσπόνδους αἰτεῖσθαι. ὑπερηφάνου μὲν οὖν γενομένης τῆς ἀποκρίσεως οὗτος οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐλαττώμασι περιέπεσεν εὐθύς, ὥστε πολλοῖς δόξαι τὴν μεγαλαυχίαν τετευχέναι τῆς παρὰ τοῦ δαιμονίου νεμέσεως.

III. Ὅτι τοῦ Φουνδανίου περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ταφῆς ἀποστείλαντος κήρυκας Βάρκας πολὺ κεχωρισμένην τῆς προγεγενημένης ἀπόφασιν ἐποιήσατο. φήσας γὰρ μάχεσθαι μὲν τοῖς ζῶσι, διαλελύσθαι δὲ πρὸς τοὺς τετελευτηκότας συνεχώρησε τὴν ταφήν.

Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ προέβη τῆς ἀνδραγαθίας ὥστε καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτοὺς παρ' ἀμφοτέροις ἀριστεύειν καὶ τῶν κινδύνων προκαθηγεῖσθαι. ἔνθα δὴ συνέβαινεν ἀλογώτατα πάθη τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀνδρῶν ἐνίοτε. οἱ γὰρ ταῖς εὐψυχίαις ὑπερέχοντες τῶν ἀνθεστηκότων κατα- 54
δυομένης τῆς ἰδίας νηὸς ἡλίσκοντο, ταῖς μὲν ἀρεταῖς

60. 10. ἔπεμψεν et 14. περιέπεσε ed. Rom.
60. 16. τετευχέναι] τετυχέναι ed. Rom.
60. 24. συνέβαινεν] συνέβαινε ed. Rom. et antea τοῦ pro τῶν.
60. 26. εὐψυχίαις] εὐτυχίαις ed. Rom.

60. 3. Cladem hanc evenisse puto intra illud biennium, quo ad Erycem pugnatum esse testis est Polybius I. 58. Iam Vodostoris carthaginiensis memoriam nullam inveni. MAI. Qui eundem esse quem Boodem a Polybio I. 21. 6. memoratum hariolatur ad Dionem p. 183.

60. 3. Sententia haec de militaris disciplinae ordinisque necessitate extat in fragm. editis huius libri XXIV. p. 509. Nunc cognoscimus dictam fuisse ob Vodostoris cladem. MAI.

60. 11. Φουνδάνιος] Consulatum hic gessit anno ante Lutatium, quo demum consule bellum punicum debellatum fuit. MAI.

60. 21. Hamilcaris Barcae, qui pater magni Hannibalis fuit, prudentia et moderatio satis est illustris apud plerosque historicos Diodorum, Polybium, Nepotem. MAI.

οὐκ ἐνδιδόντες, τῷ δὲ τῆς ἀνάγκης ἀβοηθήτῳ κρατούμενοι. τί γὰρ ὄφελος ἀνδρείας ὅταν τοῦ σκάφους βυθισθέντος τὸ σῶμα τῆς βάσεως ἀποστερηθὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῖς πολεμίοις ἐγχειρίζηται;

IV. Ὅτι ὁ Βάρκας, ἐπειδὴ παρεγενήθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων μετὰ τοῦ Γέσκωνος καὶ τὰς συνθήκας ἀνεγίνωσκον, μέχρι μέν τινος ἐσιώπα· ὡς δὲ ἤκουσε τά τε ὅπλα παραδιδόναι καὶ τοὺς αὐτομόλους, οὐκ ἐκαρτέρησεν, ἀλλ' ἐκέλευσεν ἀπιέναι τὴν ταχίστην· ἕτοιμος γὰρ ἔφησεν εἶναι μᾶλλον ἀποθανεῖν μαχόμενος ἢ φιλοψυχήσας προσδέξασθαι πρᾶξιν ἐπονειδιστον, καὶ ταῦτ' εἰδὼς τὴν τύχην πρὸς τοὺς ἐγκαρτεροῦντας τοῖς δεινοῖς αὐτομολοῦσαν καὶ μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς ἀνελπίστου μεταβολῆς παρεσχημένην τὴν περὶ τὸν Ἀτίλιον συμφοράν.

61. 1. τῆς] incipit codicis p. 130.
61. 2. ὅταν τοῦ] Male lectum fuit in ed. ὅτ' αὐτοῦ pro ὅταν τοῦ non intellecta differentia literae *v* ab *ν*. MAI.
61. 4. ἐγχειρίζηται] Ed. ἐγχειρίζεται. MAI.
61. 14. παρεσχημένην] παρεσχομένην ed. Rom.

61. 1. Videtur sermo esse de ultimo navali proelio inter Hannonem poenum et Lutatium romanum, de quo adi Polybium I. 61. MAI.

61. 2. Sequens sententia de naufragis extat in extremis fragmentis editis huius libri XXIV. p. 509, non sine aliqua varietate. MAI.

61. 6. Gescon carthaginiensis praefectus erat lilybaetanae urbis, cum pax coaluit, Polyb. I. 66. Ex hoc autem fragmento cognoscimus Gesconem venisse Lilybaeo cum romanis legatis ad Hamilcarem Barcam qui Erycem tenebat, quique pacis faciendae summus arbiter erat, ut ait Polybius I. 62. MAI.

61. 15. Ergo Romani iniquas conditiones primo obtulerant, cuius rei non facit mentionem Polybius; quibus a Barca repudiatis. mitiores exhibuerunt illas quae sunt in foedere scripto apud Polybium I. 62. Errat ergo Appianus in reb. sicul. cap. II. qui retinet in foedere illam quoque conditionem de tradendis transfugis, quae cur fuerit et quam recte a Polybio et a Zonara VIII. 17. omissa, nunc e Diodori vaticano fragmento cognoscimus. Armorum vero tradendorum nec Polybius nec Appianus neque denique Zonaras meminerunt. Sed ecce tibi belle conspirans cum Diodoro Nepos Ham. cap. I. *Hamilcar in pace concilianda tanta fuit ferocia, ut quum Catulus negaret, se bellum compositurum, nisi ille cum suis qui Erycem tenuerant, armis relictis, Sicilia decederent; succumbente patria, ipse periturum se potius dixerit quam cum tanto flagitio domum rediret: non enim suae esse virtutis, arma a patria accepta adversus hostes, adversariis tradere. Huius pertinaciae cessit Catulus.* Zonaras denique nescio quibus tabulis fretus, ait Hamilcarem Barcam in foedere solam sub iugum missionem fuisse deprecatum.

Cum bello primo punico desivisse librum Diodori quartum et vigesimum certiores nos faciunt fragmenta edita p. 509. Recte igitur hoc loco retinui vaticanum fragmentum in quo apud Barcam de bello finiendo agitur, componendaque pace, id quod reapse post tot tamque diuturna certamina accidit. MAI.

L. X X V.

I. διὸ καὶ τοῖς ἀποστάταις οὐχ ἧττον πολιορκεῖσθαι 55
συνέβαινεν ἢ πολιορκεῖν διὰ τὸ σπανίζειν τροφῆς.

συνέβαινε δὲ ταῖς μὲν τόλμαις αὐτοὺς μὴ λείπεσθαι τῶν πολεμίων, διὰ δὲ τὰς ἀπειρίας τῶν ἡγεμόνων μεβγάλα βλάπτεσθαι. διὸ καὶ τότε συνιδεῖν ἦν ἐπ' αὐτῆς τῆς πείρας ἡλίκην ὑπερβολὴν ἔχοι στρατηγικὴ σύνεσις ἰδιωτικῆς ἀπειρίας καὶ τριβῆς ἀπόνου καὶ στρατιωτικῆς.

τὸ γὰρ δαιμόνιον ὡς ἔοικε ταύτην ἀμοιβὴν τῶν ἀσεβημάτων αὐτοῖς ἐδικαίωσεν.

10 Ὅτι τὸν Σπόνδιον ἀνεσταύρωσεν Ἀμίλκας. ὁ δὲ Μάθως Ἀννίβαν εἰς τὸν αὐτὸν σταυρὸν αἰχμάλωτον λα-

62. 5. αὐτῆς τῆς] αὐτῆς ed. Rom.: correctum ex fragmentis Hoeschelianis.

62. 6. στρατηγικὴ] Cod. στρατιωτικὴ. MAI.

62. 10. Σπόνδιον] Ita cod. non Σπένδιον, ut vulgo scribitur. MAI.

62. 1. Suprascriptum de Barca fragmentum subsequitur in codice, et quidem in eadem pagina 130. eodemque versu locus ille ex Epicuri ratis sententiis, a vocabulo Ἐπίκουρος usque ad συμφορὰς, qui in hoeschelianis fragmentis editis ponitur initio libri XXV. Hinc ergo rursus cognoscimus transitum fieri a libro XXIV. ad XXV. Et eum quidem locum, utpote editum ego praetermitto; ubi tamen in ed. est v. 1. ἐπὶ ταῖς, codex melius habet ἐν ταῖς; ubi ed. τὴν κακίαν, codex tantum κακίαν; ubi denique ed. καὶ συλλήβδην, codex plenius καὶ αὐτοῖς συλλήβδην. MAI.

62. 2. Pertinet hoc excerptum ad bellum mercenariorum rebellium in Africa adversus Carthaginienses, quod accurate scribit Polybius sub finem primi libri. Diodorus autem sententiam prope ad literam sumit a Polybio I. 84, qui ait rebelles tum obsiderent Carthaginem, vicissim ab Hamilcare Barca, qui agrum incursabat, commeatu exclusos fuisse ac prope obsessos. MAI.

62. 7. Rursum Diodorus repetundarum fit reus, quia scilicet a Polybio loc. cit. hoc fragmentum prope ad litteram exscribit; cuius quidem fragmenti pars posterior extat etiam sub initiis libri huius XXV. in fragmentis editis Diodori p. 510. Porro autem sermo est de mercenariis qui inferiores Poenis erant non pugnandi ferocia sed ducum peritia. MAI.

62. 10. Polybius loc. cit. τοῦ δαιμονίου τὴν οἰκείαν ἀμοιβὴν αὐτοῖς ἐπιφέροντος, τῇ πρὸς τοὺς πέλας ἀσεβείᾳ καὶ παρανομίᾳ. Loquitur de mercenariis qui fame adacti, mutuo vorabant. MAI.

βὼν προσήλωσεν, ὥστε δοκεῖν τὴν τύχην ὥσπερ ἐπίτηδες ἐναλλὰξ τὰς εὐημερίας καὶ τὰς ἥττας ἀπονέμειν τοῖς περὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἠσεβηκόσιν.

Ὅτι δύω πόλεις οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχον πρὸς διάλυσιν διὰ τὸ μὴ καταλελοιπέναι σφίσιν ἐλέῳ μηδὲ συγγνώμῃ τόπον τινὰ κατὰ τὰς πρώτας ἐπιβολάς. οὕτω κατὰ τὰς ἁμαρτίας μεγάλην ἔχει διαφορὰν ἡ μετριότης καὶ τὸ μηδὲν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπιτηδεύειν.

II. Ὅτι οἱ μὲν Κελτοὶ τοῖς πλήθεσιν ὄντες πολλαπλάσιοι καὶ πεφρονηματισμένοι τῷ θράσει καὶ ταῖς ἀλκαῖς καταπεφρονηκότως διηγωνίζοντο, οἱ δὲ περὶ τὸν Βάρκαν τὸ τοῦ πλήθους ἐλλειπὲς ταῖς ἐμπειρίαις ἐπειρῶντο διορθώσασθαι. οἱ μὲν οὖν πᾶσιν ἔδοξαν ἐμφρόνως περὶ τούτων βεβουλεῦσθαι, ἡ δὲ τύχη παρ' ἐλπίδας ἐβράβευσε τὰς πράξεις καὶ τὸ δοκοῦν ἀδύνατον εἶναι καὶ ἐπικίνδυνον παραδόξως κατώρθωσεν.

Ὅτι Ἀσδρούβας μαθὼν πρακτικωτέραν οὖσαν τῆς βίας τὴν ἐπιείκειαν προέκρινε τὴν εἰρήνην τοῦ πολέμου. διὸ πᾶσα πόλις ἀεὶ τὰ παραγγελλόμενα φιλοπευ-

63. 2. ἐναλλὰξ] ἐνάλλαξ ed. Rom.
63. 6. τόπον] τρόπον ed. Rom.
63. 6. κατὰ] incipit codicis p. 219.
63. 10. καὶ πεφρονηματισμένοι] καταπεφρονηματισμένοι ed. Rom.
63. 15. ἐβράβευσε] ἐβράβευσεν ed. Rom.

63. 1. Polyb. I. 86. MAI.

63. 3. Variat verbis, non sententia, Polybius loc. cit. MAI.

63. 4. Utica et Hippo (vel potius Hippagreta Diodor. fragm. p. 567. Polyb. I. 70) veniam desperantes teste Polybio I. 88, cuius heic quoque plagiarius Diodorus est. Nec tamen quisquam putet Polybium potius quam Diodorum occurrere in hac vatic. membrana, et me labi errore, dum alterum suppono alteri. Namque heic revera excerpi Diodorum, testis est tum universus quaternio, tum nominatim materia paginae utriusque 129 et 130, quibus in paginis sunt partes Diodori non dubiae, ut illa ex Epicuro, ut aliae quae iamdiu in fragmentis Diodori editis extant. Et quidem postrema sententia, ab οὕτω ad ἐπιβολὰς, est apud Diodor. fragm. ed. p. 510. MAI.

63. 16. Intellige bella in Hispania ab Hamilcare Barca feliciter confecta, non solum contra Iberos verum etiam contra Gallorum ducem Istolatium; quae congestim narrantur in Diodori fragmentis editis lib. XXV. p. 510. sqq. MAI.

63. 18. Hasdrubal, Hamilcaris in imperio successor, Hispaniam pacifice demum tenuit. Diod. fragm. ed lib. XXV. 511. Vel intelligitur deditio Numidarum in Africa rebellantium, quibus sub iugum missis pepercit Hasdrubal. Diodor. fragm. lib. XXV. p. 510. MAI.

63. 19. Utrum Carthago, pace numidica nondum composita, intelligenda sit, an alia quaevis civitas, non divino. MAI.

στοῦσα καὶ ταῖς διαδιδομέναις φήμαις μετάμελος οὖσα πολλῆς ἀγωνίας ἐπληροῦτο.

III. Ὅτι ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐκπεμφθέντων πρεσβευτῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Καρχηδονίων 57
δείξας τῇ γερουσίᾳ τὸν κόλπον [οἱ παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Ῥωμαίων γενόμενοι πρὸς τὴν γερουσίαν τῶν Καρχηδονίων λόγοι] ἐψήφισαν φέρειν αὐτὸν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὸν πόλεμον· ἀπολείψειν οὖν τούτων ὁπότερον ἂν οἱ Καρχηδόνιοι βουληθῶσιν. τοῦ δὲ τῶν Καρχηδονίων βασιλέως εἰπόντος ποιεῖν αὐτὸν ὁπότερον ἂν βούλοιτο ἔφη Τὸν πόλεμον ἐφίημι. τῶν δὲ Καρχηδονίων οἱ πλείους εὐθὺς ἀνεβόησαν δέχεσθαι.

IV. Ὅτι οἱ κατὰ τὴν Οὐικτόμελαν πόλιν ἐκπολιορκηθέντες συνέφυγον εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας ἐπὶ τέκνα καὶ γυναῖκας τὴν ἐσχάτην παρ' αὐτῶν ληψόμενοι τέρψιν, εἰ δή τίς ἐστι τέρψις τοῖς ἀπολλυμένοις εἰ μὴ δάκρυα καὶ τὸ τελευταῖον ἐν τῷ ζῆν τῶν συγγενῶν ἀσπασμός· ταῦτα γὰρ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἔχειν τινὰ δοκεῖ κουφισμὸν τῶν ἀκληρημάτων. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τὰς οἰκίας ἐμπρήσαντες πανοικὶ μετὰ τῶν συγγενῶν κατεφλέχθησαν καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἑστίας τάφον ἑαυτοῖς ἐπέστησαν, τινὲς δὲ εὐψυχοτάτως τοὺς ἰδίους προανελόντες ἑαυτοὺς ἐπικα-

64. 7. *φέρειν*] Cod. *φέρε*. MAI. Quae uncis circumscripsi ex margine illata sunt, cui simile lemma allitum vide supra p. 2. 7., infra p. 110. M.: nam quae itidem inepte inserantur p. 62. M. paullo alius generis sunt. Iam autem pro *ἐψήφισαν — αὐτὸν* sententia requirit *ἔφησε — αὐτὸν*.

64. 8. *ὁπότερον*] *πότερον* ed. Rom.

64. 16. *δή*] *δέ* ed. Rom.

64. 18. *ἀτυχοῦσιν*] *ἀποτυχοῦσιν* ed. Rom.

64. 21. *τάφον*] *τάφρον* ed. Rom., sed *sepulcrum* interpretatio.

64. 22. *εὐψυχοτάτως*] *εὐτυχωτάτως* ed. Rom.

64. 12. Res notissima, veluti apud Appianum hisp. cap. XIII, Polyb. III. 33. MAI.

64. 13. Quaerendum diligentius de hac urbe, cuius nomen ita se habet evidenter in codice; excidium autem pertinet ad belli hannibalici initium. De Sagunto certe non est cogitandum, cuius suprema fata aliter narrantur in editis Diodori fragmentis lib. XXV. fin. Praeter quam quod Sagunti eversio contigit ante bellum secundum denunciatum. Utrum autem haec de capta Victomela narratio ad XXV, an potius ad XXVI librum pertineat, merito dubitandum est. MAI. Qui fecit libri XXV.

64. 22. *εὐτυχωτάτως*] Contradicunt iure meritoque Polybius XXX. 7, et Cicero de rep. VI. 15, cum aliis auctoribus ibi a me laudatis. MAI.

τέσφαξαν, αἱρετώτερον τὸν αὐτόχειρα θάνατον ὑπολαβόντες τοῦ διὰ τῶν πολεμίων μεθ' ὕβρεως συντελουμένου.

65. 3. Quaeret fortasse aliquis cur tam brevia horum Diodori librorum excerpta in vaticano codice sint? Atqui is meminisse debet, iam horum librorum alias eclogas extare, quas Hoeschelius et Valesius in aliis codicibus invenerunt, sub aliis titulis. Nunc codex vaticanus, quum ea sola propemodum excerpta habeat, quae pertinent ad titulum *de sententiis*; sequitur ut ea magnae molis esse nequeant. Fieri enim potest, ut in omnibus fere constantiniani operis titulis, qui plus quinquaginta fuerunt, pars aliquantula singulorum librorum conclusa fuerit: atque hinc cognoscimus, cur satis modica vaticano huic titulo *de sententiis* ex unoquoque libro pars obtigerit. MAI.

L. XXVI. — XXX.

I. Ὅτι Ἀννίβας πρὸς τὴν τοῦ δικτάτωρος Φαβίου σύν- 58
εσιν ἀντιμηχανώμενος εἰς παράταξιν αὐτὸν προὐκαλεῖτο καὶ τοῖς τῆς δειλίας ὀνείδεσιν ἐπειρᾶτο συναναγκάζειν εἰς τὴν διὰ μάχης κρίσιν συγκαταβαίνειν. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων ἐβλασφήμει τὸν δικτάτωρα καὶ παιδαγωγὸν ἐπικαλῶν αὐτὸν ὠνείδιζε τὴν δειλίαν· ὁ δὲ τὴν ὕβριν ἀταράχως καὶ βαρέως ἔφερεν.

Ὅτι φύσει οἱ ἄνθρωποι ταῖς μὲν εὐημερίαις προστρέχουσι, τῇ δὲ πταισάντων τύχῃ συνεπιτίθενται.

Ὅτι κατὰ τὴν Καπύην προτεθείσης βουλῆς ἐν ἐκκλησίᾳ κοινῇ τί πρακτέον εἴη· περὶ τῆς ἀποστάσεως ἐπέτρεψαν οἱ Καπυηνοὶ γνώμην ἀποφήνασθαι τῷ προσαγορευομένῳ Παγκύλῳ Παύκῳ. ὁ δὲ ἐκτὸς τῶν φρενῶν γεγονὼς διὰ τὸν Ἀννίβου φόβον ὤμοσε τοῖς πολίταις ἰδιότροπον ὅρκον. ἔφησε γάρ, εἰ τῶν ἑκατὸν ἐλπίδα μίαν

66. 1. κτάτωρος] incipit codicis p. 220.
66. 9. τῶν addunt fragmenta Hoeschel. Mox φθασάντων codex: quod correxerat Rhodomannus.
66. 15. ὅρκον] ὅρκον ed. Rom.

66. 4. Res ab Hannibale in Italia gestas scripsisse Diodorum in XXVI libro, valesiana fragmenta edita nos docent. MAI.

66. 6. Ludebat nimirum populus in significatu vocabuli *dictator*, qui est *magister*. Videsis Ciceronem de rep. I. 40, cum scholiis meis. MAI.

66. 9. Extat brevis haec sententia etiam in fragmentis editis libri XXVI. p. 513, ubi miror tam hoeschelianum codicem quam meum vaticanum habere φθασάντων pro πταισάντων. MAI.

66. 13. *Παγκύλῳ Παύκῳ*] Hic est, qui apud Livii XXIII. 2. sqq. vulgatum textum dicitur *Pacuvius Calavius*, quemque [rectius nonnulli critici scribendum Pacullum existimant. Eadem corruptio *Pacuvius* pro *Pacullo* vel *Pactulo* irrepsit etiam in Silium XI. 58, observantibus item criticis; sine dubio a librariorum inscitia, quibus notum erat vocabulum *Pacuvius*, ignotum *Pacullus* vel *Pactulus*. Nunc Diodorus exhibet nobis *Pancylum Paucum* pro *Pacuvio Calavio*. Ad rem quod adtinet, hic sane vir Capuam Poenis prodidit, testibus etiam Livio Silioque; sed aliter apud hos narratio fit. MAI.

66. 15. *εἰ τῶν ἑκατὸν ἐλπίδα μίαν εἶχεν*] Xenophon Anab. II. 1. 19. *εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι*. Phalaris p. 138. *οὐδεμίαν ἐκ τῶν μυρίων ἔχοντες ἐλπίδα σωθῆναι*.

59 εἶχεν ἐν τοῖς Ῥωμαίοις, οὐκ ἂν μετέστη πρὸς Καρχηδονίους· νῦν δὲ φανερᾶς οὔσης τῆς τῶν πολεμίων ὑπεροχῆς καὶ τοῦ κινδύνου ταῖς πύλαις ἐφεστῶτος ἀναγκαῖον εἶναι ταῖς ὑπεροχαῖς εἴκειν. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ πάντων συγκαταθεμένων προστίθεσθαι τοῖς Καρχηδονίοις

Ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν ἀσυνήθη τῶν πόνων ἄσκησιν καὶ δίαιταν εὐτελῆ δυσχερῶς προσίεται, τὴν δὲ ῥᾳστώνην καὶ τρυφὴν ἑτοίμως διώκει.

II. Ποικίλη δέ τις ἀνωμαλία κατεῖχε τὰς πόλεις, ὡς ἂν τῆς ὁμονοίας δεῦρο κἀκεῖσε λαβούσης τὰς ῥοπάς.

Ὅτι ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς καὶ τὰς τῶν φίλων εὐνοίας θεωρεῖν ἔστι συμμεταβαλλούσας.

Ὅτι αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀρεταὶ καὶ παρὰ πολεμίοις ἐνίοτε τυγχάνουσι τιμῆς.

Ὅτι πολλαὶ γυναῖκες καὶ παρθένοι καὶ παῖδες ἐλεύθεροι συνείποντο τοῖς Καπυηνοῖς διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς τροφῆς· καὶ γὰρ πόλεμος ἐνίοτε βιάζεται τοὺς κατὰ τὴν

67. 6. *συνήθη*] Ed. *ἀσυνήθη*. MAI.
67. 7. *δυσχερῶς*] Ed. *δυσχερῶς*. MAI.
67. 8. *ἑτοίμως*] Male in ed. *ὁμοίως*. MAI.
67. 12. *ἔστι*] *ἐστιν* ed. Rom.

67. 8. Hoc fragmentum, cum aliqua varietate scriptum, habemus etiam in editis fragm. libri XXVI. p. 514; unde cognoscimus iustam eius sedem. MAI.

67. 10. Haud scio an de variis italicarum urbium partibus, modo ad Romanos modo ad Poenos deficientium sermo sit in hoc et sequente fragmento. MAI.

67. 14. Dubitabam loqui auctorem de Magio principe capuano, qui mutare fidem Romanis datam noluit; quemque Hannibal in vincula coniecit, sed interficere non est ausus. Ille autem ad Ptolemaeum tempestate delatus, libertatem a rege ob suam virtutem impetravit. Liv. XXIII. 10. MAI.

67. 17. Adhuc de luxuria Campanorum loquitur auctor; cuius reprehensio fit etiam in extremo fragmento edito libri XXVI. p. 514; [Confer Zonaram IX. 6. Videntur enim potius ipsi Campani pauperiem a Romanis victoribus passi. MAI. in Add.] unde patet, fragmentum hoc vaticanum ex eodem libro esse decerptum.

Et hoeschelíana quidem fragmenta libri XXVI. in praedicta fere Campanorum luxuria cessare scimus. Valesiana autem in Wesselingii editione ex libro XXVI. continuantur indistinctis libris usque ad XXXI, in quo photianae ordiuntur eclogae. Iamvero quia vaticanus codex librorum distinctionem neque hoc loco neque in aliis plerisque habet: et quia ego ducibus illis, quos hactenus erara secutus, destituor, equidem cogor vaticana fragmenta a XXVI. libro ad XXXI. conglobata ponere, quod iam feci in excerptis a VII. ad X, nequid arbitratu meo et sine probabili ratione agere viderer. MAI.

εἰρήνην ἐν πολλῇ σεμνότητι ζῶντας ὑπομένειν ἀνάξια τῆς ἡλικίας πάσχοντας.

Ὅτι ἡ τῶν Ῥωμαίων σύγκλητος ὡς ἤκουσε τὴν Καπύην περιειλημμένην πανταχόθεν τείχει διπλῷ, νομίζουσα τάχιον ἔσεσθαι τὴν ἅλωσιν ὅμως οὐ διετήρησεν ἀμετάθετον τὴν ἔχθραν, ἀλλὰ διὰ τὴν συγγένειαν ἐψηφίσαντο πρὸ τακτῆς ἡμέρας τοὺς μετατεθεμένους τῶν Καμπανῶν ἀθῴους εἶναι. ἧς δὴ παραπέμψαντες τὴν φιλανθρωπίαν οἱ Καμπανοὶ καὶ τὴν παρ' Ἀννίβου γενομένην βοήθειαν ψυχαγωγούμενοι τότε μετενόησαν ὅταν οὐθὲν ὄφελος ἦν μεταμελεῖσθαι.

III. Ὅτι οἱ Συρακούσιοι διὰ πενίαν ἀποροῦντες τροφῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἑαυτοὺς ὡμολόγουν εἶναι δούλους, ὅπως πραθέντες τροφῆς μεταλάβωσι παρὰ τῶν ὠνησαμένων. οὕτω τοῖς ἑπταικόσι Συρακουσίοις ἡ τύχη πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀκληρήμασι τηλικαύτην ἐπέστησε συμφορὰν ὥστε ἀντὶ τῆς διδομένης ἐλευθερίας ἑκουσίως αἱρεῖσθαι δουλείαν.

Ὅτι Σκιπίων τοὺς ὁμήρους ἀπολύσας ἐπεδείξατο ὡς πολλάκις ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετὴ προσέταττε συλλήβδην εἰς ἔθνη βασιλεῖς.

Ὅτι Ἰνδιβέλης ὁ Κελτίβηρ συγγνώμης τυχὼν παρὰ Σκιπίωνος καιρὸν εὑρὼν ἐπιτήδειον πάλιν ἐξέκαυσε πόλεμον. οὕτω γὰρ οἱ τοὺς πονηροὺς εὖ ποιοῦντες πρὸς

68. 5. τάχιον] an ταχεῖαν?
68. 8. εἶναι] incipit codicis p. 123.
68. 9. γενομένην] immo γενησομένην.
68. 10. ἦν] ἦσαν ed. Rom. Malim etiam hic quidem ὅτε.
68. 16. ἀκληρήμασι] ἀκληρώμασι ed. Rom.
68. 18. δουλείαν] δουλείας ed. Rom.
68. 24. εὖ ποιοῦντες] εὐποιοῦντες ed. Rom.

68. 1. ἀνάξια τῆς ἡλικίας] Locutio Diodoro familiaris lib. XVI. 55, et alibi. MAI.

68. 11. Lege Appianum bell. han. cap. XXXVII. Livium XXV. 22. MAI.

68. 18. Subiungendum est vaticanum fragmentum valesiano illi p. 569, ubi Marcellus dicitur, corporibus quidem liberis pepercisse post Syracusas captas, sed tamen opes omnes militi diripiendas tribuisse. MAI.

68. 21. Ob huius loci intelligentiam legendus est Polybius X. 34—38, apud quem Scipio maior africanus Hispaniae regulos in fidem recipit, captivos propinquos illis largitur, ipse rex salutatur; et summa foederis egregii est, *ut Hispani Romanos dominos sequantur eorumque iussa facessant.* MAI

68. 24. Polyb. XI. 26. sqq. MAI.

τῷ τὴν χάριν ἀποβαλεῖν ἀγνοοῦσι πολεμίους ἑαυτῶν πολλάκις σωματοποιοῦντες.

61 Ὅτι ὁ Ἀσδρούβας εἰ μὲν καὶ τὴν τύχην ἔσχε συνεπιλαμβανομένην, ὁμολογουμένως οὐκ ἂν ἠδυνήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοῦτον ἅμα καὶ πρὸς Ἀννίβαν διαγωνίσασθαι. διόπερ χρὴ τὴν ἀρετὴν τἀνδρὸς ἐξετάζειν οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τόλμης. τούτων μὲν γὰρ συμβαίνει τοὺς πράττοντας εἶναι κυρίους, ἐκείνων δὲ τὴν τύχην ἔχειν ἐξουσίαν.

IV. Ὅτι Νάβις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος πολλὰς τιμωρίας ἐπενόησε πρὸς τοὺς πολίτας, νομίζων τῇ τῆς πατρίδος ταπεινώσει τὴν ἰδίαν αὐξήσειν δυναστείαν. ἀνὴρ γὰρ οἶμαι πονηρὸς τυχὼν ἐξουσίας οὐκ εἴωθε φέρειν τὴν εὐτυχίαν κατ' ἄνθρωπον.

Ὧν γὰρ μέγιστος ἱερεὺς ἠναγκάζετο μὴ μακρὰν τῆς Ῥώμης ἀποσπᾶσθαι διὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπιμέλειαν.

Ὅτι μετὰ τὸ ψηφισθῆναι τὰ κατὰ Πλημήνιον φιλοφρονοῦντες τοὺς Λοκροὺς οἱ τὰ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων ἁρπακότες καὶ θεωροῦντες τὴν τῶν χιλιάρχων καὶ τοῦ Πλημηνίου τιμωρίαν ἐπὶ δεισιδαιμονίαν ἐνέπιπτον. οὕτως ὁ συνειδώς τι φαῦλον ἑαυτῷ σιωπωμένην ἀναδέχεται τιμωρίαν, κἂν τύχῃ διαλεληθὼς τοὺς ἄλλους. διὸ ποινηλατούμενοι τὰς ψυχὰς τὸ θεῖον ἐξιλασκόμενοι ἐρρίπτουν τὰ χρήματα.

69. 20. ἐπὶ] usitatius εἰς. Mox δυσιδαιμονίαν ed. Rom.

69. 2. Ab Isocrate ad Demonicum haec sumit fortasse Diodorus. Sed nos meliora Christus Deus docet Matth. V. 45. MAI.

69. 6. Sententiam hanc Diodori expilat Appianus bell. han. cap. LII; ex quo etiam, nec non a Livio XXVII, 29, cognoscimus quantis copiis Hasdrubal suppetias fratri ferret. MAI.

69. 9. Hasdrubalis virtus mactatur laudibus a Diodoro etiam in fragm. ed. p. 569, quem locum nunc cumulat vaticanum excerptum. Imitatus est autem in laudando Hasdrubale Diodorus Polybium XI. 2, ubi de illius obitu in Italia pugnantis cum Romanis; quam rem latius narrat Livius XXVII. 49. MAI.

69. 14. Nabidis crudelitas memoratur aliis verbis etiam in fragmentis Diodori editis p. 570. MAI.

69. 16. Quis fuerit heic pontifex maximus, quaerendum superest. Sed ad morem quod adtinet, Livius epitom. lib. LIX. ait: *P. Licinius Crassus consul, quum idem pontifex maximus esset (quod numquam antea factum erat) extra Italiam profectus, proelio victus et occisus est.* MAI. Plutarchus Ti. Graech. c. 21. ὑπεξῆλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς, καίπερ ἐνδεδεμένος ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις· ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων.

69. 24. Pleminius qui locrense Proserpinae fanum spoliaverat, Romae damnatus in vinculis obiit. Decrevit insuper senatus ut eius bona consecrarentur Proserpinae; et nisi quisque ablata restitueret,

Ὅτι τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς οἰκείοις τιθέμενον καιροῖς 62
ἐνίοτε γίνεται μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιον.

V. *Ὅτι Σκιπίων τὸν Σύφακα τὸν βασιλέα αἰχμά-*
λωτον λαβὼν καὶ δεδεμένον λύσας φιλανθρώπως ὡμίλει
αὐτῷ· ᾤετο γὰρ δεῖν τὴν ἐπὶ τοῦ πολέμου ἔχθραν μέ-
χρι τοῦ νικᾶν φυλάττειν, εἰς δὲ τύχην αἰχμάλωτον ἀν-
δρὸς βασιλέως γεγονότος μηδὲν ἐξαμαρτάνειν ἄνθρωπον
ὄντα· ἐφορᾷ γὰρ ὡς ἔοικε τὸν ἀνθρώπινον βίον νέμεσίς
τις θεοῦ, ἥ τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονοῦντας ταχὺ τῆς
ἰδίας ἀσεβείας ὑπομιμνήσκει. διὸ καὶ τὸν Σκιπίωνα τίς
οὐκ ἂν ἐπαινέσειε θεωρῶν πρὸς τὸν κατὰ τῶν πολεμίων
φόβον καταπληκτικὸν γενόμενον, ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τοὺς
ἠτυχηκότας ἐλέους τὴν ψυχὴν ἡττώμενον; ὡς ἐπὶ πολὺ
γὰρ εἰώθασιν οἱ πρὸς τοὺς ἀντιταττομένους φοβεροὶ πρὸς
τοὺς ὑποπεσόντας ὑπάρχειν μέτριοι. διὸ καὶ ταχὺ τοῦ
Σύφακος ὁ Σκιπίων τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιεικείας ἐκομίσατο
χάριν.

Ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι σιτοδείας ἐμπεσούσης οἱ κατέκται
τῶν πολιτῶν ἐπιθυμοῦντες λῦσαι τὴν εἰρήνην προετρέ-
ψαντο τὸν δῆμον ἐπιπλεῦσαι ταῖς ναυσὶ καὶ τὸν σῖτον
εἰς λιμένα κομίσαι. τῆς δὲ γερουσίας οὐκ ἐώσης λῦσαι
τὰς συνθήκας οὐδεὶς ἐπήκουσε· τὴν γὰρ κοιλίαν ἔφασκον
οὐκ ἔχειν ὦτα.

70. 3. *ὅτι*] incipit codicis p. 124.
70. 5. *αὐτῷ*] *αὐτόν* ed. Rom.
70. 10. *ἀσεβείας*] malim *ἀσθενείας*: conf. Diod. XIII. p. 700. 54.
70. 18. *οἱ Καρχηδόνιοι*] immo *τοῖς Καρχηδονίοις*.
70. 18. *κατέκται*] *κατεκταὶ* ed. Rom.

capitale ut esset. Haec in editis eclogis p. 570. narrantur, quibus nunc accedit vatic. fragmentum. A Pyrrho quoque eiusdem templi patratam direptionem, tum ablatarum rerum post poenam restitutionem narrat Dionysius Italic. ed. Mediol. XIX. 9. 10. MAI.

70. 2. Diodorus ethnicus sumit hoc fortasse a Platone, unde etiam Origenes apud Hieronymum contra Ruf. I. 18, qui locus legendus est. Et quidem nota est aliquot etiam ecclesiae christianae patrum super innocuo mendacio controversia, quae demum loco veritati cessit. MAI.

70. 3. Syphacis historia subtexitur in fragmentis editis p. 571. narrationi de Pleminio. Eundem igitur ordinem fragmenta nostra tenent, quamquam re et verbis a parte edita differunt. MAI.

70. 17. Intelligit fortasse Diodorus operam a Syphace praestitam in perdenda Sophonisba, Romanorum femina inimicissima. Lege fragmenta edita loc. cit. MAI.

70. 21. Lege Appianum pun. cap. XXXIV. MAI.

70. 23. Exin repetitur in codice locus praedictus, vix paucis verbis mutatis: *Ὅτι τῶν κατεκτῶν ἐπιθυμούντων λῦσαι τὴν εἰρήνην, καὶ τῆς γερουσίας οὐκ ἐώσης λῦσαι τὰς συνθήκας, οὐδεὶς ἐπή-*

τὸ κακὸν ἀγαθοῦ παρείχετο φαντασίαν.

63 Ὅτι τῶν Καρχηδονίων προημαρτηκότων εἰς Ῥωμαίους, ὑπὸ χειμῶνος δὲ ἀναχθέντων ποτὲ πρὸς Σκιπίωνα καὶ πάντων βοώντων ἀμύνασθαι τοὺς ἀσεβεῖς ὁ Σκιπίων οὐκ ἔφη δεῖν πράττειν ἃ τοῖς Καρχηδονίοις ἐγκαλοῦσιν.

VI. Ὅτι τὰ μὲν καλὰ πεῖσαι πάντων οἶμαι δυσχερέστατόν ἐστιν, ὁ δὲ πρὸς χάριν λόγος δεινὸς παραστῆσαι φαντασίαν συμφέροντος, κἂν ἐπ' ὀλέθρῳ λέγηται τῶν βουλευομένων.

ἀλλ' οὐ καλὸν τοῖς μὲν ὅπλοις ἅπαντας νικᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς πρὸς ἀκληροῦντας ὀργῆς ἡττᾶσθαι, καὶ πικρότατα μισοῦντας τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονοῦντας ἐν ταῖς εὐτυχίαις αὐτοὺς ταῦτα πράττειν ἃ τοῖς ἄλλοις ἐγκαλοῦντες τυγχάνουσι. τότε γὰρ ἀληθὴς κλῆρός ἐστιν ἡ δόξα εὐτυχηκότων ὅταν ὁ κρατῶν τὴν εὐτυχίαν φέρῃ κατ' ἄνθρωπον. ἐπιφθέγγεται γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τῇ τούτων μνείᾳ διότι τῆς νίκης ὑπάρχουσιν ἄξιοι, τοῖς δὲ ἐπιλαθομένοις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ φθόνος ἀντικάθηται λυμαινόμενος τὴν τῶν εὐτυχούντων δόξαν. οὐδὲ γάρ ἐστι μέγα τὸν ἑκουσίως ὑποπίπτοντα φονεύειν οὐδὲ θαυμαστὸν ἀφανίσαι τὸν τῶν ἠτυχηκότων βίον. οὐκ ἀλόγως

71. 17. γὰρ] incipit codicis p. 331.

71. 19. ἀντικάθηται λυμαινόμενος] ἀντικάθητος λοιμαινομενος ed. Rom.

71. 21. μέγα] μετὰ codex, quod in μήτε mutavit editor Romanus.

κουσε· τὴν κοιλίαν ἔφασκον οὐκ ἔχειν ὅτα. Ex hoc aliisque locis liquido apparet, non unum fuisse excerptorum auctorem, sed plures; quorum diversi labores postea collecti παλιλλογεῖν interdum visi sunt, ut in ipso iustinianeo iure accidit. MAI.

71. 1. Sic praeclare Cicero de leg. I. 17: *imitatrix boni voluptas, malorum autem mater omnium.* MAI.

71. 6. Legesis fragmenta Diodori edita p. 572; Polybium XV. 2. 4; Appianum pun. XXXV. Liv. XXX. 25.

71. 11. Quae in his excerptis capp. VI — X, continentur sententiae, eas fere omnes pertinere arbitror tum ad orationes quae ab oratoribus punicis in senatu romano et apud Scipionem maiorem habitae fuerunt, pacem petentibus quo tempore Carthago arcta obsidione premebatur, tum ad varias senatorum consultationes, quorum alii misericordiam alii severitatem suadebant. Lege Livium XXX. 22. sq. 36. 42, et Appianum pun. XXXI. Et quidem hae politicae ethicaeque sententiae pars prope omnium pulcherrima constantiniani operis sunt. MAI.

71. 12. Verba sunt hominis carthaginiensis, vel certe eorum parti faventis. MAI.

γὰρ οἱ τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ἀδοξίας, ὅταν τὰς κοινὰς τῶν ἀκληρούντων καταφυγὰς ἀναιρῶσι τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἐπιλανθανόμενοι.

VII. Ὅτι προτερεῖ τοῖς ἀνθρώποις τῆς μὲν τιμωρίας εὐεργεσία, τῆς δὲ ὠμότητος ἡ πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἐπιείκεια.

Ὅτι ὅσῳ τις εὐροοῦσαν ἔχει τὴν τύχην τοσούτῳ 64
μᾶλλον εὐλαβεῖσθαι χρὴ τὴν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐπισκοποῦσαν νέμεσιν.

Ὅτι οὐδὲν παρὰ ἀνθρώποις οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἑστηκυῖαν ἔχει τὴν τάξιν τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες πάντα μετακινούσης. διὸ καὶ προσήκει τὸ πολὺ φρόνημα κατατιθεμένους ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἀκληρήμασι τὸν ἴδιον ἐξασφαλίζεσθαι βίον· ὁ γὰρ τοῖς ἐπταικόσιν ἐπιεικῶς χρησάμενος δικαιοτάτης ἂν ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς τύχοι πολυωρίας. παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἐκτὸς εἴωθε τοῖς τοιούτοις ἀείμνηστος ἑπακολουθεῖν ἔπαινος, παρὰ δὲ τοῖς εὖ παθοῦσιν ἡ κατ' ἀξίαν τῆς εὐεργεσίας φυλάττεσθαι χάρις. καὶ γὰρ ἂν ἀλλοτριώτατός τις ἐὰν ἐλέους τύχῃ, μεταβάλλει διὰ τὴν εὐεργεσίαν καὶ ταχὺ γίνεται φίλος ἑαυτῷ μεμφόμενος.

VIII. Ὅτι δεῖ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσι τὰς μὲν φιλίας ἀθανάτους ὑπάρχειν, τὰς δὲ ἔχθρας εἶναι θνητάς. οὕτω γὰρ μάλιστα τοὺς μὲν εὐνοοῦντας συμβήσεσθαι πλείστους γενέσθαι, τοὺς δὲ ἀλλοτρίως διακειμένους ἐλάττους.

Ὅτι τοὺς ἡγεῖσθαι βουλομένους τῶν ἄλλων αὐχ οὕτω τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἀναγκαῖον ὡς ἐπιεικείᾳ καὶ μετριότητι δεῖ νικᾶν ἅπαντας. ὁ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ κρατεῖσθαι φόβος μισεῖσθαι ποιεῖ τοὺς κρατοῦντας, ἡ δὲ

72. 2. ἀναιρῶσι] ἀναίρωσι ed. Rom.
72. 11. ἑστηκυῖαν] ἑστηκέναι ed. Rom.
72. 13. ἀκληρήμασι] ἀκληρώμασι ed. Rom.
72. 17. τοιούτοις] τοσούτοις ed. Rom.
72. 18. εὖ παθοῦσιν] εὐπαθοῦσιν ed. Rom.
72. 22. εὖ φρονοῦσι] εὐφρονοῦσι ed. Rom.

72. 9. De victoria modeste ferenda, de superbia in prosperis vitanda, de fortunae varietate, legatur Diodorus XIV. 76; et quidem praeclara illa Nicolai syracusani oratio apud eundem XIII. 22 sqq. MAI.

72. 14. Eandem sententiam urget Diodorus etiam in fragmentis lib. XXI. p. 494; et quidem derivatum fere ex Polybio I. 35. MAI.

72. 26. Consentit fere Dionysius halic. in fragm. ed. Mediol. XIV. 8. Immo vero magis Photius in LXXIX. monito, ex iis quae scribit in πολιτικωνάτῃ lectuque dignissima ad Michaëlem Bulgariae principem epistula. MAI.

εἰς τοὺς ἡττωμένους [τοῦ κρατεῖσθαι] εὐγνωμοσύνη τῆς εὐνοίας αἰτία γινομένη βεβαίως συνέξει τὰς ἡγεμονίας. διόπερ ἐφ' ὅσον προνοούμεθα τῆς πατρίδος ἐπὶ τοσοῦτον εὐλαβητέον ἀνήκεστόν τι καὶ σκληρὸν πρᾶξαι κατὰ τῶν ἑαυτοὺς ἑκουσίως παραδιδόντων. πᾶς γὰρ τοὺς μὲν ὑπερβαλλούσαις συμφοραῖς περιπεσόντας ἐλεεῖ, κἂν μηδὲν προσήκωσι, τοὺς δὲ ὑπερηφάνως ταῖς εὐτυχίαις χρωμένους μισεῖ, κἂν τύχωσιν ὄντες σύμμαχοι· ἀνάγει γὰρ οἶμαι τὸ πραχθὲν ἕκαστος πρὸς ἑαυτὸν καὶ συναγανακτεῖ τοῖς ἠκληρηκόσι φθονῶν ταῖς τῶν κατορθωσάντων εὐπραξίαις.

IX. Ὅτι ὅταν πόλις ἐπισημοτάτη πασῶν οὕτως ἀνηλεῶς ἁναρπασθῇ, τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἡ περὶ τούτων ὑπόληψις διὰ πάσης ἔρχεται τῆς οἰκουμένης. οὐ γὰρ οὕτω τοὺς εὖ πράξαντας ἅπαντες ἐπαινοῦσιν ὡς τοὺς ἀνημέρως χρησαμένους τοῖς ὑποπεσοῦσιν ὁμολογουμένως μισοῦσιν.

Ὅτι τὴν διδομένην εὐτυχίαν παρὰ θεοῦ μὴ φέρειν ἀνθρωπίνως πολλῶν κακῶν εἴωθεν αἴτιον γενέσθαι.

Ὅτι τοῖς τὴν τύχην μὴ φέρουσι κατ' ἄνθρωπον ἱκανὴ πᾶσα πρόφασις ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβαλεῖν. ὁρᾶτε οὖν μήποτε τοὺς ἀπεγνωσμένους ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι ποιήσωμεν. καὶ γὰρ τὰ δειλότατα τῶν ζώων ἔχοντα μὲν ἀναστροφὴν φεύγει, συγκλεισθέντα δὲ εἰς στενὸν τόπον ἀπίστως ἀγωνίζεται, καὶ Καρχηδόνιοι τὰς μὲν ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες ὑποχωροῦσιν, ἀπογνόντες δὲ πᾶν τὸ δεινὸν ὑπομένουσιν ἐν ταῖς μάχαις. ὅταν γὰρ καὶ φεύγουσι καὶ μαχομένοις ὑποκείμενον ᾖ τελευτᾶν, ὁ μετὰ δόξης θάνατος τοῦ μετ' αἰσχύνης ζῆν αἱρετώτερος κριθήσεται παρ' αὐτοῖς.

Ὅτι ὁ βίος πολλὰ ἔχει παράδοξα. δυστυχοῦντας μὲν οὖν παραβάλλεσθαι χρὴ καὶ τοῖς μεγίστοις κινδύνοις θηρᾶσθαι τὴν παραβολήν. καλὸν δὲ τὴν τύχην εὐθὺς ἀνέχοντας αὐτοὺς εἰς τὸ παράβολον διδόναι.

73. 1. τοῦ κρατεῖσθαι] haec suspecta.
73. 2. συνέξει] cum ποιεῖ melius sociatur συνέχει.
73. 6. περιπεσόντας] incipit codicis p. 332.
73. 10. ἠκληρηκόσι] ἠκληρηκῶσι ed. Rom.
73. 15. εὖ πράξαντας] ὑπερπράξαντας ed. Rom., quae et οὕτως.
73. 34. αὐτοὺς] αὐτοὺς ed. Rom.

73. 13. Intelligitur Carthago iam iam ab hoste romano diripienda. MAI.

73. 23. Rursus cognoscimus verba haec esse romani hominis in curia Carthaginiensibus patrocinantis. MAI.

Ὅτι οὐδεὶς ἡγεῖσθαι δυνάμεως τῶν ἐκτὸς δυναστείας λαχὼν ἑτέροις ἑκουσίως ἐκχωρεῖ.

X. Ὅτι ἀτυχίαν ἀδικίας πλεῖστον ἡγοῦμαι διαφέρειν 66
καὶ δεῖν ἑκατέρῳ τούτων οἰκείως προσφέρεσθαι· ταῦτα γάρ ἐστιν εὐ βουλευομένων ἀνδρῶν. ὁ μὲν οὖν παίσας ἐν τῷ μηδὲν ἁμαρτεῖν μέγα δικαίως ἂν καταφύγοι πρὸς τὸν κοινὸν τοῖς ἀκληροῦσιν ἔλεον, ὁ δὲ μέγιστα ἀσεβήσας καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἄῤῥητα πρὸς ὕβριν καὶ ὠμότητα πράξας αὐτὸς αὑτὸν ἀπέστησε τοιαύτης φιλανθρωπίας· οὐ γὰρ δυνατὸν εἰς ἑτέρους ὠμὸν γενόμενον τὸν ἐν μέρει παίσαντα τυγχάνειν ἐλέους, οὐδὲ τὸν οἶκτον ἐξ ἀνθρώπων τὸ καθ' αὑτὸν μέρος ἅπαντα καταφεύγειν ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων ἐπείκειαν. δίκαιον γάρ ἐστιν ὃν καθ' ἑτέρων τις νόμον ἔθηκε τούτῳ κεχρῆσθαι.

Ὅτι ὁ τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς ὑπὲρ ἁπάντων τιμωρησάμενος δῆλον ὡς κοινὸς ἂν εὐεργέτης νομίζοιτο, καὶ καθάπερ οἱ τὰ δεινότερα τῶν θηρίων ἀναιροῦντες ὡς εὖ ποιοῦντες τὸν κοινὸν βίον ἐπαίνου τυγχάνουσιν, οὕτως οἱ τὴν Καρχηδονίων ὠμότητα καὶ τὸ θηριῶδες τῆς ἀνθρωπότητος κολάσαντες ὁμολογουμένως τεύξονται τῆς μεγίστης δόξης.

Ὅτι τότε ἕκαστος ἀνδρείως ὑπομένει τὸν κίνδυνον ὅταν τοῦ νικᾶν ἐλπὶς ἐστιν ὑποκειμένη· ὁ δὲ προειδὼς ἑαυτὸν ἡττηθησόμενον ἐν τῷ δρασμῷ καὶ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἔχει κειμένην.

74. 1. τῶν ἐκτὸς δυναστείας] hoc cum οὐδεὶς coniungendum erat.
74. 5. βουλευομένων] βουλομένων ed. Rom.
74. 9. αὑτὸν] αὐτὸν ed. Rom.
74. 9. ἀπέστησε] malim ἀπεστέρησε.
74. 9. φιλανθρωπίας] φιλανθρωπείας ed. Rom.
74. 12. καθ' αὑτὸν] καθ' αὐτὸν ed. Rom.
74. 14. τις] incipit codicis p. 211.
74. 14. νόμον] τὸν νόμον ed. Rom.: correctum consentiente Diodoro XIII. p. 565. 7.
74. 15. τιμωρησάμενος] τιμωρησόμενος ed. Rom.
74. 17. δεινότερα] praestat δεινότατα.
74. 18. εὖ ποιοῦντες] εὐποιοῦντες ed. Rom., quae et τυγχάνουσι.

74. 2. Haud scio an sermo sit de Hannibale, qui verebatur ne inter pacis conditiones imperium sibi abrogaretur. Immo vero timuit Hannibal ne Romanis dederetur. Vel potius intelligitur Scipio, qui nisi pacem statim faceret, successori gloriam finiendi belli relicturus erat. Liv. XXX. 36. MAI.

74. 4. Verba sunt contradicentia priori orationi, et ultionem de Poenis suadentia, propter saevitiam, quam hi in alios exercuissent. MAI.

XI. *Ὅτι οὐ μόνον ἄν τις ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων εὕροι τοὺς πονηρευομένους ταῖς ἐκ τῶν νόμων ζημίαις περιπίπτοντας ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλέων τοὺς ἀδίκοις πράγμασιν ἐπιβαλλομένους παρὰ τοῦ δαιμονίου τιμωρίας τυγχάνοντας. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἐν δημοκρατίᾳ πο-*
67 *λιτευομένοις ὁ νόμος, οὕτω τοῖς ἐν ἐξουσίαις ὁ θεὸς βραβευτὴς γίνεται τῶν πραττομένων, καὶ τοῖς μὲν τὴν ἀρετὴν καταδιώξασιν οἰκεῖα τῆς ἀρετῆς ἔπαθλα ἐπιτίθησι, τοῖς δὲ τὴν πλεονεξίαν ἢ τινα ἄλλην κακίαν ἐπανελομένοις οὐκ εἰς μακρὰν τὴν προσήκουσαν ἐφίστησι τιμωρίαν.*

Ὅτι ὁ Μάρκος Αἰμίλιος ἀποπλεύσας εἰς Ἄβυδον πρὸς Φίλιππον τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν συμμάχων ἀπήγγειλεν αὐτῷ. ὁ δὲ ἔφησεν, ἐὰν μὲν ἐμμένωσι ταῖς ὁμολογίαις Ῥωμαῖοι, ποιήσειν αὐτοὺς ὀρθῶς, ἐὰν δὲ ἐπεμβαίνωσι, τοὺς θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδίκου πολέμου κατάρχοντας.

Ὅτι ὁ Φίλιππος συννοήσας τὴν ἀθυμίαν τῶν στρατιωτῶν τούτους παραθαρσύνων ἐδίδασκεν ὅτι τοῖς μὲν νικῶσιν οὐδὲν τούτων γίνεται, τοῖς δὲ κατὰ τὴν ἧτταν ἀπολλυμένοις οὐ διαφέρειν ὑπὸ πηλίκων ἄν τραυμάτων ἀποθάνωσι.

Ὅτι ὡς ἐπὶ πολὺ εἰώθασιν οἱ τοῖς τρόποις φαῦλοι τοὺς συνανασπρεφομένους ὁμοίους ἑαυτοῖς συγκατασκευάζειν.

75. 2. *εὕροι*] *εὕροιτο* ed. Rom.

75. 5. Exacto de carthaginiensibus rebus sermone, videtur nunc Diodorus loqui de Philippo patre Persei, Macedoniae rege, qui bella multa gessit iniusta, atque ipsis Romanis nulla re provocatus, ut ait Appianus maced. cap. 1, iniurius fuit icto sponte foedere cum Hannibale. Verum hoc loco respicit, ut puto, auctor horrendum Abydi excidium spectante Philippo patratum, de quo lege Polybium XVI. 34; et Livium XXXI. 19, qui naviter Polybium more suo expilat. MAI.

75. 7. Legem quidem liberis populis, sed Deum regibus moderari operumque mercedem reddere, censet Diodorus. Ergo is certe sociale foedus, ut dicitur, non agnoscebat, quod tot iamdiu demagogi usque ad raucam ravim clamitant. MAI.

75. 12. Livius XXXI. 18. MAI.

75. 13. Senatus consultum erat, ne rex Graecos populi romani socios bello vexaret. Polyb. XVI. 34. MAI.

75. 15. Intelligitur prima pax inter Romanos Philippumque olim composita. App. maced. cap. II.

75. 25. Loquitur Diodorus de Philippo qui pro diversis familiaribus atque consiliariis quibus usus est, bonus vel malus apparuit. Lege Polyb. V. 12. VII. 13; Diodor. fragm. ed. p. 572. 573. MAI.

XII. *Ὅτι τῶν Ἠπειρωτῶν πρέσβεις πεμψάντων πρὸς Φίλιππον καὶ Φλαμίνιον Φλαμίνιος μὲν ᾤετο δεῖν τὸν Φίλιππον ἐκχωρεῖν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀφρούρητος ᾖ καὶ αὐτόνομος, ἀποδοῦναι δὲ καὶ τοῖς παρεσπονδημένοις τὰς βλάβας εὐδοκιμουμένως. ὁ δὲ ἔφη δεῖν τὰ μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ καταλελειμμένα βεβαίως ἔχειν, ὅσα δὲ τυγχάνει προσηγμένος ἐκ τούτων ἐξάγειν τὰς φρουράς, περὶ δὲ τῆς βλάβης κρίνεσθαι. εἰπόντος δὲ πρὸς ταῦτα Φλαμινίου μὴ δεῖσθαι κρίσεως, δεῖν δὲ αὐ-* 68
τὸν τοὺς πεπονθότας πείθειν, καὶ διότι παρὰ τῆς βουλῆς ἐντολὰς ἔχει ταύτας ὅπως μὴ μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ πᾶσαν αὐτὴν ἐλευθεροῦν, ὑπολαβὼν ὁ Φίλιππος Καὶ τί τούτου βαρύτερόν φησι προσέταξαν ἄν μοι πολέμῳ κρατήσαντες; καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἐχωρίσθη διωργισμένος.

XIII. *Ὅτι ὄντος τοῦ Ἀντιόχου τοῦ τῆς Ἀσίας βασιλέως περὶ τὸν τῆς Λυσιμαχίας πόλεως ἀνοικισμὸν παρεγενήθησαν οἱ παρὰ Φλαμινίου πρέσβεις. εἰσαχθέντες δὲ εἰς τὸ συνέδριον παρεκάλουν Ἀντίοχον ἐκχωρῆσαι τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον γεγενημένων πόλεων, καὶ καθόλου θαυμάζειν ἔφασαν τί βουλόμενος πεζικάς τε καὶ ναυμαχικὰς συνάγει δυνάμεις καὶ τί διανοούμενος διαβέβηκεν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰ μὴ Ῥωμαίοις ἐπιβάλλεται πολεμεῖν. ὁ δὲ Ἀντίοχος τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγων ἔφη θαυμάζειν πῶς Ῥωμαῖοι τῆς Ἀσίας ἀντιποιοῦνται τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν αὐτοῦ μὴ πολυπραγμονοῦντος. Λυσιμαχίαν δὲ ἀνοικίζων οὔτε Ῥωμαῖον οὔτε ἄλλον οὐδένα· τὰ δὲ πρὸς Πτολεμαῖον αὐτὸς φροντίζειν ὅπως μηδεμιᾶς ἀμφισβητή-*

76. 5. ὁ] incipit codicis p. 212.
76. 7. προσηγμένος] προηγμένος ed. Rom.
76. 13 φησι] φησιν ed. Rom.
76. 17. ἀνοικισμὸν] ἀνῳκισμὸν ed. Rom.
76. 26. Λυσιμαχίαν] Cod. Λυσίμαχος. MAI.
76. 27. οὐδένα] Ita in cod. sine verbo. MAI., qui haec interpretatus βλάπτειν addidit.

76. 2. Liv. XXXII. 10. MAI.
76. 15. Lege Livium XXXII. 10. qui cum Diodoro consentit. Aliud vero est colloquium illud Philippi cum Flaminio, quod scribit Polybius XVII. 1. sqq. MAI.
76. 18. Haec legatio Romanorum apud Lysimachiam commemoratur a Diodoro in eclogis ed. p. 619. MAI.
76. 26. τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν αὐτοῦ μὴ πολυπραγμονοῦντος] Diodorus XV. 51. οὔτ' αὐτοὶ πολυπραγμονοῦσι τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν οὔτ' ἐκείνοις ἅπτεσθαι προσήκειν τῆς Βοιωτίας. Ac XX. 54. quoque, οὐ πολυπραγμονούσης τι τῶν παρ' ἀνθρώποις ὁσίων, liber unus enclitica caret.

σεως τυγχάνῃ· δώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν θυγατέρα γυναῖκα· καὶ τούτων ῥηθέντων τῶν λόγων οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ εὐδοκοῦντες ἐχωρίσθησαν.

XIV. Ὅτι εἰσὶν ἐν τοῖς πολέμοις αἱ τῶν χρημάτων παρασκευαί, καθάπερ ἡ κοινὴ παροιμία φησίν, ἑταῖραι τῶν πράξεων· ὁ γὰρ τούτων εὐπορῶν οὐκ ἀπορεῖ τῶν μάχεσθαι δυναμένων ἀνδρῶν. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι προσφάτως Ῥωμαίους εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ἤγαγον
69 οὐ πολιτικοῖς στρατιώταις τὰς τηλικαύτας παρατάξεις νικῶντες ἀλλὰ τῷ τῶν μισθοφόρων πλήθει. ἔστι γὰρ τὸ πλῆθος τῆς ξενικῆς δυνάμεως εὐχρηστότατον μὲν τοῖς ἔχουσι, φοβερώτατον δὲ τοῖς πολεμίοις· οἱ μὲν γὰρ ὀλίγου χρήματος ἀθροίζουσι τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύοντας, οἱ δὲ κἂν νικήσωσι, οὐδὲν ἧττον ἄλλους ἔχουσιν ἀνταγωνιστὰς ἐξ ἑτοίμου. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων ὁ καταγωνισθεὶς ἅπαξ τοῖς ὅλοις ἔπταικεν, ἐπὶ δὲ τῶν ξενικῶν ὁσάκις ἂν ἡττηθῶσιν, οὐδὲν ἧττον ἀκεραίους ἔχουσι τὰς δυνάμεις μέχρι ἂν χρημάτων εὐπορῶσιν. Ῥωμαῖοι δὲ οὔτε μισθοφόρους εἰώθασιν ἔχειν οὔτε χρημάτων εὐποροῦσιν.

XV. Ὅτι εἰώθασιν ὡς ἐπίπαν οἱ στρατιῶται τῶν αὐτῶν τοῖς ἀφηγουμένοις μιμηταὶ γενέσθαι.

Ὁ δὲ Ἀντίοχος ταχὺ τῆς ἰδίας ἀνοίας τἀπίχειρα κομισάμενος μετὰ συμφορῶν μεγάλων ἔμαθε σωφρονεῖν ἐν ταῖς εὐπραξίαις.

77. 4. ὅτι] ὅτε ed. Rom.
77. 5. παροιμία] Cod. παῤῥησία. MAI.
77. 10. ἔστι] ἐστὶν ed. Rom.
77. 17. ἐπὶ] incipit codicis p. 295.
77. 24. ἔμαθε] ἔμαθεν ed. Rom.

77. 2. Eusebius ed. Mediol. circa annum Abrah. MDCCCXXV. scribit: *Antiochus Ptolemaeo reconciliatus, pacem cum eo composuit, eidemque Cleopatram filiam suam in matrimonio collocavit, concessis dotis nomine Syria* (die *Coelesyria*) *Phoenicia, Samaria atque Iudaea.* MAI.

77. 13. χρήματος] Vide ad Diodor. XIII. p. 629. 69.

77. 19. Vix in summis periculis servos ad pileum vocatos Romani armaverunt. MAI.

77. 20. Romanae urbis veterem atque hereditariam paupertatem, usque ad macedonicam Persei gazam in aerarium illatam, fatetur Valerius Max. IV. 3. 8. Vere, ut arbitror; nam nec ager numero cultorum ob pestilentem aërem abundabat; neque pretiosi metalli ullae erant fodinae; neque mercaturam, saltem maritimam et satis utilem, exercebant Romani. MAI.

Ὅτι ὁ Ἀντίοχος πρὸς τὰ παράλογα τῆς τύχης ἔκρινε συμφέρειν ἀποδοῦναι τῷ Σκιπίωνι τὸν υἱόν, καὶ τοῦτον ἀπέστειλε κοσμήσας πολυτελέσι κατασκευαῖς.

Ὅτι Φίλιππος ὠνείδιζε τοῖς Θετταλοῖς ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀνελπίστως διὰ Ῥωμαίων κυριεύσαντες λοιδοροῦσι τοὺς προγεγονότας κυρίους, οὐκ εἰδότες ὅτι οὔπω πᾶς αὐτοῖς ὁ ἥλιος δέδυκε. τούτου δὲ τοῦ λόγου ῥιφέντος ὑπόνοια τοῖς ἀκούουσιν εἰσέπεσεν ὡς Φιλίππου διαπολεμήσοντος πρὸς Ῥωμαίους, καὶ παροξυνθέντες ἔκριναν μηδεμίαν πόλιν τῶν κατὰ Μακεδονίαν οὐσῶν ἔχειν Φίλιππον.

XVI. Ὅτι ὁ Σκιπίων διὰ τὸ μέγεθος τῶν πράξεων βαρύτερος ἐφαίνετο τοῦ τῆς πατρίδος ἀξιώματος. κατηγορούμενος γὰρ ὑπ' αὐτῶν δεινῷ θανάτῳ παραλαβὼν τὸν λόγον τοῦτο μόνον εἶπεν ὅτι Ῥωμαίοις οὐ πρέπει κατ' αὐτοῦ φέρειν ψῆφον, δι' οὗ οἱ κατήγοροι ἐξουσίαν ἔχουσι λέγειν μετὰ παῤῥησίας. τούτου δὲ ῥηθέντος ὁ μὲν δῆμος ἅπας ἐντραπεὶς τὸ βάρος τοῦ λόγου παραχρῆμα ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπεχώρησεν, ὁ δὲ κατήγορος μόνος ἀπολειφθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καταφρονηθείς. πάλιν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ χρείας ἐμπεσούσης χρημάτων καὶ τοῦ ταμίου οὐ φάσκοντος ἀνοίξειν αὐτὸς . . . χη τὰς κλεῖς παρελάμβανεν, ὡς τοῦτο πράξειν· αὐτὸς γὰρ καὶ τοῦ κλείειν τοὺς ταμίας ὑπάρχειν αἴτιος. πάλιν δέ τινος λόγον αὐτὸν ἀπαιτοῦντος ἐν τῷ συνεδρίῳ χρημάτων ὧν ἔλαβεν εἰς τὰς τῶν στρατιωτῶν δαπάνας ὡμολόγησε μὲν ἔχειν τὸν λογισμόν, ἀπεῖπε δὲ μὴ ἀποδώσειν· οὐ γὰρ

78. 10. κατὰ] an ὑπό? aut excidit μὴ post τῶν.
78. 16. οὗ] Cod. ἧς; errore ineruditi librarii, qui retulit ad ψῆφον. MAI.
78. 22. οὗ] Particula οὗ deest in cod. quia coaluit cum praecedente ου. MAI.
78. 22. . . . χη] Vocabulum coniectura integrandum est. MAI.
78. 26. ἔλαβεν] ἔλαβε ed. Rom., et mox ἀπεῖπεν.

78. 4. Confer Diodori eclogas ed. p. 620. MAI.
78. 7. Livius XXXIX. 26. scribit *nondum omnium dierum solem occidisse*. MAI. Notus Theocriti versiculus I. 102. ἤδη γὰρ φράσδει πάνθ' ἅλιον ἅμμι δεδύκειν, ubi iam vel Philippo Macedone teste constat πάνθ' ab ἅλιον frustra divelli.
78. 10. Pressam Diodori sententiam declarat Livius loc. cit. *placere deduci praesidia Macedonum ex iis urbibus* (Thessalorum, Perrhaebornm etc.) *et antiquis Macedoniae terminis regnum finiri*. Quare et Appianus sic intelligendus est maced. ecl. VII, qui ait ipsum Philippum cunctis Graecorum urbibus libertatem concedere. MAI.
78. 17. Conspirat Diodorus cum Polybio XXIV. 9. Intellige autem Africanum maiorem. MAI.

ὀφείλει τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ὑπὸ τὸν ἐξετασμὸν πίπτειν. ἐπικειμένου δὲ τοῦ κατηγόρου πέμψας ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἐκόμισεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τὸ βιβλίον καὶ καταπράξας αὐτὸ τῷ κατηγόρῳ προσέταξε ψῆφον ἐκ τούτων προστιθέναι, τοὺς δὲ ἄλλους συγκλητικοὺς ἤρετο πῶς τῶν δεδαπανημένων τρισχιλίων ταλάντων τὸν λόγον ἀπαιτοῦσι, τῶν δὲ μυρίων καὶ πεντακοσίων ὧν παρὰ Ἀντιόχου λαμβάνουσι λόγον οὐκ ἀπαιτοῦσιν οὐδὲ λογίζονται πῶς ὑφ' ἕνα σχεδὸν καιρὸν οὐ μόνον Ἰβηρίας καὶ Λιβύης ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας κυριεύουσιν. ὧν ῥηθέντων διὰ τὸ βάρος τῆς παῤῥησίας οὔθ' ὁ κατήγορος οὔτε τῶν συνέδρων οὐδεὶς ἐφθέγξατο.

71 XVII. Ὅτι ἡ πόλις Κεμελετῶν ὑπὸ λῃστῶν καὶ δραπετῶν ᾠκισμένη τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἀνεδέξατο, πρέσβεις δ' ἐξαπέστειλε πρὸς Φολούιον ὑπὲρ ἑκάστου τῶν τεθνηκότων αἰτοῦσα λόγον καὶ ἐγχειρίδιον ἔτι δὲ ἵππον· εἰ δὲ μή, καταπολεμήσειν ἠπείλει. ὁ δὲ Φολούιος ἐντυχὼν τοῖς πρέσβεσιν εἶπε μὴ κακοπαθεῖν· αὐτὸς γὰρ ἐπὶ τὴν πόλιν ἥξειν καὶ φθάνειν τὴν ἔξοδον. τὰς δὲ ἐπαγγελίας βεβαιῶσαι βουλόμενος παραχρῆμα ἀνέξευξεν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐκ ποδὸς ἀκολουθῶν τοῖς πρέσβεσιν.

Ὅτι τῶν φίλων τινὸς εἰπόντος Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ διά τι τῆς κοίλης Συρίας οὔσης αὐτοῦ δικαίως ἀφροντιστεῖ πολλὰ περὶ τούτων ἔφησεν αὐτῷ μέλειν. ὑποπεσόντος δὲ τοῦ προσομιλοῦντος πόθεν εὐπορήσει χρημάτων εἰς τὸν πόλεμον ὁ βασιλεὺς δείξας τοὺς φίλους εἶπεν Ὁρᾷς τοὺς ἐμοὺς θησαυροὺς περιπατοῦντας;

79. 1. *ὀφείλει*] malim *ὀφείλειν*.
79. 4. *προσέταξεν*] incipit codicis p. 296.
79. 5. *ἤρετο*] *εἴρετο* ed. Rom.
79. 8. *ἀπαιτοῦσιν*] *ἀπαιτοῦσι* ed. Rom.
79. 15. *Φολούιον*] *Φιλούιον* ed. Rom. et 9. *Φιλούϊνς* (sic).
79. 16. *λόγον*] an *λόγχην*?
79. 21. *πρέσβεσιν*] *πρέσβευσιν* ed. Rom.
79. 24. *αὐτῷ μέλειν*] *αὐτῷ μέλλειν* ed. Rom.

79. 12. Luculenter haec omnia apud Livium narrantur XXXVIII. 50—55. MAI. Sumpta haec ex Polybio p. ed. Mai. 417.

79. 13. *Cemelion* **vel** *Cemeneleon* **Vediantiorum oppidum alpinum ad Varum novimus. Cellar. geogr. antiq. lib. II. 2. 3. 121. MAI.**

79. 15. Existimo hunc esse Q. Fulvium Flaccum, de quo ad urbis annum DLXXV, scribit Livius XL. 59. *alter consulum Q. Fulvius ex Liguribus triumphavit; quem triumphum magis gratiae quam rerum gestarum magnitudini datum constabat. Armorum hostilium magnam vim transtulit, nullam pecuniam admodum.* **MAI.**

79. 27. Agitur de quinto Ptolemaeo, cognomento epiphane, cui hoc effatum causa necis fuit, teste Porphyrio apud Hieronymum in Dan. XI. 20: *Ptolemaeus epiphanes quum adversus Seleucum exer-*

Ὅτι Περσεὺς τὴν αὐτὴν ἔχων προαίρεσιν τῷ πατρὶ καὶ ταύτην σπεύδων ὑπὸ Ῥωμαίων ἀγνοεῖσθαι πρεσβευτὰς ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην τοὺς ἀνανεωσομένους τὴν πατρικὴν φιλίαν. ἡ δὲ σύγκλητος τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων αἰσθανομένη τὴν φιλίαν ὅμως ἀνενεώσατο, τὸν ἐξαπατῶντα ὁμοίως ἐξαπατῶσα.

XVIII. Ὅτι τὰς ἐπιμελείας οὐχ οὕτω διὰ τῶν ὅπλων φόβῳ λαμβάνειν αὔξησιν ὡς τῇ πρὸς τοὺς κρατηθέντας μετριότητι. Θόαντα γάρ τινα ἔκδοτον ἡ σύγκλητος λα- 72
βοῦσα καὶ μεγαλοψύχως ἐνέγκασα τὸν ἄνδρα τῶν ἐγκλημάτων ἀπέλυσεν.

Ὅτι διασαφούντων τῶν Ῥωμαίων ὡς Περσέα κατεστρατήγησαν ἄνευ τῶν ὅπλων ἐπεχείρησάν τινες τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν αὐτούς. οὐ μὴν τοῖς πρεσβυτάτοις ἤρεσκε τὸ γεγενημένον, ἀλλ' ἔλεγον μὴ πρέπειν Ῥωμαίοις μιμεῖσθαι Φοίνικας, ὥστε δι' ἀπάτης ἀλλ' οὐ δι' ἀρετῆς τῶν πολεμίων περιγίνεσθαι.

Ὅτι Ἀνδρόνικος ὁ τὸν παῖδα Σελεύκου δολοφονήσας καὶ πάλιν αὐτὸς ἀναιρεθεὶς εἰς ἀσεβῆ καὶ δεινὴν πρᾶξιν ἑκουσίως ἐπιδοὺς ἑαυτὸν τῷ παθόντι τῆς ὁμοίας τύχης ἐκοινώνησεν.

οἱ γὰρ δυνάσται συνήθεις εἰσὶν ἑαυτοὺς ἐκ τῶν κινδύνων ταῖς τῶν φίλων ῥύεσθαι συμφοραῖς.

XIX. Ὅτι προνοητικῶς τοῦ συνεδρίου προνοησαμένου κατὰ πάντα εὐκαίρως τῆς τῶν φιλανθρώπων μεταθέσεως ἐπιλαβομένου. τοῦ γὰρ Περσέως ἀντοφθαλ-

80. 5. ἀνενεώσατο] ἀναγεώσατο ed. Rom.
80. 7. ἐπιμελείας] an ἡγεμονίας? conf. p. ed. Rom. 63, 90.
80. 16. ἀλλ'] incipit codicis p. 305.
80. 25. μεταθέσεως] μεταδόσεως?

citum praepararet, quumque unus e ducibus ab illo quaereret, tantas res moliens ubi haberet pecuniam? respondit sibi amicos esse divitias. Quod quum divulgatum esset in populis, timuerunt duces ne auferret eorum substantiam, et idcirco eam maleficis artibus occiderunt. **MAI.**

80. 11. Thoantem aetolum dedi sibi ab Antiocho postulaverant Romani. Diodor. fragm. ed. p. 621. De huius hominis vita legesis Polybium XXVIII. 4. XXX. 8. MAI.

80. 16. Φοίνικας] **Recole p. 48. MAI.**

80. 17. Romanos reapse Polybius XIII. 3. laudat propterea quod more vetere bella gererent, id est haec ipsa indicerent, insidiis raro uterentur, cominus pugnarent. MAI.

80. 18. Hic sine dubio est ille impius Andronicus qui Oniam quoque iudaeum pontificem perfide interemit, atque ipse vicissim ab Antiocho IV. iussus est interfici. II. Maccab. IV. 38. Verum quisnam erat ille filius Seleuci? Non certe Demetrius Seleuci quarti filius, qui fuit Romae obses, posteaque regnavit, extincto iam Andronico. MAI.

μοῦντος παραδόξως καὶ τὸν πόλεμον διαφέροντος ἰσόρροπον ἐμετεωρίζοντο πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ σύγκλητος ἀεί τι καινοποιοῦσα τοὺς Ἕλληνας φιλανθρώπως ἀνθεῖλκε καὶ παρ' ἕκαστον ἐπελαμβάνετο τῆς τῶν ὅχλων εὐνοίας. ἦν τίς ἂν ἡγεμονίας ἀνὴρ πραγματικὸς ὀρεγόμενος οὐκ ἂν ζηλώσειεν, ἢ τίς εὐ φρονῶν συγγραφεὺς παραλείποι τοῦ συνεδρίου τὴν ἐπίνοιαν ἀνεπισήμαντον; πῶς γὰρ ἂν εἰκότως διαλάβοι Ῥωμαίους τοῦ πλείστου
78 μέρους τῆς οἰκουμένης κεκρατηκέναι τοιούτοις χρωμένους διαβουλίοις; τοιγαροῦν περιενεχθῆναι πᾶσι τοῖς καιροῖς ἁρμοζόντως, καὶ τινὰ μὲν περιορᾶν, τινὰ δὲ ἑκουσίως παρακούειν, καὶ τοτὲ μὲν τὴν ἄλογον ὁρμὴν τοῦ θυμοῦ παρακατέχειν, τοτὲ δὲ ἀφέμενον τὸ μέγεθος τῆς ἰδίας δυνάμεως τοὺς καταδεεστέρους θεραπεύειν χρήσιμον προκατασκευαζόμενον ἔργον, ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ἀνδρὸς πάντα τελείου καὶ συνεδρίου κατὰ πάντα πραγματικοῦ καὶ πόλεως ἀγαθῆς καὶ νοῦν ἐχούσης. ἃ δὴ τότε Ῥωμαίων ἡ σύγκλητος ποιοῦσα καθάπερ τινὰς τύπους καὶ ὑποδείγματα καταλέλοιπε τοῖς ἡγεμονίας ἀντεχομένοις καὶ δυναμένοις παραπλάσασθαι πῶς τὰ συμπίπτοντα δεῖ χειρίζειν κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ὅτι ὁ Περσεὺς διεπέμπετο πρὸς Γέντιον τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα μέγιστον ὄντα τῶν τότε δυναστῶν περὶ κοινοπραγίας. τοῦ δὲ φήσαντος ἐθέλειν μὲν πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους, ἀπορεῖν δὲ χρημάτων, πάλιν διεπέμπετο πρὸς αὐτὸν ἐθελοκωφῶν περὶ τῶν χρημάτων. τὴν δὲ αὐτὴν λαβὼν ἀπόκρισιν τὸ τρίτον ἀπέστειλε, νοῶν μὲν τὴν τοῦ Γεντίου διάνοιαν, προσποιούμενος δὲ ἔφησε κατὰ νοῦν γενομένων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων τὰ εὐδοκοῦντα ποιήσειν.

81. 2. Ἑλλήνων] Ἑλληνικῶν ed. Rom.
81. 5. ὤν] Cod. ὃν. MAI. Aut ἦν aut ὃ requiro.
81. 6. ἂν ζηλώσειεν] ἀναζηλώσειεν ed. Rom. et εὐφρονῶν.
81. 8. εἰκότως] Cod. εἰχότος. MAI. Sententia οὐκ εἰκότως requirit. v. Polyb. I. 63. 9. Mox 10. περιενοχθῆναι et 12. 13. bis τότε ed. Rom.
81. 15. ἐστὶ] ἐστὶν ed. Rom. Tum suspectum est πάντα. Exc. Val. p. 556. 79. τοῦτον τέλειον ἄνδρα πρὸς ἀρετὴν κατέστησε.
81. 25. διεπέμπετο] Cod. διέπετο. MAI.
81. 29. αὐτοῖς] incipit codicis p. 306.

81. 5. Haec a senatu romano adhibita lenocinia ob demerendos sibi populos, impendente Persei bello, non reticent Livius XLII. 19, Appianus maced. sect. IX. MAI.

81. 16. Senatus romani venerationem apud Graecos testantur nummi ab his cusi cum inscriptione *ΙΕΡΑ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ*. MAI.

81. 23. Has legationes atque artificia Persei, qui optabat Gentii auxilia, sed stipendia non solvebat, passim irridet historici Polybius, Livius, Appianus, Dio. MAI.

XX. Ὅτι ὁ Περσεὺς οὐδέπω βουλόμενος προέσθαι χρήματα πάλιν ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς Γέντιον, παρασιωπῶν μὲν περὶ τοῦ δώσειν παραυτίκα χρήματα, μετὰ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων συντέλειαν μεγάλας ὑποφαίνων ἐλπίδας· ὥστε διαπορήσαι τις ἂν πότερον τὴν τοιαύτην διάδυσιν ἀφροσύνην ἢ τελέως μανίαν ἡγήσαιτο τῶν τὰ 74 τοιαῦτα πραττόντων. ἐπιβάλλονται μὲν γὰρ μεγάλοις καὶ τὴν ἰδίαν παραβάλλονται ψυχήν, παρορῶσι δὲ τὸ μάλιστα ἀναγκαιότατον, καὶ ταῦτα νοοῦντες αὐτοὶ καὶ δυνάμενοι συντελεῖν. Φίλιππος μὲν οὖν Ἀμύντου, πραγματικὸς ἀνὴρ γενόμενος, οὐδέποτε ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσιν ἐφείσατο χρημάτων ἀλλὰ διαδοὺς πλείονα τῶν αἰτουμένων ταχὺ καὶ προδοτῶν πλῆθος ηὗρισκε καὶ συμμάχων. τοιγαροῦν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐγένετο βασιλέων, καὶ δύναμιν κατέλιπε δι' ἧς ὁ διαδεξάμενος Ἀλέξανδρος τὸ πλεῖστον τῆς οἰκουμένης κατεστρέψατο. Περσεὺς δὲ χρημάτων σεσωρευμένων πλῆθος διά τε τὰς πατρικὰς καὶ τὰς ἰδίας ἐκ πολλῶν χρόνων παρασκευὰς οὐδενὶ τρόπῳ τούτων ἐθέλησεν

82. 4. ὑποφαίνων] ἀποφαίνων ed. Rom., et mox διαπορῆσαι. Diodor. XIV. 39. μεγάλας ὑποφαίνων παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας. Exc. p. 577. 15. μεγάλας τοῦ μέλλοντος ὑποφαίνων ἐλπίδας.

82. 5. πότερον] Cod. πρότερον. MAI.

82. 7. 8. ἐπιβάλλονται — παραβάλλονται] ἐπιβάλλοντες — παραβάλλοντες ed. Rom. Conf. Polyb. XXVIII. 9. 4. qui mox αὐτό.

82. 14. τοιγαροῦν οὐκ] Particula negativa οὐκ non est in codice, quae tamen addenda videbatur. Alioqui dicendum esset: *quare qui in minimis Europae regibus antea censebatur* etc. MAI. Bene a me textum Diodori emendatum fuisse demonstrat Syncellus ed. paris. p. 263, apud quem Philippus dicitur μεγίστην πασῶν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀναδείξας τὴν Μακεδόνων ἀρχήν. IDEM in Add. Hanc quidem defensionem ex ipso Diodoro parare licebat XVI. 1. οὗτος γὰρ ἐλαχίσταις ἀφορμαῖς χρησάμενος μεγίστην τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην δυναστειῶν κατεσκεύασε τὴν ἰδίαν βασιλείαν, nisi indidem defenderetur codicis scriptura. Conf. Demetrii Phalerei de Macedoniae sub prima Philippi tempora obscuritate locum infra p. 81. ed. Rom. Neque qui μεγίστην dixerant Philippi βασιλείαν iidem οὐκ ἐλαχίστην dixerint.

82. 18. πλῆθος] ante hoc deest ἔχων, nisi πλείστων aut σεσωρευμένου πλήθους vel σεσωρευκὼς πλῆθος scribatur.

82. 12. De Philippi liberalitate satis est legere Diodorum nostrum XVI. 55. MAI.

82. 14. Polybius I. 2. regnum Macedonum ab hadriatico mari usque ad Istrum patuisse observat, cum maximum fuit, ante Alexandrum. Ita fere loquitur etiam Livius XLV. 9. MAI.

82. 19. Persei pecuniam aestimare licet ex Livio XLV. 40; Cicerone de off. II. 22.; Plinio XXXIII. sect. 17; Valerio Max. IV. 3. 8. MAI.

ἅψασθαι· τοιγαροῦν ἑαυτὸν συμμάχων ἐποίησεν ἔρημον καὶ τοὺς ἑαυτοῦ κρατήσαντας ὕστερον πλουσιωτέρους ἐποίησεν. καίτοι γε τοῦτο φανερὸν ἦν πᾶσιν ὡς διὰ χρημάτων βουλόμενος ἐκτείνειν τὰς χεῖρας πολλοὺς ἂν τῶν τότε βασιλέων καὶ δήμων ἔπεισε συμμαχεῖν· ἀλλὰ καλῶς ποιῶν οὐκ ἔπραττε ταῦτα δι' ὧν ἢ κρατηθεὶς ἂν ἐποίησε πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων τῆς αὐτῆς ἀτυχίας μετασχεῖν ἢ καὶ κρατήσας τῶν ὅλων ἐξουσίαν ὑπερήφανον καὶ βάρος δυσυπόστατον περιεποιήσατο.

XXI. Ὅτι τοῦ Περσέως ἐν Δίῳ περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν γενομένου τῶν σωματοφυλάκων τις εἰς δραμὼν εἰς τὸν λουτρῶνα τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων ἐδήλωσεν. ὁ δ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐπτοήθη τὴν ψυχὴν ὥστε ἐξαλλόμενος ἐκ τῆς πικρίας καὶ παίσας τὸν μηρὸν ἐμπαθῶς Οὐδὲ παραταξαμένους ἡμᾶς, εἶπεν, ὦ θεοί, παραδίδοτε τοῖς πολεμίοις ἀγεννῶς.

Ὅτι Ῥωμαῖοι τοὺς νενικηκότας ἐτρέψαντο· ἐνίοτε γὰρ τὰ παραστήματα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ τελέως ἀπηλπισμένα πρὸς ἀπεγνωσμένην ἄγει συντέλειαν.

XXII. Ὅτι οἱ ἐπίτροποι Πτολεμαίου τοῦ μειρακος Εὐλαῖος ὁ εὐνοῦχος καὶ Ληναῖος ὁ Σύρος πάντα πόρον καὶ μηχανὴν ἐπενόουν καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ τὴν ἄλλην γάζαν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐσώρευον, ὅπως οὐκ ἄν τις θαυμάσειεν εἰ διὰ τοιούτων ἀνθρώπων ἐν οὕτω

83. 9. περιεποιήσατο] περιποιήσατο ed. Rom.
83. 14. πικρίας] desidero πνέλον aut eiusmodi quid. Appianus ὕδατος.
83. 14. παίσας] παίξας ed. Rom.
83 17. ὅτι] incipit codicis p. 197.
83. 18. ἀπηλπισμένα] ἀπελπισμένα ed. Rom.
83. 19. ἀπεγνωσμένην] Cod. ἀπογνωσμένην. MAI.

83. 9. Eripit hanc circa Perseum sententiam Diodorus Polybio XXVIII. 9. MAI.

83. 16. Persei desidiam in urbe Dio obiurgat Diodorus in fragm. ed. p. 578. Quod autem in balineo notitiam hostium adventantium acceperit Perseus, dicit etiam Appianus apud Suidam voc. ἀναλαμβάνειν, sine dubio Diodorum expilans. MAI.

83. 19. Romanos ante adventum Aemilii proelio equestri fuisse victos a Perseo, quem postea debellaverunt, exploratum est. Iustinus XXXIII. 1; Appianus maced. ecl. X; Polybius XXVII. 8. Iam Diodori sententiam hanc latius exornat Fronto orator de bell. parth. ed. rom. p. 202. MAI.

83. 21. Ptolemaei VI. philometoris tutores hi erant. Lege Hieronymum in Dan. cap. XI. ubi is passim expilat Polybium, Diodorum atque Porphyrium. Hieronymus, si recta scriptura est, habet *Eulaius*, non contracta graeca diphthongo. Apud Polybium XXVIII. 17. belli causa confertur praecipue in Eulaeum. MAI.

βραχεῖ καιρῷ τηλικαῦται τὸ μέγεθος θεωρίαι κατεσκευάσθησαν, καὶ ὅπως μὲν εὐνοῦχος, ὃς καὶ προσφάτως τὸν κτένα καὶ τοὺς ἀλαβάστρους ἀποτεθειμένος τῶν τῆς Ἀφροδίτης ἔργων τοὺς Ἄρεος ἀγῶνας ἐδέξατο, ὁ δὲ Κοιλοσυρίτης γεγονὼς δοῦλος καὶ μόνον οὐ μετὰ χεῖρας ἔχων ἔτι τὸ λογιστήριον ἐτόλμησε τὸν περὶ Συρίας πόλεμον ἀναλαβεῖν, Ἀντιόχου μὲν δυνάμεσι καὶ ταῖς ἄλλαις χορηγίαις οὐδενὸς ἧττον ἰσχύσαντος· τὸ δὲ μέγιστον ὄντες ἄπειροι τελείως τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων καὶ μηδένα μήτε σύμβουλον ἔχοντες ἀξιόχρεον μήθ' ἡγεμόνα δυνατὸν ἐπεβάλοντο τηλικούτοις ἔργοις. τοιγαροῦν αὐτοί τε τῆς ἀφροσύνης ταχέως τὴν προσήκουσαν ἐκομίσαντο τιμωρίαν καὶ τὴν βασιλείαν ἀνέτρεψαν ἄρδην τὸ καθ' αὑτοὺς μέρος. τὰ γὰρ τοιαῦτα παρασημαινόμεθα πρὸς τὸ τὰς αἰτίας ἀκριβῶς θεωρεῖσθαι τῶν ἐλαττωμάτων καὶ κατορθωμάτων, καὶ τοῖς μὲν καλῶς προστατοῦσι τῶν 76
πραγμάτων ἔπαινον ἀποκομίζοντες, τῶν δὲ φαύλως διοικούντων κατηγοροῦντες. ἅμα μὲν γὰρ τὰς ἐφ' ἑκάτερα προαιρέσεις τῶν ἀνδρῶν ἐμφανεῖς κατασκευάζομεν καὶ τὸν οἰκεῖον λόγον ἑκατέροις ἀπονέμοντες προτρεπόμεθα τὰς τῶν ἀναγινωσκόντων ψυχὰς πρὸς τὸν τῶν καλῶν ζῆλον, ἅμα δὲ τὴν ἱστορίαν ἔγκαρπον καὶ πᾶσι χρησίμην ἐφ' ὅσον ἡμῖν δυνατὸν κατασκευάζομεν διὰ τὸ τὰς ψιλῶς ἐχούσας ναυμαχίας καὶ παρατάξεις ἔτι δὲ νομοθεσίας μηδὲν διαφέρειν μύθων.

XXIII. Ὅτι τὰ πλήθη συναγαγόντες εἰς ἐκκλησίαν οἱ τοῦ Πτολεμαίου καὶ σύντομον τέλος ἐπιθήσειν τῷ πολέμῳ κατεπαγγειλάμενοι τοῦτό γε οὐ διεψεύσαντο, ταχὺ καὶ σφίσιν αὐτοῖς τὸ τέλος τοῦ βίου περιποιήσαντες. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν εὐέλπιδες ἦσαν τοῦ μὴ μόνον Συρίας κρατήσειν ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας Ἀντιόχου πάσης, ὥστε τῶν συναχθέντων ἐκόμιζον τὰ πλεῖ-

84. 2. ὃς] delendum videtur.
84. 6. ἔτι] Cod. ἐπί. MAI.
84. 10. ἔχοντες] ἔχοντες τ' ed. Rom.
84. 12. τῆς] τ' ed. Rom.
84. 19. ἐμφανεῖς] ἐμφανῶς ed. Rom.
84. 27. Πτολεμαίου] Deest in cod. ἐπίτροποι. MAI.
84. 29. τοῦ] incipit codicis p. 198.

84. 3. τῶν τῆς Ἀφροδίτης ἔργων τοὺς Ἄρεος ἀγῶνας ἐδέξατο] Diodor. XIII. 20. ὑπεδεξάμην δ' αὐτῶν ἀγγελίαν ἢ τὸν ἐκείνων θάνατον ἐμήνυε. Vbi ἀντ' αὐτῶν Reiskii coniectura supervacua est.
84. 22. Hoc institutum suum vituperandi vitium, laudandi virtutem, iam professus erat Diodorus XV. 1. MAI.

στα καὶ τῶν ἐκ κυλικείου χρυσωμάτων· ἀπεσκευάσαντο δὲ καὶ τῶν βασιλείων κλίνας τὰς πλείστας μὲν ἀργυρόποδας, ὀλίγας δὲ καὶ χρυσόποδας, πρὸς δὲ τούτοις ἱματίων καὶ κόσμου γυναικείου καὶ τῶν πολυτελεστάτων λίθων πλῆθος· ταῦτα δὲ ἔφασαν κομίζειν εἰς τοὺς προχείρως τούτοις ἢ πόλεις ἢ φρούρια παραδώσοντας. τὰ δὲ οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλ' ἕφερον ἕτοιμα χορηγεῖα πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ὄλεθρον.

XXIV. Ὅτι ὁ Ἀντίοχος διὰ στρατηγήματος ἀντιδοξουμένου ἐκυρίευσε τοῦ Πηλουσίου. πᾶς γὰρ πόλεμος ἐκβεβηκὼς τὰ νόμιμα καὶ δίκαια τῶν ἀνθρώπων ὅμως ἔχει τινὰς ἰδίους καθαπερεὶ νόμους, οἷον ἀνοχὰς μὴ
77 λύειν, κήρυκα μὴ ἀναιρεῖν, τὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ κατισχύοντος πίστιν * τιμωρεῖσθαι. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια προσηκόντως ἄν τις ἀποφήναιτο τὸν Ἀντίοχον καθάπερ τοὺς ἀπὸ τῶν δικαστηρίων συκοφάντας τὸ μὲν ῥητὸν τοῦ νόμου τετηρηκέναι μετὰ τὰς ἀνοχὰς τὴν κατάληψιν πεποιημένον, τὸ μέντοι γε δίκαιον καὶ καλόν, δι' ὧν ὁ πάντων συνέχεται βίος, μὴ τετηρηκέναι. διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ὀφείλων φείδεσθαι τοῦ μειρακίου, καθάπερ αὐτὸς ἔφησε, τοὐναντίον ἐξαπατήσας ἐπεβάλετο τοῖς ὅλοις σφῆλαι τὸν πεπιστευκότα.

XXV. Ὅτι ὁ Περσεὺς τὰ δοθέντα πρὸς διαρπαγὴν χρήματα ἀναλαβόμενος τῆς ἐπαγγελίας ἀπεστέρησε τοὺς δόντας, μέγιστον παρασχόμενος σημεῖον ὡς ἡ φιλαργυρία τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ τὸ φρο-

85. 1. κυλικείου] κυλικίου ed. Rom.
85. 12. 13. μὴ λύειν] Cod. μήνυσιν. MAI.
85. 13. αὐτοῦ] αὐτοῦ ed. Rom.
85. 14. παραδιδόντα μὴ τιμωρεῖσθαι] Verba παραδιδόντα μὴ a me supplentur. Nam in codice prorsus nulla sunt. MAI.
85. 24. ἐπαγγελίας] ἐπαγγελείας ed. Rom.

85. 10. Artificium narrat Livius XLV. 11, quod nempe Aegypto excedens Antiochus, Pelusium valido praesidio retinuerit, ut Aegypti portae sibi paterent. Simulatae quoque amicitiae convivium memorat Hieronymus in Dan. XI. 27. MAI.

85. 18. Has quoque inducias narrat Livius loc. cit. Nempe pactus erat Antiochus cum Ptolemaeo haud se occupaturum Aegyptum si intra dictam diem conditiones quasdam iniustas impetravisset. Et perstitit quidem in induciis Antiochus; verum his transactis, Aegyptum denuo pervasit, et Ptolemaeum sororis suae filium regno evertere adgressus est; nisi Antiochum Romani inhibuissent. Lege etiam Euseb. chron. ed. Mediol. lib. I. 22. MAI.

85. 25. Confer Diodori fragmenta ed. p. 580. MAI.

νεῖν ἀφαιρεῖται. τὸ γὰρ μηδ' ἐν ἀπεγνωσμέναις ἐλπίσι παύεσθαι τοῦ λυσιτελοῦς καὶ τῆς πρὸς τὸ κέρδος ἐπιθυμίας, πῶς οὐκ ἄν τις ἡγήσαιτο τῶν φρενῶν τελέως ἐξεστηκέναι τοὺς ταῦτα πράττοντας, ὡς μὴ θαυμάζειν πῶς κατεπολεμήθησαν οἱ Μακεδόνες ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀλλ' ὅπως τετραετῆ χρόνον ἀντέσχον τοιοῦτον ἔχοντες ἡγεμόνα.

Ὅτι Δαρείου μετὰ τὴν πρώτην μάχην ἐκχωροῦντος τοῦ μέρους τῆς βασιλείας καὶ τετρακισμύρια τάλαντα καὶ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον διδόντος ἀπεκρίθη μήτε τὸν κόσμον ὑπὸ δυεῖν ἡλίων δύνασθαι διοικεῖσθαι μήτε οἰκουμένην ὑπὸ δυεῖν δεσποτῶν.

XXVI. Ὅτι ὁ ὕπατος Αἰμίλιος τὸν Περσέα λαβόμε- 78
νος τῆς χειρὸς εἰς τὸ περὶ αὐτὸν συνέδριον ἐκάθισεν, ἁρμόζουσι λόγοις τοῦτον παραμυθησάμενος. τοὺς δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ παρεκάλει, καὶ μάλιστα τούτων τοὺς νέους, βλέποντας εἰς τὰ παρόντα καὶ θέντας ὑπὸ τὴν ὄρασιν τὴν Περσέως τύχην μήτε μεγαλύνεσθαι ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι παρὰ τὸ καθῆκον μήτε βουλεύεσθαι μηδὲν ὑπερήφανον περὶ μηδενὸς καθόλου, μηδὲ πιστεύειν μηδέποτε ταῖς εὐτυχίαις, ἀλλ' ἐάν τις μάλιστα ἐπιτυγχάνῃ κατὰ τὸν ἴδιον βίον ἢ τὰς κοινὰς πράξεις, τότε μάλιστα τῆς ἐναντίας τύχης ἔννοιαν λαμβάνειν καὶ διὰ μνήμης ἔχειν ἑαυτὸν ἄνθρωπον ὄντα. διαφέρειν γὰρ ἀπεφήνατο τοὺς ἀνοήτους τῶν νοῦν ἐχόντων τῷ τοὺς μὲν ἐν ταῖς

86. 1. *μηδ' ἐν*] Cod. *μη δειν*. MAI.
86. 9. *τετρακισμύρια*] vid. annot. ad Diodor. XVII. 54.
86. 10. *γατέρα*] incipit codicis p. 333.
86. 11. *οἰκουμένην*] *τὴν οἰκουμένην* est XVII. 54.
86. 17. *ὅρασιν*] *ἄρασιν* ed. Rom., quem non esse typothetae lapsum testis interpretatio *exsecrabantur*.
86. 18. *μεγαλύνεσθαι*] Cod. *μεγάλην*. MAI. Mox *κατορθώμασιν* ed. Rom.
86. 21. *ἐπιτυγχάνῃ*] *ἐπιτυγχάνει* ed. Rom.
86. 23. *διὰ*] abest ab ed. Rom.

86. 1. Lege Eunapium vaticanum in rebus Valentis caesaris. MAI.

86. 12. Equidem haec narratio tralaticia per se videretur, quia Darius longe aetate superior; sed arbitror a Diodoro opportune hanc rem fuisse memoratam, dum scriberet, Persei exitum qui ultimus Macedonum rex fuit, et Alexandri magni avitum regnum supremo fato obruit. MAI.

86. 14. *εἰς τὸ περὶ αὐτὸν συνέδριον ἐκάθισεν*] **Ita cod. pro** *ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκάθισεν*; **quae est locutio graecis auctoribus, et quidem ipsi Diodoro non insolita, veluti lib. V. 84.** *διατρίβων εἰς τὰς νήσους*. **MAI.**

ἰδίαις ἀτυχίαις, τοὺς δὲ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διδάσκεσθαι. Ὅτι πολλὰ καὶ ἄλλα πρὸς τὴν τοιαύτην προαίρεσιν διαλεχθεὶς οὕτως ἐποίησε συμπαθεῖς τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ ταπεινοὺς τοῖς φρονήμασιν ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ἡττῆσθαι καὶ μὴ νενικηκέναι.

87. 1. ἀτυχίαις] ἐντυχίαις ed. Rom.: illud Polybius Exc. Vatic. p. 434.

87. 2. Sententia extat allis verbis apud eundem Diodorum etiam in fragm. ed. XXI. p. 494. Aemilii autem adlocutionem Livius quoque scribit XLV. 8. graecos sine dubio historicos in latinam linguam transferens. MAI.

L. XXXI.

I. Ὅτι οἱ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἐπὶ τὰς διαλύσεις ἐλ- 79
θεῖν ὡμολόγουν· τὸν γὰρ πόλεμον πᾶσιν ὄντα βλαβερὸν ἀπεφήναντο.

Ὅτι ὁ Ἀντίοχος τὴν ἀρχὴν ἐσεμνύνετο λέγων οὐ τῆς κατ' Αἴγυπτον βασιλείας ἑαυτὸν ἐπιθυμοῦντα παρεσκευάσθαι μεγάλας δυνάμεις εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τῷ πρεσβυτέρῳ Πτολεμαίῳ βούλεσθαι συγκατασκευάσαι τὴν πατρῴαν ἀρχήν. οὐ μὴν τό γε ἀληθὲς οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ διαγωνοθετῶν τὰ μειράκια διελάμβανε μεγάλης χάριτος ἀφορμὴν παρέχων ἀκονιτὶ κυριεύσειν τῆς Αἰγύπτου. τῆς γὰρ τύχης αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ἐξελεγχούσης καὶ τὴν πρόφασιν ἀφαιρούσης φανερὸς ἐγένετο τῶν πολλῶν βασιλέων οἳ τοῦ λυσιτελοῦς οὐδὲν τῶν καλῶν προὐργιαίτερον τίθενται.

II. Ὅτι ἀπαντήσασι τὸν Ἀντίοχον τοῖς Ῥωμαίοις, κἀκείνου μακρόθεν ἅμα τῇ φωνῇ ἀσπαζομένου καὶ τὴν δεξιὰν ἐκτείνοντος, ὁ μὲν Ποπίλλιος πρόχειρον ἔχων τὸ

88. 10. *ἀκονητὶ*] Ita cod. Et quidem *ἀκονητὶ* pro *ἀκονιτὶ* vulgo legi etiam in Polybii codicibus, commode adnotatur in scholiis criticis ad eundem auctorem XXXII. 20. Apud Diodorum nostrum XV. 51. est *ἀκονιτί*. MAI.

88. 12. *φανερὸς*] fortasse *φανερῶς*, aut ad *βασιλέων* deest *ὤν*.

88. 16. *κἀκείνου*] *κἀκεῖθεν* ed. Rom.

88. 16. *τῇ φωνῇ*] *τῆς φωνῆς* ed. Rom. Similiter peccatum Diod. l. XIII. p. 554, 98.

88. 17. *Πόπλιος*] Ita cod. pro *Ποπίλλιος*, Latini etiam auctores scribunt *Popilium*. MAI. *Πόπλιος* ed. Rom. etiam 89. 7., 15.

88. 8. Quia Photius cod. CCXLIV. p. 2055. res Rhodiorum in XXXI. libro Diodori legebat, idcirco vaticana haec excerpta eadem in sede colloco. Porro arbitror, breve hoc de Rhodiis pacis suasoribus comma pertinere ad illorum legationem quam in urbem Alexandriam miserunt ob sedandum Antiochi epiphanis bellum adversus Ptolemaeum puerum, quam rem scribit Polybius XXVIII. 15.; immo apud hunc cap. 19. cognoscimus, expilata propemodum a Diodoro Polybii verba. Confer tamen etiam XXIX. 7. Nisi forte Rhodii Romae loquuntur pro pace inter Persem et Romanos; qua super re Gellius VII. 3. MAI.

βιβλίον ἐν ᾧ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα κατεκεχώριστο προέτεινε καὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀναγνῶναι τὸν Ἀντίοχον· τοῦτο δὲ ἔδοξε ποιεῖν ὅπως μὴ πρότερον ὡς φίλον δεξιώσηται πρὶν ἢ διὰ τῆς προαιρέσεως γνωσθῇ πότερον πολέμιός ἐστιν ἢ φίλος. ἐπεὶ δὲ ἀναγνοὺς ὁ βασιλεὺς ἔλεξε παρὰ τῶν φίλων γνώμην λαβεῖν περὶ τούτων, ἀκούσας ὁ Ποπίλλιος ἐποίησε πρᾶγμα βαρὺ δοκοῦν εἶναι καὶ παντελῶς ὑπερήφανον. ἔχων γὰρ προχειρότατον ἀμπέλινον βακτήριον περιέγραψε τῷ κλήματι τὸν Ἀντίοχον καὶ διεκελεύσατο τὴν ἀπόκρισιν ἐν τούτῳ ποιῆσαι. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ μὲν ξενιζόμενος ἐπὶ τῷ γεγονότι, τὰ δὲ καταπεπληγμένος τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, πρὸς ἀμηχανίαν ἐλθὼν καὶ τὰ σύμπαντα λογιζόμενος ἔφη ποιήσειν πᾶν τὸ παρακελευόμενον ὑπὸ Ῥωμαίων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλλιον ἅμα πάντες τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαβόντες ἠσπάζοντο φιλοφρόνως. ἦν δὲ γεγραμμένα λύειν παραχρῆμα τὸν πρὸς Πτολεμαῖον πόλεμον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκολούθως τοῖς γεγραμμένοις τὰς δυνάμεις ἐξήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου, ἐκπεπληγμένος τὴν Ῥωμαίων ὑπεροχήν, ἅτε καὶ προσφάτως ἀκηκοὼς τὸ τῶν Μακεδόνων πταῖσμα· τοῦτο γὰρ μήπω γεγενῆσθαι δοκῶν οὔποτ' ἂν ἑκουσίως προσεῖχε τῷ δόγματι.

III. Ὅτι ἀληθὴς ἦν ἄρα ὡς ἔοικε τὸ ῥηθὲν ὑπό τινων τῶν πάλαι σοφῶν, ὅτι συγγνώμη τιμωρίας αἱρε-

89. 1. κατεκεχώριστο] κατεκεχώρινο ed. Rom.
89. 2. προέτεινε] incipit codicis p. 334.
89. 6. λαβεῖν περὶ τούτων] In codice interpungitur post λαβεῖν. MAI.
89. 10. ποιῆσαι] praestat ποιεῖσθαι.
89. 17. ἀκολούθως] ἀκολουθὼς ed. Rom.
89. 21. προσεῖχεν] Cod. προσέχειν. MAI.

89. 9. Ipsam tortilem virgam in circulum flexisse Popilium, eoque regem audaciter conclusisse satis indicat heic Diodorus, tum Livius XLV. 12, Iustinus XXXIV. 3, Polybius XXIX. 11, tum etiam, ut videtur, Valerius Max. VI. 4. 3. At Hieronymus in Dan. XI. 30. ait: *orbem Popilius dicitur fecisse in arenis baculo, quem tenebat manu, et circumscripsisse regem* etc. Cum Hieronymo conspirat Paterculus I. 10. MAI.

89. 22 Hanc clausulam, variatis verbis, sumit Diodorus a Polybio XXIX. 11. MAI.

89. 24. Est Pittaci dictum, alibi bis in vaticanis his excerptis a Diodoro memoratum. Iam universus, qui sequitur in hoc capite sermo, videtur mihi a Diodoro petitus ex oratione Catonis pro Rhodiensibus in senatu romano habita. Gellii lib. VIII. 3. luculentum locum heic subtexam, quem lectores cum Diodoro nostro utiliter comparabunt. „Rhodiensis civitas, quum amica atque socia populi „romani foret, Perse tunc Philippi filio Macedonum rege, cum quo „bellum populo romano fuit, amico usa est: comixique sunt Rho-

τωτέρα· πάντες γὰρ ἀποδεχόμεθα τοὺς ἐπιεικῶς χρωμένους ταῖς ἐξουσίαις, προσκόπτομεν δὲ τοῖς προπετῶς τὰς κολάσεις λαμβάνουσι παρὰ τῶν ὑποπεσόντων. διόπερ ὁρῶμεν τοὺς μὲν πρὸς τὰ παράδοξα τῆς τύχης καλῶς 79
5τεθησαυρικότας τὰς χάριτας παρὰ τοῖς εὖ παθοῦσι, τοὺς b
δὲ οὐ μόνον ἐν ταῖς ἐναντίαις περιστάσεσιν ὁμοίαν ἀπολαμβάνοντας τιμωρίαν παρὰ τῶν ἀγνωμονηθέντων, ἀλλὰ καὶ τὸν κοινὸν πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἔλεον ἑαυτῶν παρῳρημένους. οὐ γὰρ δίκαιον τὸν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπει-
10πάμενον πᾶσαν φιλανθρωπίαν αὐτὸν ἐν μέρει περιπταλσαντα τυγχάνειν τῆς παρὰ τῶν κρατούντων ἐπιεικείας. καίτοι γε πολλοὶ τῷ μεγέθει τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τιμωρίας σεμνύνεσθαι τολμῶσιν, οὐ προσηκόντως τοῦτο ποιοῦντες· τί γὰρ λαμπρὸν ἢ μέγα τὸ τοὺς πεσόντας

90. 5. τεθησαυρικότας] τεθαυρικότας ed. Rom. et mox εὐπαθοῦσι.
90. 14. οὖντες] incipit codicis p. 125.

„dienses, legationibus Romam saepe missis, id bellum inter eos „componere. Sed ubi ista pacificatio perpetrari nequivit, verba a „plerisque Rhodiensibus in concionibus eorum ad populum facta „sunt, ut si pax non fieret, Rhodienses regem adversus populum „romanum adiutarent: sed nullum super ea re decretum factum „est. At ubi Perses victus captusque est, Rhodienses pertimuere „ob ea, quae compluries in coetibus populi acta dictaque erant: „legatosque Romam miserunt, qui temeritatem quorundam popu„larium suorum deprecarentur, et fidem consiliumque publicum „expurgarent. Legati postquam Romam venerunt, et in senatum „intromissi sunt, verbisque suppliciter pro sua causa factis, e cu„ria excesserunt; sententiae rogari coeptae, quumque partim senato„rum de Rhodiensibus quererentur, maleque eos animatos fuisse „dicerent, bellumque eo illis faciendum censerent; tum M. Cato „exsurgit, et optimos fidissimosque socios defensum conservatumque „pergit, orationemque inclutam dicit, quae inscripta est pro Rho„diensibus.“ Eius principium est: *Scio solere plerisque hominibus rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere, superbiam atque ferociam augescere atque crescere, quod mihi nunc magnae curae est, quia haec res tam secunde processit, nequid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confutet: neve haec laetitia nimis luxuriose eveniat. Adversae res se domant et docent quid opus sit facto: secundae res laetitia transversum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo. Quo maiore opere edico suadeoque, uti haec res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in potestatem nostram redeamus* etc. Tum pergit Gellius de Catone dicere. „Summa ope nititur ut causa Rhodien„sium, quorum amicitiam retineri ex rep. fuit, aut aequa iudica„retur, aut quidem certe ignoscenda etc. Interdum quasi deliquisse „eos concedat, ignosci postulat, et ignoscentias utiles esse rebus „humanis docet: ac nisi ignoscant, metus in rep. rerum novarum „movet: sed enim contra, si ignoscatur, conservatum iri ostendit „populi romani magnitudinem etc.“ MAI.

ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν περιβαλεῖν ἀνηκέστοις συμφοραῖς; τί δὲ ὄφελος τῆς γεγενημένης νίκης, ἂν ὑπερηφάνως χρησάμενοι τοῖς κατορθώμασιν ἐξαλείφωμεν τὴν προϋπάρχουσαν εὐφημίαν ἀνάξιοι φανέντες τῶν εὐτυχηθέντων; μέγιστον γὰρ καρπὸν δικαίως ἄν τις ἡγήσαιτο τοῖς πραγμάτων ὀρεγομένοις τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις εὐδοξίαν. διὸ καὶ θαυμάσαι τις ἂν πῶς ἅπαντες σχεδὸν ὁμολογοῦντες εἶναι τὴν ἐν ἀρχῇ περιβοηθεῖσαν ἀπόφασιν ἀληθῆ καὶ συμφέρουσαν ἐπὶ τῆς πείρας οὐ βεβαιοῦσι τὴν ἰδίαν γνώμην. δεῖ δὲ οἶμαι τοὺς νοῦν ἔχοντας, ὅταν τὰ μέγιστα ἐπιτυγχάνωσι, τότε μάλιστα τῆς ἐναντίας περιστάσεως ἔννοιαν λαμβάνειν, καὶ νικᾶν μὲν ἀνδρείᾳ τοὺς ἀντιτεταγμένους, ἡττᾶσθαι δὲ εὐγνωμοσύνῃ τοῦ τῶν ἐπταικότων ἐλέου· ταῦτα γὰρ συμβάλλεται μεγάλα πρὸς αὔξησιν πᾶσι μὲν ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς ἡγεμονίας προεστηκόσιν. ἕκαστος γὰρ τῶν ἡσθενηκότων ἑκουσίως ὑποταττόμενος προθύμως ὑπηρετεῖ καὶ πάντα συμπράττει μετ' εὐνοίας. ταύτης δ' ἐοίκασι Ῥωμαῖοι μάλιστα πεποιῆσθαι πρόνοιαν, βουλευόμενοι πραγματικῶς καὶ ταῖς εἰς τοὺς κρατηθέντας εὐεργεσίαις θηρώμενοι παρὰ μὲν
88 τῶν εὖ παθόντων χάριτας ἀειμνήστους, παρὰ δὲ τῶν
b ἄλλων πάντων τὸν δίκαιον ἔπαινον.

IV. Ὅτι τῆς τύχης εὐροούσης τοῖς Ῥωμαίοις ἐβουλεύοντο μετὰ πολλῆς ἐπισκέψεως πῶς καθήκει χρήσασθαι τοῖς εὐτυχήμασι κατὰ τρόπον εὐχερέστερον εἶναι τοῦ καταγωνίσασθαι τοῖς ὅπλοις τοὺς ἀντιταχθέντας. οὐ μὴν καὶ τἀληθὲς οὕτως ἔχει· πλείους γὰρ εὑρεῖν ἔστι τοὺς εὐγενῶς κινδυνεύοντας τῶν ταῖς εὐημερίαις ἀνθρωπίνως χρωμένων.

Οὗτοι δὲ πολλὰ πρὸς δέησιν καὶ παραίτησιν εἰπόντες καὶ τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ κύκνειον ἅσαντες μέλος μόγις ἔλαβον ἀποκρίσεις, δι' ὧν τοῦ φόβου παρείθησαν. Ὅτι τῶν ἐπηρτημένων φόβων ἐδόκουν

91. 3. ἐξαλείφωμεν] ἐξαλείφομεν ed. Rom.
91. 19. βουλευόμενοι] βουλόμενοι ed. Rom.
91. 21. εὖ παθόντων] εὐπαθόντων ed. Rom.
91. 25. post εὐτυχήμασι haec fere desunt: πολλοὶ μὲν οὖν ἡγοῦνται τὸ χρήσασθαι τοῖς εὐτυχήμασι.
91. 27. τἀληθὲς] ἀληθὲς ed. Rom.

91. 29. Haec item pertinent ad deliberationem in senatu romano habitam, utrum bellum indicendum esset Rhodiis necne. MAI.

91. 33. Extat hic locus iisdem fere verbis in Diodori fragmentis editis lib. XXXI. p. 515; verum idem sumitur ex Polybio XXX. 4. Legatorum rhodiorum oratio extat dives apud Livium XLV. 22. Duae vero apud Polyb. XXX. 4. MAI.

ἀπολελύσθαι, τὰ δ' ἄλλα καίπερ ὄντα δυσχερῆ ῥᾳδίως ἤνεγκον. ὡς ἐπίπαν οἱ πολλοὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν προσδοκωμένων κακῶν καταφρονοῦσι τῶν ἐλαττόνων συμπτωμάτων.

5 Ὅτι πρὸς τοὺς θαυμάζοντας τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπιμέλειαν ὁ στρατηγὸς Αἰμίλιος ἀπεφήνατο τῆς αὐτῆς εἶναι ψυχῆς ἀγῶνάς τε τάξαι κατὰ τρόπον καὶ τὰ κατὰ πότον οἰκείως χειρίσαι καὶ παρατάξασθαι τοῖς ἀντιτεταγμένοις στρατηγικῶς.

10 Ὅτι οὐδὲν οὕτω γλυκὺ φαίνεται τῶν ἠτυχηκότων 81
ἐνίοις ὡς τὸ ζῆν, καίπερ αὐτῶν ἄξια θανάτου πασχόντων· ὅπερ συνέβη εἰς Περσέα τὸν Μακεδόνων βασιλέα γενέσθαι.

V. Ὅτι ἀκμαζούσης τῆς τῶν Μακεδόνων βασιλείας
15 Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῷ περὶ τύχης ὑπομνήματι

92. 2. διὰ τὸ] δι' αὐτὸ ed. Rom.
92. 4. μάτων] incipit codicis p. 126.
92. 6. ἀπεφήνατο] ἀπεφήνετο ed. Rom.
92. 7. πότον] τύπον ed. Rom.: correctum ex Polybio Exc. Vatic. p. 437.

92. 4. Rursus deprehendimus Diodorum imitatorem Polybii XXX. 5. MAI.

92. 9. Est ipsum Pauli Aemilii dictum, teste Livio XLV. 32, quum Amphipoli ludicrum magnificentissimum ederet: *vulgo dictum ipsius ferebant, et convivium instruere et ludos parare, eiusdem esse qui vincere bello sciret.* Quam sententiam arripuit Fronto princ. hist. ed. rom. p. 322, ut Lucii Veri imp. insaniae theatrali adularetur. Item in tertia ep. Alsiensi. MAI.

92. 13. Extat hoc breve comma in photianis eclogis libri XXXI. (Wessel. p. 516.) unde belle rursus cognoscimus vaticanorum excerptorum certam sedem. Ad rem quod attinet, paria dicit Plutarchus in Aemilio cap. XXXIV. MAI.

92. 15. A Demetrio phalereo scriptum fuisse *de fortuna* librum testis hactenus erat Laërtius in vita illius. Nunc praeclarum deperditi operis fragmentum invenimus; et quidem bis scriptum cum varietate apud Diodorum, nec non apud Polybium ut infra videbimus. Sine dubio autem Diodorus non a Demetrio ipso sed a Polybio hunc locum hausit, atque in suam historicam bibliothecam nonnullis variatis intulit. Et archetypum igitur et exemplar eius uno tempore eodemque in codice deprehendimus. MAI. Polybii verba p. 434. s. ed. Maii, ut singulis comparandis supersederem, integra quemadmodum in codice scripta sunt attuli: *ὥστε πολλάκις καὶ λίαν μνημονεύειν τῆς Δημητρίου τοῦ Φαληρέως φωνῆς. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ περὶ τῆς τύχης ὑπομνήματι βουλόμενος ἐναργῶς ὑποδεικνύναι τοῖς ἀνθρώποις τὸ ταύτης εὐμετάβολον ἐπιστὰς ἐπὶ τοὺς κατ' Ἀλέξανδρον καιρούς, ὅτε κατέλυσε τὴν Περσῶν ἀρχήν, λέγει ταῦτα. Εἰ γὰρ λάβοι τις μὴ χρόνον ἄπειρον μηδὲ γενεὰς πολλὰς ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον ἔτη ταύτῃ πρὸ ἡμῶν, γνοίη τ' ἂν ὡς τὸ τῆς τύχης χαλεπὸν ἐντανθα· πεντηκοστὸν γὰρ ἔτος οἴεσθ' ἂν ἢ Πέρσας ἢ βασιλέας τῶν*

καθάπερ χρησμῳδῶν ὑπὲρ τῶν αὐτῇ συμβησομένων εὐστόχως τουτους τοὺς λόγους ἀποπεφοίβακεν. Εἰ γὰρ λάβοις πρὸ τῆς ἐννοίας μὴ χρόνον ἄπειρον μηδὲ γενεὰς πολλὰς ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον ἔτη ταυτὶ τὰ πρὸ ἡμῶν, γνοίης ἂν ὡς τὸ τῆς τύχης χαλεπὸν ἐνταῦθα· πεντηκοστῷ γὰρ ἔτει πρότερον οἴεσθ' ἄν ἢ Πέρσας ἢ βασιλέα τῶν Περσῶν ἢ Μακεδόνας ἢ βασιλέα τῶν Μακεδόνων, εἴ τις θεῶν αὐτοῖς προῦλεγε τὸ μέλλον, πιστεῦσαί ποτ' ἂν ὡς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν Περσῶν μὲν οὐδ' ὄνομα λειφθήσεται τὸ παράπαν, οἳ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἐδέσποζον, Μακεδόνες δὲ καὶ πάσης κρατήσουσιν, ὧν οὐδ' ὄνομα ἦν γνώριμον; ἀλλ' ὅμως ἡ πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀναλογία τῆς τύχης καὶ πάντα παρὰ τὸν λογισμὸν τὸν ἡμέτερον καινοποιοῦσα καὶ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἐν τοῖς ἐνδόξοις ἐνδεικνυμένη καὶ νῦν ὁμοίως ἐνδεί-
82 κνυται Μακεδόνας εἰς τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν ἐνοικίσασα διότι καὶ τούτοις ἡ τύχη τἀγαθὰ κέχρηκεν, ἕως ἂν ἄλλο τι βουλεύσηται περὶ αὐτῶν. ὃ συνέβη κατὰ τοὺς νῦν χρόνους συντελεσθῆναι. διόπερ καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸν ἁρμόζοντα λόγον ἐπιφθέγξασθαι καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Δημητρίου μνησθῆναι μείζονος οὔσης ἢ κατ' ἄνθρωπον· προεῖπε γὰρ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἔτη περὶ τῶν ὕστερον συμβησομένων.

93. 6. οἴεσθ' ἂν ἢ] οἶσθα μὴ ed. Rom.

93. 13. ἀναλογία] Ita evidenter in codice; sed mendose, ut arbitror, pro ἀλογία. Polybius scribit ἀσύνθετος τύχη. MAI.

93. 13. πάντα] πάντως ed. Rom.

93. 14. αὐτῆς] αὐτῆς ed. Rom.

93. 15. ἐνδόξοις] Melius Polybius ἐν τοῖς παραδόξοις, *in insperatis*. MAI.

93. 17. τούτοις] τούτους ed. Rom.

Περσῶν ἢ Μακεδόνας ἢ βασιλέας τῶν Μακεδόνων, εἴ τις θεῶν αὐτοῖς προῦλεγε τὸ μέλλον, πιστεῦσαί ποτ' ἂν ὡς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν Περσῶν οὐδ' ὄνομα λειφθήσεται τὸ παράπαν, οἳ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐδέσποζον, Μακεδόνες δὲ πάσης κρατοῦσιν, ὧν οὐδ' ὄνομα πρότερον ἦν; ἀλλὰ πῶς ἡ πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀσύνθετος τύχη καὶ πάντα παρὰ λογισμὸν τὸν ἡμέτερον καινοποιοῦσα καὶ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἐν τοῖς παραδόξοις ἐνδεικνυμένη, καὶ νῦν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ δείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις Μακεδόνας εἰς τὴν Περσῶν εὐδαιμονίαν εἰσοικίσασα διότι καὶ τούτοις ταῦτα τἀγαθὰ κέχρηκεν, ἕως ἄλλο τι βουλεύσηται περὶ αὐτῶν.

93. 4. πεντήκοντα μόνον ἔτη ταυτὶ τὰ πρὸ ἡμῶν] Hinc cognoscimus librum a Demetrio scriptum fuisse primis Ptolemaei philadelphi regnantis annis. MAI.

93. 23. Consentit adamussim Livius XLV. 9. de macedonici regni ab Alexandro ad Perseum statu. MAI.

VI. Ὅτι τῶν τοῦ Αἰμιλίου παίδων τῶν δύο παραδόξως τελευτησάντων, καὶ τοῦ δήμου παντὸς διαφερόντως συναλγοῦντος, ὁ πατὴρ τούτων συνήγαγεν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ περὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον πραχθέντων ἀπολογισάμενος ἐπὶ τέλους διεξῆλθε τοιούτους τινὰς λόγους. ἔφη γὰρ ἑαυτὸν ἐξ Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλοντα περαιοῦν τὰς δυνάμεις ἀποθεωρήσας τὴν ἀνατολὴν καὶ τότε τὸν πλοῦν ποιησάμενος ἑνάτης ὥρας καταπλεῦσαι μηδενὸς ἀπολειφθέντος εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖθεν δὲ τεταρταῖον ἐν Δελφοῖς καλλιερήσαντα τῷ θεῷ μετὰ πέντε ἡμέρας εἰς Μακεδονίαν γενέσθαι καὶ παραλαβεῖν τὰς δυνάμεις, ἐν ἡμέραις δὲ ταῖς ἁπάσαις πεντεκαίδεκα βιάσασθαι τὰ στενὰ κατὰ τὴν Πέτραν καὶ παρατάξασθαι καὶ νικῆσαι Περσέα· καθόλου δὲ [τεταρταῖος] ἀντοφθαλμοῦντος τοῦ βασιλέως τοῖς Ῥωμαίοις ἑαυτὸν ἐν ταῖς προειρημέναις ἡμέραις ἀπεφήνατο κεκυριευκέναι πάσης Μακεδονίας. καὶ τότε μὲν θαυμάζειν ἔφη τὸ παράλογον τῶν κατορθωμάτων· ὡς δὲ μετ' ὀλίγον κύριος ἐγένετο τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς βασιλείας γάζης, πολὺ μᾶλλον θαυμάζειν τὴν εὔροιαν τῆς τύχης· διακομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων καὶ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀβλαβῶς καὶ ταχέως, τόθ' ὁλοσχερῶς διαπορεῖν ἐπὶ τῷ πάντα κάλλιον ἢ προσεδόκα συντελεῖσθαι, τῶν δὲ συγχαιρόντων καὶ μακαριζόντων τὴν εὐποτμίαν αὐτοῦ τότε μάλιστα προσδέχεσθαι παρὰ τῆς τύχης σύμ- 83
πτωμα· διόπερ προσεύχεσθαι τῶν θεῶν τῶν μὲν δημοσίων εἰς μηδὲν ἐμπεσεῖν τὴν μεταβολήν, ἀλλ' εἰ πάντως αὐτῇ πρᾶξαι δέδοκτο δυσχερές, τοῦτ' εἰς αὐτὸν ἐναπερείσασθαι. διόπερ ἅμα τῷ γενέσθαι τὴν περὶ τοὺς παῖδας ἀτυχίαν ἐπὶ μὲν ταύτῃ διαφερόντως λυπηθῆναι, περὶ δὲ τῶν τῆς πατρίδος πραγμάτων εὐθαρσὴς εἶναι καθ' ὅσον ἡ τύχη τὴν παλιῤῥοιαν καὶ τὸν φθόνον οὐκ εἰς τὸ κοινὸν τῶν πολιτῶν ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνου

94. 5. τινάς] incipit codicis p. 161.
94. 12. πεντεκαίδεκα] ιε ed. Rom.
94. 14. τεταρταῖος] Ita cod. Mallem scribere τεταρταίον sine interpunctione. MAI. Puto ex antecedentibus irrepsisse.
94. 28. αὐτῇ] αὖ τι?
94. 31. εὐθαρσὴς] Ad codicis scripturam εὐθαρσεῖς Maius: „Ita cod. Sed mallem εὐθαρσῇ, ita ut referretur ad Aemilium."

94. 5. Belle recitant hanc orationem, quasi de suo quisque penu promeret, Livius XLV. 41; Plutarchus in Aemilio cap. XXXVI; et Appianus in macedonicis ecl. XVII. MAI.
94. 10. Liv. App. Plutarch. *quinto die.* Nisi mavis etiam apud Diodorum interpretari *post quartum diem.* MAI.

βίον ἀπέσκηψεν. τούτων ῥηθέντων πᾶς ὁ δῆμος τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ ἐθαύμασεν, ἐπὶ δὲ τοῖς παισὶ πολλαπλάσιον ἔσχε συμπάθειαν.

VII. Ὅτι μετὰ τὴν Περσέως ἧτταν Εὐμένης ὁ βασιλεὺς μεγάλοις καὶ παραδόξοις ἐχρήσατο μεταβολαῖς. ὑπολαβὼν γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ κατακεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀρχήν, ὡς ἂν τῆς πολεμιωτάτης αὐτῷ βασιλείας καταλελυμένης, τότε μεγίστοις περιέπεσε κινδύνοις. ἀγαθὴ γὰρ ἡ τύχη τὰ βεβηκέναι δοκοῦντα ἀσφαλῶς ἀναστρέψαι, κἂν συναγωνίσηταί τι, πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἀντισηκοῦν καὶ λυμαίνεσθαι τὰ κατορθωθέντα.

Ὅτι καὶ Προυσίας ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς ἦκε συγχαρησόμενος τῇ συγκλήτῳ καὶ τοῖς τοὺς πολέμους κατορθώσασι στρατηγοῖς· οὗ τὸ τῆς ψυχῆς ἀγεννὲς οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν ἀνεπισήμαντον. τῆς μὲν γὰρ τῶν ἀγα-
84 θῶν ἀνδρῶν ἐπαινουμένης ἀρετῆς πολλοὶ τῶν ἐπιγενομένων προάγονται πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον, τῆς δὲ τῶν φαύλων ἀνανδρίας ὀνειδιζομένης οὐκ ὀλίγοι τῶν πρὸς τὴν κακίαν ὁρμώντων ἀποτρέπονται. διὸ καὶ χρηστέον οὐ παρέργως τῇ τῆς ἱστορίας παῤῥησίᾳ πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ κοινοῦ βίου.

95. 4. *Εὐμένης*] *Εὐμενὴς* ed. Rom. hic et infra.
95. 9. *ἀναστρέψαι*] immo *ἀνατρέψαι*.
95. 9. *κἂν*] *καὶ* ed. Rom., unde *συναγωνίσασθαι* dedit Maius.
95. 10. *νίσηται*] incipit codicis p. 162.
95. 14. *ἀγεννὶς*] *ἀγενὲς* ed. Rom.
95. 16. *ἐπαινουμένης ἀρετῆς*] malim inverti.
95. 18. *ἀνανδρίας*] *ἀνανδρείας* ed. Rom.

95. 5. Eumenis, qui Pergami regnavit, satis notae ex Polybio sunt cum regia domo Macedonum inimicitiae. Heic vero praecipue intelligitur Gallograecorum in eius regnum incursio, quam aegre sustinuit. Lege Polybium vaticanum. Ad ceteras miserias accessit etiam gravis Romanorum suspicio de Eumene, quasi is Persei partibus studuisset; quam suspicionem numquam Eumenes satis diluere potuit. MAI.

95. 8. Hinc illud obvium in lapidibus fortunae epithetum *ἀγαθὴ*, non tam *bona* quam *potens* intelligendum est. Apud Italos vox *buono* eundem habet duplicem sensum quem graece *ἀγαθός*. MAI.

95. 15. Sine dubio heic scripserat Diodorus documenta humilis et abiecti animi a Prusia edita, quae vaticanus eclogarius omisit, contentus sequente sententia, quae ad eius titulum *de sententiis* quadrabat. Mutuatus vero materiam fuerat, ut arbitror, Diodorus a Polybio XXX. 16, apud quem adhuc legitur, nedum apud Livium XLV. 44. qui Polybium nominatim auctorem sequi se ait, dum Prusiam *pileatum capite raso, obviam ire legatis romanis solitum*, dicit, *libertumque se populi romani ferre, et ideo insignia eius ordinis gerere* etc. MAI.

VIII. Ὅτι ὁ Πτολεμαῖος βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ ἐν ἰδιώτου σχήματι οἰκτρῷ κατήντησεν εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ σπάδωνος ἑνὸς καὶ τριῶν παίδων. πεπυσμένος δὲ κατὰ τὴν πορείαν τὸ κατάλυμα τὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ τοπογράφου πρὸς τοῦτον ζητήσας κατέλυσε πεφιλοξενημένον ὑπ' αὐτοῦ πλεονάκις ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπιδημίᾳ· ᾤκει δὲ ἐν ὑπερῴῳ στενῷ καὶ παντελῶς εὐτελεῖ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ μισθῶν. ὥστε τίς ἂν πιστεύσειε τοῖς ὑπὸ τῶν πολλῶν νομιζομένοις ἀγαθοῖς ἢ τοὺς ὑπὲρ τὸ μέτριον εὐτυχοῦντας μακαριστοὺς ἡγήσαιτο; ὀξυτέραν γὰρ καὶ μείζονα μεταβολὴν τύχης καὶ περιπέτειαν οὕτως ἀνέλπιστον οὐκ ἄν τις ἑτέραν ῥᾳδίως εὕροι. οὐδεμιᾶς γὰρ αἰτίας ἀξιολόγου γενομένης τὸ τηλικοῦτο τῆς βασιλείας ἄξίωμα πρὸς ἰδιωτικὴν ταπεινότητα τύχης ἐπεπτώκει καὶ ὁ τοσαύταις μυριάσιν ἐλευθέρων ἐπιτάττων ἄφνω τρεῖς οἰκέτας ἔσχε μόνον περιλελειμμένους ὑπὸ τῶν τῆς ἰδίας τύχης ναυαγίων.

I. Ὅτι νεανίσκων τινῶν πριαμένων ἐρώμενον μὲν 85
ταλάντου, κεράμιον δὲ Ποντικοῦ ταρίχου τριακοσίων

96. 3. *οἰκτρῷ*] *οἰκτῷ* ed. Rom.
96. 6. *πεφιλοξενημένον*] Cod. *πεφιλοξενημένος*. MAI.
96. 11. *μακαριστοὺς*] *μακαρίστους* ed. Rom. et paullo ante *πιστεύσειεν*.
96. 12. *περιπέτειαν*] Cod. *περιπείαν*. MAI.
96. 18. *ὑπὸ*] malim *ἀπὸ*.
96. 20. *ταρίχου*] *ταρύχου* hic et postea ed. Rom.

96. 2. Narratio haec de Ptolemaeo philometore subiungenda est illi quae extat apud Diodorum in valesianis excerptis libri XXXI. p. 584. Ibi dicitur syrus Demetrius obses Romae regius, cognito Ptolemaei ad urbem itinere, obviam illi iviase ad vicesimum sextum lapidem, atque rogasse ut munera et ornamenta ab se reciperet; quae tamen Ptolemaeus recusavit. In vaticano autem excerpto commode continuatur narratio; nempe quod Ptolemaeus miserabili habitu Romam ingredi voluerit. Quid denique illi Romae acciderit, commode rursus narrare nobis pergit Valerius Max. V. 1: nempe quod senatus romanus intellecto demum regis adventu, publico eum hospitio receperit, quotidianisque muneribus et victu honoraverit. MAI.

96. 5. *τοπογράφου*] Valerius dicit *pictorem alexandrinum*. MAI.

96. 14. Philometor regno semel et iterum excidit propter suam cum minore fratre discordiam. Lege Porphyrium apud Eusebii chronicon lib. I. 22. MAI.

96. 18. Hactenus certe pertinere libri XXXI. excerpta cognoscimus e valesianis p. 584. quae iam laudavimus fragmentis. Sequentia excerpta pertinere ad XXXII librum, partim saltem mihi videbantur. MAI.

δραχμῶν, ἀγαναχτῶν Μάρκος Πόρκιος Κάτων τῶν εὐδοκιμουμένων ἀνδρῶν εἶπεν ἐν τῷ δήμῳ διότι μάλιστα δύνανται κατιδεῖν ἐκ τούτου τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον τῆς ἀγωγῆς καὶ πολιτείας διαστροφήν, ὅταν πωλούμενοι πλείονος εὑρίσκωνται οἱ μὲν ἐρώμενοι τῶν ἀγρῶν, τὰ δὲ κεράμια τοῦ ταρίχου τῶν ζευγηλατῶν.

Ὅτι τοῦ Δημητρίου πρέσβεις ἀποστελλαντος εἰς Ῥωμαίους ἀπόκρισιν ἔδωκεν αὐτῷ σκαιὰν καὶ δυσάρεστον, ὅτι τεύξεται τῶν φιλανθρώπων Δημήτριος, ἐὰν τὸ ἱκανὸν ποιῇ τῇ συγκλήτῳ κατὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἐξουσίαν.

Ὅτι οἱ Ῥόδιοι ἔχοντες ἀγχίνοιαν καὶ προστασίαν,
86 καὶ ταύτῃ χρώμενοι, διετέλουν καθαπερεί τινας ἑκουσίους φόρους λαμβάνοντες παρὰ τῶν βασιλέων. ἐπιδεξίοις γὰρ ἀτοπήμασι καὶ ψηφίσμασι τιμῶντες τοὺς ἐν ἐξουσίαις ὄντας, καὶ τοῦτο πράττοντες βεβαίως καὶ μετὰ πολλῆς προνοίας, πολλαπλασίους χάριτας κομίζονται καὶ δωρεὰς λαμβάνουσι παρὰ τῶν βασιλέων. παρὰ γὰρ Δημητρίου ἔλαβον πυρῶν δωρεὰν εἴκοσι μυριάδας μεδίμνων, κριθῆς δὲ δέκα, καὶ Εὐμένης προσοφείλων τρεῖς μυριάδας ἐτετελευτήκει· ἐπηγγείλατο δὲ καὶ τὸ θέατρον

97. 1. ἀγαναχτῶν] Cod. ἀναγκῶν. MAI.

97. 6. ζευγηλατῶν] ζευγημάτων ed. Rom.: correctum ex Diodoro p. 114. ed. Rom. et Polybio Exc. Vat. p. 439., apud quem etiam multo melius πλεῖον εὑρίσκωσιν.

97. 7. εἰς] incipit codicis p. 169.

97. 6. Grave hoc Catonis de romanae iuventutis luxuria dictum sumpsit Diodorus a Polybio, ut ex huius vaticanis excerptis infra ponendis perspicuum fiet, nec non ex editis eiusdem Polybii lib. XXXI. 24. Sed mirari licet, quod idem dictum paulo post recurrit apud ipsum Diodorum paucis variatis. Nimirum post delatas Romam macedonicas opes, luxuriari Romae coeptum est; cui malo opposita mox fuit lex fannia sumptuaria. MAI.

97. 8. ἔδωκεν] Ἔδωκεν non ἔδωκαν, quia intelligitur senatus, qui mox appellatur. MAI.

97. 10. Demetrius syrus qui Romae obses erat, auctore praesertim Polybio Romanis insciis in Syriam profugit, regnumque recuperavit. Polyb. XXXI. 19. sqq. Docet autem nos percommode Zonaras IX. 25. Demetrium, ut deliniret Romanos, a quibus sibi timebat, misisse postea oratores e Syria Romam cum muneribus, et cum Octavii romani percussoribus quos ad poenam tradebat: subdit autem Zonaras Romanos iratos neutram rem recepisse. Haec est igitur ipsa legatio de qua nunc loquitur Diodorus, addito Romanorum acerbo responso. MAI.

97. 11. Rhodiorum προστασίαν laudat nominatim Polybius V. 90, qui locus cum praecedentibus legendus est. MAI.

97. 18. Δημητρίου] Intellige Syriae regem, de quo paulo ante Diodorus. MAI. Diodorus sectatur Polybium V. 88. IDEM in Add.

ὁ βασιλεὺς κατασκευάσειν ἐκ λίθου λευκοῦ. Ῥόδιοι μὲν οὖν κάλλιστα τῶν Ἑλλήνων πολιτευόμενοι πολλοὺς ἔσχον ἁμιλλωμένους τῶν δυναστῶν εἰς τὰς τῆς πόλεως εὐεργεσίας.

II. καθόλου δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐλθὼν ὥσπερ τὰ κίβδηλα τῶν νομισμάτων ἀλλοῖος ἐφάνη καὶ τὸν πόλεμον τοῖς ἰδίοις ἐλαττώμασιν ηὔξησεν.

Ὅτι οἱ Ῥόδιοι ἐδόκουν παραπλήσιόν τι πεπονθέναι ταῖς τῶν ἄρκτων κυνηγίαις. καὶ γὰρ ἐκεῖνα τὰ θηρία κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀλκὴν δοκοῦντα εἶναι φοβερά, ἐπειδὰν αὐτοῖς προσβάλωσιν οἱ κυνηγοῦντες κυνίδια μικρὰ ἐνεργὰ δὲ ταῖς ἁλκαῖς, ὑπὸ τούτων εὐχερέστατα τρέπονται. ἐχόντων γὰρ αὐτῶν τοὺς πόδας ἀπαλοὺς καὶ σαρκώδεις, ἐκ τῶν ὑποκάτω μερῶν δάκνοντα τὰς πτέρνας ἀναγκάζει καθίζειν, ἕως ἄν τις τῶν κυνηγετῶν βαλὼν ἐπιτύχῃ· διὰ γὰρ τὴν βραδύτητα καὶ δυσκινησίαν ἀδυνατεῖ ψαῖραι τῆς τῶν κυνιδίων ἐλαφρότητος. καὶ οἱ Ῥόδιοι διαβεβοημένην ἔχοντες τὴν ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἀγῶσιν ὑπεροχὴν ὑπὸ μυαίων καὶ εὐαγωδίων παντελῶς μικρῶν παραδόξως συγκυκλούμενοι πανταχόθεν εἰς δυσχρηστίαν ἐνέπιπτον τὴν μεγίστην.

III. Ὅτι ἐν Κελτιβηρίᾳ πόλις ἦν μικρὰ Βεγίδα καλουμένη, καὶ ταύτης μεγάλην ἐπίδοσιν λαβούσης ἐψηφίσαντο αὐτὴν μείζονα κατασκευάζειν. ἡ δὲ σύγκλητος ὑποπτεύσασα τὴν ἐπὶ πλεῖον αὐτῶν ἰσχὺν ἐξαπέστειλε 89

98. 3. ἁμιλλ.] ἁμιλλ. ed. Rom. et mox κύβδηλα.

98. 6. νομισμάτων] Cod. νν, superimpositis οο, quem nexum ita explicavi. MAI.

98. 9. ἄρκτων] ἄρκων ed. Rom.

98. 16. δυσκινησίαν] δυσκυνησίαν ed. Rom.

98. 19. μυαίων καὶ εὐαγωδίων] sunt navicularum nomina, sed corrupta. Ad μυαίων alludit μυοπάρων, ad alterum ἀκάτιον.

98. 20. συγκυκλούμενοι] Cod. συγκαλούμενοι. MAI.

98. 21. μεγίστην] μεγάλην ed. Rom.

98. 25. ἐξαπέστειλε] Codex ἐξεπ. Sed idem melius ἐξαπ. p. 92. MAI.

98. 7. Perobscurum mihi est de quonam homine heic loquatur Diodorus; quamquam rhodium aliquem intelligendum esse vix dubito. MAI. Polybii de Aristocrate verba esse XXXIII. 9. monuit Maius ad Polybii Exc. Vat. p. 433.

98. 21. Suspicor loqui Diodorum de Rhodiorum cum Cretensibus bello, quod in haec tempora incidit, teste Polybio XXXIII. 14. Sed tamen coniectura satis incerta est. Rhodiorum quidem artem maritimam celebrat mithridatico bello Diodorus fragm. ed. p. 613. MAI.

98. 22. Num eadem urbs est atque *Bergidum* vel Antonini vel Ptolemaei? Equidem urbem *Begedam* ac rem ipsam cum Romanis transactam perinde ignoro. MAI.

τοὺς κωλύοντας κατὰ τὰς συνθήκας, ἐν αἷς ἦν ἐπὶ ἄλλοις πλείοσι γεγραμμένον μηδὲ κτίζειν πόλιν ἐξουσίαν ἔχειν Κελτίβηρας ἄνευ Ῥωμαίων. ἀπεκρίθη δέ τις τῶν πρεσβυτέρων ὄνομα Κάκυρος ὅτι κτίζειν μὲν αὐτοὺς αἱ συνθῆκαι κωλύουσιν, αὔξειν δὲ τὰς πατρίδας οὐκ ἀπαγορεύουσιν· αὐτοὺς δὲ μὴ κτίζειν μὴ γεγενημένην πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὖσαν ἐπισκευάζειν· οὐδὲν δὲ παρὰ τὰς συνθήκας πράττειν οὐδὲ τὸ κοινὸν ἔθος πάντων ἀνθρώπων. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πειθαρχεῖν Ῥωμαίοις καὶ συμμάχους εἶναι προθύμως, ὁπόταν αὐτοῖς χρεία γένηται, τῆς δὲ κατὰ τὴν πόλιν οἰκοδομίας κατ' οὐδένα τρόπον ἀποστήσεσθαι. τοῦ δὲ πλήθους ὁμοθυμαδὸν ἐπισημαινομένου τὴν γνώμην οἱ πρεσβευταὶ τῇ συγκλήτῳ ταῦτα ἀπήγγειλαν· ἡ δὲ ἔλυσε τὰς συνθήκας καὶ πόλεμον ἐπήνεγκεν.

IV. Ὅτι τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους εἷς καιρὸς κρίνει, τοὺς δὲ Κελτιβηρικοὺς ἡ νὺξ κατὰ τὸ πλεῖστον διέλυσε τῆς ἀκμῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς ὁρμῆς ἔτι μενούσης, τὸν δὲ πόλεμον οὐδὲ χειμὼν διέλυσε. διὸ καὶ τὸν ὑπό τινων λεγόμενον πύρινον πόλεμον οὐκ ἂν ἕτερόν τις ἢ τοῦτον νοήσειεν.

Ὅτι ὁ τῶν Ῥοδίων δῆμος ἐπηρμένος μὲν τῷ θυμῷ πρὸς τὴν εἰς τὸν πόλεμον ὁρμὴν καὶ παρασκευήν, ἀποπίπτων δὲ ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, εἰς παραλόγους ἐννοίας ἐνέπιπτε καὶ παραπλησίους τοῖς ἐν ταῖς μακραῖς νόσοις δυσποτμοῦσιν. ἐκεῖνοί τε γὰρ ὅταν ταῖς παρὰ τῶν ια-

99. 1. ἄλλοις] πολλοῖς ed. Rom.
99. 2. πλείοσι] incipit codicis p. 170.
99. 5. οὐκ ἀπαγορεύουσιν] οὐ καταγορεύουσιν ed. Rom.
99. 6. αὐτοὺς] αὐτοὺς ed. Rom.
99. 8. οὐδὲ] οὔτε ed. Rom.
99. 10. προθύμως] malim προθύμους.
99. 19. οὐδὲ] Cod. οἱ δὲ. MAI.
99. 23. εἷς] ἓς ed. Rom.
99. 25. ταῖς] Cod. τοῖς. MAI.
99. 26. ἐκεῖνοί τε] ἐκεῖνοι δὲ ed. Rom.

99. 16 Sic Horatius satyr. I. 1: *concurritur, horae momento cita mors venit aut victoria laeta.* MAI.

99. 21. Extat hic tractus de igneo bello Hispanorum copiosior et aliis verbis expressus inter fragmenta edita Polybii XXXV. 1. ex Suida translatus. Ergo et heic Polybium sectatur Diodorus. Ceterum cur id belli genus dicatur igneum, pulchre edisserit ipse Polybius XI. 5, nempe quod semel excitatum incendium vix aut ne vix quidem restingui possit, et omnia seu amica seu hostilia amburantur. Porro manent perennia populorum ingenia et mores; quare et nostris temporibus bellum vere igneum per Hispaniam Lusitaniamque gestum vidimus. MAI.

τρῶν θεραπείαις ὑπακούσαντες μηδὲν βέλτιον ἀπαλλάττουσι, καταφεύγουσιν ἐπὶ τοὺς θύτας καὶ μάντεις, ἔνιοι δὲ προσδέχονται τὰς ἐπῳδὰς καὶ παντοδαπὰ γένη περιάπτων, καὶ Ῥόδιοι παραλόγως ἐν πάσαις ταῖς ἐπιβολαῖς ἀποπίπτοντες εἰς τὰς ἀπὸ τῶν καταφρονουμένων βοηθείας κατέφευγον καὶ τοιαῦτ' ἔπραττον ἐξ ὧν καταγέλαστοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔμελλον ὑποληφθήσεσθαι.

Ὅτι οὐχ ἡ κατασκευὴ καὶ τὸ μέγεθος τῶν νηῶν ἀλλ' ἡ τόλμα καὶ τῶν ἀνδραγαθούντων ἐπιβατῶν αἱ χεῖρες καταγωνίζονται.

V. Ὅτι Καρχηδόνιοι πολεμήσαντες πρὸς Μασανάσσην ἔδοξαν καταλελυκέναι τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας. πρεσβευσάντων δὲ αὐτῶν ἀπόκρισιν ἔδωκαν εἰδέναι ὃ δεῖ γενέσθαι. ἀσαφῆ δὲ τὴν ἀπόκρισιν οἱ Καρχηδόνιοι λαβόντες ἐν μεγάλῃ ταραχῇ ὑπῆρχον.

Ὅτι οἱ τὰς ἡγεμονίας περιποιήσασθαι βουλόμενοι κτῶνται μὲν αὐτὰς ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει, πρὸς αὔξησιν δὲ μεγάλην ἄγουσιν ἐπιεικείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἀσφαλίζονται δὲ φόβῳ καὶ καταπλήξει· τούτων δὲ τὰς ἀποδείξεις λάβοις ταῖς πάλαι ποτὲ συσταθείσαις δυναστείαις ἐπιστήσας τὸν νοῦν καὶ τῇ μετὰ ταῦτα γενομένῃ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ.

Ὅτι τῶν πρεσβευτῶν τῶν Καρχηδονίων τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Μασσανάσσην κεκολακέναι ἀπο- 91
φαινομένων, τῶν ἐκ τοῦ συνεδρίου τινὸς ἀναφωνήσαντος Καὶ πῶς οὐ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν κατεδικάσθη-

100. 7. ὑποληφθήσεσθαι] ὑπολειφθήσεσθαι ed. Rom. et mox οὐκ.
100. 11. Μασανάσσην] Μασανάσην ed. Rom.
100. 16. ὅτι] incipit codicis p. 213.
100. 18. φιλανθρωπίᾳ] φιλανθρωπείᾳ ed. Rom.
100. 20. λάβοις] oportuerat λάβοις ἄν.
100. 23. τοὺς] abest ed. Rom., quae deinde Μασσάνα κεκολακέναι.

100. 7. Conf. Polyb. Exc. Vat. p. 441. s.
100. 11. Ut bellum punicum sive adversus Masinissam sive extremum contra Romanos in XXXII. libro collocem, utor duce Photio, qui in secunda huius libri ecloga Carthaginis excidium, in tertia Masinissae laudes habet. MAI.
100. 12. συνθήκας] Appianus punic. LXVIII. sqq. MAI.
100. 22. Videtur haec particula orationis in senatu romano fortasse recitatae cum de punico tertio bello deliberaretur. Nisi potius historici ipsius sententia est. MAI. Sedes horum fuerat ante Exc. Val. p. 589. 25.

σαν οἱ τῆς διαφορᾶς αἴτιοι γεγονότες, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου; οἱ τῶν Καρχηδονίων πρέσβεις ὑπεσώπησαν, οὐκ ἔχοντες δίκαιον οὐδὲ εὔλογον ἀπόφασιν. ἡ δὲ σύγκλητος ἀπόφασιν ἔδωκε δυστράπελον καὶ δυσκατανόητον· ἐδογμάτισε γὰρ γινώσκειν τοὺς Ῥωμαίους ὃ δεῖ πράττειν αὐτούς.

Ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Καρχηδονίων προσέφερον χρυσοῦς κόσμους· ἐσχάτης γὰρ οὔσης τῆς τοῦ βίου παραγραφῆς ἅπαντες οὐκ ἀπολλύναι τὰ χρήματα διελάμβανον, ἀλλὰ διὰ τῆς τούτων δόσεως ἔκρινον ἐπανορθοῦσθαι τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν.

VI. Ὅτι Κάτων Μάρκος Πόρκιος, ἀποδοχῆς δὲ τυγχάνων μεγάλης ἐπὶ συνέσει, ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος τί πράττει ὁ Σκιπίων κατὰ τὴν Λιβύην εἶπεν [μόνος φρονεῖ]

οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

ὁ δὲ δῆμος τηλικαύτην εὔνοιαν ἔσχε πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον ὥστε ὕπατον αὐτὸν γενέσθαι.

101. 3. *δίκαιον*] Ita cod. MAI.
101. 7. *χρυσοῦς*] *χρυσοὺς* ed. Rom.
101. 12. δὲ particula aut prodit omissa quaedam ante ἀποδοχῆς (conf. p. 102. v. 9.) aut ipsa omittenda est.
101. 14. *μόνος φρονεῖ*] Cod. *οἷος μόνος*. Sed οἷος tralaticium est ex sequentibus. MAI. Delendum esse quicquid inter *εἶπεν* et οἷος *πέπνυται* interponitur quivis videt, et confirmat Polybius apud Suidam v. *ἀΐσσουσιν*.
101. 16. *τοὶ*] Cod. *τοῖς*. MAI.

101. 6. Copiosius heic repetuntur, quae paulo ante eclogarius alius adstrictius excerpserat. De re ipsa lege Appianum pun. LXXIV. MAI.

101. 8. *ἐσχάτης — παραγραφῆς*] Sic fere loquitur Idem Diodorus XVII. 118: *ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου γραμμῆς ἐγκαρτερήσασα*. MAI.

101. 11. Confer Appianum pun. XCIII. MAI.

101. 16. Ex odyss. X. 495. Sumit autem Diodorus a Polybio, cuius esse hoc fragmentum testatur Suidas voc. *ἀΐσσουσιν*; ideoque inter Polybii reliquias lib. XXXVI. 6. relatum fuit. MAI.

101. 18. Sermo est de Africano minore. Et quidem in vaticano excerpto contractius iusto hoc fragmentum est. Non enim peculiare amoris indicium fuit quod consulem Scipionem designavit populus, sed quod adhuc adulescentulum et citra legitimam aetatem eo magistratu exornavit. Itaque addenda verba sunt ex ipso Diodoro fragm. ed. p. 591. *μήτε τῆς ἡλικίας συγχωρούσης, μήτε τῶν νόμων ἐπιτρεπόντων*. MAI.

Ὅτι ἡ τύχη [παρ] καθάπερ ἐπίτηδες ἀγωνοθετοῦσα τὰς συμμαχίας ἐναλλὰξ τοῖς διαπολεμοῦσι παρείχετο.

Ὅτι ἡ σύγκλητος πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν 92
Ἀσίαν τοὺς καταλύσοντας τὸν πόλεμον Νικομήδους καὶ
Προυσίου τοῦ ἰδίου πατρός, καὶ εἵλετο ἄνδρας εἰς τὴν πρεσβείαν Λικίνιον ποδαγρικὸν καὶ Μαγκῖνον, ὃς κατατετρημένος ἦν τὴν κεφαλὴν κεραμῖδος ἐπιπεσούσης καὶ τὸ πλεῖον μέρος τῶν ὀστῶν ἐξῳρημένος, καὶ Λεύκιον παντελῶς ἀναίσθητον. ὁ δὲ Κάτων ἀφηγούμενος τοῦ συνεδρίου καὶ συνίσει διαφέρων εἶπεν ἐν τῇ συγκλήτῳ διότι πρεσβείαν ἀποστέλλομεν οὔτε πόδας οὔτε κεφαλὴν οὔτε καρδίαν ἔχουσαν. οὗτος μὲν οὖν τὴν εὐστοχίαν περιβόητον ἔσχε κατὰ τὴν πόλιν.

VII. Ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν Καρχηδονίων Ἀσδρούβας διαπρεσβευσάμενος πρὸς Γολόσσην παρεκαλεῖτο

102. 1. παρκαθάπερ] Ita cod. et notemus graecum adverbium, nisi mendum est. MAI.

102. 2. ἐναλλὰξ] ἐνάλλαξ ed. Rom.

102. 4. καταλύσοντας] καταλύσαντας ed. Rom.

102. 6. Λικίνιον] Λυκίννιον ed. Rom.

102. 6. Μαγκῖνον] Μαγνούσιον ed. Rom., Μαχίνιον propius verum Polybius Exc. Vatic. p. 449. Frequens circa haec tempora Hostiliorum Mancinorum memoria.

102. 6. κατατετρημένος] κατετρημένος ed. Rom.

102. 14. ὅτι] incipit codicis p. 214.

102. 15. παρεκαλεῖτο] aut προεκαλεῖτο aut παρεκάλει dicendum.

102. 2. τὰς συμμαχίας ἐναλλὰξ — παρείχετο] Transierat enim ad Romanos Phamaeas Poenus, ut narrat Appianus Punic. CVII. — CIX., ad Poenos autem Bithyas Numida cum octingentis equitibus de exercitu Gulussae Romanorum socii, ut Appianus ibid. CXI.

102. 2. Pertinet haec particula ad quotidianas quae sub obsessae Carthaginis moenia fiebant, pugnas; alternante armorum fortuna, uti legere licet apud Appianum pun. XCVII. sqq. et Zonaram IX. 27. MAI.

102. 5. Photius in libri XXXII. quarta ecloga habet Prusiae necem ab impio filio Nicomede patratam: unde commode agnoscimus vaticani huius excerpti iustam sedem. MAI.

102. 6. In Polybii vaticanis excerptis occurrit haec narratio, unde plagium Diodori cognoscimus; sed ibi dicitur *Aulus Manlius*. Porro ut Diodorus Polybium, ita hunc vel illum expressit Appianus mithrid. cap. VI, omissis tamen legatorum nominibus. Et in Diodori quidem fragmentis editis nihil superest de controversia Prusiae cum filio, nisi parricidium ab impio filio patratum: sed tamen apud Appianum historiam non indiligenter scriptam leginus. MAI.

102. 15. Gulussa erat e Masinissae regnantibus filiis tertius, quem Scipio cum numidicis copiis ad exercitum romanum adiunxerat. Zonar. IX. 27. MAI.

ἐλθεῖν εἰς σύλλογον, καὶ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ στρατηγοῦ προέτεινε τῷ Ἀσδρούβᾳ αὐτῷ τε καὶ δέκα οἰκίαις αἷς ἂν βούληται ἀσφάλειαν καὶ δωρεὰν ταλάντων δέκα καὶ δοῦλα σώματα ἑκατόν. ὁ δὲ Ἀσδρούβας ἀπεκρίθη μηδέποτε ἐπόψεσθαι τὸν ἥλιον πυρπολουμένης τῆς πατρίδος ἑαυτὸν διασωζόμενον, καὶ τοῖς μὲν λόγοις ἐθρασύνετο, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἐφωράθη διαδιδράσκων, ὅς γε καὶ τῆς πατρίδος οὔσης ἐν ἀπεγνωσμέναις ἐλπίσιν ἑτρύφα πότους ἀκαίρους συνάγων καὶ πολυτελῆ δεῖπνα ποιῶν καὶ δευτέρας τραπέζας ὑπερηφάνως διατιθέμενος. καὶ οἱ μὲν πολῖται λιμῷ ἀπέθνησκον, ὁ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐφόρει πορφύραν καὶ πολυτελῆ χλαμύδα, καθάπερ ἐκβακχεύων τοῖς τῆς πατρίδος δυσκληρήμασιν.

93 VIII. Ὅτι κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος ὁ στρατηγὸς τῆς μεγαλοψυχίας ἢ μᾶλλον μεγαλαυχίας ἐπιλαθόμενος καὶ τοὺς αὐτομόλους καταλιπὼν ἦκε πρὸς Σκιπίωνα μεθ' ἱκετηρίας. προσπεσὼν δὲ τοῖς γόνασι μετὰ δακρύων πᾶσαν δεητικὴν προέμενος εἰς συμπάθειαν ἤγαγε τὸν Σκιπίωνα. ὁ δὲ παρακαλέσας αὐτὸν θαρρεῖν καὶ πρὸς τοὺς συνεδρεύοντας φίλους εἰπὼν Οὗτός ἐστιν ὁ πρότερον μὴ βουλόμενος ἐπὶ πολλοῖς φιλανθρώποις σωθῆναι· τοσαύτην μεταβολὴν ἡ τύχη καὶ δύναμιν ἔχει πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπεροχὴν ἀνελπίστως σφάλλουσα.

Ὅτι τῆς Καρχηδόνος ἐμπρησθείσης καὶ τῆς φλογὸς ἅπασαν τὴν πόλιν καταπληκτικῶς λυμαινομένης ὁ Σκιπίων ἀπροσποιήτως ἐδάκρυεν. ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐπιστάτου τινος ἕνεκα τοῦτο πάσχει εἶπε Διότι τῆς κατὰ τὴν τύχην μεταβολῆς ἔννοιαν λαμβάνω· ἔσεσθαι γὰρ ἴσως ποτέ τινα καιρὸν ἐν ᾧ τὸ παραπλήσιον πάθος ὑπάρξει κατὰ Ῥώμης· καὶ τούτους στίχους παρὰ τοῦ ποιητοῦ προηνέγκατο,

103. 2. *οἰκίαις*] Cod. *οἰκίας*. MAI.
103. 6. *διασωζόμενον*] *διασωσόμενον* ed. Rom.
103. 10. *διατιθέμενος*] usus postulat *παρατιθέμενος*.
103 12. *πορφύραν*] *πορφυρᾶν* ed. Rom.
103. 16. *ἦ*] *δὴ* ed. Rom.

103. 14. In hac et reliqua supremarum Carthaginis rerum narratione sectatur Diodorus more suo Polybium XXXIX. 2. sqq. ita tamen ut aliis verbis utatur, et res ipsas interdum variet. MAI.

103. 28. *ἐπιστάτου*] Huius vocabuli non unum esse significatum scimus; e quibus *praesens* posuimus secuti etymologiam; *magister* vero, quia ipse Polybius XXXIX. 3. rem eandem narrans, addit καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος. MAI.

103. 32. Iliad. VI. 448. MAI.

ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
καὶ Πριάμος καὶ λαός.

104. 2. Qui mox in codice subsequitur Diodori ingressus in res achaicas, videtur mihi omnino prohoemium initiumque libri. Quamobrem sponte mea librorum hoc divisionem feci. Nam codex, more suo perpetuo, continuus est. Transitionem a punicis ad achaicas calamitates videtur spectare Cicero de N. D. III. 38. cum ait: *Critolaus evertit Corinthum, Karthaginem Hasdrubal. Hi duo illos oculos orae maritimae effoderunt.* MAI.

L. XXXIII.

94 I. Ὅτι οὐδέποτε συμφοραὶ τηλικαῦται τὴν Ἑλλάδα κατέσχον ἀφ' ὅτου μνήμης ἱστορικῆς αἱ πράξεις τετεύχασι. διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀκληρημάτων οὔτε γράφων τις οὔτε ἀναγινώσκων ἄδακρυς ἂν γένοιτο. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστι μεμνῆσθαι τῶν Ἑλλάδος δυστυχημάτων καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις διὰ τῆς γραφῆς παραδιδόναι τὰ πραχθέντα πρὸς αἰώνιον μνήμην· ἀλλ'

105. 1. οὐδέποτε] Cod. ὧδε ποτέ. MAI.
105. 1. τηλικαῦται] Cod. τηνικαῦτα. MAI.
105. 3. τὴν ὑπερβολὴν] τῆς ὑπερβολῆς ed. Rom.
105. 3. οὔτε] incipit codicis p. 135.

105. 1. Si ad Photii eclogas, prout sunt in editionibus respiciamus, neque XXXIII, neque XXXV. Diodori librum videtur Photius legisse. Sed enim plane constat, Photii locum codicis CCLXIV corruptum esse, ubi ait lectos a se Diodori libros trigesimum secundum (trigesimum quartum) quadragesimum octavum, trigesimum primum, secundum, quartum, sextum, trigesimum septimum, trigesimum octavum λβ. [λδ.] μη. λα. β. δ. ϛ. λζ. λη. Sane in codicibus quoque vaticanis Photii duobus aeque mendosa scriptura est; neque tamen quisquam sibi persuadebit lectum a Photio librum Diodori XLVIII, qui nullus unquam fuit; praesertim quum ipse Photius cod. LXX, quadraginta tantum fuisse Diodori libros confirmet. Quare et Rhodomannus coactus est manifestum librariorum errorem corrigere, et XXXVIII scribere pro XLVIII, id est materiam ficti octavi quadragesimi in trigesimo octavo ponere. Rursus illa perturbatio numeralium notarum satis innuit huius loci corruptionem. Ergo retento octono notarum numero (excepta illa scilicet nota quae in parenthesi est) sed earum qualitate emendata, sic legere licet λα. λβ. λγ. λδ. λε. λϛ. λζ. λη. id est a XXXI ad XXXVIII. Profecto eclogarius quoque valesianus legisse videtur excerpta a XXXI ad XXXVII, omissis notis librorum XXXIII et XXXV, quod vix tamen credibile putem. Utcumque se ista habent, ausus sum librum XXXII. a XXXIII. dividere: ille enim satis iam mihi plenus videbatur rebus syriacis, rhodiensibus, lusitanis, bello Masinissae, et tertio maxime carthaginiensi. In posteriore autem commode ponebam bellum item maximum et fatale Achaeorum, quod breviter scribi non potuit, et Viriathi Brutique gallaeci gestas res. Id si secus alicui videtur, inscribat librum uti volet: sed tamen meminerit, nullum Diodori librum ab eclogario vaticano praetermitti inlibatum solere. MAI.

ἀφῆ μόνον τοῦ πάθους· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀφανῆ καὶ ἀόρατον παρεδήλωσεν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ διὰ τῆς ἁφῆς ἐπιστώσατο· ἵνα γὰρ μὴ φαντασίαν τις ὑπολάβῃ τὸ γεγονὸς καὶ ἀπατηλὴν ὄψιν, ἐπὶ τὴν ἁφὴν ἐκτείνει τὸν λόγον, ἀποδεικνύων αὐτὸν ἐν σαρκὶ παραγενόμενον καὶ ἐν σαρκὶ ἀναστάντα καὶ ἔτι ἐν σαρκὶ ἀναβεβηκότα. ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐπιστρέφει τὸν Θωμᾶν τὸν ἀπιστοῦντα καὶ λέγει· Φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Πέτρον ἐπιστρέφει ἐπειδὴ τὸ ἀκριβὲς ἐπίστευσεν· ἐπὶ τοῦτο καὶ τοὺς ἀποστόλους ἐπιστρέφει ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Παῦλον ἐπιστρέφει ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους ἐπιστρέφει ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Στέφανον ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Φίλιππον ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Ἰάκωβον ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Ἰούδαν ἐν τῷ ἀναβεβηκέναι αὐτὸν εἰς οὐρανούς· ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸν Ματθαῖ

καινοτομίαν, χρωμενος δὲ τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι φανερῶς κατηγόρει Ῥωμαίων εἰς ὑπερηφανίαν καὶ πλεονεξίαν· ἔφη δὲ φίλος μὲν βούλεσθαι Ῥωμαίων ὑπάρχειν, δεσπότας δὲ ἀκουσίως ἀναδεικνύναι· μὴ προαιρεῖσθαι δὲ βέβαιον, τὸ δὲ καθόλου τοῖς πλήθεσιν, ὡς ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι συμμάχων, ἐὰν δὲ ἀνδράποδα, κυρίων· ἐμφάσεις τε διὰ λόγων ἀπέλειπεν ὡς ἤδη καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσι διείλεκται περὶ συμμαχίας. — Ὅτι διὰ τῶν λόγων ἐκκαύσας τῶν ὄχλων τὴν ὁρμὴν εἰσήνεγκε ψήφισμα πολεμεῖν τῷ μὲν λόγῳ πρὸς Λακεδαιμονίους, τῷ δὲ ἔργῳ πρὸς Ῥωμαίους. οὕτω δὲ πολλάκις ἡ κακία τῆς ἀρετῆς προτερεῖ, καὶ ἡ πρὸς τὸν ὄλεθρον νεύουσα γνώμη τῆς πρὸς σωτηρίαν ἀπέχεσθαι παρακλήσεως.

II. Ὅτι περὶ τῆς Κορίνθου καὶ οἱ ποιηταὶ προειρηκότες ἦσαν

Κόρινθος ἄστρον οὐκ ἄσημον Ἑλλάδος.

αὕτη πρὸς κατάπληξιν τῶν μεταγενεστέρων ὑπὸ τῶν κρατούντων ἠφανίσθη. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τῆς καταστροφῆς καιρὸν ἡ πόλις ἔτυχε παρὰ τοῖς ὁρῶσι με-

107. 4. μὴ προαιρεῖσθαι δὲ βέβαιον] an ᾗ προαιρεῖσθαι δὲ βεβαιοῦν i. e. *propositi tenacem se esse?*

107. 5. τὸ δὲ] τόδε ed. Rom.: deest autem ad πλήθεσιν eiusmodi quid quale est apud Polybium, θαῤῥεῖν παρῄνει λέγων.

107. 6. συμμάχων] incipit codicis p. 136.

107. 13. ἀπέχεσθαι] hoc destituitur verbo ποιεῖ aut simili.

107. 18. ὑπὸ] ἀπὸ ed. Rom.

107. 19. καταστροφῆς] malim κατασκαφῆς, quod perpetuo cum illo commutatur.

107. 8. Iucundum est cognoscere quonam pacto Diodorus in suam rem sevocet Polybium, verbis variatis. Sic ergo Polybius XXXVIII. 4: Κριτόλαος, θεάτρου συνενθουσιῶντος κ. τ. λ. ἐνεπαῤῥησιάζετο τοῖς τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταῖς φάσκων βούλεσθαι μὲν Ῥωμαίους φίλους ὑπάρχειν, δεσπότας δ' οὐκ ἂν εὐδοκῆσαι κτησάμενος· καθόλου δὲ παρῄνει λέγων, ὡς ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι συμμάχων· ἐὰν δ' ἀνδρόγυνοι, κυρίων· ἐποίει δ' ἐμφάσεις κ. τ. λ. ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλέων τινὰς, καὶ τῶν πολιτευμάτων ἔνια κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς προθέσεως. **MAI.**

107. 11. Pausanias VII. 14: Κριτόλαος ἐς Κόρινθον Ἀχαιοὺς ἀθροίσας, ἀνέπεισε μὲν ἐπιφέρειν ὅπλα ἐπὶ τὴν Σπάρτην, ἀνέπεισε δὲ καὶ Ῥωμαίοις ἐκ τοῦ εὐθέως πόλεμον ἄρασθαι. Confer **Zonaram IX. 31. MAI.**

107. 17. Incognitusne an notus hic versiculus sit, quaerendum superest. Sed Ciceroni is certe prae oculis erat, cum pro lege manilia cap. V. aiebat: *Corinthum patres nostri totius Graeciae lumen extinctum esse voluerunt.* Reconditiores causas, ob quas Corinthus ad interitum ruit, profert idem philosophus Cicero de rep. II. 4: desidiam scilicet, mollitiem, et deliciarum nimiam affluentiam. **MAI.**

γάλης συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους εἰς ἔδαφος κατερρίμμένη πολὺν ἐποίει τοῖς ἀεὶ θεωροῦσιν αὐτὴν ἔλεον. οὐδεὶς γὰρ τῶν παροδευόντων αὐτὴν παρῆλθεν ἄδακρυς, καίπερ ὁρῶν λείψανα βραχέα τῆς περὶ αὐτὴν γεγενημένης εὐδαιμονίας τε καὶ δόξης. διὸ καὶ κατὰ τοὺς τῆς παλαιᾶς ἡλικίας καιροὺς διεληλυθότων χρόνων σχεδὸν ἑκατὸν θεασάμενος αὐτὴν Γάϊος 97
Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ διὰ τὰς πράξεις ὀνομασθεὶς θεὸς ταύτην ἀνέστησεν.

ἐναντία γὰρ πάθη συνεῖχε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐλπίδι σωτηρίας καὶ προσδοκίαις τῆς ἀπωλείας.

III. Ὅτι ὁ Τριαθος, ἐπὶ τὸν γάμον πολλῶν προτεθέντων πραγμάτων καὶ πολυτελῶν, ὡς ἄδην εἶχε τῆς θέας, ἐπηρώτησε τὸν Ἀστόλπαν Εἶτα ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ σοὶ κατὰ τὰς ἑστιάσεις πῶς τῆς τούτων πολυτελείας ἀπείχοντο, δυνάμενοι ταῦτ' ἀφαιρεῖσθαι διὰ τὴν ἐξουσίαν; τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι πολλῶν εἰδότων οὐδεὶς ἐπεβάλετο λαβεῖν ἢ αἰτῆσαι Τί οὖν, εἶπεν, ἄνθρωπε, διδόντων σοι τὴν ἄδειαν καὶ τὴν ἀσφαλῆ τούτων ἀπόλαυσιν τῶν κρατούντων καταλιπὼν τούτους ἐπεθύμησας τῆς ἐμῆς ἀγραυλίας καὶ ἀγενείας οἰκεῖος γενέσθαι; ἦν δὲ οὗτος κατὰ τὰς ὁμολογίας εὔστοχος, ὡς ἂν ἐξ αὐτοδιδάκτου καὶ ἀδιαστρόφου φύσεως φέρων τοὺς

108. 2. κατερρίμμένη] κατερρίμένη ed. Rom.
108. 12. Τριαθος] Τριάθος ed. Rom.
108. 13. ἄδην] ἄδειαν ed. Rom. et mox ἐπερώτησε.
108. 14. εἶτα] εἰ ed. Rom.
108. 16. ταῦτ'] ταῦθ' ed. Rom.
108. 17. εἰδότων] aptius ἰδόντων.
108. 22. ὁμολογίας] ἀπολογίας ed. Rom.: illud sumpsi ab Exc. Vales. p. 594. 72., reditque haec permutatio Exc. Legat. p. 632. 65. περὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐμφρόνως ὁμολογησάμενοι, ubi ἀπολογησάμενοι pridem restituit Vrsinus, et apud Polybium p. ed. Mai. 386. ἐπὶ τῶν ἀθετούντων τὰς ἀπολογίας προφερόμεθα ταύτην τὴν παροιμίαν, Λοκροὶ τὰς συνθήκας, quod scribendum ὁμολογίας. Sed ipsum hoc apud Diodorum probabiliter ὁμιλίας scribit Wesselingius.

108. 3. Sic loquuntur de Hierosolymis Hieremias, de Smyrna Aristides. MAI.

108. 9. Res aliis verbis innuitur etiam in Diodori fragmentis editis p. 591; quibus nunc vaticana accedunt; nec non a Pausania II. 1. 3. MAI.

108. 11. Utrum haec sententia ad res graecas an ad lusitanas pertineat, prorsus non liquet. MAI.

108. 12. Etiam in excerptis valesianis p. 591 Diodori editis, post corinthiacum excidium subtexuntur Viriathi lusitani res, quamquam ab his vaticanis diversae. Iam de Viriathi nuptiis loquitur sane Diodorus in editis p. 594, sed neque Astolpam socerum nominat, neque habitum cum eo colloquium; neque reliqua dicit de urbe Tucca, et de viri bigami fabula. MAI.

λόγους· καὶ γὰρ τοῦ τῶν Τύλων ἀποστάντων αὐθαίρετα φανέντων ἐκ τῆς τοῦ κρείττονος, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτου συγγράμμασι, καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου τὸ ἀναίτιον ἐκ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπιστήμης δεικνύειν ἔοικε· καὶ τοῦτο ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδείξομεν. 5 ἔστιν δὲ ἡ ἐπιστήμη τοῦ κρείττονος ἡ τῶν ἐλευθέρων ἐπιστήμη· ἐλεύθερος γὰρ ὁ τῆς ἐπιστήμης ἕνεκα ἐπιστήμων, ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς ἕνεκα ἐπιστήμων, οὐκ ἐλεύθερος· ὁ δὲ τῆς ἐπιστήμης ἕνεκα ἐπιστήμων ἐλεύθερος ἐστιν καὶ ἀνεξέταστος καὶ ἀνεπίληπτος καὶ τῷ τῆς ἀληθείας κοινωνεῖ, τῷ μὴ ψεύδεσθαι ἀναπεπεισμένος εἶναι περὶ τῶν ἐπιστητῶν· ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς ἕνεκα ἐπιστήμων ἐλεύθερος μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπιστήμων δὲ ἐστιν καὶ ἐξεταστὴς καὶ ἐπιλήπτωρ καὶ τῷ τῆς ἀληθείας ἀπεστερῆσθαι ἀεὶ ἐν ὑποψίᾳ ὢν περὶ τῶν ἐπιστητῶν. ἐπεὶ οὖν ἡ τῶν Τύλων ἀπόστασις αὐθαίρετος φανεῖσα ἐκ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπιστήμης ἀναίτιον ἐδείκνυεν τὸν πόλεμον, ἐπιστήμων ἐλεύθερος ἐστιν καὶ ἀνεξέταστος καὶ ἀνεπίληπτος καὶ τῷ τῆς ἀληθείας κοινωνεῖ, τῷ μὴ ψεύδεσθαι ἀναπεπεισμένος εἶναι περὶ τῶν ἐπιστητῶν.

11. Τὸν γοῦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιστήμονα ἐλεύθερον τῆς ἐκεῖ λεχθείσης καὶ τὸ θεωρεῖν, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐκ τοῦ ἀναγκαίου,

Ὅτι ὁ ὕπατος Ποπίλλιος Τριάθου περὶ διαλέξεως ἀξιοῦντος ἔκρινε προστάττειν καθ' ἕκαστα τῶν ἀρεσκόντων, ὅπως μὴ λεχθέντων ἀθρόον ἀπογνοὺς ἀποθηριωθῇ πρὸς πόλεμον ἀκατάλλακτον.

V. *Ὅτι ἡ πόλις ἡ καλουμένη Κόντουβρις ἀπέστειλε* 99
πρεσβευτὰς πρὸς Ῥωμαίους, οἳ κατὰ τὰς δεδομένας ἐντολὰς προὔλεγον ἀπαλλάττεσθαι τὴν ταχίστην ἐκ τῆς χώρας πρὶν ἤ τι παθεῖν· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τοὺς τολμήσαντας ἐμβαλεῖν εἰς τούσδε τόπους πολεμίᾳ δυνάμει πάντας ἀπολωλέναι. ὁ δὲ ὕπατος τούτοις ἀπεκρίθη διότι Λυσιτανοὶ μὲν καὶ Κελτίβηρες μάλιστα ἐπιτηδεύουσιν ἀπειλεῖν μεγάλα καὶ πλεονεκτεῖν, Ῥωμαῖοι δὲ κολάζειν

110. 7. *ταχίστην*] *ταχύστην* ed. Rom.
110. 12. *ἀπειλεῖν*] Cod. *ἀπολειπεῖν*. MAI., qui dedit *ἀπολαλεῖν*.

110. 4. Pax aequis conditionibus cum Viriatho ab imperatore romano facta satis nota est; quae tamen romanam maiestatem nequaquam decere visa est. Nescio tamen cur Diodorus dicat Viriatho oblatam pacem a Popilio, quum auctor eius fuerit Servilianus; Popilius autem post triennium fasces tenuerit. Nisi forte posterioris temporis res narrantur. De pace prima et de Serviliano Appianus hisp. LXIX. MAI. De Q. Fabii Serviliani pace cogitari non posse intelliget qui rem quemadmodum apud Appianum scribitur legerit. Sed ponendum hoc cum Popillio consule colloquium non multo ante Viriathi caedem bellumque Viriathinum a Caepione demum confectum. Ac paciscentem cum Popillio Viriathum memorant etiam Cassius Dio Exc. Vrsin. CLXIII. p. 68. 81. ed. Reim., scriptor de viris ill. c. 71., et qui interfectum etiam a Popillio dicit Florus II. 17. 17. Quos omnes erroris arguit Reimarus, Popillium ab eis partim cum Serviliano partim cum Caepione confusum arbitratus. Sed Servilianae quidem paci qualem Appianus narrat Dionis et Aurelii non magis quam Diodori parrationes conveniunt: de Caepione autem apud Diodorum cogitari non licet, qui caesum ab eo Viriathum perhibet ipse Exc. Photii p. 524. Quod facinus si a Caepione proconsule, non consule, perpetratum statuitur cum Pighio Annal. a. DCXIV., evanescit illud absurdi quo in Dionis narratione offendebatur Reimarus, colloquutum esse Viriathum cum Popillio consule anni 61$\frac{4}{7}$, caesum autem a Caepione qui consul fuit a. 61$\frac{3}{7}$. Nam quae praeterea Dioni obiecit Beckerus in commentatione de Viriatho et Lusitanis p. 128. minus ei obsunt.

110. 5. *Κόντουβρις*] Puto intelligendam urbem *Centobricam*, uti eam appellat Valerius Max. V, 1. 5. Cogitare etiam licet de nominibus *Contributa* et *Contrebia*. A Valerio nomen quoque consulis discimus, qui nimirum fasces anno urbis DCXI. tenuit: *Q. Metellus celtibericum in Hispania gerens bellum, cum urbem Centobricam obsideret* etc. Porro *Contrebiam* eandem esse urbem, agnoscere videmur ex eodem Valerio II. 7. 10 dicente: *Q. Metellus, quum ad Contrebiam res gereretur*. MAI. Si *ὕπατος* est Metellus, res anni 61$^{o}_{7}$ praevertet annus 61$\frac{4}{7}$, quo consul fuit Popillius: cuiusmodi confusio temporum est etiam in rebus Pompeii et Catilinae sub finem horum Excerptorum.

τοὺς ἀδικοῦντας καὶ καταφρονεῖν τῶν ἀπειλῶν· προσήκειν οὖν μὴ ταῖς ἀπειλαῖς ἀλλὰ ταῖς χερσὶν ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀνδρείαν, ἧς δὴ πεῖραν λήψεσθαι τὴν ἀκριβεστάτην.

ἔκρινε κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθανεῖν ἐπιφανῶς ἢ γυμνὰ τὰ σώματα τῶν ὅπλων εἰς τὴν αἰσχίστην παραδοῦναι δουλείαν.

ὁ δὲ Ἰούνιος παρακαλέσας τοὺς στρατιώτας, εἴ καί ποτε, νῦν ἀνδραγαθῆσαι καὶ τῶν προγεγονότων κατορθωμάτων ἀξίους φανῆναι. ὅμως οὐκ ἔκαμνον ταῖς ψυχαῖς, κατισχύοντος τοῦ λογισμοῦ τὴν τῶν σωμάτων ἀσθένειαν.

Ὅτι διεδόθη ἡ τῶν Ῥωμαίων πρὸς μὲν τοὺς ἀντικραττομένους ἀπαραίτητος τιμωρία, πρὸς δὲ τοὺς πειθαρχοῦντας ἡ τῆς ἐπιεικείας ὑπερβολή.

111. 1. καὶ] incipit codicis p. 146.

111. 8. Intellige Decimum Iunium Brutum, cuius res gestas per Lusitaniam recenset Appianus hisp. LXXI. sqq., unde et Gallaeci agnomen reportavit. MAI.

111. 10. Dubitabam num haec historiae particula ab ὅμως etc. separatim potius ponenda esset, aliudque intelligendum, v. gr. factum illud a Valerio Max. VII. 1. 10. narratum, cum videlicet Metellus apud Contreblam iussit milites suos adversus evidens necis discrimen stationem, quam deseruerant, statim recuperare; quod nisi fecissent, capitale illis futurum erat. MAI.

111. 15. Huc pertinet virgilianum illud de Romanis dictum: *parcere subiectis et debellare superbos*. Fortasse autem heic commemoraverat Diodorus excidia famosarum urbium trium Carthaginis, Corinthi, et Numantiae paucos intra annos patrata. MAI.

L. XXXIV. XXXV. XXXVI.

I. Ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὰς πολιτικὰς δυναστείας τοὺς 100
ἐν ὑπεροχῇ ὄντας ἐπιεικῶς χρὴ προσφέρεσθαι τοῖς ταπεινοτέροις ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἰδιωτικοὺς βίους πράως προσενεκτέον τοῖς οἰκέταις τοὺς εὖ φρονοῦντας. ἡ γὰρ ὑπερηφανία καὶ βαρύτης ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν ἀπεργάζεται στάσεις ἐμφυλίους τῶν ἐλευθέρων, ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος τῶν ἰδιωτῶν οἴκοις δούλων ἐπιβουλὰς τοῖς δεσπόταις καὶ ἀποστάσεις φοβερὰς κοινῇ ταῖς πόλεσι κατασκευάζει. ὅσῳ δ' ἂν τὰ τῆς ἐξουσίας εἰς ὠμότητα καὶ παρανομίαν ἐκτρέπηται, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ τὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἤθη πρὸς ἀπόνοιαν ἀποθηριοῦται· πᾶς ὁ γὰρ ὁ τῇ τύχῃ ταπεινὸς τοῦ μὲν καλοῦ καὶ τῆς δόξης ἑκουσίως ἐκχωρεῖ τοῖς ὑπερέχουσι, τῆς δὲ καθηκούσης φιλανθρωπίας στερισκόμενος πολέμιος γίνεται τῶν ἀνημέρως δεσποζόντων.

II. Ὅτι Δαμόφιλος ὁ Ἐνναῖός ποτε προσελθόντων αὐτῷ τινων οἰκετῶν γυμνῶν καὶ διαλεγομένων ὑπὲρ ἐσθῆτος οὐκ ἠνέσχετο τὴν ἔντευξιν, ἀλλ' εἰπὼν Τί γὰρ οἱ διὰ τῆς χώρας ὁδοιποροῦντες γυμνοὶ βαδίζουσι, καὶ οὐχ ἑτοίμην παρέχονται τὴν χορηγίαν τοῖς χρείαν ἔχου- 101
σιν ἱματίων; [ἀλλ'] ἐπέταξε προσδῆσαι τοῖς κίοσι καὶ πληγὰς ἐμφορήσας [καὶ] ἐξαπέστειλεν ὑπερηφάνως.

Ὅτι ἀπηγριωμένων τῶν ἀποστατῶν δούλων πρὸς ὅλην τὴν οἰκίαν τῶν δεσποτῶν καὶ τρεπομένων πρὸς ἀπαραίτητον ὕβριν καὶ τιμωρίαν ὑπέφαινον ὡς οὐ δι' ὠμότητα φύσεως ἀλλὰ διὰ τὰς προγεγενημένας εἰς αὐ-

112. 4. εὖ φρονοῦντας] εὐφρονοῦντας ed. Rom.
112. 21. ἀλλ'] delendum. Neque altero abhinc καὶ opus.

112. 1. Adgreditur nunc Diodorus ad servile in Sicilia bellum narrandum, quod anno urbis varroniano DCXIX coepit. Porro tam in photianis eclogis p. 525, quam in valesianis p. 598. bellum id exorditur in trigesimo quarto Diodori libro. Atque hinc vaticanorum quoque excerptorum ab editis diversorum iustam sedem cognoscimus. MAI.

τοὺς ὑπερηφανίας ἐλύττων πρὸς τὴν προαδικησάντων κόλασιν τραπέντες. — Ὅτι παρὰ τοῖς οἰκέταις αὐτοδίδακτός ἐστιν ἡ φύσις εἰς δικαίαν ἀπόδοσιν χάριτός τε καὶ τιμωρίας.

Ὅτι Ἀχαιὸς ὁ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου σύμβουλος τοῖς πραττομένοις ὑπὸ τῶν δραπετῶν οὐκ εὐαρεστούμενος ἐπετίμα τε τοῖς τολμωμένοις ὑπ' αὐτῶν καὶ μάλα θρασέως προέλεγεν ὅτι συντόμου τεύξονται τιμωρίας. ὃν ὁ Εὔνους παῤῥησιαζόμενον τοσοῦτον ἀπέσχε τῷ θανάτῳ περιβαλεῖν ὥστε οὐ μόνον ἐδωρήσατο τὴν τῶν δεσποτῶν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ σύμβουλον ἐποιήσατο.

III. Ὅτι ἡ κατεπείγουσα χρεία καὶ σπάνις ἠνάγκαζε πάντα δοκιμάζειν ἀποστάτας δούλους οὐ διδοῦσα τὴν τῶν κρειττόνων ἐκλογήν.

Ὅτι ὑπῆρχεν οὐ διοσημείας δεόμενον τὸ συλλογίσασθαι τῆς πόλεως τὸ εὐάλωτον. φανερὸν γὰρ ἦν καὶ τοῖς εὐηθεστάτοις ὅτι τῶν τειχῶν διὰ πολυχρόνιον εἰρήνην κατερῥυηκότων καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῆς στρατιωτῶν ἀπολωλότων ἔσται τῆς πόλεως εὐκατόρθωτος ἡ πολιορκία.

102 Ὅτι ὁ Εὔνους ἐκτὸς βέλους ἐπιστατήσας τὴν δύναμιν ἐβλασφήμει τοὺς Ῥωμαίους, ἀποφαινόμενος οὐχ ἑαυτοὺς ἀλλ' ἐκείνους εἶναι δραπέτας τῶν κινδύνων. μίμους δὲ ἐξ ἀποστάσεως τοῖς ἔνδον ἐπεδείκνυτο, δι' ὧν οἱ δοῦλοι τὰς τῶν ἰδίων κυρίων ἀποστασίας ἐξεθεάτριζον ὀνειδίζοντες αὐτῶν τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς τὸν ὄλεθρον προαγούσης ὕβρεως.

113. 1. *φανίας*] incipit codicis p. 227.
113. 9. *τῷ*] malim *τοῦ*.
113. 13. *διδοῦσιν*] Ita cod. absque alio vocabulo. MAI.
113. 15. *τὸ*] *τοῦ* ed. Rom.

113. 2. Extat aliis verbis in edd. haec sententia p. 527. MAI.

113. 4. Refertur item sententia haec ad ea quae narrantur in editis p. 600. et 527. de Damophili filia in servos benefica, quam hi post defectionem omni benivolentia prosecuti sunt, etiamsi parentes eius ob maleficia crudeliter interemissent. Quare haec vaticana clausula illic appingenda est. MAI.

113. 5. Eunus servus regia dignitate insignitus *Antiochi* nomen sumpsit, quia syrus patria erat: ideoque et asseclas servos, qui secum bellaverant, appellavit *syros*. Diodor. fragm. ed. p. 529. Idem auctor p. 528. memorat Achaeum Euni sive Antiochi consiliarium. MAI.

113. 19. Oppida quaedam bello servili capta commemorat Orosius V. 9. praeter Diodorum; neque tamen cognoscimus de quo nominatim oppido heic sermo fiat. MAI.

IV. Ὅτι τὰ ἐξηλλαγμένα δυστυχήματα, εἰ καί τινες πεπεισμένοι τυγχάνουσι μηδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι τὸ θεῖον, ἀλλ' οὖν γε σύμφορόν ἐστι τῷ κοινῷ βίῳ τὴν ἐκ θεῶν δεισιδαιμονίαν ἐντετηκέναι ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς. ὀλίγοι γὰρ δι' ἀρετὴν ἰδίαν δικαιοπραγοῦντες, τὸ δὲ πολὺ φῦλον τῶν ἀνθρώπων νομικαῖς κολάσεσι καὶ ταῖς ἐκ θεοῦ τιμωρίαις ἀπέχεται τῶν κακουργημάτων.

Ὅτι πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἐπισυμβάντων τοῖς Σικελιώταις τούτοις ἅπασιν ὁ δημοτικὸς ὄχλος οὐχ οἷον συνέπασχεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπέχαιρε προσεπιφθονῶν ἀνίσου τύχης καὶ ἀνωμάλου ζωῆς. ὁ γὰρ φθόνος ἐκ τῆς προγεγενημένης λύπης μετέβαλεν [πεπτωκὼς] εἰς χαράν, ὁρῶν τὸ λαμπρὸν τῆς τύχης μεταπεπτωκὸς εἰς τὸ πρότερον ὑπ' αὐτῆς ὑπερορώμενον σχῆμα, καὶ τὸ πάντων δεινότατον, οἱ μὲν ἀποστάται προνοηθέντες ἐμφρόνως περὶ τοῦ μέλλοντος οὔτε τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζον οὔτε τὰς ἐν αὐταῖς κτήσεις καὶ καρπῶν ἀποθέσεις ἐλυμαίνοντο, τῶν τε πρὸς τὴν γεωργίαν ὡρμηκότων ἀπείχοντο, οἱ δὲ δημοτικοὶ διὰ τὸν φθόνον ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν δραπετῶν ἐξιόντες ἐπὶ τὴν χώραν οὐ μόνον τὰς κτήσεις διήρπαζον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζον.

V. Ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἁλόντων βαρβάρων κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἀγόμενοι οἱ μὲν ἑαυτοὺς οἱ δὲ ἀλλήλους 103 ἀνῄρουν, οὐχ ὑπομένοντες τὴν ἐκ τῆς δουλείας ὕβριν. παῖς δέ τις ἄνηβος παραστὰς τρισὶν ἀδελφαῖς κοιμωμέναις διὰ τὸν κόπον ταύτας ἀπέσφαξεν· ἑαυτὸν δὲ οὐ φθάσας ἀνελεῖν ὑπὸ τῶν συλλαβόντων ἀνεκρίνετο δι' ἣν

114. 4. ἐντετηκέναι] ἐντηκέναι ed. Rom.
114. 6. πολὺ φῦλον] πολύφιλον ed. Rom.
114. 13. πεπτωκὼς] delendum.
114. 14. εἰς] incipit codicis p. 228.

114. 5. Confer Scaevolae Varronisque doctrinam apud Augustinum de civ. D. IV. 27. 31. VI. 5. Ceteroqui oportet religionem esse veram, non autem politicam; haec enim postrema, velut inanis umbra dilabitur, et volucri simillima somno. MAI.

114. 24. Suspicor loqui auctorem de captivis Hispanis qui post eversam Numantiam solo patrio abducti fuerunt. De his miserabiliter scribit etiam Appianus hisp. cap. XCVII. Neque enim audiendus est Florus eiusque simius Orosius qui nullum omnino numantinum bello superfuisse aiunt. Illa certe captivitas inter servile bellum oppressum et Tiberii Gracchi interitum (de quo mox Diodorus) contigit, anno urbis DCXXI. Licet etiam suspicari de victoria Bruti in Lusitania, quae in haec fere tempora incidit, cum ab eo sex barbarorum milia capta fuerunt, teste Orosio V. 5. De captivis vero cimbris quominus cogitem, aetas vetat. MAI.

αἰτίαν τὰς ἀδελφὰς ἀπέκτεινε. τούτοις μὲν οὖν ἀπεκρίθη διότι τοῦ ζῆν οὐδὲν ἄξιον αὐταῖς καταλέλειπτο, αὐτὸς δὲ τροφῆς ἀποσχόμενος ἐνδείᾳ κατέστρεψε τὸν βίον.

Ὅτι οἱ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι ὡς ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας κατήντησαν, ῥίψαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔδαφος τήν τε γῆν κατεφίλουν μετ' οἰμωγῆς καὶ τῆς κόνεως εἰς τοὺς κόλπους ἀνελάμβανον, ὥστε εἰς ἔλεον καὶ συμπάθειαν ἐπανατραπῆναι τὸ στρατόπεδον. ἕκαστος γὰρ τοῖς κοινοῖς τῆς φύσεως πάθεσιν ἐχειροῦτο θείῳ φόβῳ θεωρῶν ὅτι καὶ βαρβάρων ψυχαὶ θηριώδεις, ὅταν ἡ τύχη διαζεύγνυσι τὸ σύνηθες ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὅμως οὐκ ἐπιλανθάνονται τῆς πρὸς τὴν θρέψασαν γῆν φιλοστοργίας.

VI. καὶ συνέῤῥεον εἰς τὴν Ῥώμην οἱ ὄχλοι ἀπὸ τῆς χώρας ὥσπερεὶ ποταμοί τινες εἰς τὴν πάντα δυναμένην δέχεσθαι θάλατταν. οἱ δὲ ὄχλοι μετεωρισθέντες πρὸς τὸ βοηθεῖν ἑαυτοῖς, νόμον μὲν ἔχοντες ἡγεμόνα καὶ σύμμαχον, προστάτην δὲ ἄρχοντα τὸν μήτε χάριτος μήτε φόβου δοῦλον, ὑπὲρ δὲ τοῦ τὴν χώραν ἀνακτήσασθαι τῷ δήμῳ πάντα πόνον καὶ κίνδυνον ὑπομένειν κεκρικότα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

ἔχων πλῆθος οὐ νεοσύλλογον καὶ φυλῶδες ἀλλὰ
104 πρακτικώτατον τοῦ δήμου καὶ τοῖς βίοις κάρπιμον. διὸ καὶ τῆς βίας ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι ταλαντευομένης καὶ τῆς ῥοπῆς δεῦρο κἀκεῖσε πάλιν ἐκκλινούσης, πολλῶν μυριάδων ἠθροισμένων τὰ μέρη βιαίως συνίσταντο καὶ καθάπερ ἐν τῇ θαλάττῃ κυμάτων φαντασίαι καὶ διαθέσεις ἐγίνοντο κατὰ τὰς τοῦ πλήθους ἐκκλησίας.

Ὅτι Ὀκτάβιος μετὰ τὴν καθαίρεσιν οὔθ' ὁμολογῶν ἑαυτὸν ἰδιώτην ὑπάρχειν οὔθ' ὡς ἄρχων τολμῶν πρᾶξαί τι δημαρχικὸν ἔμενε κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἡσυχάζων. καίτοι γε ἐξὴν αὐτὸν οὕτως ἔχειν ὅτε ὁ Γράκχος εἰσέφερε ψήφισμα περὶ τῆς κατ' ἀρχὴν ἀφαιρέσεως αὐτοῦ κἀκεῖνον ἅμα ψήφισμα κυροῦν περιέχον τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Γράκχου δημαρχίας· ἢ γὰρ ἂν ἑκάτεροι κατέστησαν

115. 23. μέρεσι] μέρεσιν ed. Rom.
115. 24. κλινούσης] incipit codicis p. 175.
115. 31. οὕτως] αὖτως ed. Rom.

115. 15. Sermo iam est de comitiis graechanis populo italico frequentissimis ob sciscendas agrarias leges. MAI.

115. 22. Sermo esse videtur de divitibus agrorum possessoribus, qui Graccho obsistebant. MAI.

115. 34. Immo si Plutarchum in Tib. Graccho cap. XI. audiamus hanc optionem Octavio sponte Graechus obtulerat. MAI.

ἰδιῶται τῶν ψηφισμάτων ἐννόμων ὄντων ἢ πάλιν διακατεῖχον τὴν ἀρχὴν δοξάντων παρανόμως ἐπενηνέχθαι.

VII. οὗτος μὲν οὖν ἀμετάπτωτον ἔχων τὴν ἐπὶ τὸν ὄλεθρον ὁρμὴν ταχὺ τῆς προσηκούσης κολάσεως ἔτυχεν. καὶ ὁ Σκιπίων ξύλον ἁρπάσας ἐκ τῶν παρακειμένων — Ὁ γὰρ θυμὸς παντὸς τοῦ δοκοῦντος εἶναι δυσκόλου περιεγένετο.

Ὅτι προσέπεσε τοῖς περὶ τὸ στρατόπεδον ἡ τοῦ Γράχχου τελευτή, καὶ τὸν Ἀφρικανόν φασιν ἐπιβοῆσαι τοιαῦτα,

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέξοι.

Ὅτι τοῖς καταφαγοῦσι τοὺς ἱερωμένους ἰχθῦς οὐκ ἦν παῦλα τῶν κακῶν· τὸ γὰρ δαιμόνιον ὥσπερ ἐπίτηδες εἰς παραδειγματισμὸν τοῖς ἄλλοις ἅπαντας τοὺς ἀπο-105 νενοημένους περιεῖδεν ἀβοηθήτους. οὗτοι μὲν οὖν ἀκολούθως τῇ παρὰ θεῶν κολάσει καὶ τῆς διὰ τῆς ἱστορίας βλασφημίας τετευχότες ἀπήλαυσαν τῆς δικαίας ἐπιτιμήσεως.

VIII. Ὅτι τοῦ Ἀττάλου τοῦ πρώτου βασιλέως χρηστηριαζομένου περί τινος ἐπαυτοματίσαι τὴν Πυθίαν φασὶ

θάρσει ταυρόκερως, ἕξεις βασιληίδα τιμὴν
καὶ παῖδες παίδων, τούτων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

116. 16. 17. τῆς — βλασφημίας] τῇ — βλασφημίᾳ ed. Rom.

116 11. Ex odyssea I. 47. Atque ita habet etiam Plutarchus in Tib. Graech. XXI. MAI.

116. 12. Diodorus V. 3. iam mentionem fecerat piscium, quibus Arethusae fons abundabat, Dianae sacrorum adeoque intactorum; dixeratque se alibi in historia proprioque in tempore commemoraturum quonam pacto puniti fuerint a vindice numine mortales ii, qui belli necessitate coacti, ac superstitione contempta, sacros illos comedissent pisces. Iamvero in hactenus editis Diodori reliquiis, nusquam, quantum memini, promissam narrationem exsequitur Diodorus; sed nunc demum in his vaticanis excerptis particula praedictae narrationis nobis occurrit. MAI.

116. 22. Etiam Pausanias X. 15, et Suidas voc. Ἄτταλος *tauricornem* vocant Attalum maiorem, quo super titulo videsis Viscomitis coniecturam in graeca iconographia. Primus hic regium nomen Pergami obtinuit post debellatos Gallograecos. Strab. XIII. 4. MAI.

116. 23. Adamussim Livius XXXIII. 21: *Attalus moriens regnum adeo stabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam stirpem possessio eius descenderit.* Revera post eum Attalus II. et Eumenes filii, deinde Attalus III, Attali II. filius regnaverunt: post quem Romani ab ipsomet heredes testamento nuncupati. Causam vero loquendi de primo Attalo obtulit Diodoro postremi mors, quae in haec tempora incidit, nempe anno urbis DCXXI. MAI.

Ὅτι τῆς ἐαρινῆς ὥρας τῇ χλιᾷ τηκούσης τὴν χιόνα, καὶ τῶν καρπῶν ἐκ τοῦ συνεχοῦς πάγου πρὸς τὴν φυὴν καὶ βλάστησιν προϊόντων, τῶν δὲ ἀνθρώπων ἐπὶ τὰς πράξεις ὡρμημένων, ὁ Ἀρσάκης ἀποπειραθῆναι βουλόμενος τῶν πολεμίων πρεσβευτὰς ἀπέστειλε περὶ εἰρήνης, οἷς Ἀντίοχος μετέδωκεν ἀποκρίσεις διότι συγχωρήσει τὴν εἰρήνην, ἐὰν τὸν ἀδελφὸν Δημήτριον ἀπολύσας τῆς αἰχμαλωσίας παραδῷ, τῶν δὲ δυναστειῶν τῶν ἁρπαγεισῶν ἐκχωρήσῃ, τὴν δὲ πάτριον δυναστείαν ἔχων τελῇ φόρον. ὁ δὲ Ἀρσάκης προσκύψας τῇ βαρύτητι τῶν ἀποκρίσεων ἐπ' αὐτὸν ὥρμησεν.

IX. Ὅτι τῶν τοῦ Ἀντιόχου φίλων παρακαλούντων μὴ συνάπτειν μάχην πρὸς πολλαπλασίους Πάρθους, δύνασθαι γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν ὑποκειμένην ὀρεινὴν καταφυγόντας ἀποτρίψασθαι τῇ δυσχωρίᾳ τὸν ἀπὸ τῶν ἱππέων κίνδυνον, ὁ Ἀντίοχος οὐδενὶ τρόπῳ προσεδέχετο τοὺς λόγους ἀποφαινόμενος αἰσχρὸν εἶναι τοὺς νενικηκότας δεδιέναι τὰς τῶν προηττημένων τόλμας. παρακαλέσας οὖν τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν κίνδυνον ἀνεδέχετο τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον εὐρώστως.

Ὅτι κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἀναμαθόντες τὸν θάνατον Ἀντιόχου οὐ μόνον κοινὸν ἡ πόλις ἐπήρατο πένθος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἰδιωτικὸς οἶκος κατηφείας καὶ θρήνων ἐπληροῦτο, καὶ μάλιστα τοῦ περὶ τὰς γυναῖκας ὀδυρμοῦ τὸ πάθος ἐκκαίοντος. τριάκοντα γὰρ μυριάδων ἀπολο-

117. 9. ἐκχωρήσῃ] ἐκχωρήσει ed. Rom.
117. 9. τὴν] incipit codicis p. 176.
117. 20. εὐρώστως] εὐῤῥώστως ed. Rom.
117. 21. κατὰ] malim οἱ κατά.

117. 11. Ad viros heic nominatos quod adtinet, Antiochus est ille cognomento sidetes, quintus decimus Seleucidarum: Demetrius est eius praecessor, Demetrii soteris filius: Arsaces denique Phrahates est hoc nomine secundus. Armeniorum historicus Moses lib. II. 2, et Porphyrius apud Euseb. chron. I. 40, discrepant aliquantulum a Diodoro, quia pugnam saeviente hieme patratam dicunt. Nunc vero de tempore anni merito dubitavisse Froelichium videmus annal. Seleuc. p. 84, quandoquidem Diodorus ver pro hieme dicit. MAI.

117. 13. Porphyrius praedictusque Moses aiunt Parthorum fuisse CXX milia. Iam Antiochi hominum amissorum quum trecenta milia mox fuisse dicantur, ut veritas historiae constet, sciendum est, ante hanc ipsam fatalem pugnam magnum iam amisisse militum numerum Antiochum, teste Iustino XXXVIII. 10, in persicis urbibus, quae commeatuum praebitione et iniuriis militum gravatae, post eius victorias rebellaverant, et hiemantem eiusdem exercitum per insidias passim trucidaverant; ita ut Antiochus cum parte tantummodo copiarum reliqua Arsaci in acie occurrerit. Lege gallum Valentem in Arsacid. hist. MAI.

μόνον τὸν περὶ ἀνάγκης τοῦ κόσμου ἀποδεικνύειν οὔτε ἐν
ἀρχῇ τοῦ βιβλίου οὔτε ἐν τῷ μέσῳ οὔτε ἐν τῷ τέλει, ἀλλ'
οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ· ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τοῦ ἀναγκαίου
ἢ ἀναγκαστοῦ καὶ κατὰ προαίρεσιν γινομένου τῆς ἐμῆς
ἐπιστήμης ἀποδεικνύειν οὔτε ἐν ἀρχῇ οὔτε ἐν μέσῳ οὔτε
ἐν τέλει τοῦ βιβλίου ἀλλ' οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ.

Κ. Τὸν τρίτον] Ἐν ἅπασι δοκοῦσι κακοπαθεῖν οἱ
μετὰ Ἀριστοτέλη ἐξηγηταὶ τὸν τρίτον τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ
ἀποδεῖξαι βούλεσθαι κείμενον· καὶ μὴν ἐνταῦθα φησὶν
ὅτι οὐδὲ τὸν τρίτον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀποδεικνύειν οὔτε
ἐν ἀρχῇ οὔτε ἐν μέσῳ οὔτε ἐν τέλει οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ
βιβλίῳ. ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κείμενον
ἀποδεῖξαι βούλεται, ἐν τῷ τρίτῳ ἄρα βιβλίῳ ἀποδείκνυσι
τὸν τρίτον τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων. ἀλλὰ τοῦτο
ἄτοπον· ἐν τῷ τρίτῳ γὰρ βιβλίῳ οὐ τὸν τρίτον ἀποδείκνυσι
τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀλλὰ τὸν τέταρτον.

Κ1. Ἐν τῷ τρίτῳ] Ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν ἐν τῇ
ἐπιστήμῃ φησὶ δεῖσθαι ἀποδείξεως καὶ προσυφαίνει τὰ
ἑξῆς· ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀποδεῖξαι
βούλεται, ἐν τῷ τρίτῳ ἄρα βιβλίῳ ἀποδείκνυσι τὸν τρίτον
τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον· ἐν τῷ
τρίτῳ γὰρ βιβλίῳ οὐ τὸν τρίτον ἀποδείκνυσι τῶν ἐν τῇ
ἐπιστήμῃ κειμένων ἀλλὰ τὸν τέταρτον.

---

110. δ. ἀναγκαῖα] μεταγράφω εἰς Β.ακα· ἀκόλουθον δὲ ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖα.

111. ἐν τῷ τρίτῳ] ἐν τῷ Β. Ald. Ἀριστοτέλη πολλὰ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ τρίτῳ.

112. ἐν τῷ τρίτῳ] ἐπιστήμ. ed. Ald.

113. δὲ] δεῖ ed. Ald. ἐπιστήμ.] ἐπιστ. καὶ τ. μετ' ἐκεῖνα φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ed. Ald. ἐν τῷ τρίτῳ] ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ed. Ald.

115. ἐν τῷ τρίτῳ] τοῦτο ed. Ald.

---

116. Ἐν τῷ τρίτῳ] Ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀποδεῖξαι βούλεται, ἐν τῷ τρίτῳ ἄρα βιβλίῳ ἀποδείκνυσι τὸν τρίτον τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον· ἐν τῷ τρίτῳ γὰρ βιβλίῳ οὐ τὸν τρίτον ἀποδείκνυσι τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀλλὰ τὸν τέταρτον.

118. Ἐν τῷ τρίτῳ] Ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀποδεῖξαι βούλεται, ἐν τῷ τρίτῳ ἄρα βιβλίῳ ἀποδείκνυσι τὸν τρίτον τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον· ἐν τῷ τρίτῳ γὰρ βιβλίῳ οὐ τὸν τρίτον ἀποδείκνυσι τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀλλὰ τὸν τέταρτον.

119. Ἐν τῷ τρίτῳ] Ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀποδεῖξαι βούλεται, ἐν τῷ τρίτῳ ἄρα βιβλίῳ ἀποδείκνυσι τὸν τρίτον τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων· ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον· ἐν τῷ τρίτῳ γὰρ βιβλίῳ οὐ τὸν τρίτον ἀποδείκνυσι τῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κειμένων ἀλλὰ τὸν τέταρτον.

ἐκάθητο ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτετυφλωμένος, καὶ προσέταξεν ἀπαγγέλλειν τοῖς Σελευκεῦσιν ὅτι πάντας αὐτοὺς δεῖ τὰ αὐτὰ παθεῖν. οἱ δὲ φοβηθέντες τῶν μὲν προγεγενημένων συμφορῶν ἐπελάθοντο διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν προσδοκωμένων δεινῶν· ἀεὶ γὰρ καινότης τῶν κακῶν ἀμαυροῦν εἴωθε τὰς προγεγενημένας ἀτυχίας τοῖς ἀνθρώποις.

XII. τὸ δὲ πλῆθος οὐ μόνον λαβόντι τὴν ἀρχὴν ἀλλὰ καὶ μεταπορευομένῳ καὶ πρὸ τοῦ μετιέναι παρηκολούθει, καὶ καταπλέοντι ἐκ τῆς Σαρδόνος ἀπήντα ἐκβάντι μετ' εὐφημίας καὶ κρότων ἐδέχετο. τοσαύτη πρὸς αὐτὸν ἦν εὐνοίας ὀχλικῆς ὑπερβολή.

Ὅτι ὁ Γράκχος δημηγορήσας τοῦ καταλῦσαι ἀριστοκρατίαν, δημοκρατίαν δὲ συστῆσαι, καὶ ἐφικόμενος τῆς ἁπάντων εὐχρηστίας τῶν μερῶν, οὐκέτι συναγωνιστὰς ἀλλὰ καθάπερ αὐθέντας εἶχε τούτους ὑπὲρ τῆς ἰδίας τόλμης. δεδεκασμένος γὰρ ἕκαστος ταῖς ἰδίαις ἐλπίσιν
108 ὡς ὑπὲρ ἰδίων ἀγαθῶν τῶν εἰσφερομένων νόμων ἕτοιμος ἦν πάντα κίνδυνον ὑπομένειν. τῶν μὲν γὰρ συγκλητικῶν τὸ δικάζειν ἀφελόμενος καὶ ἀποδείξας τοὺς ἱππεῖς κριτὰς τὸ χεῖρον τῆς πολιτείας τοῦ κρείττονος κύριον ἐποίησε, καὶ τὴν προϋπάρχουσαν τῷ συνεδρίῳ πρὸς τοὺς ἱππεῖς σύμπνοιαν διαστήσας βαρὺν τὸν ὄχλον κατ' ἀμφοτέρων κατεσκεύασε, διὰ δὲ τῆς πάντων διχοστασίας ἑαυτῷ δυναστείαν κατασκευάζων καὶ τὸ κοινὸν ταμεῖον εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀκαίρους δαπάνας καὶ χάριτας ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν πάντας ἀποβλέπειν ἐποίησε, καὶ τῇ μὲν τῶν

119. 2. Σελευκεῦσιν] Σελευκέσιν ed. Rom.
119. 5. καινότης] hoc aegre caret articulo.
119. 9. ἐκβάντι] Mallem ἐκβάντα. MAI. Cui addenda est copula.
119. 11. εὐνοίας ὀχλικῆς ὑπερβολή] Cod. εὔνοια ὀχλικῆς ὑπερβολῆς. MAI.
119. 12. τοῦ] huic deest περὶ.
119. 12. ἀριστοκρατίαν] Cod. ἀριστοκράτην. MAI.
119. 20. κύριον] Cod. χεῖρον. MAI. Mox ed. Rom. ἐποίησεν.

gendus est Iustinus XLII. 1. et prolog. lib. XLII. et Athenaeus XI. 15. Sed enim Diodorus noster in fragm. ed. vocat hunc ipsum Parthorum regem, non praefectum, cuius verba ingeniose quidem, sed haud scio an vere emendet Valesius in adnotationibus. MAI.

119. 7. Praetermisit eclogarius *Gracchi* nomen. Et quidem sermo est de Caio Graccho, non de Tiberio. Nam Caii fuit praetura sardoa, lex de iudiciis ad equites transferendis, et alia quae infra dicuntur. Lege Plutarchum in Caio Graccho, et Appianum bell. civ. I. MAI.

119. 25. Idem reprehendit in C. Graccho Cicero tuscul. III. 20, de off. II. 21. MAI.

δημοσίων τόλμῃ καὶ πλεονεξίᾳ τὰς ἐπαρχίας ἀποῤῥίψας ἐπεσπάσατο παρὰ τῶν ὑποταττομένων δίκαιον μῖσος κατὰ τῆς ἡγεμονίας, τοῖς δὲ στρατιώταις διὰ τῶν νόμων τὰ τῆς ἀρχαίας ἀγωγῆς αὐστηρὰ καταχαρισάμενος ἀπειθίαν καὶ ἀναρχίαν εἰσήγαγεν εἰς τὴν πολιτείαν· τῶν γὰρ ἀρχόντων καταφρονήσας κατεξανίσταται καινοτομῶν. ἐκ δὲ τούτων τῶν ἐθῶν ὀλέθριος ἀνομία καὶ πόλεως ἀνατροπὴ γίνεται.

XIII. Ὅτι ὁ Γράκχος ἐπὶ τοσοῦτο προέβη δυνατείας καὶ ὕβρεως, ὥστε τῶν ὄχλων κρινάντων ἐκβαλεῖν τὸν Ὀκταύιον ἐκ τῆς πόλεως ἀφῆκεν αὐτὸν εἰπὼν τῷ δήμῳ διότι ταύτην χάριν δίδωσι τῇ μητρὶ προεντετευγμένος ὑπ' αὐτῆς.

Ὅτι ὁ Ποπίλλιος μετὰ δακρύων ὑπὸ τῶν ὄχλων προεπέμφθη ἐκβαλλόμενος ἐκ τῆς πόλεως. οὐ γὰρ ἠγνόει τὸ πλῆθος τὸ τῆς ἐκβολῆς ἄδικον, ἀλλὰ τὴν κατ' αὐτὸν 109
δωροδοκίαν δεκαζόμενον ἀπεστέρητο τῆς μισοπονηρούσης παῤῥησίας.

Ὅτι ἑπτακαίδεκα φυλαὶ τὸν νόμον ἀπεδοκίμαξον, ἄλλαι δὲ ταύταις ἴσαι παρεδέχοντο· τῆς δὲ ὀκτωκαιδεκάτης διαριθμουμένης μία ψῆφος ὑπερῆρε τῶν κυρούντων τὸν νόμον. τῆς δὲ τοῦ δήμου κρίσεως εἰς οὕτω μικρὰν ῥοπὴν συγκλειομένης ὁ Γράκχος ἠγωνία ὡς ὑπὲρ τοῦ ζῆν κινδυνεύων, τῇ δὲ προσθήκῃ μιᾶς γνώμης μαθὼν

120. 4. καταχαρισάμενος] καταχωρησάμενος ed. Rom.
120. 6. καινοτομῶν] an καὶ τῶν νόμων?
120. 10. κρινάντων] incipit codicis p. 152.
120. 11. Ὀκτάνιον] Ita cod. Ὀκτάνιον cum ν, non β, quod postremum Graeci factitare solent. MAI.
120. 14. Πόπλιος] Ita cod. pro Ποπίλιος. MAI.
120. 15. ἠγνόει τὸ] ἠγνοεῖτο ed. Rom.
120. 16. τὴν κατ' αὐτὸν δωροδοκίαν] scribendum puto τῇ κατ' αὐτοῦ δωροδοκίᾳ.

120. 4. C. Gracchi lex quaedam militaris recitatur a Plutarcho in eius vita cap. V. MAI.

120. 11. C. Gracchi lege non urbe excludebatur Octavius, sed magistratibus, ut ait Plutarchus cap. IV, qui intercessionem quoque matris Gracchorum memorat. MAI.

120. 15. Popilius hic Laenas est, lege C. Gracchi (Plutarch. loc. cit.) ad vertendum solum coactus, propterea quod in consulatu amicos Gracchorum damnavisset. Huius expulsi meminit Cicero cum in aliis scriptis, tum de rep. I. 3. Gellius vero lib. XI. 13. etiam de Gracchi quadam in Popilium oratione loquitur. MAI.

120. 23. Heic plane agitur de lege qua Tiberius Gracchus tribunatum Octavio collegae abrogavit (Plut. in Tib. Gracch. cap. XII.) Quare non explico cur Diodorus res Tiberii post illas Caii collocet quae recentiores fuerunt. MAI.

ἑαυτὸν νικῶντα μετὰ χαρᾶς ἀνεφθέγξατο Τὸ μὲν ξίφος ὑπόκειται τοῖς ἐχθροῖς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἂν ἡ τύχη βραβεύσει στέρξομεν.

XIV. Ὅτι Ἀλέξανδρος μετὰ τὸ ἱεροσυλῆσαι ἔφευγεν ἐπὶ τὸ Ποσίδειον. εἵπετο δὲ αὐτῷ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἀόρατον ἐκ ποδῶν διῶκον καὶ τῇ κατ' αὐτοῦ τιμωρίᾳ συνεργὸν γινόμενον συνέκλεισεν εἰς τὸ τυχεῖν τῆς ἁρμοττούσης δίκης· συλληφθεὶς γὰρ ἀνήχθη πρὸς τὸν Ἀντίοχον εἰς τὴν παρεμβολὴν δυσὶν ἡμέραις ὕστερον τῆς ἱεροσυλίας. οὕτως ἀνέκφευκτος ἡ τιμωρὸς δίκη μετέρχεται τὴν τῶν ἀσεβῶν τόλμαν· ἐγρηγορυῖαι γὰρ διώκουσι τοὺς ἀνοσίους ποιναὶ σύντομον τὴν τιμωρίαν φέρουσαι. ἄρτι γὰρ βασιλεὺς ἦν καὶ τεσσάρων μυριάδων στρατοπεδευουσῶν ἀφηγεῖτο, καὶ δεδεμένος ἐπανήγετο πρὸς ὕβριν καὶ τιμωρίαν πολεμίων.

Ὅτι ἀγομένου δεδεμένου διὰ τῆς παρεμβολῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας τοῦτο ἄπιστον ἐδόκει τοῖς ἀκούουσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁρῶσιν. τὴν γὰρ ἐνέργειαν τῆς αἰσθήσεως τὸ μηδέποτε γενέσθαι προσδοκηθὲν τοὐναντίον ῥέπειν ἐβιάζετο· ἐπεὶ δὲ διὰ τῆς ὁράσεως ἐβεβαιοῦτο τἀληθές, ἅπαντες θαυμάζοντες ἀνέλυον ἀπὸ τῆς θέας οἱ μὲν ἀθρόοις καὶ συμπαθέσι φωναῖς ἐπισημαινόμενοι τὴν τοῦ δαιμονίου δύναμιν, οἱ δὲ ποικίλως ἐπιφθεγγόμενοι τὸ τῆς τύχης ἄστατον, τὸ παλίντροπον τῶν ἀνθρωπίνων, τὴν ὀξύτητα τῆς παλιρροίας, ὡς εὐμετάβολος ὁ βίος, τίς οὐκ ἂν προσεδόκησεν.

121. 2. ἡ] δὴ ed. Rom.
121. 5. Ποσίδειον] Πισίδιον ed. Rom. cum Exc. Vales. p. 604., ubi v. Wesseling.
121. 7. συνεργὸν] σύνεργον ed. Rom.
121. 13. καὶ] Ita cod.; sed malim νῦν. MAI.

121. 5. Agitur de Alexandro II. cognomento Zabina, Syriae rege. Iamvero in valesianis quoque fragmentis p. 604. is rex dicitur post sacrilegam direptionem fugisse Pisidium. Igitur valesiano fragmento prorsus subtexendum est vaticanum hoc, in quo narratio supremi fati continuatur, quae res deest in valesianis. Diodorum illustrat Iustinus XXXIX. 2: *Alexander victus et inops pecuniae, cum stipendia militibus deessent, templo Iovis solidum ex auro victoriae signum tolli iubet, factis iocis sacrilegium circumscribens; nam victoriam commodatam sibi ab Iove esse dicebat. Interiectis deinde diebus, cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacito evelli iussisset, deprehensusque in sacrilegio concursu multitudinis esset in fugam versus, magna vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque ad Grypum* (Syriae legitimum regem) *interficitur.* MAI.

Ὅτι ὁ Φλάκκος . . . ἔφυγεν . . . ἀνδράποδα . . . [*in margine* περὶ Κορδίσκων] . . . σθαι τῆς

Ὅτι . . . τὴν Ῥώμην ἐπικρατεῖν . . . Ὅτι ἡ φρόνησις . . . τῆς τύχης . . . λῶς . . . πολλάκις ἡ ταύτης . . . τὰς ἁπάντων ἐλπίδας . . . .

Ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Νομάδων Ἰογόρθας θαυμάσας τὴν ἀνδραγαθίαν τῶν Ῥωμαίων . . . αὐτῶν ἐπαινέσας ἐν τῷ . . . .

ψιλοῖς ἀπεφήνατο διότι τούτοις λόγοις . . . ἐπὶ διὰ ταύτης τῆς Λιβύης . . .

XVI. . . . Κάρβωνος καὶ Σιλανοῦ· τοσούτου δὲ πλήθους ἀνῃρημένου οἱ μὲν υἱοὺς οἱ δὲ ἀδελφοὺς ἐπέν-

122. 1. ὅτι] incipit codicis p. 353.
122. 11. Κάρβωνος] incipit codicis p 245.

122. 1. Diodori Vaticani quaternio ultimus incommodam lacunam nobis exhibet; nam folii extimi prior pars, paginis duabus 353. 354. constans, ita oblitterata est, ut in recta pagina pauca verba legi possint, in aversa nihil omnino. Posterior folii pars periit, quia avulsa olim fuit ab eo qui codicem rescripsit; ideoque folium non par sed solitarium mansit. Ergo ut de parte priore utcumque superstite loquar, id sine dubio folium ad hunc postremum quaternionem pertinet, atque eius materia omnino interiacet inter Alexandri Zabinae obitum et Carbonis atque Silani cruentum consulatum. Nam Flacci, sive is Valerius est sive Fulvius, et res Iugurthae, quae in fragmento occurrunt, in id tempus incidunt.

Ibid. Equidem si agitur de Fulvio Flacco, is in officinam fugā elapsus, inseu Opimii consulis interfectus fuit. Appian. bel. civ. I. 26. Sin de Valerio Flacco, is a Fimbria pariter occisus in Asia fuit, teste Paterculo II. 23, quo in loco Paterculus de Carbonis quoque consulatu loquitur, qui mox in vaticanis excerptis occurrit. MAI.

122. 2. Brevem sermonem de Cordiscis (sive Scordiscis) fuisse in hac pagina a v. 6. ad 10. docet nos inscriptio in margine, quum tamen ipse textus legi nequeat. Erat autem revera hic locus loquendi de Scordiscis, contra quos paulo ante susceptum iugurthinum bellum Romani malam pugnam pugnaverunt anno urbis DCXL. Florus III. 4: *Sacvissimi omnium Thracum Scordisci fuere* etc. *Fusus non modo ab his et fugatus, sed totus interceptus exercitus, quem duxerat Cato.* MAI.

122. 6. Ἰογόρθας] Ita scribitur per *o*, non per *ου*, nomen hoc apud Diodorum etiam in fragm. ed. p. 604. 605, qui locus editus extat post Alexandri Zabinae res, uti etiam in vaticanis excerptis. Quare vaticani folii propriam heic esse sedem certo cognoscimus. MAI.

122. 11. Consulatus Carbonis cum Silano scribitur apud antiquum interpretem Ciceronis a me Mediolani editum in prohoemio ad orationem Tullii pro Archia. Iamvero Silanum credendum esse suffectum consulem anno urbis DCLXX, post Cinnae consulis caedem, erudite olim me admonebat vir clari in litteris nominis. Sed ecce obstat Paterculus II. 24, qui narrata Cinnae consulis caede, diserte addit: *Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno consul fuit.* Sed pace Paterculi, Silani certe consulatus in fastos recipien-

θουν, τινὲς δὲ πατέρων ὀρφανοὶ παῖδες ἀπολελειμμένοι τὴν τῶν γονέων ἀπώλειαν καὶ τὴν Ἰταλίας ἐρημίαν κατωδύροντο, πλεῖσται δὲ γυναῖκες ἀνδρῶν ἐστερημέναι χηρείας ἀτυχοῦς ἐλάμβανον πεῖραν. ἡ δὲ σύγκλητος μεγαλοψύχως φέρουσα τὴν συμφορὰν τά τε πολλὰ πένθη καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κλανθμῶν τὸ πολὺ κατέστελλε καὶ τὴν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ λύπην ἐπικρυπτομένη βαρέως ἔφερεν.

Ὁ Λούκουλλος ὁ στρατηγὸς πυθόμενος διαβεβηκέναι τὸν πορθμὸν Σερουίλιον Γάϊον στρατηγὸν ἐπὶ τὴν διαδοχὴν τοῦ πολέμου τούς τε στρατιώτας ἀπέλυσε καὶ περιχάρακας καὶ τὰς κατασκευὰς ἐνέπρησε, βουλόμενος τὸν διαδεχόμενον τὴν ἀρχὴν μηδεμίαν ἔχειν ἀξιόλογον ἀφορμὴν εἰς τὸν πόλεμον. βλασφημούμενος γὰρ ἐπὶ τῷ δοκεῖν τὸν πόλεμον αὔξειν ὑπελάμβανε τῇ τούτου ταπεινώσει καὶ ἀδοξίᾳ καὶ τὴν τούτου κατηγορίαν καταλύσειν.

123. 12. περιχάρακας] forma inusitata: nam χάρακας dici solet aut περιχαρακώματα.
123. 12. βουλόμενος] βουλόμενον ed. Rom.
123. 15. αὔξειν] ἄξειν ed. Rom.

dus est; nullus autem aptior ei locus videtur, quam ea, de qua diximus, post Cinnae caedem suffectio; ita ut Silanus consul fuerit cum Carbone II. Rem fastographi nostri diligentius perpendant, atque ad liquidum deducant. MAI.

123. 9. Hic est Lucius Lucullus, pater illius qui Ciceronis aetate luxu claruit. Lucius bellum servile in Sicilia male gessit, uti satis innuitur etiam in fragmentis Diodori editis libri XXXVI. p. 336, unde etiam constat vaticanum hoc fragmentum pertinere ad eundem librum. MAI.

123. 15. Ita etiam in fragm. ed. sed aliis verbis. Notabile vero est quod idem crimen protracti belli obiectum fuit Lucullo filio adversus Mithridatem pugnanti. Appian. mithr. cap. XC, et Symmach. orat. I. in Valentin. cap. XVI. MAI.

L. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL.

I. Ἀφ' ὧν χρόνων αἱ τῶν ἀνθρώπων πράξεις διὰ τῆς 112
ἱστορικῆς ἀναγραφῆς εἰς αἰώνιον μνήμην παρεδόθησαν μέγιστον ἴσμεν πόλεμον τὸν Μαρσικὸν ὀνομασθέντα ἀπὸ Μαρσῶν. οὗτος γὰρ πάντας τοὺς προγεγονότας ὑπερβεβάλετο ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀνδραγαθίαις καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων. τὸν γὰρ Τρωικὸν πόλεμον καὶ τὰς τῶν ἡρώων ἀρετὰς ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος εἰς ὑπερβολὴν δόξης ἐτραγῴδησεν· ἐν ᾧ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν διαπολεμούσης καὶ τῶν μεγίστων ἠπείρων ὑπὲρ τῆς νίκης διαφιλοτιμουμένων τοιαῦται πράξεις ὑπὸ τῶν ἀγωνιζομένων συνετελέσθησαν ὥστε τοῖς ἐπιγενομένοις ἀνθρώποις ἐμπλησθῆναι τὰ θέατρα μυθικῶν καὶ τραγικῶν ἀγωνισμάτων. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνοι μὲν ἔτεσι δέκα τὰς ἐν τῇ Τρῳάδι πόλεις κατεπολέμησαν, Ῥωμαῖοι δὲ ὕστερον χρόνοις μιᾷ παρατάξει νικήσαντες Ἀντίοχον τὸν μέγαν τῆς Ἀσίας κύριοι κατέστησαν. μετὰ δὲ τὰ Τρωικὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως στρατεύσαντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ στρατιωτῶν ἀναξηραινομένων τῶν 113
ἀεννάων ποταμῶν ἡ Θεμιστοκλέους στρατηγικὴ σύνεσις μετὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρετῆς τοὺς Πέρσας κατεπολέμησεν. κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Καρχηδονίων τριάκοντα μυριάσιν ἐπὶ τὴν Σικελλιαν στρατευσάντων Γέλων ὁ Συρακουσίων ἀφηγούμενος ἐνὶ στρατηγήματι καὶ

124. 19. ἀναξηραινομένων] ἀναξηραιμένων ed. Rom. Deinde ἀενάων an ἀεννάων scribendum sit in hoc scriptore non liquet.
124. 20. στρατηγικὴ] incipit codicis p. 246.

124. 2. Similis sententia sed aliis verbis expressa lib. XXXIII. 1. MAI.

124. 4. Tam in photianis eclogis quam in valesianis bellum marsicum collocatur in XXXVII. libro. Ego vero narrationis librique ut arbitror ipsum exordium nunc e vaticano codice edo. Imitatur sane Diodorus Thucydidem qui sic loquitur de peloponnesiaci belli magnitudine. Nequis vero exaggeratam huius belli magnitudinem putet, testis adest Paterculus qui lib. II. 15, ait id bellum amplius CCC milia iuventutis italicae abstulisse. MAI.

ἀκαρεῖ χρόνῳ διακοσίας ναῦς ἐνέπρησε καὶ δεκαπέντε μυριάδας πολεμίων ἐν παρατάξει κατακόψας τὰς ἴσας ἐξώγρησεν. ἀλλ' ὅμως οἱ τὸν Μαρσικὸν πόλεμον διαπολεμήσαντες Ῥωμαῖοι τοὺς ἀπογόνους τῶν τὰς τηλικαύτας πράξεις ἐπιτελεσαμένων κατεπολέμησαν. ἑξῆς δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ὑπερβαλλούσῃ συνέσει καὶ ἀνδρείᾳ τῶν Περσῶν τὴν ἡγεμονίαν καταπολεμήσαντος Ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς νεωτερικοὺς καιροὺς δορίκτητον ἐποιήσαντο τὴν Μακεδονίαν. Καρχηδὼν δὲ περὶ τῆς Σικελίας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι πολεμήσασα τῇ Ῥώμῃ καὶ πλείστας καὶ μεγίστας ἀγωνισαμένη παρατάξεις καὶ ναυμαχήσασα τότε μὲν τῷ βάρει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας κατεπολεμήθη, μετ' ὀλίγον δὲ τὸν Ἀννιβιακὸν κληθέντα πόλεμον συστησαμένη παρατάξεσι καὶ ναυμαχίαις καὶ πολλαῖς περιβοήτοις πράξεσι νικήσασα, στρατηγὸν ἔχουσα πρωτεύοντα κατ' ἀρετὴν Ἀννίβαν, τελευταῖον ὑπό τε τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς τῶν Ἰταλῶν ἀνδραγαθίας καὶ τῆς Σκιπίωνος ἀρετῆς κατεπολεμήθη. Κίμβρους δὲ ταῖς μὲν ὄψεσι γίγασι παρεμφερεῖς, ταῖς δὲ ἀλκαῖς ἀνυπερβλήτους· οὗτοι γὰρ πολλὰς καὶ μεγάλας Ῥωμαίων δυνάμεις κατακόψαντες καὶ μυριάσι τεσσαράκοντα τὴν ἐπὶ Ἰταλίαν στρατείαν στειλάμενοι ταῖς τῶν Ῥωμαίων ἀνδραγαθίαις ἄρδην κατεκόπησαν. διὸ τοῦ πρωτείου κατὰ τὰς ἐν τοῖς
114 πολέμοις ἀνδραγαθίας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κριθέντος ὑπάρχειν παρὰ Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦσιν ἔθνεσιν ἡ τύχη καθάπερ ἐπίτηδες τούτους εἰς διάστασιν ἀγαγοῦσα τὸν ὑπερβάλλοντα τῷ μεγέθει πόλεμον ἐξέκαυσεν. ἐπαναστάντων γὰρ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐθνῶν

125. 1. διακοσίας] διχιλίας mendose libri Diodori XI. 20., διακοσίας recte XI. 1.

125. 8. δορίκτητον] δορύκτητον ed. Rom.

125. 13. Ἀννιβιακὸν] Ita cod. Et quidem ἀννιβιακός pro ἀννιβαϊκός habent etiam Appiani codices praef. cap. XIV. MAI.

125. 18. Κίμβρους] Κυμβρούς ed. Rom. et τοὺς loco proximi ταῖς. Sed manca est sententia.

125. 3. Lege Diodorum nostrum XI. 22. MAI.

125. 5. Siculos nimirum perdomuerunt Romani. Atque hinc cognoscere videmur bellum sociale ad Siculos quoque pertinuisse. MAI.

125. 19. Sic de Cimbris etiam Plutarchus in Mario cap. XXIII ὥσπερ οἱ γίγαντες. MAI.

125. 21. Duplicare videtur Cimbrorum numerum Diodorus, quorum plerique historici ducenta tantum milia perhibent. Sed enim fortasse Diodorus cum Cimbris numerat Tigurinos atque Ambrones, quos alio proelio vicit idem qui Cimbros Teutonasque Marius. Ait vero Orosius V. 17: *in his duobus proeliis CCCXL milia Gallorum occisa, et CXL. milia capta sunt.* Verum in his quoque variant historici. MAI.

τῇ τῆς Ῥώμης ἡγεμονίᾳ καὶ τῶν ἐξ αἰῶνος ἀρίστων κεκριμένων ἐλθόντων εἰς αἵρεσιν καὶ φιλοτιμίαν ὁ γενόμενος πόλεμος εἰς ὑπερβολὴν μεγέθους κατήντησεν, ὃς ὠνομάσθη Μαρσικὸς ἀπὸ τῶν ἀρχηγῶν γενομένων τῆς ἀποστάσεως Μαρσῶν.

II. Ὅτι Μάρκος Κάτων, ἀνὴρ σώφρων καὶ ἀγωγῇ καλῇ διαφέρων, ἐν συγκλήτῳ κατηγορῶν τῆς ἐπιπολαζούσης ἐν τῇ Ῥώμῃ τρυφῆς ἔφησεν ἐν μόνῃ τῇ πόλει ταύτῃ τὰ μὲν κεράμια τῶν Ποντικῶν ταρίχων ὑπάρχειν τιμιώτερα τῶν ζευγηλατῶν, τοὺς δ' ἐρωμένους τῶν ἀγρῶν.

Ὅτι φησὶν ὁ ἱστορικὸς Διόδωρος, Μνησθήσομαί τινων παραδείγματος ἕνεκα καὶ ἐπαίνου δικαίου καὶ τῷ κοινῷ βίῳ συμφέροντος, ἵν' οἱ μὲν πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς κατὰ τὴν ἱστορίαν βλασφημίας ἀποτρέπωνται τῆς ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμῆς, οἱ δὲ ἀγαθοὶ διὰ τοὺς ἐκ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπαίνους ἀντέχεσθαι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ὀρέγωνται.

Ὅτι τὸ προϋπάρχον εἰς τὴν ἡγεμονίαν μῖσος ἡ τοῦ στρατηγοῦ σύνεσις καὶ ἀρετὴ τοῖς ἐνδεχομένοις βοηθήμασι διωρθώσαντο, καὶ παρὰ μὲν τοῖς εὐεργετηθεῖσι τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχε, παρὰ δὲ τῶν πολιτῶν πολλὰς ἀμοιβὰς τῶν κατορθωμάτων ἀπέλαβε.

III. Ῥητέον δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῶν ἐκ ταπεινοτέρας μὲν δόξης ὁρμηθέντων, ὀρεχθέντων δὲ τῆς ἑτέρας ἐπι-

126. 6. ὅτι] incipit codicis p. 233.
126. 8. ἔφησεν ἐν] ἔφησεν ed. Rom., quae mox ταρύχων.
126. 10. ἐρομένους] Cod. ῥωμαίους. MAI. Caeterum δὲ ed. Rom.
126. 14. ἀποτρέπωνται] ἀποτρέπονται ed. Rom.
126. 15. ἐπὶ τὴν κακίαν] ἀπὸ τῆς κακίας ed. Rom.
126. 16. τοὺς] Cod. τῆς. MAI.
126. 17. ὀρίγωνται] ὀρέγονται ed. Rom.
126. 20. διωρθώσαντο] Ita cod. MAI.
126. 24. δόξης] τύχης exspectaveram. Diodorus l. II. c. 4. ἐκ ταπεινῆς τύχης εἰς τηλικαύτην προήχθη δόξαν.

126. 5. Lege Applanum bell. civ. I. 38. MAI.

126. 10. Extat aliis verbis narratiuncula haec lib. XXXII. 1. in excerptis vaticanis; sed ibi dicitur Cato in populi concione locutus, heic in senatu. Neque abhorret a more queruli mordacisque senis Catonis, ut rem eandem bis dixerit. Nonne vero ipse Cicero tum in curia tum coram populo, post suum ab exilio reditum, eiusdem ferme sententiae orationem pronunciavit? MAI.

126. 17. Familiaris Diodoro consuetudo laudibus et vituperationibus aeque indulgendi, quam alibi iam notavimus. MAI.

126. 22. Incertum est de quo homine locutus hoc loco Diodorus fuerit; namque eclogarius, nexio sane historiae consilio, politica sententia contentus fuit. MAI.

βολῆς τῶν προειρημένων. ἐπ' ἴσης γὰρ τοῖς ἐν ἀξιώμασι μεγάλοις καὶ τοῖς ὑποδεεστέροις τῆς ἀρετῆς ζῆλος ἔγκειται.

Ὅτι ἀπειλούσης τῆς συγκλήτου πόλεμον τῷ Γράκχῳ διὰ τὴν μετάθεσιν τῶν κριτηρίων τεθαρρηκότως οὗτος εἶπεν ὅτι κἂν ἀποθάνω, οὐ διαλείψω τὸ ξίφος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν συγκλητικῶν διῃρημένον. ὁ δὲ ῥηθεὶς λόγος ὥσπερ τις θεοῦ χρησμὸς ἀκόλουθον ἔσχε τοῖς ῥηθεῖσι τὸ ἀποτέλεσμα. ὁ γὰρ Γράκχος τύραννον ἑαυτὸν ἀναδεδειχὼς ἀκρίτως ἀνῃρέθη.

Ὅτι πλεῖστον ἴσχυεν ἡ τῶν Δρούσων οἰκία διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν ἀνδρῶν καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πολίτας ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν. διὸ καὶ νόμου τινὸς προκειμένου καὶ προσφάτως κεκυρωμένου τῶν πολιτῶν τις ἐν παιδιᾷ τῷ νόμῳ προσέγραψεν ὅτι ὅδε νόμος κύριός ἐστι τῶν πολιτῶν πλὴν δυοῖν Δρούσων.

16 IV. Ὅτι ὁ Δροῦσος, τῆς συγκλήτου τοὺς νόμους αὐτοῦ ἀκυρούσης ἔφη ἑαυτὸν ἐξουσίαν ἔχοντα πᾶσαν

126. 6. εἶπεν] εἶπε ed. Rom.
126. 7. διῃρημένον] an διῃρημένος?
127. 16. Δρούσων] τρόπων codex.

127. 3. Haec apte quadrarent in Marium, nisi is tempore posterior foret. MAI.

127. 5. Agitur de iuniore Graccho, qui tamen triginta annis ante Drusi iunioris res bellumque sociale obierat. Existimo autem heic obiter Gracchi mentionem extraque propositum fieri, ut saepe in historia accidit. Neque enim dubitare licet, quin belli socialis prohoemium a nobis suprascriptum, iusto in loco collocatum fuerit; id quod ratio quaternionis evidenter docet; nam nisi folium isto in loco ponatur, id propter suam cum pompeianarum rerum folio physicam connexionem, post explicitum sociale bellum absurde collocandum esset: tum etiam paginae 240 cum p. 259 nexus, satis probabilis, immo meo iudicio evidens, foret disturbandus. Sed enim et alia excusatio suppetit; mos videlicet in his excerptis non infrequens, atque a nobis saepe notatus, res easdem repetendi; quo vitio fortasse contigit ut hic de Graccho minore tractus extra sedem suam vagetur; uti et ille paulo ante scriptus de Catone maiore. MAI.

127. 10. C. Gracchi potentiam tyrannicam notat etiam Plutarchus in eius vita cap. VI. Erat autem Poplicolae vetusta lex ut tyrannus indicta causa a quovis occideretur. Plut. in Poplic. cap. XII. MAI.

127. 16. Δρούσων] Cod. τρόπων; sed enim plane videbatur scribendum Δρούσων. Intelligitur autem Drusus ille qui cum C. Graccho in tribunatu certavit, ut ait Plutarchus; itemque illius filius multo adhuc clarior, qui incognita manu periit anno urbis DCLXIII, oriente bello sociali. MAI.

127. 17. De hoc Druso filio Plinius XXXIII. sect. 6: *inter Caepionem et Drusum ex anulo in auctione venali, inimicitiae coepere; unde origo socialis belli et exitia rerum.* MAI.

τῶν νόμων δυνάμενόν τε ἑαυτὸν κωλῦσαι δόγματα γράφειν τοῦτο μὲν ἑκουσίως μὴ ποιήσειν, καλῶς εἰδότα τοὺς ἐξαμαρτήσαντας ταχὺ τευξομένους τῆς προσηκούσης δίκης. ἀκυρουμένων δὲ τῶν ὑφ' αὑτοῦ γραφέντων νόμων ἄκυρον ἔσεσθαι καὶ τὸν περὶ τῶν κριτηρίων νόμον· οὗ συντελεσθέντος τὸν μὲν ἀδωροδοκήτως βεβιωκότα μηδεμιᾶς τεύξεσθαι κατηγορίας, τοὺς δὲ τὰς ἐπαρχίας σεσυληκότας ἀχθήσεσθαι πρὸς τὰς τῆς δωροδοκίας εὐθύνας· ὥστε τοὺς διὰ φθόνον καθαιροῦντας τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τοῖς ἰδίοις δόγμασι καθάπερ αὐτόχειρας κινδυνεύειν.

[ὅρκος Φιλίππου.] ὄμνυμι τὸν Δία τὸν Καπετώλιον καὶ τὴν ἑστίαν τῆς Ῥώμης καὶ τὸν πατρῷον αὐτῆς Ἄρην καὶ τὸν γενάρχην ἥλιον καὶ τὴν εὐεργέτιν ζῴων τε καὶ φυτῶν γῆν, ἔτι δὲ τοὺς κτίστας γεγενημένους τῆς Ῥώμης ἡμιθέους καὶ τοὺς συναυξήσαντας τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἥρωας, τὸν αὐτὸν φίλον καὶ πολέμιον ἡγήσεσθαι Δρούσῳ, καὶ μήτε βίου μήτε τέκνων καὶ γονέων μηδεμιᾶς φείσασθαι ψυχῆς, ἐὰν μὴ συμφέρῃ Δρούσῳ τε καὶ τοῖς τὸν αὐτὸν ὅρκον ὀμόσασιν. ἐὰν δὲ γένωμαι πολίτης τῷ Δρούσου νόμῳ, πατρίδα ἡγήσομαι τὴν Ῥώμην καὶ μέγιστον εὐεργέτην Δροῦσον. καὶ τὸν ὅρκον τόνδε παραδώσω οἷς ἂν μάλιστα πλείστοις δύνωμαι τῶν πολιτῶν. καὶ εὐορκοῦντι μέν μοι ἐπίκτησις εἴη τῶν ἀγαθῶν, ἐπιορκοῦντι δὲ τἀναντία. 117

128. 4. αὑτοῦ] Cod. αὐτόν. MAI.
128. 5. σεσθαι] incipit codicis p. 234.
128. 12. ὅρκος] ὅρκος ed. Rom.
128. 23. δύνωμι] Ita cod. MAI.

128. 5. Quippe is iudicia, quae Gracchus olim abstulerat, nuper senatui restituerat, ut ait auctor de viris ill. cap. LXVI, itemque Appianus bell. civ. I. 35. MAI.

128. 12. Philippum consulem, post graves adversus Drusum inimicitias, rediisse cum eo in gratiam, satis constat ex iis quae dicit auctor de vir. ill. loc. cit.: *cum Latini consulem in albano monte interfecturi essent, Drusus Philippum admonuit ut caveret.* Nunc vero insignem iurisiurandi formulam, a Philippo inter coniuratos cum Druso propositam, ex inedito Diodoro cum gaudio recitamus. MAI.

128. 20. Drusus Latinis civitatem promiserat, ut historici passim tradunt. MAI.

128. 23. *οἷς ἂν μάλιστα πλείστοις δύνωμαι*] Similiter Diodorus l. XX. c. 56. *ἐκ τῶν Συρακουσῶν ἐπιλέξαντες οὓς ἠδύναντο πλείους*, ad quae vide annotationem.

128. 25. Ergo sectarum et coniuratorum execrandae pactionum formulae, quae nostra quoque tempora conturbant, satis antiqui moris sunt. MAI.

V. Ὅτι συντελουμένων κατὰ τύχην ἀγώνων καὶ τοῦ θεάτρου πεπληρωμένου τῶν ἐπὶ τὴν θέαν κατηντηκότων Ῥωμαίων κωμῳδὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀγωνιζόμενον κατέσφαξαν ἐν τῷ θεάτρῳ, φήσαντες οὐκ ἀκολούθως αὐτὸν ὑποκρίνασθαι τῇ περιστάσει. τῆς δὲ πανηγυρικῆς θέας εἰς πολεμικὴν σκυθρωπότητα καὶ φόβων ὑπερβολὴν ἐκτραπείσης ἡ τύχη σατυρικὸν τῷ καιρῷ τούτῳ πρόσωπον ἐπεισήγαγεν. ἦν γάρ τις Λατῖνος ὄνομα μὲν Σαυνίων, γελωτοποιὸς δὲ καὶ χάριτας ὑπερβαλλούσας ἔχων εἰς ἱλαρότητα. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς λόγοις ἐκίνει γέλωτας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σιωπὴν καὶ ποίαν σώματος ἐπιστροφὴν ἅπαντας ἐποίει τοὺς θεωμένους μειδιᾶν, φυσικῆς τινος ἐπιτρεχούσης πιθανότητος. διὸ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις μεγάλης ἀποδοχῆς ἐν τοῖς θεάτροις ἐπληροῦτο· οἱ δὲ Πικεντινοὶ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τέρψιν ταύτην τῶν Ῥωμαίων ἀφελέσθαι βουλόμενοι τοῦτον διέγνωσαν ἀποκτεῖναι. ὁ δὲ προαισθόμενος τὸ μέλλον τελεῖσθαι προῆλθεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ τῆς τοῦ κωμῳδοῦ σφαγῆς ἄρτι γεγενημένης Ἄνδρες, εἶπε, θεαταί, καλλιερούμεν· ἐπ' ἀγαθῷ δ' εἴη συντετελεσμένον τὸ κακόν· οὐ γάρ εἰμι Ῥωμαῖος, ἀλλ' ὅμοιος ὑμῶν ὑπὸ ῥάβδοις τεταγμένος περινοστῶ τὴν Ἰταλίαν καὶ χάριτας ἐμπορευόμενος ἡδονὰς καὶ γέλωτας θηρῶμαι. διὸ φείσασθε τῆς κοινῆς
118 ἁπάντων χελιδόνος, ᾗ τὸ θεῖον ἔδωκεν ἐν ταῖς ἁπάντων οἰκίαις ἐννεοττεύειν ἀκινδύνως· οὐ γὰρ δίκαιον ὑμᾶς πολλὰ κλαίειν. οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἄλλα πρὸς διάλυσιν καὶ γέλωτα διελθὼν καὶ τῇ πιθανότητι καὶ χάριτι τῆς ὁμιλίας τὸ πικρὸν τῆς τιμωρίας παραιτησάμενος ἀπελύθη τῶν κινδύνων.

VI. τῆς δὲ λείας τοῖς στρατιώταις μετέδωκαν, ὅπως τῆς ἐκ τῶν πολέμων ὠφελείας οἱ διακινδυνεύσαντες γευ-

129. 8. Ῥωμαίων] immo Ῥωμαῖον.
129. 3. κωμῳδὸν] Cod. Κόμοδον. MAI.
129. 3. ἀγωνιζόμενον] Cod. ἀγωνιζομένων. MAI.
129. 11. ποίαν] scribe πᾶσαν vel ὁποίαν.
129. 13. πιθανότητος] πυθανότητος ed. Rom.
129. 18. κωμῳδοῦ] Cod. Κομόδου. MAI.
129. 19. εἶπε] incipit codicis p. 231.
129. 23. φείσασθε] Cod. φείσασθαι. MAI.
129. 26. διάλυσιν] immo διάχυσιν.

129. 8. Ponendus igitur *Samnio*, vel, ut Graeci pronunciant, *Saunio*, in illustribus scenicae artis apud Romanos nominibus. MAI.

129. 16. Quippe iam socii italici efferati adversus Romanos erant, ita ut ad atrocissimum bellum confestim eruperint. MAI.

129. 25. Sic Cicero in Verr. I. 40. 51. ludit in nominibus feminae Chelidonis et sartis tectis, quia hirundo in tectis nidificat. MAI.

σάμενοι τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας ἑθελοντὴν ἀναδέχωνται.

Ὅτι ὁ Μάριος ἦγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ Σαννιτῶν πεδίον καὶ τοῖς πολεμίοις ἀντεστρατοπέδευσε. Πομπαίδιος δὲ τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν παρειληφὼς παρὰ τοῖς Μαρσοῖς καὶ αὐτὸς προῆγε τὴν δύναμιν. καὶ πλησίον ἀλλήλων γενομένων τὸ σκυθρωπὸν τοῦ πολέμου εἰς εἰρηνικὴν μετέπεσε διάθεσιν. εἰς ἐπίγνωσιν γὰρ ὄψεως ἐλθόντες οἱ παρ' ἀμφοτέροις στρατιῶται πολλοὺς μὲν ἰδιοξένους ἐπεγίνωσκον, οὐκ ὀλίγους δὲ συστρατιώτας ἀνενεοῦντο, συχνοὺς δὲ οἰκείους καὶ συγγενεῖς κατενόουν, οὓς ὁ τῆς ἐπιγαμίας νόμος ἐπεποιήκει κοινωνῆσαι τῆς τοιαύτης φιλίας. διὸ καὶ τῆς συμπαθείας ἀναγκαζούσης προΐεσθαι φωνὴν φιλάνθρωπον ἀλλήλους ἐξ ὀνόματος προσηγόρευον καὶ παρεκάλουν ἀπέχεσθαι τῆς τῶν ἀναγκαίων μιαιφονίας, τὰς δὲ ἐν προβολῇ πολεμικῶς διακειμένας πανοπλίας ἀποτιθέμενοι τὰς δεξιὰς ἐξέτεινον ἀσπαζόμενοι καὶ φιλοφρονοῦντες ἀλλήλοις. ἃ δὴ κατανοήσας ὁ Μάριος καὶ αὐτὸς προῆλθεν ἐκ τῆς παρατάξεως· ποιήσαντος δὲ καὶ τοῦ Πομπαιδίου τὸ παραπλήσιον διελέχθησαν ἀλλήλοις συγγενικῶς. πολλῶν δὲ λόγων γενομένων τοῖς ἡγεμόσι περὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐπιθυμουμένης πολιτείας, καὶ τῶν στρατευμάτων ἀμφοτέρων χαρᾶς καὶ καλῶν ἐλπίδων πληρουμένων, ἡ πᾶσα 119
σύνοδος ἐκ πολεμικῆς τάξεως εἰς πανηγυρικὴν διάθεσιν μετέπεσεν· καὶ τῶν στρατηγῶν τοῖς οἰκείοις λόγοις ἐπὶ τὴν εἰρήνην προκαλεσαμένων ἅπαντες ἀσμένως τῆς ἀλληλοφονίας ἀπελύθησαν.

VII. οὗτος γὰρ οὐ προγονικὴν δόξαν οὐδ' ἀφορμὴν ἰδίαν ἔχων εἰς προκοπῆς μέγεθος παραδόξως ἦλθεν εἰς ὑπερβολὴν ἀξιώματός τε καὶ δόξης. ἐπιστρέφειν δὲ

130. 26. στρατηγῶν] στρατιωτῶν ed. Rom.
130. 27. σαμένων] incipit codicis p. 232.
130. 31. ἐπιστρέφειν — εἴωθεν] ἐπιστρέψειν — εἴωθε ed. Rom.

130. 2. Sermo est de italica militia, bello sociali iam coepto. MAI.

130. 4. Pompaedii primarii Italicorum ducis multa est apud huius belli historicos mentio. MAI.

130. 28. Iucundissima sane narratio haec, neque apud alium ut puto historicum obvia. Pompaedium a Domitio placatum ait Diodorus in eclogis editis libri XXXVII. p. 612; sed alia narratio est; et quidem bello nondum aperte suscepto. Plutarchus quoque vaticanum excerptum ignoravit, qui in Marii vita cap. XXXIII, longe diversum et plane hostile scribit Pompaedii Mariique colloquium. MAI.

εἴωθεν ἡ τύχη πρὸς τὸ δέον καὶ τοὺς κἀθ' ἑτέρων ἄδικόν τι μηχανησαμένους τοῖς αὐτοῖς περιβάλλειν συμπτώμασι. κατὰ τὸ παρὸν ἴσως τυραννοῦσιν, ἀλλ' ὕστερον ὑφέξουσι τὰς τῶν τυραννικῶν ἀνομημάτων εὐθύνας.

Ὅτι Κρὴς ὁ ἐλθὼν πρὸς Ἰούλιον τὸν ὕπατον ἐπὶ προδοσίαν εἶπεν Ἂν δι' ἐμοῦ κρατήσῃς τῶν πολεμίων, τίνα δώσεις μισθὸν τῆς εὐεργεσίας; ὁ στρατηγὸς εἶπε Ποιήσω σε πολίτην Ῥωμαῖον καὶ ἕσῃ παρ' ἐμοὶ τίμιος. ὁ δὲ Κρὴς διαχυθεὶς ἐπὶ τῷ ῥηθέντι Πολιτεία, φησί, παρὰ Κρησὶν εὐφημούμενός ἐστι λῆρος. τοξεύομεν γὰρ ἡμεῖς ἐπὶ τὸ κέρδος, καὶ πᾶν βέλος ἡμῶν χάριν [καὶ] ἀργυρίου, νεμόμενοι πᾶσαν χώραν καὶ θάλατταν. διὸ κἀγὼ νῦν ἀργυρίου χάριν ἧκω· τὰ δὲ τῆς πολιτείας τίμια τοῖς περὶ ταύτης νῦν διαφερομένοις παραχώρει, οἵ-

131. 6. εἶπεν] εἶπε ed. Rom.
131. 8. Ῥωμαῖον] Ῥωμαίων ed. Rom., sed interpretatio *civem Romanum.*
131. 10. τοξεύομεν] τενξόμενοι ed. Rom.
131. 11. χάριν τοῦ] Cod. χάριν καί. MAI.

131. 4. Haec omnia quadrarent in Marium, nisi illud additum esset, quod nempe iste anonymus carebat indole propria ad claritatem nominis consequendam. Ergo de alio quovis seu romano seu italico Diodorus loquitur. MAI.

131. 5. Sextus Iulius Caesar consulatum anno DCLXIII. gerebat, quo tempore sociale bellum exarsit: quamobrem cretensis hominis mentio sine dubio ad huius temporis historiam pertinet. Iamvero Sextus Iulius consul haud equidem in Creta, sed in Italia armis praefuit, ut praesens necessitas postulabat, utque tradunt Livius in epitome lib. LXXIII, et Appianus bell. civ. I. 40. sqq. Quare et cres homo in Italia operam suam proditricem Iulio obtulisse credendus est. Iamvero docet nos Livii epitome libri LXXII, externarum quoque gentium auxilia adfuisse Romanis bello sociali; et quidem Memnon apud Photium cod. CCXXIV. p. 727, copias ex oriente auxiliares memorat, id est ponticas heraclienses. Pari igitur iure existimo Cretenses quoque auxiliares aliquot Romanis supervenisse, puta sagittarios in exercitibus romanis non incelebres. In his proditor ille fuit. MAI.

131. 12. Cretensium avaritiam et nullius turpis lucri detrectans ingenium exagitat Polybius VI. 46. Illi etiam Bolis et Cambylus, qui pecunia accepta regem Achaeum ad supplicium Antiocho dediderunt, Cretenses erant. Polyb. VIII. 18. Livius quoque XLIV. 45. ait: *Cretenses spem pecuniae secuti*, illi scilicet qui soli Persecum, a ceteris desertum, propter incolumes adhuc thesauros comitati sunt. Cretenses inter latrones collocat Cicero de rep. III. 9. Notae sunt divi quoque Pauli de Cretensibus querelae ad Tit. I. 12, ad quem locum multa congerit Rosenmüllerus quae ad Cretensium obiurgationem pertinent. Haec nos eruditionis gratia scribimus, non odio Cretensium commoti, quorum neminem novimus. MAI.

τινες αἵματος ἀγοράζουσι λῆρον περιμάχητον. πρὸς ὃν γελάσας ὁ ἄνθρωπος εἶπε Γενομένης ἡμῖν τῆς ἐπιβολῆς χαρίσομαί σοι χιλίας δραχμάς.

VIII. Ὅτι τοὺς δούλους διά τινος ἐπινοίας οἱ Αἰσερνῖται λιμῷ πιεζόμενοι ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγον· πάντα γὰρ ἡ τῆς περιστάσεως ἰδιότης ἠνάγκαζε πράττειν καὶ τῇ τῶν ἄλλων ἀπωλείᾳ τὴν ἰδίαν περιποιεῖσθαι σωτηρίαν. οἱ δὲ οἰκέται δεινῇ καὶ παρηλλαγμένῃ συμφορᾷ περιπεσόντες ἀναχωρήσαντες τὴν τῶν δεσποτῶν ὠμότητα τῇ τῶν πολεμίων ἐπιεικείᾳ διωρθώσαντο.

Ὅτι τοὺς κύνας καὶ τἆλλα ζῷα οἱ Αἰσερνῖται ἐσιτοῦντο. πάντα γὰρ ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη παρὰ τὸ καθῆκον ποιεῖν ἠνάγκαζε βιαζομένη τὴν ἀπεγνωσμένην καὶ ἀσυνήθη τροφὴν προσφέρεσθαι.

Ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ μετέχουσι θείας τινὸς φύσεως ἐνίοτε προκαταμαντευόμεναι τὰ μέλλοντα καὶ κατά τινας φυσικὰς εἰδωλοποιίας προορῶνται τὸ συμβησόμενον. ὅπερ ταῖς τῶν Πιννητῶν γυναιξὶ συνέβη γενέσθαι· προκατωδύροντο γὰρ τὴν ἐσομένην συμφοράν.

IX. Ὅτι τῶν Ἰταλιωτῶν τὰ τέκνα τῶν Πιννητῶν πάντα πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἀγαγόντων καὶ ἀπειλούντων ταῦτα κατασφάττειν, ἐὰν μὴ ἀποστῶσιν ἀπὸ Ῥώμης, οἱ Πιννῆται ἐγκαρτεροῦντες τοῖς δεινοῖς ἔδωκαν 121
ἀπόκρισιν ὅτι τέκνων στερηθέντες ἕτερα ῥᾳδίως ποιήσουσιν, ἐὰν τηρήσουσι τὴν πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

Ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἰταλιῶται ἀπογνόντες τὴν ἐκ τῆς πειθοῦς σύλλυσιν ἐπετελέσαντο πρᾶξιν ὠμότητι διαφέρου-

132. 23. οἱ] incipit codicis p. 241.
132. 27. σύλλυσιν] σύλησιν ed. Rom.

132. 1. λῆρον περιμάχητον] Hinc rursus evidenter cognoscimus narrationem hanc pertinere ad belli marsici seu socialis aetatem: nam socii italici pro impetranda civitate romana cruentissimum bellum tunc gerebant. MAI.

132. 2. ἄνθρωπος] Haec vox est eclogarum scriptoris, non Diodori.

132. 4. Livius epit. LXXII: *Aesernia et Alba coloniae ab Italicis obsessae sunt.* Et quidem Aeserniam fame adactam ceperunt Italici. App. bell. civ. I. 41. Liv. epit. LXXIII. Confer etiam Nonium voc. *adesum.* Noster quoque Diodorus in eclogis editis libri XXXVII. p. 539, eo translatam ait belli imperiique socialis sedem, post amissam urbem Corfinium. MAI.

132. 17. Hanc ethnicam opinionem suam scribit Diodorus etiam libro XVIII. 1. MAI.

132. 25. Minas in rem fuisse collatas, puerosque Pinnensium trucidatos, satis innuere videtur Diodorus in fragmentis editis p. 612. MAI.

σαν. προσαγαγόντες γὰρ ἐγγὺς τοῦ τείχους τοὺς παῖδας προσέταττον τοῖς μέλλουσιν ἀναιρεῖσθαι δεῖσθαι τῶν πατέρων ἐλεῆσαι τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνοντας ἐπικαλεῖσθαι τὸν πάντων ἐφορῶντα τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ἥλιον σῶσαι ψυχὰς νηπίων παίδων.

τοιαῦτα γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ τῆς ψυχῆς παραστήματα κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἄλλοις ὑπολείπεσθαι κατὰ τὰς τῶν δεινῶν ὑπομονάς. πολλαπλασίων δὲ ὄντων τῶν πολιορκούντων τὸ τοῦ πλήθους ἐλλειπὲς τῇ τῆς ἀρετῆς ὑπερβολῇ προσανεπλήρουν.

X. Ὅτι οἱ μὲν Ἰταλιῶται πολλάκις ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἠγωνισμένοι λαμπρῶς τότε περὶ τῆς ἰδίας κινδυνεύοντες ὑπερέβαλλον ταῖς ἀνδραγαθίαις τας προγεγενημένας νίκας, οὐδὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς πρότερον ὑποτεταγμένους αὐτοῖς ἀγωνιζόμενοι δεῖν ἡγοῦντο φανῆναι τῶν ἡττόνων ἥττους.

Ὅτι ὁ δὲ Λαμπώνιος ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Κράσσον, ὑπολαμβάνων προσήκειν μὴ τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων ἀλλὰ τοὺς ἡγεμόνας ὑπὲρ τοῦ πλήθους διαγωνίζεσθαι.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἰταλιῶται περὶ τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς ἠγωνίζοντο. ἐπιθέσεων δὲ γενομέ-122νων καὶ συμπλοκῶν ἀλληλοκτονοῦντες οὐ διέλιπον. μετὰ χεῖρας ἔχοντες τὸν θεριζόμενον στάχυν διεκρίνοντο πρὸς ἀλλήλους αἵματι περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς. οὐδεὶς δὲ ἀνέμενε παράκλησιν ἡγεμόνος, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτὴ προετρέπετο πρὸς τὴν ἀλκὴν προβάλλουσα τὴν τῆς ἐνδείας ἀνάγκην. ὑπέμενεν ἕκαστος εὐψύχως τὴν διὰ σιδήρου γινομένην τοῦ βίου καταστροφὴν δεδιὼς τὸν ἐκ τῆς ἐνδείας θάνατον.

XI. Ὅτι ὁ Μάριος εἰς τὸν κάμπον καθ' ἡμέραν βαδίζων ἐγυμνάζετο πρὸς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ χρείας· ἔσπευδε γὰρ τὴν τοῦ γήρως ἀσθένειαν καὶ βραδύτητα

133. 7. τοιαῦτα — 11. προσανεπλήρουν praecedentibus annectit ed. Rom.
133. 8. ὑπολείπεσθαι] usitatius ἀπολείπεσθαι.
133. 24. ἀλληλοκτονοῦντες] ἀλληλοκτανοῦντες ed. Rom.
133. 30. γινομένην] γενομένην ed. Rom.

133. 17. Lamponium inter italicos duces, M. Licinium Crassum inter consulis romani legatos ponunt Appianus bell. civ. I. 40. aliique historici. Nunc singulare quoque certamen horum cognoscimus; in quo tamen Crassus non periit, sed incendio postea absumptus fuit, ut ait Frontinus strateg. II. 4. 16. MAI.

τῇ καθ' ἡμέραν ἀθλήσει καὶ φιλοπονίᾳ πρὸς τοὐναντίον διορθώσασθαι.

Ὅτι ὁ περιμάχητος ἀνθρώποις πλοῦτος μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς ἐνίοτε τοὺς ἐπιθυμήσαντας μεταλαβεῖν· προτρεπόμενος γὰρ εἰς ἀδίκους καὶ παρανόμους πράξεις καὶ χορηγὸς γινόμενος πάσης ἀκρατοῦς ἡδονῆς τοὺς ἄφρονας χωρεῖ πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων. τοιγαροῦν ὁρᾶν ἔστι τοὺς τοιούτους αὐτοὺς μὲν τοῖς μεγίστοις ἀκληρήμασι περιπίπτοντας, ταῖς δὲ πόλεσι τῶν ἀτυχημάτων γινομένους αἰτίους. τοσαύτην ὁ χρυσὸς ἔχει δύναμιν ἐπὶ κακῷ προτιμώμενος ἀφρόνως παρὰ ἀνθρώποις, οἵτινες διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοῦτον ἐπι-

134. 4. ἐνίοτε] incipit codicis p. 242.
134. 5. ἀδίκους] ἀδήλους ed. Rom.
134. 7. χωρεῖ] Ita cod. pro ὠθεῖ. MAI. χωρεῖν vi transitiva praeditum tueri conatus est Reiskius ad Constantini Caerimon. p. 140. 144., usus locis tum Constantini, ubi προεχώρησεν ἐμὲ ἡ Αὔγουστα πρὸς τὸ ἀναδέξασθαι, tum Diodori XV. 30. ἐπεχείρει λόγοις τὸν τύραννον ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, ubi πείθειν inserebat Rhodomannus. Ne quis autem Polybium quoquo modo huc trahat Exc. Vatic. p. 388. ed. Mai. οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ χωρεῖται πραγματείας οὐδ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀποφάσεων ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πέλας κατηγορίας, ibi scribendum est θεωρεῖται.
134. 8. τοιούτους] τοσούτους ed. Rom.

134. 2. Profligato sociali bello, instabat mithridaticum ad quod proficisci imperator Marius avebat, etsi aetate gravis et viribus debilitatis, ut gloriam et opes immensas in Asia quaereret; ideoque Romae se tamquam tiro in campo exercebat. Plutarchi locus etsi paulo prolixior heic mihi saltem latine scribendus est, non tam ut breve Diodori fragmentum de Mario illustretur, quam ut lectores intelligant, subsequentem quoque de auri siti sermonem adversus Marium a Diodoro torqueri. Sic ergo Plutarchus in Marii vita cap. XXXV: *atque Marius perquam ambitiose atque pueriliter, senectute et infirmitate dissimulata corporis, descendebat quotidie in campum, et in adulescentium caterva exercens se, agile in armis corpus et equi patiens ostendebat, quamvis non esset ob tumorem ventris in senio expeditus, sed obesus evasisset ac corpulentus. Quae cum faceret placebat aliquibus qui descendentes in campum certationes eius et contentiones spectabant: meliores vero id contemplantes, miseratio subiit avaritiae et cupiditatis gloriae ipsius, qui ex tenuissimo opulentissimus, atque ex humili factus maximus, nullam felicitatis metam sciret; neque in honore esse, et frui praesentibus facultatibus esset contentus; sed quasi omnium rerum egenus, in Cappadociam et pontum Euxinum ex triumphis et gloria aetatem deportaret tam gravem, cum Mithridatis satrapis dimicaturus.* Marii avaritiam suggillat Plutarchus etiam cap. II; tum cap. XLV de Mario moriente sic: *annos natus LXX, qui censum opesque multis sufficientes regibus possidebat, sortem lamentabatur suam, quasi egenus et expers eorum, quae appetebat, decederet immature.* Idem vitium peioremque exitum notant in Crasso iuniore historici, et tullianus interpres a me editus ad or. de rege alex. cap. I. 2. MAI.

θυμίας παρ' ἕκαστα προφέρονται τούτους τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν,

123 ὦ χρυσέ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς,
ὡς οὔτε μήτηρ ἡδύς.

καὶ πάλιν,

ἓα με κερδαίνοντα κεκλῆσθαι κακόν.

καὶ τὰ διὰ τῶν μελῶν πεποιημένα,

ὦ χρυσέ, βλάστημα χθονός,
οἷον ἔρωτα βροτοῖσι φλέγεις,
πάντων κράτιστε, πάντων τύραννε.
πολεμεῖς δ' Ἄρεος
κρείσσον' ἔχων δύναμιν.
πάντα θέλγεις· ἐπὶ γὰρ Ὀρφείαις μελῳδίαις
εἵπετο δένδρεα καὶ
θηρῶν ἀνόητα γένη,
σοὶ δὲ καὶ χθὼν πᾶσα καὶ πόντος καὶ ὁ παμμήστωρ Ἄρης.

καίτοι γε πόσῳ κρεῖττόν ἐστιν ἐκφέρεσθαι τῶν ποιημάτων τὰ τὴν ἐναντίαν ἔχοντα τούτοις παράκλησιν,

πότνια σοφία, σύ μοι ἄνδανε·
ὄλβου δ' ἐμοὶ μὴ χρυσέου
124 φαεννὰν ἀκτῖνα δαίμων διδοίη
πάρος σοφίας ἢ τυραννίδα.
Διὸς ἀπωτάτω
κεῖται καλὸς θησαυρὸς ὅτῳ προσέβαλε.

XII. Ὅτι ἀπεστάλησαν πρεσβευταὶ πρὸς τὸν Κίνναν Ῥωμαίων περὶ συλλύσεως· οἷς ἀπόκρισιν ἔδωκεν ὁ ὕπατος ἐξεληλυθὼς ὡς οὐ προσεδέξατο τὴν ἐπάνοδον ἐν ἰδιώτου σχήματι ποιήσασθαι.

Ὅτι ὕστερον τοῦ Μετέλλου μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως πλησιάσαντος τῇ τοῦ Κίννα παρεμβολῇ καὶ συνελθόν-

135. 15. θηρῶν] θηρίων ed. Rom. et 13. μελῳδαῖς.
135. 16. παμμήστωρ] παμνήστωρ ed. Rom.
135. 20. χρυσέου] χρυσίου ed. Rom.
135. 21. φαννὰν] Ita cod. MAI.

135. 4. Extant hi versus duo cum varietate apud Athen. IV. 49; Stob. Serm. LXXXIX; Lucian. Timon. ed. Amst. T. I. p. 153; Sext. emp. adv. gram. I. 279; denique latine apud Senec. ep. CXV. Tertius est iambus euripideus Belleroph. 63, et apud Sen. loc. cit. De reliquis quaerendum superest. MAI.

135. 28. Notissimum est, Cinnam consulem perniciosas leges ferentem, pulsum urbe a collega Octavio fuisse; tum etiam consulatum eidem abrogatum, substituto Merula. Recusabat ergo Cinna a qua urbe consul discessisset in eandem privatus reverti. MAI.

135. 29. Metellus dux erat copiarum pro consulibus Octavio et suffecto Merula, contra Cinnam et Marium. Appian. bell. civ. I. 68. 69. MAI.

τὸν τῆς Δίκτης συγγραφέως ἔτος συγγραφὴν ἔτους τῶν Ἀθηναίων ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιδημίαν ἐποιήσατο. Ἐν δὲ τοῖς παρ' ἐκείνῳ συγγράμμασι τὰ μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν τῇ Ἀναβάσει ἐξέθετο. Ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει τὰ μὲν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιτελεσθέντα ἐν ἐπιτομῆς ἐποιήσατο τρόπον, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι

ριβαλεῖν ἐξουσίαν τοῦ πράττειν ὃ βούλεται τηλικαύτῃ δυσσεβείᾳ περιπεποιημένον. τὴν γὰρ Φρυγίαν κατασύρων πρηστῆρος τρόπον ἐπὶ τῇ τῶν περιπεσόντων περιτροπῇ ἁπάσης πόλεως κατέσκηπτε. ὁ δὲ στερήσας ἑαυτὸν τοῦ ζῆν μιᾷ τελευτῇ πολλῶν θανάτων ἐχρεοκόπησεν ὀφειλήματα.

Ὅτι Γναῖος Πομπήιος καλὰς ἀμοιβὰς τῆς ἀρετῆς ἀπενεγκάμενος καὶ τοῦ πρωτείου τυχὼν διὰ τὴν ἀνδρείαν ἀκολούθως τοῖς ὑπηρετουμένοις τὰ μετὰ ταῦτα
126 ἔπραξε καὶ τὴν περὶ αὐτὸν αὔξησιν διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τῷ Σύλλᾳ. ὁ δὲ πολλῶν ἄλλων θαυμάσας τὸν νεανίσκον τοῖς μετ' αὐτοῦ συγκλητικοῖς ἐπέπληττε παρονειδίζων ἅμα καὶ προκαλούμενος πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον· θαυμάζειν γὰρ ἔφησεν ὅτι νέος μὲν παντελῶς τηλικούτων στρατευμάτων πολεμίων ἀφήρπακεν, οἱ δὲ τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τοῖς ἀξιώμασι πολὺ προέχοντες οὐδὲ τοὺς ἰδίους οἰκέτας εἰς συμμαχίαν γνησίαν δεδύνηνται παρέχεσθαι.

137. 5. *θανάτων*] *θανόντων* ed. Rom. *ὁ δὲ — ὀφειλήματα* autem non arte cohaerent cum praecedentibus.

137. 6. *Γναῖος*] *Γνάϊος* ed. Rom. et mox *ἀπενενεγκάμενος*.

137. 8. *ὑπηρετουμένοις*] an *ὑπηργμένοις*?

137. 9. *αὐτὸν*] *αὐτὸν* ed. Rom.

137. 10. *πολλῶν*] fortasse *πρὸ πολλῶν*.

137. 13. *τηλικούτων στρατευμάτων πολεμίων*] scribendum puto *τηλικοῦτον στράτευμα τῶν πολεμίων* collatis quae de Pompeio narrat Plutarchus c. 7.

Wessel. p. 615. scribit *Fimbriam*. Porro notum est Valerium Flaccum Mario VII. consuli in magistratu morienti suffectum fuisse a Cinna collega et in Asiam contra Mithridatem missum. Hunc Flaccum Fimbria legatus eius sceleste occidit, eiusdemque exercitu occupato imperator appellatus fuit. Tum adventante Sylla, factionis contrariae duce, quum a militibus desereretur, manus sibi attulit, ne syllanam crudelitatem experiretur (Paterculus II. 24; Plutarchus in Sylla cap. XXV; Appianus bell. civ. I. 75.) Fimbriae scelera in asiaticis provinciis recenset ipse Diodorus in fragm. ed. p. 615. Praeterea auctor de viris ill. cap. LXX: *Fimbria saevissimus Cinnae satelles, Ilium, ubi tardius portae patuerunt, incendi iussit. Ibidem militiae principes securi percussit.* Eadem dicuntur in Livii epitome LXXXIII. MAI. Omnino sermo est de Ilii immanissimo excidio per Fimbriam. Legesis Augustinum de civ. D. III. 7. IDEM in Epimetro.

137. 10. Has litteras vel ex Gallia vel ex Africa a Pompeio scriptas ad Syllam arbitror, quibus in provinciis mandato eiusdem dictatoris naviter pugnavit. Vide Plutarchum in Pomp. VIII. XI. MAI.

XV. Ὅτι τὸν Ἀδριανὸν τὸν στρατηγὸν τῆς Ἰτύκης ζῶντα ἔκαυσαν οἱ Ἰτυκηνοί. τὸ δὲ πραχθὲν καίπερ ὂν δεινὸν οὐκ ἔτυχε κατηγορίας διὰ τὴν τοῦ παθόντος κακίαν.

Ὅτι τῷ Μαρίῳ τῷ υἱῷ Μαρίου ὑπατεύσαντι οὐκ ὀλίγοι καὶ τῶν κατὰ νόμον τετελεκότων τὴν πρωτείαν ἐθελοντὴν ἕσπευσαν τῶν νεανίσκων κοινωνῆσαι τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀγώνων, καὶ πρεσβύτεροι ταῖς ἡλικίαις ὄντες ἐνδείξασθαι τοῖς νεωτέροις ὅ,τι δύναται πολεμικῶν ἔργων μελέτη καὶ συνήθεια παρατάξεων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν πολέμῳ δεινῶν.

Ἔλεγχοι πικροὶ καὶ κατὰ πόλιν καὶ ἔθνος καὶ ποικίλαι πεῖραι προσήγοντο τοῦ γνωσθῆναι πῶς ἔχουσι πρὸς αὐτούς. ἠναγκάζοντο γὰρ διὰ τῆς ὑποκρίσεως πρὸς ἀμφοτέρους τοῖς προσποιήμασι μετοκλάζειν καὶ πρὸς τοὺς ἀεὶ παρόντας ἀπονεύειν. κατὰ γὰρ ἀντιπολεμούντων οἱ πρὸς τὴν στρατολογίαν ἀποδεδειγμένοι καὶ κατὰ πρόσωπον παρόντες καὶ πρὸς ἀλλήλους διαφιλοτιμούμενοι τοῖς ἀκριβεστάτοις ἐλέγχοις φανερὰν ἐποίουν τὴν τῶν πόλεων κρίσιν.

XVI. Ὅτι Μάριος διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων 127
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλέλειπτο, μόνος δὲ Μάρκος Περπέννας ὁ τῆς Σικελίας στρατηγὸς διαπεμπομένου πρὸς αὐτὸν Σύλλα καὶ παρακαλοῦντος μετ' αὐτοῦ τάττεσθαι τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ πειθαρχεῖν ὥστε μὴ μόνον διατηρῆσαι τὴν πρὸς Μάριον εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ μετ'

138. 1. Ἰτύκης] incipit codicis p. 240.
138. 2. Ἰτυκηνοί] Ita cod.; quamquam hoc gentile scribi solet Ἰτυκαῖνοι. MAI.
138. 6. νόμον] νόμων ed. Rom.
138. 6. πρωτείαν] an στρατείαν?
138. 7. ἐθελοντὴν] ἔθελον, ἦν ed. Rom.
138. 16. ante κατὰ intervallum fecit editor Romanus.
138. 20. πόλεων] πολέμων ed. Rom.
138. 22. καταλέλειπτο] καταλέλειπται ed. Rom.

138. 4. Cicero in Verr. I. 27: *Hadrianus, quod eius avaritiam cives Romani ferre non poterant, Uticae domi suae vivus exustus est; idque ita illi merito accidisse existimatum est, ut lactarentur omnes, neque ulla animadversio constitueretur.* MAI.

138. 20. Sermo est de factionibus syllana et adversaria per Italiam alternatim praevalentibus, quibus miseri incolae adulari vicissim cogebantur. MAI.

138. 23. De Perperna marianae seu carbonianae factionis in Sicilia duce lege Plutarchum in Pomp. X. MAI.

ἀποστάσεως ἀναγόντων ἐκ τοῦ κατὰ μέσον διαζυγίου, ἐν οἷς ἐστὶν ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Ἀντίοχος καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος καὶ ὁ Βορέας καὶ ὁ Ἀφρικὸς καὶ ὁ Ζέφυρος, ἐπειδὴ καὶ μέχρι τοῦ ἐνταῦθα μέσου διαζυγίου ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀνάτολὴν μοιρῶν ρκδ· ἐπὶ τοσαύτας γὰρ ἀνατολὰς ἀνάγεται ὁ Ἀκύλας ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀναγωγῷ.

Τὸν οὖν ἐγκύκλιον ἀνάγοντα ἡλιακὸν κύκλ. ἐπὶ τοῦ κατὰ μέσον διαζυγίου ἀνάτολὴν ἐπιζητοῦμεν ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀναγωγῷ.

Ἐὰν δὲ ἐπιζητῶμεν τὸν ἐγκύκλιον ἀνάγοντα ἡλιακὸν κύκλ. ἐπὶ τοῦ κατὰ μέσον διαζυγίου δύσιν, ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀναγωγῷ.

XVII. Ὅτι ἡ ἀπόχρησις ἡ διαζύγιος ἀπόχρησις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται κατὰ τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καὶ ἀπὸ τοῦτο διαζύγιος ἡ χρόνος ποιεῖ ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον.

Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται τῆς ἀποχρήσεως καὶ ἀπὸ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον, τότε ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἐστὶν ἡ ἀπόχρησις καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον.

Διαστήματος γοῦν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀνατολικοῦ σημείου ἐπὶ τὸ δυτικὸν σημεῖον μοῖραι ρπ.

XVIII. Ὅτι ἡ ἀπόχρησις ἡ διαζύγιος ἀπόχρησις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται κατὰ τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καὶ ἀπὸ τοῦτο διαζύγιος ἡ χρόνος ποιεῖ ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον.

Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται τῆς ἀποχρήσεως καὶ ἀπὸ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον, τότε ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἐστὶν ἡ ἀπόχρησις καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον.

Διαστήματος γοῦν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀνατολικοῦ σημείου ἐπὶ τὸ δυτικὸν σημεῖον μοῖραι ρπ.

139, 2. Ἐχρῆν οὖν] scribit Ludov. Allatius Ἐχρῆν δὲ οὖν. — ἀναγόντων] ἀναγομένων Ludov. Allatius. — ἐν οἷς ἐστὶν ὁ Ἀκύλας] ἐν οἷς ἐστὶν ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Ἀντίοχος καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος καὶ ὁ Βορέας καὶ ὁ Ἀφρικὸς καὶ ὁ Ζέφυρος Ludov. Allatius. — ἐπειδὴ καὶ μέχρι τοῦ ἐνταῦθα μέσου διαζυγίου ἐστὶν] ἐπειδὴ καὶ μέχρι τοῦ ἐνταῦθα μέσου διαζυγίου ἐστὶν ὁ Ἀκύλας Ludov. Allatius.

139, 10. Ἐὰν δὲ ἐπιζητῶμεν τὸν ἐγκύκλιον ἀνάγοντα ἡλιακὸν κύκλ. ἐπὶ τοῦ κατὰ μέσον διαζυγίου δύσιν, ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀναγωγῷ] Ἐὰν δὲ ἐπιζητῶμεν τὸν ἐγκύκλιον ἀνάγοντα ἡλιακὸν κύκλ. ἐπὶ τοῦ κατὰ μέσον διαζυγίου δύσιν, ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀναγωγῷ Ludov. Allatius.

139, 15. Ὅτι ἡ ἀπόχρησις ἡ διαζύγιος ἀπόχρησις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται κατὰ τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καὶ ἀπὸ τοῦτο διαζύγιος ἡ χρόνος ποιεῖ ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον] Ὅτι ἡ ἀπόχρησις ἡ διαζύγιος ἀπόχρησις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται κατὰ τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καὶ ἀπὸ τοῦτο διαζύγιος ἡ χρόνος ποιεῖ ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον Ludov. Allatius.

139, 19. Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται τῆς ἀποχρήσεως καὶ ἀπὸ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον, τότε ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἐστὶν ἡ ἀπόχρησις καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον] Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἀρχὴ ποιεῖται τῆς ἀποχρήσεως καὶ ἀπὸ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον, τότε ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ σημείου ἐστὶν ἡ ἀπόχρησις καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀναγάγωμεν τὸν ἀφηγούμενον Ludov. Allatius.

139, 23. Διαστήματος γοῦν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀνατολικοῦ σημείου ἐπὶ τὸ δυτικὸν σημεῖον μοῖραι ρπ] Διαστήματος γοῦν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀκύλαν ἀνατολικοῦ σημείου ἐπὶ τὸ δυτικὸν σημεῖον μοῖραι ρπ Ludov. Allatius.

περὶ τῆς βασιλείας. οἱ δὲ ἐπιφανέστατοι πλείους ὄντες τῶν διακοσίων κατήντησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἀπεφήναντο τοὺς προγόνους αὐτῶν ἀφεστηκότας τοῦ ἱεροῦ πεπρεσβευκέναι πρὸς τὴν σύγκλητον, καὶ παρειληφέναι τὴν προστασίαν τῶν Ἰουδαίων ἐλευθέρων καὶ αὐτονόμων οὐ βασιλίως χρηματίζοντος ἀλλ' ἀρχιερέως προεστηκότος τοῦ ἔθνους. τούτους δὲ νῦν δυναστεύειν καταλελυκότας τοὺς πατρίους νόμους καὶ καταδεδουλῶσθαι τοὺς πολίτας ἀδίκως· μισθοφόρων γὰρ πλήθει καὶ αἰκίαις καὶ πολλοῖς φόνοις ἀσεβέσι περιπεποιῆσθαι τὴν βασιλείαν. ὁ δὲ περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητήσεων εἰς ὕστερον ὑπερεβάλετο καιρόν, περὶ δὲ τῆς παρανομίας τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν εἰς Ῥωμαίους ἀδικημάτων πικρῶς ἐπιτιμήσας τοῖς περὶ τὸν Ὑρκανὸν ἀξίους μὲν αὐτοὺς ἔφησεν εἶναι καὶ μείζονος καὶ πικροτέρας ἐπιστροφῆς, ὅμως δὲ διὰ τὴν πάτριον ἐπιείκειαν τῶν Ῥωμαίων, εἰ ἀπὸ τοῦ νῦν πείθονται, συγγνώμης αὐτοὺς ἠξίωσεν.

XIX. Ὅτι ὁ Πομπήιος τὰς ἰδίας πράξεις ἃς συνετέλεσεν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀναγράψας ἀνέθηκεν, ὧν ἐστιν ἀντίγραφον τόδε. Πομπήιος Γναίου υἱὸς μέγας αὐτοκράτωρ τὴν παράλιον τῆς οἰκουμένης καὶ πάσας τὰς 129
ἐντὸς Ὠκεανοῦ νήσους ἠλευθέρωσε τοῦ πειρατικοῦ πολέμου, ὁ ῥυσάμενός ποτε πολιορκουμένην τὴν Ἀριοβαρζάνου βασιλείαν, Γαλατίαν, ἔτι καὶ τὰς ὑπερκειμένας χώρας καὶ ἐπαρχίας Ἀσίαν, Βιθυνίαν, ὑπερασπίσας δὲ Παφλαγονίαν τε καὶ τὸν Πόντον, Ἀρμενίαν τε καὶ Ἀχαΐαν, ἔτι δὲ Ἰβηρίαν, Κολχίδα, Μεσοποταμίαν, Σωφηνήν, Γορδυηνήν, ὑποτάξας δὲ βασιλέα Μήδων Δαρεῖον, βασιλέα Ἀρτωλην Ἰβήρων, βασιλέα Ἀριστόβουλον Ἰουδαίων, βασιλέα Ἀρέταν Ναβαταίων [βασιλέα] Ἀρά-

140. 3. ἑαυτῶν] Ita cod. MAI. Quod correxi.
140. 3. ἀφεστηκότας] legendum προεστηκότας.
140. 22. ἠλευθέρωσε] ἐλευθέρωσεν ed. Rom.
140. 29. Ἀρτωλην] Appiano Mithr. 117. et aliis est Ἀρτώκης.
140. 30. βασιλέα] delendum.

140. 1. Ergo in quadragesimo ideoque ultimo Diodori libro versamur: in hac enim extremitate bellum Pompeii iudaicum conclusum fuit, cuius exordium reapse in quadragesimo libro legebat Photius in eclogis ed. Wessel. p. 542. Porro Aristobuli et Hyrcani disceptationem coram Pompeio apud Damascum diligenter scribit Iosephus antiq. XIV. 5; qui tantopere cum Diodoro, si minus verbis, certe rebus congruit, ut plane dicerem expilatum a Iosepho Diodorum, nisi arbitrarer iudaeum hominem res suas gentiles a domesticis potius monumentis quam ab externis historicis desumpsisse. MAI.

140. 27. En *Achaia* non solum urbs, verum etiam provincia est, quam rem haud scio an satis iniunt Stephanus byzantinus. MAI.

βων, καὶ τὴν κατὰ Κιλικίαν Συρίαν, Ἰουδαίαν, Ἀραβίαν, Κυρηναϊκήν, Ἀχαιούς, Ἰοξυγούς, Σολνούς, Ἡνιόχους καὶ τὰ λοιπὰ φῦλα μεταξὺ Κολχίδος καὶ Μαιώτιδος λίμνης τὴν παράλιον κατέχοντα καὶ τοὺς τούτων βασιλεῖς ἐννέα τὸν ἀριθμὸν καὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐντὸς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατοικοῦντα, καὶ τὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας τοῖς ὅροις τῆς γῆς προσβιβάσας, καὶ τὰς προσόδους Ῥωμαίων φυλάξας, ἃς δὲ προσαυξήσας, τούς τε ἀνδριάντας καὶ τὰ λοιπὰ ἀφιδρύματα τῶν θεῶν καὶ τὸν λοιπὸν κόσμον τῶν πολε-
130 μίων ἀφελόμενος ἀνέθηκε τῇ θεῷ χρυσοῦς μυρίους καὶ δισχιλίους ἑξήκοντα, ἀργυρίου τάλαντα τριακόσια ἑπτά.

"Οτι Λεύκιος Σέργιος ὁ ἐπικαλούμενος Κατιλίνας κατάχρεως γεγονὼς ἀπόστασιν ἐμελέτησεν. ὁ δὲ Μάρκος ὁ Κικέρων ὁ ὕπατος λόγον διετίθετο περὶ τῆς προσδοκωμένης ταραχῆς. καὶ κληθέντος Κατιλίνα καὶ τῆς κατη-

141. 2. Ἰοξυγούς, Σολνούς] Ζυγούς vel Ζυγίους et Σοανούς (v. Tzsch. ad Strab. IV. 394.) dicere videtur.
141. 4. τὴν] incipit codicis p. 260.
141. 5. ἐννέα] Θ ed. Rom.
141. 5. ἐντὸς] ἐν τοῖς ed. Rom.
141. 12. ἀργυρίου] ἀργυρίους ed. Rom.
141. 12. τριακόσια ἑπτά] TZ ed. Rom.

141. 12. Praeclaram enimvero et ineditam inscriptionem graecam nanciscimur; diversam plane a breviario, quod recitat Plinius VII. sect. 26, qui sic ait „Hos Pompeius honores urbi tribuit in delubro Minervae, quod ex manubiis dicabat. *Cn. Pompeius magnus imp. bello XXX annorum confecto, fusis, fugatis, occisis, in deditionem acceptis hominum centies vicies semel LXXXIII. M. depressis aut captis navibus DCCCXLVI. oppidis, castellis MDXXXVIII in fidem receptis: terris a Maeotis lacu ad rubrum mare subactis, votum meritum Minervae.*" Hoc est breviarium eius ab oriente. Triumphi vero, quem duxit, praefatio haec fuit: *cum oram maritimam a praedonibus liberasset, et imperium maris populo romano restituisset; ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudaeis, Albanis, Iberia, insula Creta, Basternis, et super haec de regibus Mithridate atque Tigrane triumphavit.* Inscriptionem memorat, sed non recitat, etiam Gellius X. 1, ceteroquin is perperam ait positam in aede Victoriae pro in aede Minervae, ut iam critici observarunt. De his Pompeii honoribus confer Plutarchum in Pomp. XLV, Paterculum II. 40, Zonaram X. 5. Imitatus est autem hac inscriptione facienda Pompeius Hannibalem, cuius victoriarum titulum ab ipsomet scriptum legit Polybius III. 33. Iam ἀργυρίους τάλαντα pro ἀργυρίου τάλαντα habet Diodorus, de alia re loquens, etiam in fragm. ed. p. 513, quam lectionem editores immerito fortasse mutaverunt in ἀργυρίου. Videsis in Wessel. ed. not. 98. Porro aurea talenta ad rationem argenteorum revocat Diodorus lib. XVII. 71. MAI. Zonaras X. 5. praelatam in triumpho Pompeii tabulam dicit, de qua huic fere Diodorus. IDEM in Add. Exhibuit autem Maius tabulam mainsculis, sine accentibus.

γορίας κατὰ πρόσωπον γινομένης ὁ Κατιλίνας κατ' οὐδένα τῶν τρόπων ἔφησεν ἑαυτοῦ καταγινώσκεσθαι φυγὴν ἑκούσιον καὶ ἄκριτον. ὁ δὲ Κικέρων ἐπηρώτησε τοὺς συγκλητικοὺς εἰ δοκεῖ μεταναστῆναι τὸν Κατιλίναν ἐκ 5τῆς πόλεως. σιωπώντων δὲ τῶν πολλῶν διὰ τὴν κατὰ πρόσωπον ἐντροπὴν δι' ἑτέρου τρόπου καθάπερ ἐλέγξαι τὴν σύγκλητον ἀκριβῶς βουλόμενος τὸ δεύτερον ἐπηρώτησε τοὺς συνέδρους εἰ κελεύουσι Λεύκιον Κατιλίναν ἐκ τῆς Ῥώμης μεταστήσασθαι. μιᾷ δὲ φωνῇ πάντων ἀνα-10βοησάντων μὴ δοκεῖν καὶ δυσχεραινόντων ἐπὶ τῷ πάλιν ῥηθέντι ἐπὶ τὸν Κατιλίναν, ἔφησεν, ὅταν τινὰ μὴ νομίσωσιν εἶναι ἐπιτήδειον φυγῆς, μεθ' ὅσης κραυγῆς ἀντιλέγουσιν· ὥστε εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τῆς φωνῆς ὁμολογοῦσι φυγήν. ὁ δὲ Κατιλίνας εἰπὼν ὅτι βουλεύσεται 15καθ' ἑαυτὸν ἀπεχώρησε.

Ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν τῷ πλείονι πολέμιον καθίσταται τοὔλαττον.

XXI. Ὅτι τῶν βίβλων τινὲς πρὸ τοῦ διορθωθῆναι131
καὶ τὴν ἀκριβῆ συντέλειαν λαβεῖν κλαπεῖσαι προεξεδόθησαν
20οὔπω συνεναρεστουμένων ἡμῶν τῇ γραφῇ ἃς ἡμεῖς ἀποποιούμεθα. ἵνα δὲ αὗται φανεραὶ γενόμεναι μὴ λυμαίνωνται τὴν ὅλην ἐπιβολὴν τῆς ἱστορίας, ἐκρίναμεν δεῖν

142. 2. *τῶν τρόπων*] Ita cod. pro *τὸν τρόπον*. MAI. Diodorus III. 33. *νόμιμον γάρ ἐστιν αὐτοῖς ταύτας κατὰ μηδένα τῶν τρόπων τύπτειν*. Ita optimi quique libri. Caeteri inter *μηδένα τὸν τρόπον* et *μηδένα τρόπον* variant. Sed verum esse *τῶν τρόπων* hic locus opportune ostendit.

142. 2. *καταγινώσκεσθαι*] an *καταγνώσεσθαι*?

142. 8. *κελεύουσι*] nihil sani huic sententiae inest, nisi *κωλύουσι* scribatur.

142. 8. *Λεύκιον*] Cod. *Κόϊντον*. MAI.

142. 9. *ἀναβοησάντων*] *ἀναστησάντων* ed. Rom.

142. 10. *μὴ*] *νὴ* ed. Rom., neque id typothetae errore. Vnde nata est editori sententia historiae contraria: sponte enim excessisse urbe Catilinam, non eiectum SC., testes locupletissimi sunt Cicero et Sallustius, etsi aliter visum Cassio Dioni p. 132. 97. ed. Reim., quem confutavit Reimarus.

142. 18. In margine scribitur *ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ*. MAI.

142. 19. *προεξεδόθησαν*] *προεξεδώθησαν* ed. Rom.

142. 21. *αὗται*] *αὐταὶ* ed. Rom.

142. 17. Num de Catilina sermo adhuc est qui aere alieno pressus, divitibus infensus erat; ideoque, ut plerumque fit, coniuraverat? An potius de invidia verba fiunt, quam in historiae extremitate deprecatus videtur Diodorus? MAI.

τὸν ἐλέγχοντα λόγον τὴν ἄγνοιαν ἐκθέσθαι. ἐν τεσσαράκοντα γὰρ βίβλοις περιειληφότες τὴν πραγματείαν ἐν μὲν ἓξ ταῖς πρώταις ἀνεγράψαμεν τὰς πρὸ τῶν Τρωικῶν πράξεις τε καὶ μυθολογίας, καὶ τοὺς χρόνους τούτους ἐπ' ἀκριβείας οὐ διωρισάμεθα διὰ τὸ μηδὲν παράπηγμα περὶ τούτων παρειληφέναι.

143. 3. ἓξ] abest ab ed. Rom.
143. 5. διωρισάμεθα] διορισάμεθα ed. Rom.
143. 5. παράπηγμα] παράδειγμα ed. Rom.: correctum ex Diodori I. 5. Caeterum in παρει desinit codicis p. 260.: cui vocabulo quod deerat supplevi indidem; παρεῖναι tacite scripserat Maius.

143. 4. Hoc ipsum dixerat Diodorus in prohoemio edito cap. V; ibidemque addiderat se historiae suae finem fecisse ante annum primum olympiadis CLXXX, qui est urbis conditae annus DCXCIV. Atqui vaticanum Diodori excerptum penultimum versatur in Catilinae rebus, cuius coniuratio deprehensa anno DCXCI, oppressa sequente anno DCXCII. Tum ibidem praecedit (quamquam subsequi debuit) Pompeii triumphus, qui ductus est Pisone et Messala coss., ut ait Plinius VII. sect. 26, anno DCXCIV. Ergo reapse vaticana excerpta a septimo Diodori libro usque ad expletum quadragesimum, id est usque ad historiae finem, pertingunt. MAI.

143. 6. παρεῖναι] Folium ultimum quaternionis huius periisse iam diximus p. 122. 1 (ed. Lips.) Atqui minimam partem vaticanorum Diodori excerptorum nos in hac lacuna amisisse mihi exploratum est; nam postremum hoc excerptum ex ipsa diodorianae historiae clausula seu epilogo desumitur, ut lectores facile sentiunt. Existimo igitur in amissi folii priore ouvoino pagina, et fortasse intra paucos versus desivisse Diodori vaticana excerpta; ita ut mox inceperint in eadem pagina aut certe folio diversi a Diodoro historici excerpta alia ad Porphyrogeniti aeque collectionem pertinentia. Sed enim gratulandum profecto est, quod pars saltem postremi huius excerpti exitium evaserit. Hinc enim commode discimus primo quidem revera finem fieri Diodori excerptorum; tum ipsam historiae clausulam utcumque videmus; tum denique iudicium auctoris de suis libris cognoscimus, quorum sex prioribus fidem certam ac severam derogat, propterea quod tempora nimis antiqua et documentis carentia contineant. Unde rursus intelligimus quam facile quantoque iure negligere liceat homines illos, qui ut divinis Mosis libris illudant, barbarorum populorum insanas antiquitates clamitant. Et quidem Cicero de divin. I. 19. gravi testimonio chaldaicas antiquitates iamdiu damnavit, quas vel stultorum hominum vel vanorum vel imprudentium commenta appellat. Nuper vero aegyptiacorum quoque monumentorum multo accuratius studium et eruditius, satis coarguit nihil esse sincere historicum aut monumentis comprehensum apud Aegyptios, quod Abrahami aetatem excedat; a qua scilicet christianus Eusebius, non religioso praeiudicio, sed rei verae scientia ductus, chronicas tabulas suas exorditus est. MAI.

DIODORI SICULI

FRAGMENTA EX FLORILEGIO VATICANO.

Vaticanum florilegium quò maiores mihi Dionis opes suppeditavit, eò Diodori pauciores, cum per se, tum quia saltem nonnullae de citatis in eo particulis in libris Diodori superstitibus iam occurrebant. Sic in florilegio p. 8. legitur fragmentum quod iam extabat lib. I. 2. Diodori, nec non in s. Maximi sententiis editis ed. Tigur. p. 164. Rursus florileg. vat. p. 10. congruit cum A. Melissa ed. Tigur. p. 12, nec non cum Georgidio vat. cod. p. 42; similisque fere sententia occurrit apud Diodorum lib. V. 31: rursusque alius locus congruit cum Diodoro edito I. 1. — Florileg. vat. p. 27. occurrit illa narratio de Phintia et Damone, quam habent eclogae ed. Wessel. tom. II. p. 554. — Florileg. vat. p. 53. congruit cum Diodoro ed. I. 70, et cum A. Melissa p. 79. — Florileg. vat. p. 75. incidit in Diodorum ed. lib. XVI. 54. — Denique in florileg. vat. p. 72. citantur ex Euripide versiculi quinque de auri laudibus, quorum duo priores tantummodo in vaticanis excerptis meis p. 123. apparuerant. Sunt autem iidem quinque, qui apud Stobaeum aliosque leguntur, ut citato in loco adnotavi. Sed tamen in florilegio v. 2. pro *τοίας* est *τοιάσδ'*; v. 3. pro *οὐ* est *οὐδὲ*; v. 4. pro *εἰ δ'* est *οὐδ'*, pro *ὁρᾷ* est *ὁρᾶν*; v. 5. pro *οὐ θαῦμ'* est *οὕτως*, pro *τρέφειν* est *τρέφει*. Reliqua sunt in florilegio sub Diodori nomine excerpta quatuor, quae ego in hoc meo volumine copiis eiusdem Diodori iam referto libenter collocabo. MAI. Edita sunt haec quoque XI. 11. XIII. 22. XVII. 38. XIX. 95.

α'. Χρὴ οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνειν τοὺς

Pertinet hoc fragmentum ad Diodori locum e vaticano palimpsesto a me vulgatum p. 49; cuius loci clausula fuit haec sententia,

ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀλλ' ἐκ τῆς προαιρέσεως· τοῦ μὲν ἡ τύχη κυρία, τοῦ δ' ἡ προαίρεσις δοκιμάζεται. Ex florilegio vat. p. 104.

569 β'. Τὰ μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις πλεονεκτήματα τύχῃ καὶ καιρῷ κρίνεται πολλάκις, ἡ δ' ἐν ταῖς εὐπραξίαις ἡμερότης ἴδιόν ἐστι σημεῖον τῆς τῶν εὐτυχούντων ἀρετῆς. Indidem p. 75.

γ'. Αἱ τῶν πόλεων πολιορκίαι καὶ παρατάξεις καὶ τἆλλα τὰ κατὰ πόλεμον προτερήματα τὰ πλείονα διὰ τύχην ἢ δι' ἀρετὴν ἐπιτυγχάνεται· ὁ δ' ἐν ταῖς ἐξουσίαις πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἔλεος μεριζόμενος διὰ μόνης τῆς φρονήσεως γίνεται· οἱ πλεῖστοι γὰρ διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐπαίρονται μὲν ταῖς εὐπραξίαις, ὑπερήφανοι δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις γινόμενοι τῆς ἀνθρωπίνης καὶ κοινῆς ἀσθενείας ἐπιλανθάνονται· διὸ νῦν καὶ τοὺς πλείστους ὁρᾶν ἔστι τὴν εὐτυχίαν ὥσπερ βαρὺ φορτίον φέρειν ἀδυνατοῦντας. Indidem p. 75.

δ'. Ταῖς εὐτυχίαις εἴωθεν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖν ῥᾳθυμία καὶ καταφρόνησις. διόπερ ἔνιοι προσηκόντως ὑπολαμβάνουσιν εὐχερέστερον ὑπάρχειν συμφορὰς ὑπενεγκεῖν ἐπιδεξίως ἢ τὰς εὐμεγέθεις εὐημερίας ἐμφρόνως· αἱ μὲν γὰρ διὰ τὸν περὶ τοῦ μέλλοντος φόβον συναναγκάζουσιν ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ διὰ τὸ προγεγονὸς προτρέπονται καταφρονεῖν πάντων. Indidem p. 75.

quam ibi constantinianus eclogarius omittebat; sed tamen apud Dioderum legebat non solum florilegus vaticanus, verum etiam Dio Cassius, ut excerpta mea p. 182. demonstrant. MAI.

145. 6. Conferr Ciceronem pro Marcello cap. II. III. MAI.

DIODORI

EXCERPTORUM ORDO CHRONICUS.

Romanae urbis annos historiarum veterum editionibus adiungere valde utile est; idque institutum cum alii historiarum editores, tum ego quoque secutus sum, quum in marginibus reliquiarum Dionysii halic. quas Mediolani edidi, singula tempora scribenda curavi. Atque idem in praesenti faciendum erat in his vaticanis graecorum historicorum excerptis: sed quoniam, dum prima Diodori folia imprimerentur, tempora adiungere oblitus fui; nunc eadem iuncta in laterculo scribam, liberiore tamen ratione; tum quia multarum historiae particularum divinari tempora non queunt, tum quia non chronologiam condere volo, sed aetates tantummodo praecipuarum rerum, omni omissa controversia vel subtilitate, indicare. En igitur quis fere cuique Diodori mei paginae ac versui annus conditae urbis adscribendus sit. MAI.

P. (ed. Lips.)	1.	v. 1.	ante urb. cond.	an. 67.
	5.	7.	ante urb. cond.	an. 19.
	5.	10.	urbis conditae	an. 1.
	6.	21.	— —	an. 80.
	8.	3.	— —	an. 31.
	9.	17.	— —	an. 46.
	11.	12.	— —	an. 51.
	13.	1.	— —	an. 62.
	14.	11.	— —	an. 69.
	14.	18.	— —	an. 71.
	15.	1.	— —	an. 124.
	16.	4.	— —	an. 196.
	17.	4.	— —	an. 197.
	27.	9.	— —	an. 202.
	27.	15.	— —	an. 207.

P.	65.	2.	urbis conditae	an. 210.
	31.	3.	—	an. 221.
	32.	4.	—	an. 232.
	33.	5.	—	an. 243.
	34.	11.	—	an. 255.
	35.	12.	—	an. 266.
	37.	13.	—	an. 278.
	38.	14.	—	an. 288.
	40.	1.	—	an. 299.
	40.	13.	—	an. 309.
	41.	14.	—	an. 320.
	42.	15.	—	an. 331.
	43.	16.	—	an. 342.
	44.	17.	—	an. 353.
	45.	18.	—	an. 364.
	46.	19.	—	an. 375.
	47.	20.	—	an. 386.
	48.	21.	—	an. 397.
	49.	22.	—	an. 408.
	50.	23.	—	an. 419.
	51.	24.	—	an. 430.
	52.	25.	—	an. 441.
	53.	26.	—	an. 452.
	54.	1.	—	an. 463.
	55.	2.	—	an. 474.
	56.	3.	—	an. 485.
	57.	4.	—	an. 496.
	58.	5.	—	an. 507.
	59.	6.	—	an. 518.
	60.	7.	—	an. 529.
	61.	8.	—	an. 540.
	62.	9.	—	an. 551.
	63.	10.	—	an. 562.
	64.	11.	—	an. 573.
	65.	12.	—	an. 584.
	66.	13.	—	an. 595.
	67.	14.	—	an. 606.
	68.	15.	—	an. 617.
	69.	16.	—	an. 628.
	70.	17.	—	an. 639.
	71.	18.	—	an. 650.
	72.	19.	—	an. 661.
	73.	20.	—	an. 672.
	74.	21.	—	an. 683.
	75.	22.	—	an. 694.
	76.	23.	—	an. 705.
	77.	24.	—	an. 716.
	78.	25.	—	an. 727.
	79.	26.	—	an. 738.
	80.	27.	—	an. 749.
	81.	28.	—	an. 760.
	82.	29.	—	an. 771.
	83.	30.	—	an. 782.

p.	80.	1.	urbis	conditae an. 576.
	80.	12.	—	— an. 583.
	82.	1.	—	— an. 585.
	83.	10.	—	— an. 586.
	83.	20.	—	— an. 586.
	88.	1.	—	— an. 586.
	92.	5.	—	— an. 587.
	96.	1.	—	— an. 591.
	97.	6.	—	— an. 592.
	98.	22.	—	— an. 601.
	100.	11.	—	— an. 604.
	101.	7.	—	— an. 607.
	102.	14.	—	— an. 608.
	105.	1.	—	— an. 608.
	108.	12.	—	— an. 609.
	110.	1.	—	— an. 615.
	111.	8.	—	— an. 616.
	112.	1.	—	— an. 619.
	115.	27.	—	— an. 621.
	117.	12.	—	— an. 625.
	121.	4.	—	— an. 630.
	122.	6.	—	— an. 648.
	124.	1.	—	— an. 663.
	127.	11.	—	— an. 663.
	133.	32.	—	— an. 666.
	135.	25.	—	— an. 667.
	136.	16.	—	— an. 668.
	136.	31.	—	— an. 669.
	138.	5.	—	— an. 672.
	139.	12.	—	— an. 681.
	139.	24.	—	— an. 690.
	141.	13.	—	— an. 691.

DIODORI

ORDO FOLIORUM RESTITUTUS.

Palimpsestorum folia omnia sus deque a librariis, qui membranas rescripserunt, fuisse perturbata, iampridem ab iis qui haec studia tractant patefactum est. Igitur vaticanus quoque historicorum graecorum rescriptus codex eodem incommodo laborat, cuius folia a me editore nuper ad priscam normam ordinata fuerunt. Et curavi equidem ut in libri mei marginibus de neoterica rescribentis perturbatione lectores perpetuo admonefacerem; nunc vero tabella etiam proponenda est, quae doceat quanam ego ratione, restitutis priscis quaternionibus, materiam historicam ad suas iustas sedes revocaverim: quod cum facerem, materiae tantummodo nexum sequi potui; nam quaternionum notae nullae in codice erant.

Q. I.	p. 255. 256 ⌣	249. 250.		
	325. 326 ⌣	339. 340.		
	207. 208 ⌣	201. 202.		
	345. 346 ⌣	347. 348.		
Q. II.	p. 269. 270 ⌣	267. 268.	Pars olim edita ideoque nunc omissa.	
	247. 248 ⌣	257. 258.		
	253. 254 ⌣	251. 252.		
	279. 280 ⌣	289. 290.		
Q. III.	p. 307. 308 ⌣	293. 294.	Quaternio olim editus, ideoque nunc omissus.	
	183. 184 ⌣	193. 194.		
	235. 236 ⌣	237. 238.		
	229. 230 ⌣	243. 244.		

Para olim edita, ideoque nunc omissa.

Q. IV. p. 221. 222 ⌣ 219. 220.
119. 120 ⌣ 129. 130.
177. 178 ⌣ 167. 168.
265. 266 ⌣ 271. 272.

Q. V. p. 123. 124 ⌣ 125. 126.
331. 332 ⌣ 333. 334.
211. 212 ⌣ 197. 198.
295. 296 ⌣ 305. 306.

Q. VI. p. 161. 162 ⌣ 151. 152.
169. 170 ⌣ 175. 176.
213. 214 ⌣ 227. 228.
135. 136 ⌣ 145. 146.

Q. VII. p. 353. 354 ⌣ . . . . . .
245. 246 ⌣ 259. 260.
233. 234 ⌣ 239. 240.
231. 232 ⌣ 241. 242.

Paginae codicis Diodori ineditae sunt LXXX; lectae omnes, praeter unam 353, in qua pauca verba leguntur, et alteram 354 prorsus oblitteratam. MAI.

AD

ANNOTATIONVM VOL. II.

APPENDIX.

Poggii praefatio . . . . . pag. I.
Obsopoei dedicatio . . . . . III.
Stephani praefatio . . . . . V.
Stephani tractatus de Diodoro . . . VIII.
Stephani epilogus . . . . . XVII.
Vrsini praefatio . . . . . XVIII.
Rhodomanni praefatio . . . . . XIX.
Hoeschelii praefatio . . . . . XXVIII.
Valesii dedicatio et praefatio . . . . XXIX.
Ὑπόθεσις τοῦ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας βιβλίου πρώτου . . . . . XXXI.
Wesselingii dedicatio . . . . . XXXIV.
Wesselingii praefatio . . . . . XXXVII.

Wesselingii ad epistolas Diodori praefatio pag. XLVII.

Excerpta ex Iordani apparatu chronologico . XLVIII.

Heyne de fontibus Diodori . . . . LIX.

Elogia et iudicia auctorum de Diodoro . . CXXXII.

Oeconomia historiae Diodori . . . . CXXXIV.

POGGII
PRAEFATIO.

POGIUS FLORENTINUS AD NICOLAUM QUINTUM PON. MAX.

Nullus antea quantumvis praeclarus rerum scriptor fuit, sanctissime pater, qui suum opus aeque merito atque ego tibi has meas vigilias alicui principi dicaret. Quid est enim aequius quam ingenii monumenta ad eum destinare qui omnibus ingenio praestet et doctrina? Aut quid magis debeam quam meos rivulos ad eum fontem referre a quo cursus praesentis operis emanavit? Nam licet antea quicquid ocii supererat ad scribendi curam (ne per secordiam efflueret) mea sponte conferrem, erat tum paulo remissior animus temporum, ne dicam superiorum pontificum culpa, cum omne ferme tempus non in literarum prout optabam studiis, sed in quaestu ad vitae sustentaculum consumi rerum inopia urgeret. Et certe quamquam vitae meae institutio ea semper fuerit ut pluris virtutem quam pecuniam facerem, tamen nimium aliquando (si verum loqui licet) nostri pontifices in erigendis ornandisque doctorum virorum ingeniis dormitarunt: quidam bonarum artium inscitia, quidam ita pecuniae addicti, ut plures apud eos ambitionis et quaestus quam virtutis aut litterarum ratio valeret. Quae res bonis viris admodum gravis multorum mentem a scribendi cogitatione alienavit. Indignum quippe est nec sapientibus viris aequo animo ferendum eos saepissime reiectis melioribus prae caeteris extolli quos (ut leviter dicam) nihil praeter pontificum voluntariam indulgentiam commendet. Te solum haec nostra conspexit aetas, qui cum probe noris virtutem vitae mortalium ducem esse, praestantis doctrina viros sublevares et ab inerti ocio ad scribendi negocium traduceres, ut vere hanc nostram christianam rempublicam ab eo nunc regi gloriari possimus, qui et sapientibus existat et diligat sapientiae studiosos. Quod unum sane coelestis dei donum tanti faciendum censeo quanti est virtus viciis praeferenda. Nam ubi doctrinarum cessant exercitia, ubi nullum inter doctos atque ignavos discrimen viget, ubi nullus virtuti locus, nulla studiorum ratio habetur, vicia ibi regnent, torpescant ingenia, principatus et regna decidant rerumque omnium dominetur confusio necesse est. Itaque nunquam satis pro meri-

tis tua probitas ac virtus laudari potest, quae quum omnem ante actam vitam variis disciplinis impenderit, nunc et doctis favet viris, et sua munificentia reliquos ad eandem invitat virtutis acmulationem. Ego sane cuius inter omnes tenuis est et doctrina et dicendi facultas, profiteor me tuis exhortationibus liberalitateque compulsum operosius quam ante scribendi studio incubuisse. Nam quum prius hortatu tuo Xenophontem de Cyri vita latinis legendum tradidissem, et hos quoque sex Diodori Siculi libros, quos fabulosos ob antiquitatem temporum (nam ante bellum Troianum acta continent) appellavit, traducendi munus te instante suscepi, haud ignarus rem satis difficilem me subire et multorum expositam obtrectationi, quae licet sit parvi bonis pendenda, tamen quum priscos illos summa auctoritate viros aliquando lacessiverint, quid de nobis extimandum est quos non auctoritas non dignitas tuetur. Sed tuo quod est exquisitissimum doctorumque iudicio fretus hoc opus absolvi eam michi transferendi legem instituens quae a me in Xenophontis prohemio praescripta est, ut omissa verborum, qua multi Graecorum utuntur, ambage sententiis haerens nostrum dicendi morem fuerim salva fide rerum secutus. A lectoribus vero ut nostris acquiescant copiis postulo, neque ultro quam vires ferant exigere a nobis velint. Si quis ampliora petat, ingrati hominis munere fungetur, non contentus his quae nulla cum impensa ultro liberali manu porriguntur. Ne quis vero id inscitia factum putet, sciat consulto me brevitati consulentem aliqua omisisse quae satietatem orationi peperissent potius quam venustatem. Licet autem in libri primordio satis ab auctore de historiae utilitate sit explicatum, haec tamen antiquitatis indagatio, in qua omnis priscarum rerum a primorum hominum usque ad bellum Troianum cognitio versatur, praecipuis est laudibus efferenda. Ab hoc enim veluti hystoriarum fonte qui postmodum secuti sunt in priscis hystoriis fabulisque recensendis hausere: unde ad caeteros transfundere valerent. Opus hoc certe varium est, egregium, luculentum, nostris vero adeo utile cognitu, ut existimem legentes ex tot rerum excellentium noticia labori nostro gratiam habituros. Sed iam ipse Diodorus loquatur.

VINCENTII OBSOPOEI
DEDICATIO.

Reverendiss. in Christo Patri ac Domino, Domino Christophoro Episcopo Augustensi, Domino suo clementissimo, Vincentius Obsopoeus S.

Inter alia multa, Reverendissime in CHRISTO Pater, et Domine Clementissime, quibus Deus Opt. Max. hoc saeculo Germaniam munificentissime cumulavit, non infimum locum obtinet Chalcographia. Huius enim diuinae artis beneficio factum est, ut nostra quoque patria optimis quibusque autoribus tam Graecis quam Latinis abundet. Nulla est professio, quae iam bonis et pristinis scriptoribus (quos vere iam quispiam classicos nominare potest) non sit instructa. Non parum multis in locis iura multipliciter mutilata et depravata, hodie antiquorum codicum subsidio, emendatiora et integriora leguntur. Habent medicinae professores iam ipsos fontes, nimirum Hippocratem, Galenum, Aeginetam, Dioscoridem, et alios sua lingua loquentes, qui prius tantum veteres et turbidas Arabum lacunas sunt consectati. Neque desunt theologiae candidatis utriusque literaturae Doctores, magno studio invulgati. Porro humanitatis et politiorum literarum studiosis ingens poëtarum, oratorum et historicorum extat copia. nec video quid possint etiam desiderare mathematici. Utinam vero prioribus quoque saeculis haec imprimendorum codicum ars inventa extitisset. neque enim tantam optimorum et vetustissimorum codicum iacturam fecissemus. Quanquam enim verum est, quod dixi, maximam hodie doctorum scriptorum multitudinem extare: tamen multo maior pars et temporum culpa, et hominum incuria intercidit. Possum nominatim memorare ultra ducentos et amplius autores, quorum testimoniis usus est Stobaeus, de quibus ne paginam quidem extare videmus. taceo quot citet Athenaeus: et numerosissimum illorum catalogum, quorum autoritate Plinius se usum esse testatur. Eadem calamitate et hic noster Diodorus Siculus est affectus, cuius modicas has, quas tua Celsitudo videt, reliquias ab Iano Pannonio quondam Quinquecclesiensi episcopo ab interitu vindicatas, ac deinceps ab eruditissimo viro Ioanne Alexandro Brassicano (ne quem merita laude defraudemus) nobis per Ioan. Petreium communicatas, et nunc tandem a me transscriptas edimus. Quo in autore ut iacturae magnitudo intelligatur, omnium ille ferme gentium et populorum historiam quadraginta voluminibus condidit: de quibus hos quinque tantum habemus superstites, cum illis quinque Latinis prioribus, quorum versio meo quidem iudicio Poggio non recte adscribitur. Neque

mihi verisimile est, adeo sparsulgere ac virulenter scripsisse, ut vitiligatum quisque Gentilium, quem ille tetigit, in iram quidem ignitus, sanus nisi videbatur esse pertinacem, recte sobrius. Quo vero Diodorus congressus est? Quo Hieronymus? Quo Augustinus? Quo Macrobius, quoque Porphyrius? Quo Julianus? Quo Libanius? Quo Themistius? Quo Sallustius? Quo Cyrillus? Quo Theodoretus? Quo Nemesius? Quo Eusebius? Quo Gregorius Theologus? Quo Basilius? Quo Ambrosius? Quo Chrysostomus? Quo Cyprianus? Quo Arnobius? Quo Lactantius? Quo Athanasius? Quo Irenæus? Quo Justinus? Quo Clemens Alexandrinus? Quo Tertullianus? Quo Origenes? Quo Theophilus? Quo Theodoretus? Quo Ignatius? Quo Polycarpus? Quo Barnabas? Quo Hermas? Quo Clemens Romanus? Quo Dionysius Areopagita? Quo Papias? Quo Hegesippus? Quo Quadratus? Quo Aristides? Quo Athenagoras? Quo Theophilus? Quo Hermias? Quo Tatianus? Quo Melito? Quo Apollinaris? Quo Theophilus? Quo Minucius Felix? Quo Ireneus? Quo Hippolytus? Quo Caius? Quo Dionysius Corinthius? Quo Dionysius Alexandrinus? Quo Pierius? Quo Pamphilus? Quo Victorinus? Quo Lucianus? Quo Arnobius? Quo Lactantius? Quo Methodius? Quo Eusebius? Quo Apollinarius? Quo Didymus? Quo Epiphanius? Quo Philastrius? Quo Hilarius? Quo Ambrosius? Quo Hieronymus? Quo Rufinus? Quo Augustinus? Quo Orosius? Quo Prosper? Quo Fulgentius? Quo Leporius? Quo Cassianus? Quo Vincentius? Quo Gennadius? Quo Salvianus? Quo Eucherius? Quo Claudianus? Quo Theodoretus? Quo Sedulius? Quo Victorius? Quo Victor? Quo Arnobius junior? Quo Orientius? Quo Prosper? Quo Paulinus? Quo Sidonius? Quo Ennodius? Quo Boetius? Quo Cassiodorus? Quo Gregorius Magnus? Quo Isidorus? Quo Beda? Quo Alcuinus? Quo Agobardus? Quo Rabanus? Quo Hincmarus? Quo Remigius? Quo Florus? Quo Haymo? Quo Servatus Lupus? Quo Ratramnus? Quo Anselmus? Quo Bernardus? Quo Petrus Damianus? Quo Petrus Cluniacensis? Quo Petrus Venerabilis? Quo Petrus Blesensis? Quo Petrus Lombardus? Quo Hugo Victorinus? Quo Richardus? Quo Bernardus Claravallensis? Quo Gilbertus Porretanus? Quo Joannes Sarisburiensis? Quo Alexander Halensis? Quo Albertus Magnus? Quo Thomas Aquinas? Quo Bonaventura? Quo Scotus? Quo Occamus? Quo Gabriel? Quo Biel? Quo Durandus? Quo Aureolus? Quo Ockam? Quo Marsilius? Quo Aegidius? Quo Hervæus? Quo Henricus? Quo Petrus Aureolus? Quo Petrus Tartaretus? Quo Petrus Ailliacus? Quo Gerson? Quo Almainus? Quo Major? Quo Cajetanus? Quo Pighius? Quo Eckius? Quo Cochlæus? Quo Fabri? Quo Latomus? Quo Ruardus? Quo Tapperus? Quo Driedo? Quo Albertus Pighius? Quo Hosius? Quo Stapletonus? Quo Bellarminus? Quo Baronius? Quo Possevinus? Quo Gretserus? Quo Suarez? Quo Vasquez? Quo Valentia? Quo Ripalda? Quo Arriaga? Quo Gregorius de Valentia? Quo Becanus? Quo Tanner? Quo Sylvius? Quo Estius? Quo Tournely? Quo Collet? Quo Petavius? Quo Thomassinus? Quo Natalis Alexander? Quo Noris? Quo Bossuetus? Quo Fenelonius? Quo Pallavicinus? Quo Muratorius? Quo Mabillonius? Quo Ceillierius? Quo Tillemontius? Quo Dupinius? Quo Basnagius? Quo Beausobrius? Quo Mosheimius? Quo Schroeckhius? Quo Walchius? Quo Pearsonius? Quo Cavius? Quo Bullus? Quo Grabius? Quo Wallius? Quo Whitbeius? Quo Waterlandius? Quo Clarkius? Quo Whistonius? Quo Middletonius? Quo Jortinius? Quo Lardnerius? Quo Priestleius? Quo Gibbonius? Quo Hallamius? Quo Milnerius? Quo Hookius? Quo Lingardius? Quo Butlerius? Quo Newmanius? Quo Wisemanius? Quo Digbeius? Quo Rohrbacherius? Quo Gamberius? Quo Darrasius? Quo Bercastelius? Quo Fleuryus? Quo Bergierius? Quo Guettius? Quo Gosselinius? Quo Gerbetius? Quo Lacordairius? Quo Ravignanius? Quo Perrone? Quo Passaglia? Quo Schrammius? Quo Klee? Quo Dollingerius? Quo Moehlerius? Quo Scheebenius? Quo Kleutgenius? Quo Hettingerius? Quo Franzelinius? Quo Hurterius? Quo Ballerinius? Quo Palmieri? Quo Mazzellaeus? Quo Cornelius a Lapide? Quo Tirinus? Quo Menochius? Quo Calmetus? Quo Bonfrerius? Quo Sanctius? Quo Estius? Quo Corderius? Quo Sylveira? Quo Salmeronius? Quo Maldonatus? Quo Jansenius? Quo Lorinus? Quo Serarius? Quo Tostatus? Quo Lyranus? Quo Thomas Aquinas? Quo Hugo Victorinus? Quo Petrus Lombardus? Quo Anselmus? Quo Bernardus? Quo Petrus Damianus? Quo Petrus Cluniacensis? Quo Petrus Venerabilis? Quo Petrus Blesensis

di gentis indoles, et hoc nonnisi gentis nostrae exempla fuisse existimat. Celeberrimus tunc Concretis scriptis in omne insolentes genus, non ne ut indignis eruditorum plausum, quem sibi Ciceronianis Commentariis, Morum fpecie, haec a Cimone acta N. D. XXXIX.

HENRICI STEPHANI
PRAEFATIO.

HENRICUS STEPHANUS HUBERTO GOLTZIO S. P. D.

Cognitum a prima mea typographiae susceptae Tyrannei Ciceronis aetate, quae hoc tuo tempore absolvitur, perfectionis, Huberte carissime, nihil antiquius habui quam ut eruditi cuiquis et in primis tibi, qui Ciceronis studiosissimus es, quantum in me esset, satisfacerem. Atque sanguinis quem quotidie in Ciceronis scriptis cum laudibus tum praedonibus profudi nobilissimi spatio igne ferro, ut ajunt, et fame ita usus sum, ut nihil omiserim, intentione vero magnam augmenti adhibui. Diligentiae quidem ac sedulitatis meae testes sunt, quos ipse vidisti, libri, quos ad me ex omni Europa, ut in tanta re necessarium, undique fere totius habitabilis descripti exemplo historiae memoriae scriptores, quos ad me ex Italia, Germania, Gallia, Britannia, Belgio, Hispaniis et aliis locis ac terris, quos per aliquot annos legendo aevi spatio transegi, ac magis hos omnibus illis nostris temporibus superiores vetustos quosque ex, quorum ingenio et doctrinae illis omnibus excellunt. Eloquentiae autem, ab hospitibus tabernis, ab ipsis denique scholis, ubi pueri primum ad literas ediscendas mittuntur remotissimi, diuturnam exercendi cuiusvis facultatis experientiam primo ingenio quoque praestan natorum. Nec vero eadem fere mihi vetus tempus longe commune argumenta a Ciceronis, atque eam ipsam historiae ideam attentione possibile fuisse, quae ad Ciceronis vitam, ejusque scripta, quae ad Romanae historiae, quae ad Graecae, quae ad Romanae antiquitatis historiam, magnis etiamsi ab aevi nostris hominibus praeparatis, et adhuc, non ut tot libros, sic certe non paucis aut vita aut praeceptis per Ciceronem illustratis, Ciceronis librorum ope recreatis, quae ad Ciceronis denique aetatem

bliothecam Latini quoque dicunt) appellandum censuit. Nam si quis hos historicos (ut e multis paucos enumerem) Herodotum, Ctesiam, Thucydidem, Xenophontem, Theopompum, Ephorum, Philistum, Callisthenem, Timaeum, unum in locum congregasset: nonne historicam bibliothecam et eam quidem instructissimam habere se merito gloriari posset? Iam vero quum Diodorus ex horum quos recensui aliorumque multorum monumentis suae historiae veluti corpus conflarit, nonne illud itidem bibliothecam locupletissimam iure optimo vocaturi sumus? Nec tamen in ea quenquam opinione esse velim, ut illum ex aliis suam historiam transcripsisse tantummodo existimet. imo vero multarum rerum quas narrat (de iis loquor quae in eius tempora inciderunt) oculatum fuisse testem omnibus persuasum esse decet. Ad historicam autem narrationem aliarum rerum quae tempora eius antecesserunt, quin multum ei attulerit adiumenti locorum saltem, in quibus illae gestae fuerant, perlustratio, nemini dubium esse potest. Ac quam multa perlustraverit in sua illa Asiae atque Europae longissima peragratione, cuius meminit (praesertim quum illam eo animo suscepisset, ut meliori fide suo in scribenda historia officio fungeretur) unicuique cogitandum relinquo. Praesertim vero ad historiae Romanae tractationem omnibus copiis instructissimum, et eorum adminiculorum quae requiri ad perdiscendam historiam Romanam poterant, ne minimo quidem destitutum venisse certissimum est. Non solum enim quotquot extabant historiae Romanae scriptores pervolutandi, utpote Romanae linguae peritiam adeptus: sed et annales ac publica monumenta consulendi, dum Romae commoraretur, facultatem habuit. Quibus nominibus etiamsi commendari non possent Diodori scripta, at vel hoc uno satis superque commendationis mererentur, quod, uti modo dixi, quum alii qui extant historici unius solum gentis, aut urbis, aut principis gesta scriptis mandarint, ipse nobis res omnes eodem tempore gestas in quantumvis disiunctis orbis partibus, suo quasque loco, quasi in una eademque tabula sub aspectum posuerit. Quae quidem quam compendiaria sit et facilis ad variae historiae cognitionem via, satis norunt qui scriptores historiarum versare consueverunt. Non pollet Diodorus (fateor) quadam sermonis dulcedine et iucunditate, ut Herodotus. Non est Diodorus aeque subtilis, nec aeque acutus, nec verbis aptus et pressus aeque ac Thucydides. Non est denique is Diodori sermo ut (quod de Xenophonte memoriae proditum est) ipsae Gratiae finxisse eum videri possint. Sed vicissim nec Herodotus nec Thucydides nec Xenophon universalem historiam et οἰκουμενικὴν (ut ita dicam) nobis reliquerunt, ut Diodorus. Ex Herodoto regum Persarum res gestas, ex Thucydide bella Peloponnesiorum cum Atheniensibus, ex Xenophonte praeclara Cyri utriusque facta, itemque Agesilai

cognosces, ab eodem Thucydideae historiae de rebus gestis Graecorum continuationem accipies. at ex Diodoro non solum Persicorum regum, non solum Peloponnesiorum et Atheniensium, sed totius fere habitabilis orbis res gestas perdisces. Beatos existimamus reges, quibus diversi a diversis orbis partibus eodem tempore per suos ἀγγάρους, suos ἡμεροδρόμους, suos ἀγγελιαφόρους nuntii afferuntur. At Diodorus sui operis lectores, etiamsi privati sint homines, hac in re ipsis regibus aequat, et unicuique se ἄγγαρον, se ἡμεροδρόμον, se ἀγγελιαφόρον praestat. Caeterum quae Diodori, eadem et Polybii sententia fuit, nimirum peculiares genti alicui vel populo historias vix separatim posse pro dignitate tractari, quod videlicet res eodem tempore, licet diversis in partibus, gestas, saepe inter se aptas quodammodo et cohaerentes esse contingat. Quod quidem ego eo minus miror, quod huius tam spatiosae orbis machinae conditorem occultam quandam eius quantumlibet dissitis partibus, non secus ac humani corporis membris, συμπάθειαν inter se indidisse existimem. Alioqui quo tandem pacto (exemplum enim afferre libet) contigisse diceremus, ut tot in locis tanto intervallo separatis tot servi iugo abrupto in dominos suos arma caperent, et ad tam atrocia bella prorumperent? Qui factum esse putaremus ut ii antea quieti, et suae conditionis asperitatem patientia vincentes, tam repente ad tantam libertatis cupiditatem accenderentur, idemque eodem fere momento ardor tot hominum animos in disiunctissimis terris inflammaret? Dico autem, eodem tempore: quoniam si ea quae uno in loco iam acciderant, in alio aliquanto post accidisse legeremus, ideo non miraremur quod fama iam de iis vulgata, alios aliorum facta illico aemulatos fuisse nobis persuaderemus. Utar vero et alio exemplo: sed veniam prius orans si ab humillimae et abiectissimae sortis hominibus ad homines in summum fortunae apicem evectos transitum mea faciat oratio. Quonam alio quam ad συμπάθειαν illam referre debemus, quod saepe in historiis legimus: nimirum diversarum gentium diversos reges, aetate valde dispares, eodem tamen tempore vita functos esse? Quonam alio et istud quod illas evolventibus saepe occurrit, urbes videlicet atque adeo gentes disiunctissimas, quae antea sui iuris fuissent, nec ullius unquam dominatum expertae forent, omnes eodem propemodum temporis articulo tyrannica potentia fuisse oppressas, et in miseram servitutem redactas? Sed hac de re tamen ut otiosius, ita fortasse rectius alii philosophari poterunt. Ad Diodorum redeo. de quo si vera sunt quae dixi (vera autem esse nemo, ut opinor, negaverit) proh quam graviter tot librorum illius iacturam ferre debemus. Nam ex quadraginta eius libris non solum posteriores viginti, sed quinque illi qui inter quintum ac undecimum interesse debent, seculi superioris iniu-

ris tenuisse intendimus. Rursus quidem (ut in multis locis evidenter ostendi) quædam ex illis pauciloquiis Divi Augustini, qui quæ nescio dicant et disciplinam humanam latentia sensa. Hoc tamen præstat, ut si quidem non sensi et intellexi quæ dicta, alios putem sapere plusve sensisse multo, magis autoritate nixus. Hoc est enim, quod Augustinus ait, Ego non intelligo, ergo credo. Ita vero, utamque divinum esse, Augustinum, Christi verum esse, Ecclesiæ vix pronunciamus, quod olim ex doctrinæ eius Lutheranæ, Sacramentis, et quod ibi ad se scripsisse legeret sub nebulæ, nimirum vana quadringenta Duodecimi Circa cœna in Sacra, Augustinum, Christi verum esse, Ecclesiæ vix pronunciamus, quod olim ex doctrinæ eius Lutheranæ, Sacramentis, et quod ibi ad se scripsisse legeret sub nebulæ, nimirum vana quadringenta Duodecimi Circa cœna in Sacra, ut, quoniam ipse ea, per non quæ ubi intercedit et

Vixit Diodorus (ut variis in locis ipse docet) Iulii Caesaris temporibus. At Suidas illum sub Augusto vixisse scribit, a veritate tamen minime discedens. nam Iulio Caesari illum superstitem fuisse, et Augustum eius successorem vidisse, vel ex iis liquet quae supersunt ex postremo eius opere fragmentis. Et Suidas ita dicit sub Augusto eum vixisse, ut ante illum etiam extitisse non neget. Veruntamen viderit Suidas cur non potius dixerit eum sub Iulio Caesare et post eum vixisse, vel, sub Iulio Caesare et sub Augusto. Equidem in tempora Iulii Caesaris se incidisse ipsemet cum alibi testatur, tum vero in his quos subiungam, locis: in quibus omnibus illum Dei ornare cognomento, obiter animadvertendum est. Nam libri quarti cap. 19., de Alesia urbe loquens, haec scribit, (si modo verba eius recte interpretor) *Celtae autem nostra etiam aetate civitatem hanc in honore et pretio habebant, tanquam universae Celticae asylum et metropolim. Quae quum libera et a nullo expugnata ab Herculis aetate ad nostram usque permansisset, tandem a Caio Caesare (qui ob fortia facta deus vocatus est) vi capta, Romanorum imperium accipere una cum aliis Celtis coacta fuit.* Rursum lib. V. cap. 21., de Britannia loquens, *Huic priscis quidem seculis nihil rei cum peregrino ullo exercitu fuit: (siquidem nec Bacchum, nec Herculem, nec aliorum heroum quenquam adversus eam exercitum duxisse accepimus) verum nostra aetate C. Caesar (ob res a se gestas deus cognominatus) primus post hominum memoriam insulam subiugavit, Britannosque debellatos Romanis tributarios reddidit.* In alio eiusdem libri loco, qui est cap. 25., scribit, *Ex fluviis autem qui in mare influunt, maximi videntur esse Danubius et Rhenus, quem nostra aetate Caesar (qui deus nuncupatus fuit) miro quodam et incredibili artificio ponte iunxit: quumque suum exercitum eo transportasset, transrhenanos Gallos subegit.* Meminit vero Iulii Caesaris et libri I. c. 4., sed eius se aetate vixisse non addens. Scribit enim, *In sequentibus autem viginti tribus libris reliquas res omnes gestas ordine collocavimus, usque ad principium excitati Romanis adversus Celtas belli. Cuius dux C. Iulius Caesar (qui ob res gestas deus vocitatus fuit) maximam Celticarum gentium partem, et quidem quae inter eas maxime bellicosae erant, subiugavit, Romanumque imperium ad Britannicas usque insulas promovit. Huius gesta initium habuerunt a primo Olympiadis centesimae et nonagesimae anno, archonte Athenis Herode.* Eadem autem Olympiade se in Aegyptum venisse scribit, lib. I. c. 44. *In Aegyptum* (inquit) *centesima et nonagesima Olympiade pervenimus, regnante Ptolemaeo, qui novus Bacchus appellabatur.* Rursum lib. I. c. 83., *Quo tempore rex Ptolemaeus a Romanis nondum amicus vocabatur, et populus advenas Italos omni studio ac favore prosequebatur, ac sedulo dabat operam ne* etc.

Titulus operis Diodori est *Βιβλιοθήκη ἱστορικὴ* in nostris qui-

dem certe exemplaribus. Eusebius quoque Evang. Praep. lib. I, (pag. 13. editionis patris mei) dicit eum in unum opus collegisse universam *ἱστορικὴν βιβλιοθήκην*. Verum idem lib. 2, pag. 33, *βιβλιοθήκας* numero plurali vocat, nec addit *ἱστορικάς*· scribit enim, *ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐπὶ ταυτὸν ὁμοῦ συναγαγών*. Itidem Iustinus Martyr de eo dicit, *ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐκτεμών*. Rursum Eusebius pag. 36. citat librum quartum *βιβλιοθηκῶν* Diodori. Iam vero et Plinius (nisi hic quoque mendosa sunt exemplaria) *βιβλιοθήκας* numero plurali appellat. Cuius locum repetam paulo altius, ut intelligi possit quod de hoc titulo scribit. Haec igitur eius sunt verba in praefatione totius operis: *Iam Musae, Pandectae, ἐγχειρίδιον, λειμῶν, πιναξίδιον, inscriptiones propter quas vadimonium deseri possit. At quum intraveris, dii deaeque quam nihil in medio invenies. Nostri crassiores Antiquitatum, Exemplorum, Artiumque quam facetissimi. Lucubrationem puto, qui Antias civis erat et vocabatur, Valerius primus asserit. Varro in Satyris suis Sesculyxem et Flexibulas. Apud Graecos desiit nugari Diodorus, et βιβλιοθήκας historiam suam inscripsit. Appion quidem grammaticus* etc. Hactenus Plinius. At enarrator Aristophanis citat locum quendam de tripode ex Diodori libro 16, *τῶν ἱστοριῶν βιβλιοθήκης*. Ubi fortasse scripserat *τῆς τῶν ἱστοριῶν βιβλιοθήκης*. Nec sunt valde absimiles hi tituli, *ἱστορικὴ βιβλιοθήκη*, et *ἡ τῶν ἱστοριῶν βιβλιοθήκη*. Iam vero de titulo, qui est apud Athenaeum, quidnam dicemus? citat enim ille Diodorum *ἐν τοῖς περὶ βιβλιοθήκης*. Quo tamen sensu opus Diodori appellari possit *τὸ περὶ βιβλιοθήκης* non intelligo, ac mendum subesse verbis illis *ἐν τοῖς περὶ* existimo. Est autem locus quem citat, libro 16, pag. 523. huius nostrae editionis. Porro quod ad praecedentes attinet inscriptiones, videtur omnium simplicissima esse haec, (quae et in nostris exemplaribus habetur) *ἱστορικὴ βιβλιοθήκη*, a qua non abludit ista (uti modo dixi) *ἡ τῶν ἱστοριῶν βιβλιοθήκη*. Nec enim aliud hisce inscriptionibus significari arbitror, quam opus historicum ex variorum historicorum scriptis ita conflatum, ut unum aliorum multorum instar esse, et, tanquam bibliotheca historicis variis instructissima, cognitionem historiarum omne genus subministrare possit. Quum autem vocatur *βιβλιοθῆκαι*, primum quidem subaudiendum relinqui puto adiectivum *ἱστορικαί*: deinde pluralem numerum aliquid amplius significare quam singularem: quasi non unius bibliothecae, sed multarum bibliothecarum instar esse possit hoc opus. Quod vero dicit Eusebius, Diodorum in unum opus collegisse bibliothecas historicas, eodem redire crediderim. intelligit enim, ut opinor, eum diversorum authorum scripta (tam multa ut bibliothecas implere possent) in unum opus congessisse. Idem vero Eusebius in proemio libri 2, simplicius loquens de eo, *Qui* (inquit) *ex pluribus historias collegit: ἐκ πλειόνων τὰς ἱστορίας ἀνθλεξάμενος*. At Iustinus

Martyr (cuius modo protuli verba) non dicit ut Eusebius, *Qui bibliothecas collegit*, sed, *Qui contraxit, et in compendium redegit.* Quod tamen dicens, nullo modo ab Eusebio dissentit. nam is alicuius opus in compendium redigit, qui non omnia quae in eo sunt colligit, sed ex multis interdum pauca, et quidem ea quae illi videntur esse praecipua. Nec Eusebius collectionem talem intelligit quae totos caeterorum historicorum libros coacervarit, sed in qua delectus, quali opus est his in rebus, adhibitus fuerit.

Hoc autem opus quod historicam bibliothecam appellari diximus, in quadraginta libros a se distributum fuisse ipsemet in prooemio testatur, pag. 4, scribens, *Adeo ut universum opus nostrum, quod quadraginta libros habet, annos mille centum triginta octo complectatur, ultra tempus rerum ante bellum Troianum gestarum.* Sed animadvertendum est, quosdam ex his libris esse duplices, id est in duas partes divisos: ut est liber primus, item decimus septimus. Quanquam ipse author divisionis libri decimi septimi non meminit, sed tantum divisionis libri primi. posteriorem enim eius inchoans partem, ita praefatur, *Quum primus Diodori liber ob prolixitatem in duos libros divisus sit, prior quidem* etc. Ubi quod scriptum sit, *Primus Diodori liber*, non, *Primus meus liber*, non debet cuiquam suspectam reddere positam hic praefatiunculam, quasi suppositiam. nam quae in calce eius habentur, esse Diodori convincunt, quum ibi de se non iam in tertia sed prima persona loquatur. Ut autem hic positus fuit iste titulus τμῆμα δεύτερον, ita et supra, pag. 4, illis verbis, Περὶ μὲν etc. (quae habentur continuo post prooemium) videtur debuisse praefigi haec inscriptio, τμῆμα πρῶτον. sed nostris exemplaribus nihil ausi fuimus affingere. Caeterum hinc apparet quid Volaterranum et alios in errorem impulerit, citantes ex libro sexto Diodori quae in quinto habentur. Nimirum is cuius edita fuit pridem Latina horum quinque priorum librorum versio (vel potius perversio) primus, opinor, caeteris ansam errandi praebuit: qui, ubi Diodorus posteriorem libri primi partem inchoat, libri secundi principium constituit: ac deinceps ubi ille initium libri secundi facit, ipse tertium inde incipere credit, et ita in librorum sequentium enumeratione pergens, ut pro quinque sex habeamus facit. Quod si in eius manus integrum volumen venisset, ex quadraginta libris fortasse quinquaginta hoc modo fecisset. nec enim dubito quin et ex libris qui desiderantur aliquos hic author duplicaverit. Verum eos quibus non ipsos Diodori libros, sed eorum tantum interpretationem videre contigerat, excusatione dignos merito iudicemus: at qui Graeca versaverant exemplaria, minus venia digni videntur. Imo vero ne eos quidem qui Latinam duntaxat interpretationem viderant (ac multo minus eius authorem) veniam mereri dicere possumus: quum in ea ipsa liber primus in

duos libros divisus esse scribatur. Volui autem hunc errorem patefacere, propter eos etiam qui clamitant bellum hunc interpretem librum sextum habuisse, qui tamen in iis quae notae sunt bibliothecis desideretur. Quod si quis aliqua ex vere sexto libro legere cupit, habet apud Eusebium locum inde depromptum, Evang. Praep. lib. 2, pag. 38 editionis patris mei, quem et in calce huius operis inveniet.

Librorum Diodori omnium quidem simul titulus est is de quo paulo ante dictum est, Historica bibliotheca: sed quosdam ex iis peculiares inscriptiones habuisse, ex eo conlicere possumus, quod ipsemet librum quintum *νησιωτικὴν βίβλον* inscribat, id est, ad verbum, *Insularem librum*, quod videlicet in eo de insulis agat. Atque hoc diligenter notandum est, ne si incidamus in aliquem authorem qui *νησιωτικὴν βίβλον* eius citet, eum esse de numero librorum Historicae bibliothecae inficiemur.

Argumentum huius operis in genere quidem ipse titulus declarat: sed particulatim ab ipso authore exponitur, in fine pag. 3., ubi scribit, *Ex libris nostris primi quidem sex complectuntur res ante Troiani belli tempora gestas, et ea quae fabulis tradita de eo seculo fuerunt. atque horum tres priores antiquitates barbaricas, tres posteriores Graecas fere complectuntur. Undecim autem sequentibus a Troiano bello universitatem rerum gestarum, usque ad Alexandri mortem, memoriae prodidimus. In iis, qui supersunt, viginti tribus reliqua omnia gesta collocavimus, usque ad initium belli Romanis adversus Celtas exorti.* Haec ille. Qui autem magis particulatim singulorum librorum argumentum nosse volet, praefixa legat unicuique eorum *κεφάλαια*.

De temporis autem longitudine quod toto suo complectitur opere, paulo post ipse scribens, ait se id quidem tempus quod bellum Troianum antecessit, certo spatio non definire: sed a Troiano bello (Apollodorum Atheniensem sequendo) nonaginta annos usque ad Heraclidarum reditum statuere: ab hoc autem usque ad primam olympiadem trecentos viginti octo, a Lacedaemoniorum regibus tempora computando. Postremo a prima olympiade usque ad Celtici belli initium (quo suam historiam clausit) septingentos triginta annos. Adeo ut universum opus, quod quadraginta libros habet, spatium annorum mille centum triginta octo complectatur, etiam tempore rerum ante Troianum bellum gestarum excepto.

Caeterum ad universalem historiam in unum opus includendam se desiderio iuvandorum lectorum impulsum, et nec laboris ad id necessarii magnitudine, nec temporis longitudine deterritum fuisse, in prooemio suo testatur. ubi etiam ait, facile et promptum omnibus fore ex eiusmodi opere, tanquam ex uberrimo fonte, quae ad suum institutum pertinent haurire: contra vero evol-

vero agentem per varios flexus intortosque (verum videtur qui per gyros gradi non videtur nisi qui per varios flexus intortosque gradi videtur) *et ad propositum rectum intelligendum* (ad propositum rectum intelligendum videtur qui ad propositum rectum intelligendum non videtur) *non videri.* Ita enim ratiocinatio ex subjectivis rebus innixa est. Quod si ratiocinatio ex rebus ipsis innixa esset, *qui per varios flexus intortosque gradi videtur, eundem et rectum iter tenere putaremus, eundemque et directum esse videri* (quia ambulatio ambulationi non contraria est) *qui non videtur longe a recto itinere discedere et, propter exiguum discessum, non videri.* Quod si ratiocinatio ex rebus ipsis innixa esset, *qui per varios flexus intortosque vagari, eundem et rectum iter non tenere putaremus, eundemque et directum esse non videri* (quia ambulatio ambulationi contraria est) *qui non videtur longe discedere a recto.* Sic enim se degere *non videtur vel, si propter exiguum discessum non videtur, tamen non videtur* (quia ambulatio ambulationi contraria est) *qui non videtur longe discedere a recto.* Sic enim se degere *non videtur* (quia ambulatio ambulationi contraria est) *qui non videtur* (quia ambulatio ambulationi contraria est) *

peculiare est hoc Diodoro, non solum ἀρχόντων et consulum, sed et virorum doctrina illustrium nominibus ea signare. Interdum etiam tempus quod describit, esse id ait a quo hic vel ille suam sit orsus historiam, simul et tempus in quod ea desinat significans. Exempla sunt lib. XII. c. 37. et XIII. 103.; praeterea c. 108. et XIV. c. 43. item 46. item 84. Multos vero simul enumerat XV. 76. Alios omnes longum foret adnotare locos.

Hoc insuper Diodoro usitatum est, suis narrationibus clausulam, quae aut laudem aut vituperium contineat, imponere. Nam ut, si quid insigni cum prudentia aut fortitudine gestum est, summis laudibus authorem huius rei prosequitur: ita si quo in facto insignis temeritas vel ignavia vel improbitas se prodit, male accipere verbis authorem eius solitus est. Cuius suae consuetudinis cum alibi, tum in libri decimi quinti prooemio meminit. Praeterea lib. XV. c. 88. morem institutumque suum esse dicit, fortis alicuius viri morte commemorata, laudes eius subiungere. Et quidem ut ibi in Epaminonda hoc facit, ita et paulo ante fecerat in Pelopida, cap. 80. Modum interim tam in laudationibus quam vituperationibus tenet, et ne in eandem in quam Timaeus reprehensionem incurrat sedulo cavet. nam propter crebras ac longas ἐπιτιμήσεις Timaeum fuisse vocitatum Epitimaeum ipse quodam loco scribit.

Est etiam mos hic Diodori (qui praecipue commendare scripta eius piis omnibus debet) ut rerum multarum eventus, quos alii historici fortunae imputarent, divinae providentiae adscribat, ut V. 83. *Et Tennem, praeter spem omnium, dei alicuius providentia servatum, regno insulae potitum fuisse.* Sic XVI. 58. *Nam qui in templum confugerant, quum se deorum ope servatum iri sperassent, contra divina providentia factum est ut supplicio sacrilegis digno afficerentur.* Huc autem pertinent et hi loci, qui item pietatem eius (qualis in ethnicum hominem cadere potuit) testantur, ut XV. 58. *Hi ergo, tanquam aliquo deo ipsis offenso, iustas et debitas poenas luerunt.* Item XVI. 31. *Quum autem exire inde non posset, cruciatusque se captum manentes formidaret, se ipsum praecipitavit: atque hoc modo dans numini poenas, vitam finivit.* Et c. 64. *Qui ergo numen contemnere ausi erant, eo quo diximus modo puniti a diis fuerunt.* Quodam etiam loco, infortunia quae narrat, physicos quidem inter naturales et coactos rerum eventus annumerare ait: at eos qui pii sint erga deos, interpretari a diis invectas esse calamitates illas adversus eos qui numen ipsorum violassent. Iam vero et principibus nonnullis suam erga deum pietatem promoti eorum imperii causam fuisse perhibet. Pudeat pudeat ergo Christianos quosdam, in suis historicis scriptis omnia fortunae tribuentes, ethnicos verbis (utinam non etiam mente) comperiri.

Diodori autem idioma unusquisque assidua eius scriptorum lectione cognoscere poterit. quod cognitum ad multos in iis emendandos locos, multos item alioqui perobscuros intelligendos, itemque ad amovendam falsam suspicionem de librariorum quibusdam in locis fide, plurimum adiumenti attulerit. Quicunque enim novus scriptoris huius lector erit (etiamsi alioqui in lectione aliorum omnium exercitatissimus sit) futurum ut ei nova multa occurrant, praemonitum volo.

Hoc addam, elogia de Diodoro, vel potius Diodori scriptis extare apud Iustinum Martyrem et Eusebium Pamphili pulcherrima. Nam ille celeberrimum Graecorum historicorum eum appellat: hic autem illustrem virum eum esse dicit, et de cuius doctrina omnium philologiae studiosorum magna sit opinio. Subiungitque paulo post, notiora Graecis esse Diodori quam aliorum scripta. Quae quidem ego afferens ad ornandum Diodorum elogia, idem propemodum facere mihi videor ac si faces soli ad eum illustrandum admoverem. Quantum enim solis lumen inter stellas, tantum inter omnes quotquot ad nostra tempora pervenerunt historicos (si utilitatis potius quam voluptatis aurium habenda sit ratio) noster hic Diodorus eminere dici potest. Ac quanto universus orbis civitate aut gente una est capacior atque amplior, tanto maior est scriptorum Diodori (si eorum argumentum spectemus) quam ullius eorum qui extant historicorum amplitudo. Nam quum ex aliorum unoquoque, tanquam ex rivulo, gentis unius aut civitatis aut principis gesta hauriamus, ex hoc, tanquam uberrimo fonte, vel potius patentissimo flumine, omnium fere totius habitabilis orbis gentium, et particulatim quarundam etiam illustrium civitatum res gestas haurire possumus. At enim mihi laudare aggresso Diodorum id obiiciendum quispiam existimaret, quod olim ei qui laudare Herculem parabat obiectum fuit, Ecquis eum accusat? Sed aliter profecto se res habet. Extat enim eius, licet tribus tantum constans verbis, gravissima tamen accusatio, quae temporis quidem vetustate non nititur, nec eius se authoritate tuetur: sed accusatoris authoritate fortasse niti posse videbitur. Is enim fuit Lodoicus Vives, qui nostro seculo natus, Hispaniae suae maximum decus et lumen ob doctrinam extitit. Eius haec leguntur (et quidem cum applausu a quibusdam leguntur) verba, *Diodorus Siculus ab inundatione quae sub Ogyge fuit rege Boeotiae, ad sua tempora, id est ad C. Caesarem dictatorem, historiam deducit. quem Plinius nescio qua de causa dicat primum apud Graecos desiisse nugari: quum nihil sit eo nugacius. Nisi forsan quod nullum operi suo illecebrosum aut magnificum titulum indiderit, sed inscripserit tantum Bibliothecam.* Haec Vives: nimirum nugari dicens Diodorum propter fabulosas quas prioribus libris tractat antiquitates. Quasi vero hic, dum *παλαιὰν μυθολογίαν* ap-

pulsi. Ingluvies eruminosae quod incassum saepius non habet. Equidem et quinquaginta falsidicas antiquitatum libros reverear, tuisse circumcisionem a patricia formidinem, quod Virus ad Romanum Ilio, Ilio ad Romanum Virus. Ut Ilio ad Romanum Virus videbatur nobis abnormitatem? Adeo quod Romanum dignoscitur, licet Scholarium ventrem, non suppetuisse tamen in Romano vero? (verum nomen Romani primo in Romano vero? (verum nomen Romani primo in ea investigandum), quamdiu verbis Romanum Ilio, Ilio ad Romanum Virus. Ut Ilio ad Romanum Virus tuvenis putarem. Etsi quia non in promptu. Etenim quae fabulae et fatilia putarem etiam tum Romae quo de Mona tuit tam Romanum ut Circumcisionem? Sabinarum proditio. Ingui homo nomen putem quae de ea ipse Romae non Romanum Ilio, Ilio ad Romanum Virus. Ut Ilio ad Romanum Virus nonnumquam Romanum? Adeo quod Romanum dignoscitur, sibi quam dedecorum nomen, quae existimarent ubicunque nomen quae Romanum, quae Romanum? Adeo quod Romanum dignoscitur, quae Sabinarum de diluvio origo reliquerant? Quemadmodum Romanum dignoscitur, quamdiu verbis Romanum Ilio, Ilio ad Romanum Virus. Ut Ilio ad Romanum Virus videbatur nobis abnormitatem? Adeo quod Romanum dignoscitur, quae in Sabinis urbes, Quirites Romae urbes, quae Romae urbes, quae Romae urbes, quae

bilem historiam nobis texerunt? Hactenus de diluvio. Ad illam turrim *οὐρανομήκη* veniamus, et quid de illa idem Abydenus scripserit audiamus. *Illi*, inquit, *quos primos terra edidit homines, ob robusta vastaque corpora elati, quum diis superiores evadere in animo haberent, immensae altitudinis turrim aedificare coeperunt. Quumque iam parum abesset quin ad caelum usque pertingeret, venti diis opitulantes machinam illam disturbarunt, atque huius ruinae reliquias Babylona esse quidam crediderunt. Caeterum quum ad eum usque diem uno eodemque sermone usi omnes fuissent, deorum numine factum est ut alii aliam linguam haberent. Postea autem Saturno cum Titanibus ortum est bellum.* Haec ille. Alius autem gigantes qui ex diluvio evaserant Babylonem condidisse scribit, ubi quum illam historiis celebratam turrim extruxissent, eamque divina potentia subruisset, per universam terram eos dispergi coepisse. Quo siquis ea retulerit quae de gigantibus poetae cecinerunt (quis autem eo referenda non videt?) postquam legerit, gigantes regnum caeleste affectasse, montesque montibus superposuisse, scalam qua conscendi caelum posset molientes, an a verissima historia fabulam hanc manasse, vel potius, fabulam hanc veritatis veluti fundamento superstructam esse inficiari audebit? At si per se hanc spectaris, quid mendacius, quid vanius, quid nugacius fingi aut cogitari potest? Haec (et alia quorum consideratio virum iudicio praeditum decebat) si considerasset Vives, non tam aperte, dum Diodorum nugacem appellat, nugatus ipsemet fuisset.

HENRICUS STEPHANUS LECTORI S. D.

(Ex ed. Stephani p. 798.)

(*Omisimus epilogi huius initium, quo de Photii excerptis ab se partim Graece partim Latine appositis, tum de supplemento libri XVII. ab Arriano et Curtio sumpto agit Stephanus.*) Ad meas annotationes venio: quas te lecturum duo sunt de quibus velim praemonitum. Unum est, ut eas tanquam extemporales, non tanquam per otium scriptas, legas. Alterum, ut non temere hunc vel illum locum suspectum habeas, et praetermissam a me queraris eius castigationem: sed quod tibi scrupulum iniicit, etiam atque etiam videas ne sit ex Diodori (cuius novus sis lector) idiomate. Multos enim fortasse in hoc Diodori volumine mendosos esse iudicabis locos, quum a primo tantum limine id salutaris: quos, ubi ad eius penetralia perveneris, tibique eius idioma familiare reddideris, mendo carere cognosces. Nec tamen praeter locos a me

annotatos repertum iri alios depravatos inficior: sed eas fere quae in iis sunt depravationes non perinde damnosas aut periculosas esse scio. Illos autem excipio quibus hoc signum :: apposui. Eos vero praecipue emendare conatus sum, ad quorum emendationem quaedam in animo meo velut informatio styli Diodori adiumentum mihi afferre videbatur. De propriis autem nominibus nihil quicquam annotavi, quorum scripturae certa iniri ratio omnium quidem non potest, multorum fortasse multo cum otio magnoque cum iudicio potest. Qui autem eadem propria nomina tam virorum quam locorum, non eodem sed diverso modo scripta diversis in locis comperiet: is eam non nobis, sed nostris exemplaribus imputet inconstantiam. Ita tamen, ut quod in Diodori exemplaribus vitium reprehendet, eodem alia fere omnia Graecorum historicorum exemplaria laborare intelligat.

FULVII URSINI
PRAEFATIO.

ANTONIO PERRENOTTO CARDINALI GRANVELANO FULVIUS URSINUS.

Ant. Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, omnis politioris doctrinae vindex et assertor, misit ad me superioribus annis Polybii fragmenta quaedam, ut titulus indicabat, *περὶ πρεσβειῶν*, a Iohanne quodam Constantinopolitano collecta, qui Ro. antiquitatem in capita et locos communes digesserat; ut eum librum a mendis, quibus paene infinitis corruptus erat, vindicarem, et cum studiosis etiam, si videretur, communicarem. Cum itaque quantum ego per varias occupationes potui, haec scripta accurate diligenterque legissem, proque ingenii mei viribus, quae perexiguae sunt, omni ratione expolienda curassem; vel ob ipsum operis argumentum digna maxime visa sunt quae prodirent in lucem. continent enim Pop. Rom. ad Reges exterasque nationes et Regum rursus exterarumque nationum ad Pop. Rom. magnis de rebus ultro citroque missas legationes, in quibus cum alia multa sunt, unde nostras actiones veterum exemplorum regula metiri possimus, tum conciones praeclarae habentur, deque foederum et pacis conditionibus disceptationes ad rerum gerendarum rationem perutiles. *(Reliqua praefatio huc non pertinet.)* Romae XII. Kalend. Decemb. 1581.

LAURENTII RHODOMANNI
PRAEFATIO.

CANDIDO LECTORI LAURENTIUS RHODOMANUS S. D.

Anni iam praeterierunt XXXVII. circiter, cum in Gymnasio Ilfeld., ad Hercyniae in Saxoniam ex Tyringia portam sito, (quod tunc studiis et exercitamentis artium et linguarum, inprimis Graecae, antistite Neandro, informandae iuventutis magistro et artifice dexterrimo, ita florebat, ut cum optime constitutis ac celeberrimis in tota Germania facile de palma certaret) Graecis litteris operam dabam. Inter caeteras autem studiorum commoditates etiam haec mihi contigerat, ut ex praeceptoris Bibliotheca, quam libris in omni artium genere instructissimam habebat, quicquid ad usus expeterem, affatim depromeretur. Venit tum, inter alios optimae notae auctores, in manus etiam DIODORUS SICULUS, non ita pridem ab HENRICO STEPHANO editus. Quem ubi primum legere coepi, dicere non possum, quantos in animo statim meo hic scriptor amores excitarit, in quantam sui admirationem me rapuerit, adeo, ut ex illo tempore, illum amare et magnificere, praedicare etiam, ubi occasio daretur, nunquam destiterim. Styli autem facilitas et elegantia, in quam tunc aetatis praecipue respiciebam, mirifice me capiebant. Sed affectio haec eo magis crevit et confirmata est, quo plus iudicii cum aetate et profectu in bonis litteris accedebat: maxime cum postea viderem, quanta rerum optimarum varietas in catholica DIODORI historia contineretur. Tametsi vero plurimum inter auctores classicos perpetuo tribuebam DIODORO: nunquam tamen interpretandi eius cogitatio animum subiit: praesertim cum tot in eo non obscuri nominis viros elaborasse iam pridem animadverterem. Ideo nunquam huc operae aliquid contulissem, nisi doctissimus ille omnium nostro saeculo Typographorum HENRICUS STEPHANUS provinciam hanc mihi commendasset.

Postquam enim Memnonis et Agatharchidae Eclogarum versionem, REINERI REINECCII τοῦ ἱστορικωτάτου consilio et

hortatu concinnatam, censurae illius subieceram: quam etiam tantopere approbavit, ut cum sua Persicorum Ctesiae interpretatione brevi post in lucem emitteret: non per litteras modo, sed Bernhardum etiam Praetorium Hessum P. L., ex amicis nostris integerrimum; cujus in curandis meis ad eum pagellis opera utebar; ad laborem istum suscipiendum enixe me instigavit. Quia enim vir ille ad bonos auctores cum typo venustissimo exprimendos, tum lucubrationibus suis, et quibuscunque aliis rationibus posset, illustrandos, natum se ac praeclaris divinitus instructum adiumentis, intelligebat: fideliorem auctoris optimi interpretationem diutius a maxima studiosorum parte desiderari, non tolerandum sibi existimabat amplius. Et quid causae est, cur nonnulla ex autographis Epistolarum ad me eius non apponam? Ita vero scribit: „Cum de opusculis historicis a te versis, et de Q. CALABRO a „te verso itidem, sermonem cum Bernhardo Praetorio (qui me „tuis verbis salutatum accesserat) haberem: venit in mentem Dio„dorus Siculus, quem poscere novam interpretationem constat. „Ideoque tum ego illi: Quid si vero in tam celebri scriptore ver„tendo Rhodomanus operam suam poneret? quod si in toto opere „non posset, saltem in priore eius parte id praestaret. Ego certe, „nisi semper infinitis aliis negociis districtus fuissem, iam pridem „ipsemet istud onus subiissem. Tanti scriptorem illum facio. Nec „vero dubito, quin a te quoque maximi fiat. Quare tuum respon„sum non sine aliqua spe exspectabo, etc. Francfordii, April. XVI. „Anni 1593. His nundinis ex officina mea prodiit Isocrates Grae„colat. una cum VII. meis in ipsum Diatribis. Me brevitati stu„dere (mihi alioqui peringratae) occupationes nundinales co„gunt. Ideo iam tibi dicere cogor Vale.“

Movit me tanti viri auctoritas, et publicae utilitatis consideratio tandem, ut operi manus admoverem. Et feliciter res successit. Nam intra pauculas hebdomades in mythologicis (hinc enim exorsus fueram) partem non exiguam absolvi. Cum vero exemplari destitutus proprio, copiam eius ut mihi faceret, rogarem, et liberaliter id mecum communicavit, et in hunc modum rescripsit.

„Mitto ad te exemplar Diodori, quum scribas a te repetitum „esse, quod habebas, et quum nolim te exemplaris penuria prae„stare non posse, quod te lubenter praestiturum, et antea scri„pseras, et nunc quoque scribis, ad interpretationem eius quod „attinet.] Multo autem magis mihi quoque illud placet, te inter„pretationem, quae tua sit, dare, quam veterem illam a te in„terpolatam. Sed multum tamen ab illa poteris adiuvari: nec vi„deo, quid obstet, quo minus, quae satis apte reddita erant, reti„neantur. Fore autem quod dixi, ut adiumento tibi sit illa vetus

„interpretatio, ex eo mihi persuadeo, quod locos aliquot mihi vi„dear ἐν παρόδῳ legisse non incommode versos. Nescio tamen an „satis fidere memoriae hic debeam: et malo hoc integrum tibi re„linquere. Ubi autem, quod mitto exemplar per N. N. Bibliopo„lam Ienensem, tuas in manus venerit, de hoc certior fieri cupio, „simulque specimina tuae interpretationis diversorum illius scri„ptoris locorum accipere. Literas ad Sylburgium mittes; qui eas „mihi reddendas curabit. Verum et hoc scire cupio, an non ali„qua exemplaria historiarum Ctesiae et Memnonis, quae ipsi Syl„burgio ad te mittenda dederam, acceperis. Ad Diodorum autem „ut revertar, quamvis specimina interpretationis e diversis eius „locis petam, velim tamen alioquin te ordinem librorum sequi: et „prioribus libris prius operam dare. Vale. Francfordii Martii XX. „Anno 1594.“

His literis ubi denuo mihi calcar additum erat, qua poteram contentione reliquam versionis mythologicae partem promovebam: nec prius manum de tabula, quod dicitur, quam colophonem tractationi imposuissem: quam his interim verbis STEPHANUS flagitabat.

„Eam interpretationis Diodori partem, cui iam manum ulti„mam imposuisti, sperabam me his nundinis accepturum. Ac for„tassis aliqua in ea parte animadvertissem, de quibus meum iu„dicium haud improbasses. Sed voluisti fortassis ad nundinas pro„xime sequentes rem differre, ut non iam partem, sed potius to„tum mitteres. Quod libenter videbo a te factum. Ad Q. Cala„brum quod attinet, si in thesauro fuit praetermissus, consulto „factum haud fuit, etc. Francfordii XV. April. Anno 1595.“

Desiderio igitur τοῦ ἱερογλυφικοῦ ut satisfacerem, Antiquitatum Diodori V. libros a me conversos, poreque descriptos, illi transmisi, in sequentibus nonnihil periculi a me factum significans. Quod tam gratum ei fuit, ut ad omnium deinceps librorum interpretationem me denuo sic invitarit: „Tuam interpretationem „illorum V. Diodori Siculi librorum libenter vidi, sed multo „libentius (ne quid dissimulem) vidissem, si adiunctos sibi vici„nos suos habuissent. Cum tamen parvus ille librorum, quos „mittis, numerus initio mihi nullo modo satisfaceret, essetque „velut minimum valde sitienti poculum: satisfacere propemodum „coepit, postquam eas, quas huius paucitatis affers, rationes et „legi et expendi: ac praesertim cum ex iisdem litteris tuis, te „iam in XIII. versari, intellexi: etc. Francfordii XVII. Septemb „A. 1595.“

Hoc postremum ad me eius responsum fuit. Nam plures dehinc viri huius excellentiss. non modo scriptiones, sed operas etiam nescio quod infortunium abrupit: eumque non multo post

Lubeia, et hanc Germaniæ, multisque aliis, quæ Libri sine ullis Urnarum Locorumque Indicationibus, Typographorum nomine erant, Impressa hanc præsentem, quod in opus fuit ex vi vetustate Codicum, quos Ipse Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii, non sine magno laborum, ac sumptuum discrimine, sibi fecit, Vana vero spem nondum multi ejus laudatum venerat Hoc opus, Impressum, Ejusque Impressionis Exemplaria, ut Ipse Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii, ea Omnia, quæ Ipsi Scripserant, Impressa, non evulgata, ut potuere, Librorum Bibliopolis, publicis scholis studiosisque hominibus exposuere Is hoc aliquot mihi proponit, et gratissima illi XIV partes Novi Testamenti, quæ Ipse Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii exscripsere olim Codicibus, hoc nempe Codice vetustissimis, ac locis ne laudum quidem non pauciores quam ipsum, quod nobiscum hac explicamus exemplaria, quæ Ipse Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii ad manus suas Scripsere, Ejusque Impressionis Exemplaria, ut Ipse Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii hactenus Impressa, non vulgata fecere, Ejusque Exemplaria, quæ Ipsi Scripserant, Impressa, non evulgata, ut potuere, Librorum Bibliopolis, publicis scholis studiosisque hominibus exposuere, non ut ejusdem ac promissum fecerit, sed ut Ipsi Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii Impressa, quæ Ipsi habita ex veritate manuscriptorum, Codicum Exemplaria ab Ipsis Rudolpho, Ejusque Amanuensibus, Ejusque Socii Scripta, Impressa, non evulgata fecere, ut Ipsi Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii Impressa, non evulgata fecere, non quemadmodum Ipsi Rudolphus, Ejusque Amanuenses, Ejusque Socii Impressa, non evulgata fecere, ut

scunt, sed pia etiam voce in aeternum praedicabunt. Cum quibus merito coniungo D. Iohan. Georg. Goedelmanum, et Ludovicum Wilhelmum Moserum, Illustris. Electoris Saxonici consiliarios spectatissimos; quorum ille consiliis, eloquentia et dexteritate, tum alibi tum in summis legationibus, operam navat praeclarissimam, suaque virtute et ingenii excellentia tantam apud Rodolphum II. Imperatorem Augustum, et summum in Orbe terrarum μουσηγέτην, sibi gratiam conciliavit, ut inter S. palatii Caesarei Comites fuerit allectus. Hic industriam, fidem, ac prudentiam suam, partim in Illustris. Sax. Ducis Augusti institutione, partim in aliis reipub. muneribus, ita probavit, ut non tantum in amplis. Consiliariorum collegio locum obtinuerit, sed intimus etiam Camerae Electoralis secretarius sit effectus. Uterque autem me studiaque mea favore ac patrocinio, ut semel complecti coepit, sic amare et iuvare nunquam desinit. Mentionem igitur horum inter patronos eximios si non facerem, in sanctas Gratiarum leges peccare non immerito viderer. Quanquam vero his amicorum velut calcaribus incitatus faustisque acclamationibus subinde roboratus, in curriculo feliciter coepto gnaviter pergebam; nihil praeter optatam studii huius metam habens propositum: variae tamen remorae intervenerunt: quae sub primum statim exordium, e carceribus vix dimisso, et in medio cursu, tandemque circa finem ipsum, dum a meta ad carceres prope reversum est, impeditum me retardarunt. Bis enim publicum in Academia Ienensi munus gerendum fuit; primum Decani, seu Agonothetae philosophici; exinde magistratus, qui summus in Academiis existit: ubi tela haec per intervalla non exigua interrupta fuit. Bis etiam sors mea, quam variis divina providentia vicibus mirabiliter versat, locum mutare interea me iussit: semel cum ad Gymnasii Stralsund. in Pomerania guberuationem accitus; iterum cum ad publicam Historiarum professionem in Academiam Viteberg. revocatus sum. Hic enim, post longam veluti iactationem, studia mea, sub Illustris. Saxoniae Electoris Christiani clientela benignissima, exoptatum iuvenere portum: ut vere cum Marone exclamare possim: *O Meliboee, Deus nobis haec otia fecit! Namque erit ille mihi semper Deus; illius aram saepe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.* Nec parum rationes meas conturbavit discessus ex hac vita illorum, qui ἐκτυπωταὶ huius operis esse debebant, Stephanum dico, et Commelinum. Hic enim post obitum illius editionem operis ultro in se receperat. Divinae tamen bonitatis temperamento singulari factum est, ut quicquid est huius lucubrationis Vitebergae tandem ad finem deductum, officinam typographicam iam olim destinatam apud haeredes Wechelianos Clavd. Marnium et Ioan. Aubrii FF.,

laudabilem rei litterariae operam navantes, tandem inveniret. Ἀφορμὴν itaque et progressum operis, amice lector, habes.

Iam, quae interpretationis ratio sit requiris? Ea sane, quae ad amussim non exacta, nec omnibus numeris absoluta est. Procul enim absit, ut hanc mihi excellentiam arrogem. Quam citra invidiam libentissime illis concedo, quos divinis ingeniis praeditos fortunatiore Deus occasione beavit, quam me; qui eruditionis supellectilem, curtam profecto et perexiguam, per maximam aetatis partem, inter difficultates vitae perpetuas, hinc inde collegi. Satis autem mihi fuit, si dictionis forma, licet non pura omnino; (hoc enim in voto magis et conatu quam effectu mihi est) a natura tamen Latini sermonis non abhorrente, uterer. Nec cacoethes illorum mihi imitari placuit, qui meros crepantes archaismos, novum loquendi genus, ab inferis resuscitatum, prae nitidissima Romanae dictionis puritate, tot laboribus et curis, per decrepitam hanc mundi senectam, a summis ingeniis reparata, nobis obtrudunt; et cum elegantia Ciceroniana excellere nequeant, antiquaria saltem novitate admirationem sui leviter ac stolide affectant. Quibus ut omnes sanae mentis studiosi τὸ μαχρὰν χαίρειν dicant, totus fidelium magistrorum chorus per elegantiores Musas obtestatur, atque suadet. At nec ad verba Auctoris ita me semper alligavi, ut liberius quaedam reddere interdum religioni mihi duxerim. Non raro enim sententiam exprimere satis mihi visum: quem tamen interpretandi modum sic temperavi, ut verba interim emphatica simul exprimerentur. Hic non pauca subesse ingenue fateor, in quibus nec mihi, nedum emunctae naris lectori, satisfecerim. Quam facile est in magno opere, ubi animus ad finem properans ad ulteriora perpetuo avocatur, aut minus commode vertere aliquid, aut praeterire, aut quovis alio modo allucinari et labi? Profecto si ad iustam examinanda trutinam singula forent, ad vitae prius terminum, quam tanti operis metam perveniretur. At defectibus et erratis, ubi ubi occurrent, aequitatis studiosus veniam haud gravatim impertietur: praesertim ubi secum perputarit, neminem tam esse doctum, linceisque oculis praeditum, quin aliquid ignoret, visuque transcurrat. Quod si etiam illis, qui uni tantum negocio vacant, contigit, quid his non eventurum putas, qui multis et variis simul occupati distringuntur? Ut vero de magnitudine operis, de festinatione ad finem, de eruditionis inopia, et varietate laborum nihil addam, nonne locorum (quales passim occurrunt) obscuritati et perplexis sententiarum nodis aliquid acceptum feres? praesertim quum exemplarium, quae cum unico nostro contulissemus, copia fuerit negata: ne quid de censura hominum doctiorum minime nobis interim concessa dicam. Nasutos autem sciolos, omnesque invidiae et obtrectationis morbo laborantes, ne flocci quidem facio. Hos, si nostra haec inter-

pretatio ita sordeat, vel novam, et quidem suo, quod dicitur, Marte elaboratam, dare, vel ad priorem reverti, atque ita nostram hanc nobis salvam et intaminatam relinquere iubemus.

Nunc de aliis, quae accesserunt, pauca quaedam subiungam. Marginalibus, quando cum novo rerum gestarum anno novum caput incoatur, annorum mundi et Olympiadum notationem adieci: ut lectori statim, ad quae tempora referri debeant singula, cognoscere in promptu foret. Hic autem ABRAHAMI BUCHOLCERI supputationem, ut certissimam, cum eruditis nostrae tempestatis hominibus sequor: sed ita, ut interim Chronologiis aliorum bene, de hoc studio meritorum, nihil sit derogatum aut detractum. Ad eandem applicavi etiam rerum, in duplice ad finem Chronologiae strictim annotatarum, capite, una cum magistratibus Atheniens. Romanorumque et Olympionicis. Quam operam, veluti corollarium non supervacaneum, boni consules, humanissime lector, eoque damnum ab erratis profectum compensabis. Graecus insuper textus, etsi magna industria et dexteritate plurimis in locis ab H. STEPHANO emendatus fuit: non minimam tamen partem habebat, quae nostram adhuc animadversionem requireret. At nusquam aliunde, praeterquam ex coniecturis, remedia, vitiis illis adhibenda, sumere licuit. Ideo hic etiam quod ingenio facultas permisit, effectum dedi. Ac certe vel hic labor, quam saepe haesitandum fuerit, quam difficulter opus interpretationis processerit, mihi testimonium perhibebit.

Magno tamen labore nec sine molestiis collecti et in ordinem redacti sunt a me indices, cum phraseologia, qua Graecae Linguae amantibus hanc navare operam, ut praeter cognitionem graece loquendi facultatem sibi aliquam compararent, studiose conatus sum.

De ECLOGIS hoc obiter, ὡς ἐν προσθήκης μέρει, significo, me diu magno illas desiderio expetivisse. Tandem vero, sed diverso tempore, copiam harum mihi factam esse. Nam pars ex ultima Decade libri Diodori excerptorum in manus nostras venit, cum PHOTII bibliothecam, quam μυριόβιβλον non frustra appellitant, mihi donavit ABRAHAMUS DRENTWEDIUS, Augustanus, iuvenis ingenio, eruditione, piaque humanitate insignis. Cuius amicam hic mentionem ut inseram, Gratiae me admonent: quas non minus fideliter colit, quam S. Theologiae Linguas et Artes philosophicas industrie adiungit.

Alteram deinde partem, temporis ordine tamen priorem, ex Decade tertia, communicavit mecum e Bbliotheca sua vir cl. optimeque de Graecae Linguae studiis promerens, DAVID HOESCHELIUS. Qui inter alia veterum Graecorum scripta, quae, cum ignorantiae ac oblivionis tenebris, situque ac blattis conflictantia, eruit atque emendat, et cum exoptatissimo τῶν φιλομούσων fructu in lu-

cem emittit; has etiam Diodori Siculi reliquias ab interitu ut vindicaret, impense operam dedit. Sed tantum abest, ut ἀποσπασμάτια illa excerptaque desiderium meum expleverint, ut multo magis hoc accenderint.

Idem enim mihi evenit, quod illis, quibus diuturniorem sitim restincturis exiguus boni liquoris scyphus exhibetur; aut qui speratis ex longinqua navigatione mercibus amplissimis minutas naufragii reliquias sparsim hinc inde colligunt. Utinam vero tantam Historicis Musis felicitatem summus illarum praeses et choragus largiatur, ut si non omnibus XXV. Diodori libris, huc usque deficientibus, at vero quinque saltem de prima Decade amissis tandem potiri nobis liceat.

Hic ad extremum Auctoris optimi commendationem flagitare a me cuipiam videatur officium: nisi iam ab alio id luculente sit praestitum. Nam de illius patria et aetate, de operis titulo, distributione, argumento et temporum complexu, de praeteritis ab eo concionibus, de discrepantia nominum in magistratibus Romanorum, de clausulis narrationum epiphonematicis, de providentiae divinae testimoniis, de stylo denique et eulogiis ipsius apud veteres, disertam atque eruditam posteritati commentationem, cum apologia de Antiquitatibus in speciem fabulosis, contra Lud. Vivem, H. Stephanus reliquit. Ad quam lectorem hinc dimitto; unum duntaxat ut mantissae loco hic superaddam, operae pretium videtur.

Etsi praeclarum fuit eruditae vetustatis de Diodoro iudicium, utpote quem Graecia maximi fecit illo ipso tempore, quo doctrinarum et eloquentiae studia per Graeciam maxime floruerunt: Iustini Martyris et Eusebii Pamphili testimonia planum faciunt: hoc tamen seculo inventus est, qui existimationi atque gloriae ipsius non modicum derogaret, Ioannes nimirum Bodinus, vir alioqui magno ingenio, variaque et recondita eruditione, ac singulari eloquentia, cum magno politicarum rerum usu, praeditus. Nam hic Methodi suae historiae cap. V. argumentorum machinis (ut quidem putat) non infirmis, auctoritatem eius oppugnat: dum, quae in genere dicendi, ipsaque historiae tractatione criminetur, anxie conquirit. Ac primum quod ad res attinet, lapsus eius in ratione fastorum et Olympiadum arguit, et Romanorum magistratuum nomina toties vel depravata, vel plane omissa, notat. Res etiam Italicas levi tantum brachio attingi, queritur: cum in explicatione interim Graecarum se prolixissime diffundat. Ad haec in suas ipsum leges peccare, dum longissimas alicubi orationes inferciat, praeteritis narrationibus magis necessariis. Salse praeterea lunarium apud Aegyptios annorum interpretationem, ut absurdam et ineptam deridet. Ac dictionis tandem genere nihil vulgarius esse asseverat. Hic non omnia ad vivum re-

secanda, sed auctori quaedam condonanda esse, ultro fatemur. Idque non immerito. Si enim in formosissimo puellae corpore, ob caeteras eximiae formae dotes, naevi aliquid facile condonetur: quis pauculos quosdam errores, in tam concinno alioquin utilique opere, non prompte Auctori ignoscat? Quod igitur ad confusaneas annalium rationes, et Magistratus Romanos perperam nominatos, aut praepostere collocatos, vel etiam praeteritos, attinet, idem et alii, maxime autem excellentis doctrinae et diligentiae accuratissimae vir CAROLUS SIGONIUS non semel conqueritur. At fieri potuit, ut in alios inciderit fastos Diodorus, unde applicationis illa diversitas existat. Nam pleraque Magistratuum nomina librariorum incuria vel curiositate mutilatim aut mendose exarata esse, ut arbitremur, τεκμήρια non sunt obscura. Quod eruditus candidusque lector pluribus in locis observabit. Italicarum autem narrationum brevitatem prudenti auctoris iudicio adscribimus. Compendiaria enim tantisper βραχυλογίᾳ uti voluit, in antiquitatibus scilicet illis Romae adhuc crescentis, quae copiam et splendorem non ita admitterent, donec imperii iam confirmati, perque totum pene orbem prolatati, res aliquando tanto maiore orationis apparatu et nitore exponere atque illustrare posset. Id quod abunde satis ab eo praestitum esse, fragmenta de bellis Punicis, de tumultibus servilibus, de bello Italorum sociali, quamlibet pauca, nobis demonstrant. Reprehensionem ob insertas ab Auctore conciones praetereo, cum putida sit, et BODINUM ipsum redarguat, quod Diodori scopum non observarit, vel observatum alio transponere voluerit. Non enim omnes omnino conciones ab Historia removendas censet: verum ab immoderata illarum immixtione ut abstineatur, monet, easque in loco necessarias esse probat.

Quam candide vero agat cum Historico nostro, dum per annos Aegyptiorum menses eum intelligere, perhibet, iudicent illi, qui non ex sua Diodorum sententia illud asserere, animadverterint. Quam iniquum vero est, propter vanam aliorum persuasionem deridendum propinare lectoribus eum, qui inter alias narrationes etiam huius mentionem facit? Censurae tandem de stylo, PHOTII de hoc ipso iudicium ex Bibliotheca eius subiunxisse, hoc loco contenti erimus. Quod κατὰ λέξιν Distinctione LX. pag. 51. Augustanae editionis sic habet: *Κέχρηται δὲ φράσει σαφεῖ τε καὶ ἀκόμψῳ, καὶ ἱστορίᾳ μάλιστα πρεπούσῃ· καὶ μήτε τὰς, ὡς ἂν εἴποι τὶς, λίαν ὑπερηττικισμένας, ἢ ἀρχαιοτρόπους διώκων συντάξεις, μήτε πρὸς τὴν καθωμαλισμένην νεῦον παντελῶς, ἀλλὰ τῷ μέσῳ τῶν λόγων χαρακτῆρι χαίρων, φεύγων τε τροπὰς, καὶ τἄλλα, πλὴν τῶν παρ' Ἕλλησι μυθολογουμένων θεῶν τε καὶ ἡρώων, ὅσα τὸ ποιητικὸν ἔθνος νέμεται.* Hoc est, „Dictionis forma perspicua, nec exquisite ornata, quaeque „historiam maxime decet, utitur. Et neque constructiones nimis

„ac supra modum Atticas persequitur, neque ad plane usu tritam „devergit: sed genere dicendi mediocri gaudet, tropicasque locu„tiones et caetera fugit: praeter fabulosas de Diis et Heroibus „narrationes, quas gens Poetica sibi vendicat.“ Iam arbitrium penes lectorem esto, utri maiorem habere fidem malit, Bodinone, Graecas litteras mediocriter intelligenti, an PHOTIO: qui tantam in omni doctrinarum genere facultatem consecutus est, ut de omnium fere scriptorum, aetatem illius antegressorum, stylo et argumento, extra omnem iudicii aleam, pronuntiare non dubitarit.

Haec ergo sunt, quae praefationis loco, in lucubrationes has meas communicanda tecum, Lector humanissime, arbitrabar: ut aliquid tum de ratione ac forma interpretationis, tum de existimatione Auctoris tibi constaret. Tuum nunc est, piis votis guavisque studiis, huic nostrae operae favere, ac optime de te mereri cupientibus optima quaeque vicissim a Deo precari. Quo abs te impetrato, abunde magnam nobis gratiam esse relatam, profitemur. Vale, ac fruere.

DAVIDIS HOESCHELII PRAEFATIO.

NOBILISS. ET AMPLISS. VIRO IO. MATTHAEO WACKERO, A WACKENFELSA, EQ. S. CAES. MAIEST. A CONSILIIS IMPERII AULICIS, DN. ET PATRONO INPRIMIS MONORANDO, S. P. D. DAVID HOESCHELIUS AUG.

Constantinus Porphyrogenneta, ut a Theodosio proditum invenio, non contentus ex omnibus terrarum Orbis partibus libros quosque optimos cura summa conquirere, id etiam operae publice utilis navari volvit, ut pro rerum discrimine autorum quorumque scripta in certas classes, quae LIII fuerunt, tributa congererentur: ut quaqua de re, si tempus postularet, exemplorum hypotheses in promtu essent. Illarum prima *περὶ βασιλίων ἀναγορεύσεως* erat, vicesima septima *περὶ πρεσβέων*. Caeterarum, neque nisi paucarum praeter *τὸ ἐπώνυμον* scitur nihil; idque ex margine libri Legationum calamo exarati, ubi Lector argumentum quod alias aliud attingitur obiter, *ζητεῖν* iubetur *ἐν τῷ περὶ ἐπιβοῶν, ἐν τῷ περὶ κυνηγεσίας, ἐν τῷ περὶ στρατηγημάτων, τῶν στρατῶν, ἐν τῷ περὶ νίκης, περὶ δημηγοριῶν, ἐπιστολῶν, ἐθῶν*. Hae igitur iniuriane temporis sint amissae an alicubi serventur nondum liquet. Eius vero, quae de Legatis agit, partem Fulvius Ursinus, vir praeclarissime de omni antiquitate meritus, magno eruditorum applausu, ante annos aliquot quam multos edidit; partem ex Serenissimi Maximiliani Boiorum Ducis et Cl. viri Andreae Schotti bibliotheca, quae nemini

rem publicam iuvare cupienti non patet, nos iam evulgamus, hancque eo nobiliorem, quod eorum historicorum fragmenta suppeditat, quorum nihil fere hactenus praeter nomen extitit. His corollarium addidimus Eclogas librorum Diodori Siculi amissorum, quas e Codice Ludovici Alemanni Florentini doctiss. R. Thomson Anglus mecum amice communicavit. *(Reliqua praefatio huc non pertinet.)* Augustae Vindelic. postridie Non. Aprilis A. S. N. 1603.

HENRICI VALESII DEDICATIO.

CLARISSIMO ET NOBILISSIMO VIRO D. NIC. FABRICIO PEIRESCIO, IN SUPREMO SENATU AQUENSI REGIS CONSILIARIO, HENRICUS VALESIUS S. D.

Iam dudum hic liber redire ad te tanquam ad parentem et auctorem suum gestit, Vir Clarissime. quidni enim te parentem appellem et auctorem eius libri, qui primum a te repertus advectusque sumptibus tuis ex insula Cypro, et in hanc urbem est missus? Iacuit ille quidem in hac urbe nimium fortasse diu, neglectus a quibusdam, transcriptus a paucis, iisque doctissimis viris, quibus, ut equidem existimo, ad eius editionem parandam atque absolvendam nihil praeter otium defuit, etc.

HENRICI VALESII PRAEFATIO.

IN COLLECTANEA EX POLYBIO, DIODORO ET ALIIS AD CANDIDUM LECTOREM PRAEFATIO.

Etsi in argumento huius libri [1]) satis superque et consilium Collectoris et Collectionis ordo ac methodus aperitur, pauca tamen cum de Constantino ipso huius Collectionis auctore, tum de editione nostra hic praefari visum est. Igitur Constantinus Augustus Leonis Augusti filius fuit, Basilii Augusti nepos: unde *πορφύρας ἀπόγονος* in Argumento huius libri dicitur, ac vulgo *πορφυρογέννητος* cognominatur. (sic enim malo dicere, quam cum aliis *πορφυρογεννήτην*.) Hic cum admodum puer a patre esset derelictus, tutoribus summam imperii, ut fere fit, penes se retinentibus, lene ac placidum ingenium ad humaniorum artium studia contulit. In quibus cum magnopere profecisset, (fuit enim omnibus disciplinis excultissimus,) tandem consilium prorsus regio animo dignum cepit, quo non sibi solum sed etiam studiosis omnibus prodesset. Primum itaque, optimorum scriptorum in omni doctrinae genere exemplaria, quae iam tum ob frequentes barbarorum excursus crebrasque urbium vastationes rariora erant, undique con-

1 Subiectum est Valesii Praefationi.

quisivit, iisque Palatinam bibliothecam instruxit, non magis Principis ipsius quam publico omnium usui dicatam. Deinde cum tanta tamque immensa librorum moles plerosque a legendo deterreret, ipse, ut principem decuit, singulorum utilitati ac compendio consulens, auctores omnes qui idem argumentum tractaverant, in unum compegit corpus, resectis superfluis, ac selectis ex unoquoque scriptore iis locis quae quisque elegantissime tractaverat. Tales sunt γεωπονικῶν libri a Constantino nostro collecti, ut titulus ipse et argumentum iis libris praefixum demonstrat. Sed et ἰατρικῶν libros, qui etiamnum extant ex Simone, Xenophonte, Apsyrto et Hierocle excerpti, ab eodem esse collectos equidem non dubito. Verum his et si qui praeterea eiusmodi libri ad notitiam nostram non venerunt, et magnitudine operis et utilitate longe praestant COLLECTANEA HISTORICA, in tres et quinquaginta titulos (quos Locos communes vocant) ab eodem Constantino distributa, ac sex supra centum libris comprehensa. Singulos enim titulos Constantinus in duo volumina diviserat. priori continebantur antiquissimi quique historiae scriptores, aut certe qui historiam ab origine mundi repetebant. Ii vero qui res gestas Caesarum composuerant in posterius volumen erant reiecti. Ex his autem tribus ac quinquaginta titulis Excerptorum unicus hodie superest, qui de legationibus inscribitur, in duos, ut dixi distributus libros. Prior a Fulvio Ursino, alter a Davide Hoeschelio viris doctissimis est editus. Quibus iungendus etiam est hic noster, qui nunc primum in lucem prodit beneficio viri Clarissimi doctissimique et ad iuvandas literas unice nati, NIC. FABRICII PEIRESCII, titulo *Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας*. Ita unus adhuc et quinquaginta horum Collectaneorum libri desiderantur, gravi sane ac defleuda iactura. Ii enim si omnes extarent, non difficile esset coniunctis ac consarcinatis omnibus fragmentis optimos scriptores, aut undequaque integros, aut certe levissime mutilos exhibere. Tituli autem eorum librorum qui desunt, quos quidem in nostro codice citatos reperi, hi fere sunt: *περὶ ἀναγορεύσεως βασιλέων. περὶ ἀνακλήσεως ἤττης. περὶ οἰκισμῶν. περὶ παραδόξων. περὶ ἐπιβουλῆς. περὶ δημηγοριῶν. περὶ ἰθνῶν. περὶ συμβολῆς*, id est, de praeliis. *περὶ ἐκκλησιαστικῶν. περὶ πολιτικῶν διοικήσεως. περὶ γνωμῶν. περὶ ἑλληνικῆς ἱστορίας. περὶ ἀνδραγαθημάτων. περὶ στρατηγημάτων. περὶ γάμων.* Quibus addi potest *περὶ ἐκφράσεως*, cuius libri index laudatur a Suida in *σάμβυκες*. Item *περὶ ἐπιβοῶν. περὶ κυνηγεσίας. περὶ στρατειῶν. περὶ νίκης. περὶ ἐπιστολῶν. περὶ ἰθῶν*, aliique plures qui in Excerptis legationum citabantur: quorum indicem refert Hoeschelius in Epistola quam editioni suae praefixit. Et haec de Constantini consilio ac methodo in his conficiendis libris dicta sufficiant. Restat ut quid a nobis speciatim in editione huius libri praestitum sit, paucis moneamus. Primum igitur id mihi consilium fuit, ut ea duntaxat quae

nondum edita essent, ederem in lucem. Quocirca evolvendae fuerunt editiones omnium auctorum quorum hic fragmenta referuntur, eo ut investigarem quid editum, quid nondum editum fuisset. Quod si quis interdum locus in exemplari nostro vel auctior, vel emendatior legebatur, tum ego illum apponere minime dubitavi. Nonnunquam vero initium duntaxat loci cuiusdam qui in editi codicibus extabat, consulto posui, ut notatis utrimque duobus quasi confiniis, facilius intelligeretur, ubinam fragmentum aliquod sedem haberet. *(Reliqua praefatio huc nihil pertinet.)*

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ [1].

Ὅσοι τῶν πάλαι ποτὲ βασιλέων τε καὶ ἰδιωτῶν μὴ τὸν νοῦν παρεσύρησαν ἡδοναῖς ἢ κατεμαλακίσθησαν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς ἀκηλίδωτον ἀρετῇ συνετήρησαν, οὗτοι δὴ οὗτοι καὶ πόνοις ἐνεκαρτέρησαν καὶ λόγοις ἐσχολήθησαν, καὶ ἄλλος ἄλλο τι τῶν ὅσοι λογικώτερον ἐπεβίωσαν παιδείας ἐρασταὶ γεγονότες σπουδαιότερόν τινα συνεγράψαντο, τοῦτο μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πολυμαθίας δεῖγμα ἐναργὲς τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἱμειρόμενοι, τοῦτο δὲ καὶ εὔκλειαν ἀείμνηστον ἐκ τῶν ἐντυγχανόντων καρπώσασθαι μνώμενοι [2]. *ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων ἐτῶν περιδρομῆς ἄπλετόν τι χρῆμα καὶ πραγμάτων ἐγίγνετο καὶ λόγων ἐπλέκετο, ἐπ' ἄπειρόν τε καὶ ἀμήχανον ἡ τῆς ἱστορίας εὑρύνετο συμπλοκή, ἔδει δ' ἐπιῤῥᾳδέστερον πρὸς τὰ χείρω τὴν τῶν ἀνθρώπων προαίρεσιν μετατίθεσθαι χρόνοις ὕστερον καὶ ὀλιγώρως ἔχειν πρὸς τὰ καλὰ καὶ ῥᾳθυμότερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν φθασάντων γενέσθαι κατάληψιν, κατόπιν γινομένης τῆς ἀληθοῦς ἐπιτεύξεως, ὥστ'* [3] *ἐντεῦθεν ἀδηλίᾳ σκιάζεσθαι τὴν τῆς ἱστορίας ἐφεύρεσιν πῇ μὲν σπάνει βίβλων ἐπωφελῶν πῇ δὲ πρὸς τὴν ἐκτάδην πολυλογίαν δειμαινόντων καὶ κατοῤῥωδούντων, ὁ τῆς πορφύρας ἀπόγονος Κωνσταντῖνος ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ χριστιανικώτατος τῶν πώποτε βιβασιλευκότων, ὀξυωπέστερον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακείμενος καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν, ἔκρινε βέλτιστον εἶναι καὶ κοινωφελὲς τῷ τε βίῳ ὠνησίφορον πρότερον μὲν ζητητικῇ διεξόδῳ βίβλους ἄλλοθεν ἄλλας ἐξ ἁπάσης ἐκκαιδεκάτης οἰκουμένης συλλέξασθαι παντοδαπῆς καὶ πολυειδοῦς ἐπιστήμης ἐγκύμονας, ἔπειτα τὸ τῆς πλατυεπείας μέγεθος καὶ*

---

1 Hoc prooemium praefixum erat omnibus Excerptorum libris Constantini nostri, quemadmodum videre est in Excerptis legationum, quibus praefixus hic prologus iisdem plane verbis legitur. Unde cum in exemplari nostro maxima pars huius prooemii ita deleta esset, ut prorsus non posset legi, ex editione Hoeschelii id supplevimus. Huiusmodi autem prooemia Galeata vocantur a Latinis. VALES. *Ὑπόθεσις τοῦ περὶ πρόσβιων τύχους Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικούς* inscribit ed. Hoescheliana

2 *μώμενοι* Schweighaeuserus ad Polyb. vol. II. p. XXIX.

3 *ὥστ'*] *ὡς* Hoescheliana

ἀκοὰς ἀποκναῖον ἄλλως τε καὶ ὀχληρὸν καὶ φορτικὸν φαινόμενον τοῖς πολλοῖς δεῖν ᾠήθη καταμερίσαι τοῦτο εἰς λεπτομέρειαν ἀνεπιφθόνως τε προθεῖναι πᾶσι κοινῇ τὴν ἐκ τούτων ἀναφυομένην ὠφέλειαν, ὡς ἐκ μὲν τῆς ἐκλογῆς προσεκτικωτέρως καὶ ἐνδελεχέστερον κατεντυγχάνειν τοὺς [1] τροφίμους τῶν λόγων καὶ μονιμώτερον ἐντυποῦσθαι τούτοις τὴν τῶν λόγων εὐφράδειαν, μεγαλοφυῶς τε καὶ εὐεπιβόλως πρὸς ἑπὶ [2] τούτοις καταμερίσαι εἰς ὑποθέσεις διαφόρους, τριῖς ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσας, ἐν αἷς καὶ ὑφ' αἷς ἅπασα ἱστορικὴ μεγαλουργία συγκλείεται, κοὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν συγκειμένων [3] ὃ διαφεύξεται τὴν τοιαύτην τῶν ὑποθέσεων ἀπαρίθμησιν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀφαιρουμένης τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας τῇ διαιρέσει τῶν ἐννοιῶν, ἀλλὰ σύσσωμον σωζούσης καὶ ἑκάστῃ ὑποθέσει προσαρμοζομένης τηλικαύτης [4] οὐ συνόψιος, ἀληθέστερον δ' εἰπεῖν, οἰκειώσεως. ὧν κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων ἡ προκειμένη αὕτη καὶ ἐπιγραφομένη περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας πεντηκοστὴ οὖσα τυγχάνει [5], τῆς πρώτης τὸ ἐπώνυμον λαχούσης περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως. ἔμφαινει δὲ ταυτὶ τὸ προοίμιον τίνας οἱ λόγοι πατέρας κέκτηνται καὶ ὅθεν ἀποκυΐσκονται, ὡς ἂν μὴ ὦσιν αἱ κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις ἀκατονόμαστοι καὶ μὴ γνήσιοι ἀλλὰ νόθοι τε καὶ ψευδώνυμοι. εἰσὶ δ' ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν [6]. ἀ. Ἰωσίππου ἀρχαιολογίας. β'. Γεωργίου μοναχοῦ. γ'. Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς. δ'. Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας. ε'. Διοδώρου Σικελιώτου καθολικῆς ἱστορίας. ς'. Νικολάου Δαμασκηνοῦ καθολικῆς ἱστορίας. ζ'. Ἡροδότου Ἁλικαρνασέως. η'. Θουκυδίδου. θ'. Ξενοφῶντος Κύρου παιδείας καὶ ἀναβάσεως Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως. ι'. Ἀρριανοῦ Ἀλεξ . . . . . ια'. Διονυσίου Ἁλικαρνησσέως Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. ιβ'. Πολυβίου τοῦ Μεγαλοπολίτου Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

---

1 κατεντυγχάνειν τοὺς τροφίμους τῶν λόγων] Sic in codice nostro legitur rectius quam in Hoescheliano, εἰς τοὺς τροφ. quo vitio scripturae inductus Casaubonus verterat, *eorum scriptorum quae ingenia alunt lectioni incumbere.* Sed hac in parte eius interpretationem correxi [sic: *adeo ut hoc delectu habito maiori attentione et assiduitate lectioni incumbere studiosi queant.*]. Confirmatur autem lectio nostri codicis verbis sequentibus καὶ ἐντυποῦσθαι τούτοις, scilicet τοῖς τροφίμοις τῶν λόγων. VALES.

2 ἐπὶ uncis circumdedit Hoeschelius

3 ἐγκειμένων ed. Hoescheliana

4 τῆς τηλικαύτης eadem

5 ἐπιγραφομένη περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς ἔθνικοὺς (ἐθνῶν πρὸς Ῥωμαίους margo) τυγχάνει οὖσα ἑβδόμη ἐπὶ τοῖς (sic) εἴκοσι Hoescheliana

6 claudituv argumentum in Hoescheliana sic: ἀ. Πέτρου πατρικίου καὶ μαγίστρου. β'. Γεωργίου μοναχοῦ χρονικῆς. γ'. Ἰωάννου Ἀντιοχέως. δ'. Διονυσίου Ἁλικαρνασέως Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας. ε'. ς'. Πολυβίου Μεγαλοπολίτου καὶ Ἀππιανοῦ. ζ'. Ζωσίμου Ἀσκαλωνίτου. η'. Ἰωσίππου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. θ'. Διοδώρου Σικελιώτου. ι'. Λίωνος Κοκκιανοῦ. ια'. Προκοπίου Καισαρέως. ιβ'. Ηρίσκου ῥήτορος. ιγ'. Μάλχου σοφιστοῦ. ιδ'. Μενάνδρου Προτίκτορος. ιε'. Θεοφυλάκτου ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφέως τοῦ Σιμοκάττου. Iambos non habet.

ιγ'. Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκῆς τῆς ἐπίκλην βασιλικῆς. ιδ'. Δίωνος Κοκκιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. καὶ οἱ ἐφεξῆς ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει ἐπιγράφονται.

Ἴαμβοι σημαίνοντες τὴν βασιλικὴν ἀγωγήν.

αἰὼν ὁ μακρὸς ὥςπερ ἄνθη τοὺς λόγους
ἁπανταχοῦ γῆς ἔσχεν ἐσκεδασμένους,
ἀνθοῦντας οἱ πέμποντας εὔπνοον χάριν·
τανῦν δὲ τούτους εὐστεφὴς Κωνσταντῖνος
δρέψας, ἀγείρας ἐμμελεῖ μουσουργίᾳ,
προὔθηκε πᾶσι θελκτικὴν εὐοσμίαν
ὅσοις λόγου μέτεστιν εὐώδεις λόγους.
ὃν τοῖς λόγοις στέφοιμεν ὡς λόγων φίλον·
ἀσυγκρίτως γὰρ ἐν μέδουσιν ἐκπρέπει,
λάμπων, προφαίνων χρηστότητα τοῦ κράτους,
γίγας φερανγὴς ὥςπερ ἡλίου φάος
ἐχθροῖς ἅπασιν εὐνόοις θ' ὑπηκόοις.
οὐκοῦν βοάτω πρὸς θεὸν πᾶς τις μέροψ,
Τιθωνὸν αὐτὸν δεῖξον ἄλλον ἐν χρόνοις,
ὡς ἂν τὰ λῷστα τῷ βίῳ συνεισφέροι.

PETRI WESSELINGII
DEDICATIO.

Nobilissimis, amplissimis et gravissimis viris Isaaco Ubing et Ioanni Breyer ICto, inclitae urbis Traiectinae cum maxime consulibus, nec non spectatissimis et amplissimis eiusdem urbis senatoribus, Academiae curatoribus magnificentissimis, S. D. P. Petrus Wesselingius.

Bibliothecae Historicae, quam ad vos defero, testem meae observantiae et gratae voluntatis, auctor est Diodorus Siculus, domo Agyrinensis, non illo quidem veterum numero, qui orationis quadam maiestate et dulcedine censebantur: hac parte Herodoto multo est inferior, neque aequat Thucydidis verborum granditatem, longeque a iucunda Xenophontei sermonis suavitate recedit, dictionem, nullis calamistris inustam nec in ullos fractam cincinnos, sed masculam, gravem et historiae convenientem, sectatus. Alia sunt, quibus magis commendatur. Illi singularum, paucarum certe, gentium res gestas posteritatis memoriae tradiderunt. Hic omnium fere nostri orbis nationum, rerum publicarum, regnorumque historias, ab ultima memoria repetitas, complexus, ubi certa temporum suppetebat notitia, immenso et seculis omnibus profuturo labore, suos in annos digessit, atque egregia heroum et famosa tyrannorum exempla, quod in rerum cognitione praecipue salubre et frugiferum, in illustri posuit monumento, ut haec vitare, illa imitari liceret. Magnum semper, neque sane iniuria, habitum est, unius populi origines, incrementa, colonias et fata diligentiore stilo persequi: quid de eo arbitrabimur, cuius admirabili industria in unum conducta sunt, quibus Aegyptiorum, Aethiopum, Scytharum, Assyriorum, Persarum, Graecorum, Romanorum, Poenorum, Gallorum et plerarumque aliarum gentium historiae, leges et mores illustrantur, et stupenda Dei Optimi Maximi, qua mundum universum regit et temperat, providentia praedicatur? Tot res, tam varias vel animo posse capere, arduum est: quid inter se conponere, et ordine, ut apte cohaerescant, digerere? Improbo illi profecto labore opus fuit, quem studio de mortalium genere praeclare merendi non detrectavit: neque enim satis habuit magnam Asiae Europaeque partem, ut locorum, de quibus

scripturus erat, ingenium et situm observaret, et commentarii, in principum civitatiumque tabulariis abditi, inspicerentur, non sine periculis atque aerumnis, ut fit, obire: excussit insuper curate atque in huius Bibliothecae forulos conportavit, quidquid praeclara ante suam memoriam ingenia per Orientis Occidentisque plagas administratum libris inseruerant. Herodotum, Thucydidem, Xenophontem, Ctesiam, Agatharchidem, Polybium, quos integros partim, partim misere truncatos lectitamus, praeterire possum: memorari debent, ut industriae documentum exstet, Anaximenes, Anaxis, Antander, Antiochus, Athanas, Callias, Callisthenes, Clitarchus, Demophilus Ephori F., Dionysidorus, Dionysius Milesius, Diyllus, Duris, Ephorus, Euemerus, Fabius Pictor, Hecataeus, Hellanicus, Hermias, Iambulus, Laosthenides, Marsyas Pellaeus, Matris, Menodotus, Philinus, Philistus, Polycletus, Posidonius, Psaon, Sosilus, Telestes, Theopompus, Timaeus, quorum de rebus gestis volumina edax temporum iniuria nobis invidit. His ille atque aliis ducibus seriem rerum, per tot opera dispersam, in suam usque aetatem, hoc est, C. Iulii Caesaris principatum, deduxit, et Bibliothecam, in XL libros descriptam, tricesimo quam coeperat anno feliciter absolvit. Atque hic, VIRI AMPLISSIMI, miserari hominis vicem soleo, qui tantum molestiae taediosique laboris, ut bonis omnibus pro virili consuleret, cupide devorarit, nec ab ingrata dicam an barbara posteritate inpetrare potuerit, ut Bibliothecam, publicis ipsorum usibus unice dispositam, illibatam atque integram servarent: quam quidem illaetabilem negligentiam etsi plerique veterum merito incusare possint, inprimis Diodorus, cuius libros aut socordius pessum ire siverunt, aut flagitiose et turpiter mutilarunt. Longe illi aliter, qui ab eius aetate proxime afuerunt: amplexi artissime sunt Bibliothecam et laudarunt inpense. Plinius eius auctorem inter Graecos nugari desiisse monuit. Iustinus Martyr, Iulius Africanus, Tertullianus, Eusebius, Hieronymus, Evagrius, Georgius Syncellus, Christianorumque alii, saepius eam in consilium miserunt, aptissimam, sicuti est, opinati ad temporum ordinem ex vero constituendum atque absurdam Aegyptiorum, Phoenicum, Chaldaeorum et Graecorum Theologiam cognoscendam et convellendam: nec alia post instauratum literarum in Europa cultum eruditioribus mens et sententia. Quotus enim quisque ex omni doctiorum ordine repertus est, qui huius auxilium ad prisci aevi res explorandas lucemque obscuris praeferendam neglexerit? Ipsae versiones a Poggio Florentino, Aenea Sylvio, Angelo Cospo, Marco Hoppero, Sebastiano Castellione, quantumvis nec eleganter nec fideliter expressae, argumento fuerunt, avide extemplo direptae et iucundissime lectae. De Graecis, genuino Diodori sermone, quid multa? Vincentius Opsopoeus, in his literis haud negligenter versatus, exigua parte

provulgata, tantam omnibus sitim movit, ut absentium desiderium aegerrime ferrent; quod Henricus quidem Stephanus et L. Rhodomanus, viri praeclari, proditis in publicum Bibliothecae huius libris, quotquot e tenebris erui potuerunt, et Graeco et Latino sermone luculenter, leniverunt, neque explerunt tamen. Dolebant harum deliciarum amatores haud pauca ab utroque pro derelictis habita, neque eam scriptori adhibitam esse medicinam, quam dudum desiderarat. Crevit deinde incensumque ex raritate exemplarium est Bibliothecae pretium: pauci in suis eam numerare poterant; rarior erat, qui toto centum annorum intervallo huic incommodo ipsique Diodoro mederi vellet. Fuit sane unus item et alter, qui laudabili consilio in hanc curam ingressus est; quorum industriam cum aut intempestiva mors, aut alii casus interpellarint, visum mihi est, AMPLISSIMI PROCERES, vires periclitari, et novam Bibliothecae Diodori editionem horis subsecivis atque a publico munere vacuis adornare. Qua ego in re genio meo, honestum in literis otium et oblectationem quaerenti, obsecutus sum, haud alienum etiam a persona, quam mihi honorificentissime inposuistis, nec vobis ingratum fore arbitratus, si decessorum collegarumque exemplo in id sedulo incumberem, ne quid de splendore et vestrae Academiae decore mea ignavia deteri paterer. Pulcre quidem memineram, non eas ingenii mei dotes esse, neque istum eruditionis adparatum, quibus illi aeternam sibi et Lyceo vestro nominis famam conciliarunt; nec ita tamen mihi notus eram, ut de operis successu desperare deberem: volui certe vobis diligentiam probare animumque de literis et studiosa iuventute bene merendi cupidissimum. Cuius argumentum si hanc Diodori Bibliothecam, vobis inscriptam et ob caussas minime leves consecratam, VIRI NOBILISSIMI, acceperitis, laetabor vehementer. Quidquid operae in eam inpensum fuit, vestris sub auspiciis militatum est: vos mihi liberale otium, cuius aeque reddi oportere rationem quam negotii, vetus est doctrina, fecistis: vobis honores et commoda debeo, in me partim collata, destinata partim. Quorum omnium nomine nisi publicum hoc et perpetuum grati animi monumentum erigerem, videri fortasse possem ingratus, qualem me nemo novit. Officiose, uti bonum civem decet, vos omnes colui: singularem, quam rei publicae et literariae insumitis, curam veneratus sum, praedicoque semper. Quis enim non celebret providentiam, qua in tanta temporum difficultate atrocis belli formidine circumstrepente, pro salute civitatis, incolarum incrementis et libertatis nostrae ac religionis Palladio vigilantissime excubatis? Auferunt sane calamitosissima tempora, et sibi vindicant praecipuam vestrae sollicitudinis partem, nec patimini tamen vos ita abstrahi, ut Academiae, egregii vestrae civitatis ornamenti, dignitatem et amplitudinem postponatis. Imo vero,

quidquid in usus studiosae iuventutis, publicumque literarum bonum recte suscipitur, libentissime amplecti et probare soletis: quo minus ego vereri debeo, ne hic meae industriae fructus parum apud vos valiturus sit. Pergite VIRI PRUDENTISSIMI, MAECENATES OPTIMI, rem publicam et literariam ex sententia gerere, atque omni rerum optandarum genere cumulati valete diutissime. Traiecti vestrae A. d. x. Kal. Augusti ɔlɔlɔccxlv.

PETRI WESSELINGII
P R A E F A T I O.

LECTORI AEQUO S. D. PETRUS WESSELINGIUS.

Novam Bibliothecae Diodori Siculi editionem nostra memoria instruere viri praeclari IOSEPH. WASSE et FRANC. DIONYSIUS CAMUSATUS fuerunt ingressi, quorum laudabiles conatus, sicuti et acutissimi [1] TERRASSONI, aut mors aut alii casus disturbarunt. Suscepi et ego eam cogitationem ante hos novem annos, et sponte mea, et J. WETSTENIO GUILIELMOque SMITHO, bibliopolis nobilissimis, inpulsoribus: quem quidem inpetum nonnihil operis amplitudo et vitia, quibus illud obsitum saepe ante animadverteram, sufflaminabant; nec abieci tamen consilium, re ipsa edoctus, difficillima quaevis tractando leviora fieri, καὶ μάλιστα μέν, ut noster aiebat, τῇ πρὸς τὴν πραγματείαν ἐπιθυμίᾳ, δι' ἣν πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ δοκοῦν ἄπορον εἶναι τυγχάνει συντελείας. Sola ea cura restabat, ut subsidia scriptorum conquirerentur codicum, sine quibus in recentandis veterum conmentariis nihil magnopere posse praestari, pulcre memineram. Verto me ad virum celeberrimum IAC. PH. D'ORVILLIUM, longo mihi usu coniunctum, quem suo sibi aere redemisse, quae FR. DION. CAMUSATUS ex manu scriptis in Gallia schedis excerpserat, saepius inaudieram. Non negat pro sua in me benivolentia et literas iuvandi studio vir egregius ea omnia: hoc amplius, operam in illis etiam explorandis offert, quae alibi locorum latercnt, et cumulate praestat; quae uti gratissima mihi accidit, ita WETSTENIUS mire placuit, cum nec inpensis nec labori parceret, ut omnia inpetrarentur, quibus opus esse opinarer. Ita nactus ex Italia, Gallia et Germania complura sum, quorum auxilio Diodorus melior et nitidior provulgari posse videbatur.

---

1 I. Alb. Fabricii Bibl. Gr. L. V. 38. p. 465.

Ne vero nescias, quo loco censendi sint isti codices, atque unde venerint, operae erit per saturam eorum notitiam aperire. Ordiar cum illis, quos aut Fr. D. Camusatus per se cum editis conparavit, aut aliorum opera collatos adeptus fuit. Adscripserat vir diligentissimus orae Diodori sui discrepantes scripturas ex Coisliniano et Claromontanis manu exaratis libris. Quorum quidem Coislinianus seculi XV., ut B. Montfauconius nos[1] docuit, conplectitur priores quinque Diodori libros et XI. XII. XIII. XIV. XV., omnium, quos ille vidit, optimus. Claromontanus, quem priorem adpellavi, habet quinque priores, totidem posterior. Ille praestat bonitate et antiquitate, circa saeculi XII. finem, ut perhibent, scriptus, estque idem, quo usus est Henr. Stephanus in procuranda βιβλιοθήκης huius ἱστορικῆς editione, variis propterea notis et additionibus instructus: hic recens admodum est, Bartholomaei manu sub seculum XV.[2] exaratus, priori in plerisque consentaneus, ut res ipsa ostendit, neque Camusatus admonere neglexit. Alleverat praeterea et margini inscripserat ex Claromontano alio, in quo XI. XII. XIII. XIV. XV., et Regio, qui bis millesimus quingentesimus trigesimus octavus in bibliotheca Christianissimi Galliarum regis numeratur, et sequentes quinque, sive postremos eius decadis, lecturo offert, omnia, quae cum editis dissentiunt: cuius autem illi aetatis sint, dicere non habeo. Praeter quos beneficio viri excellentis L. Ant. Muratorii fuerat adeptus excerpta ex Mutinensi scripto, nupero quidem, quippe a Michaele Apostolio in Creta, ad famem, uti ipsemet questus est, arcendam descriptus, sed ex antiquo et notae optimae libro: neque defuit illi celeberrimi P. Burmanni benivolentia, cui debuit nonnullas Ios. Scaligeri et Is. Vossii coniecturas, utriusque libro, quem Leidensis bibliotheca servat, adpositas; accepit ab eodem accurata eruditi viri, quem ex chirographo Is. Casaubonum arbitrantur, manu transcriptas lectiones, quibus Basileensis ἐκδόσεως liber XVIII. et XIX. a veteri codice discrepabat, indidem depromtas, atque ea de caussa Leidensis nomine a me designatas. Puto et hinc venisse epitomen, quam manu scriptam versavi, de Assyriorum, Medorum Persarumque rebus, a Georgio Gemisto ex secundo Diodori libro contractam: namque eam inter Lugdunenses gazas reconditam esse, constat abunde. Atque haec fuere, quae Fr. Dion. Camusatus diligenter conduxerat ad Diodorum nitidiore cultu exornandum. Addiderat et libri sui orae adnotationes, sed raras nec magni admodum momenti, suis tamen locis memoratas; quibus an plura congesserit, ut venditatum saepius non sine quadam

1 Biblioth. Coislin. p. 213. 214.
2 Montfauc. Palaeogr. G. L. 1, 8.

iactatione opus absolveret, an conturbatis eius rebus perierint, adfirmare non possum: ad clarissimum certe IAC. PH. D'ORVILLIUM nihil horum pervenisse, liquido cognovi. Sed cetera persequamur. Christianissimi Galliarum regis bibliotheca auxilium, quod prolixe praestare poterat, non recusavit. Habet praeter eum, de quo superius memini, unum, cui priores libri V adsunt, alium, in quo undecimus et sequentes quatuor, tertium eosdem conplexum et XVI. cum septimo decimo, quartum denique, cuius paginis consignati sunt quinque postremi. Primus numerum MMLXII. praeferens, et quartus, quem LXI. supra bis millesimum numerant, eodem chirographo, sed recenti et indocto descriptus, minime malus est, fideli ex exemplo exceptus: secundus, cui nota MMLXXXIX. inponitur, seculi XV. aetatem non superat, olim Augustini Cardinalis Trivultii; tertius, signatus indice MMLX., in fronte et calce haec ostentat, *κτῆμα Ἀντωνίου τοῦ Ἐπάρχου, ὃ δέδωκεν εἰς σημεῖον εὐχαριστίας τῷ κραταιῷ βασιλεῖ Κελτῶν, τῷ ἐπιφανεστάτῳ Φραγκίσκῳ·* quibus deinde adpingitur, *an Sophiani manu?* Sic foret medio seculo XVI., quo Michael Sophianus vixit, exaratus. Sed quid si Antonius ipse scriba fuerit, quo officio in insula Corcyra saepe functum fuisse eadem Sophiani aetate, clarissime[1] adparet? Utcunque id fuerit, neque enim magni ea res momenti est, conferendorum eorum laborem in se humanissime suscepit doctissimus DE LA BARRE, et dextre absolvit. Itali, quorum literariae copiae in laude versantur, nobis haud minus faverunt. Vaticanum CXXX., ante hos sexcentos annos in charta Pergamena scriptum, et docta Britanni manu enotatum ad quinque priores libros adhibui, cui et alii opportunissime accesserunt. Nam cum sedulo perquirerem, ecqua via ad hiatus, quibus Diodorei quidam libri dissociantur, explendos inveniri, atque utrum deperditorum aliquid e latebris posset erui, benivole succurrit vir longe nobilissimus PH. MARIA MONTI, nuper admodum eminentissimo E. R. Cardinalium collegio adscriptus: huic debeo et eruditissimi IOSEPH. SIMON. ASSEMANI promtissimae curae partem excerptorum ex codice quingentorum ferme annorum bombycino, librum primum et quatuor insecutos continente: accepta etiam refero, quae ex schedis ante hos trecentos annos deproperatis, ad libros XI. XII. XIII. XIV. XV., et ex aliis, eiusdem vetustatis, ad postremos quinque illustrandos admovi: ne nunc memorem de fragmentis, et nobili eo, quod H. STEPHANUS incerto scriptori inter Polemonis et Himerii reliquias attribuerat. Pergo Venetias, unde provida doctissimi Abbatis BLASII CARYOPHILI cura inpetravi et ex Bibliotheca quidem Divi Marci collationes, uti vocant, decadis ultimae ex membranis, antiqua manu

1 Vid. Montfauc. Palaeograph. Graec. p. 82. 90. 95.

quinque priores eius, de quo dixi, corporis libros repraesentantibus, reliquas ex schedis paullo magis novitiis, ex tabulariis vero monasterii Dominicanorum S. Ioannis et Paulli, quae primos Bibliothecae quinque libros iuvare potuerunt; qui quidem codex nuperus est, seculo XV.[1] a Caesare Stratego exaratus. Conferendi molestiam subiit homo Graecus, neque is absurdus. Quam operam Florentiae ultro in se susceperat clarissimus A. Cocchius, misso luculento specimine ex veterrimis membranis, integerrime emendateque scriptis, additaque ceterarum, in Medicea bibliotheca superstitum, descriptione: quarum tamen usura, quia spissum et bibliopolae damnosum videbatur negotium, frui non licuit. Id satis animadverti, in plerisque eas cum Claromontanis amice consentire. En iambos, non elegantes sane, sed ne pereant, quos amanuensis L. I. 2. p. 5., ubi *περὶ τῆς ἐν ᾅδου μυθολογίας*, adscripserat.

Ἕλλην εἶβας οὐ λιόδωρε τυγχάνων,
Φάσκεις ἐν ᾅδου μυθικὰς εἶναι δίκας.
Νῦν δ' οὐ μυθικὰς ἀλλ' ἀληθεῖς τυγχάνειν
Πείρᾳ διδάσκῃ καὶ νοεῖν σε καὶ λέγειν.

Didici quoque iisdem lacunis schedas, quae X ultimos libros habent, esse foedatas, quibus editi. Itaque iactura ista, si eo nomine adpellare velis, ferri utcunque debuit. Aegrius desiderium eius libri tuli, quem optimae notae in bibliotheca monasterii S. Ioannis de Carbonaria apud Neapolitanos custodiri acceperam. Monachi, ex Augustinianorum familia, per amicos interrogati, fuisse sibi olim volumen Bibliothecae Diodori, in libros XL. descriptae, nuper vero Vindobonam in augustam Imp. Caroli VI. bibliothecam illatum, adfirmarunt: ad quem nuncium non diffiteor haud vulgarem laetitiam mihi et spem de libris amissis fuisse subnatam; quae ubi omnia examino et Montfauconii, a quo liber[2] inspectus erat, silentium, brevi diminuta vehementer est, nec exstincta tamen. Ad generosum et in tanto fastigio literarum amantem Comitem Uhlefeldium, tum Caroli VI., Germanorum Imp. Aug., ad Belgarum rempublicam legatum, adeo: inpetro codicis delineationem, primos V libros duntaxat conplexi, et excerpta pauca, manu egregii viri Nic. Garellii descripta: additur ex Augustissimi Caesaris mandato spes amplior; quae Il. lustrissimo Comite hinc Constantinopolim profecto, mortuo non multo post bibliothecae praefecto, ipsoque Imperatore, maximo universae Germaniae intertrimento, e vivis erepto, plane decolavit, quod equidem dolui vehementer. Codex omnium est optimus

1 Vid. Montfauc. Diar. Ital. p. 48. et Palaeogr. Graec. p. 82.
2 Diar. Italic. Cap. 21. p. 310.

et antiquissimus, seculi octavi aut X, si docti Vindobonenses non fallunt, nam MONTFAUCONII aliam esse sententiam bene memini, inscriptus membranis, quas IANUS PARRHASIUS Cardinali Seripando legaverat, is coenobio S. Ioannis, de quo supra. Haec de libris manu scriptis.

Primus omnium VINCENTIUS OPSOPOEUS quinque ultimos, ut nunc dicere cogimur, libros, a IANO PANNONIO, Quinqueclesiensi in Hungaria praesule, ab interitu vindicatos, secum vero ab eruditissimo viro Io. ALEX. BRASSICANO communicatos, Basileae anno Aerae vulgaris ciɔIɔXXXIX. Graece publicavit, non illos quidem emendatissimos, variis tamen locis meliores illis editionibus, quae cultissimae sunt habitae. Libros quinque priores et undecimum cum proximis quatuor, recentatosque quos OPSOPOEUS dederat, bibliopolarum sollertissimo HENRICO STEPHANO debemus, luculenter Parisiis ciɔIɔLIX. proditos. Sumsit eos vir longe doctissimus ex Mss. Claromontanis, non optimis utique, haud neglectis tamen, quod mihi clarissimum in modum adparuit, aliis, quos inter an et Uldrici Fuggeri, cui suam *Ἐκδοσιν* inscripsit, liber fuerit manu exaratus, sicuti memoratum video a Celeb.[1] Io. ALB. FABRICIO, dicere non possum. Adnotationes addidit STEPHANUS, sed festinato, ut saepe indicavit, deproperatas; quo minus miror relicta plura esse, quae per amplius otium elui ab eo facillime potuerant. Vulgavit deinde, sed ignarus Diodori esse, illustre fragmentum de Cleonnide et Aristomene inter Polemonis et Himerii declamationes ciɔIɔLXVII. eadem in urbe: nec multo post FULVII URSINI opera Antwerpiae ex officina Christoph. Plantini anno LXXXII. Eclogae Legationum, ex Diodori Bibliotheca haustae, prodierunt. Dedit alias DAVID HOESCHELIUS, sequentis seculi principio Augustae Vindelicorum, librorum XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. ex codice LUDOVICI ALEMANI Florentini a Doctissimo R. Thompson Britanno exscriptas, sed mire[2] vitiosas; ad quae vitia eradicanda bene faciunt scholia, quae, Hoescheliine an Rhodomani fuerint, in dubio fui. Leguntur in Hoeschelianis Legationum Eclogis, nullo, sintne ipsius an alterius, indicio addito; L. RHODOMANUS repetitis vicibus sibi tribuit: neque sane, quod serius animadverti, iniuria: scribit enim eodem, quo Eclogae lucem viderunt anno ciɔIɔcII. Gothofredo Iungermano D. HOESCHELIUS, „de locis „in Longino[3] suspectis dominum Rhodomanum suaserim consu„las, quem habes vicinum, qui suam mihi *ἀγχίνοιαν καὶ εὐστοχίαν* „probavit in libro *προσῳδιῶν περί*· quod constabit, cum notas edi-

1 Biblioth. Graec. L. III. 31.
2 Vid. Syllog. Epistol. P. Burmani T. II. p. 354.
3 In Epist. Hotomanorum Mcelii p. 455.

„dero, nunc enim textus, quem vocant, impressus est modo.“ Relinquantur ergo, uti aequum est, L. Rhodomano; qui proximo anno, quarto supra millesimum et loc. omnia Diodori, exceptis, incertum qua de caussa, Legationum Eclogis F. Ursini, Graece et Latine Hanoviae publicavit, adstruxitque ea, quae Photius olim in μυριόβιβλον suam addiderat. Qua opera uti eximie de re literaria meritus est, ita dolendum maxime, nullum illi aliud fuisse exemplum praeter editum H. Stephani, quod in consilium, occurrentibus frequenter dubiis mendosisque locis, mittere potuerit. Atque haec postrema Diodori Siculi ἐκδοσις, cuius egregia accessio meritissimo censetur, quam post triginta annos Lutetiae Parisiorum vir multae eruditionis et iudicii Henricus Valesius, missis in publicum pluribus Diodori de virtutibus et vitiis fragmentis, fecit.

Satis de Graecis. Latinam versionem primus adornare instituit Poggius Bracciolinus, absolutosque quinque libros, sed inperite in VI divulsos, nec fideliter expressos, summo literarum patrono et vindici praecipuo, Nicolao V. Pontifici obtulit. Non me fugit hanc gloriam Poggio auferre doctos e Britannia viros conatos fuisse, [1] Brian. Twynum, [2] Burtonum atque alios: quin Vincentium Opsopoeum sua in praefatione scripsisse: „quorum (quinque librorum) versio meo quidem iudicio „Poggio non recte adscribitur: neque enim verisimile est, adeo „spurciloquum et virulentum sycophantam et vitilitigatorem quic„quam Graecitatis calluisse, qui ne Latinam quidem linguam, cu„ius sibi videbatur esse peritissimus, recte calluit.“ Sed ea, ut sedulo dicam, nimia sunt. Fuerit maledicus rabula, obscoenus spurcusque Poggius, propterean Diodori versione abstinere debuit, quem constat Xenophontis et Luciani [3] nonnulla Latine dedisse? Twynus et Burtonus Io. Phreae, docto eiusdem fere aetatis viro, Balliolensisque collegii socio, versionem asserunt, caussamque habent ex vetere versionis eius exemplari, cui recentior manus adscripsit: „Paullus propter translationem sibi dedi„catam Phream episcopatu Badoniae donaverat, quem cum ac„cepisset, supervixit mensem unum et obiit Romae, nondum con„secratus.“ Adiungit [4] Ant. Wood, unde ea sumta sunt, initium codicis eodem chirographo esse; „Epistola ad D. Papam „Paullum de sex libris Diodori Siculi fabulando more gentilium:“ tum, „Nullus antea quantumvis praeclarus rerum scriptor fuit, sanctissime pater“ etc.; quae quidem verba praefationem ordiun-

1 Antiquit. Acad. Oxon. L. III. p. 371.
2 Hist. Ling. Gr. p. 55.
3 Io. Bapt. Recanatus Vit. Poggii Cap. XI.
4 Hist. Univers. Oxon. L. II. p. 76.

tur, qua Poggius Nicolao V. sua consecravit. At rectissime vir eruditus istis nihil admodum tribuit nec fidit. Certum enim est, Diodorum Latino sermone verti coeptum esse Pontifice Nicolao V., cuius rei testem fero [1] MANGETUM, luculentum vitae eius praesulis scriptorem, et vetustas schedas Mediceae bibliothecae, versionem isti Papae inscribentes. Addere possem IOVIUM pluresque alios, sed vide ipsam dedicationem, quae Nicolai V., in literas doctosque omnes propensissimi, indolem ita signat, ut frustra alium, cui conveniat, quaeras. Et credemus, Io. PHREAM, honestum virum, sibi paucis post annis tribuere alterius opus, atque eo Paulli II. favorem colligere potuisse? Nihil profecto aut insulsius aut furacius, cum redargui posset facillime, quorum utrumque ab eius ingenio alienum perhibent, suscipi potuerat. Ne memorem, versionis auctorem eiusdem Pontificis hortatu Xenophontem de Cyri vita Latinis tradidisse legendum, quem Poggii esse laborem, confessa res est: adiunge saltem, non ista Diodori, sed Synesii de laude calvitii versione Io. Phream amicitiam et patrocinium Paulli II. sibi parasse. Plura, quae defendendo Poggio Io. BAPT. RECANATUS atque in Italia [2] alii erudite conduxerunt, praetereo. Sequentes libri XI. XII. XIII. XIV. a quo latina veste sint induti, in ambiguo est. Incertum atque ignotum editores Basileenses, liberiusque et maiore sententiarum copia, quod verissimum, delectatum esse, admonent. Ego vero hanc operam prima iuventute Aeneam Sylvium subiisse ex literis doctissimi ANT. COCCHII edoctus sum: huic certe schedae Florentinae licentiorem et uberiorem istam versionem contribuunt. Quintum decimum convertit MARCUS HOPPERUS, domo Basileensis, XVI. et XVII. ANGELUS, sive BARTHOLOMAEUS, uti ab aliis vocatur, COSPUS, Bononiensis, ex nobili fortasse Cospianorum gente, qua de saepius [3] CAES. MALVASIA: tres ultimos, duodevicesimum, undevicesimum et XX. SEBASTIANUS CASTELLIO, vir in his literis non obscuri nominis. Non me quidem fugit ANDREAE DUDITHIO latinam eorum librorum interpretationem [4] ab ANT. TEISSERIO adscribi; neque ignoro, ad eam curam impulsum esse a PAULLO [5] MANUTIO: sed intra propositum hunc Dudithii conatum stetisse, opinor; neque enim alius est, quod quidem recordor, qui de versione ea memorarit, et QUIRINUS [6] REUTERUS, quo ille teste utitur, tres postre-

1 Vid. Muratorii Script. Ital. T. III. Part. II. p. 927.
2 Giorn. de Letter. Tom. IX. p. 174. et 454.
3 Marmor. Felsin. sect. II. Cap. Unic. p. 49. et p. 365. 516.
4 Elog. des hommes Savans T. IV. p. 42.
5 Epistol. L. IV. 17. p. 229.
6 Andr. Dudithii vit. p. 13.

mos Diodori libros And. Dudithium interpretari coepisse, non cum publico communicasse, tradidit. Ut ut est, istas diversorum interpretum versiones, ad Graecum exemplum diligentius examinatas, rarae eruditionis et pietatis Theologus Io. Iac. Grynaeus Basileae anno cIↃIↃLXXVIII. recentavit. Quorum quidem omnium gloriam paucis post annis paene obliteravit Laurentius Rhodomanus, tenui loco [1] Saxowerdiae, qui frequens Hohnsteinicae ditionis in Stolbergensi Comitatu pagus, editus. Paraverat sibi vir elegantis ingenii et Graecis carminibus [2], quo genere praeter ceteros excellebat, et verso in Latinum sermonem Memnone et Agathurchide magnam nominis famam. Henr. Stephanus, probato eo specimine, virum erigit atque expugnat, ut Diodori omnia suo Marte vertat et Latinitate donet sub finem seculi XVI. Addunt viri eruditionis laude praeclari Ios. Scaliger, D. Chytraeus, Io. Caselius, atque alii, quos in praefatione recenset, calcar: quorum stimulis magis excitatus absolutum opus Hanoviae, ut ante dixi, sub principium seculi superioris publicavit, laudemque haud mali interpretis abstulit. Memini nonnulla eius acerbius peregrinitatis fuisse accusata, alia subinde aliis displicuisse: qui si vires in eo genere periclitari voluissent, fortasse et eos offendissent, qui nihil rectum putant, nisi quod ipsi fecerint

Ad Diodorum venio, cuius vitam, ingenii habitum, singulareque industriam non attingam: satis omnibus facere possunt H. Stephani diatribe de Diodoro eiusque scriptis, Io. Iac. Grynaei et L. Rhodomani Praefationes, quas integras post pauca videbis. Neque moror accusationum et calumniarum tela, a Lud. Vive et Io. Bodino in Diodorum stricta, quod illa iidem doctissimi viri et eruditionis gloria haud minor [3] Ger. Io. Vossius et [4] Degor. Wheare egregie retuderint. Habet Diodorus suos naevos, quibus nec alii immunes: nam quis veterum aut recentiorum ἀπταίστως in tanta rerum et copia et varietate, perseveravit prorsus? Ego ubi aequissimum istud Flacci accinero,

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura,

de amissis libris nonnihil interponam.

Desideramus ex vasto XL voluminum opere libros plures, eos praesertim, qui inter V. et XI. erant interiecti. „Nam illi

---

1 Car. Henr. Langius Commentar. de vita Rhodomani Cap. 1.

2 Vid. eundem Clar. virum Cap. 2. et Georg. Lizelium Hist. Poet. Graec. German. p. 145.

3 De Hist. Graec. L. II. 2.

4 Method. Legend. Histor. sect. VII. p. 31.

„omnem vetustatis memoriam," ut verissime Ill. SCALIGER in [1] quadam ad RHODOMANUM epistola, „Assyriorum, Chaldaeorum, „Phoenicum, et aliarum nationum complectebantur: quarum re„rum cognitio magnam sacrorum Bibliorum originibus facem allu„cebat. De quibus omnibus nihil nobis praeter desiderium super„est." Dolemus etiam earum rerum defectum, quarum interitum lacunae L. XVI. et XVII. designant. Studium sane quam diligens, ut, ubi ubi membranae, unde ea sarciri possent, laterent, ex forulis eruerentur, non defuit: sed perdita opera est. Quae quidem res facit, ut haud iniusta sit suspicio, omnes, quarum variis Europae e locis indicium mihi factum est, ex unis schedis fuisse propagatas, laceris certe. De reliquis libris, qui XX. sequebantur, quid multa? Eclogae Photii, Ursini, Hoeschelii et Valesii tale eorum desiderium incusserunt, quod fortasse nunquam lenietur. Non me quidem latet, H. STEPHANUM audivisse ex BAYFIO totos XL Diodori libros sua aetate in Sicilia visos; scripsisse quoque [2] CON. GESNERUM, eos, qui quintum excipiunt usque ad decimum in Sicilia asservari, addidisseque Ios. SIMLERUM, quinque istos apud Cardinalem S. Crucis Romae et Augustae Vindelicorum penes Io. Iac. Fuggerum haerere; vano rumore et ad LAZ. BAYFIUM allato, seu quod membranis XL librorum numerus, quae et errandi caussa monachis Neapolitanis, de quibus supra, fuerit inpositus, sive quod ea in insula professus olim fuerit. [3] CONSTANTINUS LASCARIS, se omnes Diodori libros in bibliotheca Imp. Constantinopolitani oculis usurpasse. Nihil quidem certe post tot evolutos annos, omnibus tabulariis tanta sedulitate excussis, de voluminibus istis innotuit, ut metus haud iniustus, ne perpetuo illis carere debeamus, perennet. Sed male ominari nolo. Exponam potius, quam rationem de nova Diodori editione curanda inierim.

Retinui omnia, quae H. STEPHANUS et L. RHODOMANUS ex Diodoreis cum publico communicarant, quibus, uti oportebat, Excerpta, ab URSINO et VALESIO in lucem prodita, adstruxi, fragmentaque hinc et inde a me conquisita: in quae si additum unum atque alterum censueris, quod alii Diodoro debeatur, studium excusabis; malui in hanc partem peccare quam negligens videri. De Graeca oratione si roges, non diffitebor, plura me mutasse, nec omnia tamen, quae fortasse fas fuerat. Secutus sum scriptorum codicum auctoritatem, et, quod illi proscribebant, damnandum iudicavi; coniecturis rarius, nec nisi in manifesto

---

1 Epist. L. IV. Ep. 401.
2 Biblioth. Univers. p. 207. Epitom. Biblioth. p. 43.
3 De Script. Graec. patria Siculis in Fabricii Bibl. Graec. T. XIV. p. 29.

pravis et momenti levioris, locum indulsi. Ante quidem pulcre meditatus eram, temerarium hoc atque audacius visum iri. Sed quid facerem quaeso? Proiiceremne gazas, tanto studio, totque inpensis undique conductas et arcessitas, negligenter, ut factum nonnunquam animadverti, in publicum? Ego vero semper amavi patrem familias, qui munditiarum studiosus supellectile recte et eleganter utitur. H. STEPHANUS paucos, nec optimos utique, usurpavit codices: mihi uberior fuit copia, et multo, quod praefiscine dixerim, meliorum. Et quod illi iure quodam licitum fuit, id alteri vitio vertetur, praesertim in scriptore, tot locis corrupto et amanuensium intempestivis explicationibus turpiter foedo?

Ὅτῳ δὲ μὴ τάδ' ἐστιν ἐν γνώμῃ φίλα,
Κεἰνός τ' ἐκεῖνα στεργέτω, κἀγὼ τάδε.

Equidem nihil hic insolens, neque praestantissimorum exemplo non munitum, molitus sum. Quae Diodori ex schedarum veterum iudicio non putavi, locum illis in variantibus, quae dicuntur, lectionibus reliqui: caussas cur alia maluerim, adscripsi. Latina RHODOMANI, etsi haud satis ubique arriderent, non reieci, mutatis tamen, ubi Graeca dari poterant meliora, nonnullis. Adnotationes doctorum virorum, quas quidem noveram, neglectae nusquam sunt. Accesserunt ineditae IOSEPHI SCALIGERI, Is. VOSSII, CL. SALMASII et F. URSINI coniecturae: quarum Salmasianas in Excerpta Valesii ex edito, quem mihi humanissime obtulit vir doctus Io. GODOFR. RICHTER, exscripsi, Ursini Roma ultro transmissae sunt, sed serius, unde nullus illis nisi inter Addenda locus esse potuit: quod ipsum censeto de commentatione Amplissimi DE IORDAN, chronologiam Diodori docte illustrante, quam, sicuti ad me ex Boiohemia allegata est, operas expresserunt. Legentium porro commodo in sectiones sive capita, exemplo Latinae editionis Rhodomanianae, libros divisi, et ne operam in quaerendo frustrarentur, quibus aut Stephani aut Rhodomani ἔκδοσις familiarior fuerat, utriusque paginas margini adpingi iussi; Stephanicae ad oram exteriorem, in interiore Rhodomanianae.

Quod superest, maximas, sicuti aequum est, ago habeoque gratias omnibus, quorum auxilio codicum excerpta et alia, quae huic editioni dignitatem conciliant, inpetravi: rogo quoque vehementer, ne mihi inputentur, quae operae me invito et absente deliquerunt. Inpensum quidem diligens studium est, ut mendae vitarentur: sed extra hanc urbem cum res perageretur, et semel atque iterum adversa valetudine, eaque diuturniore, ipse conflictarer, deprehensa nonnulla sunt, in tonis praesertim, quae minime placent, quorum syllabus in calce conspicitur. Caetera tu, Lector benevole, corriges, et quae, ut de re literaria pro virili bene mererer, Diodoro adscripsi, aequi bonique consules. Vale.

WESSELINGII
AD EPISTOLAS DIODORI
PRAEFATIO.

Nihil habent hae Epistolae quo se commendent, nisi forte raritate; quae tamen maior olim fuit, quam nunc, editis illis in T. XIV. Bibliothecae Graecae I. Alb. Fabricii: nam futiles esse et confictas, in ambiguo non est. Audi summum virum: „Antonius Mongitor in Bibliotheca Sicula edita Panormi A. 1707. fol. T. I. pag. 158. de Diodoro Siculo disserens refert sub eius nomine, Italica lingua prodiisse *Epistolas LV.* in Petri Carrerae Historia Catanae T. I. p. 457. Prodiit illa historia Italice, Catanae 1639. fol. in qua notas nonnullas Carrera addidit, et p. 492. tradit, Epistolas illas Latine e Graeco translatas A. 1470. a Cardinali *Bessarione* Nicaeno. Italice vero ex Latino versas nonnullas ab *Octavio Archangelo*, Nobili Catanensi, qui circa A. C. 1000. floruit. Nec Graeca hacteuus in lucem protulit quisquam, nec Latinam, quam Bessario dicitur concinnasse, versionem. Quamquam vero idem Carrera dubitat sintne Diodori Siculi an Theocriti Chii, tamen neutrius videntur esse, cum nemini veterum memorentur, neque MStus illarum Codex usquam potuerit reperiri, ac minime obscura *νοθείας* et recentioris aetatis argumenta in ipsis deprehendantur Epistolis, unde Placidus Reyna pro recenti eas otiosi ingenii commento habet, et laudatus Mongitor T. II, p. 107.: *apocryphae putantur a nasutioribus non sine rationum pondere.* Idem visum celeberrimo viro Gisberto Cupero Exerc. I. de elephantis in numis, capite 9. T. III. Thesauri Antiquitatum Rom. Sallengriani p. 87. et Petro Burmanno, Viro eruditissimo, qui praef. ad Tomum sextum Thesauri splendidi scriptorum Siciliae, editum ex officina nobili Petri van der Aa Lugd. Bat. 1723. fol. in quo cum Carrerae historia Catanae recusae Epistolae illae exstant Italice cum versione ex Italico Latina, antea inedita, V. C. Abrahami Preigeri: *Addit deinde aliud argumentum* (Carrera) *quod nulli, credo, Critico placebit, ex Epistolis* Philanthropi, *Pontificis Maximi Catanensium ad Cocalum*, et Catanensium *ad Daedalum, quas ex Graeco vertit Bessarion Latine, et Diodori alicuius Siculi esse iactantur. Has enim spurias et recentioris alicuius Sophistae esse quis non videt? Mentio ibi fit Iulii mensis, et legionis, naumachiae, et circi, quae ipsa nomina diu post Cocali tempora invaluerunt. Has Epistolas, quarum auctoritate passim utitur et se decipi patitur, dicit versas ex Latino in Italicum sermonem ab Octavio Archangelo, et servari in primo volumine Chronicorum Catanae: ipsum tamen eas non potuisse Romae, cum ibi A. 1636. esset, reperire.* Idem Burman-

nus p. 9. *Ut lectoribus aestimandi copiam Carrera dare posset, qua auctoritate fretus plurima inaudita eruditis tradat, Diodori illius Epistolas ab Arehangelo Italice versas adiecit operi suo: quod sane docet bona fide Carreram his fidem habuisse, cum e re sua consultius aliter fuisset eas aeterno silentio premere: manifestissimas enim fraudis et spuriae ignobilitatis notas praeferunt, quas hic longo ordine exponere nihil attinet, cum nemo humanitatis et elegantiae veteris studiosus non statim eas deprehendere queat. Lepidum vero est, quod suspicatur non Diodori Siculi esse, sed forte* Theocriti Chii, *quia Suidas eius historiam Libycam (quam belli inter Libycos et Catanenses gesti esse credit) et Epistolas admirabiles memorat: infirmo certe argumento, cum illae Epistolae θαυμάσιαι videantur argumenta rerum incredibilium habuisse, ut eo titulo περὶ θαυμασίων Phlegon librum inscripsit, quem in sensum si quis velit illas Epistolas referre, per me licet. Sed si ipsa ineptissimarum Epistolarum lectio eas falsitatis non statim damnaret, quaeso videat an Theocriti Chii aevo, qui aequalis Aristoteli et Theopompo tempore Alexandri vixit, ut apparet ex Athenaeo lib. XII. cap. 9., conveniat Marcellus et Laelius Metellus (ignorabilis homo) quorum Epistolas etiam hic producit. Certe Marcellum toto seculo, Alexandro iuniorem fuisse constat.* Caeterum cum Epistolae illae, qualescunque sint, Latine non nisi in magno illo et sumtuosiore opere semel vulgatae reperiantur, existimavi, me rem non ingratam facturum studiosis hominibus, si eas hoc loco, ut possint de illis ipsi suo marte ferre iudicium, integras exhiberem.[a] Hactenus *Fabricius*. Ego vero recentatas hoc volui loco, ne quis praetermissas criminari posset. Recidi tamen notas omnes, quibus eas instruxerat *P. Carrera:* neque enim tanti erant, et si qui earum cupidine ducatur, facilis decursus erit ad Thes. Antiq. Sicil. T. X., ubi Latine ab *Abr. Preigero* versae, p. 394. et seq. descriptaeque leguntur. *(Epistolae ipsae, de quarum cum Phalarideis convenientia v. Valckenarii ad Phalarideas praef., ab editione Lipsiensi exclusae sunt.)*

EXCERPTA

EX

IO. CHRISTOPHORI DE IORDAN,

REGINAE HUNG. ET BOH. CONSILIARII AULICI BOH.,

APPARATU CHRONOLOGICO IN OPUS DE ORIGINIBUS SLAVICIS, SECTIONE V. DE CHRONOLOGIA DIODORI SICULI.

CXXX. Ex Diodoro Siculo Lib. I. in praefat. cap. 4. *In tribus* tandem et viginti libris res reliquas inde cunctas *digessimus us-*

que ad extremum belli a Romanis adversus Celtas excitati, quo Imperator C. Iulius Caesar, cui res gestae Divi nomen adscivere, plurimis et pugnacissimis Celticis gentibus debellatis, Imperium Romanum ad Britannicas usque insulas prolatavit. Huius prima gesta incidunt in primum Olympiadis centesimae et octogesimae annum, Archonte tum Athenis Herode etc. A bello autem Troiano, Apollodorum Atheniensem secuti, octoginta annos ad reditum Heraclidarum statuimus. Ab hoc ad Olympiadem primam, trecentos et viginti octo a Regibus Lacedaemoniorum tempora computando. A prima autem Olympiade *ad extremum belli Celtici, qui nobis historiae finis est, septingentos et triginta. Ita ut opus universum quadraginta libris absolutum annos mille centum triginta octo comprehendat, temporibus, quae bellum Troianum antevertunt, exceptis. Haec itaque accurate praedefinivimus, dum lectorem in totius instituti rationem deducere; eosque, qui libros interpolare solent, ne alienos labores corrumpant, dehortari cupimus etc.*

NOTAE.

CXXXI. Diodorus igitur, ut modum distribuendi tempora historiae suae praedoceret, praemittit in praefatione regulas tres, nempe: *Regula prima:* a Troia capta usque ad primam Olympiadem sunt anni respective LXXX. et CCCXXVIII. ergo in summa CCCCVIII. quod intelligendum, ut infra de annis CCCVII. completis, et octavo incompleto. *Regula secunda:* Gesta prima Iulii Caesaris incidunt in annum primum Olympiadis centesimae octogesimae, quo Archon Athenis fuit Herodes; quod intelligendum, ut infra, gesta eum annum immediate praecedere. *Regula tertia:* a prima Olympiade usque ad extremum seu finem belli Romani contra Celtas, id est Gallos, sunt anni DCCXXX. *Regula prima* respondet calculo Dionysii Halicarnassaei: computat is a Troia capta usque ad conditam urbem Romam CCCCXXXII annos, et tunc elapsas dicit sex primas Olympiades. Sex Olympiades continent XXIV annos, his detractis a CCCCXXXII. remanent CCCCVIII anni usque ad primam Olympiadem.

CXXXII. Ad *Regulam secundam et tertiam* praesuppono, nec Diodorum nec Varronem ullo modo latere potuisse, quo anno Romano et eiusdem solstitio aestivo, in aetate, quam vivebant, (coaevi enim ferme erant) annus Olympiadicus Graecus inierit. Itaque applico anni Olympiadici initium in ea conformitate, ut Varro, vel cum eius scripta interierint, ut Censorinus ex Varrone docet, et credo, Diodorum eidem anno Romano eundem annum Olympiadicum attribuisse, ac calculus Varronianus ex Censorino commonstrat. In hoc supposito annus primus Olympiadis CLXXX. qui in regula secunda refertur, iniit in A. V. C. Varroniano stricte computato DCXCIV. inchoante, et gesta Iulii Caesaris prima, quae

in hunc annum Olympiadicum incidere, id est, immediate ei praeire dicuntur, concernunt annum stricte itidem computatum DCXCIII. Bene ergo habet Diodorus, nam in hoc anno vere primum inclaruit Iulius Caesar gestis bellicis gloriosis; ex Praetura Urbana tunc ulteriorem Hispaniam seu Lusitaniam nactus provinciam, victis et ad Oceanum usque perdomitis Lusitanis, triumphi honores meritus erat, quos autem, ut sui in consulatus pro anno sequente DCXCIV. petitione ratio haberi posset, omisit, quanquam ipso etiam Consulatu factione adversariorum frustratus fuerit.

CXXXIII. Ex eodem supposito, anni Olympiadici DCCXXX. in regula tertia traditi, continent Olympiades CLXXXII. integras, et insuper duos annos Olympiadis CLXXXIII. Annus huius Olympiadis secundus iniit in A. V. C. Varroniano stricte computato DCCIII. inchoante. Bene itaque iterum habet Diodorus, quoniam liber octavus libris septem Iulii Caesaris de bello Gallico additus, sive is Hirtii, sive Oppii sit, testis est, confectum bellum Gallicum a Iulio Caesare, et Gallias pacatas esse anno V. C. stricte computato DCCIII. ad finem vergente, nullasque per annum DCCIV. Galliae magnopere res gestas fuisse. Et licet anno V. C. DCCIV. quasi ex scintillis, motus quidam, praecipue a Massiliensibus, excitati fuerint, et ad eos comprimendos exercitus Caesaris ductore C. Trebonio adhiberi debuerit, bellum tamen Gallicum generaliter non recruduit, sed illud A. DCCIII. exantlatum recte dici poterat. Scripsit ergo Diodorus usque ad annum DCCIV., et eius methodus in distribuendo tempore Olympiadico et applicando ad Varronianam Chronologiam ex regula secunda et tertia se patefecit, ubi autem annis captae Troiae utitur, regula prima tempus moderatur.

CXXXIV. *Regula tertia*, tanquam falsi suspecta, a recentioribus Chronologiae interpretibus plerumque transmittitur, et negligitur, ob Graecum, ut videtur, textum: *εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Κελτικοῦ πολέμου*, qui communiter sic vertitur: *usque ad principium Celtici belli.* Expeditio prima Iulii Caesaris Gallica teste ipsomet, de bello Gall. lib. I, contigit L. Pisone, et A. Gabinio Coss. itaque anno urbis conditae DCXCVI. causata autem est ex praecedente conspiratione Orgetorigis Helvetiorum principis M. Messala, et M. Pisone Coss. A. V. C. DCXCIII. Neuter horum annorum combinari potest cum anno Olympiadico DCCXXX., quem Diodorus profine suae historiae facit. Ast sensum genuinum ipse Diodorus lib. V. 22. in descriptione Insulae Britannicae sic explicat: *At de institutis horum aliisque peculiariter huic insulae adiunctis tractabimus speciatim, quando ad Caesaris in Britanniam expeditionem fuerit perventum etc.* En testimonium Diodori clarum, quod historiam non cum initio belli Gallici finiat, quoniam ex Iulio Caesare de Bell. Gall. lib. 4. et 5. certum est, expeditiones ab eo Britanni-

cas Cn. Pompeio, et M. Crasso, nec non L. Domitio, et Appio Claudio consulibus, anno quarto et quinto belli Gallici, id est in Varroniana computatione A. V. C. DCXCIX et DCC. susceptas esse; ergo scripsit Diodorus non usque ad initium sed usque ad finem belli Gallici. Longe aliter igitur, quam hodie a quibusdam accipitur, ἡ ἀρχὴ a Diodoro intellecta. Vocabulum hoc modo principium modo praeeminentiam, modo extremitatem significat, extremitas si a priori consideretur, idem est quod principium, si a posteriori idem quod finis; in hoc ultimo sensu Diodorus versatur: et quemadmodum Ptolemaeus in Geographia sua fluvios non a fontibus in divertigium, sed a divertigio versus fontes respicit, et in idea sua naturali cursui plane contraria, fluvios versus fontes tendere, vehi, ferri dicit; ita Diodorus hic loci bellum Gallicum ex aevo suo retrorsum intuetur, et extremitatem sibi proximam ἀρχὴν vocat.

CXXXV. *Regulam primam* Diodorus in sequentibus libris sic applicat, ut a CCCCVIII. ad CCCCVII. annos se in iis libris saltem, qui adhuc supersunt, recedere declaret. Quam in rem excerpenda sunt eius loca, quae regulas has concernunt. *Ex Diodoro Siculo* lib. XIII. in princ. *Ad res ipsas nos statim accedere necessum est, hoc tantum praemisso: quod superioribus sex Voluminibus rerum ubique gestarum recensio ad hoc usque tempus deducta sit, quo de bello Syracusanis inferendo Athenienses suffragia tulerunt, ad quod a Troiae captivitate anni septingenti sexaginta effluxerunt. Archonte Athenis Chabria* (anno secundo Olympiadis nonagesimae primae) *et Romae tribus iterum Tribunis militaribus consulari potestate creatis L. Sergio, M. Servilio, et M. Papirio, Athenienses bello iam contra Syracusanos decreto, naves instaurant etc.* lib. XIV. in princ. *In libris huic praemissis res a Troia capta ad finem belli Peloponnesiaci et Atheniensium principatus per septingentos septuaginta novem annos gestas persecuti sumus. In hoc proxime connexa subiuncturi a triginta Tyrannis Atheniensium exordiemur, et ad Romam a Gallis captam historiae seriem octodecim annos complexam deducemus. Cessante enim Athenis ordinaria Reipublicae administratione, annus a Troiae excidio octogesimus post septingentos currebat. Tum quatuor Romae Tribuni militares consulari potestate creantur: C. Furius, C. Servilius, C. Valerius, et Numerius Fabius. Agebatur vero hoc anno Olympias nonagesima quarta, qua de stadio palmam adeptus est Corcinas Larissaeus etc.* lib. XIX. in princ. *In praecedentibus igitur octodecim voluminibus res ab ultimis inde aetatibus per cognita orbis loca gestas, pro facultate nostra descripsimus usque ad annum, qui tyrannidem Agathoclis praecedit, ad quem a capta Troia octingenti sexaginta sex anni colliguntur. In hoc autem a dominatu illius exorsi in pugna Agathoclis cum Carthaginensibus ad Himeram conserta, septem annos complexi, desinemus. Archonte*

Athenis Demogene (ultimo anno Olympiadis centesimae decimae quintae) *et Coss. Romae L. Plautio, et M. Fulvio,* (Foslio) *Agathocles Syracusanus, tyrannus civitatis illius factus est etc.* lib. XX. in princ. *In antecedentibus libris res a Graecis et Barbaris gestas vetustissimis inde temporibus prosecuti sumus usque ad annum, qui expeditionem Agathoclis in Africam proxime antecedit; Ad quam ab expugnatione Troiae octingenti octoginta tres anni computantur. In hoc autem volumine annexis; quae cum historia cohaerent, annos octo complexi, a traiectione Agathoclis in Libyam exordiemur, atque in eum desinemus annum, quo reges animis et opibus coniuncti, Antigono Philippi commune bellum intulerunt. Archonte Hieromnemone Athenis,* (tertio anno Olympiadis centesimae decimae septimae) *et Coss. Romae C. Iulio, et Q. Aemilio, in Sicilia Agathocles pugna ad Himeram a Carthaginensibus profligatus, maxima exercitus parte, in qua praecipuae vires, amissa, confugerat Syracusas.*

NOTAE.

CXXXVI. In Collectione annorum a Troia capta ad ingressum libri XIII. apertus est error librariorum, et loco annorum DCCLX. ponendi sunt anni DCCLXVIII. Patet id ex computu Olympiadico: Incipit Diodorus librum XIII. cum anno secundo Olympiadis nonagesimae primae, ergo elapsi erant anni Olympiadici CCCLXI. his addendo CCCCVII. annos Olympiadem primam praegressos, fiunt anni DCCLXVIII. Patet quoque error ex computu ad librum XIV. subsequente, qui infert annos DCCLXXIX. In libro XIII. non continentur nisi XI. anni, hi additi corrupto calculo praecedenti DCCLX. annorum, efficerent solum modo DCCLXXI. annos. Collectio annorum a Troia capta ad ingressum libri XIV. patefacit, quod Diodorus annis Olympiadicis annos Troiae captae priores tantum addat CCCCVII. Incipit ibi Diodorus Olympiadem nonagesimam quartam, ergo elapsae erant Olympiades XCIII. quae continent annos CCCLXXII. his addendo CCCCVII. annos Olympiadem primam praegressos, fiunt anni DCCLXXIX., ut in Diodoro numerantur. Collectio annorum a Troia capta ad ingressum libri XIX. in pari calculo est, ut praecedens. Incipit hunc librum Diodorus cum ultimo anno Olympiadis CXV. ergo anni ante elapsi erant Olympiadici CCCCLIX. his addendo CCCCVII. fiunt DCCCLXVI. anni. Collectio ad ingressum libri XX. imprimis iterum aperto librariorum errore laborat. Usque ad finem libri XVIII. Diodorus habebat annos a Troia capta DCCCLXVI. liber XIX. continet annos tantum septem, hi additi annis DCCCLXVI. efficiunt annos DCCCLXXIII. non DCCCLXXXIII. ut vitiose editum est. Caeterum calculus ipse pariformis est praecedentibus: Incipit Diodorus librum XX. cum tertio anno Olympiadis CXVII. ergo ante elapsae erant Olympiades CXVI. cum dimidia; hae continent an-

nos CCCCLXVI. his addendo CCCCVII. fiunt DCCCLXXIII. anni. Intellexisse ergo videtur Diodorus regulam primam sic, quod anno quadringentesimo octavo post Troiam captam currente prima Olympias celebrata fuerit.

CXXXVII. Ostendere voluit Diodorus per regulas has ad initium historiae traditas, et per limites quasi Chronologicos certis epochis intermediis historicis assignatos, se in Chronologia systematice progredi; voluit quoque per dictas regulas methodum subministrare, qua Chronologia, si a librariis vel aliis interpolaretur, et vitietur, ad mentem suam instaurari queat. Cumque fata ex documentis, quibus ambigua valde Chronologia Romana per quinque prima secula in ordinem redigi possit, solius ferme Diodori scripta servaverint, operae pretium est, eius systema Chronologicum penitus in examen vocare.

SPECIALIA AD CHRONOLOGIAM DIODORI SICULI.

Diodorus Siculus, quanquam, ut ipse testatur, triginta annos operi suo impenderit, et vere diligens fuerit, atque saltem ex regula prima seu ex annis Troianis Chronologia eius perpetuo systematice procurrat, evitare tamen nequivit, quin in tertium usque systema computus Olympiadici (scilicet quoad res Romanas et seriem magistratuum Romanorum, in rebus Graecis enim iterum Chronologia pro perpetuo systematica habenda est) ab historicis prioribus, quos secutus est, induceretur.

CXXXVIII. Primum eius systema in libris, qui exstant, a septuagesima quinta Olympiade initiante usque ad Olympiadem octogesimam primam finientem toto quadriennio seu integra Olympiade differt a methodo Halicarnassaei, ita ut consules Romanos, quos Halicarnassaeus primo anno Olympiadis LXXV. alligat, nempe Caesonem Fabium, et Sp. Furium, Diodorus Olympiadis sequentis LXXVI. anno primo iungat, et sic de reliquis usque ad finientem Olympiadem LXXXI. cuius ultimo anno Diodorus consules C. Nautium, et L. Minucium addicit, quos e contra Halicarnassaeus ad annum ultimum Olympiadis praecedentis octogesimae ponit. Secundum Diodori systema immediate post hanc Olympiadem LXXXI. incipit; namque annum primum Olympiadis LXXXII. et Archontem seu principem Atheniensem Calliam, quem Halicarnassaeus ad hunc annum nominat, simpliciter, nullum consulatum Romanum omittendo, transilit, et magistratum Romanum, qui in primo Systemate huic anno debebatur, anno secundo eiusdem Olympiadis adscribit, adeoque historiam non, sed computum annorum Olympiadicorum alterat, et ab Halicarnassaeo iam quinque integris annis recedit. Durat hoc Systema usque ad Olympiadis XCI. annum secundum. Tertium Systema denique conforme fit Halicarnassaeo; post annum enim primum nonagesimae primae

Olympiadis Diodorus quinque annos Romanos transsilit, itaque iam exaequatur Dionysio Halicarnassaeo.

CXXXIX. Ex his mutationibus Systematis inferendum: Systema primum Diodori finit in C. Nautio, L. Minucio Coss. Hos Diodorus ponit ad annum quartum Olympiadis LXXXI. Halicarnassaeus contra ad annum quartum Olympiadis LXXX. Olympiades LXXXI. completae continent annos Olympiadicos CCCXXIV. his detrahendo annos ab urbe condita in methodo Halicarnassaei CCXCVI. remanent anni priores urbe condita XXVIII. Hi faciunt septem Olympiades: ergo Diodorus est in computu Pictoriano, qui statuit urbem conditam finiente Olympiade septima et inchoante octava. Annus sequens primus Olympiadis LXXXII. (iuxta dicta) a Diodoro simpliciter et vacue transmittitur. Ergo Diodorus ab hinc in alium auctorem Romanum incidit, (qui uno anno serius, quam Pictor, conditum urbis statuebat, et praeterea seriem magistratuum Romanorum usque ad Decemvirorum imperium minus iuste tradebat, quem errorem itaque Diodorus ex eo hausit; et per idem tempus continuavit. In anno secundo et tertio Olympiadis LXXXII. Diodorus duos consulatus ponit, loco quorum, Halicarnassaei et omnium aliorum scriptorum Fasti, unicum tanti consulatum C. Horatii et Q. Minucii agnoscunt. Par consulum igitur hinc abundat et expungendum. Hoc facto quinque consulatus sequentes, et itidem duo Decemviratus, locum semper anno uno anteriorem in conformitate Halicarnassaei sortiuntur, et annus, duos Decemviratus subsequens, evacuatur, qui vero tertio Decemviratu replendus est; unde ex ipso quoque Diodoro rectae Chronologiae restituto evincitur, tres Decemviratus continuos, non duos tantum, ut communiter Chronologi hodierni volunt, obtinuisse.

CXL. Inde a Decemviris iam Chronologia Diodori ad rectum ordinem pervenit, sed Systema Computus Olympiadici uno anno plus, quam in primo systemate, recedit, et tale est: annum, quo L. Valerius, M. Horatius consules Romae fuere, Diodorus alligat anno tertio Olympiadis LXXXIV. Halicarnassaeus autem anno secundo Olympiadis LXXXIII. Completae cum tribus annis superadditis insecutae Olympiadis LXXXIV. continent annos Olympiadicos CCCXXXV. His detrahendo annos ab V. C. in methodo Halicarnassaei CCCVI. remanent anni priores urbe condita XXIX. ergo Diodorus in hoc secundo systemate est in computu, qui statuit, urbem conditam finiente anno primo, et inchoante secundo Olympiadis octavae, quod quinque integris annis differt a computu Halicarnassaei.

CXLI. Diodorus ab A. CCCXXVIII. usque ad A. CCCXXXII. seriem annorum quinque turbat, C. Sempronium, et Q. Fabium

Consules anni CCCXXXII. omittit, e contra L. Quintium et A. Sempronium Tribunos anni CCCXXX. simul Consules anni CCCXXVIII. facit, et reliquos tres Magistratus uno anno dimovet, dein vero quinque sequentes Magistratus annuos plane transsilit, et in A. CCCXXXVIII. iterum recto ordini iungitur.

CXLII. Diodorus ab eo anno demum Systema, quod in methodo applicandorum magistratuum Romanorum ad annos Olympiadicos Halicarnassaei Systemati simile est, assumit, et ordinate iam seriem magistratuum Romanorum, in conformitate traditorum a Livio, paucis exceptis, recenset, et annis Olympiadicis iungit, id, quod exemplis nunc confirmandum est. Ad ingressum lib. XIII. Diodorus incipit annum a Troia capta DCCLXIX. cum anno secundo Olympiadis XCI. Pro magistratu Romano assignat Tribunos militares consulari potestate L. Sergium, M. Papirium etc. Annus secundus Olympiadis XCI. cadit secundum schema Sectionis tertiae in annum V. C. Varronianum CCCXXXIX. Halicarnassaeum vero CCCXXXVIII., et huic anno secundum Fastos Livii omnino competunt Tribuni militares, quos Diodorus nominat. Idem annus Halicarnassaeus CCCXXXVIII. etiam resultat ex annis Troiae DCCLXIX. his enim ex regula prima Diodori, prout eam in applicatione ipsa declaravit, anni CCCCVII. Olympiadem primam, dein anni XXIV. in sententia Halicarnassaei Romae eruditum praegressi, summatim itaque anni CCCCXXXI. detrahendi sunt; quo facto pro imperio Tribunorum a Diodoro nominatorum annus V. C. CCCXXXVIII. invenitur.

CXLIII. Dionysius Hal. lib. VII. in prin. refert: *T. Geganio Macerino, P. Minucio Coss. magna annonae caritas urbem invasit, ex secessione orta etc. Senatus legationes dimisit ad coëmenda frumenta, quanta possent maxima. In Siciliam missi sunt P. Valerius, et L. Geganius etc. in ea tum oppidatim Tyranni regnabant, et inter hos eminentissimus Gelo Dinomenis filius etc. non Dionysius Syracusanus, ut Licinius scripsit et Gellius, aliique aliquot Romani Historici, nulla temporum ratione habita, ut res ipsa indicat, sed temere, quod in mentem venerat, affirmato. Nam haec legatio in Siciliam enavigavit secundo anno septuagesimae secundae Olympiadis, principe Athenis Hybrilide, elapsis post pulsos Reges annis septendecim ut et hi et alii fere omnes scriptores uno consensu produnt. At Dionysius Senior anno post haec quinto et octuagesimo Syracusis invasit tyrannidem, Olympiadis nonagesimae tertiae anno tertio, principe Athenis Callia, qui successit Antigeni.* Diodorus Siculus hac de re sic refert lib. XIII. *Finito hoc anno magistratum Euclemoni tradunt Athenienses etc. et tunc Olympias tertia supra nonagesimam celebrabatur, in qua Stadii victoriam adeptus est Eubatus Cyrenaeus etc. Rebus per hunc annum ita confectis, Antigenes magistratum*

Athenis iniit etc. Rebus anni illius ad exitum ita deductis, Athenis Archontis magistratum accepit Callia etc. ad hanc vocem multitudine subito, ut ipsius mos est, in deterius inclinata, Dionysius Imperator cum summa potestate creatur etc. Postea quam vero Syracusas fuit regressus, fixis in navali tentoriis, apertum se Tyrannum civitati demonstravit. Gravissime hoc quidem Syracusani tulerunt, ut quid facerent, etc. En uno ore hic loquuntur Halicarnassaeus et Diodorus de Tyrannide Dionysii Syracusani anno tertio Olympiadis nonagesimae tertiae invasa; videatur hic annus Olympiadicus in schemate Sectionis tertiae, ei ex methodo Halicarnassaei in computu laxo primo adscriptus est annus V. C. CCCXLVII. hoc accurate convenit Halicarnassaei relatis, dicit is: Olympiadis LXXII. anno secundo, dum pro coemendis frumentis in Siciliam navigaretur, elapsos esse a pulsis Regibus annos septemdecim, et bene habet in suo computu, atque annus navigationis est V. C. CCLXII. Post hanc navigationem autem, id est post annum CCLXII., ait Tyrannidem Dionysii Syracusani incidere in annum octogesimum quintum; hic ipsissimus annus est in methodo tam Halicarnassaei, quam Diodori tertius Olympiadis XCIII. et urbis conditae annus CCCXLVII. ergo conformis uterque est in computu annorum, (in *num.* CXLIV. incidenter agitur de A. V. C. CCCXXXV. per anarchiam extracto.)

CXLV. Ad ingressum lib. XIV. Diodorus incipit annum a Troia capta DCCLXXX. cum anno primo Olympiadis XCIV. Pro magistratu Romano assignat Tribunos militares C. Servilium, C. Valerium etc. Annus primus Olympiadis XCIV. cadit in annum V. C. Halicarnassaei seu laxi primi computus. et huic secundum Fastos Livii debentur Tribuni a Diodoro nominati. Idem annus etiam resultat ex annis Troiae DCCLXXX. his enim detrahendo CCCCXXXI. annos urbis conditum praegressos, prodit annus CCCXLIX.

CXLVI. Lib. XVII. C. 113. Diodorus refert Alexandrum magnum mortuum esse Olympiadis XCIV. anno primo, Archonte Athenis Agesia, Consulibus Romae C. Poetelio, L. Papirio. Annus primus Olympiadis CXIV. iniit secundum Schema Sectionis tertiae in anno V. C. computato CCCCXXX. inchoante, in computo Halicarnassaei vero annus is totus CCCCXXIX. vocatur, et ei anno omnino dicti Consules debentur. Censorinus de die natali cap. XXI. annum, in quo scribebat, nempe Ulpio et Pontiano Coss., id est: Christi CCXXXVIII. pluribus aliis annis comparat, dicitque, in eo iuire annum V. C. DCCCCXII. a Parilibus, annum II. Olympiadis CCLIV. a diebus aestivis, annum Philippicum ab excessu Alexandri magni DLXII. a mense Aegyptio Thoth. De hoc principio anni Aegyptiaco videri potest Petavii Doctrina et Ratio-

narium temporum, ubi docet, Thoth usque ad Augusti Caesaris victoriam de Antonio et Cleopatra Aegypto dominantibus vagum, abinde vero diei XXIX. mensis Augusti affixum fuisse. Si iam a mense Septembri anni V. C. stricte computati CCCCXXX. usque ad mensem Septembrem anni V. C. itidem stricte computati DCCCCXCI. computus ducatur, complentur anni Philippici DLXI. et incipit currere annus DLXII. Eundem numerum annorum DLXI. infert quoque computus Olympiadicus; ab Olympiade enim ineunte CXIV. usque ad Olympiadis CCLIV. annum secundum exclusive sunt Olympiades integrae CXL. cum excurrente uno anno, ergo aeque anni DLXI. et annus DLXII. incipit. Hinc sequitur, Diodorum esse in ipsissima methodo computandi initia Olympiadum, ac Censorinum, consequenter et Varronem; atque proinde Chronologiam Diodori Olympiadicam, ab V. C. CCCXXXVIII. iam esse regularem et systematicam, non tantum in se, sed et respectu consulatuum Romanorum; hoc ipso enim, quod Censorinus dicat annum secundum Olympiadis CCLIV. iniisse a diebus aestivis anni V. C. DCCCCXCI. necesse est, annum primum Olympiadis CXIV. sub cuius initio mortuus est Alexander, iniisse diebus aestivis anni V. C. stricte computati CCCCXXX. ut Diodorus idem tempus mortis Alexandri, non quidem addito anno V. C. sed expressis Olympiadis et consulatus annis refert, (in *num.* CXLVII. agitur incidenter de anno per diversa initia consularia intercepto.)

CXLVIII. Porro ad Ingressum lib. XIX. Diodorus incipit annum a Troia capta DCCCLXVII. cum anno quarto Olympiadis CXV. Pro magistratu Romano assignat Consules L. Plautium, et M. Fulvium, (qui aliis Fastis Foslius vocatur.) Annus quartus Olympiadis CXV. ex schemate Sectionis tertiae est annus V. C. in laxo computu primo CCCCXXXVI., et ei secundum Livium conveniunt consules a Diodoro assignati. Idem annus etiam resultat ex annis Troiae DCCCLXVII. his enim detrahendo CCCCXXXI. annos urbis conditum praegressos, prodit annus CCCCXXXVI. Ad Ingressum libri XX. Diodorus incipit annum a Troia capta DCCCLXXIV. cum anno tertio Olympiadis CXVII. Pro magistratu Romano assignat Consules C. Iulium (rectius Iunium) et Q. Aemilium. Annus tertius Olympiadis CXVII. est annus V. C. in laxo computu primo CCCCXLIII, et ei secundum Livium Consules dicti recte applicantur. Idem annus etiam resultat ex annis Troiae DCCCLXXIV. his enim detrahendo CCCCXXXI. annos urbis conditum praegressos, annus remanet CCCCXLIII. Ex omnibus his inferendum: Systematicam et hide dignam esse Chronologiam Diodori; cuius autem Systematis in annis V. C. sit, frustra inquiritur, quoniam nunquam annorum V. C. mentionem facit: Ceterum annis Olympiadicis applicat magistratus Romanos

pari modo, ut Halicarnassaeus; in eo autem ab Halicarnassaeo differt, quod res ipsas historicas secundum annos Olympiadicos a Solstitio in Solstitium stricte digerat, et disterminet, Graecas enim historias principaliter prosequitur, et Graecorum alia anni ratio non erat, nisi a Solstitio in Solstitium computare, (in *num.* CXLIX. et seqq. Chronologia Diodori ad determinandum annum captae a Gallis Romae in auxilium vocatur, etc.)

C. G. HEYNE

DE FONTIBUS ET AUCTORIBUS HISTORIARUM DIODORI ET DE EIUS AUCTORITATE EX AUCTORUM, QUOS SEQUITUR, FIDE AESTIMANDA

COMMENTATIO PRIMA AD LIBROS TRES PRIORES.

[Ex Comment. Soc. Gotting. ad a. 1782. vol. V. p. 89. s.]

Ad Diodori fidem et auctoritatem quam multa in antiquis historiis, in populorum religionibus et institutis, omninoque in doctiore antiquitate referantur, quae vel aliunde comperta non sint, vel ab aliis minus diserte tradita, satis meministis, AA. Nec minus forte meministis, laudari eum plerumque sic, ut rerum narratarum fides et auctoritas penes ipsum esse putetur; solere illum cum Herodoto, Thucydide, Xenophonte, similibusque scriptoribus nominari ac comparari, dubitarique interdum, iisne an illi maior fides sit habenda; denique totum eius opus historicum, etsi tam variis ac diversis partibus compositum, una laude ac reprehensione seu commendari seu elevari; non aliter ac si ea, quae ex innumeris scriptoribus hausta tradidit, de suo attulerit, fidemque adeo narratarum rerum eodem modo praestet ac Thucydides aut Xenophon. Quae res non satis intellecta cum me ipsum olim in fraudem induxerit, cumque in docta antiquitate multa iudicia pepererit prava et iniqua: rem nec [90] inutilem nec cognitu iniucundam suscepisse videor, si in scriptoris, qui tot rerum gestarum, tot institutorum ac religionum memoriam servavit, omninoque magnam antiquitatis partem unicus sospitator ab interitu vindicavit, si *in eius fidem et auctoritatem* paullo diligentius inquiram.

Omnino Diodorus, cum historiam catholicam condere omniumque temporum res uno opere comprehendere vellet, rerum narratarum auctor haberi nequit, nisi quatenus eas ab aliis traditas

exemple, filles et nourrissons mâles, quasi mortui, nisi ad vos, unde non habent, ferre a Deitate properant (ibid. 1, 47). Ailleurs encore, et le sarcophage sanctorum dilapidatur. Le diacre survient, et, pour empêcher le pillage, il ordonne aux fidèles de prendre des pierres, exposées sans doute aux yeux de tous, et de les jeter, par quatorze de suite aspici dirigerunt, quod haud secus factum. Le calcique infundunt. Les quatorze pierres lancées, le fidèle qui soutenait et, par qui ubi nihil indigeri poterat, indicium fuit, ut ad ecclesiam reverterentur, ordonne aux autres de jeter : quod hos est illud a Deitate ne fiat exercitio, indicat. Ainsi rien ne se restituera sublimiores? Diversum ab hoc indicium est, quod qua de ratione Gregorius catholicus dicitur, in quem descripsimus, de causa narrationem dicitur, datum est vos ad ecclesiam reverterentur. Ce fidèle qui soutenait et qui, ut ad vanum ab his, quæ fiebant erant, ne quis ad ecclesiam ut erant. Neque vos diversum in eorum partes, qui quatuordecim lapidum a Deitate indicium vellent, quo ne quis ecclesiam ingredi, in historia catholica partes quidem, non vero universalis ecclesiæ, quæ ecclesiæ universalis ecclesiæ, quæ ecclesiæ universalis ecclesiæ, quæ ecclesiæ

tim commorationem Romae et sermonis Romani peritiam subministrasse. (lib. I, 4.)

Ex his intelligitur, in Diodori historiis *ea, quae ipse de suo interposuit, tanquam visu audituque cognita, sedulodi scernenda esse ab* [92 *aliis quae ex aliorum auctorum fide tradit.* In illo vero genere ipse auctor habendus est gravis et summae fidei, in iis utique quae visu cognovit; nec dum enim quicquam huius generis ab eo traditum deprehendi, quod falsum fictumve haberi possit. Spectant autem ea fere ad locorum faciem et naturam, populorum ingenia, mores, instituta, opera, monumenta. Si qua sunt, quae in his perperam perhibita occurrant, ex naturalis historiae inscitia aut ex falsa opinione, qua illa aetas imbuta erat, non a scriptoris seu levitate seu fraude sunt repetenda. Ad ea autem, quae ex aliorum auctorum fide erant tradenda, quantas historiae scribendae copias conquisiverit, quantumque in iis excutiendis, digerendis et disponendis studium adhibuerit, etsi vel illud arguat, quod XXX annorum spatium ei rei impendit, multo vero magis ipsa res docet: esse enim ea, quae a Diodoro perscripta sunt, ex pluribus auctoribus depromta et certo aliquo iudicio selecta, fidem facit et auctorum quos laudat recensus, et narrationis in multis rebus discrepantia ab scriptoribus illis qui servati sunt, quosque adeo cum eo comparare in promtu est. *Dilectus* autem, quem fecit, *fundamentum ac principium* quale fuerit, ante omnia exponendum est: hoc enim nisi recte teneatur, nullum *verum de Diodoro iudicium* institui potest; an vero ipse sagaciter satis illud assequutus sim, iudicium esto penes vos, AA.

Scilicet respuere se meram delectationem, tot aliis Graecis scriptoribus propositam, pluribus locis profitetur Diodorus: *sequi se in omnibus utilitatem*, et propter hoc ipsum praeferre historias plurium aetatum ac populorum res complexas, quoniam parator inde et uberior utilitas expectari possit, quae ad vitam cum publicam tum privatam salubribus consiliis exemplisque instruendam vim [93] habeat. (lib. I, c. 3. et 4.) Eandem professionem in multis locis repetit; et ex ea iudicium faciemus in nonnullis rebus, quae diversis modis tradi solent, quas ipse partes amplexus, quas rationes sequutus sit, in aliis vero, quid illud fuerit quod eum a recto rerum iudicio transversum egerit. Etenim cum in scriptorum, quos sequeretur, tum in rerum narratarum dilectu, narrationisque instituendae modo ac ratione, *utilitatem spectavit*, adeoque reliquis *praetulit ea, quae ad vitam regendam animosque bonis monitis consiliisque vitaeque praeceptis imbuendos usum haberent.* Praeclarum consilium, quis neget? modo ne *summa ac princeps historiae scribendae lex* intercedat, *ut vera et explorata scribantur.* Multa autem a multis *ad utilitatem ficta et exornata* sunt: neque omnes historiae partes ita sunt comparatae, ut multa in iis salu-

bilité naturel principiaire passif, quadruplication universelle centrum summa tantum vel est parvum, magna hypothesis pro variis rerum. quæ contingerunt, tantum per finitos et sensibiles ad momentum propagata videntur. Et ut ex his, quæ in Theoria Motus, quam sub se Harmoniæ mundanæ accessum est, vis sed minime tempus, ita

operis partes sunt diversae: [95] philosophari et argutari licet tum, cum in praecipuo aliquo argumenti capite ac loco exstantiore in disputationes exspatiari licet, forte in iis operis partibus, in quibus de rerum summa, de populorum legibus et institutis et quae alia sunt, traditur.

Hoc igitur *primum* est, quod in Diodoro reprehendi iure posse arbitror, *quod optimo consilio* in scribenda historia, cum utilitatem ad vitam redundantem unice sectandam esse putaverit, *prave usus est. Alterum*, quod vitio dandum esse videri debet, est, *quod*, cum historiam suam per tot temporum decursum detextam ex variis auctoribus contexuerit, *nec tamen ille recensum aut conspectum auctorum, quos seu universe seu in singulis partibus sequutus sit, apposuit:* quod si factum esset, in multis de narratarum rerum fide, deque Diodori ipsius diligentia et acumine accuratius iudicium facere liceret; iucundum esset, comparatione cum eorum inter se, tum cum aliis scriptoribus facta, assequi et indagare multarum rerum et opinionum origines ac fontes, principia et caussas, primosque auctores, falso traditorum ac figmentorum primordia et incrementa, eruere, et sic porro. In hoc tamen sunt, quae ad excusationem Diodori commemorari possunt. Omnino ea non Diodori sed totius vetustatis reprehensio est, quod in auctoritatibus, quas sequebantur, apponendis tam parci ac parum diligentes sunt scriptores: nec nisi studii historici et critici diplomaticique expolitione meliore intellectum est, nullam narrationem probari posse, nisi de eius veritate constet, eam autem non ex eius, qui ab aliis narrata reponat, sed ex primi auctoris fide et gravitate esse diiudicandam: itaque in iis omnibus, de quibus aliunde non constat, auctoritatem authenticam ne quis apponere refugiat, prima scriptoris lex esto. Interea Diodorus in [96] nonnullis operis partibus auctores, quos ante oculos habuit, adscripsit; complurium haud dubie nomina in libris deperditis adscripta fuere; uti vel ex fragmentis intelligere licet (v. c. lib. VI. n. I.) in ceteris sagacitati nostrae relictum est, ut investigemus et indagemus quos maxime ille scriptores in opere suo catholicae historiae condendo sequutus sit, saltem, quo ingenio, qua lege, qua fide illi res narratas perscripserint.

Habuit autem Diodorus primo magnum numerum scriptorum, qui et ipsi historias catholicas condere velle videri volebant; eos itaque legisse eum et exscripsisse quidni credamus? plerosque ait ipse „unius tantum urbis aut gentis bella integra recitare, paucos a priscis temporibus exorsos res pluribus gentibus communes ad suam usque aetatem litteris mandasse: eorum tamen alios tempora singulis sua non adiunxisse, alios res barbarorum transiliisse; porro alios priscas fabulas propter tractationis difficultatem respuisse, alios mortis interventu operam non absolvisse; omnino

neminem eorum, qui haec aggressi sint, infra Macedonum tempora historiam deduxisse.“ Hi enim, inquit, „ad Philippi, illi ad Alexandri res gestas, isti ad successores aut posteros deductam historiae telam abruperunt, res autem ab iis temporibus gestas, et numero et magnitudine haud inferiores, nemo scriptionis unius ambitu complexus est, sed sunt eae per plura volumina, cum summa temporum, rerum et scriptorum diversitate dispersae, adeoque cognitu difficillimae.“ (lib. I, 3.) Quid igitur noster? *singulorum tractationibus ad examen revocatis historiam contexere decrevit, quae lectoribus et plurimum conduceret, et molestiae exhiberet minimum.*

[97] Quod si Diodorus non tam generatim hos auctores memorasset; etsi hoc modestia adductus videtur fecisse, ne alios reprehendere in operis sui principio videri posset; sed potius singulos nominasset: rem utique nobis fecisset gratissimam. Nunc coniectando quantum assequi licet, adscribam eorum nomina, quos omnino in historia scribenda sequutus esse videtur: quos in singulis partibus auctores habuerit, cum ad eas perventum erit, annotabo.

In geographia quidem Asiae et Europae *Agatharchidem Cnidium* et *Artemidorum* ipse aliquoties laudat, in temporum notatione *Apollodorum* Atheniensem (I, 5.), graves utique et intelligentes auctores. Ex iis, qui antiquissimas res perscripsere, *Cadmum, Hecataeum, Hellanicum et id genus alios priscos* scriptores ipse nominatim memorat (de Nilo, I, 37.). *Hellanicum* in antiquissimis rebus Graeciae adhibuerat, ut in Munychiae origine, verbis eius appositis (Fr. lib. VI, n. 7.); nec tamen in eo ac similibus praecipuam aliquam operae partem posuisse videtur; si recte iudico, non ipsos fontes ille adiit, sed exscripsit potius eos, qui ex istis historias suas composuerant, inprimis *Anaximenem Lampsacenum*, quem ipse narrat (XV, 89.) a deorum ortu et humani generis primordiis exorsum ad Epaminondae mortem et pugnam ad Mantineam historiam deduxisse; tum *Dionysium Milesium*, quem in nonnullis diserte profitetur auctorem, ut de Amazonibus (III, 52.) et de Baccho (65.) Sed de his infra accuratius erit tradendum. *Herodotum* aliquoties laudat nomine; eum curiose multa rescivisse, sed repugnantes sententias de Nilo esse amplexum censet (I, 37, 38.) *Ephorum* habuit auctorem in temporibus post Heraclidarum descensum in Peloponnesum, a quo ille historiae initium fecerat; in aliis *Callisthenem* et [98] *Theopompum*, qui veteres mythos omiserant (IV. pr.) *Euemerum* libro sexto exscripserat (v. Fragm. p. 633.). Sed eundum est ad singula; quod nisi fecerimus, nihil satis recte tradi posse video.

Cum res a summa origine repetere vellet Diodorus, in fronte libri mythos persequi instituit. Nihil in hoc quod recte repre-

hendas. Perperam enim multi, si fabulas audiunt, intelligunt esse commentitias et fictas. Immo vero mythi seu fabulae antiquissimam rerum memoriam constituunt, sermone antiquorum hominum, et carminum suavitate redditam; cumque ii mythi non unius generis et naturae sint: eos quidem, qui ultimam generis originem adumbrabant, recte ab historicis, ubi de originibus populorum agendum esset, repeti, tanquam narrationes a maioribus acceptas, nemo neget; at sunt alia quae reprehendi forte possint: primum quod ea, quae de unius populi origine narrata acceperant, uti de primis Graeciae incunabulis a vita silvestri ac ferina repetendis, ad communem generis humani originem referre solebant; tum quod eos quoque mythos, qui ab antiquorum hominum opinionibus de rerum origine sermone prisco et carmine expositis profecti erant, historiis suis praefigebant; quo factum est, ut historici, qui populorum origines ultimas repetere vellent, fabulas omnis generis in fronte historiarum apponerent, inque his eas, quae antiquissimorum hominum physiologiam et historiam naturalem continerent; quemadmodum nostri viri docti historiam catholicam exposituri ab rerum primordiis, interdum quoque a philosophorum opinionibus super mundi origine, initium institutionis facere solent [1]. Recepit itaque et has fabulas Diodorus in historiarum corpus, in eo [99] saltem laudandus, quod non magnam scriptionis partem in iis consumsit. Nam admodum breviter (I, 6. 7. 8.) ea, quae a physiologis tradita essent, repetit; tum viri prudentis iudicium et in hoc se prodit, quod fabulis cosmogonicis placita philosophorum Graecorum substituit. Anaxagorea enim ea esse, quae commemoravit, etsi auctore non apposito, facile assequi licet; quamvis recte mireris, mentis divinae rerum formas fingentis mentionem eum facere nullam. Nec vero ex ipso Anaxagora haec repetita esse suspicor, sed ex aliquo scriptore, qui iam ante Diodorum haec eadem in historiarum ordinem redegerat.

Tres libros historiis barbarorum populorum se destinare iam ab initio professus Diodorus nescio an *Ephorum* in hoc auctorem habuerit; eum saltem barbaras gentes Graecis antiquiores existimasse et narrat et improbat; se de iis narrata praemittere, ut deinceps Graecorum historias persequentem nihil ad aliena avocet (c. 9.).

1 Cf. Not. in Apollodor. P. III. inde a pr.

[100] SECTIO I.

AD LIB. I.

AEGYPTIACA COMPLEXUM.

Interponitur iudicium de omni historia Aegyptiaca, eius fontibus et caussis et de modo ac ratione eam interpretandi.

Inde de *Aegyptiis* primo omnium loco agere instituit: de quibus plerumque ita statui video, ut eodem modo, quo Herodotus, credatur Diodorus a sacerdotibus et interpretibus Aegyptiis accepta in suas historias retulisse; qua quidem re nihil magis perturbavit sanum de rebus Aegyptiacis iudicium, nisi forte altera illa opinio, qua modo omnes veteris Aegypti historias, quarum penes ipsos Aegyptios esse potuit memoria, ab his duobus auctoribus ex asse repraesentatas esse autumarunt, modo duos hos solos rerum Aegyptiarum et unicos, quos Graecae litterae habuere, fuisse fontes. Hinc manarunt iudicia illa partim vana, partim falsa modo ad deprimendam et elevandam Aegyptiorum famam, modo ad extollenda immodicis laudibus populi ingenia et litteras. Ante omnia enim teneri debebantur haec: primum, eorum, quae de Aegyptiis olim historiarum fide tradita erant, partem nos habere exiguam; nullum ex eo tempore, quo Aegyptii suis legibus, religionibus institutisque utebantur, auctorem ac librum; omnia accepta esse fama seriore, et eorum, qui antiqua mirarentur et cupide amplificarent, iudicio inflexa; iudicium tamen de multis fieri posse sanius et rectius ex [101] reliquiis antiquitatis Aegyptiacae cum historiis comparatis. Ante Herodotum adierat Aegyptum *Hecataeus* Milesius, ipso Herodoto teste, (II, 143.) dubitarique vix potest, quin is in suis historiis (forte in περιηγήσει Ἀσίας) de Aegypto egerit. Porro *Hippys Rheginus*, qui Darii et Xerxis tempore vixit, praeter res Siculas ediderat Chronica, origines (κτίσιν) Italiae, Argolica; eundem quoque *Aegyptiaca* attigisse, ex eo colligo, quod de Aegyptiorum antiquitate summa, et de natura Nili ad fecunditatem egregie comparata, tradiderat, quodque Aegyptios dixerat fuisse primos, *qui temperaturam aeris perspexissent* [1]: quod quale

---

1 Schol. Apollon. IV, 262. in praeclaro Scholio: Ἵππυς δὲ τοὺς Αἰγυπτίους ἀρχαιοτάτους γεγονέναι λέγει· καὶ πρώτους στοχάσασθαι τῆς τοῦ ἀέρος κράσεως· καὶ γονιμώτατον εἶναι τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ.

fuerit, ex ipso Diodoro nos assequi posse puto, (I, 10.) tradidisse eum inter primos, Aegyptum ob benignam coeli temperiem omnium optime terrarum ad generandas res fuisse idoneam, iure itaque animantium origines ad eam referri [1].

Inter eos qui post Herodotum vixere, invenio *Philistum* Syracusanum, nobilissimum scriptorem, qui primus ex artis praeceptis historiam condidisse fertur, Dionysiorum aetate; scripserat is praeter res Siculas Aegyptiaca XII libris, etiam librum de Syria et Libya: quae absque notitiis in Suida servatis prorsus ignoraremus; secundum hunc, *Theopompum*, qui in Hellenicis seu in Philippicis historiarum Aegyptiarum memorationem fecerat; nam in libro tertio de Sesostride egerat [2]; eundem de Nilo disputantem laudat Diodorus [102] (I, 37.) item (eod. l. et 39.) *Ephorum*, quos tamen locorum ignoratione ait peccasse; hunc quidem libro XI historiarum in hanc narrationem incidisse, colligo e Theone Sophista [3]. Nilum quoque memoraverant et fabulosa de eo tradiderant *Hellanicus*, *Cadmus*, *Hecataeus* (ibid.); ut taceam physicos, *Anaxagoram*, *Democritum*, *Aristonem*, alios, qui de caussis incrementorum Nili varia erant hariolati. (v. Schol. Apollon. IV, 279.) *Dicaearchus de institutis Graeciae* (ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑλλάδος βίου) etiam de Sesostride egerat, temporibus quoque diligenter adscriptis (ibid. ad v. 272. 276.) In primis vero qui *periplos* scripserant, de Aegypto plura accuratius investigasse videri debent; in his *Endoxus Cnidius*, Platoni aetate suppar, γῆς περίοδον ediderat, in qua de Aegypto narratum fuisse e Plutarcho discas (To. II. p. 353. et 359. c.) *Agatharchides* autem Cnidius geographicum opus περὶ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης condiderat, e quo veriorem de Nili incrementorum caussis opinionem recitat Diodorus (I, 41.) eundem cum *Artemidoro*, Geographiae auctore, veriora tradidisse de Aegypto et Aethiopia, cum alii voluptatis caussa sua finxissent, testatur Diodorus (III, 11.) Alios in Indice Stephani Byz. eruere in promtu est.

Successere tempora, quibus victa ab Alexandro Aegyptus mox in Ptolemaeorum potestatem cessit. Fuit in his primo loco *Hecataeus Abderita*, Ptolemaei Lagi comes, qui praeter alia, uti de Iudaeis, etiam *Aegyptiacas historias* reliquerat. Meminit eius Diodorus ipse partim in iis, quae de Nilo disputantur (I, 37.) par-

---

1 Diod. I, 10. φασὶ τοίνυν Αἰγύπτιοι, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων γένεσιν, πρώτους ἀνθρώπους γενέσθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διά τε τὴν εὐκρασίαν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν φύσιν τοῦ Νείλου. τοῦτον γὰρ πολύγονον ὄντα καὶ τὰς τροφὰς αὐτοφυεῖς παρεχόμενον ῥᾳδίως ἐκτρέφειν τὰ ζωόγονηθέντα etc.

2 Schol. Apollon. IV, 272.

3 progymnasm. c. 2. p. 16.

tim eo loco, (I, 46 extr.) quo sepulcra regum Thebanorum memorasse ait e Graecis multos, qui Ptolemaei Lagi aetate Thebas profecti historias [103] Aegyptiacas condiderunt; in quibus, inquit, Hecataeus est. Sub Philadelpho *Manetho* floruit, de quo quidem, quae tu senseris, Collega coniunctissime, *Meinere*, nec ignoro, nec reprehendo; nolim tamen ex spuria praefatione et ex locis truncatis et interpolatis ab iis, qui caussae consiliove suo inservientia inde eruere volebant, necdum ad saniorem criticam exactis, apud Syncellum, eum nimis cupide damnare, et mendacis scriptoris ei notam inurere. *Lynceum Samium*, Duridis historici, qui Philadelphi tempore vixit, fratrem, *ἐν Αἰγυπτιακοῖς* laudatum videas, apud Athenaeum (IV, 13. p. 150. B.) Fuere praeterea *Αἰγυπτιακὰ Alexandri Polyhistoris*, qui Sullae aetate vixit, aliquoties Stephano Byz. laudata. Hi scriptores omnes anteverterunt Diodorum aetate; nam nolo commemorare eos, qui aequales fere eius fuere, *Chaeremonem*, vanum hominem, qui Aelium Gallum in Aegyptum sequutus erat, cuius historia Aegyptiaca extabat, nec *Ptolemaeum Mendesium*, qui regum Aegypti historias tribus libris complexus erat; cui successit *Apio Grammaticus*, ex Iosepho notus, qui Aegyptiaca quinque libris exposuerat [1].

---

1 Multo minus in hunc censum vocabo scriptores incertae aetatis: Asclepiadem, cuius Aegyptiacorum librum LX., numero parum probabili, in Athenaeo laudatum videas lib. III. p. 83. C. de aureis malis; nescio an eundem cum Asclepiade Mendesio, cuius *Θεολογούμενα* Sueton. Aug. 94 excitat. Alter Asclepiades ex Procli schola prodierat superstitionibus Aegyptiacis, quales illa aetate erant, imbutus, et *Αἰγυπτίων Ὠγυγίων* scriptor, quem cum Herasco comparatum videas e Damascio ap. Phot. et Suid. in *Ἡράϊσκος*. *Cosmen*, ap. Schol. Apollon. IV, 262. memoratum super antiquitate gentis Aegyptiacae: *Κόσμης ἐν πρώτῳ Αἰγυπτιακῶν*. *Leo* quoque Aegyptiacas res perscripserat, sec. Hygin. Astron. II, 20. Tertull. de Cor. Mil. 7. et alios: v. Worth. ad Tatian. adv. Gr. c. 44. p. 96. qui etiam ex Arnobio conficit, Leonem Pellaeum fuisse. Videtur esse idem quem Schol. Apollon. IV, 262. laudat *ἐν πρώτῳ τῶν πρὸς τὴν μητέρα*. Ex eodem Hygino intelligitur, eum fabulas ad historicam veritatem redigere voluisse, verborum tamen rerumque lusu adhibito, adeoque a Tatiano, Arnobio, Tertulliano inter eos refertur, qui Gentilium fabulas de diis ipsi exploserint. Leonem Byzant. qui Philippi aetate vixit, vix pro [104] eodem habebo cum Voss. de H. Gr. *Aristagoras Αἰγυπτιακὰ* meminit Stephanus Byz. *Euagoras* Lindius condidit historiam regna Aegyptiorum complexam, teste Suida, et *Lyceas* Naucratita *Αἰγυπτιακὰ*, ut cognoscimus ex Athen. XIV, 1. p. 616 D. Alios scriptores, qui Aegypti et Aegyptiorum memoriam fecerant, v. in Schol. Apollon. IV, 259. add. scriptt. de Nilo v. 269. cum *Castore*, qui de eodem egerat, et de Pyramidibus apud Plin. Ind. lib. XXXVI. de quibus egi in *Antiquar. Abhandl.* P. II. p. 112. sq. De Babyloniorum in Aegypto sedibus nonnulla *Ctesias* tradiderat (Diod. I, 56.) Commemoro haec maxime eo consilio, ut, si fieri possit, animis infigam penitus illud: pauca esse ex antiquitate, de quibus asseverate ac fidenter satis pronuntiare liceat; deficere nos in plerisque testium et tabularum auctoritatem idoneam; pauca esse

[104] Aegre utique ferendum est, Diodorum non monuisse, quem potissimum auctorem in Aegyptiacis sequutus sit, ne illud quidem, unumne an plures. Nam ut ipsum a sacerdotibus, quibuscum congressus sit, ea accepisse, quae narravit, statuamus, vetant plura; primo quidem, quod ipse scriptor, quantum invenire potui, nusquam hoc profitetur; contra vero se ab Aegyptiis narrata repetere, sexcenties monet; repetit autem sic ut satis appareat, eum ex maiore rerum copia utiliora delibasse (c. 69. extr.) Ex ipsis libris sacris repetere sua non potuit, quos nec legere nec interpretari potuisset, quosque tum superstites non fuisse vel ex hoc colligas, quod tanquam de re praeteriti temporis loquitur, ubi de iis agit (*ἐίχον.* v. c cap. 44.) Est etiam in toto libro perpetuus respectus philosophiae et mythologiae Graecae, maiorque eius scientia quam superstitionis Aegyptiacae. Fit quoque parum probabile, illa aetate, qua Aegyptum adiit, ullum superfuisse sacerdotem Aegyptium satis doctum et patriae et Graecae religionis. Etsi nolim negare, mansisse etiam in mediocri illa sacrorum Aegyptiorum [105] conditione sacerdotum collegia et in iis nonnullos, qui de religionibus et historiis commentarentur. Ita, nisi Tacitus hoc ad priscum narrandi morem deflexisse videri debet, (Ann. II, 60.) Germanico Aegyptum peragranti *iussus e senioribus sacerdotum patrium sermonem interpretari, referebat* etc. Poterant vero etiam scriptores ex libris sacris repetita dicere ea, quae ex scriptoribus hauserant, qui sacros libros sequi se dixerant. Neque in his mentiendi libidinem statuere necesse est. Hecataeum Abderitam Diodoro esse inspectum, supra docui; potuit eum in religionibus quoque sequi, quas ille ex sacerdotum fide exposuerat (cf. Plutarch. T. II. p. 354. C. D. super Amun) Ad antiquiores scriptores aliquo loco provocat (c. 66.) et alio loco *se Herodotum et nonnullos scriptores* narrationum portenta tradentes deserere velle ait (c. 69 f.). Quicquid est, eum scriptores Graecos sequutum esse, qui ad Graecas religiones Aegyptiaca deflexerant, manifestum fit. Quod antequam disertius exponam, pauca omnino *de fabularum Aegyptiarum origine et causis, et de earum interpretatione* praemittam; quibus de rebus etsi a multis viris doctis, etiam a Collega nostro *Meinersio* erudite actum est, litterarum tamen humanitas, quam profitemur, animorumque benevolentia, intercedere non potest, quo minus in argumento, in quo ultra probabilitatem procedi nequit, sui quisque animi iudicium exponat; ad ipsam autem litterarum utilitatem, quam unice propositam habere videri volu-

---

ex omni memoria, quae in historias relata fuere; multo pauciora ex iis, quae olim tradita fuere, ad nos pervenisse; disceptanda esse pleraque opinione et coniectura, quae supra probabilitatem assurgere nequit. Ipse itaque, dum haec scripsi, non nisi, quae mihi probabilia viderentur, afferre bene memineram.

mus, nihil potest esse gravius, nihil salubrius, quam ut ii, qui a diversis principiis profecti in diversas sententias discesserint, de eadem re disputata in medium proferant. Ad obtrectationem autem et invidentiam nec ipse referre hoc soleo, si quis diversa ab iis, quae ipse statuo, attulerit, et meo iure postulare videor, ut et mihi, quae sentio, in medium proponere liceat. Ita tandem licebit aliis, forte et mihi [106] ipsi, exactiore iudicii trutina pensitatis rebus, iudicium facere subtilius.

In promtu quidem est, Aegyptios dicere de sacris, religionibus ac litteris suis, absurda et ridicula tradidisse; accusare seu scriptorum seu sacerdotum fraudes et mendacia. Neque is ego sum, qui caussam eorum agendam suscipiam. Licet tamen forte agere cum iis clementius ac liberalius, si sequentia recte a me ponuntur: Primo sapientia Aegyptiorum antiquiorum esse potuit alia nulla, quam infantiae generis humani; opiniones adeo et placita illa complecti debuit ad nostros sensus vulgaria et vel pueris obvia, physicas autem rationes, ut rudium hominum, vanas plerasque et superstitiosas. Sermone porro usi sunt in infantia generis humani nato, et scriptura hieroglyphica, quae non minus incunabula illa arguit, et vel sagacissimorum hominum acumen obtundit. Hoc sermone, his hieroglyphis animi iudicia in multis deflecti, et omnis cogitandi, commentandi et eloquendi, ratio proprio aliquo ac diverso a nostris sensibus modo constitui debuit.

Iam ab initio itaque facile intelligi potest, (I) Aegyptios nobis in multis hugari videri debere, partim suarum opinionum vanitate, partim nostra ignoratione eorum, quae signis notionibusque a nostro more alienis tradiderant. Si tamen vera et aequa de iis iudicare volumus, primo loco, quid ipsi senserint, quidve eorum animis in quaque re obiectum aut fuerit aut esse potuerit, ut assequamur, elaborandum erit; sin assequi non licuerit, saltem nostrum iudicium erit inhibendum. Quae Aegyptii tanquam antiquitus tradita acceperant, monumentis antiquis erant consignata, hieroglyphicis quidem characteribus, in quibus interpretandis consumi [107] sacerdotem doctioris aevi operam necesse fuit. Exarati de his libri sacri seu commentarii sacerdotum litteris Aegyptiacis, in quibus accessere mox alia seriboris aevi. (II) Omnis porro religio Aegyptiorum a sacris ritibusque singulis, ut ipsa rerum natura fert, processit; a singulis familiis ac stirpibus ad urbes et nomos singulos sacra transiere: in his praecipuarum nonnullarum urbium sacra et numina, eaque adeo pleraque a maioribus accepta, principatum obtinuere; de quibus supererat forte fama aliqua et narratio cum iisdem a patribus accepta; similiter etiam singularum urbium ac regnorum per Aegyptum memoriae habebantur. (III) Omnia igitur haec, ut in aliis priscis populis, sigillatim sparsa et de rebus singulis, nusquam corpus aliquod ac systema seu reli-

giosae doctrinae seu historiae seu philosophiae; nam et hoc docet omnium populorum historia, a singulis philosophematibus omnem sapientiam procedere, et serioris aevi rem esse, plura corpore ac systemate complecti; nec nisi per Graecorum studia notitiae hae per Aegyptum sparsae colligi coepisse videntur. Secundum haec quis non intelligat, Aegyptiorum non minus quam Graecorum aliorumque populorum historiam et philosophiam, adeoque religiosam opinionem, progressam esse *a mythis*, conceptis antiquo sermone et charactere hieroglyphico. (IV) Successu temporum collegia Sacerdotum in templis nonnullis potioribus coaluere numero et doctrina insigniora: inque his primo loco Thebis. Omnino facto incolendi initio ab Aegypto superiore, maturiora quoque ut opum et potentiae, ita etiam litterarum incrementa fuere in Thebaide; in qua monumenta quoque maiorem antiquitatem spirant. Quid? quod antiquiora quaeque de Aegypto narrata ad agrum Thebanum fere referenda sunt (cf. Herod. II, 15) Memphis, quippe serius exstructa, omnia habuit seriora, pyramides quoque. In his, [108] quae dixi, Sacerdotum collegiis multa super historiarum ex antiquis monumentis et hieroglyphis, tum super sacrorum et rituum origine, disputata esse probabile fit, et quidem diversis opinionum diverticulis. Ea igitur quae ad nos pervenere de antiqua Aegypto tradita, pauca ex antiquis monumentis, pleraque ex sacerdotum disputationibus et interpretationibus monumentorum, diversorum quidem temporum, et collegiorum, profecta esse manifestum fit; quae ut in corpus redigerentur, non nisi a Graecis interpretibus periclitatio facta esse videtur.

Non male nobiscum actum dicerem, si modo disputationes illas sacerdotum antiquiorum haberemus. At horum omnium nihil sincerum et incorruptum ad posteritatem pervenit, sed omnia utique per Graecam interpretationem corrupta, modo a Graecis interpretibus, modo ab Aegyptiis graece doctis[1]. Quo quidem alveo ad nos derivata tantum non omnia plurimam labem traxisse necesse est; (graecissant enim omnes qui de Aegyptiis tradiderunt, ut nec tamen mendacii et fraudis nota iis inurenda, sed ex sacculi genio venia danda sit) eaque perscripta eo tempore, quo Aegyptii suis legibus et institutis uti desierant. Iam primum ipso temporum successu, regum imperiis saepe mutatis, et tandem in dominatum superbissimum versis, ipsa sacra, litteras, religiones, quas vicissitudines expertas esse putabimus! de quibus omnibus

1 Inoleverat Aegyptiis adeo illa interpretatio antiquitatis suae ex Graecis litteris, ut sub Ptolemaeis et Romanis vix aliam ullam nossent. Ita Germanico Aegyptum invisenti eandem expositionem factam videas ap. Tacit. Ann. II, 60. Accessere mox innumera et incredibilia philosophorum somnia, ad quae tamen priscas Aegyptias religiones nemo puto exiget; et egit de his docte Collega amantissimus *Meiners*

nihil scitur. [109] Tandem ad ultimam servitutem depressos cum servitute bonarum rerum ignorationem et foedam superstitionem Aegyptios induisse mirabimur? Ex hac tamen ultima aetate populum per XX fere saecula opibus florentem aestimare et metiri velle aequumne est? Ex ultimis tamen his saeculis fluxere ea, quae de Aegypto narrata accepimus, etiam ea, quae ex antiquioribus monumentis petita feruntur. Saeviente in Aegyptios Cambyse vetera monumenta magnam partem erant igni ferroque eversa, vastata aut mutilata, Sacerdotum collegia magnam partem sublata cum ipsis sacris, religionibus et templis, in clarioribus utique urbibus, ut Heliopoli (v. c. Strab. XVII. p. 1158 C. qui ibidem narrat nullos tum sacerdotes, nulla philosophiae et religionum superesse studia): Memphi regia aedificia Strabo visebat diruta et deserta (p. 1161. B.) Thebae autem primo a Cambyse direptae et eversae, mox ex seditione solo aequatae fuerant a Ptolemaeo Lathuro (Strabo p. 1170. C. Pausan. 1, 9.). Inter haec annon prisca instituta, litteras, divina humanaque interiisse et ex hominum memoriis abolita fuisse credibile fit? quae autem in egena plebecula manserant, ad miseras pleraque superstitiones abiisse? Gratia tamen vel sic magna habenda est scriptoribus, qui nobis aliquam saltem gentis huius ad omne aevum memorabilis memoriam servarunt. . . . . .

Fontes eorum, quae de antiquitate Aegyptiaca tradunter, valde diversos esse, adeoque etiam rerum narratarum auctoritates, nunc declarabo curatius. Ea quidem quae ab eo inde tempore, quo Graeci Aegyptum adiere, gesta sunt, ad vulgarem historiarum Graecarum ordinem redeunt. Antiquiora dixi partim ex antiquissimis monumentis hieroglyphis insignitis, partim ex sacerdotum [110] interpretatione esse petita. Quae si sedulo distinxeris, de multis iam iudicium ferri poterit et aequius et verius. Antiquissima igitur manifestum fit priscis monumentis fuisse memoriae hominum tradita; de quo nemo ambiget. Monumenta et extitisse olim et extare adhuc hieroglyphis insignita satis puto constat [1]. Iam hieroglypha nemo interpretari potest nisi is qui

---

1 Non prorsus improbabile esse arbitror, si hieroglyphorum, quae adhuc cum in obeliscis tum in aliis monumentis, multo magis quae in hypogaeis atque in ruinis inprimis Thebaidis supersunt, corpus aliquod recte dispositum haberemus, ipsa eorum comparatione multa erui et mutua forte luce collustrari posse. Uti nunc quidem Aegyptia antiquitas se habet, nihil satis diligenter curatum est. Ingens reliquiarum per Thebaidem neglectus iacet cumulus; in agro Memphitico quam multa lateant abdita, docuere recentissimis temporibus Dux *de Chaulnes* et *Montagu*; haud contemnendum antiquitatis Aegyptiacae apparatum per Musea et per libros ita sparsum videas, ut difficile sit iustam comparationem facere aut in diversissima temporum intervalla, ad quae referenda sunt, ea referre. Uno verbo: ipsis fundamentis et

cum signis signorum vim et mentem acceperit: quod nisi factum fuerit, ad coniecturam redeunt omnia eamque incertam et lubricam. Quo tempore inter sacerdotes Aegyptios hieroglyphorum notitia exoleverit, equidem non dicam; satis tamen intelligitur, litterarum ductibus admodum antiquo aevo repertis, mature eam interiisse. Consignata inde fuere litteris nonnulla ex hieroglyphica antiquitate iam ab initio; alia coniectando et divinando assequi voluit serior aetas: omnia haec *libris sacris* perscripta esse verisimile fit; de quibus quidnam mihi ex rerum ipsa ratione statuendum esse videatur, nunc paucis aperiam.

[111] Igitur non mera mentiendi libidine sacerdotes libros sacros fraudibus et mendaciis consarcinasse statuo: sed a quo inde tempore litterae erant inventae, necesse fuit ea, quae extabant veteris aevi monumenta, hieroglyphis insculpta, transcribere; quae ipsa res interpretandi studium afferre debuit; rationes itaque antiqua tradendi subnasci debuere variae ac diversae, per diversi aevi tempora, et pro diversorum ingeniorum, diversorumque collegiorum sacerdotalium consilio et opinione. Hinc tanta varietas in annis, quos adscripserant sacerdotes nominibus regum ex monumentis descriptis, pro diversis diversorum computis. Quod autem intra sacerdotum claustra se continuerunt omnia, quae ad doctam antiquitatem spectabant, hoc non ad calumniandam aut elevandam horum hominum fidem trahendum esse censeo. Magno humanitatis beneficio id factum, quod in nonnullis populis ordo aliquis sacerdotum modo, modo magorum, modo Brachmanum extitit, qui litteris ac disciplinis vacarent; ita saltem earum elementa reperta et aliis tradita fuere; cum contra in iis populis, qui hoc hominum ordine carerent, barbaries et litterarum ignoratio pertinaciter mentibus insederit. Porro supererant, quantum intelligo, narrationes antiquae, quae ad quemnam ex priscis regibus referendae essent, ambigebatur. Hinc una eademque narratio interdum ad diversa regum nomina adscribi passim coepit. Occurrebant autem in monumentis alia ad gentis antiquitatem, res gestas, fata et facta, alia ad religiones ritusque spectantia. Subnasci adeo opinionum dissidia coepere non modo super historiis, verum etiam super religionibus, earumque caussis: quae tanto maiora esse debuere, quo maior erat per Aegyptum religionum diversitas. Quae si tenueris, unde Graecis advenis tam

---

initiis eorum, quibus historia Aegyptia superstrui possit, caremus, seu scripta seu artis opera ea esse malis. In caeteris habet plerumque res se hunc id modum: partim habemus textum, quem vulgo diceres, cuius interpretatio perit, partim commentarium, cuius textus nullus ad manum est; nam *ἱεροὶ λόγοι* hieroglyphorum, h. e. eorum quae hieroglyphis tradita erant, expositionem continebant. At hieroglypha illa aut periere aut nondum in comparationem venere.

varia ac discrepantia seu de historiis seu de religionibus ex libris [112] sacris recitata fuerint, facile licet assequi. Fundus aliquis debuit esse plerisque omnibus: antiqui alicuius monumenti auctoritas, sed obscura plerumque illa et incertae interpretationis; multo magis obscurata hominum, qui interpretari voluerunt, opinionibus; ita ut cum facto antiquo teneamus plerumque commenta seriorum hominum; adeoque antiquior historia Aegyptia comparari possit hactenus cum historia antiquiore Graecorum a mythis profecta; inest et huic aliquis fundus, aliqua ratio, sed plerumque tam obscurata, tam lubrica et incerta, ut de vero nihil pronunciare liceat.

Nec tamen hoc unum librorum sacrorum argumentum fuisse apparet, ut antiqua traderent; perscribi mox coepere res proximae cuiusque aetatis, ita ut pro annalibus Aegyptiorum iidem libri sacri essent; hoc tamen non nisi serius factum esse, ipsa narrationum ratio et indoles docet. Quam diversae auctoritatis et fidei illos annales fuisse credere licet! e quibus tamen ne fragmenta quidem, sed tanquam ex paludosis rivulis derivatas lacunas habemus. Alii libri disputationes de rebus sacris complexi sunt, alii alia; sed de his disputare, nihil nunc attinet. Illud modo declarandum esse arbitror, librorum horum sacrorum auctoritatem esse debuisse admodum diversam; potuere enim alii habere maiorem antiquitatem [1], alii maiorem doctrinam, fidem, aliis.

Potuere quoque inter Sacerdotes haberi, quae fama vetere essent accepta (*alte Sagen*): quae eadem tamen libris sacris [113] consignata fuisse, probabile sit, saltem tum, cum Herodotus Aegyptum adiret, v. c. de Aegypto inferiore ab initio aquis submersa: (II, 4. et 10.) aut ubi scriptor praeclare ex testaceis in montibus et ex saxis pyramidum conchyliatis argumentatur c. 12. (sagacius, quam Strabo XVII, p. 1162. B.) et de soli alluvie c. 13. In iis igitur libris computi regum ex iis monumentis, antiquiores utique, confecti continebantur: unde praelectos eos transcripsit Herodotus (II, 100.) Ergo antiquiora redibant omnia ad monumenta eorumque interpretationem. Neque adeo aut mirandum, aut, nisi alia causa adfuerit, de fraude est cogitandum, si multa ex antiquis columnis ac cippis, (στήλαις) in quorum numero obelisci fuere, petita afferuntur; inscripta iis putabimus fuisse hieroglypha, non interpretationes ipsas, quas forte libri sacri continebant. In nonnullis locis etiam nonnulla servare potuit hominum memoria, qua ii, qui arabilem Aegypti partem incolebant, adeoque, ut proba-

1 Satis magnam auctoritatem habuisse libros nonnullos sacros probabile fit, in tam antiqua scribendi litteris origine et inventa materia domestica, papyro. Quid quod iam in antiquissimo monumento, Osymandyae sepulcro, volumina erant efficta. v. Diod. I, 49.

bile fit, vitae cultu et institutione alios anteibant, mirum in modum excelluisse narrantur ab Herodoto II, 77. Interea nec hoc a vero abhorret, exstitisse quoque lapides, in quos ea, quae ex antiquis hieroglyphis intelligi posse putabantur, litteris Aegyptiis erant transcripta. Ita apud Tacit. Ann. II, 60, Germanico invisente Aegyptum: *et manebant* (Thebis) *structis molibus litterae Aegyptiae priorem opulentiam complexae:* potuit tamen scriptor his ipsis nihil aliud quam hieroglypha, cuiusmodi v. c. in obeliscis sunt, intelligere. Unum adhuc subiungam, quod ad antiquiores historias spectat, in quibus saepe aegre ferre viros doctos video, quod ad simplicem regum enumerationem factorumque recensum eae redeunt. Atqui ipsa materia scribendique vetus ratio in saxis, hieroglyphorum quoque indoles, vix disertiorem expositionem admittere potuit. Quaecunque ex priscis monumentis etiam a Mose descripta sunt, [114] breviter rerum tantum summas comprehendere quis miretur? Indiculos itaque regum Aegyptiorum, quos habemus, ex priscis monumentis descriptos esse negare nolim: sed annos additos ex sacerdotum interpretatione et computatione probabile fit. Omnino antiquissima quaeque brevissima esse autumandum est, et, si volumina audimus, singulis foliis nostris perscribi forte posse, quae olim in volumine habita essent, meminerimus.

Non itaque falli me arbitror, si dixero, partem aliquam historiarum fabulosarum ex monumentis male acceptis, aliam ex hieroglyphis, quorum vis et sensus ignorabatur, ductam esse. Ita, ut uno et altero exemplo utar, Phoenicis notio ex nulla alia re quam ex pictura hieroglyphica, qua adumbrabatur Cyclus magnus anni solaris et lunaris ad idem initium redeuntis, ducta est (Herod. II, 73.) ut dudum docuere viri docti. Quae de mortuorum iudicio narrantur, si quem fundum habent, ex priscis sculpturis ea petita esse suspicor; occurrunt adhuc vestigia in tenuissimis his reliquiis, quae supersunt, v. c. in sarcophagis (ap. Com. *Caylus Recueil Tom. V.* pl. 8.) Fabulas de Osiridis virilibus ab Iside consecratis ortas esse puto a phallo, symbolice in parietibus picto et in pompis deorum portato (Diod. II, 22. cf. Plutarch. T. II, p. 358 B.)

Verum ea, quae sentio, uno eoque palmario exemplo declarabo sculpturarum sepulcri Osymandyae (Diod. I, 48. 49.) Regi pugnanti ad latus erat leo (haud dubie ad fortitudinem pugnantis alludente; re tamen mox in rem gestam versa) ducti in triumpho captivi sine virilibus et sine manibus (en originem fabulae de Sesostridis statuis in terris victarum gentium positis Diod. I, 55. et ipse Herod. [II 5] II, 102.) tum XXX. iudicum consessus in pariete exsculptus, cui ex adverso in media aede stabant multae statuae ex ligno factae, quae adumbrabant litigantium et de iure dis-

ceptantium turbam. Inter iudices unus erat praecipuo inter ceteros loco (Romanus Praetorem dixisset) appensam ex collo Veritatis seu Iustitiae icunculam habens clausis oculis insignem. (Symbolicum hoc fuisse quis neget? ab hoc tamen aut simili simulacro petita est haud dubie narratio de priscarum aetatum iudicibus hoc insigni instructis. cf. Plutarch. T. II. p. 358. B.) Circa illum magistratum voluminum multitudo dispersa iacebat. Ipse rex diis dona ferebat. His accedebat circulus aureus CCCLXV. cubitis divisus Solis cursum designans. Omnino Osymandyas in historias relatus esse videtur a serioribus, cum in monumentis Solis symbolum seu hieroglyphum ille fuisset. Idem in Sesostride factum suspicatus sum alio loco. Ornata haec forte sunt iis, quae in pluribus ac diversis monumentis passim occurrebant Contra quae de imprecatione Menae, inventoris luxus, narrantur, (Diod. I, 45.) ex columna ducta sunt, cui imprecatio erat inscripta (cf. Plutarch. p. 354 A.)

In historiis porro illud tenendum, quod obvium est, et a multis observatum, veteres observationes astronomicas et physicas, per hieroglypha et symbola traditas, praefixas esse historiis, eodem more, quo idem apud Graecos, Phoenices, et alios populos factum. Itaque nec in numeris annorum haerendum esse arbitror; omnem enim in iis cum historiis comparandis operam lubricam esse necesse est; inprimis cum computi illi astronomici vix integri et incorrupti ad scriptores Graecos perlati fuerint; alii autem computandi modi fundo idoneo careant. Quod numerantur apud Herodotum II, 144. usque [146] ad Sethonem Vulcani sacerdotem, CCCXLI generationes a primo rege, qua tandem re nititur? quod is numerus colossorum ligneorum visebatur in templo Iovis Thebani, iique sacerdotes summos referre dicebantur. At gratis sumebatur hoc, quod omnes perpetua progenie, filius quisque patri succedens, prognati esse ferebantur.

Praeterea tamen, in historiis non secus, quam in sacrorum ritibus, de quibus mox dicam, fabulas, quibus plebecula delectari solet, comprehendi nemo neget, nonnullasque inventas, saltem ornatas ad salubre aliquod monitum seu ad religionem populo commendandam. Ita quae de Sesostridis filio excaecato et sanato prostat narratiuncula: Herodot. II, 111. Diod. I, 59. Excaecatus narratur, quod Nilum sagitta petierit; cui rei locum dare potuit, quod exstabat signum eo statu; (c. 59) potuit quoque uxoris castitas celebrata esse admixtis fabulis. Verbo, relegenda talia sunt in suum ordinem et locum; non vero ex his iudicium de aliis prorsus disparibus faciendum.

Hactenus de historiis. Quae de religionibus et ritibus sacris narrata accepimus, alia ad ritus religiosos spectant, qui aut tum fuere, cum a scriptoribus traderentur, aut quos ullu fuisse, ipsi

traditum acceperant; alia ad caussas et origines, adeoque ad opiniones seu sacerdotum seu interpretum seu ipsorum scriptorum. Alienum a consilio esset, singulatim haec persequi: sed in iis ipsis, quae de religionibus memorantur, licet alia recentiora alia antiquiora internoscere. Nolim ad argutias delabi, sed tria saltem antiquarum religionum genera discernere mihi videor; quorum recentissimum est illud, quo ad Isidem et Osiridem referuntur omnia; praecesserat aliud, ut ita dicam, systema VIII, aliud XII deorum. (v. c. [117] Herod. II, 46. 145.) Subesse iis magnam notionum physicarum simplicitatem, obvia res est, nec dubitare licet a sensibus religiones quasque antiquas petitas fuisse. Multa ad ea, quae libris sacris perscripta erant, redire manifestum fit, alia ad λόγους ἱεροὺς, h. e. interpretationes sacerdotum, quas diversae aetatis, auctoritatis, fidei, esse debuisse in aprico est. Antiquissimas quasque Aegyptiorum religiones simplicissimas fuisse credere licet; etiam eas, quae symbolici quid haberent; easdem, diversarum urbium et locorum, fuisse origine diversas, supra innuere memini. Per tantum aetatum numerum etsi in populo antiquitatis tenacissimo fieri tamen non potuit, quin multa novarentur; quam multa per tot seculorum decursum ex memoria hominum exolescere debuere! substitutae sunt opiniones et coniecturae, variae et incertae et a diversis sacerdotum collegiis, in diversis Aegypti nomis, in tanta religionum et institutorum diversitate. Mox cum Graecorum forte exemplo super religionum originibus et caussis disputare inciperent, in tam remota antiquitate ad opinationem pleraque abire necesse fuit, etiam ubi hieroglyphorum in monumentis fides esset advocanda. Ut uno et altero exemplo haec declarem: quae symbolice olim de Iside et Osiride narrata fuerant, ea, ac si vere gesta essent, acceperunt: ita etiam quae de Thot, inventorum symbolo, dicta erant. Memoratum est, morem fuisse antiquitus, ut imperium domesticum apud feminas esset (Diod. I, 27.) atqui is mos, si animum advertas, nullus alius fuit, quam aliorum barbarorum, ut omnis familiae et rei domesticae cura penes matremfamilias sit, marito interea in domo otiose desidente. Adeo Aegyptii seriores sua instituta antiqua ignorarunt ipsi. Eodem spectat quod Herodotus feminas in foro versari et mercaturae vacare, viros domi desidere narrat (II, 35.)

[118] Iam ut summatim apponam tanquam in tabula delineationem historiae Aegyptiorum, quam quidem utinam aliquis doctior me et otio abundantior perficiat, haec tanquam pro principio et fundo ponenda esse arbitror: Seiungendae sunt ab initio statim scriptorum interpretationes et opiniones; adeoque omnia ea, quae Graecas rationes redolent; et revocanda, quantum fieri licet, omnis narratio ad ipsa Aegyptiorum verba et sensus; tum et in his indagandum, e quo fonte unumquodque manaverit, utrum ex

vulgari fama, an ex sacerdotum narratione, et ex cuius collegii opinione; discernenda quoque tempora, nec antiquiora habenda eodem loco et ordine, quo recentiora; discrimen porro faciendum inter ea, quae uni et alteri Nomo et urbi in more habita aut narrata fuisse dicuntur, ab iis, quae toti Aegypto: inprimis omnino dirimenda ea, quae de Thebaïde et de inferiore Aegypto traduntur; restant ea, quae ex monumentis antiquis dicuntur esse petita, quae utique pleraque ad hieroglyphorum interpretationem redeunt, cuius auctoritas non ubique esse videtur satis gravis, inprimis cum plerumque ad systema religionum cuiusque collegii facta ea sit; qua quidem via ipsa mythorum doctrina adeo fuit perturbata, cum v. c. seriores ad Isidem et Osiridem omnia traherent. Sunt tamen ipsa monumenta, hoc est aedificiorum ruinae, signa, anaglypha, picturae, obelisci, pro argumento multarum rerum, quas narratas videmus; partim ea alia super ingeniis institutis et religionibus Aegyptiorum suppeditant, pauca quidem satis explorata, ex quibus tamen iudicium facere licet, prorsus diversam per tot aetates fuisse populi ad omnem hominum memoriam memoratu digni fortunam, nec litteras easdem, nec religiones, nec instituta, nec eundem omnino humanitatis ingeniorumque cultum per omnia secula obtinuisse.

[119] Iam ut ad Diodorum redeam, quem historias Aegyptiorum ex Graecis fontibus hausisse dixi, cum in iis pleraque ad Graecas rationes essent inflexa, in eo tamen in diversa abirent scriptores, ut alii mythice, alii physice Aegyptiacas historias explicarent, alii politicas et pragmaticas narrationes instituerent; Diodorus ad singula fere genera narrationem de Aegyptiis accommodatam scriptis suis consignavit; inprimis vero ad ultimum genus, *pragmaticum* illud dicas, narrata reflaxisse deprehenditur, idque pro operae suae consilio, cum ad utilitatem vitae omnem historiam referret. Ita factum est, ut Aegyptias historias ex suis, non ex Aegyptiorum notionibus digereret.

Primo quidem loco (I, 11. 12.) sententiam de primis, praeter Osiridem et Isidem, quinque Aegyptiorum diis proponit, quos sane physicum systema constituere manifestum fit. Modo illud Diodorus non ad fabulas Graecas revocare maluisset: nam cum Solem et Lunam in Osiride et Iside recte invenisset, aetherem in Iovem, ignem in Vulcanum; terram in Demeterem, τὸ ὑγρὸν in Oceanum, τὸ ξηρὸν in Athenen transformat; nec illud quidem monet, quibus nominibus ab Aegyptiis haec insignita fuerint. At in sequentibus seu Diodorus, seu is, quem sequutus est, auctor, alterum fabularum systema ab interpretatione profectum ingreditur, ut ad historicam rationem revocet ea, quae veteres erant philosophati per hieroglypha super rerum humanitatisque cultus origine. Itaque, cum Solis cursus per Osiridis profectionem per ter-

rarum orbem antiquitus fuisset declaratus, Osiridis et Isidis res gestae exponuntur, tanquam ex annalibus, contextae partim ex antiquis mythis, hieroglyphorum expositionibus, partim admixtis fabulis de Baccho e Graecia [120] translatis. (a c. 17 sq.) Quam multa physici argumenti in his latuerint, ex frequenti phallorum usu in vetere Aegypti religione inprimisque ex pudendis Osiridis repertis ac diligenter servatis colligi potest; nam naturae virtutisque generatricis symbolum antiquitatis commune fuisse phallum, satis constat. Quae de Osiridis morte, corpore disiecto, et iterum reperto et similia narrantur, a symbolica expositione rerum nescio quarum profecta esse verisimile lit. Quam diversae habeantur numinum Aegypti interpretandorum rationes ipse Diodorus observat; (c. 25.) nec tamen ei in mentem venit, damnandum esse omnino totum hoc cōsilium interpretandi deos ac mythos Aegyptiorum per Graeca nomina et fabulas. Ceterum in toto hoc loco de diis (usque ad c. 29.) non tam Graeci scriptoris vestigia pressisse, quam potius Aegyptium aliquem scriptorem graecissantem, h. e. religiones Aegyptias ex Graecis illustrantem, expressisse videtur; nec satis scio an *Asclepiades* ille fuerit, cuius theologumena supra e Suetonio memoravi. Saltem ipse Diodorus caput illud ita absolvit: *καὶ περὶ μὲν τῶν θεολογουμένων παρ' Αἰγυπτίοις τοιαῦτ' εἰπεῖν ἔχομεν.* Quod c. 27. se non ignorare monet, *scriptores nonnullos de sepulcris Osiridis et Isidis ad Nysam Arabiae* narrare, spectat forte ad *Euhemerum* et ad *Leonem Mendesium*. (v. not. p. 103.) si modo ille antiquior Diodoro fuit. Dum vero narrationes (c. 28.) de coloniis Aegyptiorum repudiat, pungit forte *Istrum* Callimachi discipulum, qui de Aegyptiorum coloniis scripserat, fabulas Graecas persequutus, ut ex vestigiis, quae supersunt, colligo. (cf. Voss. de H. Gr. IV, 12.)

Sequitur locus de situ *Aegypti et de Nilo* eiusque natura (c. 30—41.) in quo multa de suo tradere potuit; nam ipse Aegyptum [121] adierat sub Ptolemaeo neo Dionyso s. Aulete circa Olymp. CLXXX, 1, U. 694. qui tamen itineris terminus fuerit non aeque constat. Quo usque enim in Aegypti superiora penetraverit, nusquam declarat. At Herodotus usque ad Elephantinen loca oculis cognoverat (II, 29.). Sane quidem tanquam de rebus, quas ipse auditu, non visu acceperit, *φασὶ, λέγουσιν*, addit, ubi de Nili parte superiore et de Meroë agit. Etsi de Nili fontibus et incrementis, de quibus multi multa scripserant, ea apponit, quae post aliorum lectionem ipse diligentius exploraverat, *Agatharchidis Cnidii* sententiam, tanquam veriorem amplexus, qui ab imbribus aestivis per Aethiopiam ingruere solitis inundationem petierat [1]. In eos auctores,

1 Pupugit me, quod Herodotus II, 19. 20. de Nili incrementorum caussa nihil ex Aegyptiis sacerdotibus comperire potuerat; at Diodorus (c. 37. p. 45. 39.) eos ex Oceano terram circumfluente caussam repe-

gulius Strabo ed eadem fere fidem utitur, (XVII, p. 1159.) *Priderierim et alios non incidit. Romanum ob felices neotium interfectum a turba ipse viderat* (c. 83.f.) Memphi ac suo adhuc tempore sacrificum bobis in *templo (nabito)* Volcani (5, 72.) *visebat ibi.* De monumentis autem antiquis, quae in his locis, quae alterum, non ampliss superserunt, adhit plerumque *quae*, et de Osymandyae sepulcro: et de templis quatuor, quae Thebis olim fuisse narrantur; et regum sepulcris omnibus olim XLVII fuisse, Prodiit quidem [122] Lagi tempore non superfuisse nisi XVII. hic scriptorum, qui tum silerunt Thebas, narrat; non tamen omnia plerique interfectione et eversione. Omnino quae de Thebis narrat c. 49 eq. pleraque non sint ex scriptoribus aliis, sed ex ipsius itinere. Nam ruinas tum cernere erat, non urbem. Adeo Cambyses (tum Lathyris) igni ferroque usuriunt. (c. 46.) Quo exemplo intelligi potest, quam exitiosus Aegypto Persarum imperium fuerit, siquidem per CXXXV annos, quibus Persae Aegyptum tenuerunt, tot praeclara monumenta corruerunt, non unius temporis vi, sed humanae barbariei, ut probabile est, plus Ptolemaeus Lagi ad Diodorum aevi fere CCLX. effluxerant; facta erat monumentorum strages alia minor quidem, sed strages tamen. Quam haec historia, fortunarum, institutorum, religionum, antiquarum per eadem tempora factam esse potuisse? et non ex hominum, qui post hanc tempora vixere, die et uectoribus de vetere illa Aegypto statuere sufficiunt.

In ea parte, qua regum historiae complexus est Diodorus (c. 43—58.), (sunt autem, Thebaei, quos praemisisse, Memphitae tantum, non Thebaei, nec aliter ac Herodotum, nec aliter ac diversum ab Herodoto sequutus est, cumque qui non vera et ex plurimis mihi tradere, sed inter plurimas quae narrantur veras; quae ab antiquioribus narrata erant, ad philosophicae rationis exacta sunt, eaque tis quae simile veritati et memoriae digna videbantur vide probantur. (c. 44. et 69.) Quae c. 69. narrat de Sesoosi (Sesostri Herod.) De Semiramide ipse ait (c. 20.) se eorum non modo a Graecis scriptoribus, sed et a sacerdotibus Aegyptiis fere tantum addit, quae ne superiorum temporum quidem esse dicunt narrentur, dilectum fuisse vetle eorum, quae ut rationi simile sint, et cum monumentis, quae adhuc superstiti, narrare consentanea. Atque verisimilium rationem et probabilitatem ita etiam tradit: quod idem Herodotus inter barbaricarum Graecarumque picumen refert c. 21. et esse Romanum ius ac ipsius tantum est existere, cc. 8. 25. Nam post Diodorum Siculum nemo scriptorum diligentiorum operam dederit, ea tempora explorandi qui longius adspiciendi; hoc illorum virtus ac vitia sit.

II Proeeder tamen horum expulsi ruinae superesse narrat p. 106. ed. 2. sed adhuc solitum virum dicendum, ne ea ipsa non exhibeam, qui vestigia de hoc oraculo alia insuper exposuit unus.

Digitized by Google

[123] non nisi ex iudicio scriptoris pragmatici definiit; id quod ab antiquis historiis ac mythis alienum est, qui ad longe alios sensus ac notiones veterum aetatum exigendi sunt. Itaque ille regem rerum gestarum et victoriarum fama celebrem, moxque victoriarum fructibus ad ornandos regni sui agros usum, exhibere studet; opera publica plura, quorum verus auctor ignorabatur, ei tribuuntur (c. 56, 7, 8.) Omnino in *Sesostride* haec duo mihi liquere videntur: primo quae de Osiride iam supra diximus a nonnullis in historiarum modum fuisse interpretata, ea ab aliis translata esse in Sesostridem, (apud Tacitum Ann. II, 60. Rhamses nominatur) eique adeo expeditionem assignatam in terras longinquas: cum proprie haec de Solis cursu olim narrata fuissent; alterum est, ut Semiramidem et Belum in Oriente, Solomonem in Palaestina, in aliis terris alia nomina, ita Sesostrin pro auctore veterum operum, quorum verus auctor ignorabatur, ut aggerum, fossarum, magnae molis aedificiorum, esse venditatum.

In *moribus et institutis Aegyptiorum* exponendis inde a c. 69 sq. ipse profitetur, *se, narrationum portentis, quae Herodotus et alii nonnulli rerum Aegyptiacarum scriptores delectandi caussa amplexi sint, missis factis, ea esse expositurum, quae a sacerdotibus Aegypti in commentarios relata accurate examinaverit.* Primo libros sacerdotum sacros ipse utique non inspexit, quomodo enim Graecus homo illos legere potuisset? etsi nec illo tempore extitisse eos credere licet; sed secutus est Diodorus scriptorem, gente Aegyptium, qui idem hoc professus erat, se sua e sacris libris hausisse; quis ille fuerit, ipso tacente quis pronuntiare ausit? De *Manethone* sane obvia est [124] suspicio. Forte et *Hecataeum Abderitam* adhibuerat; nam eum ea, quae de regum vita narrantur, simili modo narrasse, ex Plutarcho (T. II. p. 353. B.) colligere licet. Arripuit illa aut ipse Diodorus, aut scriptor, quem ante oculos habuit, et ita tractavit, ut praeceptis philosophicis ac politicis, monitisque, quibus regum ac principum vita regi posset, narratione sua auctoritatem faceret, dum praecepta in facta mutaret et ad ultimam antiquitatem ea retraheret; verbo, fuisse suspicor scriptores, qui, ad Cyropaediae exemplum, aut ad librorum nonnullorum Romanensium morem, quibus praecepta vitae et morum in Cyri vel Sethos historias relata et digesta sunt, de regum officiis ac muniis, de reip. et iudiciorum administratione ita tradidissent, ut veterum Aegyptiorum mores et instituta eundem in modum comparata exponerent. Ita regi Aegypti, quod Britanni de suo rege praedicare solent, non licuit male quid facere; recte faciendi potestas latissime patuit; illud tamen humana natura, multo magis regum ingenia detrectabunt, quod ne quidem recta et honesta pro lubitu facere licuit, sed ad praescripta loci,

modi ac temporis. In multis eum, qui haec primo commentatus erat, occurrere voluisse arbitror regnorum corruptelis, pravisque regum moribus. Latent igitur in his nonnulla antiquitus apud Aegyptios in hunc morem instituta, sed exornata ista pro consilii ratione, et ad eam notionem amplificata, quam auctor animo suo circumferebat. Ita recte narratur, quod c. 74. de populo in tres ordines diviso traditur; in tertio aratores et pastores habebantur; qui mercede constituta sacerdotum, regis et militum, agros co ere, armenta pascere putandi sunt; tum opifices et artifices.

In caussis *superstitiosi bestiarum cultus* reddendis (c. 83-90) auctores utique Graecos super Aegyptiacis superstitionibus argutantes [125] exscribit; nec videt veram caussam et rationem esse petendam ab antiquitate temporum successu corrupta. In religionibus, quae symbolis et hieroglyphis continebantur, quorum interpretatio non nisi certo hominum ordini, sacerdotibus inquam, institutione per manus tradita, innotescebat, fieri aliter non potuit, quam ut vulgi animi hieroglyphis adhaerescerent, tandemque, depressis ad servitutem, ignorantiam ac metum mentibus, ad superstitiosam opinionem, nulla ratione substructam, omnia revocarent. Nam ne statuas, inde ab incunabulis per omnia secula gentem Aegyptiacam eodem, ut nostri Negri, more animantia pro numinibus adorasse, vetat cum antiquior rerum apud Mosen memoria, tum reliqua quae de sapientia Aegyptiorum memorata ita sunt, ut refelli nequeant. Firmatam esse superstitionem mox aliis rationibus non negem: potuere enim alia animantia servari, alia diligenter curari, propter utilitatem aliquam insignem; cadavera potuere condi, ne proiecta aereni corrumperent; omnia haec a iustis caussis profecta in religionem verti potuere propter rerum cognationem. (cf. Herod. II, 67.)

Quae *de more sepeliendi et condiendi mortuos* narrat, (c. 91. 92.) non ex visu audituve habet, verum ex scriptoribus utique petiit, qui alia vidissent, alia antiquiorum narrata accepissent. Multa itaque tradit, quae si severius ipse exegisset, in tabulas suas vix retulisset. Etiam in loco *de sapientibus Graeciae*, qui Aegyptum adiisse et multa hinc instituta reportasse feruntur, scriptorem Aegyptium graecissantem ante oculos habuisse videtur; id quod arguunt repetita ab Aegyptiis sacra Graecorum, tum mysteria et res inferae: quodque in his parum verisimiliter traditur, ad locorum apud Memphim situm loca infera Graecorum fabulis esse descripta. Immo vero, cum istae fabulae ex naturali rerum specie ad probabilem aliquam rationem [126] a Graecis ingeniis essent inventae et ornatae, fuit Aegyptius aliquis graece doctus, qui loca circa Memphim iis assimilavit et fabulas ipsas ad ea retulit. Caret enim omni ratione, funera quotidie in eum morem ducta, et corpora, iudicio habito, trans Acherontem esse vecta.

Illud nunc ex his manifestum factum arbitror, *Diodori auctoritatem in Aegyptiacis*, in iis quae ipse vidit, esse satis gravem, in ceteris, quae ex aliis auctoribus transtulit, esse levem aut nullam, ita ut, nisi severiore iudicio adhibito, in Aegyptiacis ad Diodorum vix recte provocari possit; nec omnino cum eo comparandam esse *Herodoti* fidem, quae omnibus modis potior est, modo recte de praeclaro hoc scriptore statuatur. Primo aetate omnes antecedit, et propius attingit ea tempora, quibus Aegyptii suis legibus uti desierant; adiisse enim Aegyptum videri debet ante medium Artaxerxis Longimani regnum. Potuere eo tempore superesse inter sacerdotes, qui res antiquas memoria tenerent, librorum sacrorum usum haberent; extabant adhuc monumenta vetera, quae mox, cum alii sub Ptolemaeis et Romanis loca inviserent, interciderant. Narrat aut visa aut audita; narrat cum fide, diligenter discernens, quae ipse viderit, quae ex sua sententia memoret, et quae ab Aegyptiis narrata acceperit, et a quibus: vid. c. 99. 123. Nominet mihi aliquis ex recentioribus scriptoribus terrarum et peregrinationum ullum aliquem, qui non dicam aequiparari ei, sed secundo ab eo loco collocari possit? Nec tamen altera ex parte expectare licet, eum omnia rescivisse, quae Aegyptii de suis religionibus tradiderant; nolimque adeo eo argumento uti, ut omnia pro recentibus commentis habeam, quae, ab Herodoto non memorata, a [127] Diodoro et aliis forte traduntur. Si Thot non ipsi innotuerat, quem Plato memoravit, potuit ille aliis hominibus, quam quibuscum versatus est Herodotus, dudum notus esse; quandoquidem satis constat, nihil aliud esse eum, quam notionem abstractam inventi litterarum in personam mutatam; nam quid Platonici Alexandrini fabulati sint, in censum veterum historiarum non referimus.

Premunt tamen inter haec Herodotum multa. An enim Aegyptii sermonis peritus fuerit, dubitari potest; etsi eum verba Aegyptia interpretantem video in signo Aegyptio, quod in Ionia deprehendisse sibi visus erat: c. 106. Adhibuit igitur interpretes, seu Graecos Aegyptiacis imbutos, seu Aegyptios, qui Graecas litteras tenerent. Alterum hoc verius; nam unde in Aegypto suppetierint interpretes Graeca docti, ab ipso Herodoto aliquo loco expositum est; scilicet a Psammetticho Ionibus et Caribus receptis pueros Aegyptios erudiendos traditos, et ab iis, qui Graecam linguam addidicerant, procedere eos, qui tum erant, interpretes [1]; ab hoc inde, inquit, tempore Graecis cum Aegyptiis permistis, res Aegyptias liquido teneri. Recte hoc monitum quis neget? Nec

1 c. 154: *ἀπὸ δὲ τούτων τῶν ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν Ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι.* Quid? quod inter VII. Aegyptiorum classes Herodotus c. 164. numerat interpretes.

tamen minus moneri debebat illud, ab hoc inde tempore homines Graecis litteris imbutos, cum interpretari Graecis Aegyptiaca videri vellent, ad Graecas notiones et religiones omnia revocasse. Ad hunc tanquam scopum dirigitur omnis antiquitatis interpretatio, quam ille a sacerdotibus interpretibus acceperat: statim c. 4. Pro exemplis sint narrationes de Proteo et de Helena (Herod. II, 113. 120. in quibus et [128] hominum illorum vanitas, popularibus suis gloriam ex rebus Graecis comparantium et fabulas Graecas in eum finem interpretantium, tum Herodoti praeconcepta his de rebus opinio apprimis intelligi potest. Add. de Hercule c. 43 sq. de comparatione religionum Graecarum cum Aegyptiis 49 — 58. de Lino 79. de vestis laneae interdicto usu in sacris 81. de diebus 82. ubi Hesiodum respicere videtur de Perseo 91. de deorum temporibus 145. 6.). Nec itaque mirum, ab ipso scriptore idem institutum servatum, ut et ipse audita graece redderet, et ad patrios deos et religiones sacerdotum narrationes referret; etsi uno et altero loco ipse sui est interpres. v. c. cap. 156. quibus locis inter se comparatis, aliaque multa et varia doctrina adhibita, egregiam religionum Aegyptiarum illustrationem dedit Iablonskius. Praeter ea, quae ab interpretibus acceperat, alia narrat Herodotus tradita a sacerdotibus, seu et ipsis graece loquentibus, seu interprete graece docto adhibito. Quae autem hac via accepta memorat, diversi utique ab aliis generis sunt habenda. Magna pars a sacerdotibus diversorum templorum narrata similis est iis narrationibus, quas v. c. faciunt monachi vel sacerdotes parochani seu pagani de Sanctis viris, quibus aedes sunt dicatae, inprimis ut rituum origines et caussas reddant: v. c. c. 122. et de bove Saitica lignea 130. (Mirum in his exemplis, adeo exolevisse memoriam sacrorum rituum, unde ducti essent; ad Isidem enim illam spectasse manifestum fit c. 132.) sunt etiam nonnullorum templorum sacerdotes multo indoctiores ceteris: itidem ut nostro tempore fieri videas in diversis templis aut monasteriis; solent immiscere lepidas narratiunculas ingeniose pro illa aetate et pro plebis ingenio inventas, ut de sollertia architectorum thesauri Rhampsiniti (Herod. II, 121.) de pyramide a Cheopis filia ex quaestu corporis exstructa c. 126.

[129] Sacerdotes Vulcani Memphi, alios sacerdotes Thebis, Iovis puta, c. 143. seu Amun, IV, 181. alios Heliopoli, Herodotus memorat II, 3. quorum hos habitos ait doctissimos; alio loco γραμματιστὴν τῶν ἱρῶν χρημάτων Minervae Saiticae de Nili fontibus narrantem: c. 28. add. 122, 123. Sunt in his, quae memorantur, nonnulla physica, nec prorsus absurda, ut quae de Nili alluvie sacerdotes exposuerant c. 5 sqq.

Idem a sacerdotibus distinguit Graecos, a quibus narrata accepit, v. c. II, 3. qui non alii esse possunt, quam partim qui

urbes maritimas, inprimis Naucratin, insederant, (c. 178. 9.) partim qui ab Ionibus et Caribus, sub Psammeticho receptis, erant oriundi, a Pelusio Memphim traducti c. 134. qui in urbibus passim mercatus caussa versabantur; quorum magnus tum numerus fuisse videtur. v. Herod. II, 39. Valde absurda ab iis narrata, ut de pyramide a Rhodopide extructa c. 134.

Quod tandem vana religione contactus Herodotus multa eloqui noluit, non tam initiatum eum esse mysteriis arguere iudico, quam potius hominem, qui omnia assimulabat Graecis, (adeoque Osiridem Baccho, Cereri Isidem,) arcanas doctrinas a sacerdotibus acceptas eodem loco habuisse cum initiis Graecorum, adeoque eloqui ausum non esse. Vid. c. 81. 171. Igitur nomina tantum [130] numinum se profari velle ait, arbitratum, omnes eodem modo de his nominibus statuere, ut pro iisdem nimirum diis cum Aegyptiis habeant[1]. Religiosum quoque ei habitum, idem quod Pindarus de se aliquoties testatur, de diis turpia eloqui: itaque non effari vult fabulas de Pane Aegyptiorum c. 64. nec cur suem plenilunio immolent c. 47. nec de phallis c. 48 extr. nec de caussa planctus in sacris Isidis (hoc enim esse *τύπτεσθαι* iam olim monitum ad Tibull. I, 7, 28.) c. 61. 132. nec de caussa lucernarum ardentium in sacris Minervae Saitidis c. 62. de caussis, cur animantia Aegyptiis sacra habeantur. c. 65. quis sit is, quem melior condiendi ratio referebat c. 86. et cuius sepulcrum in templo deae Saiticae erat c. 170. 171. etsi valde obvium est de Osiride eum agere.

Verum haec in Aegyptiaca exspatiandi libido a Diodoro ita me abduxit, ut reliqua de Assyriis ceterisque barbaris gentibus qua fide et auctoritate a Diodoro tradita sint, contractioribus velis exsequenda, in aliud tempus mihi differenda esse intelligam.

---

1 *νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτέων* (antec. *τὰ οὐνόματα αὐτέων* sc. *τῶν θείων ἐπίστασθαι*. Herod. II, 3. pergit: *quae autem de ipsis diis meminero, non nisi re ita postulante in medium afferam.* *τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτέων, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι.* Ita locum satis impeditum accipio. Nec alia Herodotus ratione in his utitur, ipso loco c. 51. cf. c. 65.

COMMENTATIO ALTERA

AD LIBROS II—X.

[Ex Comment. Soc. Gotting. ad a. 1784. 1785. vol. VII. p. 75. s.]

Quam scriptionem me gravibus de caussis suscepisse professus sum, AA. ut, cum magna pars veterum historiarum, quae in nostris libris historicis exponuntur, ex Diodoro petita sit et peti soleat, aliis auctoribus ex antiquitate nos deficientibus, in huius hominis fidem et auctoritatem paullo accuratius inquirerem, eam nunc pace vestra ita persequar, ut quae libris quatuor priorem excipientibus tradita sint, fabulosa pleraque, ex quibus fontibus ducta sint, indagando exquiram. Complectuntur autem libri hi historias fere eas, quarum cognoscendarum maxime avidi esse solemus, inprimis in puerili aetate, et de quibus, ubi mente et animo confirmati sumus, vel maxime ambigimus; *res* inquam *Assyriorum*, *Babyloniorum*, *Chaldaeorum*, *Medorum*, tum de *India*, *Scythia*, de *Amazonibus* et *Hyperboreis*, inde de *Arabia* et *Taprobane* libro SECUNDO; TERTIO autem de [76] *Aethiopia*, *Troglodytis*, *Arabia*; inde de *Amazonibus Libyae*, de *Atlanteis* et de *Dionysi* rebus *narrationes* quas appellat *Libycas*; tandem libro QUARTO et QUINTO mythos *Graecanicos*. Nec vero, cum in his excutiendis et trutina expendendis collocavi operam. rem me parum fructuosam et auditu cognituve tantum iucundam, agere putavi: quandoquidem non modo multarum rerum, de quibus liberum esse potest in utrum modum statuas, fides per illa aut elevatur aut firmatur, verum et multarum rerum auctoritas inde pendet, quae vel ad librorum sacrorum, inprimis prophetarum effata et oracula, vel ad philosophicorum placitorum originem et vetustatem, aliae ad historiam litterarum, naturae, terrarum inprimis, hoc est ad geographicas notitias, ad locorum situs et naturas, animantium hominumque mores, iis inprimis terris, quae nostra aetate parum adiri solent, ut Africae et Asiae interiora, spectant. Ita multa sunt, quae de homine in conditione et statu, quem vocant, non modo silvestri, sed et belluino constituto, hoc est de populis quibusdam Africae in primis humanitatis incunabulis versantibus, a Diodoro narrantur: quae utrum veris an falsis similiora sint, ad historiam, quam nostri vocant, hominis, hoc est vicissitudinum conditionis modorumque, quibus eae humanam naturam afficiunt, haud parum interest. Multa sunt alia fabulose tradita, quae si pro veris habeantur, ut haberi solent, generis humani historiam

rerumque humanarum progressum turbant et evertunt. Nota sunt quae cum superioribus saeculis a Rudbeckio et aliis, nostro autem a Curtio Gebelino aliisque in medium prolata sint, ad condendum novum historiarum systema ad certas novellas hypotheses accommodatum, quae quidem magna parte nituntur narrationibus his Diodori parum subtiliter, veraene an commentitiae essent, exploratis. An acutissimus homo *Bailly* Astronomus commenta sua de primitivo aliquo populo in boreali Asia rerum potito prolaturus fuisset, si ille tenuisset, veterum historiarum ambitum populorumque origines et successiones scriptorumque fidem, quibus in rerum [77] generibus amplecti, in quibus deserere fas sit? An Atlanteos iactabit aliquis, qui assequutus sit ea, quae de Atlanteis in Platone et in Diodoro tradita sunt, non historica niti fide, sed ab primis auctoribus partim mythorum vetustiorum interpretandorum caussa, partim ut disputationibus philosophicis pro vehiculo essent, esse inventa et excogitata? Audire saltem debebant viri docti ipsum Diodorum, qui „se praemittere velle populorum historiis τὰ μυθολογούμενα [1] ex more aliorum antiquiorum scriptorum, qui mythos historiis a se scriptis praemittere instituerant," profitetur [2]. In quo quidem per se nihil erat, quod reprehenderes; modo mythi, hoc est, ea, quae antiqua fama a maioribus accepta, plerumque a poëtis ornata sunt, accurate satis ab historiarum fide secernantur. Non igitur parvam gratiam me virorum doctorum initurum esse arbitratus sum, si uno in loco ex vetere historia quae exturbanda sint, tanquam fabulose tradita, quae retinenda utpote cum fide et auctoritate narrata, exponerem, ut tandem aliquando desinant, qui quidem nos audire volent, Diodori fide promiscue uti, tanquam in omnibus et singulis eodem modo aut deprimenda et aspernanda, aut mirifice extollenda et celebranda.

Exorditur autem Diodorus *libro secundo* res *Assyriacas*, quas quidem unde hauserit, expedita res est, cum ipse se, relicto Herodoto, *Ctesiam* auctorem habere professus sit [3]: etsi et alios,

---

1 Diod. I, 4: *πεποιήμεθα δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν μυθολογουμένων παῤ Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, ἐξετάσαντες τὰ παῤ ἑκάστοις ἱστορούμενα κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐφ' ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις·* hoc quidem postremum parum sollerter parumque diligenter. Add. lib. IV pr.

2 Actum de hoc ad Apollodor. T. III. p. 926 sq. ubi ei, quem primum mythos historiis praefixisse dixi, Anaximeni praecessisse dicendus erat *Dionysius Milesius* in Cyclo, de quo mox dicam.

3 Diodor. II, 2. nomina populorum a Nino victorum se *ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ* apponere. c. 5. de numero copiarum Nini in Bactrianos ducendarum *ὡς Κτησίας ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναγέγραφε*, c. 7. de Nini monumento, et de Babylonis moenibus; c. 15. in Semiramidis expeditione in Aegyptum et [78] Aethiopiam, quo et spectat locus lib. I.

quos se [78] ante oculos habere ait, memorat. Ita (c. 20.) de discessu e vita Semiramidis contra Ctesiam *Athenaeum* laudat *et alios*: in quibus forte *Dinon* fuit, nam et is iis, quae ibi narrantur, similia tradiderat, etsi non minus fabulosa, quam quae a Ctesia erant perscripta [1]. Fuere etiam alii rerum Assyriacarum scriptores [2]. Verum eorum, quae a Diodoro tradita sunt, summa, ad Ctesiae fidem redire videtur. Iam subtiliore virorum doctorum iudicio [3] satis diligenter ea [79] eum in modum constituta est, ut, etsi fabulose multa, nonnulla forte in maius aucta quam ipse acceperat, in physicis inprimis, et in Indicis, tradere potuerit, non tamen commentitia prorsus commemoravisse videri debeat. Scilicet ferebantur, ut apud ceteras gentes, sic inter populos orientis narrationes heroum veterum mythicae variis modis exornatae: in his nomina clara, quae per Ninum, Semiramidem et sic porro reddita sunt: de his si commemoravit auditu et lectu accepta Cte-

---

c. 56 extr., de Aethiopum sepultura adversus Herodotum; et c. 20. sub finem eorum, quae de Semiramide narraverat: *Κτησίας μὲν οὖν ὁ Κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν.* c. 21 fin. de annis imperii Assyriorum. Inprimis vero c. 32. post ea, quae de Medorum regno ex Herodoto attulerat, de Ctesia agit, qui XVII annis apud Artaxerxem Mnemonem medicinam exercuerat: *οὗτος οὖν φησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν.* Ipsa Ctesiae verba observarunt viri docti c. 23. de Sardanapalo, ex comparatione Athenaei XII, 7. et c. 26. de missis ab eo liberis in Paphlagoniam; comparato eod. loco. In Ms. Scorialensi Excerptorum, ad calc. Polyaeni, de quo inf. commemorantur *Γυναῖκες ἐν πολεμικοῖς συνεταὶ καὶ ἀνδρεῖαι*, in his primo loco Semiramis: de ea ex Ctesia narratio fit. Ibi pastor appellatur *Simois* (pro Simma, ut ap. Diod. II, 4. f.) *Menones* autem, praefectus, qui eam duxit secundum Diod. ib. c. 5. *Onneus:* ut adeo in Diodoro legendum sit: *οὗτος δὲ ἐκαλεῖτο μὲν Ὄννης*, quod et codd. habent.

1 v. Wessel. c. l.

2 In his *Cephalion*, e quo locus est apud Syncell. p. 167. Ad fabularum Graecarum calculos is Assyriaca revocaverat; diversus ab eo Cephalo Gergethius, antiquus scriptor: at alter ille *σύντομον ἱστορικὸν* a Nino ad Alexandrum scripserat, libris IX Musarum nomina inscripta habentibus, Photio lectum c. 68. Eius quoque mentio fit in Mose Chorenensi lib. I, 17. *Bionem* et *Alexandrum Polyhistorem* laudat idem Syncell. p. 359. Egerant praeterea de Assyriis antiquiores *Berosus*, posthaec *Thallus*, *Castor*, *Apollodorus*.

3 Ctesias Xenophonti fere aequalis, et ab hoc iam laudatus, ex XXIII libb. rer. Persicarum tres priores rebus Assyriacis, tres sequentes Medicis consumserat. Rerum Persicarum narratio deducta erat usque ad Ol. 95, 3. qui est annus septimus Artaxerxis II, Mnemonis dicti. v. Diod. XIV, 46. De eius fide post Henr. Stephanum iudicia meliora prostant multorum virorum doctorum, qui res Assyriorum, Medorum ac Persarum aut narrando aut excutiendo et comparando cum aliis historicis attigerunt: secundum Freretum *Hist. de l'Acad. des Inscr. Mem.* To. V. p. 350 sqq. et alios, quos Baumgarteniana diligentia notavit, addam *Bougainvillium* To. XXIII. init. Quae ex Ctesiae Persicis depromserat Diodorus, lib. IX et X. comprehensa fuere; at illi sunt inter libros Diodori deperditos. cf. inf. de his libb.

sias, non erat cur fraudis factae ipse accusaretur. Potuere in iis esse multi multorum populorum etiam Indorum mythi in unum populum cumulati. Si haud pauca, ex eo quidem aliorum opera repetita, (nam si ipse Ctesias supèrstes foret, de multis expeditius iudicium foret) non satis conveniunt cum Herodoto et aliis: primum in rebus ex tam remota antiquitate repetitis et fama hominum per plures populos et aetates acceptis mirationem id non habet; tum nomina provinciarum, regum, satraparum permutata in multis turbas intulisse videntur: at Diodoro vitio dare licet hoc, quod in exscribendo Ctesia parum diligenter ac subtiliter versatur, in temporibus notandis inprimis negligentissimus; quodque idem narrrationes diversorum scriptorum interdum adiunxit, nec tamen in caussas dissensus ulla cura adhibita inquirere maluit. De *Babylone* porro *Clitarchum et qui cum Alexandro in Asiam traiecere* [1] commemorat: (c. 7.) verum non magis illi alia, quam quae fama erant tradita, narrare potuere; interierant enim iam tum vulgata illa antiquitatis miracula, (c. 9. extr.) in his inprimis, quod omnia superabat, Beli templum. De Memnone Tithoni f. Priamo opitulatum misso iam Ctesias narraverat: saltem eo in loco (c. 22 extr.) *in regiis commentariis illa descripta a barbaris asservari* tradit [2]: scilicet [80] comparatione temporum facta similem heroem in Assyriis repererat Ctesias, in quem narrata quodammodo convenirent; forte et nomen simile in Asia celebratum fuit: ita Susis Memnonium in Strabone commemoratum legimus.

Locus interpositus est de *Chaldaeis* (c. 29. 30. 31.) haud dubie ex alio auctore, et, quantum quidem ex postremis verbis c. 31. intelligere licet, uno ex scriptoribus post Alexandrum. Agnoscas tamen facile scriptorem, qui rhetorice illa, quae de Chaldaeis acceperat, ornavit, partim in scientia horum hominum ad miraculum usque evehenda, partim in laudando eo instituto, quod eodem genere et ordine nati homines a patribus acceptam philosophiam suis liberis ipsi mandabant. Omnino locus de Chaldaeis in veteris historiae cognitione vexatissimus ex Diodoro parum lucis accipit. Ista quidem aetate, de qua scriptor agit, eo nomine ordo hominum certae stirpis et familiae litterarum studiis vacantium veniebat: eae autem litterae inprimis astrologiae studio continebantur. Si a priscis illis Chaldaeis, quos Babylonem occupasse constat, originem duxere, varia fortuna hos quidem usos esse necesse est; ita ut inter Babylonios Babyloniorum artibus eruditi, ingeniis et moribus expolitis, haberent inter se

---

1 Ex Clitarcho et ex iisdem plura inf. lib. XVII. in rebus Alexandri petita videbimus: v. Wesseling. p. 219, o) ubi cf. Schneider. V. C. ad Demetr. de Elocut. sub. f. item p. 230.

2 *περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τουτὶ ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι.*

philosophorum ordinem certas familias aut stirpes complexum, qui, reliqua post Babylonios Chaldaeorum gente exstincta, ipsi superessent, et sapientium collegium aliquod constituerent [1]. Post Alexandri tempora defecisse illud videtur, Babylone vacuefacta, incolis a Seleuco Seleuciam abductis; etsi ille iis vicum urbis circa Beli templum habitandum reliquerat. (Paus. I, 16 extr.) Strabo de iis (in praeclaro loco XVI, p. 1071) loquitur, tanquam adhuc diversas urbes tenentibus, nec alio modo Plinius (VI, 26. s. 30) sed hic antiquiorem aliquem exscripsit.

[81] Redit inde Diodorus ad *Ctesiam* in iis quae de *Medorum* imperio (c. 32 — 34) et mox de *India* (c. 35—42) tradit; videtur tamen e *Megasthene* et aliis, qui post Alexandrum de India scripsere, fabulas de Dionyso et Hercule inseruisse; quarum forte fundus aliquis esse potuit hactenus, quod Indi de aliquo prisco heroe narrare solebant, qui meliorem vitae cultum per gentes circumtulisset. Iam ista, quippe iis similia, quae de Baccho vel Hercule ferebantur, transferebant ad eos Graeci. Ceterum in his admittendis iudicium parum subtile adhibuit Diodorus.

Quae inde de *Scythis* (c. 43. 44.) et de *Amazonibus* (c. 45. 46.) sequuntur, quem auctorem habeant, nondum reperio; etsi eum levissimum hominem fuisse satis certum habeo: quae enim de Amazonibus narrantur, ex Graecis poetarum fabulis conficta sunt; de Scythis autem deserto Herodoto, qui in hoc loco scriptor erat gravissimus, Graeculo obsequutus est, qui partim mera commenta de gentis origine tradere, partim ea, quae de una et altera Scytharum tribu memorata erant, ad totam gentem referre maluit. Unum illud notatione dignum est, quod de duabus coloniis per Scythas ex Asia ductis, apposuit, altera Assyriorum in Paphlagoniam, altera Medorum ad loca circa Tanaim, quae Sarmatarum origo fuit.

Nec magis iudicii acuti historicum declarant illa, quae de *Hyperboreis* subiungit: nisi in eo, quod auctorem, quo usus erat, subiungit, *Hecataeum* ex numero eorum, qui *veteres mythologias scripto tradiderant* [2]. Fuit is Abderita, Alexandri et Ptolemaei Lagidae aequalis: quem *περὶ τῶν Ὑπερβορείων* commentatum esse satis constat. Si ea, quae Diodorus affert, eodem modo ab ipso [82] exposita fuere, illum diversorum hominum, temporum rerumque, fabulas in unum miscuisse manifestum fit. Scilicet ea, quae principio de populis ad septentrionem et occidentem Graeciae habitantibus narrata erant, geographicae rationis ignoratione varie

---

1 Nam Chaldaeos philosophos e Babyloniorum stirpe Aramaea fuisse, nomine Chaldaeorum in hos translato, vix probabile fit.

2 c. 47. *τῶν γὰρ τὰς παλαιὰς μυθολογίας ἀναγεγραφότων Ἑκαταῖος καί τινες ἕτεροί φασιν.* cf. Wesseling. e. l.

tradita et ornata fuerunt a poetis [1], male mox eadem inferri coepta in historiarum libros. Quo latius autem longiusque modo septentrionem modo occidentem Europae habitari innotuerat, eo longius Hyperboreorum sedes variis modis prorogatae sunt; cumque omni Europa in notitiam adducta nullus locus iis superesset, ecce ad insulas versus septentrionem sitas deducti sunt Hyperborei. Fabularum igitur ad tempora, terras et homines diversissimos spectantium congeriem Hecataeus in insulam aliquam Galliae ex adverso positam importavit.

Scriptorem, qui post Alexandrum vixit, auctorem habuit quoque Diodorus in iis quae de *Arabia*, de animantibus frugibusque in ea nascentibus, subiunxit (c. 48 — 54.), forte tamen non unum eundemque. Partem quidem priorem ex *Hieronymo Cardiano* haustam esse suspicor ex loco de Petra et de Asphaltite, qui iterum insertus legitur lib. XIX. 97. 98. 99. comparato c. 100. et XVIII, 42. [2]; in caeteris *Agatharchidem* praeivisse coniicere licet, forte et *Artemidorum*, ut ex Strabone assequaris (XVI. p. 1120 sq.) verum de his tutiora tradere licebit, si quis hoc in rerum genere cum maxime versatus scriptores alios de metallis, lapidibus ac feris Arabiae, inque his de struthocamelis et camelopardalibus agentes contulerit; nam mihi ad haec descendere nunc non licuit.

[83] Tandem narratio fabulosa de *Taprobane* insula subiicitur, ex *Iambulo*, quod ipse praefatur (c. 55 ad f.) At sunt in ea nonnulla quae fundum veritatis habent; imprimis hoc, quod ista insula (Ceylan s. Zelan nostri appellant) quae nunc unius hominis dominationis lubidini et impotentiae subiecta est, illo tempore incolas habuit per tribus ac vicos distributos [3]; nec enim alia regiae dominationis arbitrio unius relictae origo facile fuit.

---

1 cf. Notae ad Apollodor. p. 409 sq.

2 cf. Spicilegium antiquitatis mumiar. Commentat. Soc. R. Sc. To. III, p. 92. Firmantur haec verbis libelli inediti, quem descriptum a se in Bibliotheca Scorialensi, ad calcem Polyaeni Ms. adiectum, *Κρῆναι καὶ Λίμναι καὶ Πηγαὶ καὶ Ποταμοὶ ὅσοι θαυμάσιά τινα ἐν αὐτοῖς ἔχουσιν*, communicavit mecum Tychsen V. C. in quo legitur: *Ἱερώνυμος ἱστόρησεν, ἐν τῇ Ναβαταίων χώρᾳ τῶν Ἀράβων εἶναι λίμνην πικρὰν, ἐν ᾗ οὔτ' ἰχθῦς οὔτ' ἄλλο τι τῶν ἐνύδρων ζώων γίνεσθαι. ἀσφάλτου δὲ πλίνθους ἐξ αὐτῆς αἴρεσθαι ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων.*

3 Cosmae Indopleustae tempore duo reges erant sibi mutuo infesti lib. XI. p. 397. Ferunt adhuc nostra aetate duas diversae originis gentes insulam tenere, alteram Singalesium, qui dominatui regio, nonnunquam crudelissimorum tyrannorum, obnoxii sunt, alteram Braminorum et Malabaricae stirpis ex India profectam, quae et ipsa aliquando reges suos habuit; huic admixti sunt Arabes, vulgo Mauri dicti, Muhammedicae religioni addicti, tum ex Hollandia advenae, qui Lusitanis expulsis, terras versus aquilonem sitas tenent. Gentem aliam Singalesibus antiquiorem aliquando insulam tenuisse, suspicari licet ex antiquis monumentis, quae supersunt: cf. *Wolf Reise nach Zeilan*, T. II. p. 39. *Knox* p. 165.

In iis itaque, et sententiis eximiis, quae hoc libro secretarii Diodori*, vir aut diligentia dilectus, aut nobilitas et tenui indicii laudem meretur; multo minus consentaneum est, eum tanquam principem auctorem eorum, quae ex aliis isto, quo diximus, modo concinnavit, celebrare et super ita, quae non sua, sed alienum filo trahit, D aut M annis ante se gesta, ad eius fidem provocare.

Liber vicesimus Diodori rebus gestae primum maximam occupabat: qui quidem terrarum tractus ut accuratiore notitia nobis cognitus esset, si quid aliud in rebus habendum erat. Non enim non sua rerum natura, aut humani generis conditionis habitudine esse satis perfectum et absolutum arbitror, nisi Africae interiora nullius cognita haberemus, neque ullam historiam naturalis partem recte nisi constare posse, ante quam ea Aethiopum scientia superaverint aut deserta pererraverint viri intelligentes ac bis digni. [84] Multarum enim rerum, ut ita dicam, officinam in his terris constituendo videtur natura, quas aliis terris invidisse inprimis animantium naturis et infinitis generibus propriam illud solum et tanquam natale patrimonium esse voluit: de caeli vero salubritate et in humana ingenia disputatio omnia erit nascia et imperfecta, quamdiu de diversis Africae ingeniis, moribus, institutisque tam paucis rebus constabimus. Hieroglyphicae cum veterum, tum Aegyptiorum traditionis, quam quidem recentiores, cum aditus ad multa loca eius liberior fuerit, veterum de Africa narrata inprimis cognitu utilia arbitrer, in vetaque habere maxime dum [85] ad statuti aliquis, qui naturae cognitione humanique generis historia sane instructus omnia de Africa ex antiquis iuxta ac recentibus libris collegit, ad rerum fidem aut probationem et ad explicandam hanc rerum caussam exigat, eaque adeo, quae aut fidem aut probabilitatem habeant, seiungat a fabia ac commentitiis; alterum est, qui existant inter regna et populos Africae, qui cum Aegyptiorum nam in interiora Africae, ab oriente non minus quam ab occidente et altis partibus, studia incendant, aut liberalitate nostrae, eaque ea litteris opportunitatem aut ex itineribus, ut hanc ipsa quae in ingenti illa naturae tabula studium esse tanquam hoc intercipi, et rationes a viris doctis subduci solitas turbari, tandem aliquando explerare; quibus ubi accesserit instructa aliqua notitia terrarum ultra Gangem situarum, paucis erunt, quae ad globi scripti terraquei animadversione in eo deguntum humanisque generis historiam praetereea requiri debeant.

De Aethiopibus quae narrat Diodorus, non unius elucubrationis auctoritatis est: nam primo de rerum rebus et originibus mihi nulla opinio, opinione potius et conjectura, quam idonea, ulla rum fide et auctoritate; inde (a cap. 12.) geographica nonnulla quae praeclara sunt et ex Agathocride petita, ut nemo dubitabimus.

[85] Primo igitur (a. c. 1—10.) Aethiopes non modo indigenas esse tradit, id quod condonari poterat, verum et Aegyptios ab iis ductos esse: qua in re auctorem, quem quidem sequutus sit, non edit; Graeculum eum fuisse nescio quem manifestum fit, qui non fide hominum narrata haec acceperat, sed sophistice ac rhetorice Aethiopum origines Aegyptiacis primordiis antetulerat: intelligitur hoc ex rationibus quas affert de animantibus ex terra calore solis generatis, tum de Aethiopum pietate ab Homero celebrata; porro Aegyptiaca inventa et instituta, cum Aethiopibus communicata, (cf. Herod. II, 30 et v. paullo post) ad Aethiopes tanquam auctores transfert: inter quae parum docte litteras hieroglyphis antiquiores fuisse censet. Similia somnia etiam leguntur apud scriptorem libelli Lucianei de Astrologia. Verum abiicienda haec de Aethiopum antiquitate et ex libellis historicis eiicienda esse, statuet mecum, quisquis ea fundo idoneo destituta et ab hypothesi temere concepta esse profecta cognoverit.

Meliora argumenta aliunde duci forte poterant; et primo quidem probabile admodum esse, ex editioribus Aethiopiae locis homines descendisse ad Aegypti campos: quod quis neget? modo illos homines barbaros fuisse concedas, non vero cultus humanioris inter Aegyptios auctores. Ex superiore Aegypto ad inferiorem incolendam progressum factum esse nemo dubitet; fuere quoque Aethiopum regum dynastiae in Elephantine constitutae: nec tamen ex his cogitur, illos cultum et religiones Aegyptiorum secum intulisse; etsi ritus et instituta forte nonnulla vicinis Aegyptiis communicari potuere. Fraudem porro in nomine Aethiopum obiici memineris, tam parum finito eo et constituto, ut modo in ulteriore austro, modo ad Aegypti fines, modo in Aegypti finibus incolentes advenas ex austro, eo nomine designatos videas, nulla ceteroquin originis verae ratione habita.

[86] Subiicit inde (a. c. 5.) alia Aethiopum instituta, quae tamen ad unum tantum ex iis populum, qui *Meroën* insulam et urbem in Nilo sitam incoluit, sunt revocanda; quod et ipse (sub c. 7. f.) tandem monet, quodque comparatione Strabonis (lib. XVII. p. 1177 C.) facta intelligitur. Quem auctorem sequutus sit, discere licet ex c. 11., *Agatharchidem* scilicet *Cnidium* lib. II. *rerum Asiaticarum* (τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν) et *Artemidorum Ephesium* libro VIII. *Geographiarum;* ut tamen ea deligeret, quae ipse, cum in Aegypto versaretur, auditu acceperat, tum a sacerdotibus Aegyptiis, tum a legatis Aethiopum. Interspersa forte nonnulla sunt *ex Ctesia*, qui ubi de Semiramidis in Aethiopes expeditione agebat, res Aethiopicas attigerat, saltem sepulturam corporum vitro obductorum, (hoc est bitumine, seu gummi, vernicem nos appella-

mus) [1]; nisi eundem, tanquam popularem suum, iam Agatharchides adhibuerat. Putes tamen plura Diodorum de Aethiopibus his rescire potuisse; nam Romani eo tempore Petronio duce in Aethiopiam usque ad Napata progressi erant, sub a. U. C. 731. 2. (v. Strabo l. c. p. 1175.) ipse autem Diodorus tertio hinc anno adiit Aegyptum (a. 734.) ut adeo legatos, de deditione a regina Candace missos, fuisse eos ipsos quos Diodorus convenisse narrat credere liceat [2].

Aethiopiae notio apud Homerum iam occurrit, etsi fabulosa, hactenus tamen memorabilis, quod alios orientem versus, alios ad occidentem Aethiopes agnoscere videtur, de quibus multa disputat Strabo (I, p. 58 et al.) Agnoscit quoque utrosque, Asiae alios, Indis similiores, alios Africae, Herodotus (VII, 70.). Idem Herodotus iam de Meroë audierat, et XII. dierum itinere ab Elephantine facto Aegyptios transfugas, qui sub Psammeticho recesserant, inter [87] Aethiopes consedisse norat: qua ipsa re hoc Aethiopum genus Aegyptia instituta adscivisse quis miretur? ipse quoque Herodotus iam tum mansuetiores Aethiopes receptis his accolis factos narrat (II, 30.). Habitabant quoque permixti cum Aethiopibus Aegyptii in ipsis confiniis circa Elephantinen insulam Nili (II, 29.). Acceperat idem fabulam de Sesostride illa loca cum copiis pervagato, (II, 102. add. Strab. XVII. p. 1114 A) et de Aethiopibus ab eo victis (II, 110.). Mox narrat Cambysen Aethiopes subiugare voluisse (III, 17 sq.): *macrobios* eos appellat, sede ultra conterminos Aegypto Aethiopes assignata; (add. III, 97.) viros proceris ac pulchris corporibus (III, 20.). Miserat ad eos Cambyses legatos ex Ichthyophagis ab Elephantine arcessitos, qui linguam callebant. Quam infeliciter res regi cesserit, ut exponam, opus non est. In Strabone (XVII. p. 1176 A.) locus, quo exercitus perierit, memoratur inter Pselchen et Premnin, parvam puta; nec dum adeo ad Catarractam maiorem pervenerat. Suspicari adeo licet macrobios illos nullos alios fuisse, quam eos qui Aethiopiam proprie dictam circa Meroen habitabant, adeoque Abessinios, qui inter vetustissimas humani generis stirpes referendi esse videntur [3]. Tandem Herodotus inter eos, qui dona Persarum regibus, saltem Dario, miserant, memorat Aethiopes, primo Aegyptiis conterminos, tum qui Nysam supra Aegyptum incolerent (III, 97; II, 146.); eos ex Troglodytis fuisse ex eodem

---

1 Vid. Diod. II, 15., ubi cf. Wesseling. post Herod. III, 24. add. Strab. XVII. p. 1178 A. B. p. 1125 B.

2 Successisse alia bella post haec tempora in his locis, quibus facies eorum immutata est, intelligitur e Plinio VI, 29 s. 35., ubi *missi a Nerone principe renuntiavere solitudines usque ad Meroen.*

3 Si Plinium excutias, contra Meroen in occidentali parte habitarunt: in orientali Megabari; lib. VI, 30 f. 35. p. 846.

loco (III, 97,) colligo, forte ex plagis littoralibus maris rubri: conveniunt munera, aurum, ebenum, ebur cum pueris, missa: et diserte idem Aethiopiam Arabiae ex adverso positam alio loco agnoscit (III, 114.).

Verum de ceteris Aethiopiae partibus diserta narratio non nisi Ptolemaeorum regum studiis debetur, a quibus, inprimis a Philadelpho, missi sunt, partim qui elephantis venandis operam darent, partim qui alia animantia cognoscerent, maxime in finibus orientalibus [88] versus mare rubrum. Ad posteritatem ea scripto prodidit *Agatharchides*, quem sub Ptolemaeo Physcone et Lathuro vixisse declaratum est [1], hinc *Artemidorus*, qui illum secutus est [2]. Auctor uterque gravissimus, a quibus quae tradita sunt, maximam utique habent auctoritatem. Et noster quidem Agatharchide maxime est usus, homine Cnidio, regis Ptolemaei pueri tutore, sive Alexander ille fuit, sive Soter II. seu Lathurus. Inter alia ille scripserat ad suum pupillum *libros V de rubro mari*, e cuius libro primo et quinto nonnulla servavit Photius [3], quae cum Diodoro a viris doctis comparata sunt. Scriptorem gravem, veritatis studiosum facile agnoscas; usum se profitetur narrationibus ad reges missis ab iis quibus navigatio in haec loca mandata fuerat, maxime ut elephantos venarentur; idemque subsistere se sub finem operis significat, commentariis propter Aegyptiorum defectiones et ipsis deficientibus [4]. Artemidorum [89] Ephesium, qui

---

1 a Dodwello: add. Wesseling. ad Diod. III, 11.

2 Ut intelligitur v. c. si Strabonem compares p. 1114 B. C. ubi etiam docemur, Eratosthenem iam antea, ubi de Arabia agebat, haec loca attigisse, sed strictim. add. p. 1120, 21. inpr. lib. XVII. pr. Omnino hoc ordine virorum doctorum opera progressa est, ut Eratosthenes, cui Timosthenes praeluxerat, pro fundo esset geographiae, cui superstruerent sua Agatharchides, tum alii. Videtur tamen et harum narrationum fundus aliquis in Ctesia fuisse (v. paullo sup. p. 86.). Aelianus quidem H. A. XVI, 31. de Cynamolgis laudat e Ctesia similia iis quae Agatharchides habuit. Quae ab aliis praeter illos tradita fuerint, v. ap. Plin. VI, 29 s. 33 sq. ubi inprimis Timosthenes et Bion, idem qui a Syncello p. 359. cum Polyhistore laudatur, notandi, cum Iuba, qui diligentissime de Troglodytice quae narrantur persequutus esse dicitur. Alia Fabulosa de orientali parte tradita idem Plinius apponit s. 35: *Ferant certe* etc.

3 v. fragm. p. 14. Geogr. min.

4 Ad quem annum defectiones illae referendae sint, definire non ausim, cum plures numero fuerint; illa autem, qua Thebae deletae sunt, Olymp. CLXXIV, 2. a. C. 88. nescio an serior fuerit. Fuerat Agatharchidis maius opus τῶν περὶ Ἀσίας libris X et τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην libris XLIX. Ex priore illo, Asiaticis inquam, librum II. laudat Diodorus lib. III, 11. cum Artemidori libro VIII, tanquam optimum fontem eorum, quae de Aegypto et Aethiopia tradantur; ut adeo probabile fiat, sequutum et ipsum esse eos scriptores in his, quae de Aegypto et Aethiopia exposuit. Si tamen recte [89] iudico, spectarunt illa non tam ad historias, quam ad locorum descriptiones et ad geogra-

eadem fere setate (fuit enim Agatharchide natus minor) opus geographicum XL. libris consecripserat, quamquam ipse (III, 1) in iis, quae de Aegypto et Aethiopia tradita sint, inter praestantissimos scriptores referri, vix in iis, quae de Troglodytica et Aethiopia exponit, nihilominus videtur; convenisset enim omnia cum Agatharchide. Hinc tamen ipsum expressurus in parte Artemidorus, ut compatriotae Strabonis, qui eum ante oculos habuit, facta intelligitur; nisi quod Artemidorus alia adiecerat, et totum aeternum orbem oral perscripserat. Egimus ex eo ad Marciano Heracleota facta supersunt; omissa tamen a se in epitome ea, quae ad Aethiopiam spectant ipse epitomator fatetur (sub init.).

Ex Agatharchide igitur hausit Diodorus (III, 38 sqq. c. 12. ad 37.) sequuntur et prima quidem locus praeclarus de nomine ita aut ex Indico Arabico ab Aegypti regnis exporti nomine (III, 12, 13, 14.) ubi de Ichthyophagis, h. e. de piscium cortice, alimina strigis eo nomine appellatae, sed de diversis populis pisciculos viventibus, quos tamen inter per Lina Oceani orientalis Gedrosiae et Caramaniae, hinc per oram Arabiae, quae Persidi obversa est, et per oram australem sinus Arabici spectes memorari teneamus est. (Diod. III, 15. Agatharch. p. 37. Geogr. min. T. I.) Diodori autem et fragmentorum Agatharchidis comparationes facta intelligo, eos, de quibus maxime agit Diodorus, Ichthyophagos esse in ipso Troglodytico passim habitantes, sed a sinu immundo versus orientem (cf. Strab. p. 1115 B. 1118 B. 1119 B. 1113 D.) quod partes eorum, quae narrat (50) Diodorus (c. 33, 10.), Strabo ad Troglodytas circa Deiras refert (p. 1178). Omnino Diodorus parum diligens fuit in locorum, quae sequi populi incolerent, situ declarando: quem Strabone duce, qui et ipse Agatharchidem (cum Artemidoro tamen) ante oculos habuit, XVI, p. 1114 sq.) curiosius notando, non male me de Diodoro meruri arbitrabar.

Primum quidem, quae ab initio (c. 15. 16. 17.) de Ichthyophagis acutum maria observantibus et quaerulis diebus ius piscium consumtis quinto quoque die ad gratum se confectionibus vertisse, haud dubie ad incolas litoris australis maris rubri, qua Troglodytica vulgo dicta patet, spectant; et quidem ad loca intra fauces situ maris, Deiras dictas a Geographis; (cf. c. 18 pr. Agatharchid. p. 31.) circa Deiras quoque eosdem populos memorat

phica. His enim finibus omnino continebatur Agatharchidis quoque opus, qui post Eratosthenem et Timaeum, Hecataeum et Basilidem, Diophanten et Demetrium, (qui reliquas orbis terrarum partes descripserant,) narrorum perscripsisse descriptionem videtur (p. 42. 43.). Omnino ille loco (c. 11.) paullo pertractior est Diodori oratio, si non explicatum satis sit, rejiciendas illi quoque, quas libre I. de Aegypto tradidere.

Strabo (p. 1118.) Procedit inde narratio ad oram exteriorem, h. e. ad Troglodyticen extra fauces maris rubri, in qua occurrunt Aethiopes ἀπαθεῖς [1], ab incredibili stupore, quo et vulnera et mortes suis infligi videbant, appellati (c. 18. Agatharch. p. 33.) Habitabant ii partim in specubus, partim in tuguriis cetorum spinis et ossibus factis, alii sub contextis arborum ramis, alii sub aggesto fuco marino (c. 19. Agatharch. p. 32. 33. Strab. p. 1118 f.) Tandem genus fuit in abruptis rupibus degentium (c. 20. Agatharch. p. 33. 34.) Inde *Chelonophagi* (c. 21.), qui et victum et habitacula sua e testudine marina petebant, in insulis Sporadibus quaerendi sunt cum in ipsis faucibus sinus Arabici (Strabo p. 1118 B. 1114 A. B.): tum extra eas (id. p. 1119 A. Agatharch. p. 34 et 56.) Subiicit Diodorus modum victus parandi, quo Ichthyophagi Babyloniae utuntur (c. 22.), ad ostia Euphratis (Strab. XVII. p. 1082 B.) siti. Ceterum in horum populorum rebus cognoscendis interdum miratio subiit conditionis et naturae humanae, quatenus homines belluino more viventes, solo et coelo, quo illi [91] nati sunt, non aliter quam ferarum genera, tanquam dei alicuius imperio ac nutu, adscripti et assignati esse videntur, ut natale solum evagari non liceat. In tanta enim victus egestate, rerum comestibilium penuria, soli caelique inclementia et asperitate, quis non expectet, eos populos finibus suis egressos fertiliores agros et meliorem victus potusque copiam esse circumspecturos? Hoc tamen haud in animos admittunt populi per tribus ac stirpes habitantes; magna vero rerum conversione facta opus est, ut a belluina vita ad venatoriam, aut pastoritiam progrediantur. Hactenus bella et praelia, quae incidunt, ingens generi humano magisterium et disciplina esse solent, qua ex naturali sopore et stupore excitati et expergefacti homines animi corporisque viribus uti incipiant.

A littore hinc Diodorus ad loca procedit mediterranea; quos enim commemorat *Aethiopes* radicum palustrium arborum, seminumque victu se sustentantes (*Rhizophagos*, *Hylophagos* et *Spermatophagos* appellat c. 23. 24.) ad loca spectant circa fluvios Astapum, Astaboram et Astosobam, nisi hic unus idemque cum Astapo est, (cf. Strab. p. 1116 A. B. 1177 B. 1134 B. Agatharch. p. 36 extr. 37.) adeoque ad regnum, cuius caput Meroe erat; iisdem annumerandi *Venatores* et qui versus occidentem remotiores sunt *Elephantomachi* (c. 25. 26. 27. Agath. p. 39. 40. 41.). In his numerat Aethiopes *Simos*, at versus meridiem *Struthophagos* (c. 28.) et parum ab his remotos *Acridophagos* (c. 29.) qui locustis vescuntur, in deserti confiniis, unde nubes locustarum advolant: his ait praetendi terras immensas sed serpentibus et

1 Iidem dicti *ἄδιψοι*.

reptilibus ab insolita ventris volitura; in extremis australibus partibus Pygmaeos, homines brevi, barrere aiti, qui bestias silvestrium venatu et cuniculis hacte sirvant (31.). Nec ab his recedunt fragmenta ex Agathurchide apud Photium (p. 42. 43. 44.) conservata et in iis, quae de Troglodytis commemorantur (p. 45 — 48. et Diod. l. c. c. 32. 33. 34.) nullo [92] loco non declarate: quae tamen continui forte possunt paullo superiora e Strabone, qui Artemidorum auctorem adhibuit (p. 1114. B. C.). Troglodytarum quidem nomen parum idoneum ad geographicam substantiam, cum habitandi morem, non populorum stirpem, declarat: quae tamen et ad plures populos per Arabiam, Libyam et Aethiopiam spectat, qui in spelaeis et terrarum cavis degunt; aut autem magna quaestio quis in multis terrarum regionibus partes quin subterraneorum vi, partim aquarum vivae siticque de causis. Sed quae *pergris aliquis nomine Troglodytae* appellatur, sunt Aethiopes in littore maris rubri, qui Arabum dominatui subditi sunt. Fuere quidem recentioribus saeculis Lusitani aliique, qui in cum plagam litteribus passim exercerent, sed vix illi loci deserta adeuntes, verum emporia; videntur tamen magis humaniores cultum aliquem in multa aetate loca intulisse. Arabes a Mohammede inde temporibus [1], qui tempus Strabonis [2] cum etiam Habessinii, et forte iam antiquis temporibus direxit a Ptolemaeis missi ad elephantos parandos; ab his hominibus totum hoc littus adiri et passim emporia instituta (Agatharch. ap. Strab. p. 1114. sq.) ut Energetae expeditionem in haec loca de qua commentatus Adulitanus (apud Cosmam Indicopleustum Top. Chr. p. 141 sqq.) tractatur, saepe. Sed in Troglodytica his, qui Nilum, dicunt habitant, ex Strabonis accuratiore descriptione *Chabi* [3] b. e., ii qui praesunt non circumcisant ut antiqui, sed speciali. Diod. p. 1114. C. et Diod. monachi p. 35. 1. facere videntur. Arabici habitatores ita subiecerant veteres nostros Cynaegos (p. 1116. C.) ut partim urges inter Nilum et Dyrim, non fauces ultra Arabici Troglodytarum (p. 1117. A.) longe vero ultra regionem Troglodytici, (B. C.) habitasi his Silli a Nilo (B. D.), et his finitimi Cynaegi (p. 1118. A.) ab [93] interiore terrarum regione ad reptilium ora (B. D.). Ita nulla certe causa quae sustentata sunt de Aethiopiae populis, non alia de diversitate pergeni simul Arabicae subiectam spectare.

Pergit Dionysius de *cinnamomifera Aethiopiae*, hoc est quartae tractus quem modo dixi, commemoratione (v. 94 — 97.) quae et **ipsa ex Agathurchide** [4] **transcripta** sunt; (cf. Fragm. p. 40 — 42.)

---

1 Arabes tamen iam antiquis temporibus in alterum continentis ex Arabia insulae sinum delatae. Et commemorat Arabes in Troglodytica Plin. VI, 28. 4. 33 f.

ex quo sua hauserat quoque, etsi nonnullis de suo forte additis, Artemidorus, ut comparato Strabone (p. 1120. I.) suspicari licet. Eodem modo uterque, et Diodorus et Strabo, versantur in *Arabiae ora maritima* persequenda; nam hic Artemidoro duce usus (p. 1122—25.) non multum diversa narrat a Diodoro, qui Agatharchidea presse sequitur, inde ab intimo sinu navigatione facta usque ad Arabes Sabaeos: (c. 38—48.) uti comparatione cum fragmentis ex Agatharchide intelligitur; (p. 56—59.) etsi ipse Diodorus (c. 38.) profitetur se tradere *alia ex regiis Alexandriae commentariis, alia auditu ex his qui ea viderint, accepta* [1]. Quod quidem ultimo loco dictum est, hactenus verum esse potest, quia ex Aelii Galli expeditione in Arabiam illa aetate suscepta (v. c. 730.) esse poterant seu Alexandriae seu Romae, qui rebus gerendis interfuerant; at quod de commentariis regiis ait, ad Agatharchidem spectat, quem exscripsit. Pauca quae hinc sequuntur (c. 49. 50. 51.) *de Libya* non minus ex Agatharchide petita esse videntur per digressionem ab eo narrata; est enim idem narrationis color; nisi in his Artemidorum expressum esse credere licet, qui post Eratosthenem de Libya tradiderat in opere geographico, ut vel ex Strabone (XVII, p. 1181. C. 1185. B.) colligas.

Quae adhuc a Diodoro commemorata sunt, gravissimae sunt auctoritatis; at quae hinc sequuntur, levissimae. Nam de *Amazonibus Libyae* tradita apponit (c. 52—55.) quae Graeci scriptoris [94] veteres fabulas in historiarum formam mutantis commenta esse primo statim oculorum coniectu percipias: cum enim vulgata fabularum de Amazonibus sedes esset Asia Ponto Euxino finitima, fuit homo, qui aut narrata de insula hirtarum feminarum in occidentali Africae littore acceperat [2], aut in veterem aliquem poetam inciderat, aut cum in iisdem Africae locis, praeter Neptuni religionem et Palladis natales ad Tritonidem paludem, collocatae essent a poetis Gorgones, Perseique et Herculis profectiones, omnibus his ita usus est, ut Amazonum res ad ea loca revocaret, et cum iisdem fabulis in unum conglutinaret. In quibus vix a Diodoro expectasses ut is sibi imponi pateretur: profitetur autem se ea repetere ex *Dionysio* [3]: *Milesius* ille est, *Cyclicus* quoque

1 ποιησόμεθα τὴν ἀναγραφήν, τὰ μὲν ἐκ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλικῶν ὑπομνημάτων ἐξειλημμένοι, τὰ δὲ παρὰ τῶν αὐτοπτῶν πεπυσμένοι.

2 Etsi enim de Hannonis Periplo nihil definire ausim, situe ille, graece factus, qualem nunc habemus, ad eadem tempora, quibus navigatio facta est, (in sextum an in quartum ante C. N. saeculum) revocandus: mature tamen inter Graecos fabula illa de feminis toto corpore hirsutis et sine coitu marium sponte fecundis (Mela III, 9.) vulgari potuit.

3 c. 12.: ἀναγράψειν τὰς πράξεις πειρασόμεθα ἐν κεφαλαίοις, ἀκολούθως τῷ Διονυσίῳ τῷ συντεταγμένῳ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ τὸν Διόνυσον καὶ ἕτερα πολλὰ τῶν ἐν τοῖς παλαιοτάτοις χρόνοις πραχθέντων.

dictus, quoniam Cyclum partim mythicum partim historicum scripserat, in quo origines historiarum, hoc est, mythos, in primis pragmatici sere tractare visus est praeniitent, improbo tamen studio id hoc, quod fabulas ad historiarum formam revocare, rerum vere gestarum speciem is induere, mythosque scriptoris pragmatici sore tractare instituit, in ea ad verisimilitudinem et ad probabilitatis historicas legem exigeret ea, quae a poetis aut antiquis scriptoribus essent narrata. Quo quidem consilio nihil potuisse esse inepti*us*, nihil ad ipsas historias pernicios*ius*. Itaque Ammonius ille, tanquam populi, magni imperii conditores et urbis terrarum victores, res gestas condidit. Nihil autem hic ego attinere duco, temporis, paulo ante Herodotum, aut hoc ipsius [95] puero, aetate vitae Darii mortem protracta[1], quandoquidem ipse ea *pene Aegidae* quinque libris conscripserat, non cum Persis, ut modo hace diversa fuere; sed inprimis Cyclus ille paullo ante commemoratus celebritatem nominis et comparavit[2].

Quod vero multis minus ignotum libentius est, quod fabulosam de Atlantide narrationem, tanquam populi in extrema Africa olim florentissimi, interpretatus (cap. 66—61. add. c. 54.) qui eadem illi narrationis nullius vitia docuit, ea reconditae sapientiae notionibus, fraudem fecit, eosque induxit ut multarum hypotheseon fundum facerent fabulam historiae servitutis ac mutationi, quae non indignum. Fundum si faciase videmur partim antiquus fabulandi mos, qui Scila, Noctia, Scessa, Tartara, Titanum, et rerum inferarum aliorumque mythorum nodos ad extremum occidentem collocarat, in rebus Persei inprimis et Herculis; partim Homeri

[1] Haud dissimiles, mihi vix probabile visum, iam Herodotea aetate de fabulis veterum scriptorum aliquem negare hac subtilitate agere institutum. Rerum tamen argumentis et scriptorum auctoritati indagari non licet.

[2] Annum do hoc homine Nat. ad Apollodor. T. III. p. 380. Virgil. T. II. p. 271. A. Schol. Pindari ad Isthm. IV. 10. Diversum ab hoc aequivocum laudatur, quae si vera lectio est, Pausan. Corinthiis, adiicens Cyclum duplicem *Aegidae* et Eumpolin, nullamque recte notans; vel Cyclum ex eo, qui pro scalae, uti apud Schol. Euripi, ad Phoen. 1182. legitur, ubi ex lib. I. Cycli de Ino hanc narrat fabulae repetitam; potuit quippe idem Cyclus, cum et mythica et historica comprehenderet, modo pro uno, modo pro duobus diversis libris haberi. Mythicum cyclum bene docuerit Diodor. paullo post de Diocyno c. 65. *Διονύσῳ δὲ συστρατεύσαι φησὶ πολλοὺς μισθοφόρους, οὓς μὴ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ Διονύσου, καὶ τῶν Ἀμαζόνων, ἢν δὲ τοῦ Ἀρχεμόλου, καὶ τὰ κατὰ τὴν Σκυθῶν καὶ τῶν Ἀμαζόνων πρόφασιν, καὶ πολὺ ἔτερα συνθεὶς, παραπλήσιον τὸ παράγειν τῶν ἐφ' ἡμῶν τὸν ἀρχεμόλου καὶ τὸν παρόντα.* Erant idem ex eo comprehendere res Erechth. Amazonum, Argonautarum, Indum Troianum, quae singulatim ab aliis tanquam voluminis separatim scriptis enumerantur; nam alia multis, in ea re, quae a veterum mythologorum more proficiscitur enumeratio ac scriptis tradita erant, exhiberetur hoc est suppeditaret, non, adiungam, ut veritate h. l.

loca de Aethiopibus; partim fabulae de Crono, de Atlante et alia. Vnde haec hauserit Diodorus, expressis verbis non declaravit, patescit tamen ex toto [96] narrationis ordine, etiam in his *Dionysium Milesium* ei ante oculos fuisse; quem auctorem quoque in iis, quae sequuntur, habuit, de Dionyso, (62 ad libri f.) de quo, praemissis philosophicis interpretationibus nonnullorum apponit narrationes tanquam rerum vere a Dionyso seu Baccho triplici gestarum [1]; tum subiicit narrationes, quas Libycas vocat, ex eodem *Dionysio* diserte appellato, similes prorsus et cognatas cum illis, quas de Amazonibus et Atlanteis in superioribus exposuerat [2]. Quod autem in his mirationem mihi fecit, erat, quod, ad Euhemeri fere rationem, in deorum ordinem transiisse narrantur homines, qui aliquando rerum gestarum fama clari et de genere humano bene meriti fuerant: ut adeo iam integro saeculo ante Euhemerum eandem opinionem non a philosophis modo, verum etiam a scriptoribus nonnullis probatam fuisse manifestum sit. Debuit vero mature in eam incidere paullo sagacior quisque, si Herculis et Bacchi similiumque heroum inter deos receptorum exemplum ad deos ita transferebat, ut et de iis eorumque origine eodem modo statueret.

[97] Eundem *Dionysium Milesium* sequi putandus Diodorus LIBRO QUARTO in *fabulis Graecis* exponendis; et primo quidem de Dionyso seu Baccho, interpositis nonnullis de Priapo et de Musis (c. 6 et 7.) inde c. 8—39. de Hercule, intertextis fabulis Orphei, Atlantis et Amazonum, tum (40—56.) de Argonautarum expeditione, adeoque de Iasone et Medea, inde de Heraclidis usque ad Hylli mortem (c. 57. 58.) et de Theseo (59—63.). Subiiciuntur narrata

---

1 c. 64. Antimachum excitat, qui cum aliis poetis Lycurgum non Thraciae, sed Arabiae regem ediderat.

2 Fuere tamen et alii qui Dionysio consona traderent: eod. loco c. 65. extr. *δυξμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ παρὰ τοῖς Λίβυσι λεγόμενα* (vana professio primi auctoris) *καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ὅσοι τούτοις σύμφωνα γεγράφασι, καὶ Διονυσίῳ τῷ συνταξαμένῳ* etc. v. paulo sup. not. Quam parum critici acuminis huic homini fuerit, intelligas ex eo, quod c. 66. narrat Linum, allatis a Cadmo litteris primum usum, statim res Dionysi perscripsisse, (*τὸν δ' οὖν Λίνον φασὶ τοῖς Πελασγικοῖς γράμμασι συνταξάμενον τὰς τοῦ πρώτου Διονύσου πράξεις καὶ τὰς ἄλλας μυθολογίας ἀπολιπεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν*); iisdem litteris usum Orpheum et Pronapidem, Homeri magistrum, nec non Thymoetam, Laomedontis nepotem et Orphei aequalem, qui Libyam et Nysam montem in extremo occidente, in quo Bacchus educatus sit, adierit; eundem inde reducem scripsisse carmen, quod vocant *Phrygiam poesin*: *καὶ τὰς κατὰ μέρος τούτου τοῦ θεοῦ πράξεις μαθόντα παρὰ τῶν Νυσαίων, συνταξάμενον τὴν Φρυγίαν ὀνομαζομένην ποίησιν, ἀρχαϊκῶς τῇ τε διαλέκτῳ καὶ τοῖς γράμμασι χρησάμενον.* Fuit igitur aut fingitur fuisse *vetus carmen*, quo Libycae hae narrationes continerentur, quae cum fabulis Cybeles coagmentatae erant, ut ex his capp. apparet, ut ab homine sacrorum Phrygiorum caussas tradere volente profectae eae videri debeant.

de rebus Thebanis (c. 64—67). *Dionysium Milesium* in his ante oculos fuisse, primo, rerum ad cycli instar constituto ordine et toto orationis colore, narrationisque prava illa ratione intelligitur, qua ad historiarum ordinem revocat res fama obscura acceptas, a poetis narratas et ornatas, et inter eos homines gestas, quibus ea consilia ac studia, quae iis tribuuntur, illo utique aevo esse non potuere; quid enim molestius, quam narratum legere, Bacchum, Herculem aut Theseum, magni ducis more exercitum ducere, praeclara de hominibus ad meliorem vitae cultum adducendis consilia agitare, et sic alia; tum vero id docent nonnulla loca cum iis comparata, quae passim ex Dionysio Milesio laudantur, primo in Argonauticis, tum in rebus Thebanis [1].

[98] Interea tamen alios quoque auctores Diodorum non neglexisse si quis contendat, non repugnem; etsi, quoties aliorum auctoritate utitur, id Dionysii verbis factum esse potuit. Ita de diversis Bacchis disputat; cum scilicet, praeter Bacchum ex Osiride effictum, Thebanus alius, alius Sabazius [2] haberetur. De Priapo (c. 6.) etiam ad veteres provocat; nec tamen valde antiqua sunt, quae inde profert. In Hercule (c. 8.) antiquissimos poetas et mythographos se sequi velle profitetur, irascens iis, qui in narrationibus antiquis veritatem nimis subtiliter exquirunt. Quo vel uno loco homo iudicii parum subtilis et superstitiosae levitatis, veterum mythorum naturam et originem prorsus a se ignorari, prodidisse videri debet [3]. Ubi Hercules ad Ligures, inde in Italiam per-

---

1 Non latuere loca doctum Diodori interpretem Wess. primo c. 41. extr. quod Argonautarum dux editur Hercules: id quod a Dionysio traditum ait Apollodor. I, 9, 19. p. 59. Porro c. 48. quod Iphin Stheneli f. Eurysthei fratrem ab Aeeta in Colchis caesum edit, ab eodem Dionysio acceptum memorat Schol. Apollonii Rh. IV, 223. 229. Utque c. 49. Byzantium appulisse Argonautas narrat Diodorus: ita in ea urbe nuptias Medeae et Iasonis factas Dionysius ap. Schol. eund. IV, 1154. Omnino reditus Argonautarum tam diversis modis memoratus (v. ad Apollod. Not. p. 206.) ad historicam fidem expositus erat a Dionysio Milesio, ita ut duce Hercule, per Bosporum, Propontidem et Hellespontum reduces Troiam expugnarent. Etiam Herodorus eadem via rediisse, qua profecti erant, Argonautas ediderat. De bello Epigonorum cf. ad Apollod. p. 638. hoc cum bello Thebano ex Dionysio transcriptum esse ut paullo confidentius suspicer, faciunt ipsa loca Diodori III, 52. 65. quibus cyclographum eximia laude ornat. Tandem et illud cum Dionysii genio convenit, quod vetustiores poetas comparatos vides c. 65. 66. Cum itaque eum certis in locis ducem ipsi fuisse liquido constet, reliqua iis simillima ex eodem fonte fluxisse credibile est.

2 In hoc Philochori locum Diodoro ante oculos fuisse censebat Scaliger; quod tamen parum probabile, etiam Wesselingio iudice ad c. 4. n. 52.

3 Matridem Diodoro ad manus fuisse suspicatus eram in Notis ad Apollodor. To. I. p. 310. Scripserat *Matris* Encomium Herculis, in quo rhetorice eius res et facta exornaverat. Mentionem tamen hominis

venisse narratur, (c. 20. 21.) interposita nonnulla sunt a Diodoro, aliunde accepta, primo de mira Ligurum laboris patientia, etiam in feminis parturientibus notabili, qui locus e *Posidonio* petitus est, tum de accessu ad Tiberim et sacro ibi instituto: quae in Romanis quoque scriptoribus occurrunt. De Gigantibus ad Phlegram internecione deletis cum ad alios, tum ad *Timaeum* provocat (c. 21. extr.) Ceterum Dionysium Milesium, modo ille non pravo narrandi consilio in transversum raptus fuisset, diligentissimum fabularum scriptorem fuisse, agnoscas maxime in Herculis rebus et in Argonautarum expeditione. Diodorum in his nonnulla sive de suo sive ex aliis interposuisse non negem, ut cum c. 56. de fabularum de Medea inter tragoedos varietate monet, et quam falsa sint de Argonautarum reditu tradita. Secundum superiora suspicari licet, propter argumenti vicinitatem [99] narrationisque genium, non minus ex Dionysio mutuata esse, quae extremam libri quarti partem constituunt, fabulas miscellas et per saturam appositas: de reliquis ex Aeoli stirpe prognatis, (67 — 70.) de Lapithis et Centauris (c. 71.) de Aesculapio (c. 72.) de Asopi et Aeaci stirpe (c. 72.). Inde de Pelopis stirpe (c. 73. 74.) de Ili stirpe (c. 75.) de Daedalo et Minotauro Minoisque in Siciliam expeditione (c. 76 — 80.) interpositis tamen de suo a Diodoro, utpote Agyrio, Siciliae urbe, oriundo, iis, quae de Engyinorum in Sicilia Deabus matribus leguntur; hinc de Aristaeo (c. 81. 82.) et tandem (c. 83.) de Eryce et Daphnide: in quibus de Veneris Erycinae templo nonnulla adiecta sunt ab ipso Diodoro: et c. 85. de Orione.

Quod si haec a me partim ex fide aliqua scriptorum partim cum opinionis probabilitate recte dicta sunt: licebit in tanta narrationum varietate fundum aliquem quasi substruere mythis, ut ea, quae Diodori narrationi consentanea sint, ad unum auctorem Dionysium Milesium cyclographum referantur; secernanturque adeo ab aliis, quae et ipsa, simili exemplo, ad alios auctores referri poterunt. Ita tandem eo perveniri poterit, ut in mythorum expositione ea, quae vetere fama accepta erant, a poetarum ornamentis tum a mythographorum commentis liberentur. Quae vero Dionysii auctoritas habenda sit, supra cum de eius consilio interpolandi fabulas agerem, expositum est; subscribeturque adeo a viris harum rerum intelligentibus iudicio meo, fabularum Graecarum nec narrationes nec rationes a Diodoro recte peti posse.

In QUINTO LIBRO de *Insulis* inscripto (*Νησωτικὴ* c. 2.) diversos auctores sequutus est; et quidem primo loco *fabulas Siculas* (c. 1 - 6.) exponit Diodorus, inde *de insulis Aeoliis*, et ceteris *maris medi-*

a nemine factam memini, praeterquam ab Athenaeo X, p. 412. B. et idem aliud Herculis Encomium laudat *Caucali* Chii, rhetoris, qui frater Theopompi historici fuit.

terranei insulis agit (c. 7—18). In his scriptores Siculos ante oculos habuit, *Timaeum* puto et *Philistum*, quos ipse laudat c. 1. et 6., ut tamen de suo [100] multa visu et auditu accepta, dum peregrinaretur in his terris, interponeret: in hac igitur parte *inter gravissimos auctores* Diodorum referendum esse censeo. (cf. inf. Commentat. III.) At quae (c. 19. 20.) de insula Libyae obiecta in Oceano interponuntur, commentitia esse manifestum fit, et ex Atlantica Platonis conficta, ex *Posidonio* forte repetita [1]. Posidonius enim Apameensis seu Rhodius Polybii historias libris LII. usque ad Pompeii tempora continuaverat; eiusdem liber fuit de Oceano, in quem censuram egit Strabo, (lib. II. p. 150—162.) qui idem, ante eum et Polybium occidentalis Europae plagam parum cognitam fuisse, profitetur. Hunc utique auctorem sequutus passim est Diodorus in sequentibus, quae de *Britannia* (c. 21—23. de extremo septentrione in Caesaris rebus libro XL. egerat, ut intelligo ex III, 38.) de *Gallia* (c. 24—32.) de *Iberia* (c. 33—37.) de *Liguribus* et (c. 40.) de *Etruscis* tradit. Sed videndum est de his sigillatim accuratius.

In iis, quae de Britannia affert Diodorus, nonnulla de suo penu attulisse videri debet, patefacta paullo ante a Caesare Romanis insula; etsi *Timaeum* quoque ante oculos habere potuit; id quod [101] in loco, qui sequitur de succino in insula Basilia colligi solito, factum esse certo constat [2], quem Diodorus utique ex *Timaeo* exscripsit, qui sua *e Pythea Massiliensi* petierat: ad quem

---

1 Nam ex eo in sequentibus multa hausit, et constat ex Strabone, Posidonium in harum insularum narratione credulitatis nota laborasse. Narrationem aliquam de insulis in Oceano Atlantico sitis, natam primo ex veterum poetarum figmentis de Solis occidentis et de Noctis domo, hinc de locis inferis, tandem de Insulis Fortunatis et Elysio ad extremum occidentem relegatis, stabilierunt rumores partim a Carthaginiensibus (Strab. I, p. 4. 5. III, p. 224. B.) aliisque navigantibus profecti; (ita Sertorius accepto de insulis illis nuntio perfugium in iis parare sibi constituerat, v. Plut. Sertor. p. 571. 2.) partim a philosophis, qui, cum nostrum continentem mari circumductum esse nossent, in vasto illo mari Atlantico non minus aliis continentibus locum esse intelligerent: v. Aristot. de Mundo c. 3. Inde fabularum sedem alii in iis locis constituerant, ut Theopompus suam Meropidem ap. Strab. VII, p. 458. C. de qua plura apud Aelian. V. H. III, 18. ubi v. Periz. Nec vero, ne scriptoris diligentissimi fidem elevatum eamus, Theopompus ista suae historiae intulisse putandus, sed erant illa ex libro *Θαυμασίων* hausta.

2 De stanno in insula Micti effosso iam Timaeus mentionem fecerat apud Plin. IV, 17. 30. seu Pytheam Massiliensem nominare Plinius voluit, seu Pytheam exscripsit Timaeus, quod fecit utique in loco de succino seu electro, Plin. XXXVII, s. 11, 1. et IV, 14, 27. De insula Basilia quam diversa sint recentiorum iudicia, notum est. Aliorum opinionibus commemoratis, de Samlandiae litore accipiebat eam b. Murray Nov. Commentar. T. VI, p. 93. ut taceam quae inde agmen virorum doctorum, qui de septentrione veterum egere, Schoeningius, Schloezerus, Uphagenius, (Parerg. hist. p. 479. sqq.) de ea disputavit.

tanquam primum auctorem ista referenda erant, non vero sub Diodori nomine laudanda: adiicit tamen is et tanquam fabulosam refellit narrationem de Eridano et Phaethonte.

De *Gallia* egerant in geographicis *Eratosthenes* et *Artemidorus*, in historicis *Timaeus*, *Polybius* ac *Posidonius;* nam *Ephorus* fabulosa pleraque tradiderat auditu accepta, ut e Strabone discere licet. Si ex ceteris coniecturam facere licet, fuit et in his *Posidonius*, quem sequeretur Diodorus [1], verum adiecit plura quae ipse ex Romanis compererat qui cum Caesare in Gallliis fuerant. Multa autem narrat de Gallorum moribus, Americanorum ingeniis simillima, neque aliunde nota; non praetermittenda ab iis, qui studium suum in populorum ingeniis et moribus cognoscendis ponunt.

De *Celtiberis*, *Vaccaeis* et *Lusitanis* (c. 33—38.) quae a Diodoro adscripta sunt, e *Posidonio* petita esse, certa iam est existimatio: nam quae de metallis memorata sunt (c. 37.), diserte tribuuntur [102] Posidonio auctori a Strabone [2]; hoc idem factum in loco de *Liguribus* [3], et in altero de *Etruscis* [4], de quibus omnino tanquam adhuc florentibus narrat, quae antiquior auctor de antiquioribus temporibus tradere debuit, quibus Etruscorum opes adhuc insignes haberentur.

E mari mediterraneo in liberius pelagus traiectu facto, *de insulis Arabiae obicetis* (c. 41—46.) narrationem instituit, inque his de *Panchaea* et templo Iovis Triphylii: nimis credulus et levis in *Euhemeri* fide amplectenda, quem commentitia de iis tradidisse iam antiquiores monuerant [5]. Inde redit Diodorus *ad mare Aegaeum*, commemoratque *de insulis*. In his est *Samothrace* (c. 47. 48. 49.): de qua primo antiqua fama inter Samothraces ferri solita apponitur, de Ponti Euxini in mare Aegaeum eruptione; tum fabulae de Saone, inde de Dardano et Iasione, et de teletis

---

1 Quae de nomine Celtices praemissa sunt, c. 24. *e Timaeo* petita suspicor, comparato Parthenio c. 30. et 29. et Etymol. M. in *Γαλατία* a Wessel. laudato. Quae de frigore et glacie passim narrantur, parum accurate de tota Gallia pronuntiata sunt, uti illa quoque (c. 26.), quae de turbinibus ac procellis; quippe quae antiquiores de Campo inter Massiliam et Rhodani ostia tradiderant, in his *Posidonius*; cf. Strab. IV. p. 276 sqq.

2 Strab. III. p. 217 sq. cf. Wessel. ad c. 37. 38.

3 c. 39., ubi cf. Wessel. collato Strab. lib. V. p. 334.

4 c. 40., coll. Athen. IV. p. 153. laudato iam a Wessel.

5 Strabo VII. p. 459 A. et II. p. 163. laudato Polybio, add. Plutarch. Is. et Osir. et al. Nihil notius Euhemeri mendacitate hac in re, cum deos quotquot essent e mortalibus factos docere vellet: in *ἱερᾷ ἀναγραφῇ*. Ad eum diserte provocarat Diodorus lib. VI. quod inter fragmenta est ed. Wess. T. II. p. 633. ex Euseb. Praep. Ev. lib. II, 2. Ex Ennio qui latine vertit v. locum Lactantii Inst. I, 11. et alia loca N. D. I, 42. et al. sp. Columnam ad Ennium p. 312 sq.

in insula constitutis: de quibus quam diversa a scriptoribus quamque fabulosa sint tradita, inter viros doctos constat [1]; videtur autem noster rediisse in his ad *Dionysium* suum. *Naxus* (c. 50. 1. 2.); de hac *Andriscum*, Naxiacarum rerum scriptorem aut ipsum inspexit, aut alium qui sua inde petierat [2]. Sequuntur: *Syme* (c. 53.), *Calydna*, *Nisyros*, *Carpathus* (c. 54.). Cum plures essent de insulis libelli, περίπλων vel περιηγήσεων nomine insigniti, in quibus etiam *Mnaseae Europiaca*, quem Diodorus sequutus sit, exputari sine auctore nequit. Inde (c. 55, 9.) *Rhodus*, de qua [103] antiquioribus fabulis expositis ipse ad *Zenonem*, Rhodiacarum rerum scriptorem, provocat, Polybii aequalem [3], in quo hominem agnoscere licet, communi Graecorum fraude contactum, ut veteres fabulas ad certas opiniones interpretetur et interpolet; uti (c. 57.) ductas Rhodo et Athenis colonias in Aegyptum Heliopolin et Sain pronuntiare haud veretur; fluxisse videntur ex eodem fonte, quae de *Chersoneso* insulae obiecta exponit (c. 60 — 63.). Copiosior est in insula *Creta* (c. 64 — 80.), de qua commemoraturus profitetur: se *clarissimos rerum Creticarum auctores* secutum exponere velle; paulo post de Idaeis Dactylis *Ephorum cum aliis* excitat; inde fabularum ordinem memorat prorsus ad *Euhemeri* rationem et doctrinam [4], nec tamen eius nomen apponit, sub finem autem loci (c. 80.) diserte memorat *in tanto scriptorum de rebus Cretensium dissidiis* se sequutum esse *eos qui et probabiliora narrent et maiore auctoritate habeantur;* in nonnullis *Epimenidem Theologum*, quod vix genuinum opus esse potuit, in aliis *Dosiadam*, *et Sosicratem*, *et Laosthenidam*, scriptores nunc tantum nominibus notos [5]. Homines tamen valde ineptos fuisse quosque Diodorus, si ullo iudicii acumine usus fuisset, sequi non debuisset, manifestum fit; non enim mythos antiquos aut famam veterem exponunt, sed Sophistarum commenta, qui rerum origines Cretensibus assignare, vitaeque instituta, inventa, artes ad Dactylos Idaeos, Curetes, Titanes referrent, simulque alteram hypothesin adhiberent, qua e mortalibus dii facti esse ferebantur. Plurima in his ex Euhemeri somniis ducta esse fastidiose doceri posset [6]. Tandem c. 81. 82.

---

1 cf. ad Apollod. p. 737 sq.

2 Intelligas comparatis locis ex c. 50. cum Parthenio c. 19. Cum Andrisco Agasthenes memoratur ab Athen. lib. III. p. 78 C. loco a Wessel. laudato.

3 c. 56. extr. ubi v. Wessel.

4 cf. c. 46. et sup. de Panchaia.

5 v. de iis Meurs. in Creta, nec plura Wessel. afferre potuit.

6 v. c. de Cerere, cap. 69. coll. I, 29. Vidit quoque vir doctissimus, L. B. *de Sainte Croix* nuper in *Recherches sur les Mystères* p. 80. 517. Brevitatem equidem in his sequutus sum, quoniam me de rebus notis agere memineram.

Lesbi et *Tenedi* origines subiicit Diodorus: inque his librum *quintum* absolvit.

Qui sequebatur SEXTUS, reliquas Graecorum fabulas ex temporibus ante bellum Troianum complexus erat [1]. Plura de diis in eo, quae cum *Euhemeri* opinione convenirent, exposita fuisse, ex fragmentis intelligitur [2]. Subiecerat iis fabulas secundum Homerum, Hesiodum et Orpheum, nec tamen ne in his quidem ab instituto discesserat, quin mythos, poeticos quoque, in historias mutaret: uti e fragm. III. apparet, Xanthum et Balium, Achillis equos, ipsi Titanas fuisse.

Inde LIBRO SEPTIMO usque ad *librum decimum septimum* res inde ab excidio Troiae ad Alexandri interitum erant descriptae [3]; e quibus *liber VII. VIII. IX. X.* periere. Deducta in his fuit historia usque ad Olymp. LXXV, 1, qua Xerxis traiectus in Graeciam factus est; a quo *liber XI.* initium habet. A Troiae excidio usque ad Olymp. VII, 2. qua Roma fuit condita, ut quidem Diodorus calculos ponit cum Polybio, anni exierant plus quam CCCCXXX. Scilicet Diodorus Apollodorum Atheniensem sequutus a Troia eversa ad Olympiadem primam annos computaverat CCCCX, (v. lib. I, 5.) his si adiiciantur anni Olympiadum LXXIV, interiere Diodori historiae annorum IↃCCV. quanta iactura! cum ea in plerisque rebus nullo modo resarciri possit. Multo aequiore animo ferri potuisset iactura librorum XI. et sequentium, cum illarum rerum alii auctores extent iique gravissimi. *Ephorum*, quem omnino fortunae iniquitas nobis invidit, alia sors adversa oppressit in hoc, quod ne ea quidem ad nos pervenere, quae Diodorus ex eo descripserat. Quae in libris VII—X. comprehensa fuerant, sequentia fuisse apparet:

[105] Initium LIBRI VII. factum a bello Troiano satis constat. Persecutus inde erat reditum Achivorum, errores novasque ab iis captas sedes; inde Heraclidarum ingressum in Peloponnesum octogesimo a Troia capta anno factum. Fuere in his plura rerum argumenta, ad quae aliis in locis provocat, v. c. de Thessalia, ut IV, 55. intelligitur. Ad haec tempora spectat fragmentum ex Syncello (Wess. p. 635. VI.) de Corinthi a Doriensibus occupa-

---

1 Diodor. I, 4: *τῶν γὰρ βίβλων ἡμῖν ἓξ αἱ πρῶται περιέχουσι τὰς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πράξεις καὶ μυθολογίας· καὶ τούτων αἱ μὲν προηγούμεναι τρεῖς τὰς βαρβαρικὰς, αἱ δὲ ἑξῆς σχεδὸν τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολογίας.*

2 Fragm. n. 1. Spectabant ad lib. VI. Exc. de Virt. et Vit. p. 545. 546. I, 37. ed. Wess. et Fragm. n. I – V. non vero quae ibi seqq. Omnino Excerpta et Fragmenta parum diligenter disposita esse, e seqq. apparebit.

3 Diod. I. c. *ἐν δὲ ταῖς μετὰ ταῦτα βίβλοις τὰς ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν κοινὰς πράξεις ἀναγεγράφαμεν, ἕως τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς.*

tae originibus [1]. Ad paullo superiora tempora spectabat fragmentum ex Ulpiano ad Demosthenem de Munychio (ibid. p. 636. VII.) Laudatur in eo *Hellanicus*, quem adeo in his ante oculos habuit; in rebus Doriensium autem *Ephorum*, qui ab Heraclidarum reditu, (ita vulgo aiunt κάθοδον) historias suas exorsus erat (IV, 1. XVI, 76.). De *coloniis* e Graecia in diversas terras ductis diligenter actum esse, dubitare non licet [2]. *Romae conditae* et originum gentis ab Aenea ductarum in fragmentis superest memoria: locus apud Syncellum extat, libro Diodori *septimo* laudato: ut necesse sit in rebus Aeneae hac de re actum esse [3]. De rebus *Spartanorum* supersunt narrationum vestigia [106] in Excerptis (de Vit. et Virt. p. 547.) de *Lycurgo* [4]; de *belli Messeniaci* primi caussis. Ex narratione bellorum Messeniacorum superest nobile fragmentum de *Cleonni* et *Aristomene* (p. 637. X.) quod spectat ad an. ante C. N. 730. Ol. XII, 3. quo Euphaes, Messeniorum rex, caesus. Omitto alia: sed de *Solone* diligenter egerat (v. p. 551.) simulque de *VII. Sapientibus* Graeciae (p. 551. 552.) de *Pythagora* et *Pythagoreis* (p. 554. 5. 6.).

In iis quae de *Cyro* et *Astyage* tum de *Croeso* (Exc. p. 552. 3.) de *Cambyse* (p. 556. 7. et 619. II.) narraverat, Ctesiam ei cum Herodoto auctorem fuisse nullus dubito: docentque hoc idem fragmenta in Exc. de Virt. p. 552. 3. Quae vero inprimis

---

1 item de Carano p. 637. IX.

2 Supersunt loca de Syracusis, quae ad earum primordia spectant, p. 548. 549. de Sybaritis p. 549. 550.

3 Ad eundem locum spectabat Excerptum de *Aenea* p. 636. de Virt. et Vit. ὅτι *Αἰνείας* etc. Ex rebus *regum Albanorum* est Excerptum p. 545. extr. de Romulo Silvio. Ex *Romana* autem *historia* plura occurrunt: Exc. *de Romulo et Remo* p. 547. de *Numa* p. 549., de *L. Tarquinio* p. 551. de *Servio Tullio* p. 553., de *altero Tarquinio* Roma expulso p. 558. In Exc. de Legat. p. 618. de *Tullo Hostilio*. Ex eod. loco sunt, quae Tzetza attigit. (p. 642. XXV.) Ex commentariis Romanorum publicis res Romanas repetitas a se esse affirmat Diodor. initio operis c. 5.: *καὶ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ (Ῥωμαίοις) πολλὴν ἐμπειρίαν τῆς Ῥωμαίων διαλέκτου περιπεποιημένοι, πάσας τὰς τῆς ἡγεμονίας ταύτης πράξεις ἀκριβῶς ἀνελάβομεν ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις ὑπομνημάτων ἐκ πολλῶν χρόνων τετηρημένων.* Non satis perspicuum est, quinam hi *commentarii a multis temporibus adservati* esse possint. Acta publica vix bene intelligas: si fastos et annales Pontificum: hos utique non inspexit ipse, sed auctores Romanos, qui eos consulnerant.

4 Mirari licet, quod in Excerptis huic *ἀποσπασματίῳ* praemittitur aliud de Cumae in Italia tyranno, Malaco, qui Aristodemus fuit, *μαλακὸς* dictus: vixit ille sub Tarquinii exsulantis tempora, circa U. C. 248. ante C. N. 506. Atqui Lycurgi aetas ad a. ante C. N. 885. refertur. Scilicet adscripserat ista Diodorus eo loco, quo de Cumae originibus egerat, quae ad a. ante C. N. 1044. spectant. Morem autem hunc secutus est noster, ut sub urbium initia brevi enarratione fata earum exponeret: sic in Corinthi, Sybaris, Cyrenarum originibus (p. 550.).

intercidisse doleo, sunt *Siciliae res*, quas ille, utpote Siculus, accuratius persequutus esse videtur [1], tum Carthaginis origines [2]. Liber DECIMUS in primordiis regni *Xerxis* eiusque apparatu belli adversus Graecos suscipiendi, tum in Graecorum conventu ad Corinthum habito substiterat. Quae inde gesta sunt, libro XI. et sequentibus tradita, unde hausta fuerint, *tertia Commentatione* persequar.

---

1 Sunt ex iis pauca p. 553. de Hippocrate Gelae tyranno et Therone.

2 In his saltem Timaeum exscribere potuit; nam in eo is locus occurrebat, ut ex Excerptis Codicis Madrit. ad calcem Polyaeni a cl. Tychsen communicatis didici: *Θεοσσοῶ. ταύτην φησὶ Τίμαιος κατὰ μὲν τὴν Φοινίκων γλῶσσαν Ἔλισσαν καλεῖσθαι, ἀδελφὴν δὲ εἶναι Πυγμαλίωνος τοῦ Τυρίων βασιλέως, ἀφ' ἧς φασι τὴν Καρχηδόνα τὴν ἐν Λιβύῃ κτισθῆναι* etc.

[107] COMMENTATIO TERTIA AC POSTREMA AD LIBROS XI—XL.

Etsi Diodori libri, inde ab undecimo servati, in historiis versantur magis notis et multorum scriptorum opera tractatis, non tamen expeditior est quaestio illa, quam mihi extricandam sumseram, de auctoribus, quos ille expresserit. Sunt enim in plerisque vestigia aut nulla aut satis obscura, et in paucis ultra probabilitatem satis validam licet progredi. Potest tamen omnino de uno et altero duce, quem ille adhibuerit, fide interposita pronuntiari: quandoquidem ipse scriptores nonnullos sub finem rerum traditarum excitat; unde iucunda illa et ad animum grata oritur persuasio, ex multis perditis scriptoribus nos habere particulas servatas in Diodoro, quae eorum, quae periere, desiderium levare possint.

Et in rebus quidem Graeciae *Ephorum* ab eo maxime exscriptum esse, satis persuasum habeo. Nam commemorat eum sub annum Olymp. CIX, 4. (ante C. N. 341. fuit is Philippi R. Macedonum vigesimus, quo Perinthus ab eo obsidebatur) in quo eius [108] Historiae, res a Graecis et Barbaris inde ab Heraclidarum reditu per DCCL. annorum decursum gestas complexae [1], substiterant; opus erat per XXX. volumina distributum, quod periisse si aegre ferendum est, gratiam habebimus Diodoro, qui fidem eius sequutus permulta ex eo servasse putandus est; imitatus ipsum etiam in hoc, quod Ephorus fecisse narratur, ut singulis libris prooemium praefigeret; nec non in dispositione rerum narratarum, quam in Ephoro commendat, (lib. V. pr.) quod libros per populorum historias, adeoque ad distinctas operis partes, dispescuerat. Fides huius scriptoris haud dubie in diversis operis partibus diversi momenti esse debuit; et inique de eo iudicatum est universe ex una vel altera parte aut loco. Nam in recentissimis historiis ea tradidisse censendus est, quae ipse viderat vel audierat; antiqua vero ex aliis scriptoribus, comparatione et iudicio facto,

---

1 ἱστορία s. κοιναὶ πράξεις τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. Diod. XVI, 76. IV. pr. Ceterum me in hoc et aliis scriptoribus Vossii, Ionsii aliorumque operam consuluisse facile per se intelligitur.

composuisse. Fabulose eum multa de Nilo et Aegypto nec non de Iberia tradidisse, ipse Diodorus monet; (lib. 1, 37—39.) nec hoc mirari licet, siquidem ea loca ipse non adierat. Historiam suam a valde remota aetate, etsi antiquissimis temporibus mythicis exclusis, exorsus erat [1]: quid mirum, si fabulose tradita apposuerat? Eum se sequi diserte ait Diodorus (XII, 41.) in caussis belli Peloponnesiaci exponendis: (inde a cap. 38.) eundem laudat (XIII, 41.) ad Ol. XCII, 2. de classe Lacedaemoniorum sub Mindaro gravi tempestate ad montem Atho afflicta; et in dissensu de Iasonis tyranni Pheraei morte, XV, 60. Alcibiadis mortem ex eius libro XVII. exponit (XIV, 11.). Loca ex eo notata passim sunt ad Diodorum a gravissimo interprete Wesselingio, ut ad lib. XI, 60.

Continuaverat Ephori historias et Graecorum barbarorumque gesta [2] inde ab Olymp. CX. usque ad Philippi mortem (Ol. CXI, 1.), adeoque res fere VI. annorum exposuerat *Diyllus* Atheniensis (lib. XVI, 76.) alteram suarum historiarum partem inde exorsus; nam in priore paullo altius, et inde ab origine belli sacri ac sacrilegio Delphico, (Ol. CVI, 2) narrationem exorsus erat, ut adeo XII. anni praeter illos sex accessissent, utque ille Callisthenis historias, de quibus postea dicetur, continuasse videri posset. Erat opus XXVI. libris comprehensum [3]: quod continuavit, Diodoro nostro teste, (Ecl. XXI, 5.) *Psaon* Plataeensis libris XXX, e quo tamen nihil aliunde constat, nisi quod Dionysius Halic. (*de composit. verb.* p. 9.) eum inter scriptores refert propter socordiam orationis vulgo neglectos. Verum bellum sacrum, ab Ephoro praetermissum, praeterea eius filius, *Demophilus*, novo opere pertexuerat, exordio facto a templo Delphico per Philomelum Phocensem occupato direptoque, adeoque ab Ol. CVI, 2. usque ad Ol. CVIII, 3. quo bellum illud Philippi opera fuit finitum

1 Anni illi 750. assurgunt ad annum ante C. N. 1091. adeoque 13 annis serius quam nos vulgo Heraclidarum reditum, quem anno 1104. assignamus, collocare in tabulis solemus.

2 τὰς κοινὰς Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πράξεις.

3 Diodor. XVI, 14. ubi v. Wessel. qui post Vossium H. Gr. III. c. VII. p. 173. laudat Athenaei locum XIII, p. 593 F. de Demetrio Phalereo, ubi advocatur Diyllus, cui loco in promta quidem esset medela, si ex altero Diogenis Laërtii loco, quo idem memoratur, lib. V, 76. reponeretur Ἀλδυμος (v. ad e. l. Casaub.) verum superest alter locus lib. IV, 14. p. 155 A. ubi de Cassandro ἐν τῇ ἑννάτῃ τῶν ἱστοριῶν actum dicitur: quae quomodo in illo opere, quod non ultra Philippi mortem processit, occurrere potuerint, non assequor; nisi obiter ex serioribus annis praecepta ea et inserta fuere. Facit tamen novam difficultatem, quod in Ecl. Diodori libri XXI, 5. idem Diyllus in Agathoclis rebus memoratur Ol. 118, 4. 119, 1. An dicendus est praeter duas illas partes tertiam et plures adiecisse operi, idque adeo continuasse? De Diyllo qui scripsere, laudantur a Burmanno in add. ad Vales. Emendatt. p. 228.

(lib. XVI, 14.). Probabile itaque fit, Diodorum etiam hunc scriptorem quin inspiceret haud commisisse.

In superioribus temporibus adhibuisse videtur *Callisthenem*, discipulum Aristotelis, Alexandri comitem, rerumque ab eo gestarum [110] scriptorem, arrogantia sua ac pervicacia in regem notabilem; scripserat *res Graecorum* [1] inde ab Antalcidae pace Ol. XCVIII, 2. usque ad sacrilegium Delphicum et belli sacri initia Ol. CVI, 2. spatium XXX annorum X libris complexus [2]; substiteratque adeo in illo tempore, a quo Diyllus exorsus est. Callisthenem adeo per librum XV. et XVI. passim exscripsisse dicendus Diodorus.

Verum redeundum est ad antiquiores. *Herodotum* in Medicis quousque secutus sit, non nisi ex Xerxis expeditione in Graeciam facta, quae libro XI. exposita est a Diodoro, cum superiora perierint, iudicare licet: in his autem plerumque eum deseruisse et diversa tradentes praetulisse Diodorus videtur; etsi Herodoti meminit anno Ol. LXXV, 2. quo anno, pugna navali ad Mycalen facta, eum opus suum finiisse notat. In Persicis Ctesiam sequi maluit, ut iam superiore Commentatione observatum; sic de Xerxis nece lib. XI, 69. Dionysium Milesium, quem in antiquis mythis secutus erat, (v. Commentat. II. p. 94 sq.) forte et in rebus post Darium gestis adhibuerat.

Thucydidem haud dubie consuluit Diodorus: nam initium eius historiae inde ab Olymp. LXXXVII, 1., cum anno belli XXII. abruptae, ipse annotavit; (XII, 37. XIII, 42.) attamen ab eius narratione plerumque recedit; (ut XI, 57. *ubi v. Wesel.* 70. XII, 41. hoc ultimo quidem loco Ephoro praelato.) *Xenophontem* non fuisse praeteritum a Diodoro, cum hoc declarat, quod eius et historiae ab ipso scriptae aliquoties meminit (XIII, 42. XV, 76 f. 89 f.) tum nonnulla ad eius fidem narrata.

Laudat quoque *Theopompum*, Chium, historicum summum, fide, diligentia, arte et oratione probatissimum: qui in eo anno in [111] quo Thucydides substiterat, cum Xenophonte *historiarum suarum* [3] exordium fecerat, novissima belli Peloponnesiaci in iis complexus. Verum Xenophon XLVIII annos persequutus erat, Theopompus non nisi XVII. usque ad praelium navale ad Cnidum Ol. XCVI, 3. libris XII. (Diod. XIII, 42. XIV, 84.) Eius adeo

---

1 τὰ Ἑλληνικὰ s. τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ἱστορία.

2 Diod. XIV. extr. XVI, 13. Antiquas historias prorsus non attigerat: ut IV. pr. Ut ea, quae ad consilium meum non spectant, de scriptoribus commemorem, expectari non potest. De Theopompo tamen docte nonnulla Valkenar. apposuerat in Oratt. p. 235. 253. 261.

3 ἱστορίαι Ἑλληνικαὶ vel Ἑλληνικὴ ἱστορία. v. praeclarum de Theopompo iudicium Dionysii Halic. in Epist. ad Cn. Pompei. p. 211.

vestigia in Diodori lib. XIII, XIV, XV, superesse non dubito [1]. Eiusdem Theopompi alterum fuit opus, *Philippi res gestae* [2], Macedonum regis, libris LVIII. (Diod. XVI, 3.) initio ab Olymp. CV, 1. facto, paullo post regni exordia natis cum Atheniensibus dissidiis. Hunc Diodorus manifeste expressit in iis, quae de Philippo bellisque, quae cum Graecis ab eo gesta sunt, exposuit, per totum libr. XVI. Declaratum id quoque per fragmenta passim a Wesselingio laudata et [112] comparata. Adquem annum Philippica descenderint, nusquam memoratum reperio; probabile tamen fit, ante Philippi mortem Ol. CXI, 1. non defecisse [3]; ipse utique vixit sub Alexandro.

Nec tamen uno Theopompo duce contentus, *Duridem Samium*, Ciceronis iudicio, *hominem in historia diligentem*, quoque adhibuit in iis quae Philippi aetate evenere. Nam eum historiarum suarum *de rebus Graecorum gestis* [3] exordium inde a morte Iasonis tyranni Pheraei, et Amyntae, Macedonum regis, adeoque ab a. III. Olymp. CII. fecisse, diserte ipse notavit lib. XV, 61. Cum eiusdem Duridis *historiae Macedonicae* commemorentur, dubitatum

---

1 Addidi librum XV. etsi res ultra Olymp. 96, 3. progredientes complexum: in hoc enim vestigia Theopompi deprehendo in rebus Euagorae, regis Cypri, quas expositas esse a Theopompo libro XII. rerum Philippicarum memorat Photius Cod. 176. monens idem, librum illum a Menophane pro perdito habitum fuisse, (praeter lib. VI. VII. IX. XX. XXX. iam pridem desideratos). At ea, quae illo libro comprehensa fuere, ad annum Ol. 98, 3. spectant, nec ullo modo in Philippicis locum habuisse videntur. Difficultatem vidit Wesseling. ad Diod. p. 578. n. 37. Mihi satis liquet, Photium librum XII. et ultimum historiarum Graecarum manibus tractasse; nam in hos poterant a Theopompo per digressionem illa omnia, quae de Acori et Euagora ex eo libro laudantur, interponi vel operi adiici in narratione pugnae ad Cyprum. Digressionibus autem Theopompum mirifice indulsisse satis constat. Inseruerat quoque Sicula operi suo Theopompus, (Diod. XVI, 71) de quibus paullo post agam. Attigerat adeo Aegyptia et fabulas de Nilo, ut iam in Commentat. I. vidimus ex Diod. I, 37. In Macedonicis origines gentis haud intactas reliquerat, ut e loco de Carano patet in m. Diod. IX.

2 *Τὰ Φιλιππικά*, vel *τῶν περὶ Φίλιππον ἱστοριῶν βιβλία νή.* et XVI, 71. *ἡ τῶν Φιλιππικῶν ἱστορία.* Quod apud Dionysium Halic. post alia quae in eo laudantur, subiicitur p. 212, l. 28. *τελευταῖόν ἐστι τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατον* (sc. quod consilia et virtutes ac vitia eorum, quorum res gestas exposuerat, adiecit) male in versione, etiam a Gedoyno (*Hist. de l'Acad. des Inscript.* To. XVI. *Mem.* p. 244.) de extrema operis parte accipitur; immo vero: est res in eo maxime insignis.

3 Laudantur ea ex eius libro XLIII. quae ad Olymp. CIX, 2. spectant: et processerat opus usque ad libros LVIII. cf. Ions. de script. hist. philos. I, 3. Utrumque opus historicum ad 60,000 versus processisse, e prisco scribendi more Photius testatur.

4 *τῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἱστορίας.*

est, unumne an diversum hoc fuerit opus [1]. Mihi probabile fit, idem opus, ut tot alias veterum scriptorum historias, in duas, forte in plures, partes divisum fuisse; nam quod apud Athenaeum tanquam diversum opus de rebus Agathoclis laudatur, ad eadem tempora spectat, quae in altero opere persequutus erat. Quicquid est, Diodorus suo ipse indicio prodit, in sequentibus annis adeoque inde a libro XV. Duridem ipsi ante manus oculosque positum fuisse. Vixerat ille Ptolemaei Philadelphi aetate.

Alios quoque consuluit; inprimis *Anaximenem* Lampsacenum, Platonis et Aristotelis aequalem (lib. XV, 76) et inter Alexandri comites habitum, cuius quoque res gestas perscripserat; sed fuerant eiusdem *historiae Graecae antiquiores* [2], quas inde a deorum ortu et generis humani primordiis exorsus ad pugnam apud Mantineam et [113] Epaminondae mortem deduxerat, universas prope Graecorum et Barbarorum res gestas XVII. voluminibus complexus. Ad Olymp. CIV, 2. adeo processerat opus illud, (cui mox ille Philippi et Alexandri res gestas subiecerat) et credere licet, ut in prioribus libris, quibus mythi Graecorum expositi sunt, ita in servatis Diodori libris XI. XII. XIII. XIV. XV. Graecarum rerum multas passim narrationes ex eo haustas esse.

Ad annum tertium ab eo, in quo Anaximenes substiterat, hoc est, ad Olymp. CIV, 4. produxerant *historias suas rerum Graecarum* [3] duo scriptores Boeoti alias parum noti, *Dionysiodorus* et *Anaxis*, (lib. XV. extr.) consulti et ipsi haud dubie ab eo in rebus maxime Thebanis.

Sequuntur Alexandri M. et successorum, (*διαδόχων*, quos vocant) tempora: in quibus quos auctores sequutus sit, diserte nusquam professus est. Ipse ex iis scriptoribus *Hieronymum Cardianum*, Eumenis popularem et familiarem, tanquam scriptorem *rerum, quae a successoribus Alexandri gestae erant* [4], aliquoties memoravit, sed modo in legatione facta, (lib. XVIII, 42 et 50) modo inter captivos ad Antigonum adductos, (XIX, 44.) tandem ut procuratorem regionis ad lacum Asphaltiten (c. 100.). Dubitari vix potest, quin eundem scriptorem libris XVIII. et XIX. in consilium adhibuerit. Verum longe maximam rerum narratarum partem e *Clitarcho* petiisse videtur, quem ipse alio loco (*lib. II, 7. de*

---

1 Voss. H Gr. I, 15. Wessel. ad Diod. l. c. p. 50. Magnum volumen fuisse ex eo intelligas, quod Athenaeus Macedonicarum historiarum librum XXII. excitat. Complexum esse res quoque barbarorum, exinde colligo, quod Romanorum pugna ex eo commemorata occurrit in Ecl. lib. XXI, 6.

2 *αἱ πρῶται ἱστορίαι* ap. Athen. at Diod. XV, 89. *τὴν πρώτην (ἱστορίαν) τῶν Ἑλληνικῶν* dixit.

3 *τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν.*

4 *αἱ διαδόχων ἱστορίαι.*

murorum Babylonis ambitu) inter eos memorat, qui cum Alexandro in Asiam traiecerunt; homo fuit levitate et tumore orationis a multis [1] explosus; quem tamen a nostro spretum non fuisse, cum aliis locis, quos Wesselingius annotavit, tum inprimis notabili illo de anthredone loco (lib. XVII, [114]75. *ubi v. Wessel.*) apparet; nec aliter censuit vir doctissimus de sancta Cruce [2].

Marsyae obiter mentionem facit tanquam rerum Macedonicarum scriptoris inter duces Demetrii in pugna navali adversus Ptolemaeum Olymp. CXVIII, 2. (lib. XX, 50.) Fuisse eum antiquiorem Marsyam, Pellaeum, dubitari nequit; (*v. Wessel. nota ad* e. l.) scripserat is, praeter librum *de Alexandri institutione*, libros X *rerum Macedonicarum*, qui, initio a Carano facto, usque ad ingressum Alexandri in Syriam erant perducti. Quandoquidem scriptor hic Diodoro innotuit, probabile fit illum nec neglectum ab eo fuisse.

In Graecis historiis post superiores adhibuisse videtur *Menodotum Perinthium*, qui *res Graecas* libris XV. perscripserat [3]; a quo anno ille exorsus sit, non constat; periit enim omnis eius scriptoris memoria; exierat tamen eius historia post belli Punici II. initia [4]. Debuit adeo ille persequi res a regibus Macedonum, maxime ab Antigono et Philippo gestas, tum Achaeorum foedus et bella, Arati consilia adversus Philippum, usque ad illud tempus, quo rex Macedonum consilia cum Annibale adversus Romanos iniit. Verum periere haec omnia una cum Diodori libris, in quibus haec exposita fuere. *Apollodorum* Atheniensem in temporum notatione passim adhibuit, consulto eius opere chronicorum, ut lib. I, 5. XIII, 103 et 108 [5].

In *rebus Siculis*, in quibus eum inter principes, quos habemus, scriptores referendum esse iam alias significavi, scriptorem adhibuit non unum, inprimis tamen Timaeum cum Ephoro; etsi laudarit alios quoque, quos statim recensebo. Antiquior ceteris scriptor fuit [115] *Antiochus* Syracusanus, quem a Cocalo, rege Sicanorum, orsum, usque ad Olymp. XCVIII, 1. adeoque ad media Dionysii senioris tempora processisse, ipse observat Diodorus; (lib. XII, 71 f.) [6] quae vero illa sint, quae ex eo ille hauserit,

---

1 Quinctil. X, 1, 75. *Clitarchi probatur ingenium, infamatur fides:* nam de nostro scriptore agi ne dubites, ut nec ap. Longin. 2, 3.

2 Le *Baron de Sainte Croix, Examen critique des anciens Historiens d'Alexandre le Grand* p. 33.

3 Ecl. lib. XXVI, s. 3. *Ἑλληνικὰ πραγματεία.*

4 Ante C. N. 218. Ol. 140, 3. etsi in Eclogis Diodori paullo post de magno illo terrae tremore memoratur, quo Rhodus concussa fuit ante C. N. 229. Ol. 135, 4. Verum multae caussae confusorum temporum in his Eclogis esse possunt.

5 v. not. ad Apollod. T. III. fragm. p. 1084. 1089.

6 Egit de eo docte Vossius de H. Gr. IV, 7.

assequi non licet. Post hunc primo loco is, qui aetate, prudentia civili et dictionis brevitate, ceteros anteibat, *Philistus* Syracusanus est commemorandus: eius *historiae Siculae* [1], in duas partes divisae, altera septem libris plus quam octingentos annos complexa, ad Olymp. XCIII, 3. ante C. N. 348. ad captumque Agrigentum deducta, exordium ducere debuit a Troia capta [2]; altera inde, ubi prior pars substiterat, exorsa libris quatuor res Dionysii senioris persequuta erat (lib. XIII, 103. add. 91.). Praeterea opus singulare, de quo alii silent, memorat, quod libris duobus *res Dionysii iunioris*, cui ipse inter amicos fuit, per quinque annos complexum erat (XV, 89.). Cum autem illud in Olymp. CIV, 2. ante C. N. 363. desierit, adeoque ab Ol. CIII, 1. initium duxerit, quo Dionysius senior obierat, et ad cuius mortem superius opus deductum fuisse probabile fit, non nisi primos annos filii exponere illud potuit [3]. Quicquid itaque inde ab antiquissimis aetatibus, ut lib. V pr. tum inde a lib. XI, 76 sqq. de Siculis rebus narratum est, e Philisti prior opere potest magnam partem esse profectum: at totus ille regnare putandus in rebus Dionysiorum libb. XIII, XIV, XV.

Exceperat Philistum *Athanas* Syracusanus, res Dionis libris XIII. persequutus inde ab Olymp. CIV, 3. Debuit itaque illud descendere usque ad Olymp. CVI, 3. ut adeo res annorum fere novem (inde ab a. ante C. N. 362. ad an. 354. comprehenderet): [116]idem praemiserat uno libro historiam a Philisto intactam relictam VII annorum [4]. Hunc igitur Diodorus inde ab lib. XVI, 5. ante oculos habuisse videri debet.

Ephorum in rebus Siculis ipse excitat nomine apposito. In escensu Hannibalis Ol. XCII, 4. in Sicilia facto Ephorum cum Timaeo contendit, (lib. XIII, 54. 60.) et iterum sub Ol. XCIII, 3. (XIII, 80) et Ol. XCVI, 1. (XIV, 54.) ubique de copiarum Carthaginiensium numero diversis modis ab utroque prodito. Porro *Theopompum* Chium in Philippicis tres libros XLI. II. III. rebus Siculis exponendis impendisse ipse Diodorus indicat; complexos autem eos esse spatium L. annorum inde a Dionysii senioris domi-

---

1 *Σικελικῶν συντάξεις δύο.*

2 Nam si ad annum 348 plus quam octingentos addideris, haud longe abfueris a Troia capta ante C. N. a. 1184.

3 Ceterum ex his videor mihi rationem reddere posse diversitatis numeri apud Suidam, qui res Siculas libris XI. et Dionysii historias libris VI comprehensas narrat; admodum oscitanter; nam priore numero utraque pars VII et IV librorum, altero secunda pars cum Dionysii iun. historia in unum collecta fuit.

4 Sic Diod. XV, 94. ut adeo hic in computum non retulerit libros illos duo de Dionysii iunioris rebus; sed tantum maius illud opus historicum Philisti, quod in Dionysii senioris morte exierat, Ol. CIII, 1. ante C. N. 368. a quo annus septimus CIV, 3. 362.

natu usque ad exilium Dionysii iuniores [1]. Manifestum inde fit, in libris XIII. XIV. XV. XVI. quoties res Siculae exponuntur, ex Theopompo nos nonnulla seu fragmenta seu ex eo adumbrata aut hausta tenere.

Etiam *Diyllum* Atheniensem res Siculas attigisse ipse monet Diodorus (XVI, 14), ut adeo nec hunc praeterlisse quin inspiceret videatur. Est quoque *Hermias Methymnaeus*, adeoque extra Siciliam natus, quem memoravit Diodorus (lib. XV, 37) res Siculas X. vel, ut alii dispescebant opus, XII libris persequutum usque ad Olymp. CI, 1. adeoque octo annos ante mortem Dionysii senioris. Quid ex hoc scriptore profecerit Diodorus, non constat. Alium externum hominem in rebus Siculis testem advocat Diodorus eorum, quae de [117] cella Gelliae, opulenti civis Agrigentini, memorata sunt, *Polycletum* Larissaeum, *historiarum* auctorem, incertae aetatis [2].

Excitat post hos in temporibus insequutis Diodorus scriptores Siculos in rebus Agathoclis *Callian* et *Antandrum*. Agathocles rex Syracusarum pronuntiatus fuit Olymp. CXV, 4. et regnum tenuit usque ad Ol. CXXII, 4. annis ante C. N. 317 ad 289. *Callias* quidem, Syracusanus, libris XXIII. res Agathoclis perscripserat (*Ecl. libri XXI*, 12. et *Excerpt. Vales.* p. 561) obiurgatus ille a Diodoro, quod tyranno mirifice adulatus erat. *Antander* Agathoclis erat frater, et ipse historias condiderat, aliunde vix notus. (v. ibid.) *Philinum*, Agrigentinum, in exponenda expugnatione Agrigenti a Romanis facta (b. Punici I. a. 3. ante C. N. 262. Olymp. CXXIX, 3.) excitavit (Exc. lib. XXIII. 8.), et iterum (Ecl. XXIV, 3.) de praelio navali inter Poenos et Romanos facto, quo Poeni victi pacem petiere (ante C. N. 242.) Scripserat ille bellum inter Poenos et Romanos in Sicilia gestum, hoc est bellum Punicum I. a Romanis dictum; nam eum ad seriora processisse, nusquam apparet. Si Fabio, quod Polyb. I, 14. 15. iudicat, contraria narravit, non iniuria id fecisse videri potest; nam Fabius studebat suis; uti Philinus iudice Polybio non minus iis adversabatur. Si personato Plutarcho in Parallelis pr. credendum, narrationem de L. Glaucone ex *Aristide Milesio* (*ἐν πρώτῃ Σικελικῶν*) acceperat Diodorus (nam is est *Διονύσιος ὁ Σικελιώτης*).

---

1 Diod. XVI, 71. Deiectus tyrannide Dionysius iunior Olymp. 109, 2. anno ante C. N. 343. Anni L. retro computati procedunt ad annum 393. Ol. 96, 4. quo Dionysius senior partim cum Imilcone, Carthaginiensium duce, partim cum Rheginis conflixit; at tyrannidis initia assurgunt usque ad Olymp. 93, 3. 4. ante C. N. 405. Aut igitur numerus in Diodoro corruptus est, ut pro L. legendum sit LX. aut ad hunc annum Ol. 96, 4., libri forte initio facto, aut ex rerum narratarum dispositione, Siculas res ab alto repetitas uno contextu exposuerat: etsi nonnulla ex Siciliae historiis etiam in superioribus libris attigerat.

2 Diod. XIII, 83. ubi v. Wess. post Vossium de Hist. gr.

Verum nullum forte alium scriptorem in Siculis, ut nec minus in aliis historiis, studiosius adhibuisse videri potest, quam *Timaeum*, Tauromenitam, qui post Agathoclem et sub Ptolemaeo Philadelpho vixit, auctor magni operis historici, cuius plures ac diversae fuere partes, alia de rebus Graecis, de Siculis alia; seiuncta erat alia de Pyrrhi bello in Italia et Sicilia gesto, alia de Agathocle, in quem, quippe a quo insula fugatus fuerat, nimis iniquus fuisse ab ipso Diodoro arguitur (Exc. lib. XXI. Vales. p. 560. Wess.) quemadmodum [118] eius maledicentia a multis fuit notata [1]; et a Diodoro lib. V. pr. ubi tamen eum laudat inprimis propter diligentiam in temporibus notandis et variarum rerum doctrinam. In ipsis historiis Siculis passim Diodorus ad eum provocat [2], interdum cum Ephoro comparat, ut modo in Ephoro dicebam. Si ex uno exemplo iudicium ferre licet, quo inter Timaeum et Calliam de Agathocle tradentes iudex sedet, Diodorus non sine memorabili aliqua integritate Agathoclis res exposuit. (Exc. Vales. l. c.)

In *rebus Punicis*, quod quidem ad antiquiora tempora spectat, scriptores rerum Sicularum Diodoro ea, quae apposuit, obtulisse non dubito; in sequentibus alia praebere debuit Polybius, tum scriptores Romani, quos consuluisse se ait. Laudatur tamen ex Diodoro quoque *Sositus* Iliensis, qui *Hannibalis res gestas* [3] libris VII. comprehenderat, reprehensione Polybii (lib. III, 20.) ille notus, quod rumusculos leves et fabulas suis historiis inseruerat.

De *Iudaeis* locus adhuc superest admodum nobilis ex lib. XL, Ecl. I. quem ex *Hecataeo Abderita* ductum a Diodoro esse vix dubitare licet. Vixerat ille cum Alexandro et Ptolemaeo Lagi et de Iudaeis scripserat. Eius Aegyptiaca supra memorata fuere (Commentat. I. Vol. V. p. 102.) In *historiis Romanis* Romanos scriptores a se lectos esse profitetur Diodorus lib. I, 4. Cum *Fabio Pictore* in annis Olympiadum cum annis Urbis conditae comparandis convenit (v. Wessel. ad XI, 1.). Ex eodem Fabio fabulam de sue

---

1 In iis, quae auditu acceperat, levitatem accusat Polyb. Exc. lib. XII, 15. de Italia, quam non ipse adierat II, 16. f. de Africa et Corsica lib. XII. Exc. I.

2 lib. XIII, 82. de magnificentia monumentorum Agrigentinorum, et c. 83. de Gelliae opulentia ex lib. XV. Timaei. Porro lib. XIII, 90. negasse ait Timaeum Phalaridis bovem aereum unquam fuisse: v. et hic Wessel. Tum de Dionysii classe Ol. 93, 4. lib. XIII. 109. de Agathocle lib. XX, 89. Ecl. XXI, 12. p. 492. De Gigantibus in campis Phlegraeis prostratis ad eum provocat lib. IV, 21. extr. et Philisti de Sicanis narrata refutata ab eo narrat V, 6. ut aut antiqua interdum repetisse aut intexuisse Timaeum hinc appareat: ut factum videmus de Locrorum Epizephyriorum deductione, ap. Polyb. XII. Exc. 2. p. 326. 333. To. II. et p. 37. sqq. To. III.

3 *τὰ περὶ Ἀννίβαν.* Ecl. XXVI, 3.

feta, ostento [119] Aeneae obiecto, repetit in fragm. e libro VII [1]. In iis quae a *Polybio* perscripta fuere, eius vestigiis ubique institit, ut ex infinitorum locorum comparatione patet. Ubi is desierat, *Posidonium* adhibuit, Apameensem, qui Pompeii tempore vixerat, historias post Polybium libris LII persequentem usque ad bellum Cyrenaicum; quod illud esse necesse est, quod a Ptolemaeo Physcone gestum est, sub Olymp. CLIV, 4. a. C. N. 161. V. C. 593. [2].

Ad auctoritatem eorum, quae a Diodoro narrantur, diiudicandam suppeditasse mihi videor argumenta et praecepta haud contemnenda; ita ut, quoties laudetur Diodorus in tam diversi generis et aevi rebus, redire possint ii, qui eum testem adhibent, ad auctorem, quo ille usus erat. Incusanda modo in his est fortuna, Diodoro non minus iniqua, quam Polybio ac Livio, quod li libri, quorum maxima erat et auctoritas et utilitas, temporum rerumque gravitate et dignitate, cum maxime interiere. Ad vitam enim civilem ac prudentiam ea demum tempora abundant exemplis et praeceptis utilibus, in quibus homines in magna imperia ac regna coaluere, quae ad nostrorum temporum conditionem propius accedunt. At quantam narrationum seriem [3], quantam

---

1 Ex Catone hoc repetitur in Sext. Aurel. Vict. de O. G. R. 12, 5.

2 Non vero illud, quod sub Philadelpho ab Ofella gestum, ut Voss. de H. Gr. p. 103. habet. Etsi nec illud, quod posuimus, satis exploratum, sed locum in Suida corruptum esse arbitramur; memorantur enim ex Posidonio, quae ad a. V. C. 613. spectant.

3 Ut uno conspectu omnium librorum tempora subiicerem, ex iis, quae in Eclogis et Excerptis fragmentisque occurrunt, narrationibus temporum notationes eruere aut elicere studui, quas hoc loco apponere non gravabor.

Librorum XL argumenta et temporum complexum ipse Diodorus in fronte c. 4. et 5. designavit. Opus quidem suum sic dispescuerat, ut prioribus *sex* libris mythos Troiano bello antiquiores complecteretur; res inde a bello Troiano ad Alexandri interitum gestas libris *undecim* comprehenderet. A libro itaque XVIII novum historiarum tanquam corpus procedebat per *viginti et tres* libros, quibus res inde usque ad Ol. CLXXX, 1. a. C. N. 60. V. C. 694. adeoque per 264 annos gestas digesserat. At ex iis tantum [120] priores tres libri supersunt, in iisque historiae annorum XXII. nam liber vigesimus in Ol. CXIX, 3. a. C. N. 302. V. C. 452. exit. Reliquorum, qui periere, librorum, notae temporum a me deprehensae sunt sequentes:

Lib. XXI	Ol. CIX, 3	ante C. N. 302	V. C. 452	
XXII	CXXV, 3	278	476	
XXIII	CXXIX, 3	262	492	
XXIV	CXXXII, 3	250	504	usque ad finem b. Punici I.
XXV	CXXXIV, 4	241	513	
XXVI	CXL, 3	218	536	b. Punici II. init.
XXVII	—	—	—	
XXVIII	—	—	—	

rerum gestarum segetem, in posterioribus Diodori libris interiisse putabimus, qui, si servati [120] essent, summorum scriptorum, quos ille adhibuerat, funesta strage postratorum, desiderium aliqua saltem ex parte levare potuissent. Scilicet tardiore genus humanum gressu ad perfectam aliquam vitam civilem procedere voluit Numen O. M. Quanto enim magis accelerata ac perfecta esse poterat omnis seu civilis prudentia, seu vitae sapientia, si per omnia tempora aequaliter continuata rerum eventuumque memoria ad nos pervenisset, inprimisque earum aetatum historiae servatae fuissent, in quibus regnorum imperiorumque incrementa et interitus cum caussis, etiam remotioribus, expositi fuere!

Lib. XXIX	Ol. —	ante C. N. —	V. C. —	
XXX	—	—	—	
XXXI	CLIII, 2	167	587	
XXXII	CLVIII, 3	146	608	(cf. III, 44. extr.)
XXXIII	—	—	—	
XXXIV	CLIX, 2	143	611	
XXXV	—	—	—	
XXXVI	CLXVIII, 3	106	648	
XXXVII	CLXXII, 2	91	663	
XXXVIII	CLXXIII, 3	86	668	
XXXIX	—	—	—	
XL	CLXXIX, 2	63	691	
usque ad a.	CLXXX, 2	59	695	

et belli Gallici a Caesare facti initium.

EPIMETRUM.

Cum sub a. LXXXII et III *de Diodori fide et auctoribus, quos secutus est*, commentarer: id maxime propositum habebam, ut multorum in auctoritate veterum scriptorum adhibenda iudicium, si possem, regerem, simulque impetum eorum retunderem, qui, nulla in re modeste sibi dubitandum esse arbitrati, uno sui iudicii tanquam ictu omnia prostrata atque eversa esse volunt, atque adeo victorum more irascuntur iis, qui imperata facere, si non recusant, saltem cunctantur, et re diligentius perpensa nondum omnia ad liquidum esse perducta statuunt.

Fidem scriptorum antiquorum promiscue modo laudari, modo elevari videram; Herodoto, Diodoro, Plutarcho, Livio, Dionysio, Appiano, modo servile obsequium praestari, modo omnem auctoritatem detrahi, iudicio certo nullo, plerumque pro causae et opinionis, quas quisque animo conceperat, studio et patrocinio. Diodori exemplo declarare volebam, quam diversae auctoritatis sint ea, quae in eius libris comprehensa sunt, ut eodem iudicio in aliis quoque scriptoribus utendum esse appareret, utque omnino ex antiquitatis studiis proscriberentur iudicia illa sive cum superbia et arrogantia coniuncta, sive a re parum subtiliter perspecta profecta, quibus hunc vel illum scriptorem, quantus quantus sit, esse mendacem, nullius fidei, nullius usus, pronuntiatur. Meliora vero! nihil in his pronuntiandum est universe. In uno eodemque scriptore multa sunt diversae prorsus naturae et indolis, sive de rebus ad philosophiam aliamve disciplinam spectantibus ille disputet, sive de rebus gestis tradat; in his quidem ad fidem et auctoritatem eorum, quae tradit, est redeundum; quod si res diversorum temporum et hominum ille memoriae tradiderit, ipsa res docet, non unius eiusdemque auctoritatis ea omnia, quippe a diversis auctoribus accepta, esse posse; aliter censendum esse de iis, quibus quis ipsum se interfuisse, aliter de iis, quae auditu aut ex actis publicis accepisse, quae ex aliis scriptoribus hausisse, profiteatur. Subtilius etiam iudicium est adhibendum in iis, quae ex ultima antiquitate repetita sunt; haec ad nostrum scribendi et historias condendi [illegible] revocare velle iniquum esset, maxime

ea, quae a symbolis, hieroglyphis, mythis petita, aut populorum narratione, maiorum fide per plures aetates et homines propagata sunt. Exuendus in his est habitus animi nostri ac sensus, induenda ingenia priscorum hominum, cum sermone eorum omnique arte et modo, quo animorum sensa reddi aliis solebant: ita apparebit, non tam consulto mentiri et fraudem facere voluisse homines, quam redire pleraque ad indolem et naturam rudioris sermonis et antiqui moris, quo rerum memoria fuit servata.

In Herodoto, Ctesia et Diodoro interdum de iisdem rebus multa diversis modis tradi videmus. Proclive est dicere, hunc vel illum esse mentitum, eaque, quae traderet, confinxisse; at possunt plures inter se diversa tradere, nec tamen mala fide. Fuit haud dubie aetas et genus scriptorum, qui solo delectandi studio ducti ea quae narrarent fingerent: at isti, quos memoravi, scriptores diversam auctorum fidem erant secuti, quam ipsi cum fide scriptis quisque suis reddere voluerunt; quod diversa tradunt, ipsis temporibus, summisque difficultatibus resciscendi peregrina et antiqua est imputandum. Qui ea tradit, quae diligenti investigatione facta acceperat, potest minus vera narrare, nec tamen aut mendacii aut levitatis argui, inprimis si profitetur se perscribere ea, quae acceperit; qui autem profitetur, se ex aliis auctoribus congessisse ea, quae apposuit, non pro auctore eorum, quae tradidit, est habendus, sed redeundum est ad primos auctores, et videndum, qua fide et auctoritate illi fuerint. Qui Plutarchum in libro de Iside et Osiride mythorum veteris Aegypti auctorem et interpretem ita laudare voluerit, ut ex eius ipsius fide et auctoritate ista censenda esse statuat: nae eum egregie falli necesse est.

Simili cum pudore ac modestia versandum esse aiebam in iis historiis, quarum nil praeterquam fragmenta habemus, eaque servata in iis scriptoribus, qui ex scriptoribus dudum perditis sua petierant. Iudicium de his utique fieri recte non potest, nisi animum intendamus ad eos auctores, qui primi res perscripserant, ut assequamur, qua fide et auctoritate isti illa tradiderint, ut porro fragmenta ista pro auctorum diversitate ad diversas classes et ordines rediganus, nec antiqua permisceamus cum sequioribus, fide digniores ac graves cum levioribus, argutias aut opiniones suique seculi iudicia sequentibus, fontes cum rivulis, nunquam autem dimittamus animis, nos non nisi fragmenta, eaque diversorum temporum et hominum, tenere, neque adeo iudicium ferri posse nisi circumscriptum, incedendum esse pede suspenso, de partibus forte nonnullis, vix de universa re nobis aliquid constare, modeste ac pudenter versandum esse in omnibus.

Ex quo tempore meliore hac critica uti coepimus, antiquae doctrinae copias tanquam diffluentes nimium et late per innume-

ros meatus serpentes ad certum aliquem alveum revocare licuit; rescissis enim ac reiectis vanarum opinionum ludibriis, disputationibus argutis quidem, ipsas tamen rerum naturas haud attingentibus, maximeque remotis iis, quae ab hominum, temporum et scriptorum indole, vita, sensu, sunt aliena, omnis historiae literaturaeque antiquae penus paucioribus quidem, at tanto melioribus, certioribus et utilioribus coepit opibus esse instructus; redibit ita *antiquior eruditio* ad numerum certum *rerum*, non *opinionum* ac *disputationum* levium et inutilium, et habebimus *doctrinam* aliquam *suis finibus circumscriptam*, intra quos sedem figere et habitare possis, cum adhuc quaerenti nemo facile respondere possit: quam late tandem pateat doctrinae antiquae orbis, et quae sit antiquitatis doctrina encyclia.

Urget autem necessitas eius rei tanto gravior, quo magis ingruunt ea tempora, quibus in aprico est, conversis hominum animis ad disciplinas mathematicas ac physicas, cum vitae usibus et necessitatibus multo magis coniunctas, quam disputationes metaphysicas ac literarias et antiquarias, inprimis finibus omnium literarum in immensum prorogatis, patriis quoque literis excultis, patrioque sermone expolito, fieri non posse, quin *literarum antiquarum studia sensim frigescant*, ipsoque neglectu ac situ tandem exarescant, quandoquidem una ex parte ea, quae communiter utilia ac necessaria sunt, satis sunt exposita et in vulgares literas popularemque institutionem admissa, ex parte altera humanitatis et antiquitatis studia adeo in immensum orbem excreverint, ut difficile sit ulli homini, etiam vita integra huic uni studio consecrata, totum campum et ambitum emetiri. Partim itaque, desperato successu, inprimis nullis satis dignis praemiis tantae operae constitutis, omittentur haec humanitatis studia, partim inde nonnulla tantum delibari et flores forte decerpi videbimus. Quod si igitur antiquitatis studio, quo nec sacrae nec profanae literae, nisi summo cum detrimento suo, carere possunt, providere volumus, satius erit et consultius, eiectis quisquiliis, tricis ac spinis, fructuosa retinere, veram ac certam rerum utilium penum parare, inanes coniecturas, ariolationes, inutiles disputationes et opiniones resecare, hypotheses vanas ex nostri aevi, vitae, literarum, sensu et indole in antiquitatem temere illatas, suis auctoribus remittere, nec nisi simplicissima ac verissima quaeque, de quibus liquido constat, admittere. Appositis proximo loco, seiunctis tamen iis, quae tantum probabilitate aliqua ex antiquorum hominum ac temporum sensu ducta nituntur, memorabimus ea, quae vere antiqua sunt et habentur, non autem quae pro sua quisque ariolatione antiqua fuisse opinatur. Haec equidem tanquam *futuri providus auspex*, ab omni inde tempore, ex quo in his studiis habitavi, ante oculos posita habui,

utque literarum integritati et perpetuitati pro virili consulerem, hoc egi, ut studia humanitatis ad certam formam ac systema revocare, quae in ingenti hac librorum farragine dispersa sunt, sub unum obtutum conferre, viam ad literas bonas comparandas expeditiorem facere, inprimisque certa et explorata interpretationis ac critices principia constituere, veterisque mythologiae et artis operum veram rationem tradere anniterer.

Redeunt haec ad saniora ac certiora de rebus iudicia, ad criticam, quae non voculas et literarum apices, sed rerum rationes, hominum naturas temporumque diversitates ac vicissitudines diligenter rimatur; qua si recte utimur, ad iustam aliquam molem redigi poterunt antiquae literae, et iusto suo ambitu inclusae ac circumscriptae retinebunt suos custodes et *περιπόλους*, suamque laudem et existimationem, etiam aliis literis, ipsisque patriis, in immensum efflorescentibus.

Nec tamen haec ita accepta sunto, ac si, a qua quidem sententia longissime absum, studia antiquarum literarum non ulterius procedere, nihil tentari seu coniectura et hypothesi aliqua substrata, nihil subtilius inquiri aut exponi velim; hoc volo, et in votis habeo, ne, minuta ac tenuia singula persequendo, summam rerum et complexum certum constituere, vera, comperta ac liquida et sincera ab opinatis, probabilia a mere possibilibus, vana et inania ab utilibus, discernere negligamus; ne quae fundo idoneo destituta sunt, ex edicto pronuntiemus, tanquam non opinione sed rerum veritate essent nixa, ita ut iis refellendis et evertendis iterum nova opera impendatur, iis quae graviora et ad liquidum perducta sunt, posthabitis, aut utrisque habitis eodem loco, eadem dignitate.

Haec mihi videor secutus esse in iis, *quae ad Diodori librum primum de Aegyptiacis interpretandis exposueram*, ut certam rationem, vera principia et elementa omnis disputationis super rebus antiquis hoc exemplo proposito propinarem. Sunt ea ita comparata, ut nullos habeamus scriptores domesticos, nullos rebus gestis iisque, qui eas gesserunt, aetate aequales; ne quidem famam maiorum ad posteritatem traditam, ac serius certis auctoribus perscriptam: fuere tamen scriptores de rebus Aegyptiacis magno numero, sed qui vixere populo, republica et religionibus Aegyptiacis partim eversis ac sublatis, partim per advenas et sub alieno imperio mutatis; nec tamen hos ipsos scriptores, excepto uno et altero, habemus superstites, ex ceteris non nisi excerpta seu loca seu sententias, plerasque sine auctore et auctoris nomine [1]. Quam caute ac modeste in his constituendis versandum

1 Quantus numerus scriptorum de rebus Aegyptiacis olim exstiterit, et in ipsa Commentatione de Diodoro docui, et pluribus enumeratis

sit, facile patet. Sunt omnino ea, quorum memoria ad nos pervenit, non modo aetate, verum et genere rerum valde diversa: sunt alia physica, alia historica, alia pro antiquis mythis habenda, alia pro hieroglyphis, alia ab hieroglyphorum interpretatione ducta; haec ipsa interpretatio quam diversi generis! alia antiquiorum, alia seriorum, qui mythos et hieroglyphica ignorarent, coniectando tamen assequi vellent; sunt vulgares superstitiones et fabulae aniles seu sacerdotum seu vulgi, permixtae philosophematibus acutis sed mytho et hieroglypho implicitis et obscuratis; alia superstitio est antiquior, alia serior, a Graeculis maximam partem, qui Aegyptum obsederunt, profecta; tenendum praeterea, diversorum nomorum ac civitatum religiones et memorias antiquas a Graecis pro una eademque Aegyptiaca antiquitate habitas esse. Facies nova et insolita inest plerisque, quod, cum litterae apud Aegyptios, ut et apud Iudaeos, Indos, Persas, Babylonios, *unius* tantum *tribus*, *classis* seu *ordinis* studiis haberentur, qui idem solus religionum et sacrorum curam et studia haberet, omnia, quae nos ad literarum studia et disciplinas recte referimus, illi religionibus annumerabant; ita ut literae, quales tum erant, inprimis historiae, ipsa geometria, astronomia, philosophia, pro religionibus, saltem religiosis studiis haberentur, et religiosam quoque indolem et habitum induerent. Ea itaque omnia, tam diversa inter se, uno eodemque loco habere, inprimis in populo, qui per aliquot millia annorum diversissima conditione usus est, hoc est iniuriam facere et antiquitati et iudicio humano.

Ante omnia itaque diversae rerum auctoritates pro earum naturis ac temporum indole, criticesque historicae legibus sunt dispescendae; quae clara ac indubitata sunt, normam aliquam iudicii in incertis et dubiis constituent; intelligenda et interpretanda quaeque non modo pro sensu scriptoris, qui antiquiora enotavit, verum pro sensu et iudicio eius auctoris, e quo ista petita sunt; antiquiora secernantur a serioribus, ex fide aliqua, seu monumento, seu memoria quacunque, vere tradita a iudiciis et interpretamentis scriptorum, ea quorum habemus vestigia notis expressa praeferamus merae fariolationi eius, quod, ad nostrum morem ac sensum, forte esse potuerit, etsi vere id fuisse, argumento declarari potest nullo: quo facto omnino retundetur impetus ariolandi temere et coniectandi sine fundo idoneo. Vera enim

---

declarare possis. Ita Demetrius *ἐν τῷ περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον* laudatur apud Athenaeum XV. p. 680. A. Fuere *Lysimachi Αἰγυπτιακά*, e quibus nobilem de Iudaeis locum transcripsit Iosephus in Apion. Fuit *Ister*, Callimachi discipulus, qui *περὶ ἀποικιῶν Αἰγύπτου* scripserat, laudatus a Stephano Byz. et Clemente Alexandrino.

ubique sunt simplicissima, modo simplicissima nostrum quisque simplexi vellet! Inprimis autem, quod parum accurate adhuc factum videor, diserimen observandum est inter mythos et hieroglyphia seu symbola, sermoque interpretamenta; mythi enim, ut Aegos lapsi, per terrorem rei alicuius seu antiqua fide narrati seu doctrina traditae sunt habendi; similia declarantur per hieroglyphia, ab iis longissime differunt sacerdotum interpretationi Graecis ac admittibus propriatae. Quae ad nos pervenere sub religionum Aegyptiacarum nomine, non sunt nisi miscella farrago supermittorum variarum, ex diversis, maxime novissimis, annalibus, quae ipsorum partium ex vulgi auctoritate, ut ex scriptorum anorum lectione, innotuerunt. Quo ipso adeo intelligitur, difficillimum esse quaestionem de religionum Aegyptiarum originibus; etsi probabile fiat, a crassiori denominatione eas cultu vitae meliores et sacerdotum studiis ad meliora eos sunt progressus, et ab his iterum deteriores ad deteriora. Aegypti primum regum insigna damnationes, hostilium invectiva, tandem dotum impositoria, opibus suis directa, mox per Persarum insultationem ogdoas sua, simulque Aegyptiaca, cum Graecorum, tum eandem sub Graecis et Romanis moribus et institutis priscis partibus celebrata partim corruptis. Parum enim probabile fit, ut ab antiquissimis inde temporibus notiones rerum divinarum adeo ac veras inter Aegyptios omnium rerum rudes fuisse, easque postea dolo malo et artibus asserdotum falsas corruptas et chaotratas, aut a symbolicis notionum abstractarum designationibus cultus divini elementa esse profecta, adeoque animantium cultum a symbolis eorum, quae nunini tribuuntur, aut propria esse credendum, processisse. Scriptis haec omnia et vitae ium exoritus incrementa esse debuisse, ipsa rerum natura docet.

Magnam historiarum partem ex *hieroglyphis et mythis* derivatam esse probabile fit, adhuc, eamque maximam, *ex eorum interpretatione* quae ipsa alia *antiquior*, alia recentior fuit; huius quidem asseritionis nulla esse potest, nisi quam vetustissima ipsius rerum probabilitas parit. Similia religionum fortuita fuisse videtur, vix uno loco ac tempore natarum aut ab uno auctore profectarum aut eodem tenore sibi constantium. Formae enim et ritus initio haud minus ac barbarorum convenarum superstitiones diversae, variae res sibi in vita obviae, et in his animantia, venerantium (ut solet hominum genus) inditi esse nequaquam aliquis colendi aliquid, partim a sanctu patrim ab cupiditatis caeco impetu profecta). Est subinde illata esse a sacerdotum ordine sacra nova, exstructi templa, novus Deus publica coli coeptus, cum *populi* auctu *sanctioris religionis*, manssere plebis superstitiones inter sacerdotum religiones. Iam cum hi sali literas haberent, easque inter hieroglyphia etiam animantium formae referri corrigeaeri facile fieri

potuit, ut variae miscerentur superstitiones, utque interpretantium postea studiis multo magis confunderentur.

Ipsa hieroglypha nec omnibus aetatibus eadem, nec eiusdem significatus et notionis fuisse, sed a simpliciore sensu ad compositum, exquisitum, variatum, processisse facile credas. Ab initio credere licet fuisse paucissima nec nisi marmoribus incisa, parietibus templorum, obeliscis aliisque saxis; facta quoque signa hominum et animantium, ut essent pro hieroglyphis, tandem et aedificia quae pro hieroglyphis essent, astronomicis saltem cum agri colendi praescripto coniunctis. Quid factum putabimus, posteaquam literarum characteribus receptis eadem hieroglypha reddi coeperunt? [1] Quid mox, cum succedentibus aetatibus verae et antiquae notiones obliteratae essent? Non adeo nec hieroglypha nec eorum interpretamenta nisi per tempora et per genera constitui posse putamus; ut adeo primo loco describenda et comparanda esse videantur hieroglypha obeliscorum et monumentorum per Thebaidem aliaque Aegypti loca; [2] inde demum altero loco in censum venire possunt hieroglypha in mumiis, laminis, fictilibus, aliisque reliquiis prisci operis obvia; in ultimum locum detrudenda sunt superstitionis seriorum aetatum per Ptolemaeorum et Romanorum tempora maxime in gemmis occurrentia vestigia. Numorum ad prisca hieroglypha indaganda exiguus usus esse potest, quandoquidem ab antiquo usu illa multiplici modo, pro hominum, qui tum erant, ingeniis, fuere deflexa et variata. Etenim Adriani aetate prisca hieroglypha prisco sensu et notione adhibita esse haud facile credam. Ex Graecis scriptoribus omnino vix alia addisci possunt, quam quomodo hi homines, pro suo quisque sensu, antiqua acceperint et interpretati sint. Eo enim tempore, quo sacerdotes graecissantes et Graeci Graecas literas in Aegyptiaca inferentes de hieroglyphis, symbolis, mythis disputabant, omnis dudum verior doctrina Aegyptia antiqua interierat. Ad hoc genus spectant pleraque, quae de Sphinge, de Iside et Osiride, de Canopo, nuper disputata sunt.

Interea persuasum mihi esse significavi, fieri posse, ut, si quis cum recto iudicio et industria idonea hac in re versetur, hieroglyphorum sententias ille magna ex parte recuperet, modo is non nisi paucas easque simplicissimas quasvis notitias, inprimis astronomicas, in iis quaerat, et primum in ea ipsa mentem suam insinuet, quae cum iis notitiis, tum quae cum natura rerum per

---

1 Diserte haec exposita videas a Tychsen V. C. in *Bibliotheca ant. Litt. et Art. fasc. VI.* 1789.

2 Facta est spes iucunda et exspectatio, Zoegam virum doctissimum cuius sagacitatem e *numis Aegyptiis Imperatoriis* notam habemus, obeliscorum accuratam notitiam esse vulgaturum; recte enim ab hoc, tanquam primario genere, procedit omnis Aegyptiorum antiquitas.

Aegyptum coelo, terra et Nilo coniuncta fuere. Nam hoc, si quid aliud, ipsa rerum ratio persuadet, paucissimas notiones principio fuisse per hieroglypha notatas; aucto quoque numero intra orbem angustum eas se continuisse; verum ut solent ea, quae a rerum imaginibus seu animo seu figura expressis, multis modis variatas. Poterit tamen evenire, ut, si vel maxime sensum hieroglyphorum aliquis teneat, difficile ei sit, ullo alio sermone ea commode eloqui et reddere, veluti Sinae dicuntur suas notiones non nisi suo sermone et suis characteribus reddere posse. Omnino ab astronomiae rudimentis omnem Aegyptiorum doctrinam et doctrinae laudem processisse censeo; idque ita se habere, multo magis patet ex doctissimis Gattereri nostri Commentationibus [1].

Adiiciam adhuc nonnulla sigillatim:

Pag. LXVI in nota 1 in Schol. Apollonii IV, 262. recte quidem interpretatus sum assertum Hippyos Rhegini; verba tamen de Aegyptiis *καὶ πρώτους στοχάσασθαι τῆς τοῦ ἀέρος κράσεως* pleniora dare licet e Cod. Reg. Paris. *καὶ Ἵππων δὲ* (immo *Ἵππυς*) *τότε τοῦ Νείλου ὕδωρ γόνιμον εἶναί φησι, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀρχαιοτάτους ὁμολογεῖ, λέγων πρώτους αὐτοὺς ἄλλων τε* (del. *τε*) *στοχάσασθαι φύσεως καὶ κράσεως ἀέρος ὅπως ἔχει.*

Inter auctores, qui de rebus Aegyptiorum egerant, fuit *Hellanicus*, Herodoto aetate par aut paulo maior; fuisse eius *Αἰγυπτιακὰ* trinis locis Athenaei constat XI, p. 470 D. XV, p. 679 F. et p. 680 B. adde locum Photii Cod. 161; quos diligenter inter Hellanici fragmenta retulisse video Sturzium V. C. p. 39 f.

Utinam *Hecataeum Abderitam* [2] saltem et *Manethonem* habere-

---

1 *De theogonia Aegyptiorum* in Commentationibus Soc. R. Gott. Vol. VII. et *de metempsychosi Aegyptiorum* Vol. IX. Ingeniose nonnulla addidit acutissimi ingenii vir, *Vogel*, über *die Religion der alten Aegyptier*. Astronomiae prima elementa sapientiae Aegyptiorum fundum constituisse nullus dubito. Dicti adeo illi fabulose ante sidera exstitisse, quippe quae ab ipsis primo fuere signis notata; ut Arcades ante Lunam: conf. Apollon. IV, 261. de quibus actum in *Opusc.* Vol. II. p. 332. Hieroglyphorum itaque antiquiorem et praecipuum usum in astronomicis fuisse suspicari licet; inde ea traducta ad philosophemata et theologiae capita.

2 Eundem Hecataeum in iis, quae de Hyperboreis tradit, sequitur Diodorus infra II, 47. Hecataei liber *de Aegyptiorum philosophia* non bene laudatur ex Diogene Laërt. prooem. Nam verba: Hecataeus *ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῆς Αἰγυπτίων φιλοσοφίας*, sunt ita accipienda; *ἐν τῇ πρώτῃ, in primo libro* sc. *τῶν Αἰγυπτιακῶν tradit de Aegyptiorum philosophia*. Exponit eo loco Diogenes plura, quae vulgo aegyptiorum philosophemata fuisse narrantur; et provocat in nonnullis ad Manethonem *ἐν τῇ τῶν φυσικῶν ἐπιτομῇ*, quae forte pars *τῆς ἱερᾶς βίβλου* fuit, ad Hecataeum, mox et ad *Aristagoram*, cuius *Αἰγυπτιακὰ* Stephanus Byzant. quoque laudat. Contra mentio Aegyptiacarum rerum v. c. ap. Athenaeum X, p. 418 D. E. ab Hecataeo *ἐν περιηγήσει* facta ad antiquiorem, Milesium, referenda erit, siquidem *περιηγήσεις* eius laudatur: vid. tamen Valken. nota ad Herodot. p. 139, 51.

mus, utpote antiquissimos inter Graecos seculi Ptolemaeorum! Collegerant enim hi et perscripserant accepta a sacerdotibus de rebus Aegyptiacis, etsi eorum, quae perscripserant, aut non satis accuratam eos, aut ad Graecas historias et religiones deflexam plerumque notionem habuisse facile concesserim. De fide Manethonis ex nobili loco de columnis in terra Seriadica apud Euseb. et Syncellum praecipitare iudicium nolim, nam est ille ab exscriptoribus interpolatus et corruptelis contaminatus. Quantum tamen ex Diodori verbis lib. III. 11. colligere licet, ex *Agatharchide* et *Artemidoro* maxime pendet Diodori fides *in rebus Aegyptiacis* non minus, quam in Aethiopicis. Sunt autem illi e primis Ptolemaeorum aetatibus, et diligentes, in geographicis saltem, scriptores.

Plutarchum eorum, quae in libro de Iside et Osiride modo commentatur, modo argutatur, tam parum diligenter auctoritatem, quam sequitur, apponere, aegre ferimus. Diversae auctoritatis ea esse, et hieroglypha ipsa antiquosque mythos (λόγους ἱερούς) cum interpretationibus modo antiquiorum modo somniantium Graeculorum permixtim apponi facile odoreris.

Quod p. LXXXIV. partem fabulose narratorum ad sacerdotes templorum aedituos retuli, qui antiquorum in templis monumentorum rationem reddere vellent, egregie illustrari potest libello, qui inter Lucianea habetur, de Dea Syria; refertus ille est eiusmodi fabulosis narratiunculis sacerdotum, qui veras suarum religionum origines ipsi ignorabant.

Quae p. XCII. ad lib. III. Diodori de rebus Africae in votis habueram, inter ea sunt, quorum ab eo inde tempore (1784) iam aliqua ex parte compotes facti sumus. Obtigerunt praemio e Regia liberalitate in Academia nostra ornatae commentationes *Io. Frid. Hennicke* de Geographia Africae Herodotea 1788. et *Io. Melch. Hartmann* de Geographia Africae Edrisiana 1791. Vulgata praeterea est *Io. Brucii* narratio de Abyssinia, et coiit *Societas* inter Britannos *profectionibus per Africae interiora parandis et tuendis* [1]; quorum vestigiis insistens, comparatione cum iis, quae ab Herodoto tradita sunt, facta, veterum mercatorum idem et per easdem terras iter fuisse, quod nunc tentatur, acute et docte docuit A. H. L. *Heeren* noster V. C. in libro nuper edito gravissimi argumenti [2].

Inter scriptores, qui Diodoro haud ignoti esse potuere, p. CXIII. esse debuit Philo, ὁ συγγράψας τὸν εἰς Αἰθιοπίαν πλοῦν, quippe Era-

---

1 Cuius etiam prodiit narratio conatuum hac in re: *Proceedings of the Association for discovering the interior Parts of Africa.* (*Gel. Anzeig.* 1790. p. 1870.) et nuper *Additional Observations* (*Gentlemans Magazine* May 1793. p. 405. sqq.)

2 *Ideen über die Politik, den Verkehr und den Handel der vornehmsten Völker der alten Welt.* 1793.

tosthene antiquior. Eius Strabo mentionem facit lib. II. p. 130. A. Et Antigonus Carystius c. 160. excitat Philonis *Αἰθιοπικά*.

Ad p. XCIII. Secundum ea, quae ab Heeren nostro disputata sunt de commerciis antiquissimis per Aethiopiam, non improbabile fieri video, quod hic difficile ad assequendum mihi visum erat: potuisse ipsos Aethiopes cultum aliquem et humanitatis et religionum in Aegyptum inducere habitatam iam a populis diversarum tribuum seu gentium, sed ferocibus et incultis; siquidem tribus in Meroë iam antiquioribus aetatibus fuisse videtur certarum religionum cultrix, adeoque super ceteras tribus ac populos eminens auctoritate et dignitate. Dicas quidem, nec minus ex Thebaide in Meroën illam penetrare potuisse. Sunt tamen plura, quae alterum potius factum arguere possint, ut ex Meroë ad inferiorem Nilum commerciis hominum et rerum ita ducentibus deferrentur homines; etsi vel sic fieri potuit, ut sequentibus aetatibus iterum per Aegyptios Aegyptiacae religiones in Aethiopiam inferrentur, ut factum constat per militum transfugarum agmen Psammetichi regis aetate. Herodot. II. 30. Aegyptios a Nigritis originem duxisse, dubitari vix potest etiam post ea quae Meiners, Collega coniunctiss. de veterum Aegyptiorum origine docte et acute disputavit. Utinam antiqua monumenta coram intueri liceret! forte enim declarari ex iis possit, diversas a vulgo facies ac vultus fuisse sacerdotum; ita omni dubitatione supersederemus, diversaene originis ista tribus fuerit, adeoque Aethiopicae, non Nigriticae.

Aethiopes *Macrobios* in ipsa *Meroë* sedes habuisse coniectabam p. XCIV. Memineram quidem apud Herodotum dici eos habitasse *ἐπὶ νοτίῃ θαλάσσῃ*, et *ἐς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς* expeditionem factam. Verum nec minus his vocibus notionem valde latam et laxam subesse bene memineram; *νοτίη θάλασσα* est sane mare orientale Africae lib. II. 42., ubi Phoenices *ἐκ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν*; adde III. 11.: nec minus tamen *νοτίη θάλασσα* de sinu Arabico accipienda est aliis locis, ut lib. II. 158. 159. Vix autem assequi licet, quomodo homini, vesano quoque, in animum venire potuisset, exercitum ducere itinere XX fere graduum, et quidem partim per deserta, partim per terras frequentia magna hominum habitatas; nam adeunda fuisset Meroë, cum omnibus terris, quae nunc Abessiniam et Adel regnum constituunt. Quae nisi essent, nihil videri posset accommodatius coniectura V. C. Heeren, ad extremam oram Africae orientalis, circa Soffala, auri metalli divitem, expeditionem paratam fuisse. Non quidem me movet, quod apud Diodor. II. 33. et Strab. XVII. p. 1139. A. Meroë a Cambyse condita ab eius sorore nomen accepisse dicitur. Fabulosum hoc est; Aethiopes, quos ille in profectione ad Macrobios subegerat, ipsis Aegypti finibus insidebant: lib. III. 97. Nec tamen Meroë Macrobiorum sedes esse po-

tuit; ut ipse mea vineta caedam; nam de Meroë ipse Herodotus diserte agit II. 29.; nec Macrobiorum in ea meminit. Cum propior Aegypti finibus terra sit circumspicienda, videtur illa quaeri posse [1] in locis ad sinum Arabicum sitis; totus ille tractus iam inde ab Aegypti finibus, metallis insignis fuit; finitimas inhabitabant terras Ichthyophagi, litus sinus Arabici inhabitantes, quibus adeo communis cum Macrobiis sermonis usus esse potuit, etsi diversae ab iis stirpis fuisse videntur. Incoluerunt enim, uti nunc, ita olim, diversarum stirpium homines Africam, et ipsas terras orientales, in quibus Abessinia sita est; alii Nigritarum, alii Macrobiorum similes. Quod vix quinta profectionis parte confecta de reditu cogitandum fuisse Cambysi ait Herodotus, non de ipso reditu dictum est, sed sub ipsum deserti ingressum, *iam tum commeatum defecisse*, perstitisse tamen Cambysen in agmine ulterius ducendo. Convenit cum his, quod apud Strabonem inter Pselchen et Premnin exercitus interiisse diserte memoratur.

Ad ea, quae p. XCVII. ex Diodoro, consentientibus Agatharchide et Strabone, memoravimus de populis secundum Astaboram fl. habitantibus, multa nunc memorabilia leguntur in Brucio lib. IV., quae cum antiquis conveniunt; neque Shangalla, qui nunc iisdem locis nomadum more vivunt, alia vitae instituta sequuntur, neque *Agazi* et *Agows*, specus inhabitantes eodem more, quo *Troglodytae* dicti veteribus. Enotavit inde nonnulla Heeren (l. c. p. 240. sq.)

Quae p. CVIII. de Pythagora et Pythagoreis a Diodoro bene tradi dixeram, ex *Aristoxeno* et *Dicaearcho* ducta esse suspicabatur *Meiners Geschichte der Wissenschaften in Griechenland* Tom. I. p. 237. Et de *Hieronymo Cardiano* (p. CXIV.) conferendus est *Mannerts Geschichte der Nachfolger Alexanders* p. 352., ubi quoque Diodori censura p. 363. adiecta est.

---

1 Et in hac sententia iam alios viros doctos fuisse video, etiam Meiners. Ducit eo ipse Herodot. III. 114. quod Macrobiorum terra obiecta esse narratur Arabiae. In Edrisio terra Boga montibus auri argentique fodinis clara cum urbe Adam in his locis memoratur. Vid. Hartmann. Commentat. p. 53.

ELOGIA ET IUDICIA AUCTORUM

DE

DIODORO SICULO.

PLINIUS L. I. Hist. Natur.

Apud Graecos desiit nugari Diodorus et ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ Historiam suam inscripsit.

IUSTINUS MARTYR Protrept. p. 10.

Καὶ ὁ ἐνδοξότατος δὲ παρ' ὑμῖν τῶν ἱστοριογράφων Διόδωρος, ὁ τὰς βιβλιοθήκας συντεμὼν ἐν τριάκοντα ὅλοις ἔτεσιν, Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην, ὡς αὐτὸς γέγραφε, διὰ πολλὴν ἀκρίβειαν περιελθὼν, καὶ αὐτόπτης τῶν πλείστων γεγονως, τεσσαράκοντα ὅλα τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας βιβλία γέγραφεν.

EUSEBIUS Praep. Evang. L. I. 6.

Γράφει τοίνυν ἄνωθεν τὴν παλαιὰν ὑφηγούμενος Θεολογίαν Αἰγυπτίων ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, γνωριμώτατος τοῖς τῶν Ἑλλήνων λογιωτάτοις, ὡς ἂν ὑπὸ μίαν συναγωχὼς πραγματείαν ἅπασαν τὴν ἱστορικὴν βιβλιοθήκην.

EVAGRIUS SCHOLASTICUS L. V. 24. Hist. Eccles.

Καὶ τὰ μετ' ἐκείνους ὡσαύτως εἰργασμένα Διοδώρῳ τε τῷ Σικελιώτῃ πεποίηται, τὰ μέχρις Ἰουλίου Καίσαρος, καὶ Δίωνι τῷ Κασσίῳ, γράψαντι μέχρις Ἀντωνίνου τοῦ ἐξ Ἐμέσης.

PHOTIUS Biblioth. Cod. LXX.

Ἀνεγνώσθη μοι βιβλίον Διοδώρου Σικελιώτου ἱστορικὸν ἐν λόγοις μ', οἰκουμενικὴν περιέχουσιν ἱστορίαν. ἔστι δὲ πολλῷ πλατύτερος τοῦ τε Κεφαλίωνος, ἐν οἷς τοὺς αὐτοὺς χρόνους συμβαίνει αὐτοῖς ἀναγράφειν, καὶ τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Ἰλλουστρίου. κέχρηται δὲ φράσει σαφεῖ τε καὶ ἀκόμψῳ καὶ ἱστορίᾳ μάλιστα πρεπούσῃ, καὶ μήτε τὰς ὡς ἂν εἴποι τις λίαν ὑπερηττικισμένας ἢ ἀρχαιοτρόπους διώκων συντάξεις, μήτε πρὸς τὴν καθωμιλημένην νεύων παντελῶς, ἀλλὰ τῷ μέσῳ τῶν λόγων χαρακτῆρι χαίρων, φεύγων τε τροπὰς καὶ τἄλλα, πλὴν τῶν παρ' Ἕλλησι μυθολογουμένων Θεῶν τε καὶ ἡρώων, ὅσα τὸ ποιητικὸν ἔθος νέμεται. ἄρχεται μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν μυθολογουμένων παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, ἑξῆς διὼν μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ συστάντος πολέμου Ῥωμαίοις τε καὶ Κελτοῖς, καθ' ὃν χρόνον Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ, ᾧ διὰ τὰς πράξεις Θεὸν ἐπίκλην ἔθεντο Ῥωμαῖοι, κατεπολέμησε τὰ πλεῖστα καὶ μαχιμώτατα τῶν Κελτῶν ἔθνη. ἐν τριάκοντα δὲ ἔτεσιν, ὡς αὐτός φησι, περὶ ταύτην ἐπόνησε τὴν ἱστορίαν, τόπους τε πολλοὺς ἀμείβων χάριν πολυμαθίας, καὶ ταλαιπωρίαις, οἷα εἰκὸς, ἐντυγχάνων. Σικελιώ-

της δὲ ὧν ἐξ Ἀγυρίου τὸ γένος ἔσχε, καὶ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν Ῥωμαίων πολλὴν ἐμπειρίαν τῆς Ῥωμαίων εἰλικρινῶς διαλέκτου, πάσας τὰς ἡγεμονικὰς αὐτῆς πράξεις καὶ πάθη ἀκριβῶς ἀνελάβετο. ἐν μ' δὲ βιβλίοις τὴν ὅλην συμπεραινόμενος πραγματείαν ἐν μὲν ς' ταῖς πρώταις τὰς πρὸ τῶν Τρωικῶν πράξεις τε καὶ μυθολογίας ἐκτίθεται, ἐν δὲ ταῖς ἑφεξῆς ια' τὰς ἀπὸ τῶν Τρωικῶν κοινὰς πράξεις εὑρήσεις ἀναγεγραμμένας ἕως τῆς τελευτῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνων βασιλέως. ἐν δὲ ταῖς ὑπολοίποις κγ' βίβλοις αἱ λοιπαὶ τυγχάνουσι πράξεις ἀναγεγραμμέναι, μέχρις ὅτου Ῥωμαίοις πρὸς Κελτοὺς ὁ πόλεμος συνερράγη, καθ' ὃν ἡγούμενος Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐκράτησε μὲν τῶν πλείστων καὶ μαχίμων παρὰ Κελτοῖς ἐθνῶν τῷ πολέμῳ, προεβίβασε δὲ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ῥώμης μέχρι τῶν Βρεττανικῶν νήσων, ἐν οἷς καὶ ἡ ἱστορία τελευτᾷ.

SUIDAS in *Διόδωρος*.

Διόδωρος Σικελιώτης, ἱστορικός. ἔγραψε βιβλιοθήκην. ἔστι δὲ ἱστορία Ῥωμαϊκή τε καὶ ποικίλη ἐν βιβλίοις μ'. γέγονε δὲ ἐπὶ τῶν χρόνων Αὐγούστου Καίσαρος, καὶ ἐπάνω.

(Addiderat his Wesselingius Excerpta ex Scaligeri Animadv. ad Euseb. Chron. A. MDCCCCLXVII., G. I. Vossio de Hist. Graec. L. II 2., Degorei Whear Method. Leg. Histor. sect. XI., denique Fabricii B. G. L. III. caput 31. Quae quod partim falsa aut inutilia partim alibi in hac editione explicatius tradita continerent, omisimus.)

OECONOMIA HISTORIAE DIODORI.

Argumentum operis secundum singulas eius partes explicatum.

Multi titulo inducti sunt, ut crederent, Diodori opere non nisi variam variorum populorum historiam contineri, nulla certa ratione nec ad commune aliquod consilium digestam. Propositum ei erat, *omnium aetatum populorumque res perlustrare*, quod tum scriptoris professione, tum libri argumento constat. In eiusmodi opere recte aestimando cum spectandum sit, et *quid commodi temporis rationes auctori praestiterint*, et *quid vitii argumenti expositio ab iisdem et a Graecorum ingenio moribusque traxerit*, de utroque lectores paucis praemonuisse sufficiat. Consilii et concipiendi et exsequendi opportunitatem haud dubie obtulerat aevum, in quo vivere Diodoro obtigerat. Tum enim plurimos orbis terrarum populos unius imperio subiectos, multosque vel bello subiugatos vel societate ac foedere iunctos cum observasset, facile animus in eam cogitationem deduci potuit, ut totius generis humani, tanquam unius reipublicae, gesta atque fata respiceret, eiusque communem vel universam historiam contexere destinaret. Deinde vero, quod notitias in eam rem comparandas spectabat, nullo alio tempore vel literarum commercio, vel librorum apparatu, vel permisso commentariorum publicorum usu, plura et maiora commoda, quam tunc, oblata erant. Quamobrem tanti operis cum fausto successu suscipiendi aliquam partem seculo tribuere haud dubitamus. Similiter autem ab altera parte, in tot populorum temporumque diversitate describenda, aliquid vitii et tempori et patriae et hominis praesertim Graeci ingenio et moribus concedamus. Nam commune hoc habet cum reliquis Graecis scriptoribus, quod ubique exterorum mores et instituta non tam cum Graecorum consuetudinibus comparantur, quam his potius conformantur et accommodantur. Sed de his satis! Iam itaque videamus, quam rationem Diodorus secutus sit, ut tam diversarum aetatum populorumque historias uno opere iunctas exhiberet.

Methodus operis duplex est, altera *universi operis*, altera *singularum partium*; posterior, seu particularis, in diversis partibus

diversa deprehenditur. Totius operis partitio facta est *per epochas* seu memorabiliores eventus, qui in universum fuerint notabiles. Cum scilicet destinatum haberet Diodorus, omnium temporum res describere, quorum *qualiscunque notitia* ad posteros translata fuerit, neque eam aetatem praetermittere voluit, cuius res mythis, id est rudioris aetatis sermone, erant propositae. Itaque omnem seculorum seriem in tres periodos descripsit:

I. *Periodus mythica, usque ad Troiam a Graecis captam.*
II. *Periodus historica prima, usque ad Alexandrum M.*
III. *Periodus historica altera, usque ad divum Caium Iulium Caesarem.*

Quam historiae universae partitionem non solum toto libro proditam, sed prooemio etiam his verbis declaratam deprehendimus: „Proposito ad finem perducto, de operis universi forma praecipere libet. I. *Primi sex libri* res et fabulas bello Troiano superiores complectantur, ita quidem, ut tribus prioribus barbarorum, posterioribus tribus Graecorum antiquissima historia proponatur. Hac altera parte si praeter Graecos, quorum mythologia sola tradenda erat, plures et alius generis populos descriptos deprehendas, scilicet tenendum est, eandem destinatam fuisse, ut, supplementi instar, eorum populorum antiquissimam historiam complecteretur, qui priori parte fuerint omissi. II. *Undecim libris*, qui hos sequuntur (VII — XVII), res per universum terrarum orbem gestas usque ad obitum Alexandri M. descripsimus. III. *Libris viginti tribus*, (XVIII — XL) qui ultimo loco sequuntur, reliquas res cunctas ordine persecuti sumus usque ad initium belli Romanorum adversus Gallos gesti. — Quod autem ad tempora attinet, hoc opere comprehensa, ea quidem, quae bellum Troianum antecedunt, certis spatiis discernere non ausi sumus, nulla exstante norma, cui fidem habere potuissemus. A bello autem Troiano, secundum Apollodorum Atheniensem, LXXX annos usque ad reditum Heraclidarum statuimus; ab hoc usque ad Olympiadem primam, CCCXXVIII annos, a regibus Lacedaemoniorum tempora computantes; a prima autem Olympiade usque ad initium Gallici belli, quo finita est historia nostra, DCCXXX annos Quam ob rem opus universum, XL libris constans, annos MCXXXVIII comprehendit, exceptis tamen iis, qui usque ad bellum Troianum sunt elapsi.“

Prooemium operis universi.

Libri primi capita quinque priora *praefationis vicem* explent, qua Diodorus ea complexus est, quae lectores ad intelligendum scriptoris consilium librique usum scire oportebat. Singulatim explicantur haec: 1) historiae, et quidem catholicae, multiplex utilitas. Cap. 1. 2. 2) Caussae inquiruntur, ob quas ante a nemine scriben-

dae historiae catholicae periculum factum sit; adiuncta eius ipsius notione. Cap. 3. 3) Operis adiumenta recensentur: animus historiae cognoscendae cupidus, subsidia omnis generis literaria Romae oblata, itinera. Cap. 4. init. 4) Operis chronologia et partitio. Cap. 4. med. et cap. 5. — Hinc rem ipsam aggreditur, hac usus formula: *Expositis iis, de quibus ante disserere constitueram, promissi operis fidem explere conabor.*

I. *Periodus mythica*

Libris I — VI comprehensa.

Haec prima operis pars antiquissimi aevi monumenta collecta continet, elocutione sive poëtica orationis forma iis simillima, quae Mosis diligentia atque cura in corpore historico Hebraeorum servata accepimus. Fuere quidem, qui ista omnia ficta atque vana, nec bibliothecae historicae nomine digna, iudicarent; sed horum ipsorum potius iudicium, quam res, super qua iudicabant, vanitatis erat accusanda. Nam cum orationis genus, quo prima populorum aetas usa est, constet fuisse mythicum, facile intelligendum est, id ipsum ad aetatis indolem pertinere, ac proinde primae hominum aetatis aut nulla omnino, aut mythis concepta exstare monumenta. Quorum interpretatio tametsi tam difficilis et impedita sit, ut ad historicam veritatem ac perspicuitatem penetrare haud liceat; tamen historici erat, mythos ipsos, tanquam summae antiquitatis monumenta, in commentarios suos referre et conservare.

Huius periodi terminum Diodorus *Troiam captam* constituit; sed quemadmodum reliqua omnia sunt incerta, ita hanc *temporis amplioris notam crassiorem*, non *anni metam certam ac definitam* accipiamus. Pluribus exemplis patet, in hac ipsa periodo aliquanto ulterius historicum progressum esse. Ceterum *ordinem ethnographicum* secutus est, ita ut populi eminentiores velut historiae seriem efficiant. Reliqui his vel inseruntur vel adiunguntur. Eminent autem *Aegyptii*, *Assyrii*, *Aethiopes*, *Graeci*. Praemisso prooemio, primo *exterorum*, tribus libris prioribus, deinde *Graecorum historiam mythicam* reliquis tribus libris descripsit.

Prooemium.

Lib. I. cap. 6 — 9.

Sunt quaestiones nonnullae, ad universum genus humanum pertinentes, quae simul philosophum, simul historiae catholicae studiosum tenere possunt. Has itaque Diodorus sub initium primae periodi paucis commemorandas et illustrandas duxit; scilicet: 1) De rerum omnium ortu binae philosophorum opiniones diversae. Cap.

c. 7. 2) Prima hominum vita, rudis et inculta, describitur. Necessitas et usus omnium rerum magister erat, qui linguas, artes, vitae commoda doceret. Cap. 8. 3) Quae gens prima fuerit, incertum. Cap. 9.

Prior pars.

Historia mythica Barbarorum.

Lib. I. a cap. 10. II. III.

I. *Aegyptiorum historia.*

Ob magnitudinem Diodorus libri primi duas sectiones fecit, quod cap. 41. extr. expressis verbis indicatum legimus.

Sectio I.

Deorum historia; cum chorographia.

Primos homines in Aegypto ortos esse Aegyptii persuasum habent, cum ob regionis temperiem, tum ob Nili indolem prorsus singularem. Cap. 10.

A) *Antiquissimi Dii* coelestes Sol et Luna, s. Osiris et Isis. Hi universum mundum regunt atque tuentur, cuius sunt partes quinque: πνεῦμα, πῦρ, τὸ ξηρὸν, τὸ ὑγρὸν, τὸ ἀερῶδες· unamquamque vero pro Deo habuerunt, et his nominibus appellarunt: Iuppiter, Vulcanus, Terra mater, Oceanus, Minerva. Cap. 11. 12.

Terrestres Dii, genere mortales, ob merita in genus humanum immortalitatem sunt consecuti. Alii communia cum coelestibus nomina obtinuerunt; alii propria: Sol, Saturnus, Rhea, Iuppiter, Iuno, Vulcanus, Vesta, Mercurius. Sunt qui Solem, sunt qui Vulcanum primum Aegypti regem dicant. Deinde Saturnus imperavit, ducta sorore Rhea, qui Iovem et Iunonem genuit. Ex his nati Osiris, Isis, Typhon, Apollo, Venus. Cap. 13.

Osiridis et *Isidis* merita de communi hominum vita; multarum rerum ipsi inventores et auctores celebrantur, aliarum inventores studio et favore sunt amplexi. Hermes praesertim carus ob inventas linguas et literas, palaestram, lyram, oleam. Cap. 14—16. Osiridis peregrinationes ad excolendam hominum vitam institutae, cum sociis Anubide, Macedone, Triptolemo aliisque, per Aethiopiam — Arabiam — Indiam — Thraciam — Macedoniam — Atticam. Reversus in Aegyptum honorem Diis coelestibus parem consequitur. Cap. 17—20. Interfectus a Typhone; sed caedem ulta Isis, quae sola regnat. Collecta corporis frusta; pudenda, phalli nomine consecrata. Graeci in Bacchi orgiis imitati. Cap. 21. 22. — Inde excursio historici in Graecorum Theogoniam de confusis Graecorum et Aegyptiorum Diis, Deorum nominibus, sacris Cap. 23. 24. — Iam Isidis facta et in-

venta commemorantur. Horus, Osiridis filius, ultimus Deorum. Cap. 25.

Huic Deorum historiae adduntur observata singularia: a) super eius periodi chronologia. Anni quatuor mensium fuisse videntur; Hori. b) in Isidis aevum Gigantum aetatem incidere. Cap. 26. c) in Isidis honorem recepti mores, et erectae columnae. Cap. 27. d) Coloniae ex Aegypto in diversas orbis partes deductae commemorantur. Cap. 28. 29.

B) Historiae Deorum adiunxit *terrae ipsius descriptionem*, hac adhibita formula: „De rebus quidem ad Deos pertinentibus tantum habui referre. De regione autem et Nilo, aliisque memoratu dignis, singula per capita persequi conabor.“ Capita vero sunt haec:

1. *Aegypti situs* cum a parte continenti, tum a mari; magnitudo, urbium, vicorum, incolarum numerus. Cap. 30. 31.

2. *Nili* natura, catarractae, insulae, praesertim Meroë, ostia et fossae.

3. *Delta*. Cap. 34.

4. *Animalia*, quae *Nilus* alit. Cap. 35.

5. *Nili exundatio*, et super ea diversae philosophorum sententiae, cum disputatione de Nili fontibus. Cap. 36—41.

Sectio II.

Aegypti historia sub regibus.

Historiae lux paulo clarior ab hac nova sectione exoriri videtur, mythorum nube minus obscurata. Eam ob caussam, dividendi rationem percommodam esse putamus. Brevi enumeratione eorum, quae priore sectione persecutus erat, facta, Diodorus transitum parat ad reliqua. „E duabus partibus, inquit, in quas hunc librum magnitudinis caussa descripsi, prior quidem praefationem ad totum opus complectitur, deinde ea, quae ab Aegyptiis de origine mundi — de Diis, qui per Aegyptum civitates condiderunt, ipsorum nomine insignes, de primis hominibus et antiquissima vita, de immortalium cultu et templorum exstructione traduntur: tum ea, quae Aegypti situm spectant, incredibilem Nili naturam, incrementi caussas et diversas historicorum ac philosophorum opiniones. In hac posteriore autem libri parte rerum proxime succedentium seriem percurramus. Initium faciamus a primis Aegyptiorum regibus, et singulorum gesta usque ad Amasin exponamus, summatim tamen praemissa antiquissima Aegyptiorum vivendi ratione.“

A) Primo victus et reliquus Aegyptiorum vitae cultus antiquissimi temporis describitur. Cap. 43.

B) Regum series. Cap. 44—68. A primo usque ad Diodori aetatem, i. e. CLXXX Olymp. XV millia annorum numerantur. Post indigenas CCCCLXX et V feminas, Persae regnum obtinuerunt a

Cambyse occupatum CXXXV annos, postremo Macedones CCLXXVI annos. Cap. 44.

Menas primus rex. Tnephachthus et LII successores. Cap. 45. Busiris et VIII ex posteris eius. Thebae tum exstructae describuntur: urbis divitiae, sepulcra; praesertim Osymandyae monumentum. Cap. 45—49. Thebani astronomia nobiles. Cap. 50 init. Uchoreus, octavus a Busiride, Memphin condidit. Cap. 50 med. et 51 init. Moeris, post XII generationes secutus, lacum exstruxit. Cap. 51 med. et 52. Sesoosis (Sesostris) post VII aetates successor, unaque educati sodales. Expeditiones susceptae, regno ante in XXXVI nomos diviso; Aethiopas domat, primus naves longas exstruit, totam Asiam subigit, inde in Europam transit. Positis in Thracia columnis in patriam redit. Cap. 53—55. Opera in Aegypto exstructa peregrinorum labore: aggeres ad Nilum, murus contra Syros et Arabes, navis aurea, obelisci, statuae. Cap. 56. 57. Eius in subiectos reges superbia. Mors voluntaria. Darius eum aemulatus. Cap. 58. Sesoosis (Sesostris) filius. Cap. 59. Multis post seculis Amasis. Tum Aegyptus Actisani, Aethiopum regi, subiecta, qui narium amputatarum supplicium invenit, et Rhinocoluram condidit. Cap. 60. Mendes s. Marus, Labyrinthi aedificator. Cap. 61. Post quinque generationum anarchiam Cetes regnat, s. Proteus, *belli Troiani tempore*. Remphis (Rhampsinitus). Cap. 62. Reges ignavi per VII generationes, in quibus solus Nileus clarus. Inde octavus, Chemmis, trium pyramidum maximam construxit, quae describitur. Cap. 63. Cephren pyramidum alteram posuit; Mycerinus, eius successor, tertiam. Cap. 64. Bochoris. — Sabaco, genere Aethiops, pro poenis capitalibus vincula et labores reis imponit. Cap. 66. Anarchia per biennium; tum Dodecarchia. Regium mausoleum XII principum. Ex his Psammetichus solus regnum occupat, assumto ex Arabia, Caria, Ionia milite. Ob militis externi honorem CCM Aegyptii deficiunt, et novas quaerunt sedes. Peregrinis favet, praesertim Graecis, ut filios adeo Graecis disciplinis erudiret, Aegyptumque antea inaccessam, peregrinis aperiret. Cap. 67. Post quatuor generationes Apries, Cyprios, Phoenicesque bello adortus, tumultu civium periit. Hunc secutus Amasis. Qui, cum LV annos regnasset, eo ipso tempore vita functus, quo Cambyses, rex Persarum, Aegyptum bello subegit, Ol. LX. an. 3. Cap. 68.

C) Instituta et mores Aegyptiorum. „Postquam regum Aegyptiorum res gestas inde ab antiquissimis temporibus usque ad Amasis mortem satis exposui, reliqua suis temporibus servabo; nunc autem de institutis Aegyptiorum ea, quae singularia sunt, lectuque utilia, brevissime persequar.“ Memoratu digna haec esse arguunt sapientissimorum Graecorum in eam regionem facta itinera. Cap. 69—98.

1. Regum vita et officia. Cap. 70. 71. 72. E sacerdotibus lecti. Legibus erant adstricti, ex arbitrio nihil agebant. Singulorum officiorum horae constitutae; victus etiam legibus definitus. Cap. 70. Neque ira neque amore quidquam agere vel iudicare licebat. Cap. 71. Hinc summus regum amor *ibid.* luctus ob mortuum regem communis describitur; iudiciumque publicum de regum vita. Cap. 72.

2. Nomi et Nomarchae. Incolarum classes. Cap. 73. 74.

3. Iudiciorum ratio. Summum XXX virorum iudicium, VIII Codices legum, praesidis insigne. Scriptis omnia agenda erant, oratores nulli admissi. Cap. 75. 76.

4. Leges Aegyptiorum recensentur insigniores. Cap. 77—80.

5. Literarum studia, vel sacra vel communia erant. Geometria, Arithmetica, Astrologia. Chaldaei Aegyptiorum alumni Palaestram et Musicam abominantur. Cap. 81. Ars medica. Cap. 82.

6. Divinus bestiarum honor describitur. Iis alendis assignati agri et constituti curatores; vim iisdem illatam gravissime puniunt, mortuas luctu prosequuntur. Praecipue feles, accipitres, Apim, Mnevim, crocodilum, leonem cet. venerantur. Cap. 83. 84. De Apide singularis disputatio. Cap. 85. Religiosi bestiarum cultus caussae redduntur. Cap. 86. 87. Hirci sacri, tanquam generationis symbolum, tauri, ob agriculturam; sed rufos immolare licet, quia Typhonis colorem referunt. Ob alias caussas alia animalia sacra, lupi, crocodili. Cap. 88—90.

7. Funerum ritus. Sumtuum tres classes. Cadavera condiendi ratio. Cap. 91. Iudicium publicum de mortuis. Cap. 92. adiuncta observatione de eius instituti vi ad morum sanctitatem. Cap. 93.

8. Recensus legislatorum, quibus Aegyptii instituta tam salubria accepta referunt. Cap. 94. 95.

9. Docti peregrinatores Graecorum, qui Aegyptiorum leges, instituta et disciplinas in Aegypto perceptas in patriam transtulerunt. Similiter legislatores, artifices. Cap. 96—98.

II. *Populorum Asiae historia.*

E methodi formula, historiae Aegypti singulae partes brevi repetitione enumerantur. Quo facto, historicus ita pergit: „Hoc autem libro *res in Asia antiquissimis temporibus gestas* describemus, initium ab Assyriorum imperio facturi.“

1. *Assyrii.*

Ninus primus rex Assyriorum inter eos, quorum memoria servata. Is comparata iuvenum manu, et inita cum Ariaeo, rege Arabiae, societate, plurium populorum imperium appetit. Ac primo Babyloniae agrum, Armeniam ac Mediam subigit. Cap. 1. Tum vero Asiam totam intra Tanain et Nilum expugnare parat. Catalogus ter-

rarum subactarum e Ctesia. Cap. 2. Iam ingentem urbem suo nomine appellatam ad Euphratem condit, cuius magnitudo describitur. Cap. 3. Qua re perfecta, Bactrianis bellum infert. In hoc itinere Semiramidis notitiam et coniugium nactus. Hinc narratio de mirabili Semiramidis ortu, eius educatione apud Simmam, regium pastorem, et primis nuptiis cum Menone, consilii regii principe. Copiarum incredibilis numerus commemoratur ita, ut, facta populorum et regionum comparatione, propior ad fidem accedat. Cap. 4. 5. Bactra cum diu obsideretur, Menones interea Semiramidem iubet in castra venire; eiusque audacia et consilio arx capta est. Rex ipse mulieris pulchritudinem et virtutem admiratus, coniugio sibi eam iungit. Cap. 6.

Semiramis, marito mortuo, regnum suscepit, et primo monumentum ei posuit. Deinde maximis operibus perficiendis animum applicuit. Babylon exstructa, eiusque urbis magnitudo, muri, pons Euphrati impositus, regiae duae, castella duo, turres describuntur. Cap. 7. 8. Fossa amplissima prope urbem; portae aeneae. Belli templum, simul spectandis sideribus inserviens. Cap. 9. Horti pensiles. Cap. 10. Urbes aliae et emporia ad Euphratem et Tigrin ab ea condita. Cap. 11. Singularia naturae: Bituminis copia et exspiratio perniciosa. Cap. 12. Iter in Mediam, horti ad Bagistanum montem facti, et ad urbem Chauonem, via per montem Zarcaeum structa, opera Ecbatanis facta. Cap. 13. Iter continuatum per Persiam et reliquam Asiam, Aegyptum, Aethiopiam. Obiter de funerum ritu apud Aethiopes. Cap. 14. 15. Belli Indis illati historia. Cap. 16—19. Domum reversa filio regnum tradidit, oraculo Iovis Ammonis (conf. cap. 14.) admonita. Ipsa evanuit, mox sub columbae imagine Dea facta. Scriptores de ea comparantur. Cap. 20.

Ninyas, et successores reliqui ad *Sardanapalum* usque, vitam otiosam et libidinosam agunt. Ex his *Teutamus* tempore belli Troiani vixit. Cap. 21. 22. Sardanapali ignavia et luxuria. Cives in eum bellum movent, quo victus rex se et regiam incendio absumit. Cap. 23—27. Arbaces, Medus, rex factus. Cap. 28. Narratio de Chaldaeis, Babyloniorum philosophis, eorumque disciplinis adiicitur. Cap. 29—31. „De Assyriorum imperio, quemadmodum ad Medos transierit, cum iam ante dictum sit, nunc eo, quo digressi sumus, redeamus.“

2. *Medi.*

Herodoti et Ctesiae dissensus observatur. Cap. 32. Simul regum successio usque ad Artaeum, qui bellum cum Cadusiis gessit. Cap. 33. Artynes. — Astibaras, sub quo bellum cum Sacis ortum est. Sacarum gens obiter descripta, mulierum fortitudine clara. Zarina tunc regina. — Aspadas, quem Graeci Astyagen nominant. Hunc Cyrus vicit; unde imperium ad Persas translatum.

3. *India.*

1) Regionis situs, magnitudo, proventus. Cap. 35—37. 2) Populi. Omnes sunt indigenae. Ad humanitatem et artes exculti per Bacchum et Herculem. Lex praecipua aequalitatis est. In septem ordines sunt divisi. Cap. 38—41. 3) Nonnulla de elephantis et advenarum tutela. Cap. 42.

4. *Scythae.*

1) Antiquissimae historiae particula. Prima et exigua sedes ad Araxen. Scytha, Palus, Napus gentem praecipue auxerunt et ad fortitudinem instituerunt. Cap. 41. 2) Anarchia, et ex ea Gynaecocratia. Amazonum gens, earum mores, disciplina bella. Hercules eas domuit. Ultima Amazonum Penthesilea, tempore belli Troiani. Cap. 42—46.

5. *Hyperborei.*

Eorum situs ex Hecataeo. Celtis obiecti erant. Latona ibi nata, eamque ob causam Apollinem praecipue venerantur. Graecis, praesertim Atheniensibus ac Deliis, favent. Imperium penes Boreadas, Boreae progeniem. Cap. 47.

6. *Arabes.*

Pauca de situ praemittuntur. 1) Nabataei sterilem terram incolunt et latrociniis vivunt. Petra insignis describitur. item lacus bitumen proferens, balsamum. Cap. 48. 2) Arabiae felicis memorabilia: stirpes frugiferae et odoriferae. Cap. 49. Aurum apyrum. Animalium genera nobiliora. Cap. 50. 51. Lapides pretiosi cum disputatione de eorum generatione et proprietate aliarum rerum orienti subiectarum. Cap. 52. 53. 3) Arabes Scenitae. 4) Agricolae et mercatores, et quibus animalibus eorum regio praestat. Cap. 54.

7. *Insula incognita in mari meridionali.*

Supererant alii Asiae populi, ut Persae cet. quorum historiam alteri operis parti Diodorus servandam duxit. Sed ad mythicam partem pertinere videbatur Iambuli fabula de insulis beatis in Oceano meridionali sitis, ultimo loco adiicienda. Is cum mercaturae et navigationi operam dedisset, primo ab Arabibus, deinde ab Aethiopibus captus, secundum ritus eorum inter devotos verso in meridiem cursu navi in fortunatam insulam delatus est. Peractis ibi septem annis dimissus difficili itinere rediit in Graeciam, et de hac insula rebusque Indicis multa ante incognita literis mandavit. Cap. 55—60.

III. *Aethiopum, Afrorum, Amazonum, Atlanteorum, historia, libro III. comprehensa.*

Superiorum librorum argumenta nova repetitione, quamvis turbato ordine, proponuntur. Tunc ad Aethiopes et reliquos Libyae populos progreditur historicus. Cap. 1.

Aethiopum historia.

1) Aethiopes Aegypto proximi, urbemque et insulam Meroën incolentes. Summae eorum antiquitatis argumenta: a) primi homines esse videntur, cum sint aborigines solique proximi. b) Primi Deos coluerunt, eamque ob causam a quovis hoste externo tuti. Cap. 2. 3 init. c) Aegyptii fuerunt eorum colonia ab Osiride deducta. Eaedem leges, iidem ritus, idem scripturae genus. Cap. 3. 4. Legum singularium exempla. Cap. 5. 6. 7. 2) Gentes Aethiopum, ad utramque Nili partem accolentes, agrestiores sunt. Earum mores, arma, vestes, cibi, religio. Regio est amoenitate et fertilitate praestantior, de qua cum Afris pugnant. Cap. 8—10. Adiicitur partim iudicium de scriptoribus rerum Aegyptiacarum et Aethiopicarum, cap. 11; partim notitia de auri fodinis, quae sunt in confiniis Aegypti et Aethiopiae, et descripta ratio secernendi et praeparandi auri. Cap. 12—14. 3) Gentes in Troglodytica et australes: a) Ichthyophagi. Cap. 15—20 b) Chelonophagi et Cetophagi. Cap. 21. 22. c) Rhizophagi. Cap. 23. d) Hylophagi et Spermatophagi. Cap. 24. e) Aethiopes venatores. Cap. 25—27. f) Aethiopes Simi et Struthophagi. Cap. 28. g) Acridophagi. Cap. 29. 30. h) Cynamyni seu Cynamolgi. Cap. 31. i) Troglodytae Nomades et Megabarei. Cap. 32. 33. Disputatio adiuncta de diversitate morum e diversitate aëris. Cap. 34. Historia animalium regionibus illis peculiarium. Cap. 35—37. 4) Sinus Arabici accolae cum descriptione regionis. Cap. 38—48.

Afri.

Quatuor Afrorum genera, quae Cyrenen, Syrtes et interiores terrae partes incolunt, recensentur haec: Nasamones, Auchitae, Marmaridae, Macae. Alii sunt agricolae, alii nomades, alii latrones, moribus diversi. Cap. 49. Agri proventus non ubivis iidem. Australes regiones desertae serpentibus abundant, maxime iis, qui Cerastae vocantur; species eorum per aërem volantium mirabiles. Cap. 50. 51.

Amazones Afrae.

Multi opinati sunt nullas Amazones praeter eas, quae in Ponto ad Thermodontem fl. fuerunt, exstitisse; sed Afrae multo et clariores et antiquiores erant. Plura mulierum fortitudine et bellis illustrium genera, in quibus Gorgones memorabiles. Cap. 52. Amazonum regni vitaeque ratio, virorum servilis conditio. Cap. 53. Bella earum. Cap. 54. 55.

Atlantei.

Oceani accolae; de Diis eorumque ortu tradunt, quae cum Graecorum mythologumenis admodum conveniunt. Itaque haec ipsa exponuntur. *Uranus* primus rex fuit. Cap. 56. — Eius liberi XLV e pluribus uxoribus: e Titaea quidem XVIII, Titanes appellati.

Filiarum nobilissimae Basilea et Rhea s. Pandora. Ex Basilea et fratre Hyperione nati Helius et Selene. Phrygum de eadem Dea mythologumena, cui a monte Cybelo, Cybeles nomen impositum. Cymbala, tympana cet. invenit, et Marsya comite ad Apollinem venit. Utriusque certamina. Cap. 57—59. Urani filii, *Atlas* et *Saturnus*, regnum inter se dividunt. Atlanti regiones Oceano proximae obvenere, qui populos suos a nomine suo *Atlanteos* appellavit. Filius Hesperus, filiae Atlantides Cap. 60. Saturni et ab eo oriundi Iovis brevis historia. Cap. 61. — Haec itaque sunt, quae apud Atlanteos de Diis traduntur.

Appendicis loco, quia hic locus aptus videbatur, Bacchi historia mythica, supra iam L. I., c. 23. commemorata, secundum Graecorum et Afrorum diversa commenta, et nunc ad horum potissimum fidem, adiicitur. Cap. 62—73.

Posterior pars.

Historia mythica Graecorum.

L. IV. et V. [VI.]

A) *Lib. IV. de Heroibus et Semideis.*

Exordio proponuntur 1) difficultates, quibus antiqua historia implicita sit a) ob antiquitatem per se obscuram, b) ob chronologiae et c) ob genealogiae confusionem, d) ob scriptorum discordiam. Eam ideo praeterierunt Ephorus, Callisthenes, Theopompus. Sed digna nihilominus, ob argumenti gravitatem, quae peculiari studio cognoscatur. 2 Libri IVti summa: aliarum gentium antiquitate explicata, Graecorum antiquissima historia adiungenda est. Haec autem a Bacchi fabula incipit, quia is ipse pervetustus est, et genus humanum maximis beneficiis affecit. Cap. 1.

Bacchi historia ex Graecorum fide.

Cadmus in Boeotia sedem fixerat et Thebas condiderat, sumta in matrimonium Harmonia. Inde cum aliis prognata Semele. Cum Semele concubuit Iuppiter divina specie se ei offerens; quo facto per abortum Bacchum peperit; ipsa igni absumta est. Bacchus a Mercurio Nymphis in antro Nysae traditur, inde Dionysus dictus. Vini et zythi inventor itinera usque in Indiam suscepit, ad excolendum genus humanum. Cap. 2. Redeunti sacra instituuntur, quorum ritus describuntur. Cap. 3. Bacchus antiquior commemoratur, Sabazius, Proserpinae filius. — Sed mox ad Semeles natum redit historicus. Forma, ingenium; comites Musae, Silenus paedagogus et socius; habitus, mores. Cap. 4. Cognomina, eorumque ratio;

simul causae redditae, biformis cur sit, cur Satyri et Musae in eius comitatu. Cap. 5.

Priapus.

Bacchi et Veneris filius; mythica adumbratio generationis. — Origines cultus divini vel a propagatione generis humani, vel ab Osiridis historia (vid. L. I, cap. 22.) derivandae. Ithyphallus et Tychon sunt cognomina. — Hermaphroditi ortus ex Herme s. Mercurio et Venere. Cap. 6.

Musae.

Earum parentes et numerus; nomina nominumque ratio. Cap. 7.

Hercules.

Fabula de eo multa continet impedita, et quae fidem excedant. Sed res mythicae non subtiliter explicandae. Cap. 8. Per ipsam portentosam procreationem immensae vires ei infusae, simul per Iunonem, quae inscia puero mammas praebuerat. Cap. 9. Ab Hercule recens nato in ipsis cunis suscepta pericula, et perpetrata facinora, quibus Herculis nomen meruit, ante Alcaeus appellatus. Thebis educatus et in gymnasiis exercitatus, ab Ergini tributo et tyrannide urbem liberat, et Orchomeniorum Minyarumque oppidum evertit. Eurystheus autem per invidiam Herculi XII certamina imponit, Iovis et oraculi Delphici iussu suscipienda. Cap. 10. Primo ob id in animi aegritudinem et furorem incidit, tandem morbo liberatus adit labores, qui recensentur singuli: I) Leo in Nemea occisus. II) Hydra Lernaea. Cap. 11. III) Aper Erymanthius. Circa idem tempus Centauri devicti; caesorum nomina. Cap. 12. — IV) Capta cerva aureis cornibus, velocitate praestans. V) Aves e Stymphalide palude abactae. VI) Augiae stabulum expurgatum, Peneo fluvio eo deducto. VII) Taurus e Creta in Peloponnesum traductus. Cap. 13. — In cuius certaminis memoriam Hercules ludos Olympicos instituit. Ipsum in omni certaminum genere victorem Dii Deaeque muneribus honorant. Obiter observat historicus, Nioben primam, Alcmenam vero postremam mortalem fuisse, a Iove compressam. Cap. 14. Post haec Hercules, bello a gigantibus in Deos moto, praestito Diis auxilio, cum aliis belli sociis coelestium Deorum honores consecutus est. — Prometheum, igne allato bene de humano genere meritum, poena liberat. Cap. 15 pr. VIII) Hinc Diomedis equas carnivoras abduxit; quo facto cum Iasone in Colchos navigavit. Cap. 15 med. IX) Expeditio in Amazones ad rapiendam Hippolytae zonam. Amazonum, quae devictae sunt, nomina. Cap. 16. X) Iter parat in Iberiam ad abducendos Geryonis boves. Milites congregat in insula Creta, quam tunc bestiis purgavit. Prima inde navigatio in Libyam, ubi Antaeum in certamine occidit, terrasque et civitates

a feris et tyrannis liberavit. Divertit in Aegyptum et Busiridem cecidit; in Libya Hecatompylon condidit, postea a Carthaginiensibus subactam, et ad fretum Gaditanum columnas statuit. Chrysaoris filiis in certamine caesis, boves partim abegit, partim in Iberia dono reliquit. Adiecta columnarum Herculis fretique ipsius per eum mutati descriptio. Cap. 17. 18. Ex Iberia transit in Celticam, (Galliam) ubi urbem Alesiam condit; inde per Alpes in Italiam. Cap. 19. Ligurum ager ingratus, duri labores describuntur. Cap. 20. Hercules ad Tiberim pervenit, in Palatio benigne receptus a Cacio (Potitio) et Pinario. Decimae Herculi votae, templumque exstructum. Ora maritima peragrata campum Cumaeum s. Phlegraeum ingressus proelio facto Gigantes internecione delet. Cap. 21. Opera ad lacum Avernum. Via Heraclea. Venatori, in Dianam impio, mors illata. Cicadae ob Herculis pietatem expulsae. Iter Herculis per fretum in Siciliam, apprehenso tauri cornu. Cap. 22. Thermae Himeraeae et Egestanae itinere fessum recreant. Eryx Herculem ad certamen provocat, proposito praemio. Hercules victor Siciliam praemium reportat, quam post unus e posteris, Dorieus, occupat, et Heracleam ibi exstruit, deinde a Carthaginiensibus dirutam. Sicanos sibi infestos Hercules domat; ducum nomina memorantur. Cap. 23.— Leontini, praesertim Agyrinaei, Herculi, ut Deo coelesti, honores tribuunt, pro quibus ipse monumenta reliquit: lacum sui nominis, lucum Geryoni consecratum, fanum Iolao socio sacrum, gymnicis et equestribus ludis celebre. Tunc Hercules boves retro in Italiam agit, ubi Lacinium ob furtum caedit, Crotoni autem, per imprudentiam caeso, monumenta vovet. Tandem per Epirum redit in Peloponnesum. Cap. 24. XI) Cerberus ex inferis protractus. Ante vero Hercules mysteriis Eleusiniis initiandus erat. Eorum causa digressio de Orpheo. Cap. 25 et 26 princ. XII) Rapta Hesperidum aurea mala. Alii poma, alii oves interpretantur. Cap. 26 med. Per hanc occasionem Atlantis regio, Atlas, Hesperus, Atlantides, Hesperides describuntur. Has, furto in Aegyptum abductas, Hercules tum, cum Busiridem occidisset, interemtis raptoribus, Atlanti restituit. Muneris loco astrologiam ab Atlante accepit, ab ipso Graecis traditam. Cap. 27. — (Dum his occupatus erat Hercules, Amazones, ob illata per Herculem damna, praesertim ob raptam Antiopen vel Hippolyten, Graecis bellum intulerant, proelio victae per Theseum. Cap. 28.) — Oraculi iussu nunc natis ex Thespiadibus Sardinia in ditionem tradenda erat. Iolaus, fratris filius, expeditionis et coloniae dux erat. Per hanc occasionem Thespiadum historia et progenatorum ortus per Herculem narratur. Sardinia ab Iolao expugnata, ordinata, ornata. Colonia per eum in Sardinia condita, bello deinde ab aliis nunquam victa. Cap. 29. 30.

Iam de sobole sollicitus, uxorem Megaram Iolao concedit, et

Iolen petit, Euryti filiam. Ob acceptam repulsam, Euryti patris equas furto abigit. Iphitus, Euryti fil. raptorem persequitur, de turri ab eo praecipitatur. Expiationis causa Hercules in servitutem traditur Omphalae, Maeonum reginae, cuius regnum a Cercopibus aliisque latronibus liberat. Ita ipse libertatem et reginae coniugium consequitur. Cap. 31. Post in Peloponnesum redit, iniurias olim a Laomedonte, rege Ilii, illatas ulturus. Navibus Troiam petit, in proelio Laomedontem occidit, et regno potitur, quod Priamo tradit. Cap. 32. Reversus in Peloponnesum bellum contra Augeam movet ob recusatam mercedem. Re infecta Olenum ad Dexamenum abit, et in Hippolytae nuptiis Eurytionem, Centaurum, obtruncat; hinc Tirynthem ad Eurystheum se recipit, sed insidiarum metu una cum matre in exsilium pulsus Pheneum in Arcadia fugit. Hic, usus opportunitate, impetum facit in Eurytum, Augeae filium, hunc et Augeam ipsum occidit, Elidem urbem et regnum Phyleo tradit. Tyndareum, Sparta expulsum, commissa pugna, in regnum restituit. In Arcadia eius furto compressa Auge, regis filia, ipse Stymphalum confugit; Auge abducitur mari submergenda, in via parit filium, in Parthenio monte relictum; servata ipsa Caribus dono permittitur. Infans a pastoribus educatus Telephi nomine, cum adolevisset, matrem apud Teuthrantem, Mysiae regem, reperit. Cap. 33.

Relicta Peloponneso, Hercules Calydonem, Aetoliae urbem, sedem facit, et Deianiram, Oenei filiam, matrimonio sibi iungit. Meleager, eius frater, tum exstinctus erat. Itaque per digressionem apri Calydonii ab eo confixi historiam et Meleagri interitum narrat. Ceterum Hercules de Calydoniorum agro bene meret, facto novo Acheloi alveo; unde orta fabula de Amaltheae cornu. Cap. 34. 35. In bello cum Thesprotis Hercules Calydoniorum socius; Ephyra capta, et rege Phyleo occiso, e regis filia captiva Tlepolemum suscipit. Mox ob Eurynomum non consulto interemtum cum Deianira aufugit. Nessus Centaurus hanc per flumen Evenum portans, dum vitiare cupit, sagitta transfigitur. Philtrum ab eo Deianirae relictum. Apud Ceycem, Trachiniae regem, commorantur. Cap. 36. Post oraculi Delphici vindex, Phylantem, Dryopum regem, occidit, Dryopes sedibus expellit. Obiter Herculis liberi recensentur. Dryopum novae sedes et res gestae. Suborto dein bello inter Dorienses et Lapithas, Hercules illis auxilio est, et hos sedibus eiicit. Cygnum certamine victum occidit. Ormenii regem, ob recusatam Astydamiam fil. bello subigit, et ex hac Ctesippum suscipit; Iolen etiam rapit, occisis fratribus. Cap. 37. De hoc amore certior facta Deianira, Herculis vestes philtro Centauri tingit. Secutus Herculis exitialis morbus. Eius rogus in Oeta. Cap. 38. Herculis consecratio. Cap. 39.

Argonautae.

Eorum socius erat Hercules; itaque proximus locus de his dicendi. (Conf. cap. 15 et 32.) — Iasonis consilium, exstructa navis, itineris socii. Cap. 40. 41. Memorabilia in itinere; ad oram Troadis Hesionem devotam Hercules liberat, et balaena interfecta eandem et regios equos praemii loco accipit, interea apud regem relictos. Cap. 42. Ob tempestatem Orpheus Diis in Samothrace sacra et vota facit. Samothraces Dii, Dioscuri. Inde progressi ulterius in Thraciam, duo regis Phinei filios, propter novercae criminationes crudeliter a patre habitos, ulciscuntur. Occiso Phineo, filiis regnum traditur. Alii rem aliter narrant; sed tenendum, in veterum mythis non omnia congruere. Cap. 43. 44. Ex Thracia in Pontum transvecti appellunt ad Chersonesum Tauricam, ignari, barbaris morem esse, hospites immolandi Dianae Tauricae. Cap. 44 extr. Eius moris causa et origo explicatur. Simul res Colchicae describuntur. *Aeetes* et *Perses* fratres erant, ille Colchidis, hic Tauricae rex. Hecatae, Persae filia, fero et immani ingenio praedita, venena invenit, et inhumanum Dianae sacrum instituit. Nupta Aeetae *Circen*, *Medeam* et *Aegialum* peperit. Circe matris artem colit; Sarmatarum regi in matrimonium data, marito sublato, regnum occupat. Ob crudelitatis facinora regno ejecta Italiam petit. Cap. 45. Medea, mitioris ingenii, peregrinorum servatrix. Hanc profugam in litore offendunt Argonautae in Colchidem appulsi. Iason, data coniugii fide, Medeam consiliorum et expeditionis sociam habet. Tum vellus aureum noctu invadunt. Cap. 46. Inseritur fabula de Phrixo, aureo vellere apud Colchos in templo Martis consecrato, eiusque custodibus, dracone cet. Cap. 47. Duce Medea Argonautae, caesis custodibus, vellere aureo rapto, ad naves confugiunt. Aeetes, collecta manu eos persecutus, in pugna perit. Tunc navibus conscensis reditum parant. Glaucus itineris comes et adiutor. Cap. 48. Superato Hellesponto attingunt Troadem. Ob Hesionen et equos recusatos commissa pugna. Laomedon pugna cadit; regnum Priamo traditur. In Samothrace Diis Samothracibus vota reddita. (Conf. supra, cap. 43. 48.) Cap. 49. — Interea Pelias, peremta Iasonis stirpe, regnum occupaverat. Itaque Iason reversus in Thessaliam funera suorum ulcisci parat. Cum omnia sint impedita, Medea regem dolo interimere et regiam prodere promittit. Cap. 50. Scilicet assumta sagae persona, Medea urbem et regiam ingreditur, magica ministeria senectae transformandae in iuvenilem vigorem offert et approbat. Caede Peliae per fraudem peracta, datoque signo, Iason cum sociis regiam recuperant. Cap. 51. 52. — In superstitem regis familiam benignus; Acasto filio regnum tradit, filias matrimonio iungit viris principibus. His peractis, Hercule auctore, Argonautae foedus et societatem in futuros casus iungunt, ludosque celebrant Iovi sacros;

Olympio. Cap. 53. (Sed conf. cap. 14 de antiquiore ludorum Olympicorum origine.)

Sequitur Iasonis reliqua vita. Is, repudiata Medea, postea cum Glauce coniugium iniit. Medea, furore incensa, igne et caede grassatur, Herculem contra Iasonem advocat vindicem. Iason mortem sibi conscivit. Thessalus, superstes Iasonis filius, in regno Peliae succedit, et ditionis suae populum Thessalos vocat. De Medeae ultimis factis, fatis atque erroribus. Eius filius primus Medorum rex. Cap. 54. 55. 56 princ. — Argonautarum reditus per aliam viam, a Timaeo commemoratos, adverso Tanai et per aliud flumen in Oceanum, inde vero iuxta Gades in mare mediterraneum, eiusque rei opinata vestigia, ultimo loco describuntur. Cap. 56.

Heraclidae.

Herculis liberi Trachine apud Ceycem regem educati. Eurystheus, de regno metuens, eos bello persequitur, victus tandem Atheniensium ope. Cap. 57. Iam Heraclidae, duce Hyllo, in Peloponnesum et Mycenarum regnum agmen movent; sed caeso Hyllo in certamine, quo res est diremta, Heraclidae ad L annos regno et Peloponneso sunt exclusi. Cap. 58.

Theseus.

Herculis imitator erat. Eius genus et prima certamina describuntur. His praeclare peractis, Athenas venit, et ab Aegeo certis signis agnoscitur. Cap. 59. Fabula de Minotauro, quem Theseus interemit. Regum Cretensium recensus; utque ex his Minos, ob Androgeum filium in Attica interfectum, Athenienses bello et fame presserit. Iussu oraculi Athenienses Minoi obtemperant, poenam VII puerorum puellarumque exigenti. Theseus, Ariadnae ope adiutus, Minotauro confecto, patriam iniquo tributo liberat. In reditu Ariadnen Bacchus in insula Naxo rapit. Quo dolore perturbatus Theseus, velis nigris candida substituere obliviscitur; quibus conspectis Aegeus, Thesei pater, ex alto se praecipitat. Theseus in regno successit, sub quo res Attica melius ordinata incrementa cepit. Cap. 60. 61. Eius uxor Phaedra Hippolytum, privignum, amat. Utriusque interitus. Theseus per seditionem exsul. Cap. 62.

Adiecta narratio de Helenae et Proserpinae raptu per Theseum et Pirithoum. Cap. 63.

Septem ad Thebas.

„De his cum satis dictum sit, res gestas Septem ad Thebas persequamur, exorsi a prima belli causa.“ Laius, Thebarum rex, et Iocasta de sobole oraculum adeunt, quod funesta muntiat. Oedipus inde prognatus idcirco exponitur; postea inscius patrem occidit. — Sphinx. — Iocasta coniugium et regnum promittit, si quis eius aenigma solverit. Oedipus solvit, et matrem inscius accipit uxorem,

ex eaque procreat Eteoclem et Polynicem, Antigonam et Ismenen. Cap. 64. Re deinde comperta, Eteocles et Polynices patrem clausum tenent, et regnum occupant. Mox Polynices, a fratre pulsus, Argos ad Adrastum fugit, et auxilium petit. Adrastus et Polynices cum Tydeo et quatuor aliis sociis Thebis bellum inferunt. Eteocles et Polynices mutuis vulneribus pereunt; similiter reliqui occubuere praeter unum Adrastum. Cap. 65.

Epigoni, i. e. occisorum ducum filii, duce Alcmaeone bellum in Thebanos renovant. Thebani, victi urbeque expulsi, suasu Tiresiae Thebani, Tilphossaeum in Boeotia migrant; Epigoni Thebas, et in hac Tiresiae filiam Daphnen, Sibyllam cognominatam, capiunt. Thebani Dorienses invadunt, et varias populorum migrationes movent. Cap. 66. 67.

Doriensium, Aeolum, Boeotiorum origines et migrationes explicantur. Cap. 67.

Aeoli progenies Salmoneus et Tyro; quorum genealogia usque ad Nestora et bellum Troianum producta adiicitur. Cap. 68.

Lapithae et Centauri.

Lapitharum genus. Alter filiorum Lapithae erat Periphas, qui octo liberos habuit. Ex his primus Antion procreavit Ixionem, Iunonis amore captum. Pro Iunone Iuppiter nubem ei subiecit, unde nati Centauri. Cap. 69. Centaurorum bellum adversus Lapithas, horumque reliquiae. Cap. 70.

Aesculapius.

Eius parentes Apollo et Coronis; merita de vita hominum, et Plutonis de eius arte querelae. Filii Machaon et Podalirius vulneratos ex Graecis ad Troiam curabant. Cap. 71.

Penei et Asopi genus.

Filii filiaeque recensentur, quibus multae atque celebres civitates atque populi origines debent; horumque posteri usque ad aevum Troianum. Cap. 72.

Pelops, Tantalus, Oenomaus.

Oenomaus, oraculo admonitus, ad avertendas Hippodamiae filiae nuptias, procis certamina proposuit cum vitae periculo. Pelops, Myrtili auxilio adiutus, victoriam eiusque praemium Hippodamiam reportavit. Ab eo Peloponnesus nomen habet. Cap. 73. Pelopis pater Tantalus, Paphlagoniae rex, ob opes in ipsos Deos superbus, regno pulsus, et apud inferos cruciatibus affectus. Niobe, eius filia, liberorum numero superbiens, orbitate punita. Cap. 74. Tantalum regno expulerat Ilus, Trois filius. Quocirca eius stirps a Teucro inde repetita et usque ad Priamum, Anchisem, et Aeneam deducta inseritur. Cap. 75.

Daedalus.

Atheniensis erat. Ingenium eius et sollertia, quo omnes vicit artifices. Talum, ex sorore nepotem, artis et ministrum et aemulum habuit, novis inventis clarum. Hunc Daedalus, invidia commotus, dolo interemit. Capitis damnatus in fugam se dat. Cap. 76. Cretam deinde insulam petit, et Minois regis amicitiam sibi conciliat. Hic construxit bovis machinam ad explendam Pasiphaae libidinem; unde ortus Minotaurus: deinde Labyrinthum. Post ob Minois iram in se motam cum Icaro in Siciliam aufugit. Ab hoc et mare Icarium et insula Icaria nomen habet. Mox conficta fabula de alis e cera factis. Cap. 77. Daedali reliqua opera in Sicilia facta. Cap. 78. Minos, ob receptum Daedalum iratus, Siculis bellum infert. Daedali mors et monumentum sepulcrale. Cretenses in Sicilia relicti, post Minois mortem sedem ibi constituunt, urbemque Minoam et Engyum condunt; mox templum Deabus Matribus exstruunt, magnitudine et sanctitate clarum. Lapides maximis sumtibus advecti. Cap. 79. 80.

Aristaeus.

Ex Apolline et Cyrene in Libya natus Nymphis traditur, a quibus apium, olivarum, lactis cet. culturam didicit; quibus inventis aeque ac Bacchus optime de genere humano meruit. Eius ex Autonoë, Cadmi filia, filius Actaeon a canibus laceratus. Cap. 81. Migrat deinde Aristaeus in Ceam insulam; Graeciam universam pestilentia liberat. Hic relicta sobole, ipse Sardiniam et Siciliam petit; ob quas insulas suis inventis excultas divinos honores consequitur. Cap. 82.

Daphnis et Eryx.

Eryx, Veneris et Butae filius, Siciliae regulus, urbem sui nominis, et in eius arce templum Veneris Erycinae exstruxit, sanctitate clarissimum, ab Aenea, Siculis, Carthaginiensibus, Romanis, maximis auctibus ampliatum. Cap. 83.

Daphnis, Mercurio et Nympha genitus, rei pastoritiae, ad quam regionis amoenitas invitabat, studiosus, fistulae pastoritiae et carminis pastoritii inventor exstitit. Montium Heraeorum et circumiacentium camporum, in quibus natus est et vixit, descriptio inseritur. Cap. 84.

Orion.

Corporis magnitudine et robore eminuit, et venationem sectatus est. Cum alia opera perfecit, quae magni roboris essent, tum praesertim regis Siculorum, Zancli, a quo Zancle sive Messana nomen habet, iussu portum Acte appellatum. Messanae mentione facta historicus digreditur in disputationem, an Sicilia olim chersonesus fuerit? Hesiodus negat, qui promontorium Pelorium, et in

eo templum Neptuni, Orionis operibus adnumerat. Orion inter astra relatus. Cap. 85.

B) *Lib. V. qui* insularis *appellatur sive de insulis.*

Huius libri prooemium in argumento communi, non proprio versatur; ordinis et oeconomiae, ut in aliis rebus, ita praesertim in tradenda historia, rationem habendam esse. Qua laude cum inprimis Ephorus praestitisset, Diodorus ait, eius se exemplum secutum, res historicas *secundum species* proponere instituisse. Hunc librum itaque antiquissimam historiam *insularum* continere, singulatim recensendarum. Incipiendum autem esse merito a Sicilia, quae magnitudine et antiquitate prima esse videretur. Cap. 1. Ceterum hoc libro, praeter Graeca, multa alia contineri non mirandum est. Nam ex cap. 24. princ. patet, eodem simul suppleri, quae prioribus libris sint praetermissa. Unde Graecorum antiquissimae historiae, quam solam Diodorus promiserat, gentium aliarum Europae descriptio adiungenda erat.

Sicilia.

De insulae nominibus, magnitudine, pauca praefatur. A figura Trinacriam, a Sicanis, primis cultoribus Sicaniam, a colonis Siculis, Siciliam esse appellatam. Cereri et Proserpinae merito insulam caram et sacram fuisse, in qua primae fruges provenissent. Cap. 2. Hac oblata occasione in mythum de Cerere Proserpina excurrit, obiter descriptis regionibus amoenissimis, Enna, Himera, quae Deabus iucundissimam praebuissent sedem. Cap. 3. 4. 5. Tum de incolarum ortu pauca disputat, et historicorum diversas sententias comparat. Ipse Sicanos indigenas esse pronuntiat; post multa secula ex Italia Siculos immigrasse; denique Graecos misisse novas colonias, quae vitam cultiorem et linguam Graecam vulgarunt. Cap. 6.

Aeolides.

Earum nomina et situs. Sunt septem: Strongyle, Euonymos, Didyme, Phoenicusa, Ericusa, Vulcania (Hiera, ἱερὰ Ἡφαίστου), Lipara. Omnes flammas exspirant. Primo a Liparo, deinde ab Aeolo cultae; unde ab utroque nomen habent. Aeoli humanitas celebratur, Ulyssis testimonio confirmata, porro rei nauticae studium. Cap. 7. — Aeoli sex filiorum nomina et regna in Italia et Sicilia. Cap. 8. Novi insularum coloni insequentium temporum, Cnidii, Rhodii. Cap. 9. — Liparaeorum civitas reliquis florentior ob portus opportuniores, thermarum salubritatem, aluminis copiam cet. Cap. 10.

Osteodes.

Inculta insula, *ossium insula* appellata a singulari eventu, cuius narrationem cap. 11. continet.

Insulae australes.

Tres insulae a parte meridionali Siciliae sitae, Melite, Gaulus, Cercina, quam brevissime commemorantur. Cap. 12.

In mari Tyrrheno sitae insulae.

Primo mentio fit Aethaliae. Ferri illa ferax et mercatura celebris. Sequitur Cyrnos, Romanis Corsica appellata, cuius urbes, proventus, incolarum ingenia et numerus declarantur. Cap. 13. 14. Proxima est Sardinia. In eam colonia ab Iolao deducta; inde incolae Iolaei appellati. Populum eiusque libertatem ab externo hoste natura ipsa defendit. Cap. 15. — Pityusa a pinuum ibi nascentium copia appellata. Cap. 16.

Iberiae obiacentes insulae sunt Gymnesiae s. Balleares; situs, soli natura, incolarum mores. Cap. 17. 18.

Insulae in Oceano s. extra columnas Herculis.

Insignis magnitudinis *insula*, e regione Africae in Oceano sita, plurium dierum spatio a Libya dissita, in hac descriptione primum occupat locum. Eius insulae summa fertilitas et amoenitas celebratur, nomen desideratur; unde colligendum, eam fama potius et sermonibus, quam scriptis idoneisque monumentis, cognitam esse. (Americae vel Indiae occidentalis obscurior notitia, e Carthaginiensium navigationibus dilapsa, in huius insulae anonymae et incognitae descriptione latere videtur.) Inde *Carthaginiensium* in Africae ora et occidentalis Europae partibus constitutae *coloniae*, urbs in Europae peninsula *Gades* condita, et hinc in Oceanum susceptae navigationes expressis verbis commemorantur. Cap. 19. 20.

Iam in alteram Oceani partem, quae Europam cingit, progressus insulas et adiacentium terrarum oras persequitur. Una est *Britannia*, cuius insulae formam, promontoria, populorum mores, stanni mercaturam paucis describit. Cap. 21. 22. — Scythiam versus sita est insula *Basilea*, in quam mare succinum proiicit, mythis etiam celebratum. Cap. 23. Inde in proximas Europae oras exspatiatur, gentes vicinas lustraturus. Primo *Celticam* adit. Cap. 24—32. Mythica narratio de Galate, Herculis filia, a qua Galatia i. e. Gallia et Galli nomen habere dicantur. Cap. 24. Populi plures, omnes numerosi; praecipui fluvii. Cap. 25. Venti vehementiores, frigus ingens. Zytho itaque pro vino utuntur, vinoque, quod tamen aliunde advehitur. Cap. 26. Argenti nihil, auri magnam copiam terra profert. Inde compositus ornatus. Cap. 27. Incolarum corporis cultus, mores. Cap. 28. E curribus pugnandi mos, bellandi ratio, spoliorum praecipuae species. Cap. 29. Vestitus, arma. Cap. 30. Adspectus voxque horrida, ingenia. Bardi et Druidae. Vates. Divinatio ex occisis. Poëtarum in pugnis etiam usus. Cap. 31. Celtae et Galatae diversi, a Romanis confusi. Mulieres feroces, pueri

cani. *Cimmerii*, postea dicti Cimbri, Romanis multisque Europae et Asiae populis infesti; *Gallograeci*. Eorum feritatis specimina. Cap. 32. — Sequuntur *Celtiberi*. Sunt Iberes et Celtae mutuis connubiis iuncti. Eorum arma et tela, pugnandique ratio. Corpus ac dentes urina abstergunt. Cap. 33. Sunt mites in peregrinos. Victus. *Vaccaeorum* natio et *Lusitani* singulatim, utpote praestantiores, describuntur. Proelia ineunt paeanas canentes et ad rhythmum. Latrocinia ad exercitationum genus referunt. Cap. 34. De harum regionum metallis argenti. Fabula de silvarum incendio, quo argentum liquefactum sit; unde montes Pyrenaeos nomen habere somniant. Argento Phoenices allecti. Cap. 35. Rei metallicae ratio apud Iberos usitata describitur. Cap. 36. Eiusdem comparatio cum Attica. Machina ad hauriendas aquas comparata et ab Archimede inventa commemoratur. (*Κοχλίαι*. Vid. Lib. I. cap. 34.) Cap. 37. — Summa miseria servorum ad metalla damnatorum. Poenorum inde opes reportatae. In Iberia etiam stannum effoditur, quo praesertim insulae *Cassiterides* abundant. Alias Britannia eius copiam in Galliam transmisit. Cap. 38. Ligures. Terrae eorum indoles aspera, gentis mores. Cap. 39. — Ultimo loco de *Tyrrhenis* narratio adiungitur, a quibus mare Italiae subiectum nomen habet. Militiae pedestris, tubae, togae praetextae, lictorum, sellae curulis, multarum denique artium et vitae elegantioris erant magistri. Cap. 40.

Insulae meridionales in Oceano Arabiae. (Cap. 41—46.)

Ora maritima Arabiae et ulterior usque ad Gedrosiam describitur; praesertim Arabiae felicis. Adiacent plures insulae, sed *tres* prae aliis memoratu dignae. *Una* est *Sacra*, *alia* autem proxima, *sepeliendis mortuis* destinata. Thuris et myrrhae brevis historia. Cap. 41. Eius insulae magnitudo; incolae sunt Panchaei. — Tertia insula *Panchaia*, Iovis Triphylii templo clara. Cap. 42. Agri amoenitas, arborum varietas depingitur. Cap. 43. Templum et alia loca sacra, cap. 44; animalia, urbes, incolae. Horum tres classes, sacerdotum, agricolarum, militum. Cap. 45. Militum usus; sacerdotum habitus, eorundem ortus e Creta. Alia insulae memorabilia, metalla, anathemata. Cap. 46.

Insulae in mari Aegaeo. Cap. 47—84.

Samothracae. Olim Samos appellata, e Thracia accepit novos colonos. Ingens diluvium. Cap. 47. Saon, reipublicae conditor. Simul heroës alii, Dardanus, Iasion, Harmonia. Cap. 48. Harmonia Cadmo, Iasioni Cybele matrimonio iunctae. De his mythicae narrationes. Cap. 49.

Naxus. Olim Strongyle appellata. Primi coloni Thraces erant, quos Butes, Boreae fil. patria pulsus, eo abduxerat. Mulieres aliunde raptae. Cap. 50. Mox Otus et Ephialtes, ob raptam matrem

et sororem, insulam occupant et Diam vocant. Post Cares immigrarunt, quorum rex Naxus a se nomen imposuit. Secutus est filius Leucippus, deinde Smerdius, quo regnante Theseus cum Ariadne advenit. Cap. 51. De Baccho in hac insula nutrito et educato, unde tanta vini Naxii praestantia. Cap. 52.

Syme. Primi incolae duce Chthonio advenere. Deinde Cares eam occuparunt. Tandem Nausus et Xuthus novas eo colonias deduxerunt. Cap. 53.

Calydna et *Nisyrus.* Eas primo Cares incoluerunt, deinde Coi, post Rhodii cet. Cap. 54.

Rhodus et obiecta Chersonesus. Cap. 55 — 63. Rhodum olim Telchines incoluerant, artium multarum, praesertim statuarum inventores, et magicis artibus celebres. Neptunus apud eos educatus ex Halia genuit filiam Rhodum, unde insulae nomen impositum. Cap. 55. Telchines, inundationem praesagientes, relicta insula, in diversas partes abierunt. Sol, Rhodi amore captus, insulam servavit. Hinc nati Heliadae; Rhodii igitur Solem generis sui auctorem venerantur. Cap. 56. Heliadae astronomiae, artis nauticae, chronologiae inventores. De literarum et artium per eosdem divulgatione mythologumena Graecorum. Cap. 57. Danai Aegyptii et Cadmi Phoenicis peregrinationes in hanc insulam. Serpentes, Rhodum devastantes, a Phorbante deleti. Cap. 58. Althaemenes, Catrei, regis Cretensium filius, patria profugus, in hac insula sedem fixit. Inscius occidit patrem. Paulo ante bellum Troianum Tlepolemus advenit, et insulae rex creatus est. Cap. 59.

Commodum visum, simul *Chersonesum Cariae*, e regione sitam, describere. Primi incolae Cares. Post V Curetes e Creta advenere, qui insulam in quinque partes diviserunt. Mox Cyrnus, Inachi iussu, filiam Io persecutus, in hac insula regnum obtinuit, et urbem Cyrnum exstruxit. Cap. 60. Triopes huc profugit. Cap. 61. Hemitheae, sive Molpadiae, in Castabo fanum inclitum. Cap. 62. Omnium populorum communis pietas, ob remedia aegris in somno revelata. Cap. 63.

Creta. Cap. 64 — 80. Eteo-Cretes s. Aborigenes, eorumque rex Cres. Dii plerique apud eos nati. Primi incolae Idaei Dactyli, a quibus Orpheus mysteria didicit. Cap. 64. Secuti sunt Curetes. Eorum inventa. Cap. 65. Iam de singulis Diis antiquos mythos refert. Titanes erant, Urani et Terrae filii. Saturnus. Cap. 66. Hyperion. Latona. Prometheus. Mnemosyne. Themis. Cap. 67. Vesta, Ceres, cum Proserpina et Triptolemo. Cap. 68. Quae diversae gentes de Cerere eiusque frugum inventione diversa tradant. Neptunus. Pluto. Cap. 69. Iuppiter; eius natales et pueritiae anni. Cap. 70. Eius virtutes resque in imperio egregie gestae, quibus divinos consecutus est honores. Cap. 71. Iovis cognomina et liberi. Cap. 72. —

Filiae Iovis recensentur, et, quibus singulae instructae fuerint, dotes. Cap. 73. — Musae. — Filii: Vulcanus, Mars, Apollo, eiusque filius Aesculapius. Cap. 74. Mercurius. Bacchus. Cap. 75. Hercules. Cap. 76. Plutus. Hactenus de Diis apud se ortis. Sacra et initia in Creta primum instituta esse, unde constet? Cap. 77. — Iam, post Deos, heroës celebrantur: Minos. Cap. 78. Rhadamanthus et Sarpedon. Cap. 79. — De coloniis in Cretam immigrantibus: Pelasgis, Doribus, barbaris promiscuis, Argivis et Spartanis. Cap. 80.

Lesbus. Primi incolae Pelasgi, qui duce Xantho, Triopae fil. insulam desertam occuparunt. Ante Issa appellata, nunc Pelasgiae nomen accepit. Post Macareus et Lesbus, Lapithae F. Aeoli N. novas colonias eo deduxerunt, insulamque Lesbum cognominarunt. Iisdem Chius, Samus, Cos subiectae. Cap. 81. — Hae insulae deinde *beatae* nominatae. Cap. 82.

Tenedus. Tennes, Cygni fil. insulae conditor. Cap. 83.

Insulae minores *Cyclades* magis obiter commemorantur, quam aut singulatim recensentur aut describuntur. Cap. 84.

C) *Liber VI. qui historiae mythicae ultimus erat, interiit.*

II. OPERIS *PARS ALTERA HISTORICA.*

Argumentum.

Pars I sex prioribus libris continebat opus *mythicum*, quo Diodorus tempus, mythis adumbratum, persecutus est. Iam operis Pars II succedit, quae est *historica*, complectens tempora, resque in iis gestas, *stilo historico* descriptas. Interea enim scriptura alphabetica inventa, mox etiam idoneo scribendi instrumento et materia scripturae habili aucta, communique usui accommodata ac sensim divulgata erat: eius vero ope ratio et oratio cultior, rerum tum contemplatio tum enarratio et certior et planior facta est. Rudiore aetate oratio erat mythica, scriptura iconographica et hieroglyphica: utraque imaginibus res adumbrans, utraque incerta et fallax. Quemadmodum vero, cum primum parata et in promtu posita esset materiae copia, cui inscriberetnr, et talis quidem, quae facilius complicari ac circumferri posset, novum illud scribendi genus ad res quascunque rectius percipiendas, clarius enuntiandas, latiusque vulgandas, multum valebat; ita tum demum, cum, abrogata et mythica dictione et iconographica seu hieroglyphica scriptura, literarum signa usu

communi frequentarentur, rerum gestarum veritas, pristino scripturae genere obscurata, animo rectius percipi, et verbis aptius declarari, ac proinde scribendae historiae, proprie dictae, consilium capi potuit. Quam ob rem, etiamsi tempus, quo scribendi ars in usum vulgarem transierit, et mythica dictio obsoleverit, certis argumentis et indiciis definiri nequeat, cum tamen manifestum sit, certe ante belli Troiani tempora eius rei in Graecia nulla obvia esse vestigia, contra vero tum scripturae alphabeticae usum vulgarem, tum orationis prosaicae et historiae scribendae prima pericula vel specimina in aevum bello Troiano serius cadere, quod ambiguis intervallis vel propius vel remotius a bello Troiano abfuerit; apparet utique, Diodorum idoneas habuisse causas, recteque et temporum rationibus convenienter egisse, qui bellum Troianum tanquam metam inter mythicam dictionem et historicum stilum posuerit, idque ipsum temporis momentum historicae scriptionis epocham constituerit. Itaque Partis alterius, tempus historicum seu stilo historico descriptum continentis, initium sumtum a proximis post bellum Troianum seculis. Inde historia usque ad Diodori Siculi aetatem perducta, et in bello Caesaris adversus Gallos finita. Illud universum temporis spatium annos [1] MCXXXVIII complectitur. Contentum autem erat libris reliquis XXXIV, a septimo usque ad quadragesimum, e quibus

Superstites sunt XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX.

Interierunt VII, VIII, IX, X. — deinde XXI — ad XL omnino omnes.

Operis ratio universa describitur et expenditur.

Posterioris partis methodus a prioris ratione diversa est. In illa scriptor singulos populos singulaque regna separatim recensuerat. Regnabat itaque ordo ethnographicus. Filo temporis destitutus, in colligendis mythis de singulis populis acquieverat, ut in ipsa regnorum et principum serie, temporis qualemcunque quidem successionem observaret, annos autem non numeraret. Huius autem partis operis, quam historicam appellavimus, fundamentum sunt ampliora temporis spatia, epochis sive memorabilibus eventis distincta, ipsa dein in minora spatia divisa, quae tandem, ad Olympiadum ordinem, in singulos annos resolvuntur.

Ad cognoscendum autem operis consilium, rerum delectum, atque eas disponendi modum, nonnulla alia observare convenit, priusquam de universa partis posterioris oeconomia iudicium nostrum ad-

---

1 E computatione Diodori lib. I. c. 5.

ferre sustinemus. Duplicem Diodorus in veram gentium expositione personam assumpsit: 1) utrum historici, qui veterum descriptiones ex gentis explicant, verendum nobis sit ne[1] ipsi[2] fallantur, quamvis ex institutis unde interierunt, exhibeat, recumpsa etiam investigaverit, atque ea ingenia nonnisse veterum observationi et gentium, unde corporum eruenda intelligi possunt. Id ipsum factum in regnis et urbis publicis, quarum in alia regna, in alias civitates, insigne erat numerorum, velut hinc gentis gravitatis, hinc partium, partibus et inter plura regna communicatur: velut quae historicis catholicis convenirent, eisque cuncta partes. In hac summa sunt Persae, Graeci, Macedones, Carthaginenses, Alexandri M. successores, Romani, res Siculae, Romanae. Ita ipsa ea ordine, qua regna et excipiunt, reperiuntur regna succedit. Diodorus historiae universae ordinem sequitur regnaque ordine dat. Namque regnorum ne populorum res non diuturna in corpus historiae excludunt regna, et successionem ordinemque regnorum ordine habere conjungunt. Ita Macedonum ante Philippum, Alexandri M. patrem, vita nulla vitae nostris fuit: non ante Philippum, qui Tegeatis et Corinthiis facile, injuriae Macedonicum auctorem, et in proximos populos vim exercuit, Macedonia vocata in corpus historiae cathedrae[3] conjungitur. Quodsi vetera ejusmodi fuisse plures civitates gentium ordine tempore stirpes plures eam pro aetate, quae, universitatis, nulla vetera vel Siculis aliis tantum Diodorus separata seposuit, gregus quasi plures fuit, rerum quo rerum ordinem quibus plura attingit, universalis animi ordinem, quo omnia mentando percipiuntur. Eiusmodi rerum gentium systemata, diuturnitate diversa, inquirendi[4] quidem modo longum tempus, quod in singulorum veram gentium genera, et res diversas locis fuerint omnes, plane ad exemplum. Locis, singulis tam ordine adi, ut

[1] Verum pag. — Διοδώρου δὲ ἀφορμὴν γενομένου τοῦ ἀναγράψαι τὰς κατὰ τὸν Ἕλληνικὸν καὶ τὸν Βαρβαρικὸν πολέμους πράξεις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Phot. p. 1274, 6.

[2] Sallust. non exemplo non illustrare, Lib. XVI, et excipiuntur Macedonum, Siculae, Graecae, Persicae. A rebus Macedonicis exordium plenius ad res Siculas, quae, 5. primo, hae tam ad Siculos. Siculi, 6. dein ad Graecos, 7. ad Persas, 8. ad Carthaginenses, 9. ad Romanos, 10. ad res Romanas. Ita ordine Diodorus, ut ex Photio observatum est, τὰ ἐπὶ τοῖς ἀνωκτοῖς πράξεις κατὰ γένη καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς ἀλλοφύλοις ἐπιφανεῖς. Phot. cod. 244. Ἔστι δὲ ἡ ἀρχαιολογία διαιρεῖται κατὰ τοὺς τῶν Ἑβραίων ἡγεμόνας, μεταβαίνουσα τὸν ἀριθμὸν καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς χρόνους. Joseph. Ant. Lib. XX, 10, 1.

[3] Lib. XXIII. — (Alias inter magistratus, nisi in singulis gentium historiis, Diodorus non ponit. Ita Lib. XXIII, 1. Ἐπὶ τῆς ἑβδομηκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος ἐπὶ Ἀθήνησιν ἄρχοντος Ἀντιπάτρου. — Dum hoc in locis gentium ponit, ut Romanique, nihilo segnius in singulis Siculis gentium res.) 5. 76. 3. Ἐπὶ

[4] Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀντιπάτρου τὸν ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιφανῶν ἐπιφανῶν ἐπιφαν

quae gesta ubique sint, singulatim perlustrat. 2) *Altera* persona est chronographi et indicis potius, quam historici. Ubi res gestae communes et late patentes principem operis historici locum occupa-runt, his obiter adiiciuntur ac per annorum intervalla inseruntur res singulares, virorum ingenio scriptisque celebrium memoriae, casus memorabiles civitatum minorum, quae a systemate reliquorum populorum separatae manserant. Illae quidem erant *historiae primariae*, hae vero *notitiae historicae secundariae* ac historiae catholicae veluti [1] parerga. In his posterioribus Diodorus ita versatus est, ut vel verbo res notaret potius, quam copiose describeret, sicut lib. XV, cap. 81 extr. XVIII, cap. 13 extr. vel, omissa reliqua historia, non nisi fragmenta adferret, haec tamen ipsa uberius explicaret, ut lib. XX, c. 22—26, quo loco historiae Bospori Cimmerii particula exhibetur. Huiusmodi notitiis brevioribus plerumque extremus cuiusvis anni locus assignatus est, ubi, appendicis loco, regum aliarum terrarum, quae parvi momenti instar ad systema politicum haberent, obitus et successiones, aliaque memorabilia paucis nuntiantur, ut lib. XV, c. 52 extr. 88 extr. nonnunquam adeo totius anni argumentum annotatis chronologicis, e diversorum regnorum et rerumpublicarum historia decerptis, constat. Exempla habes lib. XVI,

---

haec in Hispania geruntur, Petelia in Bruttiis, aliquot post mensibus, quam coepta oppugnari erat, ab Himilcone, praefecto Hannibalis, expugnata est, c. 30. — Et in Sardinia res per T. Manlium, praetorem, administrari coeptae, quae omissae erant etc. c. 40. — Per idem tempus T. Otacilius quinquaginta navium ab Lilybaeo classe in Africam transvectus depopulatusque agrum Carthaginiensem etc. c. 41.

1 Argumentum operis praecipuum et principale i. e. historiam communem grandiorum regnorum et rerump. Diodorus proprio verbo appellat *τὴν ἐπαγγελίαν τῶν γεγονότων*· quemadmodum alteram partem eamque secundariam i. e. annotata chronologica et fragmentaria, *τὰς συνεχεῖς πράξεις*. Vid. lib. XX, c. 21 extr. Constat enim, verbum *ἐπαγγελίαν*, praeter alia, etiam *propositum primarium*, idque in suas partes divisum, *opus promissum et annuntiatum*, significare; quam vocis vim illustravit Steph. in Thes. Tom. I, p. 20 sq. et sub voce *προκατασκευὴ* Tom. III, p. 821, quam synonymam esse asserit. Alibi eodem sensu alia formula utitur: *κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου πρόθεσιν*, lib. XVII, c. 118 extr. *ὑπόθεσιν ἱστορικὴν* quoque appellat lib. I, cap. 3. Quod autem partem operis secundariam attinet, notum est, *τὸ συνεχὲς* non semper de rerum ipsarum nexu et cognatione, sed saepe de *tempore* adhiberi, ut proinde *αἱ συνεχεῖς πράξεις* sint *res coaevae*, quas argumento primario operis subiicere constituerat. Ut haec, quae dixi, plane confirmentur, comparanda sunt, quae Diodorus in prooemio operis lib. I, c. 1—5. de universo operis suscepti consilio praemonuerat. Nam cum observasset, plerosque scriptores unius tantum populi aut unius civitatis bella, paucos *τὰς κοινὰς πράξεις* descripsisse, professus est, se *τὰς κοινὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις* (lib. I, c. 1.) *σύμπαντος κόσμου πράξεις ὥσπερ τινὸς μιᾶς πόλεως* (lib. I, c. 3.) esse perscripturum.

c.66, 69, 75 sqq. Hoc factum etiam est in rebus gestis singularum gentium Graecae et Romanae, et ad universas populorum, regnorum, imperiorum vicissitudines, ut lib. XV, cap. 78—81.

Ergo in altera operis parte Diodorus annalium scriptor est, hoc est, historiae per annos dispositae. Iam ei quaerite, quae in tali operis compositione eius oeconomia placuerit vel displicuerit, quae hoc huius operis historiae, quae rebus gestis ne plane perspicuam conexionem vel adventarit, ultra fuerit, annalibus rationem accommodatis rebus gestis, prout per annos contingebant, gradatim quo complectentibus, inde a primo principio, in conditas plurium imperiorum vicissitudines, quae ab Assyriis, Medis, Persis, Macedonibus, parum rideri accommodatam, denique in operis historici virtutibus minime perendam. Quo enim est, qui neget, res ad unum finem tendentes, quamvis in longum aeternae aetatis spatium ex, et saepe longissime, suum commovere rotam, primum ipsi per eiusdem generis[1] annos, quos annales vocamus, quam maxime ten-sequentes, conjungere progressionis continuitate cum, proximum primum finem singulis annorum et mensium intercessionibus, deinde quo simul finirent ori, quae ut historia annalis, in rerum gestarum annos distributa, quae interrumpitur esse non potest, quae ut historia diuturna, adaptatione futurae quae quamvis ea sint, ut potior re-bantur memoriae magis accommodata Scriptoris et Fori fines, quos tur, qui res in species[2] distributas, singulas atque integras perfi-cisti sunt, tamen, quod in Diodori opere minus cognoscimus, ha-bet, aut certe necessarii. Primus in publicis historiis Graecis et Romanis, quam in historia civilium, accessarium videri poterat, si

---

[1] Sequi Diodorus quo accidat insumendo ex ipsarum, vel de-finitarum, annalium lege est, qui minime respexerint, ut, v. c., qui Quaestio simul quoque, quod in historia publicarum, ut hanc, de-in hac Graeca potissimum parte, varie annalium ratione usi sunt, ut Ephorus, qui per quaternos annos, Timaeus, qui per olympiadas, Apollodorus qui per quadriennia, Eratosthenes, qui per tetraeteridas, et complures alii Graeci, aut vel qui consecutivos annorum res ge-stas, quae gentes, et singulorum imperiorum vicissitudines tradide-runt, ut praeterea Sex. Aur. Victor, Eutropius, Orosius, et alii, inque scriptis, quae exstant, et apud quos exstant, ut, quae apud Iustinum, Pompeium Trogum, Photium, Suidam, Zonaram, Cedrenum, Georgium Syncellum, Nicephorum Constantinopolitanum, aliosque praeterea complures, qui per historiae partes, aut tempora singula, aut gentes singulas, aut imperia singula, res gestas ordinate tradiderunt.

[2] Species, quae Graecis ἰδέαι, Latinis forma videtur. Aristoteles, Dionysius Halicarnassensis, Quintilianus, Hermogenes, Sextus Empiricus, aliique saepe eam in re usi sunt. Recitare hic ipsorum loca, quae ad rem faciunt, longum esset. Sufficiat, quod Quintilianus, Institut. orat. lib. III, cap. 4, de Thucydide, Herodoto, Philisto, Theopompo, Ephoro scribit, simul omnium tribuisse, quae hos, Xenophonta quoque et Callisthenem, singulis speciebus excellere, discernunt vero. Atque ea ipsa Quintiliani definitio. Vid. Ubique, 6.6.

synchronismo inserviretur, qui inter tot tamque varias res dux certissimus esset; hunc autem adiuvari, si deinceps ac per annos procedamus, singulisque annis in omnes partes dispiciamus, ac, quae diversis locis et in diversis populis acta sint, quaeramus, quis dubitabit? Itaque multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda aequum est ferre. Deinde eadem methodus historica, Thucydidis, Livii aliorumque scriptorum praeclarorum auctoritate et exemplis admodum erat celebrata et approbata. Quamobrem tantorum virorum exemplum secuto commune antiquitatis vitium Diodoro soli ne imputemus. Tandem omnem Diodorus ipse operam dedit, ut incommoda, quae lectoribus sua methodus inferre videbatur, aliis modis imminueret et leviora faceret. Usus autem est his modis: 1) Ubique certis adhibitis formulis [1] finalibus lectores admonuit, ad quem cuiuslibet rei gestae et cuiuslibet regni finem, narrationem produxerit. Quo quidem modo cavit, ne animus, in tanta rerum per partes traditarum turba, confunderetur, memoriae autem magnum attulit adiumentum. 2) Nonnunquam, ac tum praesertim, cum res ipsa non repugnaret, plurium annorum historiam uno anno totam complexus est. Hoc ita instituit, ut rerum hominumque, praesertim a systemate historiae communis separatorum, primam mentionem tum demum faceret, cum certum ac memorabilem eventum res consecutae essent; ubi, quae ante acta fuerant, simul repetiit, et ad eum finem, quem res attigerint, perduxit. Uno exemplo id illustrasse contenti simus. Agathoclis, Syracusarum tyranni, historiam universam, quamvis e methodi regula per plures annos distribuenda fuisset, una [2] narratione complexus est. Simile exemplum erat, quod iam supra commemoravimus, regni Bosporani in Ponto, cuius cum per XXXVIII [3] annos nulla mentio facta esset, nunc [4] simul sex fere annorum historia inseritur. Idem etiam alibi, in ipsis rebus ad historiam communem pertinentibus, factum est, nonnunquam per plures annos omissis, deinde vero post elapsos eos summatim

---

1 E multis pauca exempla illustrandae rei causa afferamus: lib. XVI, c. 15 sq. *τὸ μὲν οὖν τῶν Βρεττίων πλῆθος οὕτω συνίστη κατὰ τὴν Ἰταλίαν. κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν κ. τ. λ.* cap. 64 extr. *ἡμεῖς δὲ ἀρκούντως διεληλυθότες τὸν ἱερὸν πόλεμον, ἐπάνιμεν ἐπὶ τὰς ἑτερογενεῖς πράξεις.* — cap. 37 extr. *ἡμεῖς δὲ τὰ περὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκεῖς διεληλυθότες, ἐπάνιμεν ἐπὶ τὸν Φίλιππον.* lib. XVIII, c. 7 sq. *καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν. κατὰ δὲ τὴν Εὐρώπην* etc. lib. XV, c. 93 seq. Eo usque quidem res in Asia gestae processerant, in Peloponneso vero etc. lib. XIX, c. 10: Nos Siciliae atque Italiae res persecuti, ad reliquas partes Europae orationem convertamus.

2 Lib. XIX, cap. 2—9.

3 Lib. XVI, cap. 52.

4 Lib. XX, cap. 22—26.

comprehensis et in unum annum [1] congestis; vel sato occupata [2], quas proxima demum anno evenerunt [3]. Ailiomenis enim erat, quod rerum multitudo, etiam tempore apto alias genere, quum quarum historia continua huius operis fundamentum erat, gestarum, et memoratu dignarum videretur, non sine brevitatis nothia, huius nomen curat, adiecta est. De hac autem iam supra dictum.

Ceterum cum e proposito in ea historiographia uti voluerim, ea, quae in tribus locis perparum tradita videbantur, iam non cum Ea in subiunctis quarti librorum capitibus accuratius diligenter mist observavi, et sub examen vocavi. Sed nonnisi ea duo alia, quae effeciant, et ad universam operis rationem pertineant, plane necessaria adiicienda. Unum est, quod Diodorum pario ferendum nonnunquam commemorari, praetermissis paria conditionibus, ut lib. XII, 67, XV, c. 76, 95, XVI, 69, patebit, quum ipsius historiae ratione progressus retulerit, nondum ad finem perducta schismatis cuiuslibet, cuius genesin exposuerat, hoc operis compositi ab lib. XV, c. 50, scriptores; alterum, quod procemiorum necessitatem sibi imposuit, quod tria ad historiae universae progressionem accommodata duxit in libri XIII principio situra, quod, ob rerum descriptionibus magnam copiam, procemiis locum nullum esse concedi possit. Id vero unicum artis et molestiae sedulitia speciem habet.

Iam vero, cognita operis universi compositione et necessaria, ad partes singulatim considerandas accedamus. Quas historiarum, quae altera Bibliotheca per est, duabus [4] operibus distinctum, et in duas periodos magnas descriptum est:

Periodus I. a bello Troiano, usque ad Alexandri M. obitum; lib. I—XVII.

Periodus II. ab Alexandro M. usque ad Iul. Caesarem, eiusque bellum Gallicum [5]; lib. XVIII—XL.

Itaque similiter aequo in priore operis parte facere institutum, utriusque periodi, ut quamque in minores periodos, quas sectiones appellare placuit, in Olympiadum ratione, tam in annos divina set, constituerit, qui locutionibus hodiegnae instar esse possit, progressumque

1 Vid. Lib. XIV, cap. 38, 56, 37, coll. cap. 79, 80, et Compensum nostrum ad h. l.

2 Exemplum eius rei ad lib. XIV, cap. 81, in hac ipso operis compositi observavimus. not.

3 Conf. lib. I, cap. 4 sqq.

4 In hoc quidem summa tantum pertractionis, quod ad perspicuitatem rerum ordinarium scriptor sedecre videbatur; in singularum autem librorum epitomis multa excludenda cognimus, ad quae prudentia magistri tendit, quotus, quae his praestanda et saepenae indicavimus, per partes ac singulatim perlustrare velim.

PERIODUS I.

A bello Troiano usque ad Alexandrum M.

Lib. VII—XVII.

Prioris periodi, cuius maiorem partem habemus servatam, summa in quatuor sectiones, seu minora temporis spatia, distributa est:

I. *A bello Troiano, usque ad Xerxis in Graeciam bella, lib. VII—X.*

II. *A Xerxis expeditione in Graeciam, usque ad Philippum, R. Macedoniae, lib. XI—XV.*

III. *Aevum Philippi, R. Maced. lib. XVI.*

IV. *Aetas Alexandri M. lib. XVII.*

Singularum sectionum argumenta ordine recenseamus.

Periodi I

SECTIO I.

A bello Troiano usque ad Xerxis bellum in Graecos susceptum.

Lib. VII—X.

Hi quidem libri omnino omnes perierunt. Eorum argumenta nonnulla, ut sunt vel commemorata, vel in fragmentis obvia, indicavit Heynius *Praelect.* II, supra p. CVII seqq.

Reditus Achivorum, errores et sedes novae, ab iis captae.

Heraclidarum ingressus in Peloponnesum, octogesimo, a Troia capta, anno.

Corinthi a Doriensibus occupatae origines. De Munychio.

Coloniae e Graecia in diversas terras ductae.

Roma condita, et origines gentis ab Aenea ductae.

Res Spartanorum. De Lycurgo. De belli Messeniaci primi causis.

Res Atheniensium. De septem sapientibus. De Pythagora et Pythagoreis.

De Cyro, Astyage, Croeso.

Siciliae res.

Tandem libro X agebatur de primordiis regni Xerxis, eiusque apparatu belli adversus Graecos suscipiendi, e Graecorum conventu ad Corinthum habito.

Periodi I

SECTIO II.

A Xerxis bello in Graeciam suscepto usque ad Philippum, R. Maced.

Ol. LXXV — CIV.

Lib. XI — XV.

1. *Initium belli a Xerxe in Graecos gesti usque ad bellum Athenienisum Cyprium.*

Lib. XI.

Olymp. LXXV, 1. — LXXXII, 3.

Pandemum agitat tempestas, hac libro contenti, terminos inibi. Suaser belli Mardonius, acris Persarum Carthaginiensium. Hiemem apparatus bellicus. c. 1.

Olymp. LXXV.

Ann. 1. Adversus Xerxis in Graeciam. Ad eum nullus Graecia civitatum defectionis, quae nationis infinita. Graecorum copiae duce Leonida. Pugna terrestris ad Thermopylas: Persae ter pulsi; fusilius pectoris Trachinii. Graeci; bellatus cum mari secundo. c. 2—10. *Pugnae* navalis finibus Eurybiade et Themistocle, primo ad Artemisium, ubi victoria dubia erat. Interea Xerxes Atticam devastat. c. 11—14. Tum ad Salaminem, qua pugna Graeci praeterita victoriam reportant. Rex mente perculsus fugit in regionem suam, Mardonio in Graecia relicto. c. 15—18. Per id tempus Carthaginienses, fraudem inimi cum Persis, bellum, ut inter ipsos conveniat, duce Hamilcare, Graecis in Sicilia inferunt. Acerrime pugnatur terrestres et navales. Gelo, Syracusarum princeps, vix prudentissimus reipsa militaris gerebatur, Graecorum victoria et perpetrat. Ita, strategemate usus, et exercitum hostium incendio, et Hamilcarem obtruncat, et terrorem prosilio hostes fundit. Inde Carthaginienses pacem petunt, et a victore mitis exspuas eum conditionem impetrant. c. 20—26.

* Patergae: Pindari satira.

Ann. 2. Classis Persarum circa Cyprum et Samum locus inscriptus. Mox simultates inter Athenienses et Lacedaemonios; ob quas Mardonius Athenienses in suas partes trahere sequioquam aggreditur. Quo facto cuncti ad Athenas relicturi vastat. Sed Xerxes rum de liberanda patria summa sustentatus. Itaque duplici praeterea

eodem die commisso, debellatum; altero terrestri apud Plataeas, Aristide et Pausania ducibus, altero navali ad Mycalen, Leotychida et Xanthippo ducibus. Bellum Persicum fuit biennale. c. 27—37.

* Parerga: Herodotus in pugna ad Mycalen opus suum finiit. Romae Sp. Cassius, ambitionis reus, capitis damnatur.

Ann. 3. In Sicilia Gelo, pacis artibus bene de civibus meret, cuius in regno successor erat Hiero, frater. c. 38. In Graecia Lacedaemonii Atheniensibus infesti, ob instaurata urbis moenia. c. 38—40.

* Parergon: Romani Tusculanos et Aequos bello subigunt.

Ann. 4. Themistoclis singulari prudentia portus Piraeeus constructus. Interea Pausanias, cum classe missus, ut civitates Graecas, quae adhuc in Persarum potestate essent, liberaret, luxuria Persarum magnisque promissis victus, patriam prodidit. Fides Aristidis et perfidia Pausaniae comparantur. c. 41—47.

Olymp. LXXVI.

Ann. 1. Non nisi annotata chronologica continet: moriuntur Leotychidas, Spartanorum R. cui Archelaus succedit, et Anaxilaus, Rhegii et Zancles tyrannus. — In Sicilia gravissimae simultates inter Hieronem et Polyzelum, eius fratrem, Theronis opera reconciliatae. Recepti in urbes novi coloni, pristinis incolis in alias sedes migrare iussis. Catanam Hiero incolis et agro auget, novoque nomine Aetnam appellat. c. 48, 49.

Ann. 2. Lacedaemonii cum Atheniensibus de maris imperio concertare decernunt, et bellum parant. Hetoemaridas eos a consilio abducit. c. 50.

Ann. 3. In Italia Tyrrhenorum in Cumanos bellum: in auxilium venit Hiero, qui Tyrrhenos proelio domat. c. 51.

Ann. 4. Bellum inter Tarentinos et Iapyges de agrorum finibus. c. 52.

Olymp. LXXVII.

Ann. 1. In Sicilia Thero, Agrigentinorum princeps, moritur: Thrasydaeus, filius et successor, ob superbiam mox regno pulsus. c. 53.

Ann. 2. Themistocles, a Lacedaemoniis proditionis accusatus, ostracismo patria expellitur. Eius fuga ad Molossorum regem, deinde ad Xerxem. Elogium. c. 54—59.

* Parergon: In Italia Buxentum conditum.

Ann. 3. Athenienses, misso Cimone cum exercitu in Asiam, sociorum urbes recuperant, adhuc Persarum praesidiis occupatas, remque publicam opibus augent. c. 60. 61. 62.

Ann. 4. Spartani ingentem calamitatem passi sunt terrae motibus. Mox secutum est bellum decennale contra Helotas et Messenios rebelles. c. 63. 64.

Olymp. LXXVIII.

Ann. 1. Mycenaei, bellum moventes in Argivos, sub quorum imperio esse nolebant, in servitutem redacti. c. 65.

Ann. 2. Anaxilai, Zancles quondam principis, filii suscipiunt principatum, a Micytho tutore administratum, in fidem summae probitatis viri male suspiciosi. — Hieroni in imperio succedit frater Thrasybulus. c. 66.

Ann. 3. Thrasybulus ob avaritiam et superbiam civibus exosus, regno expulsus, apud Locros vitam privatam agit. Syracusani libertatem recuperant, deinceps usque ad Dionysii principatum servatam. Eorum exemplum secutae reliquae civitates, abrogato regio imperio, suis quoque rebuspublicis libertatem asseruerunt. c. 67. 68.

* Romae tum primum quatuor Tribuni plebis creati.

Ann. 4. Xerxes, Persarum rex, per insidias Artabani et Mithridatis, occisus. Superstes filius Artaxerxes caedem parentis ulciscitur, et regno potitur. c. 69.

Olymp. LXXIX.

Ann. 1. Thasii et Aeginetae, ab Atheniensibus deficientes, armis in potestatem rediguntur. Plures socii aspero et superbo imperio Atheniensium ad defectionem adacti. — Colonia Amphipolin missa, mox cum ulterius in Thraciam progrederetur, ab Edonorum populo oppressa est. c. 70.

Ann. 2. Aegyptii, audita et morte Xerxis et perturbatione rerum, seditionem in Persas movent, iisque expulsis, Inarum novum regem e suis creant, et Athenienses socios sibi iungunt. Itaque Artaxerxes bellum in ipsos parat. c. 71.

In Sicilia, cum in dies res, recuperata libertate, laetiores fierent, Syracusis peregrini, in civitatem recepti, a muneribus gerendis exclusi, novas turbas suscitant. c. 72. 73.

Ann. 3. Artaxerxes Aegyptiis bellum infert, duce Achaemene. Athenienses, Aegyptiorum socii, Persas proelio vincunt, et fugientes insequuntur usque ad Album murum (Memphin, quod patet e cap. 77), eosque obsidione clausos tenent. Renovat bellum rex, quamvis Lacedaemonii, in auxilium vocati, in Atticam incursionem facere recusent. c. 74.

Ann. 4. Continuatum Persarum bellum in Aegyptios. Artabazus et Megabyzus, qui novas copias ducunt, in ipso itinere annum consumunt. c. 75.

In Sicilia peregrini tandem victi. c. 76.

Olymp. LXXX.

Ann. 1. Aegyptii, adventu novi exercitus Persarum territi, ultro tandem pristino imperio se subiiciunt, destitutis sociis. Athenienses iam ante obsidionem Albi muri omittere coacti erant. Insuper ipsorum naves, cursu fluminis fossis intercepto, in sicco haerebant. Itaque, venia impetrata, ultro in patriam redeunt. c. 77.

Athenis motus populi in Areopagitas per Ephialtem concitatus.

Ann. 2. Bellum Atheniensium in Corinthios, Epidaurios, mox Aeginetas. Ubique Athenienses victores. c. 78.

Eo tempore Ducetius in Sicilia Menaenum urbem condidit et Morgantinam vi cepit.

Ann. 3. Contentiones Corinthiorum et Megarensium de finibus in bellum erumpunt. Athenienses, Megarensium socii, superiores. Mox novum oritur bellum Phocensium in Dores, quibus Lacedaemonii auxilio veniunt: vincunt Dores. Hinc conflatur bellum inter Athenienses et Lacedaemonios. c. 79. 80.

Ann. 4. Bellum Atheniensium in Lacedaemonios. c. 81. 82. 83.

Olymp. LXXXI.

Ann. 1. *et* 2. Bellum Atheniensium et Lacedaemoniorum continuatum. c. 84. 85.

Ann. 3. Auctore Cimone quinquennales induciae inter Athenienses et Lacedaemonios factae.

In Sicilia multi motus: primo inter Egestanos et Lilybaeos de agro; deinde omnino inter sectatores vel libertatis, vel tyrannidis. Tyndarides ob affectatum regnum supplicio affectus. Syracusani nunc primum pro libertate tuenda ostracismi specie, petalismo utuntur. c. 86. 87.

Ann. 4. [Repetita narratio de Periclis incursione in Peloponnesum e cap. 85, in alienum locum transposita videtur.] Mox Syracusani classem infestam in Tyrrhenorum insulas agrosque mittunt, ad compescenda eorum latrocinia maritima. Post haec Ducetius de Sicilia bene meruit: 1) iungendis omnibus Siculorum civitatibus in unam magnam rempublicam; 2) exstructa nova urbe Palice iuxta templum Palicorum. — Obiter de Diis et lacubus Palicis. c. 88. 89.

In Italia Sybaris urbs instaurata. c. 90.

Olymp. LXXXII.

Ann. 1.

Ann. 2. Alia gesta Ducetii: 3) Aetnam urbem et Motyum castellum occupat, proelio fusis Agrigentinis. Mox tamen a Syracusanis proelio victus, et a suis desertus, Syracusanis supplex factus, Corinthum in exsilium abire iussus est. c. 91. 92.

2. *A bello Cyprio usque ad bellum Syracusanum.*

Lib. XII.

Olymp. LXXXII, 2. — XCI, 1.

Prooemium. Res pessimae, eventu saepe optimae. Bello Persico, quod Graeciae interitum minabatur, Athenae opibus auctae, mox ingenio literarumque studiis florentissimae. c. 1. 2.

Ann. 3. Finito bello Aegyptio contra Persas, (conf. Ol. LXXX an. 1.) Athenienses novum bellum ob Graecos in Asia in libertatem vindicandos in Persas suscipiunt. Primo petunt Persas in Cypro insula; unde bello nomen Cyprii impositum. c. 3.

Ann. 4. Pax cum Persis restituta, eiusque conditiones. c. 4.

Olymp. LXXXIII.

Ann. 1. Megarenses, ob defectionem ad Lacedaemonios, ab Atheniensibus bello subacti. c. 5.

Ann. 2. Bellum inter Lacedaemonios et Athenienses. Superiores discedunt Lacedaemonii. c. 6.

Ann. 3. Induciae XXX annorum. c. 7.

In Sicilia bellum inter Syracusanos et Agrigentinos, ob illorum in Ducetium indulgentiam, (vid. supra lib. XI, cap. 92.) huiusque in patriam reditum. Victores Syracusani. Pax tandem componitur. c. 8.

In Italia Sybaritarum in Crotonem bellum, ob exsules receptos. Victi Sybaritae, urbs excisa. Exsules ab Atheniensibus adiuti, novam urbem Thurium condunt. Novae urbis descriptio, et cum antiquae urbis incolis controversiae. Legislator Charondas. Legum exempla per capita; legislatoris mors. c. 9—19. Adiecta notitia vicinae urbis legislatoris, Zaleuci Locrensis. c. 20. 21.

Ann. 4. Sybaritae ad Traentem fluvium se recipiunt; postea a Bruttiis expulsi. Athenienses civium coloniam in Euboeam mittunt. c. 22.

Olymp. LXXXIV.

Ann. 1. Romae Decemviri legibus scribendis creati. Bellum Thuriorum et Tarentinorum. c. 23.

Ann. 2. Appii Claudii libido. Inde orta seditio. Conditio proposita, ut X tribuni plebis et alter consul de plebe crearentur. c. 24. 25.

Ann. 3. Leges XII tabularum. Tum communis pax populorum orbis terrarum erat. c. 26.

Ann. 4. Samiorum de Priene bellum contra Milesios, et defectio ab Atheniensibus, qui, duce Pericle, eos in potestatem redegerunt. Hic primus adhibuit machinas bellicas. c. 27. 28.

Olymp. LXXXV.

Ann. 1. Ducetius, vindex Siculorum Barbarorum, moritur. Tum

Syracusani, occupatis multis urbibus, etiam Trinacria, per Siciliam dominantur. c. 29.

Ann. 2. Corinthiacum bellum pro Epidamniis contra Corcyraeos gestum. c. 30.

* Romanis cum Volscis bellum fuit.

Ann. 3. Campanorum gens orta. — In regno Bospori Cimmerii Archaeanactidis succedit Spartacus. — Continuatum bellum Corinthiacum. Corinthii a Corcyraeis proelio navali victi. c. 31.

Ann. 4. Corinthii et Corcyraei novo apparatu bellum urgent. c. 32. Tum Athenienses coloniam Amphipolin deducunt.

Olymp. LXXXVI.

Ann. 1. Corcyraei, Atheniensium societatem nacti, secundo proelio fundunt classem Corinthiorum. c. 33.

Ann. 2. Athenienses Potidaeates, ab ipsis abalienatos, proelio victos obsidione premunt. c. 34. — In Propontide iidem novam urbem, Letanum, condunt.

* Romani coloniam mittunt Ardeam.

Ann. 3. Discordiae Thuriorum, cuius civitatis essent coloniae. c. 35. — Moritur Archidamus, Lacedaemoniorum rex; succedit Agis.

Ann. 4. Spartaci, regis Bosporani, mors. Metonis, Atheniensis, computationis astronomicae nova tabula. In Italia Heraclea condita. c. 36.

Olymp. LXXXVII.

Ann. 1. Athenienses proelio apud Potidaeam victores. Obsidio urbis longior et gravior. c. 37. Ab hoc anno Thucydides exorsus historiam.

Ann. 2. Belli Peloponnesiaci initium. Causae belli: hortator Pericles. c. 38—40. Lacedaemonii primi inferunt bellum, vi occupata Plataea, urbe Atheniensibus foedere iuncta. Copiae et socii Lacedaemoniorum. Lacedaemoniorum prima incursio in Atticam. Pericles classe adoritur Peloponnesum, ut Lacedaemonios Attica pelleret. c. 41. 42.

Ann. 3. Athenienses incursant in Peloponnesum et sociorum terras. Lacedaemonii secundam incursionem in Atticam faciunt. Criminationes in Periclem. c. 43—45.

Ann. 4. Periclis mors; post quem Agnonem imperatorem creant. Hic Potidaeam tandem capit. c. 46. Phormio ad Naupactum Lacedaemonios intercludit. Archidamus Plataeas oppugnat. Xenophon et Phanomachus Athenienses in Thracia; Cnemus Lacedaemonius in Acarnania, bellum gerunt. Phormio pugna navali ad Rhium victor. c. 47. 48.

Olymp. LXXXVIII.

Ann. 1. Cnemus irrito conatu in Salaminem traiisit, et Piraeeum adoriri parat. c. 49

Sitalces, rex Thracius, hoc tempore memorabilis, tum victoriis et prudentia, qua exhibuit, tum bello in Perdiccam, regem Macedonum, gestis. c. 50—52.

Lacedaemonii tertium invadunt Atticum. c. 52.

Ann. 2. Syracusarii bellum in Leontinos movent, qui, missa Camrla, Athenientium auxilium implorant. c. 53, 54. — Laesbi ab perditum ab Athenientibus in potestatem redacti. c. 55. Philarchi a Lacedaemonia captae et exsisae. c. 56. Seditio in insula Corcyra, ars per Athenientium opportunia. c. 57.

Ann. 3. Pestilentia, tum ante saevissima, Athenis nova et grassatur. Morbi causae, remedia. c. 58. — Terrae motus, quo tota Lacedaemonia a nova insurrectione in Atticam arcentur. Tradita a Lacedaemoniis instituta et literarum aquilitio. c. 59.

Ann. 4. Athenienses — duce Demosthene, expeditionem in Locridem, Aetoliam, Pylum. c. 60—65.

• Adnotantur notitiae chronologicae ante Artaxerxis, Persarum regis; in Italia Aequi subacti a Romanis; Pentathli triumphus et in Italiae aequitias. c. 64.

Olymp. LXXXIX.

Ann. 1. Classis Athenienssium, magnicis Nicia, late vagatur et infestat Peloponnesum et Lacedaemonios. Lacedaemonii in insula. c. 65. Megarenses, ad Athenienses defectiones, vindicati a Brasida. Ibi Brasida eundi Lacedaemonii Amphipolim. c. 66. 67. Brasida ibi Amphipolin est. accepta. c. 68. Athenienses cum Boeotia decertant, ac gentis apud Delium vincunt. c. 69. 70. Anaxilas brevi ante mortem de more Xerxis in Persia, stirpis praeclara successoribus; et de Antiochi Syracusarum, eorum Scelerisque origine. c. 71.

Ann. 2. Brasidas in Thracia ulteriores progressus. Urbes et insulae ultro deficiunt ab Athenientibus. Camillus horum de insolentia facinoris, mox iratis deinde. c. 72.

Ann. 3. Cimonis Athenientium contra Brasidam in Thraciam adventus. Eventus ad Amphipolim. Cleon Lacedaemoniorum ductor omissis ab utraque parte imperatoribus. Tum interitus a nostrorum latus. c. 73. 74.

Ann. 4. Socius civitates, Argos, Thebae, Corinthus, Kis, quod Athenienses et Lacedaemonii pacem simulata pactionem nostrant, contra eos ipsi in societatem coeunt. c. 75. 76.

• In insula Cassandrea, quam bello evulgant.

Olymp. XC.

Ann. 1. Athenienses, quoad adiuvant. Pellae rebellant insulae. Ob Pylum non redimus nova classis iussi Lacedaemonios ut hos

1 Octave post annum a Lacedaemoniis. Vid. Ol. XLXI., 3. Ib. XIII. 8.

nienses. Utrique in suas partes trahunt singulas civitates. Impetus in Heracleam et Mecybernam. c. 77.

Ann. 2. Argivi, Atheniensibus iuncti, bello adoriuntur Lacedaemonios, (Epidaurios, Lacedaemoniorum socios) sacrorum Apollinis causa. Lacedaemonii victores. c. 78. 79.

Ann. 3. Internae contentiones Argivorum. Orta dissidia inter Phocenses et Locros. c. 80. — In Italia bellum Romanorum in Fidenates.

Ann. 4. Internae discordiae Argivorum, et in eorum terram incursiones Lacedaemoniorum. c. 81. Belli Peloponn. an. XV.

Olymp. XCI.

Ann. 1. Byzantini, Chalcedonii, Thraces in Bithyniam incursionem faciunt.

In Sicilia Egestaei et Selinuntii de finibus disceptant: adiunxere se Egestaeis Leontini, et ab his ad auxilium ferendum contra Syracusanos vocati Athenienses. Ita oritur bellum Syracusanum. c. 82 — 84.

3. *A bello Syracusano usque ad belli Carthaginiensium in Sicilia contra Dionysium initium.*

Lib. XIII.

Olymp. XCI, 2. — XCIII, 4.

Prooemium continet causam, ob quam in posterum prooemiis abstinendum sit, quae alioquin lectoribus animi remissionem et oblectationem praebeant. Tantam superesse rerum copiam, ut nihil spatii aliis digressionibus relinquatur. Additur annorum ratio. c. 1.

Ann. 1. Classis Atheniensium, eiusque duces Alcibiades, Nicias, Lamachus. Athenis Hermae truncati omnes, ob quod facinus Alcibiades in suspicionem venit. Iter usque ad Rhegium. c. 2. 3. Syracusanorum duces, Hermocrates, Sicanus, Heraclides, paucarum civitatum societatem et auxilia adipiscuntur. Athenienses Naxum et Catanam occupant. c. 4. Ob Hermas eversas crimen movetur in Alcibiadem; qui Lacedaemonem aufugit. c. 5. Interea Athenienses propius Syracusas movent, Olympium aliaque loca vicina occupant, ipsosque Syracusanos proelio fundunt. c. 6. — Obiter annotatum, Diagoram Atheum clam Athenis abiisse; in Italia Romanos cum Aequis bellum habuisse.

Ann. 3. Dum Syracusas obsident Athenienses, Lacedaemonii et Corinthii, concitati ab Alcibiade, Syracusanis auxilia mittunt, Committitur proelium, quo Syracusani vincunt. Alcibiadis impulsu induciae, Ol. 89 an. 3 factae, abrumpuntur. c. 7. 8.

Ann. 4. Iam Lacedaemonii cum exercitu invadunt Atticam, Decelia occupata et munita; unde Decelicum bellum appellatum: con-

tra Atheniensium classis adoritur Laconiam. In Sicilia autem belli sedes communis et vis maxima. c. 9. Iterato proeliantur. Ubique autem vincuntur Athenienses. c. 10—15. Atrocissima et novissima pugna describitur. c. 16. 17. Pars maxima Atheniensium caesa; reliqui cum Nicia et Demosthene capti. De captivorum sorte deliberatio. c. 18. 19. Nicolai oratio ad clementiam adhortantis c. 20—27. Gylippi oratio omni clementiae et humanitati adversaria. c. 28—32. Secundum hanc imperatores Atheniensium trucidati, reliqui ad latomias damnati, poena liberati ii, qui artibus erant exculti. c. 33.

Ceterum observatu dignum, hic primum Diodoro placuisse iustas narrationi inserere orationes. De iis raro, nec nisi loco et re postulante, adhibendis, ubi haud vana ornamenta sint, ipse in procemio ad lib. XX, c. 1, disseruit.

Olymp. XCII.

Ann. 1. Post tot tristes eventus, respublica Atheniensium a sociis deserta est. Ipsi democratiam in aristocratiam transformant, creatis CCCC viris, qui praeessent reipublicae. Novam cladem iidem accipiunt proelio navali, apud Oropum cum Lacedaemoniis commisso. Insuper Syracusani Lacedaemoniis nova auxilia praedaeque partem mittunt. c. 34. Syracusanorum nova constitutio reipubl. per Dioclem. c. 35. Cum omnia essent iniqua, Darius etiam, rex Persarum, classem CCC navium contra Athenienses mittere parat; sed Alcibiades hanc novam belli molem a patria avertit, quo ipso cum patria in gratiam rediit. c. 36. 37.

Ann. 2. In republica Attica e consilio Theramenis democratica ratio restituitur, alia etiam in patriae commodum instituuntur: tum, novo apparatu aucta classe, Lacedaemonios insectantur. Pugna navalis inter Sestum et Abydum, qua superiores sunt Athenienses. Praeter pugnam tempestate etiam afflicta Lacedaemoniorum classis. Hoc tempore, hortante Theramene, Alcibiades patriae redditus. c. 38—42.

* Adiungitur notitia literaria de Thucydide finiente historiam, de Xenophonte et Theopompo eum excipientibus. Continuatum bellum inter Romanos et Aequos obiter commemoratur.

Ann. 3. Interea in Sicilia Egestaei, agro vi rapto, a Selinuntiis ad bellum provocati. Carthaginienses Egestaeis; Syracusani Selinuntiis auxilio veniunt. Ita novum bellum Carthaginiense in Sicilia oritur. c. 43. 44.

Lacedaemoniorum classis, obvia facta Atheniensibus, proelio navali ad Dardanium funditur. c. 45. 46. Quo facto Theramenes, Atheniensium imperator, ex hostium agris, quos devastat, magnam vim pecuniae in belli usum cogit. Euboea, Euripo aggere expleto, contra eos se tutatur. c. 47. In insula Corcyra seditio et caedes

atrocissima, tandem sedata. c. 48. Pydna in Archelai, regis Macedonum, potestatem redacta, auxiliante Theramene. Tum vero classes ab utraque parte contractae ad proelium se parant. Lacedaemonii circa Cyzicum duplici proelio ad internecionem caesi, pacis conditiones offerunt; sed Athenienses pacem accipere recusant. c. 49—53.

Ann. 4. Redit Diodorus ad bellum Carthaginiense in Sicilia gestum. Miserant Carthaginienses Hannibalem cum classe et copiis. Hic Selinuntem urbem summa vi oppugnat, captamque excidit. Multiplicis immanitatis in incolas descriptio. c. 54—58. Deinde pari crudelitate saeviit in Himeram, furore accensus [1] ob avum Hamilcarem, ibi priori bello trucidatum, et patrem Gesconem, eius urbis causa in exilium missum. Tum praeda onustus Carthaginem redit, relicto tamen in Sicilia praesidio. c. 59—62. — Hermocratis, Syracusani, reditus incidit in hoc tempus. c. 63.

Inde scriptor ad belli Peloponnesiaci historiam se convertit. Ab Epheso, quam oppugnare conati sunt, Athenienses, duce Thrasybulo, repulsi, Lesbum petunt. Theramenes Chalcedonem et Byzantium obsidet, Alcibiades Pharnabazi provinciam exspoliat. Lacedaemonii vero Pylum recuperant, mox Nisaeam et Chium capiunt; ad Chalcedonem autem proelio vincuntur, amisso Hippocrate imperatore. Alcibiades in Hellespontum et Chersonesum expeditionem suscipit, deinde iunctis copiis cum Theramene Byzantium oppugnat, eamque urbem in fidem recipit. c. 64—67.

Olymp. XCIII.

Ann. 1. Post tot res praeclare gestas Atheniensium imperatores cum classe spoliis onusta Athenas proficiscuntur, relicto Byzantii praesidio. Alcibiadi soli summum imperium traditum. Eius in Andrum, Con, Rhodum expeditio. c. 68. 69. Lacedaemonii in locum Mindari substituunt Lysandrum, qui undique novas copias colligit, classemque auget. Persae auxilia et pecunias praebent. c. 70. Inscio et invito Alcibiade Antiochus pugnam navalem apud Notium init. Lacedaemonii victores. Eodem tempore Agis, rex Lacedaemoniorum, Atticam invadit. c. 71. 72. Alcibiadi, ob Cumam, sociam urbem, infestatam, aliaque crimina, imperium abrogatum: quo facto sponte in Thraciam in exsilium abit. Imperium inter X duces divisum. c. 73. 74.

* Adiiciuntur rerum aliarum notitiae: Synoris nunc primum certaminibus Olympiacis adiecta. Plistonax, rex Lacedaemoniorum, moritur: succedit Pausanias. In insula Rhodo tres civitates in unam

---

1 Conf. lib. XI, c. 22. XIII, c. 43.

functus. Hermocratis occisarum Syracusanorum cana colligenda cura, et favorem illi ex tribuli vesana cupidine. Philistidem ejus filiam ducit. c. 78.

Ann. 3. Cosmo, Athenoxenum imperator, classem ad pugnam instruit. Apud Lacedaemonios Callicratidas eligitur Lysandrum, et statim Athenienses in Chio et Lesbo oppressit. Sequitur proelium navale apud Mitylenen, quo Athenienses ad fugam coacti sunt: tum urbem ipsam oppugnat Conon. c. 76—79.

In Siciliam revertit Diodorus. Syracusani pacem a Carthaginiensibus quinquies impetrant. Nova urbs Thermarum, in quam conducunt Himeraeos cives. Pausal, 451, c. 1. 2.

Ann. 3. Manet historiarum in rebus Siculis. Carthaginienses propere gesta ferit, bella tamen potiri contentus. Pars classis praemittitur a Syracusanis fundetur. Sequitur statim Hannibal, cui laudemonem socius dant. Syracusani et Agrigentini eos et alienos vi et defensore sustinent. Ad urbem vero belli impetus Agrigentum appellit. c. 80. 81. Delectatio urbis a fortitiam agrorum, a mercatura, ab opulentia civium et a magnificentia aedium. c. 82—84. Urbs quinquies capta. Fortuna invictum pugnantium varia erat. Castra Carthaginiensia ante portas constituta, qua Hannibal ager quotidie vastat. c. 85. Tandem Agrigentini fame coacti, relictis in urbe senibus ac infirmis, fugam capiunt. c. 86. 87. Urbs capta a Punicis, qui Agrigentinos trucidant: relicti omnes casa, praeda vel divisa vel Carthaginem transvecta, praesertim signa artis operu, et in his taurus Phalaridis. Oratio reprehendibilior Timaei, qui eam laudat sequuta Diodorus magis vera est. c. 90. Ob scorpionis clades somnus per Siciliam indignatio in duces Syracusanorum exstitit. Eum ideirco Dionysius pulsum in magistratus convitiis: qui facto suo summum imperium et summa tyrannidem consecutus est. c. 91—96.

Haec persecutus Diodorus, belli Peloponnesiaci historiam continuat. Athenienses, Lacedaemonii absente, quamvis dimicandi cupidissimi, Lacedaemonios apud insulas Arginusas ad proelium provocarunt. Proelii ipsius, longe atrocissimi, descriptio. Lacedaemonii ea in pugna acti, ratione imperatoria Callicratidas. c. 97—100. Magistratus summus de duobus subinsulanis meritissimisque, qui insequitur reprehendunt summa in pugna. c. 101. 102. 103.

Notitia de Philisto; rerum Sicularum scriptore. — Sophocles adipe Euripidea circa hoc tempus vita functi. c. 103 extr.

Ann. 4. Bellum Peloponnesiacum primo exstat. Dum Athenienses Cononem et Philoclem cum classe in Hellespontum mittunt, Lacedaemonii, a Persis pecunia subjecti, classem instruxerat et secum, Lampsacum capiunt et in Attican excursionem faciunt. c. 104. Pugna navalis ad Aegos flumen, qua Athenienses accusatorem ferit tam clausis vel evasu, vel capta. Integer Attico obsessus, urbi comme-

tus interclusus. Itaque Athenienses necessitate coacti, legatis Spartam missis, pacem petunt et impetrant. Pacis conditiones durae. Belli Peloponnesiaci finis. c. 105—107.

* Obiter memoratum, Darium, regem Persiae, mortuum esse, eique successisse Artaxerxem: eodem tempore Antimachum, poëtam, clarum fuisse. c. 108 pr.

Iam res Siculas repetit. Diruta Agrigentinorum urbe, Hamilcar pari calamitate opprimit Gelam. Immanis Carthaginiensium feritas describitur. Ideo in ipsum Dionysium, qui defendendis civibus impar erat, tumultum cives faciunt, et eius regiam exspoliant: quo facto Dionysius caedibus implet Syracusas. Tandem cum spes nulla superesset, Hamilcar victis pacem sponte offert. Pacis conditiones. Finis belli Carthaginiensis in Sicilia. c. 108—114.

4. *A xxx Tyrannis Atheniensium usque ad Romam a Gallis captam.*

Lib. XIV.

Olymp. XCIV, 1. — XCVIII, 2.

Secus ac propositum erat (lib. XIII, c. 1), hic prooemio Diodorus utitur, quod quidem admonitionem continet, ex ipso libri argumento ductam, et exemplis in eo obviis, praesertim XXX tyrannorum, qui Athenis regnabant, et Dionysii, illustrandam: quo quis celsiore et illustriore loco sit collocatus, tanto magis necesse esse, ut is bonam famam et dignitatem virtute comparet et tueatur. c. 1. 2. Adiungitur summa rerum enarrandarum.

Olymp. XCIV.

Ann. 1. Primo Graeciam scriptor obit. Athenienses, e pacis conditionibus, Lacedaemoniorum imperio subiecti, reipublicae administrandae rationem mutare coguntur. Iussu Lysandri summa reipublicae XXX viris cum supremo imperio permittitur. Praesidio Lacedaemoniorum freti hi crudelissime regnant. c. 3—6.

Deinde res in Sicilia gestas persequitur. Finito bello Carthaginiensi, oritur acerrimum libertatis et tyrannidis certamen inter Dionysium et Syracusanos. Dionysium, cum, urbe inclusus et obsessus, in summo periculo de ipsa vita trepidaret, tandem liberant Campani. c. 7—9. Postea Lacedaemonii, quorum terra marique imperium erat, quemadmodum per Graeciam, constitutis ordinatoribus (ἁρμοσταῖς), singularum civitatum statum et magistratus ex arbitrio suo ordinaverant, ita in Sicilia quoque misso Aristo [1] Syra-

---

1 Infra cap. 70 hic *Aretas* appellatur.

consulibus iterum ademarat, et Dionysium in principatu confirmarat. c. 10.

- Alcibiades a Pharnabazo per insidias occiditur. — Democritus philosophus vita defungitur. — In Italia Volesi praestitum Romanis Veientibus exploit. c. 11.

Ann. 2. Lacedaemonii Byzantium etiam militari praesidio, cui praepositus Clearchus, interim sedulissime ac bello externo cum Thracibus, circumsidere, ordinarat. Ille vero regnare affectat. Quamobrem Lacedaemonii bello eum exercent; qui tum in Asiam ad Cyrum confugit. c. 12. Similiter in ipsa republica Lacedaemoniorum lysander, per quem omnia intra marique gesta erant, imperio ad annum est. Nam ob absentiam Herodotidis imperii regis, relignatique regis dignitate consilia inuit. Vana autem eius erant consilia. c. 13.

In Sicilia Dionysius, firmato principatu, reliquas civitates sub potestatem suam redigit. c. 14—16.

- Consentiunt bello Romanorum in Veios et Volscos. Sicilienses Dionysium ipsum militiae praeficiunt.

Ann. 3. In Graecia sedition inter Orgeon et Boeotia a Thebanos sedatur, simul bellum Lacedaemoniorum in Rhodum, ab factus inuit. c. 17.

In Sicilia Dionysius, facta firmata imperio, bellum moliter in Carthaginienses, et ideo Syracusas suis exercitare navis nonnullas eligit. c. 18.

Ann. 4. Socrates Cyrus, Satrapa in maritima regionibus, bellum in fratrem Artaxerxem, ius ita aute animo destinatum. Lacedaemonii bello acciuntur tenent, et regio auxiliares mittunt. Historia. — Cyrus cruditi pacti. c. 19—24. Eius mors ingentem fingulationem. Bellum Lacedaemonii inter continua pertenta. Inter molestias ingentes. c. 25—31. Graeci quidem prorsus donum anno 95. 3., in patriam reuertunt; sed ad proprium Diodorus, ut aliquid de militaribus consiliis Xenophontis, et rebus ipsorum Graecorum pertinere liceat.

Inde ea Africa repetit Diodorus. Triginta tyrannis caede et exilio persequentes civis. Eorum vindices exsurgunt Thrasybul, sed exsulum. Thrasybulus, tradita copia. Cum primum hic, pugna commissa, Piraeus potitus esset, et scbem oppugnare parauit, XXX tyranni urbe expellantur. Tum absurgit tyrannidis, priusquam Thrasybulum reuocarent. c. 32—35. Eius cum Lacedaemonia reuertuntur. Pacatis reliquis Graeciae populis, in Messenios Lacedaemonii arma mouerunt, magna Graeciae exercitio exorti. c. 34.

- Volesis Romana Veientes (Veiitras) mittit.

Olymp. XCV.

Ann. 1. A rebus Persicis incipit anni historia. Phalin bello Ar-

taxerxes provincias mari adiacentes, quae in fide non mansissent, vindicare et castigare constituit. Mittitur Pharnabazus et Tissaphernes cum exercitu. Tamus, Ioniae praefectus, in Aegyptum aufugit. Graecae civitates, quamvis deprecantibus Lacedaemoniis, hostili modo opprimuntur. Inde Lacedaemonii pro Graecis civitatibus Persis bellum inferunt, duce Thimbrone. c. 35. 36. 37.

* Dionysius Adranum urbem condit. Archelaus, rex Macedoniae, moritur: succedit Orestes, mox Aeropus. Athenis Socrates mortis poenam subit. c. 37.

Ann. 2. Bellum Lacedaemoniorum pro Graecis civitatibus in Asia contra Persas gestum, misso novo imperatore, Dercyllida. Tandem, propositis pacis conditionibus, induciae factae. c. 38. 39.

In Sicilia novum bellum in Dionysium movetur. Auctores erant Rhegini, iunctis exsulibus Syracusanis et Messeniis, veriti crescentem eius potentiam. Sed cum Messenii se ex foedere subducerent, mox pax reconciliata. c. 40. Sed Dionysius, ratus, nunc maxime opportunum esse, ad bellum provocare Carthaginienses, tum pestilentia afflictos, in apparando bello acerrimus erat. Apparatus armorum et navium, qui mirus fuit, describitur. Artificum industria praemiis excitata; tela et machinae bellicae vel primum inventae, vel nova arte excultae. c. 41. 42. 43.

* Vixit hoc tempore Astydamas, poëta tragicus. Romani a Vejentibus fusi.

Ann. 3. Reliquis interea omissis, in rebus Siculis moratur Diodorus. Iam conscribendi militis et sociorum conciliandorum cura Dionysium occupat. Interponit coniugii duplicis foedus, (Rhegini connubium cum opprobrio denegaverant. Cf. infra c. 107.) festos dies, epulas, orationes ad persuadendum compositas, ut fidem Syracusanorum et omnium Siculorum firmet. His praeparatis, bellum Carthaginiensibus indicit et simul infert. c. 44. 45. 46.

* Ad hunc annum usque Ctesias historiam Persarum produxit. Philoxenus, Timotheus, Telestes, poëtae dithyrambici, Polyidus simul pictor et musicus. c. 46 extr.

Ann. 4. Bellum Carthaginiense in Sicilia ut processerit, describitur, usque ad urbem Motyam a Dionysio oppugnatam, captam et exspoliatam. c. 47—53.

* Sophocles iunior, poëta tragicus, Athenis floret. (Senior mortuus Ol. 93, 3.)

Olymp. XCVI.

Ann. 1. Continuata narratio de bello Carthaginiensi. Favet fortuna Carthaginiensibus eorumque imperatori Imilconi. Dionysius in summum discrimen adductus, cum Imilco magna classe ipsum Syracusarum portum occupat, agros vastat, templa expilat. c. 54—62.

Quinquam Lacedaemonii classem auxilio mittunt. c. 63. Iisque Syracusani, dimissi, tumultum, quem Dionysius, praefecturi, deferiorem parant, et de abrogenda Dionysii tyrannide cogitant. Theodori Syracusani gravissimus oratio in Dionysium, quo libertatem recuperanda. c. 64—65. Sed subitam rerum mutationem facit pestilentia, qua Carthaginiensium exercitus corripitur et attritus est. Ea opportunitate usus Dionysius hostem terra marique summa vi impugnavit: qua factum, ut Carthaginienses ad summam desperationem perveniront. Inclyta oratio cius redacendi in patriam magna gredis redenti; reliqui vel diligui sunt fugi, vel capti et occisi. Ita finitum bellum Carthaginiense. c. 70—71. Carthaginienses autem in ipsa Africa societatem sibi permanxere, et bello etiam inchoatorem. c. 77. — In Sicilia Dionysius firmat principatum, primum quidem contra suos rebelles, deinde contra Leontinos agro in stipendium. Messenii novum urbem exstruunt, mox opulentissimam. c. 78.

Nunc demum incipiunt gesta Lacedaemoniorum contra Persas in Asia. Nimirum belli Persici historiam inde ab Ol. 93. 2. (cap. 29—30.) obtinuerat. Modo de vocum per plurium annorum milleexhibet. Proelio apud Sardes commisso Lacedaemonii, duce Agesilao, victoria. Inde per Timolaphem Persarum ad mare Ionium, ubi nonnullorum cum Lacedaemoniis inducias facit. c. 79. 80. Rodum tempore belli Rhodiaci inter Persarum et Athenienses fuit. c. 81. — Causa Persicae classis contra Lacedaemonios duo consentientia. c. 81 seqq.

Ann. 2. Insigni scriptor reo duplici bello, tum Bocotico in Graecia, tum Persico in Asia gestum. Lacedaemonii triginta proelia, una prope Narycum, ubere varoli ad Caidum, tertio ad Coroneam bellum memorabarunt. Ab hoc tempore manta imperio Lacedaemonii pervasi. c. 82.

In Macedonia Aeropus rex mortuus: successit Alcta Pausaniae, Cleopatrae filius Orestae Cleonae hon ante, et quoque gradu ad Caidum fuit. c. 84 extr.

Ann. 3. Conon, Persicae classi praefectus, ab rebellus Persarum mortuus, in cruces vexit. c. 85. — In Graecia bellum Corinthiacum exstat, delectus per VIII annos gestum. c. 86. — In Sicilia Rhegini ab Messeniis in ipsos mutatum, (conf. supra cap. 78.) bellum, cuiquo Dionysium movent. Dionysius in augustia. c. 87. 88.

Pausanias, rex Lacedaemoniorum, in exsilium mittitur. Successor Pausaniae, regnum Macedoniae, per insidias occisi Argaeus, et ipse regno pellitur. c. 89.

Ann. 4. Prima in reliqua Siculis annus Dionysius. Primo promuni Dionysium. Magis renovat bellum Carthaginiense. Hinc successus illi prosperi varii. Tum vero et imperatorem Rhegini occisum. c. 90. Eo impetu terrori victoi itaque populi usi fuerant ut cum

mune bellum simul in Dionysium, simul in Lucanos, ipsis infestos, obstringunt. c. 91 pr.

Bellum Corinthiacum in Graecia continuatum. c. 91. 92 pr. (Vid. cap. 86.)

* In Macedonia Amyntas ab Illyriis regno expulsus; mox a Thessalis restitutus. — Satyrus, rex Bospori, moritur: succedit Leuco, eius filius. — In Italia Romani de Veientibus triumphant, et Apollini Delphos mittunt cratera, a praedonibus Liparensibus interceptum, sed a Timasitheo redditum. c. 92 extr. et 93.

Olymp. XCVII.

Ann. 1. Atheniensium classis XXIII triremium, duce Thrasybulo, in Ioniam, Chersonesum, Lesbum, Rhodum, missa. c. 94.

Renovant Carthaginienses bellum in Sicilia, Magone imperatore; quod quidem brevissimum erat. Omni enim commeatu exclusi ultro pacem petunt. Siculi Dionysio subiecti cum Tauromenio. c. 95. 96.

Ann. 2. Res Graecorum modo in Asia, modo in Graecia gestae succedunt. In insula Rhodo factio Lacedaemoniorum superior: unde imperium maris recuperare annituntur. Simul in Graecia Argivorum agros incursant et vastant, dum hi Corintho imminent. c. 97. Insulam Cyprum Artaxerxes, rex Persarum, contra Evagoram, qui Abdemonem, regis Persici amicum, imperio expulerat, vindicare et vi subigere statuit, partim quia Evagorae potentiam sibi fraudi futuram putabat, partim ratus, Cyprum ad defendendam Asiam maxime opportunam esse. Itaque bellum parat. c. 98.

* Romani, pace cum Faliscis facta, bellum cum Aequis gerunt. c. 98 extr.

Ann. 3. Res Graecorum in Asia ulterius persequitur Diodorus. Strutha, imperator copiarum Persicarum, exercitum Lacedaemoniorum fundit, Thimbrone, eius imperatore, occiso. — Thrasybulus, Atheniensium dux, apud Aspendum in Paphlagonia, per insidias cadit; classis aufugit. c. 99.

Sequuntur res in Sicilia gestae. Dionysius, id agens, ut universam Siciliam et proximam Italiae partem suo imperio subiiceret, consultum duxit, primo Rheginos bello subigere. Sed advectus classe repellitur. Interea societatem cum Lucanis iungit. Lucanorum bellum in Thurios et omnino Graecas per Italiam civitates, (conf. c. 91.) invito Dionysio, ab eius fratre, Leptine, compositum. c. 100. 101. 102.

* Romani dividunt agrum Veientanum. Bellum cum Aequis, Veliternis. Circeios deducta colonia. c. 102 extr.

Ann. 4. Iteratum Dionysii bellum in Italos. Victi, cum reliquis Graecis, Rhegini. c. 103—106. (De Rheginis vid. supra c. 44.)

* Romani, ob Aequos victos, edunt ludos. c. 106 extr.

Olymp. XCVIII.

Ann. 1. Amphis Dionysius urget bellum. Lacris indulget, ob concessum consulatum (conf. c. 44); sed Mycenis, ob datum regnum, (vid. l. 6) tanta infertur. Attamen dum Phyrnus hi fortissime præstiterunt. c. 107, 108. In Ipsa bello vasta Dionysius, carmina sua, et rhapsodias cum apparatu maximo ad ludos Olympicos mittit. Sed ludibrio erat. c. 109.

* Rassaucum in Vulsiniensem bellum commemorarit. c. 109 extr.

Ann. 2. Ium ad discordem Lucaniensium bellum in Italia contra Persas gestum revertitur Diodorus, ab Ol. 97. 3, non commemoratum. Bello finiti Lucaniensibi, tamen Antaleidas, pacem cum Artaxerxe factam Lacedæmoniis persuadet, c. 110.

Inde in Sicilium se recipit historicus noster, ubi Dionysii clientium persecutio. Ejus exilii, deinceps ejusdem cunctis, reditus ac subitiosi postestii. Phytonis, eorum imperatoris, dirum supplicium. c. 111. 112.

Hic quidem locus atque hoc tempus admonuit Diodorum, ut rei, quarum in principum populorumque historiis mentio, quæ tamen maxime momenti videbatur, enumerationem amplectum interseret. Sallustium Senonas, Gallorum populos, ulterius in Italiam progressos, Romam expugnasse. An eventus Romanorum huic populo auspicium fuerit et exitium, cum res ad Romanos pertinentes non sit, non dicere ex pacto verbis astruxerit. In ea mentione tergendum Tiberim etiam interpretantur. Sed Marcus Furius, dictator, sub debellatis, non ultra Anconem et Hetruscos. Et quippe Diodori pax Gracchorum cum Hetruscis, et Roma a Gallis capta, huic libro tamen imponunt. c. 113 **.

* Gallisthenes rerum Graecarum historiam ab hoc anno exorsus est. c. 117 extr.

S. Attalo Artaxerxis, Persarum in Cyprum classeque regum Evagoræ, utque ad Philippum, F. Macedonum.

Lib. XV.

Olymp. XCVIII. 3. — CIV. 4.

Præsentem saepe hic occurrens. Ex eadem indicandi libertatem Diodorus tam crebris ad historiam requisiti et maximopere commendat, quippe quæ laudem promerentium imperitando, bonos ad rem publicam præsidium accitare, vituperando vero malos a nequitiosis factionibus deterrere possit; tum hoc libro ex ad Lacedæmonios explicandis ac utrisque gentibus promulgatis, qui pacem Persarum, tum virtutis partum, suis virtis peribuerunt. — Periodo historiæ ac finem habet. c. 1.

Ann. 3. Belli regis Persarum in Cyprum, tam diu acris desti-

nati[1], apparatus et initium. Pedestribus copiis Evagoras, navalibus Teribazus[2] praeest. Evagoras, navali proelio superatus, cum Persae Salaminem oppugnarent, in Aegyptum confugit, nova auxilia petens. c. 2—4.

A Persis itur ad Graecos. Lacedaemonii, quos pacis iniquae poenituit, contra foedus, civitates Graecas, in libertatem vindicatas, imperio suo subiicere conantur; quo novum bellum suscitant. c. 5.

Annuum cursum finit Sicilia. Dionysius diuturno otio languens carminibus certat cum poëtis. Philoxenus poëta et Plato philosophus in invidiam veniunt. Ob carmina in ludis Olympiacis recitata, et sicut olim (lib. XIV, c. 109.) sibilo excepta, in furorem et insaniam incidit. c. 6. 7.

Ann. 4. Primo narratio de bello Cyprio continuatur. Evagoras redux ex Aegypto, cum acceptae pecuniae non sufficerent, pacem petit, et favente altero duce Persarum, Oronte, aequis conditionibus impetrat. It[illegible]itum bellum. Teribazus et Orontes rei. Gaos, Teribazi gener, [illegible]riam ulturus, Aegyptios et Lacedaemonios ad bellum in regem Persarum excitat. c. 8—11.

In Graecia Lacedaemonii, bello occupati in ceteras civitates, Mantineam obsidione ad deditionem cogunt. c. 12.

In Sicilia Dionysius urbes maritimas condere parat, imperium maris Ionii occupaturus, et expeditionem in Epirum atque ad templum Delphicum expilandum mox suscepturus. Illyrii socii, eius copiis adiuti, in Epirum movent ad reducendum in regnum Alcetam, tum Syracusis exsulem, Molottosque proelio fundunt; his autem Lacedaemonii auxilio veniunt. Tum etiam Pharus, adiuvante Dionysio, a Pariis condita. Navalibus, novis moenibus, templis, Syracusae augentur et exornantur. c. 13.

Olymp. XCIX.

Ann. 1. Illyriorum repentinus impetus in Pharum insulam, mox propulsatus. Dionysius, exspoliato templo in Hetruria, de pecunia, e spoliis coacta, novum in Carthaginienses bellum molitur. c. 14.

Ann. 2. Bellum Dionysii cum Carthaginiensibus. Causam praebuerat Dionysius eo, quod civitates, a Carthaginiensibus deficientes, in fidem recepit. Pax tandem pecunia redemta. c. 15. 16. 17.

In Asia res tranquillae mansere. Nullum ab Aegyptiis et Lacedaemoniis bellum ortum, Gao[3] clam occiso. Controversiae Clazomeniorum et Cumaeorum de nova urbe Leuca sine bello compositae. c. 18.

---

1 Vid. supra Ol. XCVII, an. 2. lib. XIV, c. 98.
2 Quamquam rei navali Gaos s. Glos c. 3. praefuisse dicitur.
3 Conf. supra cap. 9.

In Graecia Lacedaemonii omniá consilia ad civitates contra inita pacta subigendas convertunt, eo ipso tempore, quo Amyntae, regi Macedoniae, auxilia mittunt, cum is Olynthiis bellum inferret. Sed regum Lacedaemoniorum de bello Graecis inferendo contrariae erant sententiae. c. 19.

Ann. 3. Bellum in Olynthios, sociis Lacedaemoniis, continuatum. Eo occupati Lacedaemonii per insidias Cadmeam, Thebarum arcem, capiunt. c. 20. 21.

Ann. 4. Urgent Lacedaemonii bellum in Olynthios, duce Agesipoli, rege. c. 22.

Olymp. C.

Ann. 1. Tandem, mortuo Agesipoli, imperium suscipit Polybiades, qui Olynthios debellat. Tum inter omnes Graeciae civitates Lacedaemonii potentia eminebant. c. 23.

Ann. 2. Carthaginienses conciliandis sociis, rebus futuris prospiciunt. Quamvis pestilentia, malisque aliis, internis etiam bellis oppressi, tamen pacem in Africa restituunt, et Sardiniam subigunt. c. 24.

Ann. 3. In Graecia bellum Boeoticum oritur, a Thebanis exsulibus, ob captam a Lacedaemoniis Cadmeam, concitatum. c. 25—27.

* Romani Sardoniam (?) mittunt coloniam. c. 27 extr.

Ann. 4. Bellum Boeoticum continuatum. — (Inter haec Acoris, rex Aegypti, bellum infert Persis, duce Chabria, Atheniensi, quem Athenienses, ut Persis gratificentur, revocant. c. 29.) Athenienses in suas partes trahunt plurimas civitates; pugna etiam navali, inter Naxum et Parum commissa, sunt superiores. c. 28—35.

* Romae M. Manlius capitis damnatus. c. 35 extr.

Olymp. CI.

Ann. 1. Incidit interea aliud bellum in Thracia, inter Triballos et Abderitas, a sociis desertos et paene confectos. His Athenienses auxilio mittunt Chabriam, et hoc occiso Timotheum, qui novos conciliat socios, in his Alcetam, regem Molossorum, et Lacedaemonios apud Leucadem pugna navali fundit. c. 36. Thebani quoque proelio eos vincunt. c. 37.

Ann. 2. Suasore Artaxerxe, rege Persarum, qui bellum in regem Aegyptiorum agitabat, et ad hoc a Graecis copias requirebat, reliquae Graecae civitates pacem faciunt; soli Thebani in bello perseverant. Mox novae turbae in singulis civitatibus. c. 38—40.

Ann. 3. Persarum bellum in Aegyptum, Pharnabazo et Iphicrate Atheniensi ducibus. Natura regionis, exstructa in Nili ostiis munimenta, et ducum dissidia rem irritam reddunt. Iphicratis vero ingenium et in re militari inventa celebrantur. c. 41—44.

In Graecia in singulis civitatibus turbae et seditiones. Interea Thebani bello infestant omnia. c. 45—47.

* In Cypro, per insidias occiso Evagora, Nicocles regno potitur. In Italia Romani Praenestinos proelio subigunt. c. 47 extr.

Ann. 4. Durante bello summa consternatio in Graecia ob terrae motus, inundationes, calamitates alias. Hae violatis sacris et ingentibus cavernis subterraneis in Peloponneso tribuuntur. c. 48. 49.

Olymp. CII.

Ann. 1. Fax in coelo prodigii instar terrorem iniicit. Iam Artaxerxes iterum pacem inter Graecos restituere conatur, eamque componit. Pacis foedere iunguntur omnes, praeter Thebanos, quos Lacedaemonii ideo, ut communes hostes, bello prosequendos censent. c. 50.

Ann. 2. Inde bellum Thebanum. — Pugna apud Leuctra victores Thebani, duce Epaminonda. c. 51—56.

Ann. 3. Thebani, amicorum numero aucto, potentiam firmant. In Graecis civitatibus tumultus frequentes. Thessali, hortatore et duce Iasone Pheraeo, de imperio Graecorum concertant. c. 57—60.

* Eodem anno tres moriuntur principes: Iason Pheraeus, Amyntas, rex Macedoniae, cui succedit Alexander fil. Agesipolis, rex Lacedaemoniorum. — Duris Samius ab hoc anno historiam Graeciae scribere incipit. c. 60 extr.

Ann. 4. Res Graecorum solae paene omnia occupant. In Thessalia, ob Polydori Pheraei superbiam, res turbulentae. c. 61. In Peloponneso Arcades Thebanis iuncti urgent Lacedaemonios, qui nunc Athenienses in auxilium vocant. Messene, Epaminonda suasore, ab Arcadibus instaurata et munita. (Cuius ipsius urbis fata, per modum episodii, a primo initio repetuntur. c. 66.) Ingravescente bello, Dionysius Lacedaemoniis auxilia mittit: Artaxerxes vero, rex Persarum, nova legatione Graecos placare et pacem communem reconciliare studet; sed obstant pertinaciter Thebani. c. 62—70.

Sicyonem tum Euphron tyrannide occupavit. c. 70 extr.

Olymp. CIII.

Ann. 1. In Macedonia Alexander dolo interemtus: successor Ptolemaeus Alorites. (cf. c. 60.) Epaminondae abrogatum imperium Boeotorum, quod interea Pelopidas, Ismenia assumto socio, suscepit; mox redditum. Pelopidas per fraudem captus ab Alexandro Pheraeo. Nec multo post Lacedaemonii proelio vincunt Arcades: quo facto hi, ut hostem arceant, Megalopolin condunt. c. 71. 72.

In Sicilia Dionysius, tum maxime opportunum ratus, in Carthaginienses, peste afflictos et ad bellum haud praeparatos, bellum redintegrat, eorumque agros invadit. Mox morte abripitur. Succedit Dionysius iunior. c. 73. 74.

Ann. 2. Ultra, quae in Graecia infestis armis gesta sint, promiscue annotantur. Alexandri Pheraei feritas et immanitas in Sco

tussaeos in Thessalia. Epaminondas quae gesserit in Peloponneso. Pelopidas liberatur. (Cf. cap. 71.) Chares, Atheniensis, Phliasios contra Argivos defendit, duobus proeliis hos vincens. c. 75.

Ann. 3. Athenienses recuperant Oropum, a Themesione, Eretriae tyranno, occupatam. Coi urbem condunt, civium frequentia et aedium splendore mox celebrem. Nova legatione Artaxerxes, et nunc quidem meliori successu, Graecos ad pacem communem adhortatur, quae tandem accepta est ab omnibus. Ita post V annos[1] finitum bellum Laconicum et Boeoticum, ortum in Thebanos, ut communes hostes, inde ab Ol. 102, an. 1; quo anno reliquae civitates Graecae de pace convenerant. (Vid. supra c. 51—56.) Ceterum Diodorus iure reprehendendus, quod pacis conditiones nullas omnino commemoravit. Initium belli signavit pugna ad Leuctra. c. 76.

* Additur index virorum ingenio et doctrina tum clarorum. Isocrates cum discipulis, Aristoteles, Anaximenes Lampsacenus, Plato, Pythagoreorum novissimi, Xenophon, Aristippus, Antisthenes, Aeschines Socraticus. c. 76 extr.

Ann. 4. Pacata universa Graecia, disceptatio, inter Arcades et Eleos de Triphylia diu agitata, novum bellum parit. Arcadum socii Athenienses. c. 77.

* In Macedonia rex Ptolemaeus Alorites per insidias occisus. Succedit Perdiccas. c. 77 extr.

Olymp. CIV.

Ann. 1. Ius habendi ludos Olympicos in disceptationem venit inter Pisaeos et Eleos. Pisaei, in auxilium adhibitis Arcadibus, Eleorum hostibus, bellum inferunt Eleis Olympia iam exorsis, ipsique, victoria potiti, suis auspiciis celebrant ludos. — Aliud bellum moliuntur Thebani, ab Epaminonda inflammati ad occupandum imperium maris. Classem instruunt, socios invitant. Sed Epaminondae immatura mors conatus intercepit. (Vid. infra c. 87.) c. 78. Interea iidem Orchomenios, quibus ob tributum olim solutum infesti erant, (vid. supra lib. IV, c. 10.) bello opprimunt, urbem capiunt, et incolas caede prosternunt. c. 79. — Iidem a Thessalis in auxilium vocati, contra Alexandrum Pheraeum, quocum hi bellum gerebant, Pelopidam cum copiis mittunt, qui proelio quidem hostem vicit, sed ipse e vulnere accepto mortuus est. Inseritur Pelopidae encomium. c. 80. 81. — Clearchus tum Heracleam, urbem Ponti, eamque patriam, in servitutem redegit. — Timotheus, Atheniensium imperator, Toronem et Potidaeam cepit, et Cyzicenis auxilio venit. c. 81[2].

---

1 Si scilicet a Leuctrica pugna numerentur. Cf. cap. 50, 51 sqq.

2 Quae hic relata legis, si abrupta nulloque nexu reliquae historiae iuncta deprehendis, ipsaque tam imperfecte tradita indigneris, ut, quae

Ann. 2. Bellum parvum duarum civitatum, Pisaeorum et Eleorum, proximo anno ortum, (vid. c. 78.) mox vulgatur, et totius Graeciae commune fit. Duae Arcadum factiones erant, Tegeatae et Mantinenses.[1] Cum illis faciebant Boeoti, duce Epaminonda; cum his Athenienses et Lacedaemonii. Ad proelium ventum apud Mantineam. Victores Boeoti; imperatore tamen Epaminonda caeso, cuius adiungitur encomium. c. 82 — 88. Inde pax facta et foedus[2] commune inter omnes Graecos ictum est, exceptis Lacedaemoniis, qui Messenios odio habebant. c. 89.

* Adiicitur notitia historicorum huius aevi: Xenophontis, Anaximenis, Philisti. c. 89 extr.

Ann. 3. Pace facta in Graecia, novum idque maximum bellum exardescit in Artaxerxem, regem Persarum. Erat bellum hostium multorum in unum; simul intestinum atque civile, simul externum. Defecerant provinciae maritimae cum satrapis nonnullis ducibusque copiarum Persicarum: belli socii erant Tachos, rex Aegyptiorum, Lacedaemonii, ob Messenios, regis iussu communi Graecorum foederi adscriptos, regi infensi; accedebant Syri, Phoenices, alii. c. 90—92. Interea Artaxerxes moritur, cui succedit Ochus. Tachos, proditione eius, cui regnum administrandum mandaverat, regno privatus, Agesilai, Spartani, qui praeerat exercitui eius, prudentia ac virtute, Aegyptum[2] recipit. c. 93.

Inde res Graecorum repetit Diodorus. Proximo post pacem compositam anno, novae turbae inter Arcades oriuntur. Megalopolitani pristinas sedes (conf. cap. 72.) recuperare nituntur. Advocati Athenienses tumultum comprimunt. c. 94.

* Addita mentio Athanae, historici rerum Sicularum. c. 94 extr.

Ann. 4. Alexander Pheraeus etiam infestam reddit Graeciam, depraedando Cyclades. Adversum eunt Athenienses, sed vincuntur. c. 95.

---

bellorum causa fuerit, intelligi nequeat; memineris, Diodorum in rebus minutis, quae ad civitates singulares, neque ad populos universos pertinere videantur, chronographi potius, quam historici, personam agere, atque eiusmodi res verbo magis notare, quam copiosa oratione describere solere.

1 In vitiis historici iam alibi observatum est, quod in nuda pacis commemoratione saepe acquiescit, nullas vero pacis foederumque conditiones affert. Hic locus eodem defectu laborat. Unam quidem foederis conditionem postea cap. 94, aliud agens et obiter commemorat. Sed omnes ac singulas debebat referre.

2 Narrationem de huius belli exitu imperfectam reliquit Diodorus. Nam quomodo res compositae fuerint, mortuo Artaxerxe, utrum armis decertantes sponte ea abiecerint, an certis conditionibus pactoque in gratiam redierint, omisit tradere. Sed obvia sunt plura rerum gestarum exempla, quas velut in medio cursu destituit, de quarum progressu et eventu deinde silet.

* Dionysiodorus et Anaxis, scriptores Boeoti, historiam rerum Graecarum usque ad hoc tempus perduxerunt.

Periodi I

SECTIO III.

Aevum Philippi, R. Macedoniae.

Lib. XVI.

Ol. CV, 1. — CXI, 1.

Prooemio Diodorus contra semet ipsum, eamque operis rationem, quam in reliquis libris secutus est, disputat. Contrariam enim historiae methodum approbat atque laudat, qua civitatum regumque res gestae non divulsae sed integrae, non per partes seu fragmenta, sed ab initio usque ad finem continuae perscribantur: quo quidem modo putat, res mente rectius perspici et memoria facilius teneri posse. Deinde gaudet, sibi eius rei experiundae in vita rebusque gestis Philippi, regis Macedoniae, nunc occasionem [1] oblatam esse. Pronuntiat itaque, se uno libro eius regis gesta complexurum esse. Vitae huius regis momenta praecipua notantur. c. 1.

Olymp. CV.

Ann. 1. Philippi pueritia Thebis culta. Patre Amynta fratribusque natu maioribus vita defunctis, Thebis, ubi obses tenebatur, in patriam aufugit, et regni paterni curam suscepit. Prima certamina in hostes regnique aemulos; et quibus modis Macedones conciliaverit, et a desperatione ad spem revocaverit, disciplina vero, exercitatione, institutis, in re tactica novis inventis imperium auxerit et confirmaverit. Proelio apud Methonem in Mantiam et Argaeum, primo victor. c. 2. 3.

* Theopompus Chius ab hoc anno rerum Philippicarum historiam exorsus. c. 3 extr.

---

1 Ne tamen ex his verbis colligas, hinc scriptorem operis aliud consilium rerumque tradendarum alium ordinem esse initurum! Quamquam enim Diodorus in huius libri exordio utique de methodo rebus historicis tradendis aptiore ita disserat, ut, repudiata, qua in praecedentibus libris usus est, ratione, novam secuturus videatur, tamen in pristino instituto perseverat. Vicibus alternant res Macedonicae et res aliorum regnorum, sicut antea; singulae res gestae annis sunt intercisae, sicut antea; in ipso annuo cursu est orbis quidam regnorum et rerumpublicarum, sicut antea; ne multis, nihil quidquam mutatum, nihil novum aut singulare deprehendimus, nisi quod hic liber totam Philippi vitam complectitur, a Philippo incipit et in Philippo desinit.

Ann. 2. Continuantur res Macedonicae. Philippus prudenter de iure in Amphipolin cedebat, ut ne Athenienses porro hostes haberet. Eo bello liberatus, Paeones vi sub potestatem suam redegit, Illyrios bello vicit et ad reddendas urbes Macedonicas coëgit. c. 4.

Interponuntur [1] res Siculae. Dionysius iunior, Syracusarum tyrannus, ignavia languescit; eius regnum vilescit. c. 5.

Ann. 3. Dion Syracusanus, Dionysii maioris alterius uxoris, quae Hipparini filia erat, frater, ob ingenium et animum iuniori Dionysio suspectus, clam in Peloponnesum aufugit, et bellum in eum parat. c. 6.

Res coaevae Graecae referuntur: Tauromenium, urbs in insula Naxo, condita. In insula Euboea bellum inter duas factiones, mox compositum. Quo finito bellum sociale oritur, ab Atheniensibus in Chios, Rhodios, Coos, Byzantinos gestum, ut socios, qui defecerant. Erat hoc bellum triennale. (cf. c. 21.) c. 7.

In Macedonia rex Philippus Amphipolitanos in potestatem redigit, mox Pydnam etiam et Potidaeam. Crenides amplificatae et Philippi dictae: ex aurifodinis huius regionis magnae opes. c. 8.

Ann. 4. Inde in Siciliam Diodorus lectores ducit, eosque singulari exordio in admirationem rapit, quod Dion, Dionysium bello impugnans, primo exiguis copiis instructus, maximum Europae imperium in extremum adduxit discrimen. Bellum ipsum. Dionysius proelio victus pacem petit, sed principatu abire recusat. c. 9—13.

Res coaevae Graecae: Alexander Pheraeus a coniuge et fratribus occisus, qui ipsi tyrannidem occupant. Alevadae, et inprimis Philippus, rex Macedoniae, ab his advocatus, Thessalos in libertatem vindicant, qui deinde perpetui Philippi socii sunt. c. 14.

* Scriptores rerum Graecarum huius aevi commemorantur: Demophilus, Callisthenes, Diyllus. c. 14 extr.

Olymp. CVI.

Ann. 1. In Italia novus populus Bruttiorum oritur, c. 15, dum bellum Dionis in Dionysium, in Sicilia, acerrime urgetur. Dionysius proelio victus, tandem, abrogato principatu, Sicilia abire cogitur. Postea novos tumultus Syracusis excitant mercenarii, quibus

---

1 Iam supra observatum est, eam esse historiae catholicae Diodori rationem, ut principum populorum res, tanquam operis fundamentum sint, et columnarum instar temporum intervalla designent. A Philippo iude res Macedonum, prius leviter et raro commemoratae, eam dignitatem sunt consecutae, ut principem locum in hoc opere historico possent occupare, iisque res memorabiles minorum regnorum annecterentur. Id patet ipsa transeundi formula, qua Diodorus usus est: *Postquam res Macedonicas et Illyricas persecuti sumus, ad alius generis res* (πρὸς τὰς ἑτερογενεῖς πράξεις) *transeamus.*

etiam Dionysius classem, duce Nypsio, auxilio mittit. Dion, offensus a Syracusanis, cum exercitu suo Leontium discesserat. Iam revocatus Syracusas ultro ab interitu vindicat, civiumque omnium gratiam et summum imperium consequitur. c. 16—20.

In Graecia Athenienses in bello sociali occupati. (Cf. cap. 7.) Chares, cui imperium mandatum erat, Artabazo, qui tum a rege Persarum defecerat, inconsulte auxilio venerat. Quamobrem regis iram veriti, pace [1] facta, bello sociali finem imponunt. c. 21. 22.

In Philippum, regem Macedoniae, hoc tempore tres finitimi reges, Thracum, Paeonum, Illyriorum, simul bellum consociaverant; sed Philippus, bello ante occupato, omnes subegit. c. 22.

Ann. 2. Inde vero res Graecae principem locum occupant, et Macedonicas velut praecurrunt. Conflatur in Graecia bellum sacrum, quod decem [2] annos duravit. Belli causae et annus primus. Phocensium imperator Philomelus vi cogit Pythiam, ut de bello suscipiendo oraculum edat. Inde excursus de oraculi Delphici origine. (c. 26.) Athenienses, Lacedaemonii, Thebani, ad societatem iungendam invitantur. Boeoti et Locrenses contra pugnant. c. 23—27.

Ann. 3. Belli sacri annus 2. Ad Phaedriades petras Philomelus proelio victor. Utriusque partis socii recensentur. Phocenses deinde in angustias adacti gravem accipiunt cladem; Philomelus vero, quo confugeret, non habens, de saxo se praecipitem dedit. In eius locum successit Onomarchus. c. 28—31.

Philippus eodem tempore Methonem et Pagas expugnat. c. 31.

* Annotata synchronistica: Leucon, Bospori rex, moritur: succedit Spartacus, filius. Romani in Faliscos bellum gerunt. In Sicilia, Dione a mercenariis occiso, Callippus imperium suscipit. c. 31.

Ann. 4. Belli sacri annus 3. Onomarchus renovat bellum, hostium agros populatur, multasque urbes capit. c. 32. 33.

In Asia Artabazus perseverat in bello contra regem Persiae, acceptisque Thebanorum auxiliis, duobus proeliis regios vincit. c. 34.

In Graecia Argivorum in Lacedaemonios bellum, causa non indicata. c. 34.

Athenienses, Charete duce, ad Hellespontum urbem Sestum capiunt: iisdem Cersobleptes urbes Chersonesi concedit; qua re permotus Philippus Methonem vi expugnat, in cuius urbis expugnatione, teli iactu, altero oculo privatur. c. 34. Post haec Philippus, vocatus a Thessalis, bellum commune in Lycophronem, Pheraeorum tyrannum, et Phocenses horumque ducem Onomarchum gerit. Ono-

---

1 De pacis conditionibus, ut alibi, silet Diodorus.

2 Conf. cap. 59, 60, et ad eum locum Wesselingii annotationem num. 93 notatam.

marchus aliquot proeliis victor, tandem ultimo proelio capitur et cruci affigitur. Phocensium imperium Phayllo, eius fratri, mandatur, qui omni vi bellum instaurat. c. 35. 36.

* Annotata rerum coaevarum: Moritur Mausolus, rex Cariae, cui Artemisia succedit; item Clearchus, Heracleae tyrannus, in cuius locum substituitur Timotheus, filius. — Romani in Thuscos bellum gerunt.

In Sicilia Callippus, (vid. cap. 31.) tumultu orto, principatu excidit, eumque occupat Hipparinus. c. 36.

Olymp. CVII.

Ann. 1. Belli sacri in Graecia annus 4. Phayllus, auctus copiis et sociorum auxiliis, Boeotiam invadit, sed iteratis proeliis inferior discedit. c. 37. Interea Philippus impeditus ab Atheniensibus, cum in Phocenses tenderet, in regnum rediit. Sed Phayllus ultra progressus Locros Epicnemidios invadit, multasque urbes capit: Boeoti contra, Phocensium terras populantur, quos subito impetu Phayllus opprimit. Mox mortuo Phayllo succedit Phalaecus, Onomarchi fil. Impuberi adiunctus socius et tutor Mnasea, paullo post proelio occisus. c. 38. Lacedaemoniorum in Megalopolitanos bellum. Phalaecus Boeotiam, Boeoti Phocidem vastant. c. 39.

Ann. 2. Belli sacri annus 5, levioribus proeliis transactus. c. 40.

Iam vero in Asia Artaxerxes, rex Persarum, bellum in Aegyptios, per aliquot annos intermissum, de novo et maximo quidem apparatu suscipit, functo alio bello in Phoenices et in Cyprum, quae provinciae a rege defecerant. Belli historia. c. 40 sqq. Primo bellum in Phoeniciam et Cyprum geritur, quam utramque rex subigit. c. 40—45.

* Haud multo ante Artemisia vita defuncta; cui Idrieus, eius frater, succedit. In Italia Romani cum Praenestinis et Samnitibus inducias et pacem pacti: in Tarquinienses saevitum. Leptines et Callippus Rhegium a Dionysii iun. tyrannide liberant. c. 45 extr.

Ann. 3. Perdomita Cypro insula, (vid. c. 42.) bellum transfertur in Aegyptum. Belli historia. c. 46—51. Perdomita Aegypto relictoque Pherendate, eius provinciae praeside, rex Babylonem rediit. c. 51 extr.

Ann. 4. Inter duces Artaxerxis Mentor virtute rebusque gestis eminebat, insignibus praemiis a rege ornatus: qui reliquos etiam, qui defecerant, ad fidem revocat. c. 52.

Ex Asia deinde in Europam revertitur Diodorus. Sed paucis tantum verbis, quae gesta sunt, notat. Philippus, rex Macedoniae, interea expeditionem in Thraciam et Thessaliam fecerat. Expugnatae Chalcidicae civitates et Pherae Thessaliae. (Cf. c. 37. 38.) c. 52.

* Moritur Spartacus, rex Ponti; regnum suscipit Parysades, eius frater. c. 52 extr.

Olymp. CVIII.

Ann. 1. Redit narratio ad res gestas Philippi. Is ad ulteriora expeditionem intendit, ipsasque urbes ad Hellespontum sitas, sub potestatem redigere parat, vi, comitate, pecuniae profusa largitione, proditione usus. Olynthus, per proditionem capta, excitat Atheniensium invidiam, qui bellum minantur. Sed Philippus sollemnibus ludis, festis, conviviis, liberalitate, omnium animos sibi conciliat. c. 53—55.

Ann. 2. Belli sacri annus 9. Boeoti Phocensium agros depopulantur, vicissim hi in Boeotia omnia rapiunt et devastant. Phalaecus, sacrilegii reus, imperium amittit. Severa quaestio de sacrilegis. Ipsi Athenienses et Lacedaemonii impietatis participes. Boeotis Philippus in Phocenses auxilia mittit. Phocensium ingens clades apud Abas. Qui in templum confugerant, cum templo conflagrant. c. 56—58.

Ann. 3. Belli sacri annus 10. Phocenses, attenuatis viribus, a Lacedaemoniis nova auxilia impetrant; Boeoti a Philippo, qui magna vi Locridem invadit. Phalaecus, iterum creatus imperator, cum vires impares videt, de pace impetranda paciscitur. Itidem Phocenses sponte se subiiciunt. Pacis communis consilia et conditiones. Ita finitum bellum sacrum. c. 59. 60. Iam Diodorus, pietatis inculcandae causa, adiungit recensum eorum, qui sacrilegii auctores vel participes fuerunt, et tristi fato perierunt. c. 61—64.

Inde ad *πράξεις ἐκφορικὰς* transit. In Sicilia Syracusani, multis factionibus agitati, a Corinthiis, quorum coloni essent, imperatorem expetunt, qui a tyrannis ipsos defendat. Mittitur Timoleon, mox vindex et instaurator rerum Sicularum. c. 65.

Ann. 4. Timoleontis adventus in Siciliam; naves, copiae. Quo in statu tum res Siculae fuerint, narratur. Instabant scilicet Carthaginienses: horum amicus factus erat Hicetas, Syracusarum princeps: Dionysius redierat, et pristinum imperium recuperaverat. c. 66—68.

Olymp. CIX.

Ann. 1. Contra morem praemittitur rerum coaevarum brevis mentio: * Romani primum foedus cum Carthaginiensibus fecerunt. — Idrieus, princeps Cariae, moritur: sequitur in principatu Ada, coniux et soror. c. 69 pr.

In Sicilia Syracusas, per partes occupatas a Dionysio, Hiceta, Timoleonte et Poenis, tandem Timoleon, auctus copiis, totas cepit. c. 69.

In Macedonia Philippus in Illyrios, sibi diu infestos, movet, multasque urbes eorum capit; postea Thessalorum urbes a tyrannis liberat, quo omnium favorem sibi conciliavit. c. 69.

Ann. 2. Dionysius tandem cogitur abdicare principatum, et Corinthi vitam agere privatam. Quo facto Timoleon Syracusanis democraticam formam novasque leges dedit. Iovis Olympii sacerdotes annuis magistratibus fungebantur. c. 70.

Philippus Thraciam, devicto rege Cersoblepte, subigit. c. 71.

* De Theopompo Chio obiter commemorat, eius opere historico etiam res Siculas traditas esse. c. 71 extr. Cf. supra c. 3.

Ann. 3. Mortuo Arymba, rege Molossorum, annitente Philippo Macedone, succedit Alexander, Olympiadis frater. c. 72 pr.

In Sicilia Timoleon Hicetam armis persequitur, Leptinem, Engyinorum tyrannum, capit, et in exsilium mittit, terras Carthaginiensium depraedatur, multasque civitates in fidem recipit. Quibus rebus consternati Carthaginienses alios duces novasque copias in Siciliam mittunt. c. 72. 73.

Ann. 4. * Clitarchus, Eretriae tyrannus, a Philippo constitutus, nunc a Phocione Atheniensi principatu deiectus. — In Caria Ada regno expellitur a Pixodaro, fratre. c. 74 pr.

Philippus in diuturna Perinthi obsidione et oppugnatione occupatus. Byzantini et Persae obsessis auxilio veniunt. Ideo Philippus partem copiarum ad oppugnandum Byzantium mittit. c. 74—76.

Adiecta notitia de Ephoro et Diyllo, rerum tum gestarum scriptoribus. c. 76 extr.

Olymp. CX.

Ann. 1. Athenienses Graecorumque alii, ob Byzantium obsessum, bellum parant in Philippum, quod ut declinet, obsidionem solvit. c. 77 pr.

Sed in Sicilia bellum magna contentione geritur. Timoleonti pugnandum erat tum contra milites seditiosos, a Thrasio quodam in eum concitatos, tum contra infestum Carthaginiensium exercitum, novis copiis auctum. Iteratis proeliis Timoleon victor. Carthaginienses, aliis insuper malis afflicti, de ipsa Africa pavent, et pacem expetunt. c. 77—81.

Ann. 2. Thrasium et rebelles milites Timoleon Sicilia exire iubet, Postumium Tyrrhenum, piratam, domat, Hicetam bello captum obtruncat; tum pacem cum Carthaginiensibus componit. Pacis conditiones. Iam vero universam Siciliam in libertatem vindicat, novis colonis auget, legibus institutisque florentissimam reddit. c. 82. 83.

Ann. 3. Tandem revertitur Diodorus ad propositum huius libri primarium. Philippus, conciliata plurimorum Graeciae populorum amicitia, ut Graeciae imperium consequeretur, consultum duxit, Atheniensibus, tum maxime ad bellum imparatis, inopinato bellum inferre. Belli in Athenienses gesti historia et eventus. — Pugna ad Chaeroneam in Boeotia victi Athenienses. c. 84—88.

* Eadem die et hora proelium commissum in Italia inter Tarentinos et Lucanos, quo Archidamus, rex Lacedaemoniorum, qui Tarentinis auxilio venerat, periit. — Moritur Timotheus, Heracleae Ponticae tyrannus, cui succedit Dionysius, frater. c. 88 extr.

Ann. 4. Victor Philippus ultra intendit animum ad consequendum summum Graeciae imperium. Proponit itaque bellum suo ductu in commoda Graecorum contra Persas, ob violata Graecorum templa (cf. lib. XI, c. 28 extr.) suscipiendum. c. 89.

In Sicilia vita decessit Timoleon, quem ut parentem lugent et anniversariis festis venerantur. c. 90.

* Defunctus hoc anno Ariobarzanes in regno Phrygiae et Cappadociae, succedente Mithridate. — Apud Romanos Manlius de Latinis et Campanis triumphum egit. c. 90 extr.

Olymp. CXI.

Ann. 1. Philippus, a Graecis imperator creatus, bellum in Persas instruit, laetusque honore, a Graecis sibi habito, festos dies, convivia, certamina, ludos, celebrat: inter quae gaudia rex a Pausania quodam per insidias occiditur. c. 91—95.

Periodi I

SECTIO IV.

Aetas Alexandri M.

Lib. XVII.

Ol. CXI, 2. — CXIV, 1.

Prooemio Diodorus aevum resque gestas Alexandri M. velut fundum novae periodi constituit, laetaturque, eminere nunc prae ceteris regnum aliquod et principem aliquem, ad quem, tanquam ad caput, regnorum et civitatum aliarum res memorabiles referantur, et a quo singulare temporis spatium certis finibus circumscribi ac signari, huiusque initium et finis metarum seu epocharum instar esse possit; ratus, id memoriae eximio esse adiumento. Imperio et victoriis Alexander implevit XII annorum spatium. c. 1.

Id vero singulare deprehendimus in hoc libro, quod scriptor, contra ea, quae in prooemio erant promissa, quaeque totius operis ratio requirebat, in sola Alexandri M. historia substitit, eiusdem autem aetatis aliorum regnorum, principum et rerumpublicarum, etiam ad memoriam insignium, si neque bellorum socii, neque hostes Alexandri fuerint, omnem mentionem exclusit. Absunt itaque *αἱ συνεχεῖς πράξεις*, absunt *τὰ ἅμα τούτοις συντελεσθέντα*, quamvis prooemio commemorata et annuntiata.

Ceterum hic liber in Codicibus MSS. in duas partes solet describi, quam partitionem deinde Diodori editores in suis exemplis secuti sunt. In ipso opere cum nullum eius vestigium exstet, verosimile est, eam a grammaticis et librariis esse factam. Divortium facit proelium ad Arbela, quo Darius victus est, cap. 64.

Pars prior.

Ann. 2. Prima cura Alexandri, ulciscendi caedem parentis et ei iusta faciendi; proxima ordinandi et firmandi regnum, conciliato omnium amore, confirmata sociorum fide, praesertim Graecorum, milite crebra exercitatione occupato. In Attalum, regni aemulum, secreta mandata dedit Hecataeo, amico fido. c. 2. Cum nihilominus multi populi, ipsique Graeci ab eo abalienarentur, omnes vel humanitate reconciliavit, vel vi subegit, ac singulari prudentia effecit, ut Graeci eum summum imperatorem crearent, eique bellum in Persas gerendum committerent. c. 3. 4.

Descripto statu Graeciae, sequuntur res in Asia gestae. Attàlum, qui militem ad seditionem moverat, Hecataeus clam de medio tollit. Inde Diodorus narrationem statim transfert ad bellum Persicum. Inseritur narratio episodica de regum Persiae historia ab Ocho repetita. c. 5. 6. Darius, consiliis et coeptis Alexandri, quem ob aetatem despexerat, perculsus, intentiore animo bellum, Philippi morte interceptum, parat, classem instruit, copias cogit, duces deligit. Memnon Rhodius cum exercitu Cyzicum petit. Referuntur nonnulla de Ida monte, per quem transeundum erat. Parmenio Grynium capit, et Pitanen oppugnat. Callas in Troade impar cum Persis congressus, Rhoeteum se recipit. c. 7.

Rex ipse expeditionem suscipit in gentes plures tumultuantes in Thracia, Paeonia, et Illyrico, maxime autem in Thebanos in ipsum contumaces. Urbis obsidio, expugnatio, excidium horrendum dictu. c. 8—14. Post haec ut in concitatores seditionum animadverteret, ab Atheniensibus postulavit, ut Demosthenem et Lycurgum traderent. Intercessit Demades. c. 15. Redux ab expeditione consilia de bello in Persas accelerando confert cum ducibus, reiecta matrimonii cura, ad quod ante ineundum amici adhortati erant. Sacra et convivia ob instantem profectionem celebrantur. c. 16.

Ann. 3. Alexander traiicit exercitum in Asiam. Recensus copiarum. Laeta omina in Troade. Persae obviam facti in Phrygia, non audito Memnone, qui bellum in Macedoniam transferre suadebat, pugnam decernunt. Proelium ad Granicum, et regis certamen singulare cum Spithrobate. Persae victi et in fugam acti. c. 17—21. Deinde Alexander ulterius hostes persecutus, Miletum, quo cum Memnone confugerant, oppugnavit et cepit, sublata prius classe, cap. 22. 23; inde progressus, Halicarnasso ac tota paene Asiae ora poti-

tus est. Memnon cum reliquis copiis in insulam Con se recipit. c. 24—27. Alexander insuper Marmarenses in Lycia ad extrema adegit, qui eius exercitum transeuntem caede et rapina lacessiverant. c. 28.

Ann. 4. Memnonem, cui summa belli commissa erat, dum singulari prudentia, virtute ac fortuna res Persarum restituit, Chio et Lesbo potitur, ipsamque Graeciam territat, inopinato abripit mors. c. 29. Occiso etiam Charidemo, Atheniensi, principe viro, qui meliora, sed regi ingrata, consuluerat, Darius ipse, conscripto novo exercitu, belli gerendi curam suscepit. c. 30. Recensus novi exercitus, cum quo Darius Babylone in Ciliciam proficiscitur. Comites sunt regis uxor, liberi, mater. Alexander interea morbo gravissimo laborabat, a quo Philippus Acarnan eum liberat. c. 31. In vincula coniecto Alexandro Lynceste, qui in suspicionem perfidiae inciderat, Alexander rex obviam it Dario, et Issum, Ciliciae urbem, occupat. Pugna ad Issum, qua Persae funduntur: gaza regia cum castris, Darii mater, uxor, liberi capiuntur. Summa Alexandri in hos clementia. Darius Babylonem refugit, unde Alexandro aequas pacis conditiones offert, sed non acceptas. Itaque novo apparatu bellum instruit. c. 32—39.

Olymp. CXII.

Ann. 1. Inde bellum in Aegyptum transfertur. Cum exercitum Alexander per Phoenicen ducit, Tyrii acriter resistunt. Tyri oppugnatio diuturna. Urbs post VII menses vi capta; Alexander novum regem, Ballonymum, constituit. c. 40—47.

Respicit Diodorus simul ad ea, quae in Europa aguntur. Agis, Lacedaemoniorum rex, partes Persarum sectatus, Cretam insulam in Darii potestatem redegit. — Amyntas, transfuga, incursionem in Aegyptum faciens, pugna apud Memphin commissa cecidit. Graeci legatos ad Alexandrum mittunt, cum Gazam oppugnaret, qui ob victoriam apud Issum ei gratularentur, et auream coronam dono offerrent. c. 48.

Ann. 2. Gaza Alexander Amyntam in Macedoniam mittit, ad conscribendos novos milites: ipse in Aegyptum pergit, ob odium Aegyptiorum in Persarum impietatem benigne receptus. Cyrenenses dona et amicitiam offerunt, qua fretus Alexander ultra ad templum Iovis Ammonii tendit. Itineris, regionis, templi descriptio. Acceptum oraculum. c. 49—51. Reversus in Aegyptum novam urbem Alexandriam condere instituit, relictis, qui susceptum opus perficerent. c. 52.

His peractis Alexander in Syriam movet. Darius certior factus, ipsum peti, omnia praeparat ad pugnam, novo telorum genere milites armat, currus falcatos numero auget; tum Babylone profectus

prope Arbela, castra ponit, unde missa legatione, novas splendidasque pacis conditiones proponit, ab Alexandro repudiatas. Alexander copias propius ducit. In itinere moritur Darii coniux. c. 53. 54. Acies ad proelium instruuntur. Proelii ad Arbela descriptio. Darius victus aegre elabitur. Caesorum numerus. c. 55—61.

Ann. 3. Noster interea res in Europa gestas circumspicit. Regis iterata victoria invidiam, absentia audaciam fecerunt. Memnon, in Thraciam missus ad compescendam seditionem, ipse defecerat. Dum Antipater adversus hunc copias ducit, Lacedaemonii et Peloponnesiorum plures bellum movent. Sed Antipater, rebus quam celerrime compositis, e Thracia advolat, et commisso proelio hostes dissipat. Cecidit hoc proelio Agis, rex Lacedaemoniorum. c. 62. 63.

Pars posterior.

In Asiam revertitur historicus. Post cladem ad Arbela acceptam, Darius in provincias superiores fugit; Ecbatanis in Media quiete se suosque reficit, et novas copias cogit. Alexander, collecta ingenti praeda, primo Babylonem petit, ubi militem commodo hospitio recreat et praemiis excitat. c. 64. Inde inter ingressus, novis ex Europa acceptis copiis, movet in Sittacenam regionem, hinc Susa, ubi gazam regiam, diu reconditam, reperit. Relicta ibi Darii matre cum liberis, traiecto Pasitigri, per invia et inter tela hostium, in regionem Uxiorum pervenit; superatis deinde rupibus, quae Susiades vocantur, victoque Ariobarzane, Persepolin vi capit, exspoliat et devastat, gaza regia et arce sibi soli servata. Arcis descriptio. c. 65—71. Tum ob victoriam conviviis et comissationibus indulget, inter quas, suasu et hortatu Thaidis, regia incendio deletur. Tandem subactis Persidis urbibus, Bactra tendit, quo Darius perfugerat, quem tamen interea Bessus dolo ceperat et occiderat. Hunc regis interfectorem Alexander nequidquam persequitur. c. 72. 73.

Rebus in Asia ad hunc finem perductis, Diodorus gesta in Europa paucis repetit. Lacedaemonii, ab Antipatro victi, missis legatis veniam defectionis ab Alexandro petunt. c. 73 extr.

Ann. 4. Obiter commemoratur Bessus, qui postea Bactrianae regnum assecutus est. — Alexander militibus, qui ob Darii mortem spem reditus in patriam conceperant, persuadet, ne ipsum, ad ulteriora tendentem, relinquant. c. 74. Ulteriores expeditiones: 1) in Hyrcaniam. Maris Caspii et Hyrcaniae res memoratu dignae exponuntur. Multi et Persae et Graeci, qui in Darii exercitu militaverant, castra Alexandri sequuntur. c. 75. 76 pr. 2) in Mardorum regionem. Regius equus ibi furto ablatus, sed restitutus. c. 76. Neque alia omittit historicus, quae memoratu digna visa fuerint, ut Thalestris, reginae Amazonum, ad regem aditum. Tum primum rex, Asiaticorum more, luxuria et voluptate diffluere coepit. c. 77.

3) in Bactrianam, ad subigendos Satibarzanem et Bessum, qui bellum in Macedones moverant, et Drangianam: quo quidem tempore regis vita in summo discrimine versabatur, structis insidiis ab ipsis eius familiaribus, Dimno, Parmenione, aliis. c. 78—80. 4) in Arimaspos, postea Evergetas dictos, et Arachosiam. c. 81.

Olymp. CXIII.

Ann. 1. 5) In Paropamisadas. Regionis, aëris indoles describitur. Mons quoque Caucasus s. Paropamisus. Urbes ibi exstructae. Inde partem copiarum oportebat in Bactrianam et Aream mittere, ubi Bessus et Satibarzanes hostilia agebant. Satibarzanes certamine singulari periit; Bessum quidam e familiaribus per proditionem tradidit. c. 82—83. * * * 6) In Indiam. — Regina quaedam Alexandro, eius admiratione capta, munera mittit. (Sed hic nonnulla, quae praecesserant, multoque plura, quae secuta erant, in Codicibus manuscriptis cunctis, qui exstant, desiderantur. Nec dubitandum vero, Cleophidis, reginae in India, amores hoc loco fuisse descriptos, rerumque multarum aliarum mentionem esse factam, quarum argumenta indicant tituli, huic libro praefixi, iique sedecim. Sed apparet, in his ipsis nonnulla turbata esse. Postrema fuisse videtur narratio de Nysia urbe benigne habita, Cleophide adamata, et Massacorum urbe expugnata, ubi ea ipsa acciderunt, quae deinceps sequuntur.) * * * * Mercenarius miles, e foedere, urbe (Massaca) abierat. Hunc Alexander contra datam fidem persecutus ingenti caede prostravit. c. 84. Expugnatae plures Indiae urbes. Inde rex ad rupem inaccessam, Aornon, progressus, duce sene quodam, in montis summum fastigium evasit, locumque occupavit. c. 85. Continuato itinere obvium habuit Aphricem (Erycem) cum exercitu, mox a suis interemtum. Accessit deinde ad Indum fluvium, quo traiecto ad regem Mophim (Omphim), Taxilis filium, pervenit, qui fidem et societatem cum Alexandro iungit. c. 86.

Ann. 3. Proximus rex erat Porus, qui, consociatis copiis Embisari, infestis signis Alexandro obviam venit. Proelio conserto victor Alexander. Tum factis Soli sacris, naves in futuros usus construi iussit, quibus struendis ea regio largam praebebat materiem, duasque urbes condidit. (Cf. c. 95 extr.) Porus in regnum restitutus. c. 87. 88. 89. Regionis memorabilia recensentur. c. 90. Continuatae expeditiones: in alius Pori, prioris ex fratre nepotis, terras, ab Hephaestione expugnatas, et amico Poro datas; in Adrestas; in Cathaeos; in Sopithae regis ditionem. c. 91. 92. in Phegei regnum [1] us-

---

1 Ubique Diodorus singulorum populorum mores et leges, si quid praecipui habere videantur, terrarumque res memorabiles paucis indicat.

que ad Hypanin fluvium, ubi ulteriorum regionum et populorum, praesertim Praesiorum et Gandaridarum notitiam accipit. c. 93.

Tandem periculis et impedimentis multis, quae imminebant, deterritus, maxime autem taedio, quod milites ceperat, permotus, itineribus ad ulteriora finem ponit. Terminos erectis monumentis amplissimis insignis facit. His perfectis retro movit 1) ad Acesinem fluvium, ubi naves[2] fabricatas et novas copias e Graecia missas invenit. Urbes ad flumen exstructas (vid. c. 89.) Nicaeam et Bucephalam appellari iussit. c. 94. 95. Inde venit 2) ad confluentem Acesinae et Hydaspis, et ad Siborum agrum; 3) ad Agalassenses, proelio devictos. c. 96. 4) ad confluentem Indi et ante dictorum fluviorum, ubi navis, qua Alexander vectus est, in summum discrimen venit. c. 97. 5) ad Oxydracas et Mallos. Ibi infestos habuit incolas Alexander: vi oppugnaturus aliquam eorum urbem de vita periclitatus est. Peucestes denique et satellitum plures subvenere. Tum coloni Graeci, ab Alexandro in Bactrianam et Sogdianam deducti, deficiebant. c. 98. 99. Historiola de Coragi, Macedonis, et Dioxippi, Atheniensis, certamine singulari, inter soteria, regi facta, inseritur. c. 100. 101. Rex, curatis vulneribus, iter continuat 6) ad Sambestas; 7) ad Sodras et Massanos, ubi Alexandriam urbem condidit; 8) ad regis Musicani ditionem; 9) ad regis Porticani regnum; 10) ad Sambi regnum. c. 102. 11) ad gentem Brachmanum. Inter horum urbes Harmatelia postrema erat, notabilis ob tincta veneno serpentum tela. Regi per somnum indicata herba salubris. c. 103. Progressus usque ad oceanum, Diis maris sacra facit. Tum retro vectus 12) Hyala urbem, Laconicae reipublicae aemulam, adit. Quo facto Nearcho imperat, ut cursu maritimo Euphratis ostia petat, et oram maritimam diligenter observet: ipse terra ducit exercitum. Transit et subigit multos populos: 13) Arbitas; 14) Gedrosios; 15) regiones aquarum inopes; 16) Oritas; ubi tribus agminibus factis omnem terram occupavit et devastavit. In hac quoque regione urbem Alexandriam condidit. c. 104. De Oritarum et Gedrosiorum funerum ritibus et vita agresti narratio adiicitur. c. 105. Peragratis regionibus incultis assequitur 17) regionem incolis cultam et rerum copia refertam. Ibi suos recreat, sed vicis-

---

2 Ad Acesinem fluvium naves constructas esse, utique Diodorus refert. Sed textum corruptum, idque, quod relatum legimus, falsum esse, plane intelliges ex Wesselingii annotatione ad cap. 95, num. 37, qui insertis paucis verbis [καὶ τοῦτον διαβὰς, ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην] narrationem ita explet, ut intelligamus, Alexandrum primo quidem retro ad Acesinem fluvium movisse, post autem, eo transmisso, ad Hydaspen pervenisse, ubi naves praesto erant, et secundum quem fluvium in mare transvectus est exercitus.

sim in duces, imperio abusos, animadvertit, et mercenarios ob perfidiam dimittit. Dum Salmunte, urbe maritima, rex morabatur, forte occurrunt, qui cum classe missi erant ad pervestigandum oceanum, quid vidissent, referentes, quos rex ad mare remittit. c. 106. Ipse pervenit 18) ad Susianos, ubi Calanum, philosophum Indum, vidit, in rogo morientem. Susis Statiram, Darii filiam natu maiorem, in matrimonium ducit, minorem dat Hephaestioni. Ibidem recipit et lustrat iuvenum Persicorum selectorum et ad artem bellicam exercitorum XXX millia. Eo tempore Harpalus, satrapa provinciae Babylonicae, cum thesauris aufugit. c. 107. 108. Exsulibus [1] veniam redeundi in patriam dat, idque in Olympiis proclamari iubet; bene meritos beneficiis aliis afficit; tanto severior in contumaces et seditiosos. c. 109.

Ann. 3. Dimissorum militum numero e Persis prius suppleto, Susis profectus traiicit Tigrim (Pasitigrim), et iter persequitur per has regiones: 19) Ad Caras dictos pagos venit. Inde 20) Sittam peragravit; hinc 21) Celonas genere Boeotos, colonos a Xerxe eo deductos; 22) Bagistanen, regionem agrorum fertilitate et amoenitate insignem; 23) aliamque regionem, equorum copia celebrem, transiit; tandem attigit 24) Mediam, ubi Susis substitit. Hic Hephaestio morbo decessit, cuius cadaver Babylonem transfertur. c. 110.

Per hoc tempus tumultus in Graecia moti, quorum mentio inicitur. Auctores erant mercenarii [2], ab Alexandro dimissi, ad Taenarum Laconiae, duce Leosthene, congregati. Initium belli Lamiaci. c. 111.

Susis Alexander movit in Cossaeos, gentem Mediae, alieni imperii impatientem, vi subigendam. c. 111.

Ann. 4. Perdomitis Cossaeis Alexander 25) Babylonem se recipit, intratque urbem, contemtis Chaldaeorum vaticiniis. c. 112.

Olymp. CXIV.

Ann. 1. Babylone convenerant legati, ex omnibus fere orbis terrarum partibus ad Alexandrum missi. Recensus eorum. In classes divisos rex ordine audivit. c. 113. Tum apparavit Hephaestionis funus, longe splendidissimum. c. 114. 115. Deinde desidiae, vano splendori, superstitioni indulget. Ob crebra prodigia mortem proxime imminere et Chaldaeos (vid. cap. 12.) vera praedixisse opinatur. c. 116. Cum ad Medium comissatum isset, extemplo in morbum incidit, quo mortuus est. Extremi eius sermones. c. 117. Multi su-

---

1 Vid. lib. XVIII, c. 8.

2 Sed causam belli praebuit etiam venia exsulibus Graecorum ab Alexandro data, redeundi in patriam. Cf. supra cap. 109; inprimis autem lib. XVIII, c. 8.

spicati, Antipatrum per filium regi veneno dato vitam eripuisse. Paullo post Sisygambris, Darii mater, ob luctum inedia vitam finit. c. 118.

PERIODUS II.

Ab Alexandro M. usque ad Iulium Caesarem, eiusque bellum Gallicum.

Lib. XVIII—XL.

Periodi II

SECTIO I.

A successoribus Alexandri M. usque ad Agathoclis in Sicilia tyrannidem.

Lib. XVIII.

Olymp. CXIV, 2. — CXV, 3.

Prooemium ex ipsa Alexandri M. mortis historia sumtum. Quod veteres philosophi plures docuerunt, hominum animos immortales esse, et sub vitae terrestris finem futura praevidere, id suo exemplo Alexander M. comprobavit, praedicens (conf. lib. XVII, cap. 117.) amicorum principes funus suum *magno certamine* celebraturos esse. Namque haec vox eorum, quae mox secuta sunt, velut summa erat. — Additur annorum ratio. Liber annos VII complectitur. c. 1.

Hoc quoque libro rerum coaevarum notitia, quam alioquin Diodorus per singulos annos inserere solebat, omissa est. Acquiescit in enarrandis solis rebus inter Alexandri M. successores gestis.

Ann. 2. Dissidia in exercitu et inter principes de regno administrando ita dirimuntur, ut Arrhidaeum, Philippi filium, regem constituant, eique Perdiccam, ut regni procuratorem, adiungant, ducibus autem ceteris singulas provincias assignent. Provinciarum inter duces distributarum recensus exhibetur. c. 2. 3. Excutiuntur regis commentarii, et quae rex in posterum suscipienda et exsequenda designasset, in deliberationem veniunt: placuit acta rescindere. Perdiccae in milites contumaces, in Meleagrum proditorem, et in Graecos, qui in superiore Asia defecerant, consilia ac decreta. c. 4. Iam sequitur regni Macedonici descriptio accuratior, et quidem 1)

Asiae et singularum in ea provinciarum, Graecarum etiam coloniarum, ob defectionem, a Pythone bello oppressarum, et iussu Perdiccae contra datam fidem sublatarum. c. 5—7. „Atque hic tum rerum Asiaticarum status erat.“ 2) Provinciarum Europae, et rerum ibi gestarum. Erumpit bellum Lamiacum, cuius occasio iam supra (XVII, c. 111.) commemorata est. Belli causa [1] affertur: infesti populi et exercitus, socii utriusque partis, duces, recensentur. Proelio victus Antipater, dux Macedonum, Lamiam perfugit, ubi obsidione inclusus tenetur. Sed facta eruptione Macedones vincunt: Leosthenes, Graecorum dux, saxo ictus perit. (Tum Demosthenes, ab Harpalo corruptus exsilii poenam subiit.) c. 8—13. „Talis rerum in Europa status erat.“

Circumspicit Diodorus simul alias partes. Ptolemaeus, nactus provinciam Aegyptum, ut a Perdiccae insidiis, quas metuit, tutior sit, Antipatrum foedere sibi iungit. Lysimachus in Thracia Seutham regem bello impugnat. Proelio commisso victoria incerta manet. Leonnatus ex Asia vocatus Antipatrum auxiliis adiuvat. c. 14.

Redit deinde historicus ad bellum Lamiacum. Graeci Leonnati copias fundunt prius, quam Antipatro iungeretur, ipsumque occidunt. Antipater victos colligens cedendo discrimini se subducit. Dum terra vincunt Graeci, classis Atheniensium, quamvis navibus aucta, a classe Macedonum, cui Clitus praefectus erat, duplici proelio cladem accipit. c. 15.

Interea Perdiccas bellum movet in Ariarathen, Cappadociae regem, eoque victo, Cappadociam in provinciam redigit, eique Eumenem Cardianum praeficit. c. 16 pr.

Tandem Diodorus Lamiaci belli historiam, aliis atque aliis rebus interruptam, ad finem perducit. Craterus e Cilicia cum novis copiis Antipatro apud Lamiam auxilio venit. Graeci, tum proelio victi, pacem petunt atque impetrant. c. 16 med. 17. 18.

Inde transit ad bellum Cyrenaicum, quod eodem tempore inter Thimbronem, Harpali interfectorem, (conf. XVII, c. 108.) Mnasiclem et Ptolemaeum gestum est, quo Cyrenaica in Ptolemaei potestatem concessit. c. 19. 20. 21.

His missis vestigat res a Perdicca, post subiugatam Cappadociam (cf. c. 16.) porro in Pisidia gestas. c. 22. Tum alia eius consilia persequitur, duplici matrimonio simul Antipatri amicitiam consequendi, simul regnum occupandi; et ab altera parte Antigoni, qui dolos animadvertit, adversa consilia cum Antipatro, Cratero et Ptolemaeo contra eum inita. Antipater et Craterus occupati erant in bello contra Aetolos, e Lamiaco bello residuis nec dum domitis. Sed

---

1 Omittit Diodorus eam, quam supra XVII, 111, commemoraverat.

rebus utcunque compositis, bellum commune parant in Perdiccam, et in Asiam traiiciunt. c. 23. 24. 25.

Ann. 3. Iam vero tempus incidit, quo funus Alexandri M. Babylone Alexandriam in Aegypto deducendum erat. Itaque in funeris apparatu describendo, cuius curam Arrhidaeus susceperat, historicus commoratur, et tantisper reliquam historiam interrumpit. c. 26—28.

Hinc redit ad bellum inter duces ortum. Eumenes cum Alceta et Neoptolemo ad Hellespontum Antipatro et Cratero oppositi; sed Neoptolemus, succensens Eumeni, ad partes Antipatri transit: proelio in Cappadocia conserto, Eumenes victor, occisis Cratero et Neoptolemo. c. 29—32. Perdiccas ipse in Aegyptum movet. Itineris bellique fortuna. Perdiccae milites in summas angustias adducti, victoriae autem ab Eumene reportatae ignari, Perdiccam per factionem oppressum occidunt, et ad Ptolemaeum desciscunt. Summum imperium regumque tutelam Pythoni et Arrhidaeo ultro deferunt. Attalus, qui Perdiccae classi praeerat, Tyrum petit. c. 33—37.

Dum Antipater in Asia erat, Perdiccae instinctu, Aetoli incursionem in Thessaliam fecerunt, ut eum retraherent. Interea Acarnanes invadunt Aetoliam, et Aetolos cogunt redire ad patriam defendendam; per quam occasionem Polysperchon Thessaliam recuperat. c. 38.

In Asia Arrhidaeus et Pytho cum regibus et exercitu ex Aegypto in Syriam transierunt. Ob Eurydicen imperiose praecipientem tutelae curam deponunt; quam recipit Antipater. Hic, novam [1] provinciarum facit distributionem. Exhibetur index provinciarum et eorum, quibus assignatae sint. Quo facto Antipater reges in Macedoniam reducit. c. 39.

Antigonus, cui regii exercitus imperium obtigit, Eumenem in Cappadocia debellat. c. 40—42.

Ptolemaeus, exstincto Perdicca, in imperio Aegypti confirmatus, Syriam et Phoenicen in ditionem suam redigit. c. 43.

Ann. 4. *

Olymp. CXV.

Ann. 1. *

Ann. 2. Ab Asia incipit Diodorus. Antigoni, victo Eumene, expeditio et victoria in Alcetam et Attalum. Ob Alcetam apud Termes-

---

1 Ἡ δευτέρα διαίρεσις ἐν Τριπαραδείσῳ. Lib. XIX, c. 12.

* De lacuna, quae manifesta est, inspicienda sunt, quae L. Rhodomannus et Wesselingius ad h. l. et ad finem capitis 57 admonuerunt. In ambiguo esse videtur, in quam maxime libri ac temporis partem lacuna incidat. Cum proxime antecedentia cum sequentibus apte cohaererent, hic quidem Wesselingius nihil deesse, sed lacunae locum ante cap. 39 assignandum putat. Inter alia rerum Sicularum narrationem ea parte

sum hostibus proditum, iuventus Termessensium ira incensa tumultus excitat. Antigonus e Pisidia in Phrygiam abit. c. 44—47.

Ex Asia historicus in Macedoniam transit, et novissimos Antipatri, qui morti proximus erat, actus refert: Atheniensium legatos, iniqua petentes, clam occidere iubet; Polysperchontem summum imperatorem et regiae stirpis tutorem, et Cassandrum, filium, chiliarchum, seu in imperio secundum constituit. c. 48. Cassander altero loco haud contentus, belli societatem cum Ptolemaeo et aliis ducibus in Polysperchontem iungit. Polysperchon Olympiadem ex Epiro, quo ob inimicitias cum Antipatro confugerat, in Macedoniam revocat. (Cf. c. 57.) c. 49.

Redit deinde in Asiam, ubi mors Antipatri novos motus attulit. Inprimis Antigonus post eius mortem magna spe elatus, Eumenem sibi amicum facere, et eo adiuvante Asiae regnum occupare studet. c. 50. Arrhidaeus, Phrygiae satrapa, ut sibi contra Antigonum prospiceret, Cyzicenorum urbem praesidio occupare frustra conatus est. De his conatibus certior factus Antigonus copias mittit in Arrhidaeum, ipse movet in Clitum, Lydiae satrapam, aliosque, pecuniamque regiam e Cilicia in Macedoniam transvehendam intercipit. c. 51. 52. Eumenis, nunc ad armorum societatem ab Antigono vocati, et obsidione liberati, fortunam variam, ingenium, industriam, et in utraque fortuna constantiam miratur historicus. c. 53.

Relictis rebus Asiaticis, res in Europa gestas persequitur Diodorus, ac praesertim bellum a Cassandro in Polysperchontem motum. Cassander in Asiam ad Antigonum traiecerat, qui auxilia promisit; spes etiam erat, Ptolemaeum belli socium futurum. Polysperchon ipse quoque circumspicit auxilia contra imminens bellum. Literas scribit ad civitates Graecas, et ad Eumenem, ut regum potius, quam Antigoni partibus adhaereant. c. 54—57.

Ann. 3. Eumenes tum assignatis pecuniis et copiis, tum acceptis ab Olympiade literis, permotus est, ut fidem suam obstringeret regibus. Ex Asia in Macedoniam transvectus, prudentia, moderatione, modestia, insuper singulari in Alexandrum reverentia, animos omnium in se convertit. Per amicos ubique novos milites cogendos curat. c. 58—61. Ptolemaei et Antigoni consilia et insidiae in Eumenem, sed omnes irritae, describuuntur. Ipse Eumenes in

---

libri, quae excidit, fuisse comprehensam, coniicit ex lib. XIX, c. 3 med. ubi historicus expressis verbis commemorat, res Siculas proximo libro singulatim fuisse traditas. Nobis quidem parum probabilis videtur haec opinio, quoniam inde ab Alexandro M. ac deinceps, libro itaque XVII et XVIII, terrarum regnorumque eorum, quae Alexander M. eiusque successores bello intacta reliquerant, omnis historia adeoque memoria consulto omissa est. Neque diffitemur, formulas istas, quibus lectores ad librum XVIII remittantur, nobis suspectas esse.

Phoenicen proficiscitur ad classem pluribus navibus augendam. c. 62. 63.

Hoc tempore Athenienses e literis regiis (vid. cap. 56.) postulant, ut ipsorum libertatem Polysperchon contra Nicanorem, quem Cassander Munychiae praefecerat, defendat, portumque restituat. Sed placuit Polysperchonti, donec in Cassandrum bellum sit gerendum, insuper Piraeeum per filium Alexandrum occupare. Suasor erat Phocion, Atheniensis, ob id proditionis accusatus, et supplicio affectus. c. 64—67. Hinc bellum a Cassandro et Antigono in Polysperchontem et regios movetur. c. 68—75. Cassander classe advectus Piraeeum occupat, dum Nicanor Munychiam retinet. Qua re motus Polysperchon exercitum in Graeciam ducit: in Attica relinquit Alexandrum filium, ipse in Peloponnesum profectus Megalopolin oppugnat. Damidis strategemate et elephantum impetus inhibitus, et ipsa oppugnatio irrita facta est. c. 68—71.

Mox Clitum, navarchum, cum classe in Hellespontum mittit, qui prohibeat, ne copiae ex Asia in Europam transvehantur. Hic proelio apud Byzantium commisso hostium classem fundit, post haec ipse, amissis paene omnibus navibus, in fugam actus perit. Antigonus, hac victoria fretus, et maris et Asiae summum imperium invadere aggreditur. Itaque Eumenem insequendo urget, qui multo labore in Persiam se recipit. Haec in Asia gesta. c. 72. 73.

In Europa Polysperchon tum ob cladem apud Megalopolin acceptam, tum ob socordiam, vilescit: contra in Cassandrum et civitatum Graecarum et Macedonum favor se inclinat. c. 74. 75.

Periodi II

SECTIO II.

Ab Agathoclis in Sicilia principatu, usque ad eius bellum adversus Poenos, et pugnam quidem apud Himeram.

Lib. XIX.

Ol. CXV, 4. — CXVII, 2.

Prooemium continet observata quaedam de rerumpublicarum conversionibus, earumque causis et praecipuis auctoribus. Nunquam facile ab infimae sortis hominibus, sed plerumque ab optimatibus eorumque factionibus, oppressam libertatem et invectam esse tyrannidem. Honoratissimum et potentissimum quemque libertati maxime suspectum et fraudi esse. Siciliam eius rei exemplis abundare, et Agathoclem recentissimum illud praebere. Ita transitum parat ad Siciliae historiam, quae novae periodo velut fundamentum subster-

nitur. Ab ea certe temporis termini sumti, qui sectionem et librum circumscribant. c. 1. Continet liber VII annorum historiam.

Ann. 4. Ad hunc annum, quo Syracusarum tyrannidem occupavit Agathocles, eius hominis ortum totamque [1] vitam, eo usque actam, Diodorus retulit, ne divisa per plures annos narratio minus dilucida vel minus grata esset. c. 2—9. „Hunc tum statum Sicilia habuit.“

Ex Sicilia in Italiam transit historicus. Romani iam in nonum annum cum Samnitibus bellum gesserant. In Apulia Daunia vastata; Canusini in deditionem venerunt; Romae additae duae tribus Falerina et Ufentina. c. 10. pr. Crotoniatum et Brutiorum bello composito, intestinis discordiis agitantur, facta conspiratione cum Heraclide et Sosistrato. c. 10. „Persecuti gesta in Sicilia et Italia, ora„tionem convertamus ad reliquas Europae partes.“

Sequitur Macedonia. Polysperchon, adiuvante Aeacida, rege Epiri, Olympiadem ex Epiro, ubi ob odium Cassandri vixerat, revocat et in regnum reducit, a qua deinde in Eurydicen et Philippum, Nicanorem, Cassandri fratrem, huiusque asseclas, crudelissime saevitum est. Omnes trucidat, eoque commune in se odium excitat. c. 11.

Iam res Asiaticas perlustrat. Eumenes, qui Macedones Argyraspides, eorumque ducem Antigenem, secum habebat, e Babylonia, ubi castra habuit, versus Susa movet, perpetuo insectantibus Seleuco et Pythone, qui etiam Macedones abalienare student. Peucestes vero, Persidis satrapa, et complures alii satrapae, quibus Python erat suspectus, in Susianam congressi, suas copias Eumenianis iungunt. Fit contentio de summo imperio. Eumenes autem suadet, ne unum imperatorem creent, sed communi consilio de republica deliberent, habito consessu ad solium Alexandri, quem velut praesentem venerentur, ad eundem modum, qui supra lib. XVIII, c. 60, 61, descriptus est. Ita pacem et concordiam firmat. Itaque cum Antigonus, Mesopotamia profectus, Eumenem hoc tempore invasurus esset, iunctum satraparum agmen hostem deterruit, et a bello Eumeni ac Macedonibus inferendo avertit. c. 12—15. Cognito autem, Antigonum in superiores Asiae provincias movisse, Attalus, Polemo, Docimus, Antipater et Philotas, per hanc occasionem e castello, quo capti tenebantur, (cf. lib. XVIII, c. 45.) evadunt. Sed dum cunctantur, iidem rursus capiuntur. c. 16.

Olymp. CXVI.

Ann. 1. Primo Diodorus res in Asia inter Antigonum et Eumenem gestas persequitur. c. 17—34. Deinde refert, quae in Europa

---

1 Singula vitae momenta singulatim indicata requiras in argumentis singulorum librorum.

a Cassandro, Polysperchonte huiusque filio Alexandro acta sint. Cassander in obsidenda Tegea in Peloponneso occupatus, cum Olympiadis reditum in Macedoniam et Eurydices aliorumque necem (cf. XIX, c. 11.) accepisset, in Macedoniam contendit, et Pydnam, quo Olympias se receperat, obsessam tenet. c. 35. 36. Tum in Asiam revertitur, ubi Antigonus et Eumenes acerrimo proelio confligunt. Victus Eumenes. Quo facto Macedones ultro ad Antigonum deficiunt, ipse Eumenes, hosti a suis traditus, morte occubuit. c. 37—44. — Obiter triplex diluvium commemorator, quo Rhodus per id tempus vastata est. c. 45. — Hinc revertitur historicus ad Antigonum, qui, Pythone etiam occiso, nunc in Asia regnat. c. 46—48. Tandem rursus in Europam transvolat, ubi narrationem de Cassandri rebus gestis continuat. Capta et occisa Olympiade una cum Aristonoo, duce copiarum, regno potitur. Potestate omni modo firmata, condita etiam nova urbe, quam a suo nomine Cassandream appellavit, et in transitu Boeotiae Thebis (cf. XVII, c. 13. 14.) instauratis, in Peloponnesum movet. c. 49—54.

Ita narrationis tenore generatim descripto, simul perspicuitati, simul brevitati inservire studui. Singulas historiarum partes in argumentis singulorum librorum accuratius explicuimus.

Ann. 2. A rebus Asiaticis initium capitur. Antigonus, in Susiana relicto Aspisa, praefecto, in Babyloniam se confert. Benigno ibi hospitio exceptus a Seleuco; eius provinciae satrapa, cum redituum rationem exigeret, Seleucus id indignatus, et Antigoni insidias metuens, ad Ptolemaeum in Aegyptum confugit. Chaldaei interitum Antigono praedicunt, quod Seleucum manibus elabi passus sit. Itaque Antigonus, ostenta expiaturus, et Ptolemaeum et Cassandrum et Lysimachum sibi propitios reddere studuit; sed hi nihilominus, cum propositam conditionem de dividendis provinciis et thesauris non acciperet, arma in eum consociaverunt. c. 55—57. Antigoni socii advocati, apparatus bellicus, profectio in Phoenicen. c. 58. (Obiter Diodorus refert, circa hoc tempus, Crateri ossa (cf. XVIII, c. 30.) per Aristonem Philae ad sepulturam tradita esse; cuius mulieris ingenium animumque praedicat. c. 59.) Duces Antigoni in Peloponnesum, Cappadociam, Bithyniam cet. missi: Polysperchon et Alexander, eius filius, socii facti. c. 60. Antigonus Cassandrum perduellionis reum facit; Graecos libertatis spe allicit; quos eosdem Ptolemaeus ad eandem spem erectos in suas partes trahere conatur. Tum infesti exercitus, in diversas partes profecti, recensentur. 61. 62. „In hoc statu res Antigoni erant."

Expositis rebus in Asia gestis, sequuntur res in Europa et primo quidem in Graecia et Macedonia gestae. Apollonides, Cassandri legatus, expeditionem facit in Arcadiam, inde in Argolidem, ubi in adversariorum factionem summam exercet immanitatem. Cassan-

der vero per Thessaliam in Boeotiam movet, ubi Thebarum instaurationem adiuvat; deinde Peloponnesum ingressus, Cenchreas expugnat, Corinthiorum agrum populatur, Orchomeniorum urbem per proditionem capit. Tum reditum parat in Macedoniam. Postea Alexander fil. Polysperchontis ab Antigono ad Cassandrum desciscit. — Polyclitus, Ptolemaei navarchus, Theodotum, Antigoni navarchum, capit, eiusque copias et pedestres et navales fundit. c. 63. 64.

Deinde Diodorus perstringit res memoratu dignas in parte Europae occidentali obvias. In Sicilia Agathocles contra pactorum fidem Messeniorum castellum aliquod occupat, ipsamque urbem urget; tandem Carthaginienses ipsum ablata restituere cogunt.

* In Italia Romani, bello in Samnites occupati, Ferentum capiunt. Nucerini ad Samnites deficiunt. c. 65.

Ann. 3. Aristodemus, Antigoni legatus, Aetolos ad auxiliandum Antigono adigit; inde profectus in Peloponnesum properat, et Alexandrum ab obsidione Cyllenes depellit. Relicto ibi praesidio in Achaiam movet. Tum in Aetoliam redit. Interea Alexander Dymaeos subigit; sed cives superstites, acceptis ab Aristodemo auxiliis, deleto praesidio, libertatem recuperant. c. 66. Mox Alexander, Sicyone decedens, ab Alexione, amicitiam simulante, occisus est; cuius tamen coniux Cratesipolis, mariti vices subiens, res prudentia et fortitudine singulari gessit. c. 67. pr. „Atque in hoc statu res Peloponnesi erant."

In Aetolia novi tumultus per factiones orti. Interea Cassander copias in Asiam transmittit, tum ad tutandas civitates foederatas, tum ad cohibendum Antigonum, ne in Europam traiiciat. c. 67 med. 68. Itaque Antigonus verens, ne Cassander ipsum in Asia adoriatur, quae ad defendendam eam necessaria videbantur, constituit; filium Demetrium cum copiis in Syria relinquit, adiunctis iuveni IV gravissimis et fortissimis viris, qui consilio sint, ipse ad Celaenas Phrygiae promovet. c. 69. „In hoc statu res Graeciae et Asiae erant."

Neque res Siculae intactae praetereuntur. Breve Agrigentinorum bellum in Agathoclem oritur. Socii erant Geloi et Messenii. Ad hoc eos incitaverant exsules Syracusani, monentes, tyranni potentiam coërcendam esse prius, quam opprimeret omnes. Sed ob imperatoris superbiam, quem Lacedaemonii miserant, mox belli suscepti eos poenituit. Itaque, conciliatore Amilcare, pax facta est. Restituta temporum securitate, Agathocles ditionem, nullo hoste impeditus, auxit et firmavit, simul copiis et armis se ita instruxit, ut ad bellum, quod a Poenis imminebat, sustinendum paratus esset. c. 70. 71. 72 pr.

* Adiecta notitia rerum Romanarum, et belli quidem cum Samnitibus continuati. c. 72. extr.

Ann. 4. Primo de rebus in Europa gestis agitur, et quidem de bello Callatianorum in Ponto, qui defecerant, iunctorumque aliorum populorum, Thracum et Scytharum, in Lysimachum. Auxilia etiam Antigonus his populis miserat, tum mari, tum terra, Pausania duce. Quos tamen hostes cunctos Lysimachus devicit, Pausania interemto. c 73. Antigonus, frustrato eo conatu, Telesphorum cum classe et copiis in Peloponnesum mittit, ad Graecos, vindicata libertate, sibi conciliandos, quae res meliorem successum habuit. Philippus, Cassandri frater, bellum pro fratre in Aetolos et Epirotas suscepit resque prospere gessit. c. 74. „Ad hunc finem res in Graecia perductae."

In Asia Asander, bello pressus, cum Antigono in gratiam redit, Agathone fratre obside dato. Deinde, cum pacis poeniteret, fratre e custodia surrepto, de novo ab Antigono deficit, et Ptolemaeum atque Seleucum in auxilium vocat. Tum Caria omnis ab Antigono subacta. Cassander classe Graeciam petit. Cum Oreum oppugnaret, Telesphorus et Medius ei instant. Sed auxilio veniunt Athenienses. c. 75.

In Italia bellum cum Samnitibus continuatum. Samnites, pugna ad Cinnam commissa, cladem accipiunt. Campani, qui a Romanis defecerant, audita ipsorum de Samnitibus victoria, pacem petunt. c. 76.

Olymp. CXVII.

Ann. 1. Narrationem passim intricatiorem deprehendes. Primo de rebus in Graecia gestis agitur. Antigonus Polemonem (Ptolemaeum, Antigoni nepotem et legatum, vid. Palmerium et Wesselingium ad c. 77, not. 86.) cum classe et copiis, adiunctis etiam Rhodiorum auxiliis, in Graeciam mittit, ad vindicandam Graecorum libertatem. Appellit ad Boeotiae oram, ubi novas copias accipit, et Chalcidenses in Euboea in societatem accipere sperat. Sed Cassander maxima vi obstitit. Interea Antigonus ad Hellespontum contendit, inde in Macedoniam traiecturus. Id metuens Cassander, relicto praesidio Chalcide, in Macedoniam se recipit. c. 77. Corcyraei Apolloniatis et Epidamniis contra Cassandrum auxilio veniunt, et Cassandri praesidium expellunt. Dum discessit Cassander, Ptolemaeus, Antigoni legatus, Chalcidem capit; tum in Atticam et ad ulteriora promovet, rerumque potitur. c. 78.

Deinde narratio ad res Asiae et Aegypti transfertur. Ptolemaeus Cyrenaeos, Cyprios, pluresque alios, qui defecerant, per legatos subigit; ipse in Syriam et Ciliciam expeditiones suscipit. c. 79. Inde in Aegyptum reversus denuo, a Seleuco excitatus, copias in Syriam contra Demetrium, Antigoni filium, ducit. Trepidat iuvenis in acie instruenda, sed animum addunt milites, quos animi mansuetudo et

corporis decor ceperat. c. 80. 81. Acies ab utraque parte instructae describuntur. c. 82. 83. Proelio ad Gazam victus Demetrius Tripolin aufugit. c. 84. 85. Ptolemaeus insuper Sidonem et Tyrum in deditionem redigit. c. 86. „In hoc statu tum res Asiae erant."

Sequuntur res in Graecia gestae. Telesphorus, Antigoni navarchus, cum ad Corinthum moraretur, indignatus, quod Ptolemaeum sibi praeferri videret, ab Antigono defecit. Obviam ivit Ptolemaeus, eiusque conatus suppressit. c. 78. In regno Epiri Aeacidem (cf. c. 74.) secutus est Alcetas, Cassandro infestus. Itaque Lyciscus, Cassandri in Acarnania legatus, bello illato eum regno eiicere parat. Cum duplici proelio decertassent, et altero Alcetae copiae succubuissent, Cassander suis succurrens, facta cum Alceta pace, in Apolloniatas movit, qui ad Illyrios desciverant. Sed proelio pulsus in Macedoniam rediit. Leucadii quoque, a Corcyraeis auxilia nacti, a Cassandro defecerunt. — Alcetam postea sui, ob eius superbiam, occiderunt. c. 88. 89.

Iam vero Asiae res ulterius persequitur historicus. Seleucus post Demetrium superatum (c. 84.), absente etiam Antigono (c. 77.), in Babyloniam contendit, quamvis modico exercitu, tamen confisus Babyloniorum in se benevolentiae ac fidei. Antigoni asseclae, in arcem quandam recepti, facile capti. Hoc itaque modo Babyloniam Seleucus recuperavit. c. 90. 91. Movet quidem in eum Nicanor, Mediae dux, sed partim proelio pulsus, partim a suis desertus, cum paucis amicis fugam capessit. c. 92. Eodem vero tempore Demetrio, quamvis magna clade afflicto, contigit, Cillen, Ptolemaei legatum, in eum cum exercitu missum, opprimere, ipsumque e vita tollere; quo fausto successu cognito, eius pater, Antigonus, tum ad Celaenas in Phrygia castra habens, properato itinere, suas admovit copias, ut filius copiis longe superior esset. Quamobrem Ptolemaeus, copiis impar, consultum duxit, se in Aegyptum recipere. c. 93. Ita recuperata Syria Antigonus expeditionem in Arabiam facere aggressus est. Arabum diversa genera, instituta, mores describuntur. De expeditione ipsa eiusque eventu narratio. Petram nequidquam oppugnans Demetrius, donis acceptis, ad lacum Asphaltiten iter retro vertit, qui lacus et in eo natum bitumen obiter describitur. c. 94 — 100 med. Interea nuntio accepto, Seleucum Babylonia esse potitum, Antigonus Demetrium in Babyloniam ablegat, qui urbem Babylonem desertam offendit et capit. c. 100 extr.

* Inseritur hic rerum Romanarum mentio. Prospere succedit bellum in Samnites, et loca multa expugnantur. Colonia Pontia deducta c. 101.

Tandem res in Sicilia gestae lustrandae supererant. Messenii, quamvis pace facta, (cf. c. 71.) infesti erant Agathocli. In eorum urbem confluxerunt exsules Syracusanorum. Eam Agathocles, misso

Pasiphilo cum arcanis mandatis, dolo capit, exsulesque omnes concidit. Deinde agros Carthaginiensium infestat, et multa loca munita capit, missoque Pasiphilo, Dinocratem, exsulum ducem, proelio vincit. c. 102—104.

Ann. 2. Insignis hic annus pactione Cassandri, Ptolemaei et Lysimachi cum Antigono de provinciis et nece clandestina Rhoxanes una cum rege, iussu Cassandri per Glauciam commissa. Ita provinciarum administri, metu regis liberati, provincias, tanquam regna, occupabant. c. 105 pr. „Atque in hoc statu tum Asia, Europa, Graecia atque Macedonia erant."

* Adiecta notitia rerum Romanarum. Pollitium Romani oppugnant. Interamna deducta colonia. c. 105 extr.

Denique Diodorus in rebus Siculis belloque a Poenis Agathocli illato finit. Hanc libri seu spatii temporis percurrendi metam constituerat. Iam diu Poeni ob Agathoclis ingravescentem tyrannidem solliciti erant; nuper etiam per Dinocratem, exsulum Syracusanorum ducem, admoniti, (cap. 103.) ut eam coërcerent. Itaque nunc maximo, quo possunt, apparatu Poeni bellum in eum instruunt. Navibus advectae e Libya copiae tempestate attritae; deinde mercenario milite et sociorum auxiliis refectae. Agathocles copiis multo inferior Gelam dolo occupat, civibus, quotquot suspecti essent, crudelissime mactatis; ad hanc urbem, praesidio valido munitam, castra locat. c. 106. 107. Poenorum castra circa Himeram fluvium ad Ecnomon montem erant. Pugna ibi conserta Poeni victores, Agathocles clade ingenti affectus. Tum vero Agathocles, ut rebus suis consuleret, consilium cepit, bellum in Libyam transferendi. c. 108—110. „Nos itaque, e proposito, ab Agathoclis expeditione in Libyam, sequentis libri initium faciemus."

Periodi II

SECTIO III.

Ab Agathoclis bello in Libya contra Carthaginienses gesto, usque ad bellum commune regum in Antigonum.

Lib. XX.

Olymp. CXVII, 3. — CXIX, 3.

Prooemii argumentum ex arte historica petitum; non abhorrens quidem ab opere historico, at nulla propria ratione ad hunc librum pertinens, neque nexu aliquo ei iunctum, sed moris ac consuetudinis causa appositum. Scriptor prooemiorum multa exempla promta

habuisse videtur, unde, quoties opus fuerit, singula, quae certe haud incongrua essent, sumeret. Disserit vero hoc prooemio, de orationum, historiis interpositarum, tum abusu tum etiam usu. c. 1. 2.

Adiecta chronologica ratio. c. 2 extr. Continet liber IX annos.

Ann. 3. Post pugnam ad Himeram, cum in Sicilia omnia ad perniciem profligata, magna pars copiarum caesa, socii paene omnes abalienati essent, Agathoclem spes cepit, fore, ut perdita in Sicilia, ubi Poeni numero et robore praevalebant, in Africa recuperaret. Belli in Africam transferendi, simul Siciliae per Antandrum, fratrem, tuendae ratio. c. 3. 4. Navigatio in Africam prudenter dissimulata: nihilominus ob crebros hostium obviorum impetus admodum periculosa. Adventus in ora Africana; sacra Cereri et Proserpinae facta; naves incendio deletae, ne milites refugium haberent; milites recreati, partim primis itineribus per agros amoenos ac fertiles ducti, partim Megalopoli et Tunete urbibus ex improviso oppugnatis et captis. c. 5 — 8. Carthaginienses, inopinato adventu hostium consternati, subito cogunt exercitum. Hanno et Bomilcar, imperatores, copias producunt in aciem. c. 9. 10. Agathoclis acies. Fictis ominibus erigit suorum animos. c. 11. Proelio acerrimo commisso cadit Hanno; solus superstes Bomilcar suis potius, quam reipublicae, commodis servit: victor Agathocles hostium castris potitur. Caesorum hostium numerus. Poeni, elusa victoriae spe, qua erant elati, donis, adeoque hostiis humanis, Deos placare student. cap. 12—14. In Sicilia interea Amilcar Syracusis instat, dissimulata suorum in Africa caede; tandem Antander, accepto de fratris victoria nuntio, audacior factus, hostes urbe propulsat. c. 15. 16. — Agathocles in dies gravior Poenis, etiam tum, cum acceptis novis e Sicilia copiis ipsum apud Tunetem castris exuissent. c. 17. 18. „In hoc quidem statu res Siciliae et Africae erant.“

Ab his ad Macedoniam, regnique Macedonici provincias, ducumque bella mutua, historicus se convertit. Cassander Autoleonti, Paeonum regi, contra Autariatas auxilio venerat. Ad eum Ptolemaeus, Antigoni in Peloponneso legatus, deficit. Antigonum insuper bello petit Ptolemaeus, Aegypti princeps, quod, contra inita pacta (cf. lib. XIX, c. 105.) imperatorum, Graecis civitatibus libertatem non restituit. Sed ubique victor Antigonus. c. 19. Polysperchon, ut Cassandrum Macedoniae regno pellat, Pergamo arcessit Herculem, Alexandri filium, bellumque in eum movet sociis Aetolis. c. 20. Ptolemaeus, subacta Cypro, saevit in Nicoclem, Paphiorum regem, suspectum ob amicitiam cum Antigono. c. 21.

• Finita rerum ad Siciliam regnumque Macedoniae pertinentium historia, quae ἡ ἐπαγγελία τῶν γεγονότων, propositum operis in hoc

temporis spatio argumentum caputque erat, adiicit scriptor τὰς συνεχεῖς πράξεις, res coaevas aliorum regnorum, ab historiae communis corpore sive systemate avulsas, atque historiae catholicae velut parerga. Moritur in Ponto Parysades, Bospori rex, (cf. XVI, c. 52.) De regno oritur bellum inter relictos tres filios, Satyrum, Eumelum et Prytanem. Occisis reliquis, Eumelus superstes regnum suscipit, et per quinque annos optime et felicissime gerit; tum curru vectus, consternatis equis, occubuit. Itaque novo exemplo vides confirmatum, subinde plurium annorum historiam ad unum referri annum. c. 22—26. Adiecta mentio rerum Romanarum, sed in locorum nominibus valde corrupta. c. 26 extr.

Ann. 4. Incipit historia anni a rebus Macedonicis. Ptolemaeus, Aegypto praefectus, re male gesta in Cilicia, (vid. c. 19.) movet in Lyciam, ubi urbes et castella plura vi capit. Inde in insulam Con profectus, in societatem recipit Ptolemaeum, Antigoni nepotem et legatum, a fratre deficientem: eundem mox ob insidiarum suspicionem de medio tollit. c. 27. Polysperchon, Cassandro infestus, promissis captus cum eo in gratiam redit, et Herculem, quem in regnum paternum erat reducturus, clam necat. c. 28.

Obiter commemorata nova in Chersoneso urbe, a Lysimacho condita, et a suo nomine appellata, nuntiatoque Cleomenis, regis Lacedaemoniorum, obitu, quem Areus secutus est, transit ad res in Sicilia gestas. Amilcar, expugnata paene tota Sicilia, dum exercitum Syracusas ducit, et hanc urbem oppugnat, Poeni, facta obsessorum eruptione, fugati et caesi, Amilcar ipse captus est. c. 29. Post hanc caedem summa Poeni consternatione afflicti, Amilcar trucidatus, eius caput abscissum ad Agathoclem in signum victoriae transmissum est. c. 30. Exercitus Poenorum insuper seditione inter Graecos et Barbaros turbatus. Per hanc opportunitatem Agrigentini, duce Xenodico, imperium occupant. Syracusani, frumenti penuria pressi. Advectae frumentariae naves a classe Punica interceptae. c. 31. 32. „Res Siciliae in hoc statu erant."

Iam res in Africa gestas persequitur Diodorus. Accepto nuntio de caede suorum in Sicilia, et morte Amilcaris, Poenorum animi fracti et afflicti. Sed eodem tempore Agathocles summum vitae discrimen incurrit, orta in castris seditione ob Lyciscum, ducem, a filio Archagatho occisum. Reconciliatis militibus, Agathocles Poenos subita incursione opprimit et nova clade afficit. c. 33. 34. „Nos „vero persecuti res in Libya et Sicilia gestas, animum ad res Italiae „advertamus."

* Ac nunc quidem res Romanae paullo copiosius, quam ante, enarrantur. Ob Sutrium, Romanorum coloniam, bellum in Hetruscos ortum. Simul alterum bellum in Samnites tenet Romanos. Su-

periores Romani. Tum Appius Claudius, Censor, novis institutis bene meret: aqua Appia in urbem deducta, via Appia strata, magistratus cum plebe vulgati. c. 35. 36.

Olymp. CXVIII.

Ann. 1. Primo de Asiae Graeciaeque rebus agitur. Ptolemaeus, Aegypto praefectus, Myndo solvens, (vid. c. 19. 27.) pristinum propositum de Graecia liberanda et sibi adiungenda (cf. lib. XIX, c. 61.) ulterius persecutus, in Aegyptum redit. — Cleopatra, Alexandri M. soror, Alexandri, regis Epirotarum, coniux, (vid. lib. XVI, c. 92.) cuius coniugium generis causa duces singuli appetebant, ex invidia, Antigoni iussu, necata. c. 37.

Hinc res in Libya gestas Diodorus adit lustrandas. Agathocles, relicto filio ad Tunetem, Poenorum exercitum, ad Numidas, qui defecerant, domandos, profectum insequitur, proelioque fundit. Sed Numidae praedantur suorum castra. Captos Graecos Agathocles contra datam fidem exstinguit. cap. 38. 39. Iam augendis opibus intentus Ophellam, Cyrenaicae praefectum, (vid. lib. XVIII, c. 21.) magnis promissis inducit, ut in armorum societatem veniat. Suscipit hic plurium mensium iter cum magno exercitu, ad castra Agathoclis. Regiones peragrandae obiter describuntur, immixto etiam mytho de antro Lamiae. Socium, amicum atque hospitem, cum adventasset, falso in suspicionem insidiarum adductum, impia caede opprimit Agathocles, exercitum autem beneficiis captum sibi conciliat. c. 40—42. Bomilcar, dum Agathoclem aliis rebus occupatum animadvertit, id tempus maxime opportunum ratus, regnum, cuius dudum cupidus erat, invadere conatur; sed oppressus a civibus supplicio occubuit. — Hoc tempore Agathocles naves spoliis onustas Syracusas misit. Multa tempestate oborta, illae mersae. c. 43. 44.

* Rerum Romanarum brevis notitia adiecta. c. 44 extr.

Ann. 2. Primo res Graeciae narrantur. Demetrius, Antigoni filius, a patre in Graeciam missus, ut tum alias civitates, tum inprimis Athenas, a Cassandro occupatas, in libertatem vindicet, Athenis eiicit Demetrium Phalereum, Cassandri legatum; Dionysium, Munychiae praefectum, cum urbe capit. Ara Servatorum Antigono et Demetrio posita. Tum aliae etiam civitates liberatae. c. 45. 46. Inde cum classe et copiis profectus Demetrius, Antigoni filius, movet in Ptolemaeum, et quidem in insulam Cyprum; ubi, commisso proelio, Menelaum, Ptolemaei legatum, fundit, et usque in urbem Salaminem repellit. Sequitur urbis oppugnatio, adhibito ingenti machinarum apparatu, in his nova machina, cui Helepoli nomen inditum. Sed impetum eludit Menelaus, iniecto in oppugnantes igne, et machinis incendio vastatis. c. 47. 48. Interea Ptolemaeus obses-

sis auxilio venit cum classe et exercitu. Tum pugna navali decertant. Acies infestae et pugna ipsa describitur, qua Demetrius superior discessit. Ptolemaeus, ingenti clade profligatus, omissa Cypro, in Aegyptum se recipit. c. 49—52. Ceterum haec ad Salaminem pugna *novorum regnorum* velut *decretoria* erat. Nam ad Antigoni exemplum ceteri etiam duces, *regum dignitatem* et *titulum* sibi sumserunt et arrogarunt. c. 53.

„Postquam de his satis diximus, res in Libya et Sicilia singulatim persequamur." Agathocles ipse quoque regis titulum et insignia suscipit, regisque superbiam factis demonstrat. Uticam, quae defecerat, vi capit, et in cives immanissime saevit. Multis aliis populis et urbibus in ditionem suam redactis, sollicitus de rebus Siciliae, in regnum redit. c. 54. 55. In Sicilia tum maxime, cum Agathocles adveniret, Xenodicus, Agrigentinorum imperator, (vid. c. 31.) victus erat; quo facto Agathocles loca plura expugnat. Sed supererat Dinocrates, exsulum dux, viribus tum longe superior. c. 56. 57 pr. Ab hoc tempore res Agathoclis et in Sicilia et in Libya in deterius inclinabant.

In Libya quidem Archagathus, et ipse et per legatos, aliquantisper res prospere gesserat, et multos populos subegerat, progressus usque ad Pithecussas. c. 57. 58. Iam vero Poeni, nova belli gerendi ratione inita, Archagathum tripartito aggrediuntur: quo hic copias distrahere cogitur. Duplici clade afflictus a sociis insuper deseritur. Agathocles, certior factus de suorum in Libya calamitate, cum classe filio in auxilium venire properat. Ante discessum proelio navali Poenos, et terrestri Agrigentinos vincit. Eam victoriam sacris et epulis celebrat. Ingenium regis, maxime in epulis proditum. c. 59—63. Revectus in Africam res admodum depravatas invenit: mox, dum damna reparare annititur, clade multiplici, et defectione militum afflictus, in multo peiora incidit. c. 64—67. Desperatis rebus, relicta Africa, destitutis filiis, et militibus clam abire et in Siciliam refugere parat. Aegre elapsus vinculis, quibus vinctus retinetur, in Siciliam aufugit. Tum vero filios eius milites necant. Carthaginienses omnia recuperant, et exercitum relictum in deditionem cogunt. c. 68. 69. Admiratur historicus subitam fortunae conversionem, et manifestam numinis vindictam. c. 70. Redux Agathocles in Sicilia rapinis et caedibus in omnes grassatur. Horrorem iniicit descriptio. c. 71. 72.

Ann. 3. Initium fit a rebus Asiae. Antigonus, accito filio Demetrio e Cypro, quem classi praefecit, bello simul terrestri, simul navali, Ptolemaeum in Aegypto adoritur. Copiarum, elephantorum, navium numerus. Belli impetus erat maximus. Sed aditu ab omni parte firmis praesidiis munito, cum exercitus commeatu et frumento intercluderetur, infecta re in Syriam rediit. Ptolemaeus autem

Aegyptum, ante contra Perdiccam (conf. lib. XVIII, c 86 sqq.) defensam, iam altero bello vindicavit, et asseruit. c. 73—76.

* Interiicitur notatio principum Heracleae Ponticae. Mortuo Dionysio (conf. lib. XVI, c. 88 extr.) succedunt filii Zathras (Oxathras) et Clearchus, qui VII et X annos regnant. Alias Diodorus eiusmodi abruptas rerum coaevarum notitias, finito annuo cursu, velut appendicem adiicere solebat. c. 77 pr.

Inde ad res Siculas transit scriptor. Accidit autem, quod citra fidem erat. Agathocles post tot adversos casus, cum omnes haberet infestos, insuper vero Pasiphilus, copiarum dux, (vid. lib. XIX, c. 102.) cum exercitu ad Dinocratem, exsulum imperatorem, (vid. lib. XIX, c. 104.) defecisset, animo ita concidit, ut principatu abire destinaret, et Dinocrati levissimis conditionibus pactionem offerret. Cum Dinocrates conditionem non acciperet, mutavit consilium, Dinocratem apud suos ut hostem libertatis accusavit, et cum Poenis pacem fecit. c. 77—79. „In hoc statu res Siciliae erant."

* Brevis notitia rerum Romanarum adiecta. Romani bello urgent Samnites. c. 80.

Ann. 4. Primo de rebus in Asia gestis. Rhodiorum respublica, opibus reque navali florentissima, adverterat aemulorum regni Macedonici singulorum animos. Ut nullius invidiam excitarent, nec bellis immiscerentur, aequaliter colebant omnes, ab omni partium studio alieni. Sed cum nihilominus, ob mutua commercia cum Aegyptiis, inprimis Ptolemaeo favere viderentur, Antigonus, invidia ductus, ab ipsis iam ante auxilia contra Ptolemaeum poposcerat. Quae cum recusassent, Antigonus merces eorum intercepit, bellumque iis intulit, misso Demetrio filio cum classe. c. 81. 82. Belli acerrime gesti historia, et oppugnationis descriptio. c. 83—87. Rhodii fortissime resistunt, et navali proelio Demetrium fundunt. Interea a Cnosiis et Ptolemaeo auxilia subveniunt. c. 88. „Atque in hoc statu tum erat Rhodi oppugnatio."

In Sicilia Agathocles in Dinocratem et exsulum exercitum, cum pacem oblatam accipere noluissent, bellum renovat. Pugna apud Gorgium (Torgium) commissa, vincit Agathocles, et captos contra datam fidem obtruncat; sed Dinocratem inter amicos recipit, cuius opera castella et urbes hostium reliquae in ditionem Agathoclis venerunt. c. 89. 90.

* Rerum Romanarum brevis narratio. Proelio victi Samnites. c. 90 extr.

Olymp. CXIX.

Ann. 1. Bellum in Rhodios continuatum. Cum a mari nihil effectum esset, (v. c. 88.) Demetrius aggressus est urbem a terra oppugnare. Machinarum apparatus: insignis in his erat helepolis (conf.

c. 48.) ingentis magnitudinis, a Diodoro accurate descripta. c. 91. Excellebat Demetrius arte oppugnandi urbes, (conf. c. 103.) qua Poliorcetae cognomen meruit. c. 92. Oppugnatorum et propugnatorum opera atque fervor. c. 93—95. Obsessi commeatu a Ptolemaeo, Cassandro et Lysimacho accepto, in novos impetus sustinendos eriguntur. c. 96—98. Adhortantibus Graecarum civitatum legatis, Ptolemaeo, Aetolis, concedente etiam Antigono in aequas conditiones, pacem iungunt. Pacis conditiones additae. c. 99. Bene de se meritos Rhodii muneribus et honoribus afficiunt. c. 100 pr.

His perfunctus Demetrius, iussu patris movet in Graeciam, interea dum aberat, a Cassandro et Polysperchonte occupatam, et in hos parat bellum, ad liberandos Graecos. c. 100 extr.

* Tum mortuus Eumelus, Bospori rex; (conf. c. 21—25.) succedit Spartacus filius, qui XX annos regnat. ib.

Iam ad Siciliam procedit narratio. „Rebus Graeciae et Asiae accurate expositis, orationem transferamus ad alias orbis terrarum partes.“ Agathocles Liparaeos, nulla iniuria affectus, iniusto bello subigit, et ipsas in Prytaneo repositas pecunias, Vulcani et Aeoli nomina vel simulacra insculpta habentes, vi aufert. Sed Neptunus extemplo iniuriam ultus immisso naufragio; Vulcanus non ita multo post, cum rex rogo impositus vivus cremaretur, de quo historicus infra plura se dicturum promittit. (Vid. Ecl. lib. XXI, num. 12.) c. 101.

* Inter Romanos et Samnites bellum post XXII annos compositum. c. 101 extr.

Ann. 2. Omissis aliis, solam Graeciam spectat historicus, quo nunc belli vis versa est. Demetrius bellum in Cassandrum, et pro liberanda Graecia, urget. Capit primo Sicyonem, et expellit Ptolemaei praesidium; deinde Corinthum, tum urbes Achaiae, fugatis vel captis Cassandri militibus. „Atque in hoc quidem statu res Demetrii erant.“ c. 102. 103.

* Adiungitur paullo amplior de rebus in Italia gestis narratio. Tarentini in Lucanos et Romanos bellum gerunt, et Spartanos socios advocant, qui Cleonymum cum copiis mittunt. Re male gesta, Cleonymus in Corcyram aufugit. c. 104. 105.

Ann. 3. Primo res Asiae repetuntur. Cassander, ob factos Demetrii in Graecia progressus, sibi et regno suo metuens, cum pacem ab Antigono impetrare non posset, Lysimachum in Thracia, Ptolemaeum in Aegypto, Seleucum in Babylonia, ad bellum contra Antigonum in Asia excitat. Ipse itaque contra Demetrium in Thessaliam, Lysimachus vero contra Antigonum in Asiam movet; qui tamen, cum Antigonus in pugnam procederet, in hiberna se recepit. c. 106—109. „Res quidem Asiae tum in hoc statu erant.“

Sequuntur res Graeciae. Demetrius interea Athenis mysteriis Eleusiniis initiatus, cum ultra tenderet, et in Thessalia aditum a Cassandri copiis occupatum videret, classe profectus, multa loca recuperat. Sed sollicitus de rebus in Asia gestis, et literis etiam a patre admonitus, ut cum copiis ipsi auxilio veniret, res cum Cassandro componit, et in Asiam solvit. c. 110. 111.

* Hoc tempore Mithridates, rex Ponti, (conf. lib. XVI, c. 90. XIX, c. 40.) quia suspicio erat, eum ab Antigono ad Cassandrum defecisse, occisus est. Eum excepit Mithridates filius. c. 111 extr.

Interea Cassander et ipse multas urbes in Thessalia in ditionem accipit, et Plistarchum cum exercitu contra Antigonum in Asiam mittit. c. 112. Ex Aegypto etiam Ptolemaeus incursionem in Syriam fecerat, qui tamen, falso deceptus nuntio de Antigoni victoria, in regnum se recepit. Sed coaluit tamen bellum ceterorum regum in unum Antigonum. c. 113. Verum eius belli communis historia proximis libris erat destinata, qui cum sequentibus interierunt.

CORRIGENDA.

P. I. v. 11. tum] tamen ed. Veneta, de qua v. praef. nostram ad Diodori vol. I. p. I. p. VI. 16. facerem (Par. fecerem)] fecerim V. 19. plures] plus V. 29. sapientibus] sapientissimus V. P. II. 13. lacessiverit V. 16. mihi V. 19. rerum fide V. 28. hominum ortu V. 30. historiarum V. 31. historiis V.

P. CXIII. annot. 1. v. 18. m] l. fragm.
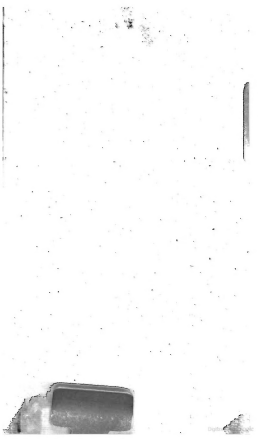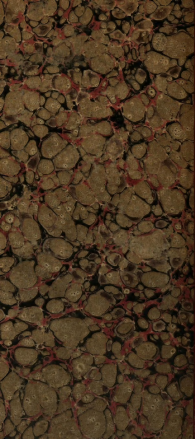
Digitized by Google